

TULIB

3 1379 00869819 4

ตั้งคดียวงค์

พงศาวดาร เรื่องสังคายนาพระธรรมวินัย

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (พรหมเมธี) วัดบวรนิเวศวิหาร

แต่งกล่าวนาม

พระยาศรีธรรมราชา (เทพ ชาติถึกขมถน) เบริษฏ แปลเป็นภาษาไทย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก
กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย

ตั้งคดียวงค์

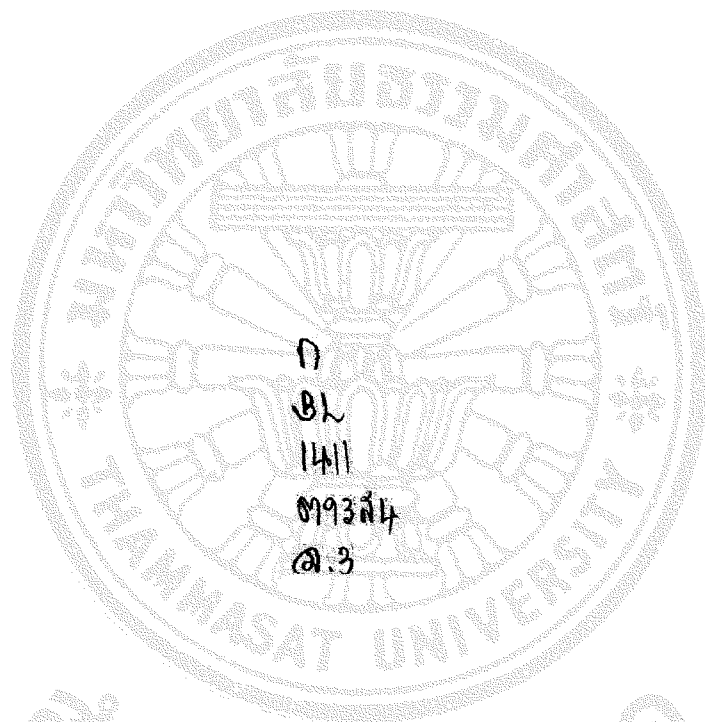
พงสาวดาร เรื่องสังคายนาพระธรรมวินัย
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ ในรัชกาลที่
แปด ภาษามคร

พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาตดกษมณ) เปรียญ แปดเป็นภาษาไทย

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์

พระราชทานในงานพระศพสมเด็จพระเจ้าอนงยาเธอ
เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย
ณพระเมรุท้องสนามหลวง พ.ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไท ถนนรองเมือง จังหวัดพระนคร

สำนักหอสมุด

คำนำ

มีพระบรมราชโองการดำรัสเห็นเกล้าฯ ดังว่า มีพระราชประสงค์จะทรงสร้างหนังสือสำหรับพระราชทานเป็นที่ระลึกในวโรวราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย ที่พระเมรุทองสนามหลวงในเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ นี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครเลือกหาเรื่องหนังสือซึ่งเป็นประโยชน์ในฝ่ายพระตำธานเรื่อง ๑ แต่ให้เป็นประโยชน์ในทางนาฏศาสตร์ คือ วิชาการพ้องรำ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ พระองค์นั้นโปรดเอาพระหฤทัยได้สอบส่วนนั้นเรื่อง ๑ รวมเป็น ๒ เรื่องด้วยกัน แล้วจัดการพิมพ์ถวายตามพระราชประสงค์

กรรมการหอพระสมุดฯ รับสั่งไว้เกล้าฯ เลือกหาหนังสือ ๒ เรื่องนั้น ส่วนเรื่องซึ่งเนื่องด้วยนาฏศาสตร์ได้ตรวจค้นตำราบรรดามีอยู่ในหอพระสมุดฯ สำหรับพระนคร ทั้งที่เป็นภาษาสันสกฤต ภาษาฝรั่ง แดภาษาไทย คัดความออกเรียบเรียงเป็นหนังสือตำราพ้องรำกอบด้วยรูปภาพพิมพ์เพิ่มเติมหนึ่ง มีอธิบายแจ้งอยู่ในสมุดเล่มนั้นแล้ว ส่วนหนังสือทางฝ่ายพระตำธานนั้น เลือกได้เรื่องตั้งคดียวงค์ซึ่งมีฉบับอยู่ในหอพระสมุดฯ นำขนทูลเกล้าฯ ถวาย ก็ชอบด้วยกระแสพระราชดำริห์ จึงได้พิมพ์สมุดเล่มนี้อีกเล่มหนึ่ง หนังสือเรื่องนี้มีอธิบายจะแสดงต่อไปข้างหน้า ในที่นี้จะกล่าวพระประวัติของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัยก่อน

พระประวัติ

สมเด็จพระเจ้าอนงขยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก
กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย

สมเด็จพระเจ้าจุฑาธุชธราดิลก ดยยามาธิปกปรมินทร จุฬาลง-
กรณ์ราชวโรรด อติศัษย์ศอกษยชาติพิตุธิ์ ไทวปายนคุมศักติ อคุดย
ลักษณะวิดาศ มหามกุฏราชพงศานุพัท วิวัฒน์ผลพรพิธิษฐ มหิศร
ราชกุมาร กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย เปนพระราชโอรส พระบาท
สมเด็จพระรามาธิบดีศรีรัตนมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เปนพระชนนี ประสูติ
ที่พระราชวังเกาะสีชัง เมื่อณวันอังคารที่ ๕ กรกฎาคม ปีมโรง
พ. ศ. ๒๔๓๕ เพราะเหตุที่สมเด็จพระเจ้าดุกยาเธอ ฯ พระองค์ประสูติ
ณที่นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงชาน
นามพระราชวังที่เกาะสีชังนั้นว่า "พระราชวังจุฑาธุชราชฐาน" แด
ทรงชานนามพระอาราม ซึ่งทรงพระราชศรัทธาสร้างขึ้นใหม่ณตำบล
ไร่บนในเกาะสีชังนั้นว่า "วัดจุฑาธุชธรรมสภา"

สมเด็จพระเจ้าดุกยาเธอ ฯ พระองค์เมื่อยังทรงพระเยาว์ พระ
ศรัทษายมิกำลังปลดกเบตยกว่ารรวมคาเด็กด้ามัญ สมเด็จพระชนนี-
นาถทรงมอบให้พระเจ้าอนงนางเธอ พระองค์เจ้าบุษบันบัวผัน ทรง

เป็นพระขรรค์แดงอยู่ในพระบรมมหาราชวัง จนพระชันษาได้ประมาณ
 ๕ ปี ส้มเด็จพระบิรมาวดี พระโอยิกาทูลขอรับไปทรงบำรุงเลี้ยง เด็ดจ
 อยู่กับสมเด็จพระโอยิกาที่ตำหนักท่าพระ แดที่วังส้มเด็จพระ
 เหวะวงศ์วโรปการ เมื่อประทับอยู่ดั่งเก่าไถดัดพานถ่าน ทรงศึกษา
 อักษรดมยชันตณที่น จนพระชันษาถึงเขตรที่จะทรงศึกษาวิชาการ
 ชนสูงต่อขึ้นไป จึงเสด็จกลับเข้าไปอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ได้ทรง
 ศึกษาอักษรดมยที่โรงเรียนราชกุมารในพระบรมมหาราชวัง เหมือน
 อย่างสมเด็จพระเจ้าตากษาเธอ ๆ พระองค์อื่น ๆ

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๔๗ เมื่อพระชันษาถึงกำหนดได้กณฑ์ พระบาท
 ส้มเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้ตั้งการ
 พระราชพิธีได้กณฑ์ตามสมควรแก่พระเกียรติยศ เจ้าฟ้าพระราชทานพระ
 สุปรรณบัตรเฉลิมพระนาม แด่ทรงสถาปนาเป็นเจ้าฟ้า กรมขุน
 เพ็ชรบูรณ์อินทราชัย ณพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๓๘
 มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๗ มีคำประกาศกระแด่พระบรมราชโองการ ดังนี้

คำประกาศ

ศุภมัตถุ พระพุทธเจ้าองค์เป็นองค์ภาคดวงแก้ว ๒๔๔๗ พรรษา
 บัญญัติบัญญัติ จันทรคตินิยม นาคสังวัจฉริยะ บุษย์มาศ ศุภรบัษ
 เตรีดิถี พุฒวาร สุริยคติภาต รัตนโกสินทรศก ๑๒๓ มกราคมมาศ

อัญญาธรรมมาศาหคุณพิเศษ บริเนทกาทกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ๑๓๑ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเห็นว่าพระราชประเพณีโบราณมาตั้งแต่พระเจ้าตากสินเจ้าฟ้า เมื่อทรงพระเจริญขึ้นสมควรการแต่งที่พระราชทานพระสุพรรณบัตรเฉลิมพระนาม ตามสมควรที่ตั้งอยู่ในพระบรมราชตระกูลอันตั้งศักดิ์บางพระองค์โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ดำรงพระเกียรติยศเป็นเจ้าฟ้าต่างกรม ทรงศักดิ์นาเต็มตามพระราชกำหนดด้วยอีกชั้นหนึ่งเป็นธรรมเนียมสืบมา บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่าสมควรแก่เจ้าตากสินเจ้าฟ้าชายทรงพระเจริญโดยสมควรจะได้รับพระสุพรรณบัตรเฉลิมพระนามตามขัตติยราชประเพณี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งพระราชพิธีตามอย่างที่ได้เคยมีมาแต่ก่อน

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่ง ให้ตั้งถาปนาศมเด็จพระเจ้าตากสินเจ้าฟ้าชาย ขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าตากสินเจ้าฟ้าต่างกรม มีพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัตรว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิดก ฤยามาธิปกปรมินทร จุฬาลงกรณ์ราชวโรวรัศ อติศัยยศอภัยชาติพิสุทธิ์ ไทวปายณคตมศักดิ์ วิบุตยถักษณวิดาศ มหามกุฏราชพงศานุพัทธิ์ วิอรรณมณตพรพิธิษฐ มหิศรรราชกุมาร กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัยถึงหนาม ทรงศักดิ์นา ๕๐๐๐๐ ตามพระราชกำหนด อย่างสมเด็จพระเจ้าตากสินเจ้าฟ้าต่างกรม ในพระบรม

ราชตระกูลอันตั้งศักดิ์ จงทรงเจริญพระชนมายุ พรรณสุขุพบดินแดน
คุณดำรงสมบัติ ธรรมสวัสดิ์สวัสดิ์พัฒนามงคล วิบุลยศุภผลดั่งกลเกียรติ
ยศ มีไพเราะทุกประการ ฯ

ให้ทรงตั้งเจ้ากรม เป็นขุนเพ็ชรบรรณอินทราชย์ ถ้อยศักดิ์นา ๘๐๐

ให้ทรงตั้งปลัดกรม เป็นหมื่นเชียงแสนวิไลย์สมบูรณ์ ถ้อย
ศักดิ์นา ๒๐๐

ให้ทรงตั้งสมุหบัญชี เป็นหมื่นศุภผลพิทักษ์ ถ้อยศักดิ์นา ๓๐๐

ให้ผู้ใดรับตำแหน่งทั้ง ๓ นี้ ทำราชการในหลวงแต่ในกรมตามอย่าง
ตามธรรมเนียม เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหบัญชี ในสมเด็จพระเจ้า
สุริยาเธอเจ้าฟ้าต่างกรมสืบไป ให้มีความสุขสวัสดิ์เจริญเทอญ

ถึง พ.ศ. ๒๔๔๘ ทรงพระกรุณาโปรด ฯ ให้เสด็จไปศึกษาวิชา
การณประเทศอังกฤษ ทรงศึกษาอยู่ ๑๓ ปี ในระหว่างนั้นสมเด็จพระ
พระบรมชนกนาถเสด็จสวรรคต ได้เสด็จกลับเข้ามาถวายพระเพลิง
พระบรมศพ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ แล้วเสด็จกลับไปทรงศึกษาอีก ได้
เข้าเป็นนักเรียนในวิทยาลัยแมคคะเดน อันอยู่ในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์
ทรงพากเพียรศึกษาจนสามารถสอบวิชาความรู้ได้เป็นอันดับเอ หรือ
เบชะดอออกพอด นอกจากวิชาความรู้ต่าง ๆ ที่ทรงศึกษาสอบได้ตาม
หลักสูตรของมหาวิทยาลัยนั้น เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพ็ชรบรรณ
อินทราชย์เสด็จอยู่ในยุโรป ได้ทรงศึกษาวิชาอื่นโดยพระหฤทัยสมัครอีก

หลายอย่าง เป็นต้นว่าวิชาดนตรี ทรงชำนาญจนสามารถคิดพิณ ๔๖
 สายอย่างโบราณ ซึ่งอังกฤษเรียกว่า ฮาป อันนิยมกันว่าเป็นเครื่อง
 ดนตรีที่เล่นยากอย่างยิ่ง เพิ่งปรากฏว่าไทยคิดพิณอย่างนี้ได้แต่สมเด็จพระ
 พระเจ้านั่งยาเซอพระองค์นี้ อีกอย่าง ๓ คือการบรรเลงเครื่องดนตรี ทรงเขา
 พระทัยได้ตรวจตราวิธีที่จัดประดุมโรง ตลอดจนถึงแบบแผนแต่เครื่อง
 แต่งตัวตามยศตามสมัยตามการบรรเลงที่เล่นกันในยุโรป ซึ่ง
 เหตุให้โปรดทรงดัดแปลงวิธีเล่นเครื่องดนตรีของไทยเรา ในเวลา
 เมื่อเสด็จกลับคืนมายังประเทศนี้ ยังอีกอย่าง ๓ คือวิชาช่างต่างๆ ก็
 โปรดทรงศึกษามาตั้งแต่ยังเสด็จอยู่ยุโรป ครั้นเสด็จกลับคืนมารับราช
 การของพระเชษฐภคินีสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓
 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปช่วยราชการในกระทรวงศึกษา
 ธิการ ชั้นแรกทรงดัดรับหน้าที่เพียงแต่เป็นอาจารย์สอนวิชาในจุฬาล
 งกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้นต่อมาทรงรับเป็นที่ปรึกษาในโรงเรียน
 เพราะช่างอีกอย่าง ๓ แต่ได้ทรงพระกรุณาช่วยจัดการทุนบำรุงโรงเรียน
 นั้นให้เจริญโดยลำดับมา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็น
 ตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนเพราะช่างตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕ มาจนตลอด
 พระชนมายุ

สมเด็จพระเจ้านั่งยาเซอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย
 ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เมื่อในรัชกาลที่ ๕ คือมหา
 จักรยศจนราชวงศ์มหิตลราชวราภรณ์, ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษกับทั้ง

เหยยรตนากรณชนท ๓ เหยยรตนากรณดำหรับรชกาดท ๔ ชนท ๒
 ด้งรชกาดบัจจุบันน เมอคร้งเดัดจกตบเข้ามอววยพระเพดงพระบรมศพ
 ตมเดัดพระบรมชนกนารท ๑ พระบาทตมเดัดพระเจ้าอยู่หัวในรชกาด
 บัจจุบันนทรงพระกรุณาโปรดเกดดำ ๑ ให้มัยศเปนนายทหารพิเศษชน
 นายร้อยตรี ทหารมหาดเดัดรักษาพระองค์ในพระบาทตมเดัด ๑ พระ
 จุดจอมเกดดำเจ้าอยู่หัว คอมาเมอเดัดจกตบเข้ามารบราชการตงของ
 พระเศษพระคณ ทรงพระกรุณาโปรดเกดดำ ๑ พระราชทานยศพิเศษ
 เปนชนทอหมน แดวเดอนชนเปนจางวางตรีในกรมมหาดเดัด แดพระ
 ราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปถมาภรณ์มงกุฎสยาม, ปถมาภรณ์
 ช้างเผือก แดรัตนวราภรณ์ กบทั้งเหยยรตนากรณชนท ๓ เปน
 บำเห็งจความชอบทได้ทรงปฏิบัตราชการเปนดำคับมา แดพระราชทาน
 ท้พระราชวงเกำ กบทั้งบริเวณตงอนประทุมวันให้สร้างวงเบนนท้เดัดจ
 ประทบ พระราชทานนามว่า "วงเพชรบูรณ" ได้ทรงเชยเดัดจ
 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบันนวมันไปประทบเปนนผู้ใหญ่อยู
 ท้วง เพอจะทรงอุปการตงของพระคณช้ได้มเกำพระองค์มาแต่ทง
 แต่การสร้างวงยังหาทนดำเรัจบริบูรณไม

เมอ พ.ศ. ๒๔๖๕ ตมเดัดเจ้าฟ้า ๑ กรมขุนเพชรบูรณอินทราชัย
 ได้อภิเศกตมรศกบหม่อมเจ้าหญิงบุญจิราทร ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 กรมชวดวงสรพดิทธิประดงค เดัดจประทบอยุ่ที่วงเพชรบูรณโดย
 ผาคูกมาจนเดอนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๖ น ประชวรพระโรคบิดช้เรอวง

มาแต่ก่อน พระอาการทรุดลงโดยลำดับ จนถึงพระชนม์ณะฉะเชิงเพื่อชรร-
 บุรณ เมื่อณวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ คำณวนพระชันษาได้
 ๓๒ ปี มีหม่อมเจ้าหญิงองค์ ๓ หม่อมเจ้าชายองค์ ๓ ทรงพระกรุณา
 โปรดฯ ให้เชิญพระศพไปประดิษฐานไว้ณะพระตำหนักป่ารุสถเจัน
 ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานเป็นนิตย์ มาจนถึงกำหนดพระราช
 ทานเพลิงณะพระเมรุทองต้นนามหลวงเมื่อณวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๖
 เรื่องพระประวัติสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก
 กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย มีเนื้อความดังพรรณามา

มีข้อความซึ่งสมควร จะกล่าวไว้ให้ปรากฏ พระเกียรติคุณ ของ
 สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอพระองค์หนึ่ง ^{ซึ่ง}คือที่พระองค์มี
 พระอิสริยยศ โอบอ้อมอารี ^{ซึ่ง}หวังดีต่อพระประยูรญาติมาคดียมิต
 แดบริวารชนทั่วไปเป็นนิตย์ อาจกล่าวได้ว่า ถ้าใครได้สมาคมคุ้นเคย
 กับพระองค์แล้วก็เกิดความรักใคร่ทุกคน เพราะณนั้นเมื่อต้นพระชนม์
 จึงมีแต่พากันเสว้าไศกเสยคาย ^{ซึ่ง}ทั้งในพระบรมราชวงศ์ตลอดจนเจ้า
 ราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ^{ซึ่ง}แดบริวารชนที่ใดคุ้นเคยกับพระองค์มิได้มีที่จะ
 เว้นตัว

อธิบายหนังสือตั้งศัคคยวงศ์

หนังสือตั้งศัคคยวงศ์ สมเด็จพระพนรัตน์วัดพระเชตุพนในรัชกาล
ที่ ๑ (องค์ที่เป็นพระอาจารย์สมเด็จพระปฐมจุลฑลธิโนรส) แต่ง
ขึ้นเฉลิมพระเกียรติยศ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสุนทรมหาจักรี
บรมนารถพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อเสร็จการที่โปรด ฯ ให้ทำ
สังคายนาพระไตรปิฎก ทรงอุปถัมภ์ภักพระพุทธรักษาซึ่งเค้ารำหมอง
มาแต่เดียกรุงศรีอยุธยาแก่ข้าศึก แต่มาชำเป็นเจตาคดในครั้งกรุงธนบุรี
ให้กตัมรุ่งเรื่องในสยามประเทศ หนังสือเรื่องนคณบนิคมแต่งเป็น
ภาษามคธเป็นคัมภีร์दान ๗ ผูก บอกกล่าวกำหนดไว้ในหนังสือนี้ ว่า
แต่งเมื่อพระพุทธศักราชล่วงได้ ๒๓๓๒ ปี ในเวลาเมื่อสมเด็จพระพนรัตน์
องค์นี้ยังเป็นพระพิมพ์ธรรม ถ้าประมวลเวลามาจนบัดนี้ได้ ๓๓๕ ปี
ส่วนเรื่องราวที่กล่าวในหนังสือตั้งศัคคยวงศ์แต่งเป็นพงศาวดาร ว่าด้วย
การสังคายนาพระธรรมวินัย เริ่มเรื่องแต่ครั้งปฐมสังคายนาเมื่อแรก
พระพุทธเจ้าได้จัดบิณฑบาตที่นิพพาน แต่เรื่องที่พระพุทธรักษาได้ช่วย
กันทำสังคายนาครั้งที่สองที่สามเป็นลำดับมา จนพระพุทธรักษาได้
มาประดิษฐานในตักกาทวีปแดนสยามประเทศนี้ ได้ทำการสังคายนาครั้ง
หลัง ๆ ด้ับมา แต่มีเรื่องพระราชพงศาวดารการที่ทูลบำรุงพระพุทธ

ตำนานในประเทศไทย (คือเมืองเชียงใหม่เมืองยังเพนอิศระ) แต่
 ในสยามประเทศตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แต่ต่อมาเมื่อ
 ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี
 ได้ทำตั้งคายนาวะไตรปิฎกเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๓ เป็นที่สุดเรื่อง ถ้าว่า
 โดยย่อหนังสือดังกล่าวนี้เป็นพงศาวดาร เรื่องพุทธศาสนา ประวัติกับ
 เรื่องพงศาวดารของบ้านเมืองประกอบกัน หนังสือเช่นนี้แม้ใครแต่ง
แต่เพียงในภาษาไทย ก็ควรจะได้รับความสรรเสริญ นี้ข้าสามารถ
แต่งเป็นภาษามคธ ซึ่งลำบากยากยิ่งอันอีกเป็นอันมาก ท่านผู้แต่ง
จึงควรได้รับความ สรรเสริญ แยกย่อยไว้ในเหล่าปราชญ์ไทยที่ได้
ปรากฏเกียรติคุณมาในประเทศนี้

ถ้าผู้คิดตั้งได้ ว่าเหตุใดสมเด็จพระพนรัตน์จึงแต่งหนังสือ
 เรื่องนี้เป็นภาษามคธ ไม่แต่งเป็นภาษาไทยให้อ่านเข้าใจกันได้ง่าย ๆ
 อธิบายความข้อนี้ว่า เกิดแต่เหตุที่ตักขิพระพุทธศาสนาซึ่งถือกันใน
 ประเทศทั้งหลายข้างฝ่ายใต้ เช่นเมืองดงก้า พม่า มอญ ไทย เขมร
 เหล่านี้ ถือตามตักขิเดิม ซึ่งเรียกว่าตักขิดาวกยาน คือถือตามเยี่ยงอย่าง
 พระอรหันต์พุทธสาวก รักษาพระไตรปิฎกอันเป็นหลักของพระศาสนา
 ไว้ ตามที่พระอรหันต์พุทธสาวกได้ทำตั้งคายนาวะไว้เป็นภาษามคธ ไม่
 แปรแปลงไปเป็นภาษาของตนแต่อย่างเช่นจีนแต้จิ๋วเบต ซึ่งถือพระ
 พุทธศาสนาตามตักขิใหม่ ซึ่งเรียกว่าตักขิมหายาน ด้วยเกรงว่าถ้า
 แปรพระไตรปิฎกไปเป็นภาษาอื่น พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าตรัส

สอนก็จะวิปลาศคดาค่เคลื่อนไปเสีย เพราะฉะนั้นในบรรดาประเทศที่
 ถูพระพุทธรู้ศาสนาตามตักศิลาถวักยาน พระตั้งมีเถรานุเถระผู้จะทรง
 พระดำเสนาไว้จำต้องเรียนรูภาษามคร สำหรับศึกษาพระไตรปิฎกด้วย
 กันทุกประเทศ ประเทศใดพระดำเสนาจะรุ่งเรืองก็เพราะมีพระเถรา
นุเถระในประเทศนั้นได้เรียนรูภาษามครมากด้วยกัน ประเทศใดความ
รูภาษามครเสื่อมทราม พระพุทธรู้ศาสนาในประเทศนั้นก็ชื่อว่า
หมอง อาศรัยเหตุนี้เมื่อมีผู้รูภาษามครเชี่ยวชาญเกิดขึ้นในประเทศใด
 ก็มักแต่งหนังสือไว้ในภาษามคร เป็นอรรถกถาฎีกาถ้อยสนทนา อธิบาย
 ความในพระไตรปิฎกแต่แก่คำอธิบายของท่านผู้นั้นบ้าง เป็นคัมภีร์
 ตักทาวินิจฉัย อธิบายเวทยากรณภาษามครบ้าง เป็นพงศาวดารแต่ง
 ดำเนินประวัติบ้าง การที่แต่งเป็นภาษามครเช่นนั้น ย่อมเป็นประโยชน์
๒ ประการ คือเป็นการกุดัดอายุพระพุทธรู้ศาสนาให้ถาวร ประการ ๑
เป็นเกียรติยศแก่ประเทศของตน ว่าได้บำรุงพระพุทธรู้ศาสนารุ่งเรือง
ประการ ๓ การแต่งหนังสือเป็นภาษามครเช่นว่ามานี้ จึงเป็นประโยชน์
มีมาแต่ดึกดำบรรพ์ ด้วยกันทุกประเทศ ที่ ถู พระพุทธรู้ศาสนา ตามตัก
ศิลาถวักยาน ประเทศไทยของเรา ก็มีหนังสือซึ่งนักปราชญ์แต่งก่อนได้
 แต่งไว้เป็นภาษามครหลายเรื่อง ว่าแต่เฉพาะที่มีฉบับอยู่ในหอพระสมุด
สำหรับพระนครบริบทมี ๒๔ เรื่องด้วยกัน แต่มีได้ฉบับเรื่องชาดกหมวด
 ห้าสิบเรียกว่าบัญญัติชาดก ซึ่งกล่าวกันมาว่าแต่งทางเมืองเวียงจันทน์
 เข้าในนี้ด้วย เพราะไม่มีหลักฐาน ที่มีหลักฐานแน่นอนนั้น คือ

พระญาณกิตติเถร แต่งที่เมืองเชียงใหม่ ๖ เรื่อง คือ

- ๑ โยชนาวินัย อธิบายข้อความในวินัยซึ่งเห็นว่าในอรรถกถาแต่ฎีกายังเข้าใจยาก ตลอดจนไวยากรณ์
- ๒ ตัทธธรรมสังคหะ ว่าด้วยสังคหะคักกาดแต่ปกรณกรรมอย่างละเอียดถี่ถ้วน
- ๓ โยชนาพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ อธิบายข้อความในพระอภิธรรมทั้ง ๗ คัมภีร์ซึ่งเห็นว่าอรรถกถาแต่ฎีกายังเข้าใจยาก ตลอดจนไวยากรณ์
- ๔ โยชนาฎีกาภิธรรมสังคหะ อธิบายข้อความในอภิธรรมสังคหะซึ่งเห็นว่าฎีกายังบกพร่อง ตลอดจนไวยากรณ์
- ๕ โยชนามุตกัจจายน อธิบายข้อความในคัมภีร์กัจจายน ซึ่งเห็นว่าอรรถกถาแต่ฎีกายังเข้าใจยาก ตลอดจนไวยากรณ์
- ๖ คณิตทีปนี ภิกขุปาฏิโมกข์ ร้อยกรองข้อความในภิกขุปาฏิโมกข์ให้เข้าใจง่ายขึ้น เรื่องนี้แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๐๓๖

พระรัตนปัญญาเถร แต่งที่เมืองเขียงรายเรื่อง ๓

- ๗ ชินกาดมาตลี ว่าด้วยระเบียบกาดแห่งพระพุทธเจ้าตั้งแต่เริ่มมโนปณิธาน แต่ประวัติตำนานที่มาประดิษฐานในประเทศไทย แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๐

พระศิริมิ่งศดาจารย์ แต่งที่เมืองเชียงใหม่ ๔ เรื่อง

- ๘ ทีปนีเวสตันครชาดก อธิบายด้วยเรื่องแต่ศัพท์ ตลอดจนกระทั่ง

- วิธีแบ่งคาถา ในมหาเวสสันดรชาดก แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๐
- ๘ จักรวาทพิณี่ ว่าด้วยจักรวาท แด่สรรพสิ่งซึ่งมีอยู่ในจักรวาท คือโลกวินาศแลโลกตั้งขึ้นฐาน แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๓
- ๑๐ ฎีกาดังขยาปถาสก ว่าด้วยเครื่องนับแฉเครื่องคอง ๖ อย่าง แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๓
- ๑๑ มังคุดตักพิณี่ ขยายความในมงคลสูตรให้พิสดารออกไป แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๘
- พระสุวรรณรังษี แต่งที่เมืองเวียงจันทน์เรื่อง ๑
- ๑๒ ฎีกาคันถาภรณ์วิศตกร อธิบายคัมภีร์คันถาภรณ์ที่วาดด้วยนิมิตคัมภีร์ต่าง ๆ แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๘
- พระหินทาจารย์ แต่งที่เมืองเชียงใหม่เรื่อง ๓
- ๑๓ ดักรัตถ์ดั่งคทา รวงบรมธรรมที่เห็นว่าเป็นดาร์มาร้อยกรองไว้ ๕๐ มาติกา มีอภินิหารพระพุทธรเจ้าเป็นต้น
- พระธรรมเด่นาบดี แต่งที่เมืองเชียงใหม่เรื่อง ๑
- ๑๔ ปัทกม โยชนาถ์ทักถกเถกจินดา ขยายความคัมภีร์ดัดทักถกเถกจินดา ที่ว่าด้วยประเภทแห่งศัพท์แต่เนื้อความอันสูง ตลบ
- พระโพธิรังษี แต่งเรื่อง ๓
- ๑๕ จามเทวีวงศ์ ว่าด้วยวงศ์ของนางจามเทวีที่ได้ครองเมืองแต่ประวัตต์พระธำสนาในมณฑลภาคพายัพ

พระมหาเทพกษัตริย์แต่งเรื่อง ๑ (เห็นจะแต่งที่กรุงศรีอยุธยา ด้วยบอกว่า
ตัวได้ศึกษาในสำนักพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ แต่สมเด็จพระพุทธ
โฆษาจารย์วัดพุทไธสงวรย์)

๑๖ คัมภีร์มุกตักัจจาน ร้อยกรองแก้เนื้อความในมุกตักัจจานเป็น
ความย่อ ๆ

สมเด็จพระพนรัตน์วัดพระเชตุพนในรัชกาลที่ ๑ แต่ง ๓ เรื่อง

๑๗ จุลยัทธกถาดวงศ์ (พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับที่มีอยู่
ไม่บริบูรณ์)

๑๘ มหายุทธกถาดวงศ์ (เรื่องราชาธิราช ฉบับที่มีอยู่ไม่บริบูรณ์)

๑๙ สังคีตยวงศ์ ว่าด้วยการทำตั้งคายนาศรีไตรปิฎกตั้งแต่พระ
พุทธเจ้าขึ้นพยานมาถึงที่สุด ได้ทำในกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ง
เมื่อ พ. ศ. ๒๓๓๒

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ ๓ เรื่อง

๒๐ ตีมาวิจารย์ ว่าด้วยวิธีแห่งตีมา ทรงแต่งพระราชทานไป
ยังตั้งกาแต่เมืองยังทรงผนวช

๒๑ คากาพงศาวดารย่อกรุงรัตนโกสินทร์ เพียงต้นรัชกาลที่ ๔

๒๒ คากาทำนานพระแก้วมรกนุเท้าที่มีหลักฐานในพระราชพงศาว-
ดาร

สมเด็จพระบรมราชาธิบดีวิเชียรดิวงกรณ ทรงพระนิพนธ์เรื่อง ๑

๒๓ ตักคิวิทติวิธาน ว่าด้วยการคำนวณคัมภีร์พระสุคตเจ้ากับคัม

ข้างไม้ แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๘

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงพระนิพนธ์
เรื่อง ๑

๒๔. กถาปฏิรูปน แด่อักษรวิธาน เริ่มเรื่องชำระวรรณคดีพระ

ไตรปิฎก แด่บอกลักษณะที่ใช้ตัวอักษร แต่งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒

หนังสือตั้งคดีวงศ์ซึ่งพิมพ์ในสมุดเดมณี ต้นฉบับดับหายไปเสีย
ช้านาน ได้ยินแต่ท่านผู้หลักผู้ใหญ่แต่ก่อน เช่นสมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรม
พระยาบำราศนพิตำ แด่สมเด็จพระสังฆราชปัสสัทธิธรรมาธิบดีราชประ
ดิษฐ์ คริธาว่าได้เคยเห็น แต่สืบเสาะหาต้นฉบับเท่าใดก็หาพบไม่ มา
จนในรัชกาลปัจจุบันนี้ ได้ข่าวมายังหอพระสมุด ฯ ว่ามีฉบับอยู่ใน
กรุงกัมพูชา จึงขอคัดดำเนินการมา เมื่อได้มาแล้ว มาค้นพบที่วัดอินท
ราภิรามอีกฉบับ ๑ หนังสือตั้งคดีวงศ์เห็นจะมีเหลืออยู่แค่ ๒ ฉบับเท่า
กรรมการหอพระสมุด ฯ เห็นว่าน่าจะพิมพ์ให้แพร่หลายรักษาหนังสือ
นี้ไว้อย่าให้สูญเสีย แต่จะพิมพ์เฉพาะเพียงภาษามคธก็จะไม่เป็นประ
โยชน์บริบูรณ์ จึงได้วานให้พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตา
ดักขมนตรี) เปรียญ แปดเป็นภาษาไทย ดำริไว้เมื่อก่อนทรงพระกรุ
ณาโปรดเกล้า ฯ ให้เด็กหาเรื่องหนังสือถวายไม่นานนัก จึงพอเหมาะ
ที่จะพิมพ์ในครั้งนี้

การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์หนังสือตั้งคดีวงศ์
ทั้งบรรณแต่คำแปลให้ปรากฏแพร่หลายในครั้งนี้ ดำริขึ้นทั้งหลายคงจะ

เห็นเป็นอันเดียวกันว่ากอบด้วยประโยชน์ทั้ง ๓ ประการ คือประโยชน์
 ที่ให้ความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาแพร่หลายประการ ๑ ประโยชน์ที่
 ปรากฏเกียรติคุณของไทยที่ได้ชวนช่วยหนุนบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่ง
 เรืองถาวรมาในประเทศนี้ประการ ๑ และเป็นประโยชน์ในการที่รักษา
 หนังสือ ซึ่งนักปราชญ์ไทยได้ชำระแต่งไว้มิให้สูญไปเสียประการ ๑
 เพราะฉะนั้นคงจะ พากันถวายอนุโมทนาสาธุการใน พระราชกุศลซึ่งทรง
 บำเพ็ญต่อกัน.

อุ้งงงพำฟภพ.

ด.ภ.นายก หอพระธรรมวัดสุทัศน์

วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๖

สำนักหอสมุด

สารบัญ

บริเวณที่ ๑ ว่าด้วยสังคายนาในชมพูทวีป ๓ ครั้ง

๑	นมัสสังคายนา	ค่านมัสการ	หน้า ๓
๒	อวรัมภิกขา	คำปรารภเบื้องต้น	” ๓
๓	ตั้งเขปกถา	ว่าด้วยตั้งคัคคิกขาโดยย่อ	” ๒
๔	วิตถารกถา	ว่าด้วยตั้งคัคคิกขาโดยพิสดาร	” ๕
๕	ปฐมตั้งคัคคิกขา	ว่าด้วยเรื่องพระมหากัสสปเถระ ประชุมพระสงฆ์ ๕๐๐ ทำสัง- คายนาครั้งแรก	” ๒๖
๖	ทุติยตั้งคัคคิกขา	ว่าด้วยเรื่องพระยสเถระประชุมพระ อรหันต์ ๗๐๐ ทำสังคายนาครั้งที่ ๒	” ๔๓
๗	ตติยตั้งคัคคิกขา	ว่าด้วยเรื่องพระโมคคัลลบุตรเถระ ประชุมพระอรหันต์ ๓๐๐๐ ทำ สังคายนาครั้งที่ ๓	” ๕๖

บริเวณที่ ๒ ว่าด้วยสังคายนาในลังกาทวีป ๔ ครั้ง

๑	จุดจุดตั้งคัคคิกขา	ว่าด้วยพระมหินทเถระประชุมพระ อรหันต์ทั้งหลายทำสังคายนาครั้งที่ ๔	” ๗๕
---	--------------------	---	------

- ๒ บัญญัติตั้งคักถกเถียงว่าด้วยพระภิกษุตั้งประชุมกัน
ตำรายายพระธรรมวินัยแต่ยกขึ้น
ตู้ใบदान เป็นตั้งคายนาครั้งที่ ๕ หน้า ๘๑
- ๓ บัญญัติคักยเดชนา ว่าด้วยจารพระไตรปิฎกลงในใบदान
นับเป็นตั้งคายนาครั้งที่ ๖ พระพุทธ
โฆษาแปลธรรมดังกล่าว ,, ๘๘
- ๔ ตั้งคักมรัมมวินัยตั้งคักว่าด้วยการกระทำคักถกถกณณา
นับเป็นตั้งคายนาครั้งที่ ๗ ,, ๑๑๓
- บริเวณที่ ๓ ดังกาทิปราชวงศ์ ว่าด้วยประดิษฐาน
พระพุทธรูปสำเนาในดังกาทิป
- ๑ พระมหินทเถรให้ตามเนรตุมนะ ไปเชิญพระรากชวัญ
เมืองชวา จากคักคักตั้งมาสู่ดังกาทิป ,, ๑๒๘
- ๒ พระตั้งคักคักคักเถร เชิญพระโพธิพฤษมาสู่ดังกาทิป ,, ๑๓๒
- ๓ พระมหินทเถรเข้าสู่พระนิพพาน ,, ๑๓๖
- ๔ เรื่องประดิษฐานพระทันตธาตุเมืองชวา ,, ๑๓๘
- ๕ เรื่องประณตธาตุเด็กรวมมาสู่ดังกาทิป ,, ๑๕๔
- ๖ เรื่องสร้าง มหิยังคักถกถก ,, ๑๕๘
- ๗ เรื่องสร้างพระมรจเจคัก ,, ๑๖๓
- ๘ เรื่องสร้างโตหปราสาท ,, ๑๖๕
- ๙ เรื่องสร้างพระสุวรรณมาติกเจคัก ,, ๑๖๖

- ๑๐ ไปดูการพหุตั้งคดี ว่าด้วยพระอรหันต์ ๗๐๐ องค์
 จารพระพุทธรูปพระชินสีห์ไปदान หน้า ๑๗๓
- ๑๑ เรื่องราชวงศ์กษัตริย์ฐานพระตำหนัก " ๑๗๗
- ขริเขต ๔ ว่าด้วยพระพุทธรูปที่นันทชาติไปประดิษฐาน
 ในประเทศต่างๆ
- ๑ เรื่องพระวามพันชชาติไปประดิษฐานในลังกาทวิป " ๑๘๑
- ๒ เรื่องพระพุทธรูปที่กับพระพุทธรูปโฆษเถรไปแปลดีหภาษา
 ที่เกาะลังกาแล้วนำพระธาตุมาประดิษฐานไว้ในชมพูทวีป " ๒๓๒
- ขริเขต ๕ ว่าด้วยพระราชา ๕๐๐ องค์
- ๑ เรื่องแรกสร้างเมืองหริปุณไชย " ๒๓๘
- ๒ เรื่องนางจามเทวีได้เสวยราชย์ในเมืองหริปุณไชย " ๒๓๘
- ๓ เรื่องก่อกองเจดีย์แข่งขันเพื่อชิงไชยในระหว่างสงคราม " ๒๓๒
- ๔ เรื่องการผูกพันแห่งพระมหาชาติในเมืองหริปุณไชย " ๒๔๑
- ๕ เรื่องดำดบวงศ์พระเจ้าอาทิตย์ราช " ๒๕๒
- ๖ เรื่องอนันต์ตั้งอินพระโบราณกษัตริย์ได้บำเพ็ญมา " ๒๕๕
- ขริเขต ๖ ว่าด้วยราชวงศ์ในชมพูทวีปแลดาววงศ์
- ๑ เรื่องดำดบวงศ์พระเจ้านังรายราช " ๒๕๘
- ๒ เรื่องพระสุมนะเถรได้พระธาตุแก้วไชไทย มาไว้เมือง
 ดัชนีไทย " ๒๖๕

- ๓ เรื่องพระเจ้ากตินาราชตั้งทูตไปเชิญพระสุมนเถร มา
ทำตั้งฆกรรมที่นพพิติปร หน้า ๒๗๖
- ๔ เรื่องพระสัหปติมาเดด็จมาเมืองขงราย ,, ๒๘๐
- ๕ เรื่องพระเจ้ากตินาราชสร้างบุบผารามวิหาร ถวายพระ
สุมนเถร ,, ๒๘๗
- ๖ เรื่องดีหพดัดนาไคดำเนรมายังเมืองหริภุญไชย ,, ๒๘๘
- ๗ เรื่องพระสุรดีให้สถาปนาพระธาตุเจดีย์เก้า ในเมือง
นพพิตินคร ,, ๓๑๓
- ๘ เรื่องพระเจ้าศิริธรรมจักรพรรดิราชาธิราช ผูกพัทธสีมา
ดัมมคติ ,, ๓๑๖
- ๙ เรื่องพระรัตนปติมาเจ้าประดิษฐานในสยามประเทศ ,, ๓๒๑
- ๑๐ เรื่องพระราชาติดกอาราชนาให้พระภิกษุสงฆ์ชำระพระ
ธรรมวินัย คือดั่งคคคครั้งที่ ๘ ,, ๓๔๐
- ๑๑ เรื่องบังเกิดชนแห่งพระสิขพัทธปติมา ,, ๓๔๕
- ๑๒ เรื่องสร้างพระปติมาด้วยแก่นไม้จันทน์ ,, ๓๕๗
- ๑๓ เรื่องก่อกำแพงศิลาเมืองหริภุญไชย ,, ๓๖๒
- ๑๔ เรื่องดำตบดาววงศ์ราช ,, ๓๖๕
- บริเวณ ๗ ว่าด้วยทศราชวงศ์กรุงศรีอยุธยา
- ๑ เรื่องทศราชวงศ์ครั้งที่ ๑ ,, ๓๖๘
- ๒ เรื่องดำตบราชวงศ์ครั้งที่ ๒ ,, ๓๗๘

๓ เรื่องดำดบราชวงศ์ครั้งที่ ๓

๔ เรื่องพระนครถึงความพิพาศใหญ่

บริเฉท ๘ ว่าด้วยสร้างกรงรัตนโกสินทร

ว่าด้วยเหตุการณั้ต่าง ๆ แลตั้งคั้คั้ ๘

บริเฉท ๙ ว่าด้วยบอกขานิสงส์แลความปรากณา

เรื่องขานิสงส์ต่าง ๆ แลพระเจดีย์ต่าง ๆ แลบุญจ

อนัทรธาน

๑๐ เรื่องความปรากณาของมูแแต่ตั้งคั้คั้ของคั้

สำนักหอสมุด

สังคิตยวงศ์

บริเฉท ๑

ว่าด้วยการสังคายนาในชมพูทวีป ๓ ครั้ง

นมัสสันถก

วิสุทฺฐิวงศ์	ปวณฺณ พุทฺธิ	ข้าพเจ้า	ขอถวายอภิวันท์ซึ่งนมัส
วิเสตฺตเม	ฉิมตณฺจ ฐมฺม	เด็จพระพุทฺธ	องค์เจ้าผู้เป็นวิสุทฺธิ-
วิสุทฺฐิเสตฺ	ภวิวนฺท	วงศ์บวร	และถวายอภิวันท์ซึ่งพระ
กโรมิ	สังคิตยวงศ์นาม	ธรรมเจ้า	อันพิมฺดพิเศษเกษม และ
		ถวายอภิวันท์	ซึ่งพระสงฆ์เจ้าผู้ทรง
		พระวิสุทฺธิเสต	แต่ดัดและจักแต่ง
		ปกรณ์ให้ชื่อว่าสังคิตยวงศ์	

อารัมภกถา

ทอนฺตรายา	รัตนศุคฺคยมุเม	ขออันตรายชั่วร้ายทั้งหลายของข้า
ศุอันนุภาเวน	ปณฺนามนฺต	พเจ้าให้พินาศไปด้วยอนนุภาพอันงาม
วินา	สิญฺ ค	ที่ประณามพระรัตนตรัย ขอให้กุศล
ภเวยย	โตกฺสุตฺ	ยิ่งใหญ่บังเกิดแก่ข้าพเจ้าเพื่อทำประ
	หิตายมฺยห	โยชนเกือกกตแก่โลก

ตมาตโต	วิปฺรมปรีท	ข้าพเจ้าจักแต่งปกรณ์ชื่อว่าสังค
วร	วิคฺษุณฺต	คิตยวงศ์อันประเสริฐนี้ ตามที่สืบ ๆ
	ตฺตารอศฺ	

ตั้งคดียวงค์

คุณนง ตั้งคดียวงค์นาม
ตั้ง กฤษ์สามิ ยถาพตนิ

วงค์มาโดยย่อโดยคุณ มี อรรถเป
สารอันดีในคันถต่าง ๆ ให้เพราะพริ้ง
ตามลตีกำดัง

ตั้งเซปกถา

สาธุกั ปกรณารมเ
ฮารพุก ปุพพปณจกั
นทานนัย ปุราณคฤ
ปวกชามิ ปกรณนติ.

ข้าพเจ้าได้ปกรณบุพพัญจน มี
นัยต่าง ๆ เป็นอรรถนราณในอารมภ
แห่งปกรณ แต่จึงจกถ่าวค้ว
ปกรณให้ตำเร็จประโยชน์ (คือภาย
หลัง)

คตราชิ วิภาวณา ปฐมตั้งคตี-
ทุกยตั้งคตี-คตยตั้งคตี-จตุถตั้งคตี-
ปณจมตั้งคตี-ตั้งคตี นฏฐม ตั้งคตีคต
ตั้งคตมตั้งคตมณิกอฏฐม-ตั้งคตี อก-
ขรไธชนิ นวตั้งคตี นานา-วิรุ-
ชวิไธชนนญ จาคิ นวกาถโก ไธ
ตั้งคตียวงค์

ความแจ่ม แจ่มใน ปกรณนนคธ
ตั้งคตีที่ ๑ ตั้งคตีที่ ๒ ตั้งคตีที่ ๓ ตั้ง
คตีที่ ๔ ครวงที่ ๕ คตยตั้งคตคตวงที่ ๖
เขียนครวงที่ ๗ เขียนตั้งจวรรณนา ครวง
ที่ ๘ เป็นตั้งเคราะห้ คือชำระอักษร
ครวงที่ ๙ เป็นตั้งเคราะห้ คือชำระ
พิรทษต่าง ๆ ให้พิเศษ เพราะเหตุนี้
ตั้งคตียวงค์จึงคงเป็น ๙ ครวง

คโต คโต อณุกุมคุณโต
ปริหายนโต อธิ อโหสิ

ถัดแต่กาดนนั้นๆ มากก็ได้เสื่อมจาก
คุณโดยอนุกรมมา จึงได้มีแต่วใน
กรวงรัตนโกสินทรนี้

ศฤงคาร	ปฐมสังคีต	ปฐมสังคีต	ในสังคีตทั้งหลายนั้นคำว่า ปฐม
กาเด	วินยฉย	ชมมฉย	สังคีตนี้ ในคราวทำปฐมสังคีตพระ
ธคานี	ธศุคมาเด	สังคณหนติ	อรหันต์เจ้าทั้งหลาย ๕๐๐ ได้รวบรวม
			พระวินัย ๑ พระธรรม ๑ ถึง ๗ เดือน

ทศุคยสังคีต	ทศุคยสังคีตกาเด	คำว่าทศุคยสังคีต	ในคราวสังคีต
ธศุคอรหันต์ธคานี	อญจมาเด	วินย	ที่ ๒ พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย ๗๐๐
ยาทิก	สังคณหนติ		ได้รวบรวมพระวินัยเป็นอาทิ ถึง ๗
			เดือน

ศคยสังคีต	ศคยสังคีตกาเด	คำว่าศคยสังคีต	ในคราวสังคีต
นวมมาเด	วินยยาทิก	ธหฬธอรหนตา	ที่ ๓ พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย ๑๐๐๐
สังคณหนติ			ได้รวบรวมพระวินัยเป็นอาทิ ถึง ๗
			เดือน

จศุคยสังคีต	ศกา	ธหฬธ	คำว่าจศุคยสังคีต	ในคราวทำ
อรหนตา	ตงกาที่เป	ทศมาเด	สังคีตที่ ๔ พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย	
สังคณหนติ	วินยยาทิก		๓๐๐๐ ได้รวบรวมพระวินัยเป็นอาทิ	
			ณตงกาทวับถึง ๓๐ เดือน	

ปญจมสังคีต	ธคินทินติ	อเนกธหฬ-	คำว่าสังคีตที่ ๕	คล้าย
ธอรหนตา	เอกาทศมาเด	ไปฏช-	สังคีตนี้ พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย	
เกตุ	ติฏชาปยิตวา	ธงคยิส	มากกว่า ๓๐๐๐ ได้ให้จามไปदान	
ตงกาที่เป			แต่วสังคายนานณตงกาทวับ	

<p>นฏฐมํ ดิถุชิตนคิ พุทฺชโฆธํจวโรโย พุทฺทธอนํ เคปฺปิฏกํ มาคฺชภาสํ ดง- กาทํเป ดิถุชติ</p>	<p>คํวํนฏฐมํดิถุชิตคฺรํที่ ๖ เขียน นั้น พระพุทฺชโฆษาจวโรโยได้จํานพระ พุทฺทธอนะไครบิฏกเปนมคฺชภษาณ ตั้งกาทวํป</p>
--	--

<p>สํคคํมํ สํวณณนดิถุชิตนคิ อเนก- สหสฺสํธา ภิกฺขุ ชมฺมชวรา พหุสฺสํคฺคา มาคฺชภาสํ อเนกํคํ สคฺคถวณณนํ สํวจฺจวํรํ ดิถุชิตคฺณจฺจ ดงกาทํเป กโรนคิ</p>	<p>คํวํสํคคํมํตั้งวณณนาคิถุชิตคฺรํ ที่ ๗ เขียนตั้งวณณนํนี้ คํอภิภษุ ผู้ทรงธรรมและเปนมคฺชคฺรทงฺหลาย กว่า ๓๐๐๐ ได้เขียนอํคฺคถวณณนํ เปนภษาณมคฺชไมให้อากฺคุด ทำอยู่ ปี ๑ ในตั้งกาทวํป</p>
--	--

<p>อฏฐมํสํคคํ อกฺขรโธธนคิ ชมฺมพทํเป เคปฺปิฏกชวรา อเนกสํคคํ ภิกฺขุ อกฺขรชวรา นิปฺปิฏเกสฺสํ สํวจฺจวํรํ โธธเรนคิ</p>	<p>คํวํอฏฐมํตั้งคคอกฺขรโธธนคฺรํ ที่ ๘ เปนตั้งคฺเรวระหํ คํอชํวระอํกษร คํอภิภษุผู้ทรงไครบิฏกทงฺหลายใน ชมพทวํปหลายร้อยรูป ได้ชํวระ อํกษรทงฺหลายในพระไครบิฏก</p>
--	--

<p>นวมสํคคํ นานาวิรุทฺชวิโธธนคิ นวมสํคคํ วิรุทฺชวิโธธนํ สํคคํคิ- กาทํ พหุสฺสํคฺคา อฏฐจํวโรโย เทวสํคคภิกฺขุ วิรุทฺชํ นฏฐจํ วิติถุชิตคฺณจฺจ ดิถุชิตคฺณจฺจ สคฺคถวณ- น</p>	<p>คํวํนวมตั้งคคณานาวิรุทฺชวิโธธน คฺรํที่ ๙ เปนตั้งคฺเรวระหํ คํอชํวระ พิรุทฺชคํง ๆ ให่วิเคษนคํอโนคฺรํที่ ๙ เปนตั้งคฺเรวระหํตั้งคคิ ชํวระพิรุทฺชให พิเคษ ภิกฺษุ ๒๒๘ รูป เปนมคฺชคฺร</p>
---	---

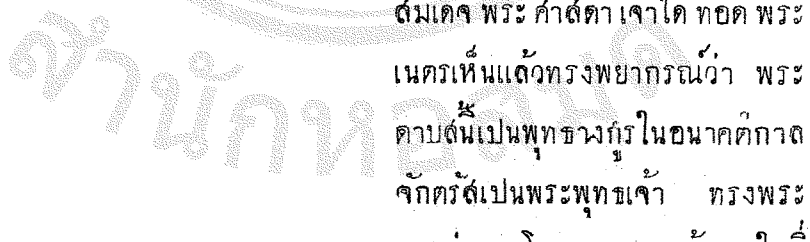
ณนณจ รมุมวินัย รัตนโกสินทร์อิน- ได้นำอัครวรรณาด้วย พระธรรม
 ทอโยชยุมน์เร กโรนติ ยถาพล์ วินัยด้วย ที่พิรุชฎูญหาย เขียนผิต
 และเขียนให้ถุก ทำกันในกรงรัตน
 โกสินทร์อินทอโยชยาตามดคีกำลัง
 อยี่ ส่งเซไป ๑ อนันเป็นความตั้งเซป ๑

วิตถารกถา

ศตวรรษ วิถถารกถา ในที่นี้ต่อไปจะกล่าวโดยพิสดาร ๑
 ๑ มุหัท กิ สัตถา อโศ กปปลัด- แท้จริง ดัมเตจ พระ ศาสดาจารย์
 สหสัธวธิกัน จตุมน อสงเขยยาน เจ้าของเราทั้งหลาย ในคราวที่สุด
 มตถเก อมรวคินศเร สเมโซ นาม ๕ อสงไชยแดนกัถป็นั้น พระองค์ได้
 พรหมมณกุมาโร หุคฺวา สัพพตีป- เป็นพรหมณ์ กุมารทรงพระนามว่า
 ปาน นิลมคคิ ปคโต มาคาบิคุน สุมะชอยู่ในพระนครอมรวดี ได้
 อจฺจเยน อเนกโกฏิดชย ฐน ปริจ- บรรลุความสำเร็จคิดป้ทั้งปวง โดย
 จชิตฺวา อิติปพพช ปรพพชชิตฺวา กถา ที่บิดามารดา ทั้งสองตวงตบไป
 หิมจนเต วสันโต ฉานาภิญญาทานิ แดงก็ทรงบริจาครพยับนั้ประมาณ
 นิพพคฺเตศฺวา อฆกาเสน คจฺจนโต หลายโกฏี แดงออกทรงบรรพชา
 ที่ปงกรทศพลตต สุตตสนวิหารโต ฉนวนชเป็นฤษี บำเพ็ญพรตอยู่ในเขา
 อมรวคินศรี ปวีสนตถาย มคคิ พระหิมพานต์ ได้ทำฉานและอภิญ-
 โตริชยมาน ทิสฺวา สยมี เอก ปเทส ฉญาณให้เกิดแต่จ้งได้เหาะไปโดย

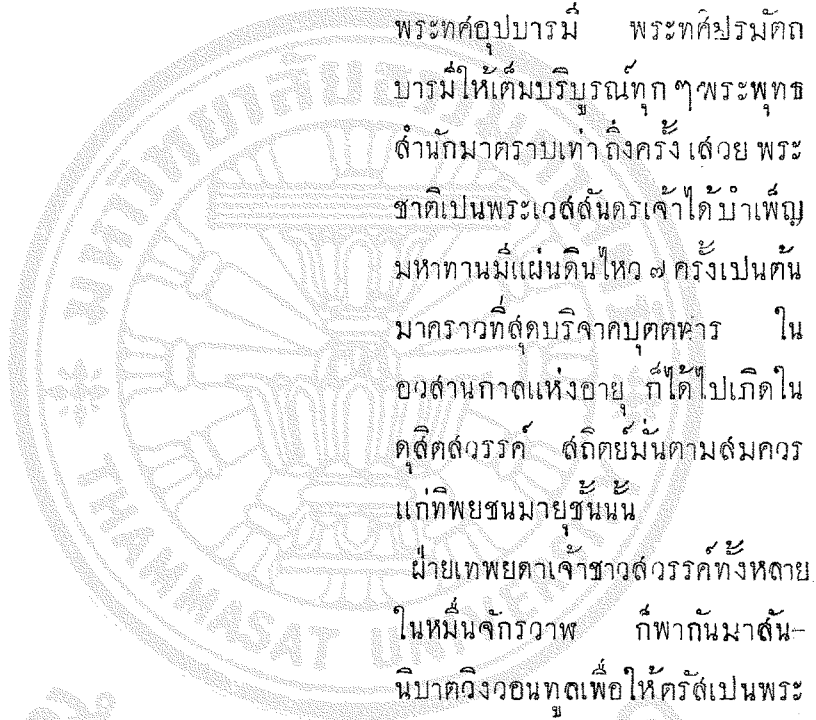
คเหตฺวา โสเธตฺถํมีติ คตฺมํ อนินฺช-
 จิเตเยว อากคตฺถํ ตตฺถโน อตฺตานํ
 เตตฺถํ กตฺวา อชินิจฺมุํ กตเต
 อตฺถริคฺคา ตตฺถา ตตฺถาภคฺชโ
 กตถํ อนกฺกมิตฺวา มํ อกฺกมโน
 คจฺจคฺคฺติ นินฺนโน ตตฺถารว ทิตฺวา
 พุทฺธงฺกุโร เอตฺ อนาคเต กปฺปตค
 ตฺถตฺถาริกานํ จตฺถนํ อตฺถเขยนํ
 ปริโยธานํ โคตโม นาม พุทฺโ
 ภวิตฺถตฺถิตฺติ พฺยวโก

อากาศ ได้ทอดพระเนตรฝูงชนพา
 กันชำระมรคา ถวายตมเด็จพระพุท
 ที่บังกรทศพดเจ้า เพื่อตั้งคําค่
 ตฺถตฺถนวิหาวร เข้าไปถึงเมืองชมรด
 นคร ตมพระตฺเมชคาบดก็คิดว่าจะ
 ชำระเองบ้าง จึงได้รับเอาคตหนึ่ง
 ชำระยังหาทั้นจะแต่วคตอดไม่ พอ
 ตมเด็จพระคําศตาเจ้าได้จมาถึงจึง
 นอนทอดคตลงให้เป็นคตพาน และคต
 ฝ้างหนึ่งแต่ทรงลาดไว้บนคตแต่ว ร้อง
 กรวาทตเชิญตั้งจว่าขอพระคําศตา
 เจ้ากับทงพระตงซึ่งอย่าเหยียบคต
 เดย เชิญตั้งจเหยียบบนคตเข้าพระ
 บาทแต่วตั้งจพระพุทธดัดไปเกิด
 ตมเด็จพระ คําศตาเจ้าได้ ทอด พระ
 เนตรเห็นแต่วทรงพยากรณ์ว่า พระ
 คาบดนเป็นพุทชาวกรในอนาคคกวด
 จักตรฐเป็นพระพุทธเจ้า ทรงพระ
 นามว่าพระโคตมบรมครเจ้า ในที่
 ตฺถ & อตฺถไชยแต่นกตปน

ศัสต์ สัตถุโน อปรภาเค อนุก- เบื้องหน้าแต่กาดแห่งส้มเค็จ พระ
 กมา พุทฺธิ โกณฑณฺเฒ สุมงฺคโธ คำสัตถาที่บังกรเจ้านั้นมา พระพุทธ
 สุมโน เวธโค โสภิตโค อโนมทสฺส เจ้าทั้งหลาย (บังเกิด) เป็นลำดับ
 ปทุโม นารโท ปทุมุตฺโตโร สุมะโร มา คือพระพุทธโกณฑณฺเฒเจ้า ๑ พระ
 สฺฐาโค ปิยทสฺส อคฺคทสฺส ชมฺม- พุทธสุมงฺคเจ้านั้น ๑ พระพุทธสุมน
 ทสฺส ตีทฺชโค คีตฺโส ปุสฺโส เจ้า ๑ พระพุทธเวธเจ้านั้น ๑ พระพุทธ
 วิปสฺส สิริ เวสฺสภู กกฺกสฺนโร โสภิตเจ้านั้น ๑ พระพุทธอโนมทสฺส
 โภณาคมน โภ กสฺสโป จาติ โถกั เจ้านั้น ๑ พระพุทธปทุมเจ้านั้น ๑ พระ
 โอบาเตศฺวา อปฺปนฺนานิ อิมตฺตึ เต พุทธนารทเจ้านั้น ๑ พระพุทธปทุมุตฺตร
 วัฑฺฒินิ พุทฺธานิ ตันตฺตึเก ททฺชพฺยา- เจ้านั้น ๑ พระพุทธสุมเจ้านั้น ๑ พระ
 กรโณ ทสฺสปารมิโย ทสฺสปาร- พุทธสฺฐาเจ้านั้น ๑ พระพุทธปิยทสฺส
 มิโย ทสฺสปรมคฺคปารมิโยติ สม- เจ้านั้น ๑ พระพุทธอคฺคทสฺสเจ้านั้น ๑ พระ
 คีตฺสปารมิโย ปเรศฺวา เวสฺสสันตฺรค- พุทธรมทสฺสเจ้านั้น ๑ พระพุทธตีท
 ตภาเว จีโต สตคฺกชฺศุํ ปถวิกรม- ฐิตเจ้านั้น ๑ พระพุทธคีตฺสเจ้านั้น ๑ พระ
 ปนาทนี มหาทานานิ ทศฺวา พุทธปุสฺสเจ้านั้น ๑ พระพุทธวิปสฺส
 ปุคฺคทวาริ ปริจฺจชิตฺวา อายุหฺปรี- เจ้านั้น ๑ พระพุทธสิริเจ้านั้น ๑ พระ
 โยธเน ศุสฺติปุเร นิพฺพคฺเคศฺวา พุทธเวสฺสภูเจ้านั้น ๑ พระพุทธกักกุ
 คคฺคธ ยางคฺคยูกฺสฺศวา ทสฺสทสฺส- ดนฺธเจ้านั้น ๑ พระพุทธโภณาคมนเจ้านั้น ๑
 จกฺกวาพเทวตฺตานิ สนนฺธิปติศฺวา พระพุทธกสฺสโปเจ้านั้น ๑ รวม ๒๓ พระ
 พุทฺธคฺคยา ยาจิตฺโต องค์ได้เบียดโลกให้สว่างแล้ว ส้มเค็จ

ตั้งศัตยวงศ์

พระพุทธชากร เจ้าก็ได้เข้าไปสู่พระ
 พุทธดำนึก รับ พยากรณ์มา เตะบำ-
 เเพญพระศัมคัสบารมีคือพระทศนารมี
 พระทศอุปบารมี พระทศปรมัตถ
 บารมีให้เต็มบริบูรณ์ทุก ๆ พระพุทธ
 ดำนึกมาครบเท่าถึงครั้ง เดี่ยว พระ
 ชาติเป็นพระเวสสันดรเจ้าได้บำเพ็ญ
 มหาทานมีแผ่นดินไหว ๗ ครั้งเป็นต้น
 มาคราวที่ตัดบริจาคนกบคุดหาร ใน
 อดสูนกาตแห่งอายุ ก็ได้ไปเกิดใน
 ดุสิตสวรรค์ สถิตยมั่นตามศัมคอร
 แกกพิชชนมายชนน
 ฝ่ายเทพยดาเจ้าชาวสวรรค์ทั้งหลาย
 ในหมื่นจักรวาล ก็พากันมาตั้ง
 นิบาตดิวงอนทตเพื่อให้ครัดเป็นพระ
 พุทธ องค์ เจ้าด้วย คำว่า ดิวง อนว่า
 ชาแต่พระองค์ผู้มีความเพียรใหญ่กาต
 นศัมคอรแก่พระองค์แล้ว ขอเชิญ
 เล็ดจอุปบัติในครรภพระมารดา แด
 ครัสรู้พระอมฤตบทจะได้ชนสัตว์โลก

กาโดยนเค มหาวิร
 อุปปชช มาตุกัจฉิย
 สเทวกิ คารยนโค
 พุชฌธัส อมคิ ปทนคิ

กับทั้งเทพยดาให้ข้าม (ส่งสาร) ไป
 ค่ำ สู่คฤหา ปณฺจ มหาวิโตกนาถิ ส้มเด็จพระพุทฺธขางกูรเจ้า ได้
 วิโตเกตฺวา เตน ทสฺเสนฺโต อาห ทรงฟังคำเทพยดาทตอาราธนาตั้งนั้น
 ประการ เหตุตั้งนั้น พระคันถรจนา
 จารยจึงได้สำแดงไว้ดังนี้ว่า
 กาลิ เทสฺมจ ทปณฺจ พระศกาคคเจ้าทรงหุดายได้พิจารณา
 กุติ มาครเมจ ๑ ณาวิโตก & ประการ คือกาล ๑
 อิมะ ปณฺจ วิโตเกตฺวา ประเทศ ๑ ทวีป ๑ ๓ระกต ๑ พระ
 อุปฺปชฺชนฺติ ศกาคคาคิ ฌตฺวา มารดา ๑ แดวจึงอุปบัติ”
 ตโต จุโต สํกฺยราชกุเต ปฏฺฐนฺธิ จำเดิมแต่่นั้น พระองค์ กัจจติ จาก
 คเหตุวา ชาโต ศตถ มหาสมฺปตฺติ- สวรรคชั้นนคฺคิตฺเตว ถือเอาปฏฺฐนฺธิ
 ยา ปริจายิมาโน อนุกกเมน ในระกตศํกฺยราช เมื่อประสูตฺร
 ภาทโยพฺพนํ ปตฺวา ตินณฺ ๑ แดว (พระญาคิวงคํามีสมเด็จพระ
 อุนฺ อุนฺจณฺนิเกตุ คีตฺ ปาสาเทสุ เจ้ากรุงสุทฺโรทฺนราชเปนประธาน) ได้
 เทวโลกสิริ วิย รัชสิริ อนุภวนฺโต ให้การ บำเรอ ด้วยสิริราช ส้มบัตฺใน
 ศํกฺยราชระกตนั้นโดยกาลเปนดำ
 คับมา เมื่อจำเวณฺญยแเดว พระ
 องค์ได้เสวยสิริราชส้มบัตฺ ในปรา
 สํททง ๓ ตามสมคฺวรแกกฺคฺทง ๓

ตั้งคดียวงค์

ปาน ประหนึ่งว่า ทิพย สิริ ด้มบคัใน
เทวโลก

อุยฺยานกัฟาย คมนดัมเย อนุก-	ครันเมื่อตมัยได้ตั้งไปประพาดตำ-
เมน ชินณพยาริมตงฺชาเต คโย	ราญณพระอุทฺธานหตวง ได้ท้อด
เทวทูเต ทิดฺวา สฉนชาตงฺเวโค	พระเนตรเห็นเทวทูตทั้ง ๓ ตามลำดับ
นิเวตฺเตตฺวา จตุตฺถวาเร ปพฺพชิตฺ	คือคนชรา คนพยาริ คนมรณ กัถน
ทิดฺวา ตาธุ ปพฺพชชาติ ปพฺพช-	เกิดกรรมตั้งเวรจึงได้ได้ตั้งกดับเดี่ยว
ชราย รุจี อุปฺปาเตตฺวา อุยฺยาน	ครันเมื่อวารที่ ๕ ได้ท้อดพระเนตร
คนตฺวา ตตฺถ ทิวถึ เขเปตฺวา	เห็นบรรพชิต ก็ทรงพระดำริหว่า
มงฺคตไปกฺขรณตีเร นิสินโน	สาธุบรรพชชา แด้วเกิดคความพอพระ

ทัยเพื่อจะบรรพชชา ได้ได้ตั้งยาตรา
ไปจนถึงพระวราชอุทฺธาน ทรงยับยั้ง
อยู่ จนหมดแแต่คงควันแแต่ ตั้งตั้งไป
ประทับอยู่ขอบสระมงฺคตไปกฺขรณตี

กปฺปกเวถึ คเหตุวา อากเตน	มี เทพบุตร ชื่อ วิสตุกรรม จำแดง
วิสตุกฺกมุมนฺนา เทวปฺตฺเตน อตฺถกต-	เพศเปนช่างกตบก นำเครื่องประดับ
ปฏियตฺโต	มาตกแแต่สระของคถวาย

ราชุกุมารตฺถ ชาศตํสนิ สุตฺวา	ครันได้ทรงทราบข่าวว่าพระราหุต
ปฺตฺตตีเนหตฺถ พตฺถวาจิ ฌตฺวา	ราชกุมารประตฺตรแแต่ก็เกิดคความ
ยาว อิทํ พนรณํ น พนฺรติ คาว-	เด็นหาใน บุตร เป็นที่ตุดแแต่เด็นหา

เทว นั ฉินทิสถัมคติ จินุเตตฺวา ตายั จิงทรงพระจินตนาว่า “เครื่อง
 นคริ บัวิสันโต กัถาโคคมีบี คั ผูกนั้นจักไม่ผูกได้เพียงใดเรากัจักคัต
 ทิสฺวา ปถัสนฺติ อิมิ คากมาห เด็ยให้ขาดเพียงนั้น” ครนเพธา
 เย็นกัเด็ยเข้าสูพระนคร นางกัถา
 โคคมี ได้ทอกพระเนตรเห็นพระ
 องค์ กัถรธัธรรเสวริญเปนคาถาว่า
 ดิงน

นิพฺพุตา นนฺ ธา มาตา “บุรุษเห็นปานดิงน ได้เปนบุตร
 นิพฺพุโต นนฺ โธ ปิตา มารดาใดมารดานั้นก็เปนมุคิบ(ทุกข์)
 นิพฺพุตา นนฺ ธา นารี ได้แท้ ได้เปนบุตรบิดาใดบิดานั้นก็
 ยถุสฺสายิ อิทฺโธ ปคฺติ คับทุกข์ได้แท้ ได้เปนธำม่นารีใด
 นารินนทพถนคิบทุกข์หายแท้

กัถาโคคมียา นาม ปิตุจฺณาชิตาย สัมเด็ยพระพุทฺธางกูรเจ้าได้ทรง
 ภาสิติ อิมิ คากิ สฺสุวา อหิ อิมาย พังคาถาที่นาง กัถาโคคมีผู้เปนพระ
 นิพฺพุตปทํ สววิโตติ คิวโต มุคฺตา- ษิตาของ พระ ปิตุจฺณาภษิตแต่จิง
 หาริ โอมุญฺจิตฺวา คธัสสา เปเสตฺวา ทรงเปตองเค็ร็องมุคฺตาหารจากพระ
 สคฺคโน ภวนิ บัวิสิคฺวา สิริสยเน ศอส่งไปประ ทาน นาง กัถาโคคมี
 นิสินโน นิตฺทูปคตานํ นาฏกิตถิ- อาศรัยเหตุที่นางได้กัถาถาคำนฤพุด
 นนฺจ วิปฺปการิ ทิสฺวา นิพฺพินท- บทให้ทรงฟังแล้ว จิงเด็ยเข้าพระ
 ททโย นนฺนิ อฏฺฐาเปตฺวา กณฺฐกั นิเวศนัของพระองค์ ทรงประทับอยู่

อหาราเปตุวา กณฺจกั อารุห ในพระทีลีรีไธยาดัน ได้ท้อตพระ
 ฉนฺนสหาโย ทสฺสหัสฺสจกกวาพเทว- เนตรเห็นวิปประการอันแปดกของ
 ตาหิ ปริวฺตุโค มหาภินิกฺขมนั นิก- นางระบําร่าพ้องท้งหลายที่หัดบให้ด
 ชมิคฺวา อโนมานทีติเร ปพฺพิชิตฺวา จึงมีน้ำพระไทยเบือหน่ายแล้วเสด็จ
 อนุกฺกเมน ราชคหิ กนฺตุวา ตตถ มาปตูกนายฉนฺให้หน้าม้ากัณฐูกมา
 ปิณฺฑทาย จริคฺวา ปณฺทวปพฺพค- แล้วเสด็จทรงม้ากัณฐูกไปกับนาย
 ปพฺภาเร นิสฺสินโน มคฺชรณฺเฒา รัช- ฉนฺ มีฝูงเทพยเจ้าในหมั้นจักวาท
 เชน นิมนฺตยมาโน คิ ปฏิกฺขิปีคฺวา แวดด้อมไป ได้เสด็จมหาภิเนษ
 สฺพพฺณฺตุคิ ปคฺวา อคฺตโน วิชิตฺ กกรมออกบวชนั่งแม่น้ำอโนมานที
 อาคมนตฺถาย เตน คหิตปฏินฺโธ แลวเสด็จเปบนุกรมไปถึงเมืองราช
 อาตารณฺจ อุตฺทกณฺจ อปฺลํงกมิคฺ- คฤหิ แลวทรงจาริกไปบิณบาตใน
 วา เคสฺ สันตเก อธิคคฺวิเสสฺ อถภิตฺ- เมืองนั้น แลวเสด็จมาทรงประทับ
 วา ฉพฺพสฺสํสาหิ มหาปฺธานั ปทหิตฺ- อยู่เงอมเขาบิณทวบรพต พระเจ้า
 วา วิสาขปฺณณฺมทิวเต ปาโคว มคฺชราชได้เชิญให้พระองค์เสวยราช
 สฺฐาตาย ทินฺนุ ปายาดั ปรีภุชิตฺ- สัมบัตฺ ทรงตรัดห้ามเดี่ย จึงพระเจ้า
 วา เพรณฺชราชนทียา สฺวณฺณจายู๊ มคฺชราชขอให้ทรงปฏิญาณ เมื่อ
 ปวาเหตุวา เพรณฺชราช ปรีคิเร พระ องค์ได้ตรัด แก่พระ สัพฺพัญฺ
 มหาอนฺธณฺเท นานาสฺมาปคฺคหิ ตญาณ แลวให้เสด็จมาสู่แคว้นแคว้น
 ทิวสฺภาคิ วิคินาเมคฺวา ตายณฺห- ของพระเจ้ามคฺชราช แลวพระองค์
 สฺมเย โสคฺติเยน ทินฺนุ คินฺนุ คเหตุวา ได้เข้าไปหาอาพารดาบสแต่ทุกตาบส

กาดนาคราเชน อภิวสุคฺคฺโค

เมื่อไม่ได้ผลพิเศษในสำนัก ๒ คาบด
นั้น จึงได้ไปทรงตั้งมหาประธานความ
เพียรใหญ่อยู่ถึง ๒ พรรษา มาได้
บริโศกเข้าป่ายาดที่นางสุชาดาถวาย
ณเวดาเช้า วันวิสาขบูชาณมีเพ็ญ
เดือน ๒ และได้ตัดยอดทองในแม่
นาเนริยชราที่ แด้วพระองค์ทรง
ทำส่วนของวันให้ดวงไปดด้วยดมาบด
ต่างๆ ในราวป่ามหาวนริมฝั่งแม่น้ำ
เนริยชรา ครั้นเพลาตายณที่ได้
ทรงรับพ่อนัญญาอันได้ศถียพราหมณ์
ถวายแด้ว พระยา กาดนาคราเชนก็ได้
แด้วตงโถมนาคารดคีพระคุณ

โพธิมณฑล อายุห คินานิ
สถุจริคฺควา น ตาวิม ปตตงก
ภินทิตฺตฺตมิ ยาว เม อนุปาทาย
อาตเวติ จิตฺตํ น วิมฺจุจิตฺตฺตคฺติ
ปฏินฺญา กคฺควา ปุคฺคฺติมาภิมุไซ
นิสฺสํทิตฺควา สฺริเย อฏฺสงฺกมิเตยเว
มารพตฺ วิธมิตฺควา ปจฺมยาเม ปุพ-

แด้ว พระองค์ ทรง ดำเนิน ขึ้นไปสู่
เนินพระโพธิมณฑล แด้วทรงดา
พ่อนัญญา พดางทรงพระจินดนา
ปฏินฺญาพระไทยว่า “จิตฺรของอา
มายังยัด อนุปาทาน อยู่ แด้วจัก ยังไม่
พ้นไปจาก อาตวระ ทงหตาย ควบได้
เราก้จักไม่ ทำตาย เดี่ย ซึ่ง บัด ดึง

เพนิวาดฌาณ ปตฺวา มชฺฌิมยามะ คงนังอยู่ควาบนัน ” แดวกัทรงประ
จตุปปาตฌาณ ปตฺวา ปจฺฉิมยามะ ทับนิห พระ พักตร ตรงคือ ทิศ บูรพา
มาวสาเน ปจฺจยาการะ ฌาณั และในกาลเมื่อยามพระสุริยเทพบุตร
โธตาเรตฺวา อรฺุณคฺคฺคฺมณฺธมเย ดับเหลี่ยมเมรุมาศ ก็ทรงกำจัดุมาร
ทศพตฺจตุเวดํารชฺชาทิสฺสพฺพคฺคฺนปติ กั้มทั้งพตมารให้พินาศไปแล้ว ถึง
มณฺฑิตํ ดํพฺพณฺณตฺตฌาณั ปตฺวา เพดาประณมยามก็ได้บรรดพระบุพ-
ปจฺฉิมยามาวสาเน ปจฺจยาการะ เพนิพาดฌาณ ครันตุมัชฌมยาม
ฌาณั โธตาเรตฺวา ปติพฺพณฺณิตฺตฺวา ก็ได้บรรดพระจตุปปาตฌาณ
สํคฺคตฺตคฺคาหํ โฟธิมณฺฑลํ วิคิณา ครันตงอวด้านแห่งปัจฉิมยามก็ได้
เมตฺวา อฏฺฐเม สํคฺคาเห ได้ อช- ดั่งพระญาณแจ้งปัจฉยาการได้ตั้ง
ปาดนิกฺโขรฆฺมุเต นิตฺติโน เด็ร้จถึง ยามอรุณ ฌมัยได้ แสงทอง
ก็ไ้ได้ตั้งปราบดาพระ สรรพัญญุค-
ฌาณอันประคัมด้วยสรรพคุณมีพระ
ทศพตฌาณ และพระจตุเวดํารช
ฌาณเป็นต้น ครัตเป็นองค์พระทศพต
เจ้า ผู้ค้นแแต่จากหัตถ์คืออวิชชาท
กิเลตต์ เด็ดัจยัมยังอยู่ในคองไม้พระ
โพธิ มณฑลแห่งละ ๗ วันๆ แด้ว
ในสัปดาห์ที่ ๘ ได้ตั้งประทบัอยู่
ณ โคนไม้ชัชชปาดนิกฺโขร

รมุมคมภูริคทาย ปจฺจเวกฺขณเณ แดพระองค์ได้ตั้งอภัยไปสู่อุทฺถรรวม
 อบุไปสู่อุทฺถกั อาปชฺชมาโน ทสฺส- ด้วยปัจเจกเวกฺขณญาน พิจาณา
 หฺลสฺสมหาพรหมปริจาเรณ สหฺปคิพฺ- เห็นความดุ่มดึกของพระธรรม แด
 รมมุณา อายาจิกิ รมุมิ เทเสฺนโต เมื่อจะทรงดำแดงพระดีทธรรมตาม
 พุทฺธจกฺขณา โลกิ โวโตเกตุวา ที่สทฺทพิพรหมกับทงมหาพรหมปริ-
 พรหมุโน อชฺเชตฺถิ อชฺวาเสตุวา วารพินหนึ่งอาราธนา จึงทรงพิจารณา
 กสฺส นุไซ อหิ ปจฺม รมุมิ เท- ณาตุโลก คือหมุดตั้งด้วยพระพุทฺธ
 เสยฺยนฺติ โยโตเกนฺโต อาตารุท- จักษุญฺญานเห็นแจ้งชัดแล้ว จึงทรง
 กานํ กาดกัฏภาวํ ฌตฺวา ปณฺจ- รับอาราธนาของพรหม แล้วทรง
 วคฺคิยานิ ภิกฺขุณี พหุปกาวรคฺคิ- รัทักว่าพระตถาคคคควจะครัดดำแดง
 อนุสฺสวริตฺวา อฏฺฐายาธนา กาดิก- ประถมเทศนาแก่บุคคลผู้ใด คัดหนอ
 ปุริ คจฺจนฺโต อนุครามคฺเค อป- และมาทรงทราบว่าอาพารคาบสแด
 เกณ อาชฺชเณน สทฺธิ มนฺเตตฺวา อทุกคาบสทั้ง ๒ ก็ทำภาตภิรียาเดี่ย
 อาธ่าพหุณฺณมํทิวเส อธิปตเน แล้ว จึงทรงรัทักได้ถึงความอุปการ
 มิคทาเย ปณฺจวคฺคิยานิ ภิกฺขุณี มาก ของเหล่า ภิกษุเบญจวคฺคิย ทั้ง
 วสฺนฏฺฐานํ ปตฺวา เตะ อนุนุจฺจ- หลาย แล้วได้ตั้งยาราชชออกจาก
 วิเกณ สมุทฺทาจาเรณ สมุทฺทาจรุเต อาธนะไปสู่อุทฺถกัฏภวํ ได้ทรงสนทนา
 สณฺญาเปตฺวา อณฺญาตโกณฺฑณฺณ- กับอุปกอาชฺชวค ในระหว่างทางแล้ว
 ปมุเช อฏฺฐารสฺสพรหมโกฏฺฐิโย อมคํ เสด็จไปถึงสำนักภิกษุเบญจวคฺคิยณ
 ปาเยตฺวา รมุมจกฺกํ ปวตฺเตตฺวา ป้าอธิปตนมฤคทายวันในวันอาธ่าพ-

ปวงศุคติปวงธรรมจกโก ปณฺจมีย์ หะบุณณมี ได้ทรงให้ ดัณญาให้
 ปกฺขสฺส สฬเพวี เต ภิกฺขุ ภิกษุเบญจวคคัยร้งเรียกพระองค์
 อรหคฺเต ปติฏฺฐาเปตฺวา คํ ทิว- โดยส่งมาจากรอฉันดมควรแล้วให้ภิกษุ
 สฺเมว ยสฺสสฺส กุตฺตปฺกตฺสฺส อฺป- เบญจวคคัยมีพระ อัญญาตะโกณ -
 นิสฺสยสฺมปคฺคิ ทิสฺวา คํ รัตติ- ทัณฺเณเปนประธาน กับพรหมดิบ
 ภาเค นิพฺพิทิตฺวา เคหํ ปหาย แแปดโกฏี ได้คิมรศพระอมตธรรม
 นิภฺษมนคํ เอติ ยสฺสาคิ ปกโกธิตฺวา แล้ว ทรงแต่งตั้งพระธรรมอันประ-
 คตฺถมีเย รัตติภาเค โสตาปคฺคิมถึ เถริฐเปนไปแล้ว ครั้นถึงคึกที่หา
 ปาเปตฺวา ปุนทิวเส อรหคฺคํ ปา- แห่งบักช ได้ให้ภิกษุเบญจวคคัย
 เปตฺวา อปฺรบี สสฺส สฺหายเก จคฺ- ทงห่าองค ประดิษฐานอยู่ในพระ
 ปณฺเณวสฺสเน เอหิ-ภิกษุปพฺพชาย อรหคคณตแล้ว ในวันนั้นได้เห็นยศ
 ปพฺพชเชตฺวา อรหคคํ ปาเปสฺสิ กุตฺตมฺตรถงพร้อมไปด้วยอุปนิสัยเกิด
 ความเห็นย่อหน่าย ตะทงเคหัดถาน
 เถีย คำนินมาในเวดาราตฺรจิงฺครัต
 เรียกว่า ดูกรยศท่านจงมาเกิด แล้ว
 ครัตฺถ สงฺสอนให้พระยศบรรตฺถได้ดา
 บคคิณตในราตฺรภาควนนั้น ครั้นรุ่ง
 ฐนได้ให้พระยศดำเรัจพระอรหคคณต
 และสฺมยคํอมาไดยงชน ๕๔ คนผู้เปน
 สฺหายแลตฺสหายกันนั้น ได้บวชด้วย

เจ้านักหนา

เอหิภิกขุบรรพชา ให้สำเร็จพระ
อรหัตตผล

เณร โดเก เอกธัญจียา อรหันเตศุ ครนเมื่อพระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย
 ชาเตศุ วุฏฐวตโต ปวาเรตวา ตต- ๒๑ องค์ ได้เกิดขึ้นในโลกอย่างนั้น
 กา จรท ภิกขเว จาริกนติ ธัญจี้ แล้ว เมื่อออกพรรษาปวารณาแล้ว
 ภิกขุ ทิสัสสุ เปตเตตวา สย อรุเวถ ส้มเด็จพระศาสดาเจ้าครัดเรียกภิกษุ
 คจณนโต อนตรามคเค กปปาสัก- ๒๐ องค์นั้นด้วยพุทธานต์ว่า ภิกษุ
 วนถันเนท ที่ถันเน ภาททวคคิย- ทั้งหลายท่านทั้งหลายจงพากันเที่ยว
 กุมาเร จินเนติ จาริกไป ครนตั้งภิกษุทั้งหลายไป

แล้ว พระองค์เองก็ได้ตั้งไปสู่อรุ
 เวตาประเทศ ถึงกับปาสักพนถันท
 ในระหว่างทางได้ทรงทรมานภัทท
 วกคัยกุมาร ๓๐ คน ฯ

เศตุ สัพพปัจฉิมโก โถคาปนโน ในกุมาร ๓๐ นั้น คนที่เป็นปัจฉิม
 สัพพศุคโม อนาคามี อโหติ กว่าจะพ้นทั้งปวงได้บรรลุมุพระโธคา
 เคมมี สัพเพ เอหิภิกขุภาเวณ ปพ- ผู้คุมกว่าชนทั้งปวง ได้ถึงพระ
 พาเชตวา ทิสัสสุ เปตเตตวา สย อนาคามี ฯ
 อรุเวถ คณตวา อคณตมานิ ปาฏิหิริย- แดพระภิกษุ ๓๐ องค์นั้นถนเป็น
 สหสสันนิ ทสเสตวา อรุเวถกถัส- เอหิภิกษุบรรพชาด้วยกันทั้งถน แด
 ปาทย สหสสันนิฏฐิตปริวาเร เศ ส้มเด็จพระศาสดาเจ้าก็ตั้งเธอทั้ง ๓๐

ภาติกขฐิเต วิเนตวา เอหิกฤษุภา- นั้นให้จารึกไปในทิศทั้งห้าย แล้ว
 เวเนว ปพพาเซตวา คยาดีเด นิดี- พระองค์ก็เสด็จไปถึงอรุ เวลาประ-
 ทาเปตวา อาทิตตสุตฺตปริยายเทส- เทศ ได้ดำแดงปาฏิหาร ๓๕๐๐ จึง
 นาย อรหุเต ปติฏฐาเปตวา เคน ทรมานชฺชิตพี่น้อง ๓ คนมีอรุเวทกัธ-
 อรหนคตฺหตฺเตน ปริวคฺโค พิมพิ- ดูปเนคันกับทั้งชฺชิตบวิวารพินหนึ่ง
 สाररณณา ทินน์ ปฏินณิ โมเจต- ให้บรรพชาด้วยเอหิกฤษุภาอะ แล้ว
 สามีติ ราชคชนครูปจาเร ตญฺจิว- พาไปประทับที่คยาดีประเทศ ให้
 นุชฺชานํ คนฺตวา สตฺถา กิร อาก- เชอทั้งหลายประดิษฐานในพระอรหัด
 โตติ สุตฺตวา ทฺวาทสฺนหฺคฺเตหิ คมต ด้วยเทศนาอาทิตตปริยายสุตร
 พฺราหมณคทฺตปิเกหิ สทฺธิ อาก- แล้วพระองค์ทรงแวงด้อมด้วยพระ
 คตฺส รณฺโฆ มชฺชุกถํ กเถนโค อรหันคพี่น้องเป็นบวิวาร เดีคัจคม
 ราชานํ เอกาทสฺนหฺคฺเตหิ สทฺธิ นาการไปประทับถวณตฺฐิวิวัน อัน
 โสตาปตฺติมเต ปติฏฐาเปตวา เอก- เป็นอุปจารพระนครราชคฤหี ด้วย
 นหฺคํ ติสฺรณตฺส ปติฏฐาเปตวา พุทฺธประดังคัจจะทรงเปิดองปฏินญาณ
 ปุณทิวเส สทฺถเกน เทวรณฺณา มา- ที่ได้ทรงรับไว้แต่พระเจ้าพิมพิสาร ๆ
 วถวณณิ คเหตุวา อภินฺจฺจฺคฺโค โส ได้ทรงทราบว่า สัมเด็จพระ ศาสตา
 ราชคชนครํ ปวีตฺตฺตวา ราชนิเวสฺสเน เดคัจมา ก็เดคัจมาพร้อมด้วย
 กคภคคฺกิจฺโจ เวพฺพวนารามํ ปฏิก- พฺราหมณคทฺตปิเกหิตั้งหลาย ๑๒ นหฺค
 คเหตุวา คคฺเถว วาสํ กปเปติ พระองค์โปรดประทานพระมชฺชรธรรมิ
 กถาให้พระราชาภบชน ๑๑ นหฺค ได้

บรรดพระโศคาคคีตถ ยังชนอีก ๑
 นหตให้ตั้ง อยู่ใน พระไตรรัตน์คณ
 ครนณวันรุ่งขึ้น ท้าวตักทเวทราชจำ
 แดงเพ็คเปนมานพตงมาดัดคุมชเมย
 พระพุทธคุณ แล้วพระพุทธองค์
 ก็เสด็จเข้าไปใน พระ นคร ราช คฤห์
 ทรงรับอาหารบิณฑบาตในพระราช
 นิเวศน์ แล้วทรงรับพระเวฬุณาราม
 ทรงตำราญพระอิริยาบถอยู่ใน พระ
 อารามนั้น

ประชุมโพธิมณฑล นิตินโน โดก- สัมเด็จพระบรมโลกนาถเจ้า ได้
 นาโถ สัพพัญญุตญาณ มช- ทรงประทับแตรในโพธิมณฑล แต่
 ฌิมปจจนคปเทเตตุ ส่าต้นฐฐาน ประถมโพธิกาตมา ได้ทรงพิจารณา
 โฉโตเกนโต กาดเทตปริจเจเทน ถึงการประดิษฐานพระพุทธรัดดา
 คมทุกถ ชมพู่ที่ปุมหิ พารานตีป- ในมัธยมประเทศแต่ปัจจุบันประเทศ
 ฐติ ๑ อเนกขมมเทตเถ มชฌิม- ด้วยพระพุทธรัดพัญญุตญาณ ได้
 ปเทเต ๑ ตงจาทูปปฏิติจ ปจจนค- ทรงเห็นความเป็นไปแห่ง กาดเทต
 ปเทเต ๑ อเนก มม ส่าต้นตุตต์ ปริเวทในมัธยมประเทศ ที่ได้ทรง
 ปติฐสาปนํ ภวิตุสคคี ดำแดงธรรมในชมพูทวีป มีพระนคร
 พารานตีเปเนติมมากัดดี ในปัจจุบัน

ประเทศในดังกาเปนเดิมมาที่ดี ก็
ทรงทราบว่า พระดำณาชของพระ
ศกาคคจกัประดิษฐานได้ในประเทศ
ต่าง ๆ

เตนาหุ โปราณา
วสีตวา โพธิมณฑลหิ
กโรนโต ดันนิฏจันกั
สัพพนติ พุทธกิจจณจ
ปติฏฐาปนธำณั
ภควา คมหิ สัมเข
ธมาปคตึนมนคเว
ธมาปคตึวิหารน
ธคคธคตาทาเหมว จ
โพธิมณฑลหิ คคเถว
วิตินาเมธึ ปุญคโว

ถลไซ พุทไซ ภควา สัพพพุท-
ทกิจจณจ นานาปเทเสธั ธำณนฏฐา-
ปนณจ อางชชิตวา อนิจจวาธั
ปวคตึคปวธรรมจกโก นานาปเท-
เสธั คณคตวา เทวมนุเสธั จ มคค-

เพราะเหตุนั้น พระโบราณจารย์
จึงกล่าวสรรเสริญพระศาสดาให้ชัดความว่า
“สมเด็จพระผู้มีพระภาคย์เจ้า เมื่อ
ครั้งประทับอยู่ในพระโพธิมณฑล ก็
ได้ทรงทำพระพุทธรูปด้วย ศำรประ
ดิษฐานพระธำณาคด้วย เปนพระ
ธำณินฐานทุกประการ ในสมัยเมื่อ
สมเด็จพระปุงคะเจ้าได้ทรงยังยั
อยู่ในคองพระมหาโพธิมณฑล ๗ ค่ำ
บัด ๆ ละ ๗ วันนั้น โดยธมาปคตึวิหาร
ในระหว่างแห่งธมาปคตึทงหลาย

ถ้าคัมนี้ สมเด็จพระพุทธรองคัม
ทรงพระภาคย์เจ้า ได้ทรงวัดถึง
ธรรพพุทธรูป แดการธถาปนาพระ
ธำณานานาประเทศทงหลายพระ
องคัมได้ทรงธำณกอยู่เปนนิจ ได้

มเด็จพระเจ้าเปดวา นานาประเทศ
พุทธศาสนา สเปนกุบาย ภิกษุ เป-
เสศวา ราชคฤห์คฤห์ปฤห์ เวพู-
จนเสศวนารามาที่สุ วสันโต สคตานิ
หิตสุฆาหิ ชุมมวรี เทเสศวา อดี-
คิอายุโก โพธิสัตโค ปณจจคตัพ-
สวดได้ ยาว ปรีนิพพานาปรนติ

คองพระธรรมจักรให้หมุนไปเดวก็
เดวก็ไปในนานาประเทศทั้งหลาย ได้
ทรงประดิษฐานเทพามนุษย์ทั้งหลาย
ให้เจริญในมรรคผลทั้งหลาย แดว
ได้ส่งภิกษุทั้งหลายไป เพื่อจะประ-
ดิษฐานพระพุทธศาสนาในนานาประ-
เทศทั้งหลาย แดทรวงดำเนินอยู่ใน
พระอารามทั้งหลาย มีเวพูจนาราม
แเดเสศวนารามเป็นต้น จำเดิมแต่
เมือง ราชคฤห์ แเด เมือง ดาวคฤห์ มา
แเดทรวงแแดงพระธรรมอันประเสริฐ
ให้เกิดประโยชน์แเดสุขแก่สรรพสัตว์
ทั้งหลาย ประมาณพระชนมายุพระ-
องค์ได้ ๘๐ พรรษา จำเดิมแต่เป็น
พระโพธิสัตวเจ้ามาได้ ๔๕ พรรษา
ควาบเท่าถึงเบื้องหน้า แดพระนิพ-
พาน ๆ

เตนาหุ ไปราณา
โวโตเกนุโค ตโค นาโก
อทกฺขิ ตทนนฺตเว

เหตุนี้พระ ไปราณาจารย์จึงกล่าว
ประพันธ์ตั้งเชปพระประวัติว่า "ดม
เตจพระโตกนาถเจ้าตั้งแต่ได้ตั้งแต่

ปณจจคคาฬสัตว์เสตุ
อภิกกนเสตุ เม อิติ

บัญญัติมหาวิโตกนมาแต่ัว แต่ได้ทรง
เห็นแจ้งชัดในลำดับมาว่า พระ
พรราชาของเรา พระ ตถาคคเตยว น
ดวงได้ ๔๕ แล้ว”

ปรีนิพพานมณจมีหิ
ยมกธาดานมนุครเว
นิปนเน มยิ ตตเถว
วิธำชปุนณมัทเ
เขตเถว มนุสส์วาได้
ดงกายมหิ ภวิสส์ติ

ครนเมื่อเรา พระ ตถาคค บรรทม
แล้วณพระแท่นปรีนิพพานระหว่าง
ไมรงทงคูนน เปนวันวิธำชปุนณม
แท้จริงความเป็นอยู่ของมนุษย์จักมี
ณตั้งกาทวป็นแท้ ๆ

มหากถสส์ปคเถโร ได้
ภิกขุ ปณจสเศปปี จ
ตั้งคคิ ปจสมตั้งคคิ
อวหยนคิ ภริสส์ติ

พระมหากถสส์ปเถรนน จักทำตั้ง
คคิ มีภิกษุประมาณ ๕๐๐ องค์แต่
เรียกว่าปฐมตั้งคคิ ๆ

วสส์สเศ อติกกนเต
ยสเศเถโร จ เววโต
ตั้งคคิเศเทหิ ตั้งคคิ
ทคิยมมปี ภริสส์ติ

ครนเมื่อร้อยปีต่วงไปพระยสเศเถร
เจ้าแต่พระเววคตเถรเจ้า จักกระทำ
ตั้งคคิด้วยภิกษุทงหลาย ๗๐๐ องค์
คงเรียกว่าทคิยตั้งคคิ ๆ

โมคคถิปุคคติสส์ได้ จ
สหัสเสหิ มหิทริโก

พระโมคคถิปุคค ติสส์เถรเจ้าผู้มี
ฤทธิ กับภิกษุทงหลาย ๑๐๐๐ องค์

ศศิณเฑาะว์ สังคีติ

จักทำสังคีติ เรียกว่าศศิสังคีติ

อรุณนที กริสังคีติ

มหินโท นพภิณณาโณ

พระมหินทเถรเจ้าผู้ได้ฌปัญญา

สังสุเดหิ มหิทธิโก

มีฤทธิ์มาก กับภิกษุทั้งหลาย ๑๐๐๐

จตุคฺเคลว จ สังคีติ

องค์ จักทำสังคีติ เรียกว่าจตุคฺค

อรุณนที กริสังคีติ

สังคีติ ฯ

ปณฺจเมว มหาเถโร

ครั้งที่ ๕ พระมหาเถรเจ้าได้จํา

เตปิฏกณฺจ ดิกฺขิตา

พระไตรปิฏกด้วย ได้จําพระอัฐสุ

สสังคตฺตดิฏฺฐิตา เจว

กถาคด้วย พระเถรเจ้าทั้งหลายมีพระ

พุทธโฆสํสาทาย โศภาติ

พุทธโฆสจารย์เป็นต้น ก็ได้ทำ

เหมือนดงนั้น ฯ

เปยฺยาดกฺกา ฯ สคฺคา ปน โโพธิโต

(กล่าวตักความ) สัมเด็จพระ

ปณฺจจตฺตาทํสวสฺสํธาณี ธรรมาน

คำสคาเจ้า เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่

ปาณานิ จตุวิสังคตฺตอสงฺเขยฺยานิ สญ-

คต๑๕ พรรษาแต่ประภมโพธิกาล

จิณฺจ นวโกฏฺฐิโย สคฺคสํสฺสํธาณี

มา ได้รื้อขนัดคองทั้งหลายข้ามสัง-

สํสํวณฺณนโต อุตฺตริตฺตวา นิพฺพาน-

สารอรรณพ ๒๔ อสงฺไชยเศษ ๘ แสน

ถเต ปคฺคิฏฺฐเปตี

๒๐ โกฏฺฐิ ให้ขึ้นประดิษฐานอยู่บน

บกค้อพระนฤพาน ฯ

ภคฺวา จตุราสํติรมฺมขณฺนรสํสํธา-

สัมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้

นิ ทสฺสํสฺสวา คุณปจฺมตํเต สคฺคเต

ทรงดำแดงพระธรรม ๘ หมื่น ๔ พัน

กนคารโต ต้นตาเรตวา จินเคติ
 อหิ น จีร์ สะควา ปรีนิพพายามิ
 ที่มายุกพุทธานิ หิ ธีร์รี สุวณณ-
 ษนรต์ทิตฺติ เอกกณเมว โหติ มยหิ
 ด้่าสนํ น ตาว สัพพตฺถ วิคฺคาริกิ
 คตฺถมา ปรีนิพฺพตฺถด้่าบี เม ด้่าด้-
 ปมคฺคปปี ธาคู คเหตฺวา อตฺตโน
 วสณฺฐจําเน เจตฺถิ กตฺวา ปรีจรฺนโต
 มหาชนโน สํคฺคปรายโน โหติคิ

พระธรรมชนน ได้ชนลัดคองทหาย
 อัน ดองเข้าลัดคองพระคฺณให้ชําม
 กนคารไปแลวทวงรำฟิงว่า “เราพระ
 คตาคคจกไม่ คํารงชัพ อยู่นาน แลว
 เราจกปรีนิพพาน พระสรฺรของดม-
 ด้็จพระพุทฺธเจ้าทงทหายผู้ทวงพระ
 ชนมายูน กียอมเปนแท่งด้ยวคด้่าย
 กบิทองแท่งแท้ แต่พระด้่าสนาของ
 พระ คตาคคกียงมิได้แม่กวางไปน
 ประเทศทงปวงให้ทวถึ เพราะ
 เหตุนี้ เมื่อเราพระคตาคคนิพพาน
 แลว มหาชนจกถอเอาพระธาต
 มาครวาเท่าแม่คพรรณฝักกาด บรร-
 จุพระ เจตฺถิ ปรีระ คิชฐานไว้ในที่ อยุ
 ของคณ บ้าเรออยุ ก็อาจเปนคฺณมี
 สวรวคเปนเบองหน้า

สัพพพุทฺธกิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา
 กุติณารายํ ด้่าตถเน ยมกด้่าตถา-
 มนุคเร ปรีนิพพานมณฺเฑเก นิปนโน
 ปจฺจเม ยามे สํภทฺทปรีพพาสกิ

เมื่อ พระองค์ได้ บรรทม อยุ เห็นอ
 พระแท่นปรีนิพพาน ณระห้วงไม้รัง
 ทังคในป่าพระญารัง ณเมืองกุติณ
 รายนัน ในประถมยามได้ทวงทรมาน

จินศุวา อรหคตมเต ปคิฏฐาเปติ

สุภัททปริพาชก แล้วให้ประดิษฐาน
อยู่ในพระอรหัตตผล

มชฺฌิมยามเ ทตฺสหัสสํ โลกธาคุ

ครั้นมัชฌิมยามได้ทรงตั้งสอนเทพ

เทวดานี้ อนุสาเสศุวา ปจฺฉิเม

คาทั้งหลาย อันมาแต่หมื่นโลกธาคุ

ยามะ ปุริมภาเค อหฺรุตฺตฺเถรปมฺชํ

ครั้นปัจฉิมยามเบื้องต้นครีดีโปรด

ภิกษุตั้งฉณฺจ อามนฺคฺยามิ โฉ ภิกฺ-

ภิกษุตั้งซึ่งหลาย มีพระอรหุทธ

ชเว ชยวชฺชมา ตํชารว อปฺปมา-

เถรเป็นประธานว่า “ดูราภิกษุทั้ง

เทพ สมนฺปาเทถาคิ ปจฺฉิมวาชฺย

หลาย เราจักอำตาท่านทั้งหลาย

อนุสาเสศุวา ปจฺฉิเม ยามะ ปจฺฉุ-

ตั้งชาร ทั้งหลาย มี ความ สิ้น ความ

สํเย วิคฺชาชฺชบุณฺณมํทิวเต วิคฺชา-

เสื่อมเป็นธรรมตา ท่านทั้งหลายจง

นภฺชคฺเตน ปจฺฉิมชฺฌานํ สํมาปชฺชิตฺ-

พร้อมเพรียงกันด้วยความไม่ประมาท

วา อนุภฺกเมเน ยาว เวนสํญญานา-

เกิด พระองค์ทรงสอนด้วยปัจฉิม

สํญญายตฺนชฺฌานํ นิโรธสํมาปคฺติ-

วาจาตั้งแล้ว ครั้นปัจฉิมยามก็ตรึง

สํมาปชฺชิตฺวา ปุณฺนปฺปนี ปจฺฉิมชฺฌานํ

เป็นวันวิคชาชฺชบุณฺณมํ วิคชาชนักชิตต

ปน สํมาปชฺชิตฺวา เอตถนฺตรโต

ฤกษ์ พระองค์ทรงเข้าประภมณาน

อนุปาทีเสศาย นิพฺพานชาคฺชยา

สํมาบัติ โดยดำคับควาบเท่าถึงแนว

ปรินิพฺพายิ

สัจญานานัดัญญาคนณานแล้ว จึง

เข้านิโรธมาบัติแล้วก็เด็ดเข้าสู่ประ-

ภมณานอีกเต่า แล้วก็เด็ดเข้าสู่พระ

ปรินิพพาน ด้วยอนุปาที เคษ นิพพาน

ชาตณลำดับอันเประหว่างณานนั้น
 เอวี่ ภควา ปรีนิพพานทิวส์โค เมื่อตั้งมเด็จพระผู้ม พระภักย์เจ้า
 ปฏิญญา ยมกตำานมนุเร ตักดาหิ เต็ด็จเข้าตั้งพระปรีนิพพานณะระหว่าง
 เทวมนุเสหิ ตักกโร ถโค ไม่รังทังคู้เพนคั้นมา เทพดำทัง
 หลายได้ถวยตั้งการบรูชา หักกัน
 อยู่ถึง ๗ วัน

ตโค จิตตกาย ตักดาหิ พยหิตวา จำเดิมคั้นนั้นมาได้ถวยพระเพด็จ
 ตโค ตันเจ้าคารสำดาัย ตักดาหนุติ ณพระจิตตกาด่มเพด็จอยู่ ๗ วัน ถัด
 แต่๗วันนั้นแล้วมา ได้ประติษฐานไว้
 ณตั้งฐาคารคำดา ถ้วนคำรบ ๗ วัน

ประณมตั้งคิตักถ

ว่าด้วยเรื่องพระมหากัสสปเถระประชุมพระสงฆ์ ๕๐๐ ทำตั้งคายนาครั้งแรก

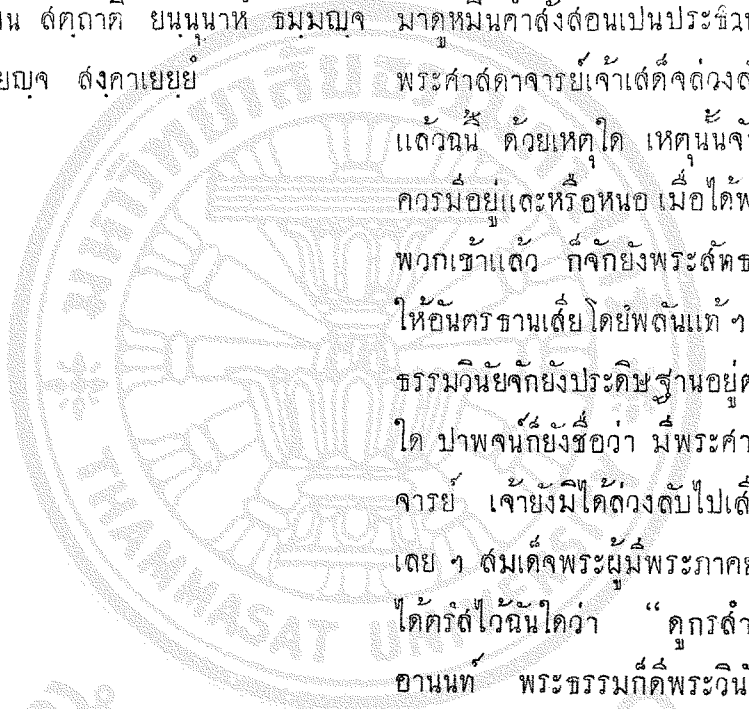
เอวี่ เอกวิสติทิวเสตุ คเคตุ เอวี่ ครั้นเมื่อตั้งมเด็จพระผู้ม พระภักย์
 ปรีนิพพุเต ภควติ โถกนาถ ตันนิ- บรมไตรโถกนาถเจ้า เต็ด็จเข้าตั้งพระ
 ปติทาน ภิกษุตั้งคุดคุดหัดสำน ปรีนิพพานกาลตั้งวงไปแต่ได้ ๒๓ วัน
 ตั้งเขตเถโร आयตมา มหากัสสปค- พระมหากัสสปเถระเจ้าผู้มอายุ เปน
 เถโร ตั้งฆเถระแห่งภิกษุทังหลาย ๗ แด้น
 ประชุมกัน

เคน วุคคั มหาวังเต เหตุนี้ พระไปราณาจารย์เจ้า

สัตตตตตตตตตตต
 เตสํ ปาโมกฺชภิกฺขโว
 เฉวโร มหาภคฺตโป จ
 อัมภโร คทา อหุ
 ตํวํชาตฺตฺตจฺจวณิ
 สัตตฺตฺ เถโรปี กิริยาติ
 สัตตฺตฺหา ปรีนิพฺพุเต ภคฺวติ โดก-
 นานาเก สํภทฺเทเน วุฒปฺพพฺพิเตเน อตฺ-
 ตฺวํได้ มา โสจฺจิตฺต มา ปรีเทวิตฺต
 สุมฺตฺตฺตา มยฺ เตเน มหาสํมณฺเณ
 อฺปทฺตฺตฺตา จ มยฺ โหม อิทํ โว
 กปฺปติ อิทํ โว น กปฺปตฺตี อิทานิ
 ปน มยฺ ยํ กาคฺคฺ อิจฺฉาม ตํ กิริตฺ-
 สํม มยฺ ยํ น อิจฺฉาม กาคฺคฺ ตํ น
 กิริตฺสํมาติ วุคฺคํ วจฺนมนฺตฺตฺรณฺโค
 จํานํ โช ปเนตฺติ วิชฺชติ ยํ ปาปภิกฺข
 อตฺตฺตตฺตฺตฺกํ ปาณจฺนนฺติ มณฺเณมฺนา
 ปกฺขํ ตฺถิกฺวา น จีรฺตฺสํเสว สทฺตฺมมํ
 อนฺตราเปยฺยํ ยาว ฐมฺมวินโย
 ติฏฺฐํ คาว อนตฺตฺตตฺตฺตฺกเมว ปาณ-

กต้าวไว้ใน คัมภีร์ พระ มหา วงศ์ว่า
 “ กาดครั้งนั้น พระมหากัดตปเ
 เจ้าเป็นดังฆเณรผู้เฒ่า เป็นประธาน
 แก่ภิกษุทั้งหลาย ๗ แด่น พระเ
 เจ้าได้ทำกิจ ของพระ ตํวํชาตฺตฺ
 สัมเด็จพระศาสดาเจ้า ”
 ครั้นเมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคย์
 บรมโสดกนาถเจ้า เสด็จเข้าสู่พระ
 ปรีนิพพานได้ ๗ วัน พระเ
 คำศัพท์ทวุฒปพพิต กต้าวห้าม
 ภิกษุทั้งหลายว่า “ ตูกรหา
 ภาย อย่าเตย ท่านทั้งหลายอย่า
 ใดกเถย ท่านทั้งหลายอย่าร้องให้ไป
 เตยเต้แล้ว เราทั้งหลายพ้นแล้วจาก
 ความคับแค้นแต่พระมหา
 ษที่เราทั้งหลายมีอยู่ ที่พระมหา
 สมนะบัญญัติว่า อนนควรแก่ท่าน
 อนนไม่ควรแก่ท่านทั้งหลายดังนี้ ฯ
 เตยจนต่อไป เราทั้งหลายอยากทำ
 อย่างไม่ ๆ ก็จักทำอย่างนั้น ๆ ได้

จัน โหติ ยถาห ภควา โย โว เราไม่ยอกทำอย่างไรๆเราก้จักไม่
 อานนท มยา ชมโม จ วินโย จ ทำอย่างนั้นๆได้”พระมหาก้ตั้งปลเกร
 เทสิโต ปณณคโค โส โว มมจ- เจ้าจึงดำริหว่า ภิกษบาปทั้งหลาย
 จเยน สคฤาติ ขนุนนาหิ ชมมณจ มาคหิมันคำตั้งด่อนเป่นประชันน มี
 วินยณจ ดังคาเขยยั พระคำดดาจารย์เจ้าตั้งดองดับไป
 แดวณ ด้วยเหตุโค เหตุนี้จักสม
 คกรม้อยแตะหรือหนอ เมื่อได้พรรค
 พวกเข้าแตะ ก้จักยังพระดีชกรรม
 ให้อนศรชานเดี่ยวโดยพด้นแท้ ๆ พระ
 ชกรรมวินัยจักยังประดิษฐานอยู่ควราบ
 โด ปาพจนกยังช้อว่า มีพระคำดดา
 จารย์ เจ้ายงมีไตดองดับไปเดี่ยวไม่
 เดย ๆ ส้มเตจพระผู้ม้พระภากย์เจ้า
 ได้ครัดไวดนไควว่า “คุกรดำแดง
 อานนท พระชกรรมก้ดีพระวินัยก้ดี
 อันใดเต่า ที่เราพระศกาคคได้ดำแดง
 แตะได้บญญิตแตะแก่ท่านทั้งหลาย
 พระชกรรมแตะพระวินัยนั โดยกาต
 ที่เราพระศกาคคตั้งดองดับไปแตะ ก้
 จักเป่นพระคำดดาของท่านทั้งหลาย

จ่านักท

ในหนอเราจักฟังให้ภิกษุทั้งหลาย
ตั้งคายนาพระธรรมวินัยเถิด ฯ

ยถาปิ ตาตถัน อทฺถนียํ อสฺสํ จีวรํ- จิตฺติกนฺทิตฺตํ คโต ปรี เถโร อาห หนฺท มยํ อากุโธ ฐมฺมณฺจํ ตังคายนํ ประการโต เบื้องหน้าแต่ฉันไปพระ ปุเร อมฺโม ทิปฺปติ ฐมฺโม ปติ- พาหียติ อวินฺโย ทิปฺปติ วินฺโย ปติพาหียติ ปุเร ฐมฺมวาทินํ พต- ณฺโศ โหนฺติ ฐมฺมวาทินํ ทุพฺพตา โหนฺติ อวินฺยวาทินํ พตณฺโศ โหนฺติ วินฺยวาทินํ ทุพฺพตา โหนฺตฺติ	พระศาสดานานี้จักฟังเป็น ธรรมดัม ควรตั้งภิกษุอยู่ได้นานแน่นอน ด้วย เถรเจ้าก็กล่าว "เอาเถระผู้มีอายุ ทั้งหลาย เราทั้งหลายจักฟังตั้งคายน นาพระธรรมวินัยเถิด ฯ ในกาลก่อน พวกอธรรมย่อมโผดงย่อมห้ามกัน ฝ่ายธรรมด้วย อวินัยก็ย่อมโผดง ย่อมห้ามกันฝ่ายวินัยด้วย ในกาล ก่อนพวกอธรรมวาททั้งหลายมีก่า- ดั่งกต่า ฝ่ายธรรมวาททั้งหลายทุพ ภาพ อวินัยวาททั้งหลายมีก่าดั่งกต่า ฝ่ายวินัยวาททั้งหลายทุพภาพดังนี้"
--	---

ภิกษุ อาหํสํ เตนฺทึ ภาณฺเต เถร- ภิกษุ อุกฺกจินฺคฺคฺติ	ภิกษุทั้งหลายจึงกล่าว "ถ้า กระนั้นขอพระเถรเจ้าผู้เจริญ จง เด็อกภิกษุทั้งหลายเถิด ฯ
--	--

เถโร ตํกตณฺวํศตฺตถุตาตถนปรี- ยคฺคิเชว ปุณฺณชนนํไดตวาปนฺนตํกทา-	พระมหากัสสปเถรเจ้าจึงคภิกษุทั้ง หลาย ซึ่งเป็นบุรุษนแต่พระโสดาบัน
---	---

ตั้งคดียวงค์

คามิโอนาคามิสุงุชิปลัดตั้งชันนาถว-
ภิกษุ อเนกต์เต อเนกต์หัดเต จ
วชเชตุวา คีปี่ฏกถัพพปริยคตปิปล-
เภทเว ปฏิตัมภิกปปลเต มหานภา-
เว เขภยุเขน ภควดตา เอกทคคมาโร-
บีเต เตวิชชาทิเกเท ชันนาดวภิกษุ-
เขว เอกนปณจสเถ ปฏิกคเหสี

พระตั้งทากามี พระอนาคามี พระ
ตั้งชวิปลัดชันนาศพิที่เป็นผู้ทรงพระ
นวงค์ตั้งคฤถาดนปริยคตตั้งชัน เตี่ย
หลายร้อยหลายพัน คิดเอาแต่ภิกษุ
ชันนาศพิพวกทรงพระไตรปิฎก อัน
เป็นประเภทพระปริยคตธรรมตั้งชัน
แต่เป็นผู้ได้พระปฏิสัมภิกทา แต่มี
มหานภพถวนเป็นพระที่สมเด็จพระ
ผู้พระภคยทรงยกชันตั้งเขตทักคตะ
แต่โดยมาก แต่เป็นจำพวกแตก
ฉานในพระไตรวิชชาทั้งหลาย รวม
๕๐๐ หย่อน ๓ องค์ ๗

กิสต์ ปน เถโร เอกนหมกาดิ

ถามว่า พระมหากัสสปเถรเจ้า
ได้เอกรพระแต่ให้หย่อนอยู่ ๓ องคินน
เหตุอะไร ๗

อายตัมโต อานนทเถรตั้ง โอ-
กาดักรณคถั เคน อายตัมตา สหามิ
วินาปี รมมตั้งคัคิ น ตั้งภา กาคั

วินิจฉัยว่า เพื่อจะทำโอกาสให้
แก่พระผู้เป็นเจ้าของอานนทเถร เพราะ
เหตุว่า จะทำกับด้วย พระผู้เป็นเจ้าของ
อานนทเถร ถ้าเว้นเสียก็ไม่อาจจะ
ทำธรรมตั้งคัคิได้ ๗

อลโซ อายต์มา มหากัสโตโป ดำคัมน์ พระมหากัสโตปเถรเจ้า
 อายต์มุนต์ อัจฉิ อรหันเตหิ ผู้มีอายุ จึงได้เดือกพระอานนท
 เถรเจ้ากับพระอรหันต์ทั้งหลาย ฯ

เอวี่ ภิกษุณเวยว อโนมคิยา อัจฉินิ พระมหาเถรเจ้าได้เดือกพระผู้เป็น
 เตน อายต์มตา ต่ห ปณจัตตานิ เจ้าอานนทเถรโดยประการอย่างนี้
 อเหตุผู้ ก็โดยอนมัตของภิกษุทั้งหลาย เหตุ
 นั้น ภิกษุทั้งหลายก็เพนครบ ๕๐๐
 กับทงพระผู้เป็นเจ้าอานนท ฯ

ปจฺจนา ชายต์มา อานนทเถโร ภายหลังมาพระอานนทเถรเจ้า ก็
 ปฏิบัติภิกษุปกโต อรหคเต ปติฏ- ได้สำเร็จพระปฏิบัติภิกษา ตั้งอยู่ใน
 ฐาลี พระอรหัตตผลวิมุตติ ฯ

คทา มหากัสโตปคเถโร อนรุท- ดำคัมน์ พระมหากัสโตปเถรเจ้า
 ฐคเถโร จ ตัพพั ภิกษุตั้งมี คเหตุวา กับพระอนรุทเถรเจ้า ก็พาภิกษุ
 ราชคเหมว คโค ตั้งตั้งปวงไปตั้งเมืองราชคฤห์ ฯ

เตน โช ปน ตมเยน ราชคเห ครังนั้น ในเมืองราชคฤห์มหานคร
 อฏฺฐารวต มหาวิหารา โหนติ มีพระวิหารใหญ่ทั้งหลายอยู่ถึง ๓๘
 พระอาราม ฯ

เต ตัพพา อฏฺฐคิตปกคิตาดตาปา- พระวิหารตั้งปวงเหล่านั้น ก็เป็น
 เหตุผู้ ศาลามี่ปรกคิตอันภิกษุทั้งหลายตั้งรวม
 ว่างว่างอยู่เดี่ยวเดี่ยว ฯ

ตั้งศัคคิยวงศ์

คตถ เถรา ภควโต ปรีนิพพาน พระเถรทั้งหลาย กับพระภิกษุทั้ง
 สัพเพ ภิกขุ อตฺตโน ปตฺตจฺฉวี ปวง ในพระอารามเหล่านั้นทุกองค์
 คเหตุวา วิหารเ จ ปรีเวเณ จ ได้พากันถือเอาแต่บาตรแต่จีวรของ
 ฉพฺพเทสุวา อคฺคมฺสฺส คน แลวทั้งวิหารแลบริเวณพลกัน
 ไปเสี้ยในคราวที่สมเด็จพระผู้มีพระ
 ภาคว้เจ้า เสด็จตั้งพระปรีนิพพาน
 นั้น ๑

คตถ เถรา ภควโต ปุณฺนคฺคิ พระเถรเจ้าทั้งหลายในพระอาราม
 ศิคคิยวาทปรีโมจนคตถจ ปจฺมึ เหล่านั้นจึงพากันดำริหว่า ในพระ
 มาตฺชนฺนคตฺตปติคฺคิขรณํ กโรมาติ กมมาศ เราทั้งหลายจักพากันปฏิ
 จินคตฺตึ ตั้งขรณวิหารที่ปรักหักพัง เพื่อจะ
 บชานํ เสด็จพระผู้มีพระภาคว้เจ้า
 ควฺย เพื่อจะเปิดองเดียวซึ่งศิคคิย
 วาทควฺย ๑

อลไซ เถรานํ ภิกขุณํ เขตฺทโหติ ถ้าดั้นนั้น ความปริวิตกได้มีแก่
 ภควโต ไซ อาวุโส ชนฺนคตฺตปติ- พระเถรเจ้าทั้งหลายว่า ดูกรอาวุโส
 คฺคิขรณํ วนฺณนิตฺตํ หนฺท มยํ อาวุโส ทั้งหลาย การปฏิตั้งขรณที่ปรักหัก
 ปจฺมึ มาตฺส ชนฺนคตฺตปติคฺคิขรณํ พงนี้ เสด็จพระผู้มีพระภาคว้เจ้า
 กโรม บชณิมมาตฺส ตันนปติคฺควา ครัดสรรเสริญแล้ว กระนั้นในเดือน
 ชมฺมณจ วนฺณนจ ตั้งคายิตฺตํมาติ ดั้นนี้ เราทั้งหลายพากันปฏิตั้งขรณ

วิหารที่ปรักหักพังเสียก่อนเกิด คือ
มีขนิมมาตังจึงประชุมกัน ดังคายนา
พระธรรมด้วย พระวินัยด้วย ฯ

เคน วุฑฒิ มหาวิเด

เหตุดังนี้ พระโหราณาจารย์เจ้า

ชาด่าพหุสกุภกมุทิต

จึงกล่าวไว้ในคัมภีร์พระมหาวงศ์ว่า

สกุภกมุทิตคฤคา

ในอาศ่าพหุสกุภกมุทิต

อปากมู ราชคหิ

พระเถรทั้งหลาย พากันไปตั้งเมือง

ดัมปนุณณจตุปัจจย

ราชคฤห์ อันสัมบูรณ์ด้วยจตุปัจจย

ศคเถว วสุสกุปคา

พระเถรเจ้าทั้งหลาย พากันเข้าวรร-

เต มหาภตัสสปาทย

ษาในเมืองราชคฤห์ พระเถรเจ้าทั้ง

เถรา อิริคณเปคา

หลายนั้น มีพระมหาภตัสสเปทรเป็น

ดัมพุทรปตลโกวิทา

อาทิเป็นผู้ทรงคุณมั่นคงเป็นผู้ฉลาด

วสุสวาน ปฐม มาต

เป็นองค์ที่สมเด็จพระสัมพุทธเจ้ายก

สัพพะเสนาสนาสบี

ย่องแล้ว ในฤดูฝนเดือนนั้น ได้พากัน

กาเรตวา ปฏิธัซาร

ทำการรอนขวายในเสนาสนะทั้งปวง

วตุวา อชาตสคฺคฺโนติ

แต่ทำการปฏิธังขรณ์ แล้วก็ได้หยุด

ถวายพระพรแด่สมเด็จพระเจ้าอชาต

สคฺคฺราชา ฯ

อถ ราชา ราชคหสฺส ปุพฺพทิสสา-

ถาคับนั้น พระราชาเจ้าก็มีรับตั้ง

ราเค เวการปพฺพตปฺสเด สคค

ให้เจ้าพนักงานไปสร้างมณฑป อัน

ปณณคฺหาทวาเร มณิเมเย ภูมิมิ- บวรณภูมิประเทศ อัมปนทิมัย
 ปเทเต ปวรมณฺชเป กาเรคฺคา สถาน ทิปากถาซื่อตฺตบดินคฺคฺหา
 เถรานํ นียาเทติ ใให้ตฺเขาเวการบวรพค มีกัณฺหนิค
 เบองบวรพคิภาคพระนครวชคฺฤห
 แดงใให้ มอบ ถวาย แก่ พระมหา เถร
 เจาทงหลาย ๆ

เตน วุคฺคํ มหาจันเต เห็นพระ ปุราณาจวรยเจ้ากถาว
 เถรานํ สุปณณคฺคํ ใใในพระคัมภีรมหาวงศ์ว่า เถรา-
 อาตี คคฺค มหารหํ อาคณ อัจฉิตตังตงอยางตงราม
 คคฺคมี มณฺชปมชฺคณหิ เปนมหารหะ ใใประคิชฐานอยุใ
 บุรคฺคาภิมชฺคคฺคมี ทามกตางมณฺชป เบองหน้าคฺคทค
 ชมฺมาตฺนํ สุปณณคฺคํ ควณออกอณเปอนอคฺคมทค ชรรมาคณ
 อโหตี สุกคฺคารหํ ทคจคตังตงอยางงามคควรเปนสุค-
 ราชา โรจยิ เถรานํ คฺคารหะ พระราชาเจ้าใใบอคแก่พระ
 กมฺมํ เม นิจฺจคฺคํ อคฺคิ มหาเถรทงหลายใให้ทราบแดง ว่า
 การงานทคโยมทคดำเรจแเดง

ชรมตงคฺคายนา กิร ตา ปเนตฺตา คังใใสคคิบมาว่า การกระทำพระ
 วตฺตคฺคณคฺคาเต วิตฺตาชปฺณณมาจ- ชรรมตงคฺคายนานน ใใวันเพ็ญบุนณ
 คฺคารทวเต ภควโต ปรีนคิพพานโต มีภทฺรบทมาต โดยกาตคคตมคค
 จคฺคมาตจจเยน ภทฺชปทมาตปฺณณ- พระผู้มี พระภาคยเจ้าเสตจจตุ พระ

มายนคิ

บรินิพพาน ฌวันังการเพญวิค้ำชะ
ในวตัสันตฤฤกาตแถ้วมา ถ่วงแถ้ว
ได้ ๔ เดือน

อกไซ เถรา ภิกขุ ทุคิยทิวเต
กตคิจจาวธำเน ปตคัจฉวั ปติธำ-
เมตถวา อชาศคคฺคุมหาราเชน กต-
ชมมสภายิ สันนิปคิตฺ

ครั้งนั้นพระเถรเจ้าทั้งหลาย ครั้น
เมื่อการงานสำเร็จลงแล้วได้ ๒ วัน
ก็ชวนกันเก็บรวบรวมบาตรแถ้วจิว
ไป ประชุมกัน ณ ชรรวม ฐภาที่ พระ
ราชาอชาศคคฺคฺราชทำถวานั้น ๆ

เอวั สันนิตีเน ภิกขุสฺเส มหา-
กถัสตปเตโร ภิกขุ อามนเคติ
อาวุโส ปจมี สงฺคายิสฺสํตาม ชมม
วา วินยิ วาติ

ครั้นเมื่อภิกษุสงฆ์ได้ประชุมพร้อม
กันอย่างนี้แล้ว พระมหากถัสตปเถร
เจ้าก็ปลุกษาภิกษุทั้งหลายว่า ข้า
แต่ผู้มีอายุทั้งหลาย เราทั้งหลาย
จักตั้งคายนาพระชรรวมก่อนดี หรือ
จักตั้งคายนาพระวินัยก่อนจะดี ๆ

ภิกขุ อาหิสฺส ภนเต มหากถัสตป
วินโย นาม พุทธธำธเน อายุ วินเย
สิเต ธำธนํ สีคิ โทคิ คสฺมา ปจมี
วินยิ สงฺคายิสฺสํตามาติ

ภิกษุทั้งหลายก็กล่าววว่า ข้าแต่
พระมหากถัสตปผู้เจริญ ชนช้อวว่า
พระวินัยนี้ ย่อมเป็นอายุในพระพุท
ธำธนาอายุ ถ้าพระวินัยยังดำรงอยู่
พระธำธนาก็ช้อวายังดำรงอยู่ อา-
ศรัยเหตุฉนนั้นแถะ เราทั้งหลายจัก

ตั้งศัตยวงศ์

ตั้งคายนาวะวินัยก่อนเกิด ฯ

ก็ ชุวิ กศุวา วินัย ตั้งคายนิตพ- กัการที่จะตั้งคายนาวะวินัยก่อน
 พนติ เราจักให้พระผู้เป็นเจ้าองค์ไรเหนือ

ชุระเด้า

อายสัมนต์ อุปาติเตเถโร ชุวิ กศุวา ภิกษุทั้งหลายก็พร้อมใจก็กล่าว
 ติ อาหังสุ ว่า ให้พระผู้เป็นเจ้าอุบาตีเถโรเป็น

ชุระเถติ

มหากัสสปเถโร วินัย ปุจฺจนต- พระมหากัสสปเถโรเจ้าก็สดุดสม-
 ถาย อตฺตนาถ อตฺตนาถ สัมมณฺเณ มติตน เพื่อจะถามพระวินัยด้วยตน
 เอง

อุปาติเตเถโรปิ วินัย วิธัชนฺตถาย ฝ่ายพระอุบาตีเถโรเจ้า ก็ได้สัมมุติ
 อตฺตนาถ อตฺตนาถ สัมมณฺเณ อายสฺมา ตน เพื่อจะวิธัชนาพระวินัยด้วยตน
 อุปาตี อญฺจายาธนา เอกังถิ อุตฺต- เอง แล้วพระอุบาตีเถโรเจ้าก็ตูกจาก
 ราชังคิ กิริตฺวา เถโร ภิกฺขุ วนฺทิตฺ- อาตันทิมผ้าอุตฺตราตังคิ ถวายอภิ
 วา ชมฺมาธเน นิสัทฺติวา ทนค- วาพระมหาเถรทั้งหลายแล้ว ชัน
 ชาติคฺตวิษฺณี อคฺคเหสิ นังเห็นอรรพมาตัง ก็อพนันต่าง
 สัตถก

คโต อายสฺมา มหากัสสปไป ดำคับนัน พระมหากัสสปผู้มีอายุ
 เถราธเน นิสัทฺติวา อายสฺมนต์ กัชนเห็นอเถราอาตัง คังกระทูถาม
 อุปาตี วินัย ปุจฺจนิ พระวินัยกะพระอุบาตี

เคนาหุ โปราณา	เหตุนั้น พระโปราณาจารย์เจ้าจึง
มหากัสสปเถโร จ	กล่าวคาถาว่า พระมหากัสสปเถโร
วินัย ปุจฉิกุ สยั	เจ้า ได้ดมมติเพื่อจะถามพระวินัย
สัมมนุปาติเถโร จ	ด้วยตนเอง พระอุบาถ์เถโรเจ้าก็
วิเศษเชตุ ตเถว จ	ดมมติตน เพื่อจะวิชันนาคด้วยตน
เศตุ ปาวาชิกกณทั	เหมือนกัน ๆ
ปาจิตติยมถาปร	บาถ์พระวินัยบัญญัตินั้น ปาวา
ภิกษุณัน วิภังโก จ	ชิกกัณทั ๓ ปาจิตติย ๓ ถัดมา ก็
มหาจโค ตถาโปร	เรียก ภิกษุณีวิภังค ๓ มหาจรรค ๓
จตุจโค ปรีวาโร	ต่อมา จตุจรรค ๓ ปรีวาร ๓ เท่านั้น
วินัยบัญญัติ มค	เรียกว่าพระวินัยบัญญัติ พระวินัยบัญญัติ
อิท วิณยมัญญัก นาม	จบเท่านั้น ๆ
อลไซ อายตมา อุปาติเถโร	
ทนุชจิตติวิษณัน วิปิตวา รมมา-	ดำตบนั้น พระผู้เป็นเจ้าอุบาถ์เถโร
สันโค โอโรหิตวา อูแฆ ภิกษุ	ก็วางพจน์ต่างา ตงจากธรรมมาสัน
ฉนุทิตวา อคฺตโน ปคฺตาสเน นิสฺสิทิ	ถวายอภิญาทภิกษุมหาเถรทั้งหลาย
อลไซ อายตมา มหากัสสป	แล้ว ก็ไปนั่งยังอาสนะของตน ๆ
รมม ปุจฺจนตฺถาย อคฺตนาถ	จึง พระมหากัสสปเถโรเจ้าก็ดมมติ
อคฺตานํ สมนฺนติ	ตน เพื่อจะถามพระธรรมบัญญัติต่อไป
อาณนทเถโร รมม วิชฺชนตถาย	

อดุลนาว อดุลธานี ตมมนนี

อาานนทเถโร ฐมมาตเน นิสิตศึกษา แต่้ว พระอาานนทเถรเจ้า ๕๕ หนึ่ง
ทนตขจิตติวิษุณี อคฺคเหติ เห็นอธรรมมาตน์ ถือพจน์ประคอง
ไว้ ๑

มหาภักตโป เถรวาตเน นิสิตศึกษา พระมหาภักตโปเถรเจ้า ๕๕ หนึ่ง
ฐมม ปุจฺฉิ เห็นเถรอาตน์ แต่้วกถาวค้ำถาม
พระธรรมปิฎก ๑

อาานนโท เอมเม ฐคฺคณฺติ อาห พระอาานนทเถรก็กถาวว่า เอม-
เมตฺติ เปนคั้นไป ๑

เคนาหุ โปราณา เหตุคั้งนั้น พระโปราณาจารย์เจ้า
จึงกถาวลาภาประพันธ์ว่า

จตุคฺคิเสว อคฺคณฺตา พระตฺตฺรทงฺหตาย ๓๔ ตฺตฺร ๓ วรรค
ติวคฺโค ยถตฺตํ สํคฺคโ เปนตฺตฺรตงฺเคราะหฺที่เรียกวาทักษนิกาย
เอตฺ ทิษฺนิกาโยว อนุโตมเปนประภม ๑

ปจฺจิม อนุโตมิก
ทิชฺยทตฺตคฺคตฺตคฺคณฺตา พระตฺตฺร ๓๕๒ เรียกวามชฺฉิมินิ-
เทว ๑ ตฺตคฺคณฺนิ ยถตฺตํ โส กายก้าหนด ๓๕ วรรค ๑

นิกาโย มชฺฉิมิโม ปณฺจ
ทถวคฺคปรคฺคโ
ตฺตคฺคตฺตคฺคตฺตคฺคณฺนิ พระตฺตฺร ๗๗๒ ตงฺเคราะหฺว่า ตั้ง

คโต ปุคฺคตปณฺณคฺติ
 กถาวคฺตูปฺปกรณํ
 ยมกํ อถ ปฏฺจฺจานณฺจ
 อิมํ สคฺคปฺเภทโต
 อภิธรรมปิฎกํ ๑
 สุมฺมาสัมพุทฺธเทสํ
 อิทํ สคฺคปฺปกรณํ
 อภิธรรมปิฎกํ นาม
 เคนาหุ

ทฺวาดีติพุทฺธโต คณฺหิ
 เทวสฺสหัสฺสานิ ภิกฺขุโต
 จตุรราตีคฺคิหฺสฺสฺสานิ
 เยเม รมฺมา ปวคฺคิโน

กสฺสโป วินยํ ปุจฺฉิ
 อูปาติ ๑ วิสฺขฺขนิ
 กสฺสโป ๑ รมฺเม ปุจฺฉิ
 อานนฺโท ๑ วิสฺขฺขนิ
 เหวํ สคฺคฺหิ มาเดหิ

วคฺตูปกรณํ ๑ ยมกปกรณํ ๑ ต่อมมา
 กัปปิฏฺฐาน ๓ รวม ๗ ประเภทนี้เรียกว่า
 อภิธรรมปิฎกที่องค์พระสัมมาสัม-
 พุทฺธเจ้าได้ตรัสเทศนาแล้ว ๆ จำนวน
 นี้เรียกว่า อภิธรรมปิฎก เป็น ๗
 ประการ

เหตุนี้ พระธรรมตั้งคดียวงค์จารย์
 เจ้า กถาวเป็นคาถาประพันธ์ว่า
 พระธรรมชั้นทรงหลาย ๗๕๐๐๐ น
 ถ้อยเขาแล้ว แต่สมเด็จพระพุทธองค์
 เป็นพระพุทฺธภาษิต ๗๕๐๐๐ เป็นถร
 ภาษิต ๕๐๐๐ ซึ่งได้ประพฤคิกันมา
 แล้ว

พระ กัสสปเถรเจ้าถาม พระวินัย
 แล้ว พระอุบาลีเถรเจ้าก็ได้วิสัชนา
 แล้ว พระกัสสปเถรเจ้าถามพระ
 ธรรมแล้ว พระอานนตเถรเจ้าก็ได้
 วิสัชนาแล้ว การทำคณฺถน ๗

หมมตงคตติ นิฏฐิตาคติ

เดือน พระธรรมดงคตติกิจได้อาเรจ

บริบริณแตง

อัย มจรมตงคตตินาม

การทาครงน เรียกว่าประภม

ดงคตติ ๑

ทุตติยตงคตติกถา

ว่าดวยเรื่องพระยสเถรประชมพระอรหันต ๗๐๐ ทาตั้งคายนาครงท ๒

อถานกมเมน คจจนเคตตุ รัต- ภายตงมา ครนเมอจนคนโตคา
 ตินทิลเคตตุ วตตตตปบรินพุตเต ภคจติ เนนไปโดยตาคับ ครนเมอสมเคตตุ
 เวตตาคกา อชฐปุตตกา ภิกขเว พระผู้มี พระภากยเสตจจ เข้าสู พระ
 สจติยิ ทตถวคตุนิ ทเปตติ บรินพพานแตงได ๓๐๐ ปี ภิกษุ
 ชาตวิชฐมคททงหลาย ชาวเมือง
 เวตตาด ใคพากันสจางวคตตุ ๓๐
 ในเมืองเวตตาด ๑

กตมานิ ทตถวคตุนิ มีคางถามว่า วคตตุ ๓๐ คีอะไร ๑
คางบริหารวคตุงน

กบปติ สิงคิโตณกบปโป ๑ กบปติสิงคิ โตณกบปโป กางหนด
ว่าภิกษุเก็บเกลตชไวในกตตักกจอร

กบปติ ทจจคตุงกบปโป ๒ กบปติทจจคตุงกบปโป กางหนด
ว่าภิกษุนันเพตคตุงนมายแตง ๒ องคตุง
กัจจอร

- กบปติ คามนุครกบไป ๓ กบปติคามนุครกบไป กำหนด
ว่าภิกษุฉันแล้วไม่ทำวินัยกรรมก่อน
จะฉันในระแวกบ้านก็ควร
- กบปติ อาวาสกบไป ๔ กบปติอาวาสกบไป กำหนด
ว่า ภิกษุอยู่อาวาสใหม่สี่มะเดื่อ
จะแยกอุโบสถต่างนั้นก็ควร
- กบปติ อหุมติกบไป ๕ กบปติอหุมติกบไป กำหนดว่า
ภิกษุทำอุโบสถไม่ รอดฉัน ทานุมัตถ์ ก็
ควร
- กบปติ อาจิณณกบไป ๖ กบปติอาจิณณกบไป กำหนด
ว่า ภิกษุทำตามครูอาจารย์เคยทำ
มาแต่อดีตก็ควร
- กบปติ อมถิตกบไป ๗ กบปติอมถิตกบไป กำหนดว่า
ภิกษุฉันแล้วไม่ทำวินัยกรรมจะฉัน
นมถิตก็ควร
- กบปติ ชโลงคปาคู ๘ กบปติชโลงคปาคู ว่าภิกษุ
ฉันเหตาดิบแรกกตนั้นก็ควร
- กบปติ อทถกั นิสัถนั ๘ กบปติอทถกันิสัถนั ว่าภิกษุ
จะใช้ผ้าฉันถิตไม่มีชายก็ควร
- กบปติ ชาตรุปรชฏ ๑๐ กบปติชาตรุปรชฏ ว่าภิกษุ

จะรับเงินแต่ทองคำ

(ทั้ง ๑๐ ซ่อน พระพุทธองค์ทรง
บัญญัติว่าไม่ควร เจ้ากัณฐะบุตร
ว่าควร)

เวดาลิย์ เต้ สู้่นาคปุคโต พระเจ้ากาตาได้ก เป็นราชบุตร
กาตาได้โกนาม ราชปุมุไซ อโหสิ ของพระยาสู้่นาค ได้เป็นประธาน
แก้กษุทงหลายนึ ในเมืองเว-
ดาลิ์ ๑

เดนาหุ ปุราณา เหตุนี้ พระไปรวณาจารย์จึง
อติเต ทัดเม วสัด กถาคาถาว่า ในปีที่ ๑๐ แห่งรัช
กาตาได้กสูส ราชิโน กวดของพระเจ้ากาตาได้ก ดั่ง
ดัมพุทธปรินิพพาน แล้ว ตั้งแต่พระพุทธองค์ปรินิพพาน
เฮว วสัดสูติ ฮุ มาได้ ๑๐๐ ปีพอดี ครวงนนมภิกษุ
คทา เวดาลิกา ภิกษุ ชาวเมืองเวดาลิ์เป็นอันมาก เป็น
อนเภา วชชิปุคคกา ชาติกัณฐะบุตรพวกอดัชชิ ได้ด้าแดง
ทัด วตุณิ ที่เปลึ วัตถุทงหลาย ที่ไม่ ควร ว่าควร ดั่ง
กปปนคิตติ อดชชิโน แด ๑

เคนไซ ปน สัมเยน อายสูมา สัมยัณนี้ พระผู้เป็นเจ้ายัดกาทันทก
ยไล์ กากณปุคโต วชชิรัฐเจตุ บุตร ได้เที่ยวจาริกไปในแคว้น
จาริกณจรมาน เวดาลิกา กิร วัชชิรัฐ ได้ยินแต่ด้อกันว่า ภิกษุ

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

ต้นนิปคัส

ในเวตุการามณเมืองเวสาลี พระ
อรหันต์เจ้าทั้งหลาย ได้ประชุมกัน
ในต้นนิปาคันถึง ๓๒ แด่น

อายตมคา ยเด่น กากณทปคุ- พระอรหันต์เจ้าทั้งหลายทั้งพระผู้
เคน ตมณุด้าหเคน เคต มชฺเฒ เป็นเจ้ายศกาทันทกบคุตรผู้ชวนชวาย
อายตมคา เวศคตเถเรน ปฏฺเจน อันพระผู้เป็นเจ้าเวศคเถรผู้ถาม พระ
ศัพพกามิตเถเรน วินย วิดช- ผู้เป็นเจ้าศัพพกามเถรผู้วิดิชนาพระ
เซนเตน ตานี ทสวตฺถุณี วิญฺจิตา ชรรณวินย ได้วิญจณยัตถุ ๓๐ ประ
ชชิกรณ วุปลมคฺ รมมณฺจ วิน- การนั้นในท่ามกต่างตั้งมี แต่วิก
ยณฺจ ดังคายิตตฺติ กระทำดังคายนา เพื่อจะระงับ
ชชิกรณนั้น

มหากัสสปเถเรน ดังคายิตตฺติ- ได้ชำระมตทินด้าสนาทังปวงเสมอ
เมว สัพพี ด้าสนมถิ โดเชตฺวา คราวพระมหากัสสปเถรเจ้าตั้งคาย
ปน ปฏฺกถน นิกายถน จ นา คือได้ตั้งคายนาพระชรรณเด
รมมกชฺชถนถนจ สัพพชรมวิน- พระวินยทั้งปวง ด้วยสามารถถน
ยณฺจ ดังคายิต

อัย ดังคคิ อฏฺฐหิ มาเลหิ นิฏฺฐิตา การตั้งคคิครั้งน ๘ เดือน จึงดำเร็จ
บริบริรณ ๓

เตนาหุ โปราณา
อคตเต ทสเม วสเด

เหตุนั้น พระโบราณาจารย์เจ้า
กล่าวคาถาไว้ในคัมภีร์พระมหาเวศ

กาตาโลกตํ ราชิโน
 สัมพุทธปรินิพพานา
 เหวํ วสุตํคํ อหุ
 สันนิปาเต เต ทวาทต
 สคตสํสํสาณี ภิกขโว
 อจุจันตวา ปฏิสัมภิต
 อรหนเต สคตสค
 ยโธ เถโร สัมสํสาหิโต
 เรวคโค ปุจฺฉิโต ยถา
 สัพพกามิ จ เถโร โธ
 วิตฺถุเชนฺโต คถา คถา
 ปุพฺเพ กตํ อปาทาย
 ทุคฺคิโยคิ ปุจฺฉจฺจ
 สคคตฺสคฺเคหิ กตา เธธา
 อจฺจมาเถหิ นิฏฺฐิตา
 อิทํ ทุคฺคิยํสังคายนํ มาม

ว่า “ในเมื่อรัชกาลพระเจ้ากาตา
 โลกตํวงศ์เป็นปีที่ ๑๐ ได้ ๑๐๐ ปี
 แต่กาลแห่งสมเด็จ พระพุทธเจ้าข้า
 สัมพุทธปรินิพพานมา ภิกษุทั้งหลาย
 มากถึง ๑๐ แด่น ประชุมกันเดือก
 สรรคแต่องค์พระอรหันต์ปฏิสัมภิตา
 ญาณทั้งหลาย ๗๐๐ องค์ พระยศ
 เถรเจ้าเป็นผู้อุปัชฌายะ พระเรวคเถร
 เจ้าเป็นผู้ถาม พระตีพพกามิเถรเจ้า
 เป็นผู้วิสัชนา ได้โดยประการนั้น ๆ
 ถ้อยหาวิธีอย่างครั่งก่อนทำมาแล้ว
 เรียกว่าทุคฺคิยตั้งคําคือ พระอรหันต์ ๗๐๐
 ได้ทำกัน ๘ เดือนสำเร็จบริบูรณ์

ทคฺคิยตั้งคําคือกถา

ว่าด้วยเรื่องพระโมคคัลลบุตรคิถสเถรประชุมพระอรหันต์ ๑๐๐๐ ทำ

ตั้งคายนาครั้งที่ ๓

เคน โส ปน สัมเยน วินฺท- สัมยํนํ พระราชาบุตรของพระเจ้า

ด้รรรณโณ เอกศคฺคปคฺคา อหฺลฺลํ พินทุตฺตาร ๑๐๑ องคฺค
 เค ศพเพ อโศโก ราชชา อคฺคตนา พระยา ธรรมมาโศกได้ ฆ่า ด้ย ด้น
 ษทุธิ เอกมาคิกิ ฆาฆฺเณโต จคฺคตาริ (เหล็ดอไว) ๑ องคฺค แต่ที่ร่วมพระ
 วรฺคฺคานิ อนภิเลกรษชฺช กาทเรคฺคา มารดากับพระองคฺคเท่านัน ได้ด้รเรจ
 จคฺคนุหฺลฺลํ วรฺคฺคานํ อจฺจเยน ด้มมา- ราชการแผ่นดินอยู่เมื่อยังไม่ได้ราชา
 ด้มพทุชศฺคฺค ปรีนพิพานโค ทวิพนฺธิ ภิเลก ๔ ปี ครันตวง ๔ ปีด้ว พระ
 วรฺคฺคคฺคตานิ อปุริ อฏฺจสารศวรฺคฺคเ ๑องคฺคได้ อภิเลก เปน เอกราชใน ชมพู
 จ ด้กตชมพทุที่เป เอกราชภิเลก ทวีปทงด้น เป็นปีที่ด้มเค็จพระพทุช
 ปาปฺปณิ ๑องคฺคเจ้าเล็ดคฺค ด้ว ด้วพระ ปรีนพิพาน
 มาได้ ๒๑๘ ปี

เคณาหุ โปราณา เหตุณฺน พระโปราณาจารย์เจ้า
 วินทุตฺตารปคฺคา อหฺลฺลํ กถาวคคาถาประพนธิ ด้ว ในคัมภีร์พระ
 ศคฺคิ เอกโก ภวิศคฺคิ มหาวงคฺคว่า “พระราชบุตรของพระ
 อโศโก อาตี เคคฺคิ คฺค ๑องคฺค ด้ว ด้ว
 ปุณฺณเคโช มหิตฺธิโก เจ้าพินทุตฺตารมี ๑๐๑ องคฺค ครนหนพระ
 ด้มพทุชปรีนพิพานา เจ้าอโศกราชมีบุญทรงเดชทรงฤทธิ์
 ทวิพนฺธิ วรฺคฺคคฺคตานิ จ กว่พระกุมารเหต่านน พระเจ้าอโศก
 อปุริ อฏฺจสารศวรฺคฺคเ ได้ด้วโดยราชศมบคฺคิ เมื่อบปีพระพทุช
 อโศโก รชชมการยิ ปรีนพิพานด้วมาได้ ๒๑๘ ปี เป็น
 ศกตชมพทุคิปคฺคิ ๑องคฺค พระเจ้าเอกราชใน ชมพูทวีป ทงด้น
 ปรากฏพระนามว่า พระเจ้าจันทา

เอกรชชัฏ ปาปุณี โสถ โดยกาตภายหลังแต่ได้มีบุญ
จนทาได้โกติ ฌายิตถ กรรรมแล้วมา ฯ

ปจดา ปุณฺณเณน กมฺมุนาติ

เตน สัมเขน นิโครตฺเตโร ราชานี ครั้งนั้น พระนิโครตเถรเจ้าได้ให้
สปริตฺ คีตฺ สวเนตฺ ปญฺจตฺ พระราชาทั้งราชบริพาร ประดิษ-
สฺสเณตฺ ปติฏฺจาเปตฺวา พุทฺธสํสาเน ฐานอยู่ในพระไตรตรณคณัน แด
ไปถุชชนเกน ปสาเทน อจตฺปปสาทฺ เบนยจฺคตฺทั้งหลาย แดได้ทำให้บุถุชน
กตฺวา ปญฺจเปตฺติ ผู้เต็มได้ศรัทธาไม่หวั่นไหว คงอยู่
ในพระพุทฺธสํสาณอย่างมั่นคง ฯ

โส ราชานี ปน อโธการามนนาม แท้จริงพระราชาของคณัน ได้สร้าง
มหาวิหารํ การวเปตฺวา สญฺจิสฺสหา- มหาวิหารเรียกว่าอโธการาม แด
สํานี ภิกฺขุณฺโณ ภคฺคํ ปญฺจเปตฺติ ตั้งไว้ซึ่งนิตยภคฺคร์แก่ภิกษุทั้งหลาย
๖ หมื่น ฯ

สทถสมฺพุทฺธิเป จตุรตฺถคีตยานครสฺส แต่ได้สร้างวิหาร ๘๔๐๐๐ ในพระ
สฺสหาเสตฺ จตุรตฺถคีตวิหารสฺสหาเสตฺตานี นคร ๘๔๐๐๐ เมือง ในชมพูทวีป
การวเปตฺวา จตุรตฺถคีตฺสหาเสตฺ เจตฺติ- ทัวไป แดได้ก่อบพระเจตีย์ ๘๔๐๐๐
ปติมณฺฑิตานี อโหตี องคค์ (อีกด้วย) ฯ

เตน สัมเขน สันนิปตฺตา อตฺถิ- สมันนมีภิกษุทั้งหลาย ๘๐ โกฏิ
ภิกษุโกฏิโย อเหตฺุ ได้ประชุมกันแล้ว ฯ

ภิกษุณฺณเณจ ฉนฺนคฺคฺตฺสหาเสตฺตานี ภิกษุณฺ (สามัญ) ๘ หมื่น ๖ พัน

ชัณดาถวา ภิกษุณีโย สหตุตมตคา ภิกษุณีชัณดาถวาพระมาณพัน
อเหตุ

ทศก ชัณดาถวาภิกษุเยว สหตุตค- ในตงชัณดาถวาตนะ มีภิกษุชัณดา
หตุต อเหตุ ศพ ๗ พัน ๑

ตนะชิตตาน ภิกษุณี อตติโกฏฐิ ภิกษุชัณดาถวา ๘๐ โกฏฐิ มีพระผู้
สัสมเถโร อายตุมา มหาโมคคตติ- เป็นเจ้ามหาโมคคตติตปุตรตติสเถรเจ้า
ปุตตตติสเถโร ปรรูปวาทมทท- เป็นตังฆเถร ผู้สามารถอาจหาญใน
ตมตโก อเหตุ กวรายัปปรรูปวาท ๑

เตนาหุ ปุราณา เหตุนี้ พระปุราณาจารย์เจ้า
อตติโกฏฐิ ภิกษุชัณดาถวา ถาวุพระพันธิไว้ในคัมภีร์พระมหา
เตสุ ปาโมกขภิกขาโจ วงศ์ว่า ในภิกษุชัณดาถวา ๘๐ โกฏฐิ
เถโร โมคคตติปุตโต สได้ นั้น พระโมคคตติตปุตรตังฆเถรเจ้า
สัสมเถโร ตทา อหุ ได้เป็นปาโมกขมหาเถร ในครั้งนั้น
อคคิโว ปากฏฐิ อาสิ พระผู้เป็นเจ้า ปรากฏฐิโพตง ตังแตง
จนะทิว สุริโย จ สได้ เพตัง ถ้ามีตังนั้นตังพระจันทรพระ
โตโก ตตต วโจ มณณิ อาทิตย ขาวโดกจึงมีความตัญญู
ตมพุทธตต วโจ วิยาติ มั่น หมายถึงปากันนบถอ ถ้อยคำของ
พระผู้เป็นเจ้า รากะว่าพระพุทธ
พจนณน ๑

เตน ตมเยน อตถกรมมราชตต ตมยนั้น พระมหินทกุมารชฏฐิ

เชษฐปุตฺโต มหิณฑุมาริ ปริ- บุตรของพระเจ้าอโศกธรรมราช มี
 ปุณฺณวีสติวโส หุคฺวา โมคฺคิ- พระชนมายุได้ ๒๐ พรรษาบริบูรณ์
 ปุตฺตคิธฺสฺสเถโร อปฺชฌาโย หุคฺวา จึงพระโมคคัลลบุตรคิธฺสเถรเจ้าได้
 มชฺฌคฺคิกเถโร อาจริโย หุคฺวา เป็นพระอุปชฌาย์ พระมัทธินัตติก
 คํ อปฺถมปาเทติ ศตฺมํเขว อป- เถรเจ้าได้เป็นพระอาจารย์ อุปถม
 สฺมปทมนุทเต สห ปฏิสํภิทาหิ บทให้พระมหิณฑุมารนั้น พระ
 อรหคฺคํ ปาปฺณิ มหิณฑุชฌนถนํ ได้สำเร็จพระ
 อรหคฺคผล พร้อมกับพระปฏิสัม-
 ภิทาญาณในมณฑลอุปถมบพกรรม
 ฉะนั้นเอง ฯ

ตั้งมิตฺตยาบี ราชธิคฺยา อาจริยา ฝ่ายพระตั้งมิตตราชคิธานั้น พระ
 อายฺยาติคฺเถโร นาม อปฺชฌายา อายฺยาติคฺเถโรเป็นพระอาจารย์ พระ
 ปน ชมฺมปาติคฺเถโร นาม อโหสิ ธรรมปาติคฺเถโรเป็นพระอุปชฌาย์ ฯ
 ตทา ตั้งมิตฺตา อญฺจารสวสฺสา เมื่ออุปถมบทนั้น พระตั้งมิตตา
 อโหสิ มีชนมายุได้ ๑๘ พรรษาแต่ ฯ

คํ ปพฺพชิตมคฺคํ ศตฺมํเขว ตีมา- พระอาจารย์ แก่อุปชฌาย์ได้
 มนุทเต สิกฺขาย ปติคฺถเปตฺถํ ให้พระตั้งมิตตานั้น มาตรว่าได้
 บรรพชาแล้ว ได้ดำรงอยู่ในสิกขา
 บทในมณฑลตีมานนเท่านั้น

อฺภินันฺ ปพฺพชิตกาเต ราชา ฯ ฝ่ายพระราชาเจ้า ในกาลเมื่อพระ

วสด์สาภิโสโก โหติ

บิยบุตรเจ้าทั้ง ๒ องค์บรรพชาแล้ว
ก็ทรงพระโคกเศวราอยู่ตอดมมี

ธก มหิณฑุเถโร อุปสัมปน-
กาตโธ ปฐกติ อคฺคโน อุปชฌายส-
เดว สันติเก ชมฺมณฺจ วินยณฺจ ปริ-
ยาปนฺนโต เทวมี สังคฺคิโย อารุพฺหิ
ปิฏกสงฺคหิตฺ ตํคตถกฺกํ สัพพ-
เถรวาทํ คิณณํ วสด์นํ อพฺภนฺตเว
อุกฺกเหตฺวา อคฺคโน อุปชฌายส-
อนฺเตวาลิกานํ สหสฺสํมคฺคานํ ภิกฺขุณฺ
ปาโมกฺโข อโหสิ

ดำดบ้จำเดิมแต่พระ มหิณฑุ เถร
เจ้าได้อุปสัมบทแล้ว ก็ได้ดำเรียน
พระธรรมแก่พระวินัย ในสำนักพระ
อุปัชฌาย์ คือในภายใน ๓ พรรษา
ได้เรียนสังคคทั้ง ๒ ครั้ง ซึ่งเรียก
ว่าอารุพหสังคคิ ปิฏกสงเคราะห์
กับทรงพระอรรคถา แดเถรวาททั้ง
ปวง ได้เป็นปาโมกขเถรในหมู่ภิกษุ
ทั้งหลายประมาณพันหนึ่ง ส่วนเป็น
อันเตวาลิกของพระอุปัชฌาย์ตน ๑

ตทา อโสภชมฺมราชา นววสด์เด-
ราชาภิโสโก อโหสิ

ครั้งนั้น พระเจ้าอโสภราชราชา
ภิกษุได้ ๘ ปี

ตทา ชมฺพทฺเป โยพาโร ตาภ-
สฺกการโว สํชสฺส อโหสิ

เวลานั้น ในชมพูทวีปดาวตักการ
ได้บังเกิดโอพารแก่หมู่สงฆ์ซึ่งนัก ๑

สพฺเพ อนฺเนตฺติคฺคิยา สจฺจสี-
สหสฺสํมคฺคา ปริหีนฺตาทภตฺกการา
หุตฺวา ตาภตฺกการํ ปตฺถยมาณา
สํมยเมว มณฺทํ กตฺวา กาสายานิ

ฝ่ายพวกอัญญคติทั้งหลาย ประ
มาณ ๒ หมื่น ได้พากันตั้งออกจากดาว
ตักการ เมื่อต่างคนปราถนาดาว
ตักการ ก็พากันทำต้มยัดพิริของตน

อรุณาเทจวรา วิหาเรตุ วิจรนคา ให้ผ่องใสนุ่งห่มผ้ากาถ่ายแล้ว พากัน
 อูโปสถาทิกมมมहि ปวิตถันติ ต้าต- เทียวไปในวิหารทั้งหลาย แลได้พากัน
 นลุต อพพุทตจ มตตจ กณจจจ เข้าไปในสงฆฉันนิบาตที่โรงอุโบสถ
 ตมฺมุจสาเปตุ เป็นต้น ได้ทำอันตรายแถมตทินเต

ศลฺมา ตกตชมพุทเป ตกโต เหตุคั้งนั้น ภิกษุสงฆ์ทั้งดินใน
 ภิกษุตีไซ ตกตถวจจวราทนิ อูโป- ชมพุทวูป พากันมีอาจทำตั้งฆกรรม
 ตถาทิกมม นากาตี มื่อโบสถกรรมเป็นต้น ได้อยู่ชั่ว ๗ ปี
 ราชา ต้านัน โสเชตุกาไมว ตมเด็จพระราชาเจ้า มีพระประ
 อโธการามิ คนศุวา อโธการามะ ดั่งที่จะใคร่ชำระพระศาสนาให้สะอาด
 ภิกษุตั้งฆิ ตันนิปาตาเปศุวา ศลฺมิ ได้ตั้งตั้งไปยังอโธการาม ให้ประชุม
 ตันนิปาเต อายตฺมา ไมคคตูปุค- ภิกษุสงฆ์ในอโธการาม ในสงฆ์
 คิถฺตตเถโร หุศุวา ราชานํ ตมยํ ตันนิบาตนั้น พระโมคคตฺบุตรคิถฺต
 อุกคณหาเปตี เถรเจ้า ได้เชิญให้พระราชาเจ้าชัก
 ไซตมยตทธิ ฯ

ราชา ตพเพ อญฺญตติคฺคิเย ตมเด็จพระราชาเจ้า ก็ตามอญฺญ
 ปุจฺฉิตฺตวา น ยิเม ภิกฺขุ ติคฺคิ อิเมคิ คิถฺตทั้งปวง แลตรงทราบว่าเจ้าพวก
 ฆคฺควา เตตฺตวคฺคานิ ทศฺวา อูปพ- นี้ไซภิกษุ เจ้าพวกนี้เป็นภิกษุ เจ้าพวก
 พาเซตี นี้เป็นเดียรถีตั้งนั้นแล้ว ก็ประทานผ้า
 ชาวให้ตักเสียบ ฯ

ศโต สุกุธิ ภนเค ทานิ ต่าสนั ด่าคบนัน พระราชาเจ้าก็ถวายน
 ภิกขุสงฆ์ อูโปสถ กโรต ติ อวรกษั อวรกษาว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าของ
 ทศิวา นครเมว ปาวดีสิ หตาย เดียวพระด่าตนาอดแต้ว
 ขอใหภิกษุสงฆ์ทำอุโบสถกรรมกัน
 เกิด แต้วพระองค์ได้ตั้งตั้งพระนคร ฯ

สมคโค สัโฆ สนนปติควา พระองค์เจ้าก็ได้ตั้งตั้งประชุมกัน
 อูโปสถ อกาดี ทำอุโบสถ

เตนาหุ โปราณา เหตุนี้ พระโปราณจารย์เจ้า
 สัมพุทธปรินิพพาน จึงกล่าวคาถาประพันธ์ไว้ในคัมภีร์
 เทว จ วตัสตทานิ จ พระมหากษัตริย์ว่า “แต่กวดพระสัม-
 ปญจคติวตัสตทานิ จ พุทธปรินิพพานมาได้ ๒๓๕ ปี พระ
 ศคยสังคีติ อกา สังฆได้ ตามคัมภีร์กัน ทำ ศคย สังคีติ
 สัโฆ สมคโค หุคฺวาน แต้ว ครั้งนั้นได้พากันทำอุโบสถ
 ททา อกาดี อูโปสถนติ กรรม” ฯ

ตสมั สมากเม โมคฺคตูปคฺคตติส ในตงฆสมากมนัน พระโมคคตติ
 สตเถโร ปรวาท มทฺทมาโน บุตรตัสสเถรเจ้า กำจัดปรัปวาท
 กถาวคฺคตูปกรณ อกาดี แต้ว ได้ทำกถาวคฺคตูปกรณ ฯ

ศโต สหสฺสสฺสเฮยสุ ภิกขุสงฺ ส่าคบนันมา พระเถรเจ้าได้ตั้งตั้ง
 อูจฺจนิตฺวา ศิบบุฏกปริยคฺคิธราน เขาในภิกษุทั้งหตาย มีคณนาคังพัน
 ปภินนปฏิสมนิกทานิ เทววิชชาติเถ- คัดเอาภิกษุทั้งหตายที่ทรงพระปริยัติ

ทาน์ ภิกขุณฺโณ สหตุสเมกํ คเหตุวา ในพระไตรปิฎก แด่เป็นผู้แตกฉานใน
 ยถา มหากัสสปคเถโร ๑ ปิฎก- พระปฏิสัมภิตาญาณ แด่ชำนาญ
 เสน ๑ นิกายวเสน ๑ รมมชน- ประเภทไตรวิชาได้พินหนึ่ง ด้ว
 ฆวเสน ๑ รมมญจ วินยญจ ตั้งคายนาพระธรรมแด่พระวินัยโดย
 ตั้งคายี่ดู้

สามารถ แห้งปิฎกแต่ภิกายแต่
 ษนฺธิ ตั้งพระมหากัสสปเถรเจ้าได้
 ทว่าแต่มา ๗

เอวเมว รมมญจ วินยญจ ตั้ง-
 คายนฺโต มหาโมคคตปิฎกคิถัสต-
 เถโร สัพพํ ตัสสนัสต ปิฎก-
 วเสน มตฺถ โถสเหตุวา คคียตั้งคคิ
 อกาตี

เมื่อพระมหาโมคคตปิฎกคิถัสเถร
 เจ้าจะตั้งคายนา พระ ธรรมแด่พระ
 วินัย คือชำระมตทินพระตัสสนาด้วย
 อำนาจชำระพระไตรปิฎกให้สะอาด
 แลว ก็ได้ทำคคียตั้งคคิด้วยประการ
 ดงน ๗

อัย ตั้งคคิ นวมาเดหิ นิฏจิตา

การตั้งคคิครั้งน ๘ เดือนจึงตำเร็จ
 บริบูรณ์ ๗

เตนาหุ โปราณา
 สัมพุทธปรินิพพานา
 เทว วถัสตคานิ ๑
 ปญจคิถัสวถัสถาเนว
 คคียตั้งคคิ อกา

เพราะเหตุนี้ พระโบราณจารย์
 กถาว ได้ในคัมภีร์ พระ มหาวงค์ ว่า
 “แต่กาดพระสัมพุทธปรินิพพานแล้ว
 มาได้ ๒๓๕ ปี ได้ทำคคียตั้งคคิแต่ ๗
 ในภิกษุทั้งหลาย ๘๐ โภฏิ พระ

อัสติภิกษุโกฏฐ์
 เสด์ ปาโมกษภิกษุโว
 เถโร โมคคตปุคโต โธ
 กัมเถโร ตทา อหุ
 อุกุจินิตวา สหสเส ภิกษุ
 ปภินนปฏิธัมภิกเท
 สทธี ภิกษุสหัสเสน
 รกษิยาโสกราชิน
 ยัม นวหิ มาเสหิ
 ชนมสังคีติ นิฏฐิตา
 ศคิยสังคหํ นาม
 กตุวา โถกหิตํ พหุนติ

โมคคตํ บุคร ทิสต์เถรเจ้าผู้ตั้งฆเถร
 ได้เป็นปาโมกษเถร ในครั้งนั้นได้
 เตือกภิกษุทั้งหลายพันหนึ่ง ด้วย
 แลกน่านในพระปฏิธัมภิกษาญาณ ฯ
 การตั้งคัคคิกรงนี้ ได้พระเจ้าอโศก
 เป็นอารักขาภิกษุทั้งพัน ๘ เดือน
 ดำริจบริบูรณ ได้ทำเป็นศคิยสัง-
 เควระห์เป็นประโยชน์แก่โลกมาก ฯ

อถโซ โมคคตปุคตคตีสต์เถโร
 อิมํ ศคิยสังคีติํ กตุวา จินเคติ
 กถนุโซ อนาคเต ส่าสนํ สุปติฏฐ-
 จิตํ ภเวยยาติ

ดำดั้นนั้น พระโมคคตํบุครทิสต์
 เถรเจ้า ครั้นทำศคิยสังคีติแล้ว จึง
 มาว่าพึงว่า จะทำอย่างไรดีหนอ
 พระส่าสนาจึงจะประดิษฐานอยู่เป็น
 อนันต์ได้ ในอนาคตกาล

อถสัส อุปปริกษโต เอตทโหติ
 ปจฺจนติเมสุ ชนปเทสุ สุปติฏฐิตํ
 ภวิสัสคีติ

ครั้นเมื่อพระผู้เป็นเจ้าพิจารณาดู
 ความปริวิตกก็มีว่า ฯ พระส่าสนา
 จักประดิษฐานอยู่ได้ด้วยดี ก็ใน

ปัจจุบันชนบทเท่านั้น ๆ

โด้ เค็ด ภิภุขุณั ภาวิ กตุวา พระผู้เป็นเจ้าของได้จัดการนั้นให้
 เตะ เตะ ภิภุขุ ตตุถ ตตุถ เป็ดดี เป็นภารแก่ภิกษุทั้งหลาย แต่ดั่ง
 เถโรปี มชฌตติกเถโร กถมิรคน- ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ให้ไปในชน
 ธารวญเจ เป็ดดี คุ่ว เตะ วญจ บทนน ๆ ได้ตั้งพระมัทธัคคิกเถร
 คนตุวา เตะถ ถาดัน ปติฏจา- ไปเมืองกถมิรในคณธารวญจว่า
 เปหัตติ ท่านจงไปยังรัฐนั้น จงประดิษฐาน
 พระถาดนาไว้ในเมืองนั้น

เตน ดูตุคั มหาอัดเฒ่า เหตุนี้ พระโปรภานาจารย์เจ้า
 เถโร โมคคตติปตุโต โด้ จึงกล่าวเป็น คาถา ประพันธ์ไว้ใน
 ซินถาดันไซตโก คณภัระพระมหาวงศ์ว่า “พระเถร
 นิฏจาเปตุฉาน ตั้งคัคั โมคคตติบตุตร ผู้ทำความรุ่งเรืองใน
 เปกขมาโน อนาคต ถาดนา ของ ถ่มเด็จ พระ ซินถัดให้เจ้า
 ถาดันถัด ปติฏจัน เมื่อได้ทำตั้งคัคัจบตงถัด จึงพิจารณา
 ปจจนเตตุ อเปกขีย ณาอนาคต พระผู้เป็นเจ้าของมากำหนด
 เป็ดดี กตุติเก มาถ เห็นว่า พระถาดนาจักประดิษฐาน
 เตะ เตะ เถโร ตหิ ตหิ อยู่ได้ในชนบททั้งหลาย ๆ ครั้นถึง
 เถโร กถมิรคนธาร เดือนกตุคิกมาถ พระผู้เป็นเจ้าของ
 มชฌตติกมเปตติ ได้ตั้งพระเถรเจ้าทั้งหลายนั้น ไปใน
 ปติฏจาเปหิ ตตุเถถ ชนบทนั้น ๆ ตั้งให้พระมัทธัคคิกเถร

มยุรสุมิ ต้าตัน อิติ

ไปยังเมืองกัสมิรแดนคันชารรัฐ แล้ว
ตั้งว่า ท่านจงประดิษฐานพระต้า-
นาในเมืองนั้น ๆ เกิด ฯ

มรณศตึกเกอร์บี ต้าเมอ วนทิตวา พระมัจฉัตตึกเกอร์เจ้า ก็ถวาย
อาปูลิตวา ต้าดี คจุนเต จ อภิวทน้อดาพระต้าเจ้าทั้งหลาย
อศคณาปณจุมเอเร คเคตวา คโค แล้ว เมื่อจะไปได้ฟ้าพระเกอร์ไป
ปจุนติเมตฺ ชนปเทตฺ ปณจวคโค ด้วยคนรวม ๕ รูป คือพระคณะเบญจ
คโน ชตฺ อปฺสํปทกมมายาคี วรรคเปนการควรเพื่ออุปสมบทกรรม
ในปัจฉินตชนบททั้งหลาย ฯ

เคน ดูตฺ มหาอเต
คทา กัสมิรคณาเร
ปกกั ต้าดี มหิทฺธิโก
อารวาโต นวคธา
วตฺสณฺจ ต้าชรสณฺหิตฺ
วตฺสาเปตฺวา ต้ามุตฺตมฺ
ตัพพิ ชิปฺปติ ทารุโน

เหตุนี้ พระไปรณณาจารย์เจ้า
จึงกล่าวไว้ในคัมภีร์พระมหากษัตริย์ว่า
“ ครั้นนั้น เป็นคราวเข้ากัตาในเมือง
กัสมิรคันชารรัฐกัต้าตัก แดมีพระ
ยาอารวตนาคราช อันมีฤทธิ์มาก
ได้บรรดาตณเมตตกรวด ให้ตกลง
มาพัดพาเอาเข้ากัตาทั้งปวงให้ลอย
ไปในมหาสมุทร ฯ

คคฺถ มรณศตึกเกอร์
ชิปปิ คนตวา วิหายสา
อารวตทเท วาริ

ฝ่ายพระมัจฉัตตึกเกอร์เจ้าก็รีบไป
โดยเร็ว ได้จึงกรมอยู่เหนือหน้า
ยื่นอยู่เหนือตัก พระยาอารวตนาคร

ปิฎกเจ จงกมนิ อภา
คิฎฐจติ จ นิสิตติวา
ตย์ กปเปตี ตาวเท

ราชณตถาวหา ครนงนงแตวก
ดำเรัจ การไดยาสน์ อยู่ณตถาวหา
นิน ๑

นาคมาณวิกา ทิสฺวา
กุกา รมโย นิเวทฺย
ตฺตฺวาน ตาตฺ วจัน
นาคราชา มหิตฺธิโก
นิภม ภาณโต ย
จิตฺธา ภัตฺถา กวิ

ฝูงนาคทงหลายได้เห็นแล้ว ก็ร้อง
บอกแก่พระยานาคราชา ผู้มีมหิต
ฤทธิ ครนได้ฟังคำฝูงนาคทงหลาย
ก็รีบออกจากพิภพตน ได้ดำแดง
ฤทธิมีอาการอย่างน่ากลัวต่าง ๆ ๑

ตฺพพนฺตี อธิริยา เถโร
ปติพาหิตฺตี ภัตฺถัน
อโวจ นาคราชนตฺ
ทตฺถเนโต พตมตฺตม
ตฺตฺวาน มนุตฺตํ ตฺพเพ
เถโร ชมมมเทตฺยิ

พระเถรเจ้าผู้มีฤทธิกว่า ก็ห้าม
ปรามฤทธิพระยานาคอันน่ากลัวนั้น
เสีย ได้กล่าววจาให้พระยานาค
ตกใจกลัวแล้ว ดำแดงพลอันอุดม
ฝูงชนทงหลายได้พากันตบทุกคน
แล้ว พระเถรเจ้าจึงดำแดงพระธรรม
เทศนา ๑

ตโต ตฺรณตฺเตตฺ
นาคราชา ปติฏฺฐจติ
คเถว จตฺราตฺตติ
ตฺหตฺตฺวานิ ภูชงฺคมา

แต่เวลานั้นมา พระยานาคได้ตั้ง
อยู่ในพระไตรสรณคมน์ แด่รักษาคัด
ฝูงนาคทงหลาย ๘๕๐๐๐ ก็พัต
ดำรงอยู่ในสรณะ แด่คัตทงหลาย

ปติฏฐุหิตุ สฺรณตฺ
 ตฺถตฺ ๑ ตฺหุ ตฺหุ
 หิมวณเต ๑ คนฺรพฺพา
 ยกฺขา กุมภณฺทกา พหุ
 ปติฏฐุหิตฺวา สฺรณตฺ
 ตฺถตฺ ๑ ตฺหุ ตฺหุ
 ภณโกณาม ยกฺโข ตฺ
 ตฺหุจิ หาริตฺยภฺนิยา
 ปณฺจ สฺเตหิ ปุคฺเตหิ
 มตฺ ปาปฺนิ อาทิกํ
 ตโต เตน ปตฺตงฺเกน
 เถวํ โถ อรฺคาทปโป
 นิตฺทาปฺยิ อฏฺฐาดี
 วิชฺชมาโน ตทฺนคิเก
 ตทา กถฺมฺริคนฺราร
 วาตีโน มนฺชาตกา
 นาคฺราษตฺถ ปฺชิตฺ
 ทิตฺฺวา เถวํ มหิทธิกํ
 เถวเมวภาภิเวเตตฺวา
 เขกมฺนตฺ นิตฺทิตฺ
 เหมือนกัน พวกเหล่าคนธรรพยักษ
 กุมภันท์เป็นอันมากในป่าหิมพานต์
 ก็พด้น ดำรง อยู่ใน สฺรณคมนฺ์แต่คึด
 ๕
 ทงหลาย ๆ
 ฝ่าย ภณกยักษกับด้วยนาง หาริต
 ยักษนั้นแดงก ๕๐๐ ก็ได้บรรดุด
 ธรรมเบองคั้น (คือพระเจ้าดา) ๆ
 ดำคบนัน พระยาอรฺคาทปโปก็อา
 รวณนาให้พระ เถวเจ้าหนึ่ง ณบัดดังก
 ๕
 นน แล้วคนใดย่นโยกพษณ์อยู่ใกล้ ๆ
 พระเถวเจ้า ๆ
 ดำคบนัน ชาวชนผู้อยู่เมืองกถฺมฺริ
 คดอดแควนคั้นรารัฐ ได้เห็นพระ
 เถวผู้มหิทธิฤทธิ แดพระยามนฺชาตก
 นาคฺราษบฺชาแล้ว ก็พากันถวาชอภิ
 วาทพระเถวเจ้าแล้ว นิ่งอยู่ตามฐาน
 แห่งคน ๆ

เคตต์ ฆมมมเทสยิ	พระเถรเจ้าก็ได้เทศนาอาตมวิญญูปม
เถโร อาตมวิญญูปม	ดูครให้ชนทั้งหลายนั้นฟัง
อัสติยา สหสฺสธำม	ฝูงชน ๘ หมื่น ได้ศรัทธาธรรมมา
ฆมมาภิสสมโย อาหุ	ภักดิ์มัย แด่บริษัทพันหนึ่งพากันบวช
สหสฺสสปริสา สพุพา	ในสำนักพระเถรเจ้า ฯ
ปพพชชิตฺถุ เถรณฺตนิเก	
คโต ปฏติ กถฺมิมิ	จำเดิมแต่ขึ้นมา เมืองกถฺมิมิเด
คนฺธาวา เต อิทานิปี	คนธารจนบดินได้รุ่งเรืองด้วยกาธาว
อาตุ กาสาว ปโชคา	พัชรทั้งหลาย ฝูงชนนิกายก็มีพระ
วคฺคตฺตยปรายนา	รัตนไตรยเปนเบืองหน้า ฯ
มหาโมคคฺคปิคฺคตฺติสฺสเถโร มหา-	แต่พระมหาโมคคฺคปิคฺคตฺติสฺสเถร
เทวเถโร มหิสฺสมณฑลฺล เปเสตี	เจ้า ตั้งพระมหาเทวเถรให้ไปมหิส
ทฺวจิ เอติ รยฺจํ คนฺธวา เอกถ	มณฑล แต่บัดตั้งว่าท่านจงไปสู่รัฐ
พุทฺธสาสนํ ปติฏฺฐจาเปหฺติ	นั้น จงประดิษฐานพระสาสนาใน
	แคว้นแคว้นนั้น ฯ
อัย เทวเถโร จ สัมเม วนฺทิกฺวา	พระเทวเถรเจ้าพระองค์นั้น ได้ถวาย
อาปฺจุณฺฑิกฺวา โถ จ ภิกฺขุ อคฺค-	อภิวันท์นอำตาพระ ตั้งธัมแล้ว ก็พา
ปญฺจโม ตํ ปเทถฺล คนฺธวา ปจฺจน-	เอาภิกษุรวม ๕ รูปไปสู่ประเทศนั้น
ติเมสฺสุ ฆนฺปะเทสฺสุ ปญฺจวคฺคโค คโณ	คือว่าในปัจจุบันชนบททั้งหลาย ภิกษุ
อถ อฺปสฺสมุปทกมฺมายาติ	ปัญจวรรคคณะ ก็ตั้งมควรแก่อุป

ดัมบตกรรมแต่ ฯ

เคน คุตตี มหาอเต
 คนุควา มหาเทเวโร
 เคต มหิตมณฑล
 สุกุณฑิ เทวทุติ โส
 กเถติ ชนมชณเก
 สยจिनรต์หัดดาน
 ชมมาภิตมโย อหุ
 สคตคิตต์หัดมคคา
 ปพพชชิตฺ คทนุติเก
 วิหารณจ ปญจตค
 ตคฺมิ ปเทเต ปติฏฺจหิ
 ปติฏฺจาเปตี คตเถว
 เถโร โส ชินตาสัน
 มหาโมคคตูปุคตติตฺตคเถโร รก-
 ชิตฺตเถโร วนจวตี เปเสตี คว
 เอต รยฺจ คนุควา เอตถ ตาสัน
 ปติฏฺจาเปหิตี

เหตุนี้ พระโหราณาจารย์เจ้า
 จึงกล่าวไว้ในคัมภีร์พระมหาวงศ์ว่า
 “พระมหาเถรเจ้าไปสู่ประเทศมหิต
 มณฑล แล้วได้เทศนาพระเวททุก
 ศุครในท่ามกลางฝูงชน ฯ
 มหาชน ๒ หมื่น ได้สำเร็จพระ
 ธรรมภักดีมัยแล้ว และได้พากัน
 บรรพชาอีก ๓๖๐๐๐ เป็นประมาณ
 พระเถรเจ้าได้ให้ประคิษฐานพระ
 วิหาร ๕๐๐ ในประเทศนั้น แล้วดำรง
 พระตาดานา ของ ดัมเคจ พระชินด์ห
 เจ้าอยู่ในประเทศนั้น
 แต่พระมหาโมคคตูปุคตติตฺตเถร
 เจ้าได้ส่งพระภิกษิตเถรเจ้าให้ไปยัง
 ประเทศวนจวตี แล้วตั้งว่า ท่านจง
 ไปยังรัฐนั้น ประคิษฐานพระตาดานา
 ในประเทศนั้นเถิด

ได้ รกษิตศุเกโร ดัชนี วนทิตฺวา พระรกษิตเถรเจ้า ก็ถวายอภิวันท์
 อาปจฺยติศฺวา อคฺคปณฺจโม คตฺถ อํดาพระสงฆ์แล้วพากันประชุม ๕
 คโต อองค์ไปสู่ประเทศนั้น

เตน วุคฺคิ มหาวิเด๑ เหตุฉนั้นไซ้ พระไปราณำจารย์
 เถโร โมคคฺลปิฏฺโต ได้ จึงกล่าวคาถาไว้ในคัมภีร์พระมหา
 ชินสาदनฺชตฺโก วงค์ว่า พระมหาโมคคฺลปิฏฺติสฺส
 วนวาตีณฺจ เปเต๑ เถรเจ้าเป็นผู้ทำพระดำดีนาของสัม-
 เถโร รกษิตนามกั๑ เต๑พระพิชิตมารเจ้าให้รุ่งเรือง ได้ตั้ง
 เถโร ได้ คตฺถ คนฺตฺวาน พระรกษิตเถรเจ้าไปสู่ประเทศฉนวนาดี
 นรานํ รมฺมมเท๑ยิ พระผู้เป็นเจ้าของรกษิตเถรนั้น ครั้นไป
 ดยฺจฺฉินรดหฺลฺลํ แล้ว ได้ดำแดงพระธรรมเทศนาแก่
 รมฺมาภิสฺสมโย อหุ๑ ผงชนทง หลายให้ได้สำเร็จ ธรรมมา

จํานักหอสมุด

เปเลดี ตู๋ เค้ รฐจ้ คนคัว โยนกให้ไปปรันตกประเทศ แด้ว
 เคตถ ส่าสนั ปคิฐจาเปห้คิ ดั่งว่า ท่านจงไปยั้งประเทศนั้น
 แด้ว จงประดิษฐานพระส่าสนาใน
 ประเทศนั้น

โลบี ริกขุดัฒั วนทิตัว อาปจุ- แด้วพระโยนกธรรมรักชิตเถรเจ้า
 ฉิตัว อตตปณจเม กเหตุวา ตตถ กัถวายอภิวันท์อำดาพระดั่งฆัแด้วกั
 คโต พากัษรวม & รูป ไปในประเทศ
 ปรันตกนั้น

แผน วุคคั มหาอได้ เหตุนี้ พระโปริธานาจารย์เจ้า
 คนคัว ปรนตกั รฐจ้ จึงถ่าวคาถาไว้ในคัมภีร์พระมหา
 โยนกธรรมรักชิต วจัว่า “ครันพระโยนกธรรมรักชิต
 อคคิชนโรปมั สุกคั เถรเจ้าไปตั้งประเทศปรันตกแด้วกั
 กเถดี ฆนฆณเก ได้เทศนาพระอคคิชนโรปมุดุตรใน
 ท่ามกลางบริษัท ๑

สตุคคิสัสห้ส่าสนั ผุงชนที่ประชุมกันในที่นั้น ๓๗๐๐๐
 ปาณ ตตถ ส่มาคเต คน ได้พากันคัมหน้าอมฤตยคือพระ
 ฆมาปคคั อปาเยดี ธรรมแถณตาคในธรรมแถใช้ ธรรม
 ฆมาฆเมตตุ โกวิท ทงหลาย มีบุรุษทงหลายพันหนึ่ง
 ปรีส่านั สห้ส่าจ สัตรีมากกว่าพัน ได้พากันออกจาก
 อิกถิโย ๑ คโตธิกา ชาติยตระกุดแด้วบรรพชา ๑

ชคฺคิยานํ กุเตเยว

นิกฺขมิตฺตวาน ปพฺพชฺชํ

มหาโมคคฺคตฺตปฺกฺคตฺตเถโร มหาชม-	แตพระมหาโมคคตฺตบุตฺรตฺตตั้งเศร
มรฺกชิตฺตเถโร เปเตลฺลํ ทฺวํ เอกํ	เจ้าได้ตั้งพระมหาชรรวมรฺกชิตเถร
วฺจฺจํ คนฺตฺวา ตํถํ ปตฺติจฺจาเปหฺติ	เจ้าไป แต่ตั้งว่า ท่านจงไปยังมหา
	รัฐนั้น แล้วประดิษฐานพระพุทฺธ
	ตํถํนาในทํนั้น

โธ ภิกฺขุสฺสํ เฆ ฉนฺทิตฺตฺวา อปาจุ-	พระมหาชรรวมรฺกชิตเถรเจ้า ก็
ฉิตฺตฺวา อณฺเฑลํ อตฺตปณฺณเม	ถวายอภิวันท์อำตฺตพระสงฆ์ แล้วก็
คเหตฺุวา ตตฺต คนฺตฺวา	พากันประชุม & ระบุไปตั้งมหารัฐนั้น ๆ
เตน วุคฺคํ มหาอํเด	เหตุนี้ พระไปราณาจารย์เจ้าได้
มหาวิจฺจิมิตฺติ คนฺตฺวา	กล่าวคาถาไว้ในคัมภีร์พระมหาวงศ์
โธ มหาชมมรฺกชิต	ว่า "พระมหาชรรวมรฺกชิตเถรเจ้าได้
เถโร มหานาพกถฺตํ	ไปในมหาราชรัฐนั้น ได้ดําแดงเทศ-
ชาตํ กถฺยิ ทฺหิ	นามหานาพกชาตกในท่ามกถางประ
มคฺคผลํ ปาปฺณินฺตุ	ชมนน ได้ให้บริษัททั้งหลายถึงมรรค
จตุรารฺตํคิสรฺตํถํ	ผล ๘ หมั่นคน ได้บรรพชาในสำนัก
เทรณฺตํ ๘ ๘ ๘ ๘ ๘ ๘ ๘ ๘ ๘ ๘	พระเปนเจ้าหมั่น ๓ พัน

มหาโมคคฺคตฺตปฺกฺคตฺตตั้งเถโร มหา-	แตพระมหาโมคคตฺตบุตฺรตฺตตั้งเศร
-----------------------------------	--------------------------------

รกชิตศุเกว โยนโดก เปเดตี คว เจ้าได้ตั้งพระมหารกชิตศุเกว ให้ไป
 เอว คัม รยจัน คนศุวา เอกถ ประเทศโยนโดก แล้วตั้งว่า ท่าน
 พุทธสาณัน ปติฏฐาเปหีติ จงไปสู่รัฐนั้น แล้วประดิษฐานพระ
 พุทธสาณานางในประเทศนั้น ๆ

โศ ภิกษุสงฆ์ วนทศุวา อาปจ- พระเถรเจ้า กววย อภินันท์ อ้าดา
 ฉิดุวา อตคฺปญจเม ภิกษุ คเหตุวา พระภิกษุสงฆ์ แล้วก่พภิกษุรวม
 คคถ คโต & รูปไปสู่ประเทศโยนโดกนั้น ๆ

เตน วุตคัม มหาอเด เหตุนี้ พระไปราณาจารย์เจ้าจึง
 คนศุวาน โยนกวิสัย ได้กล่าวคาถาไว้ในคัมภีร์พระมหา

โศ มหารกชิต อิติ องค์ว่า "พระมหารกชิตศุเกวเจ้า ครั้น
 กาด กาดามตฺตคฺนคัม ไปถึงโยนกวิสัยแล้ว ได้ดำเรงธรรม
 กเถตี ขนมขณโก เทศนา กาดามตฺตคฺร เรือง อิติ กาดใน

ปาณสหัสสานิ สตคฺคตฺตมคฺตวานิ ท้ามกตางประชุมบริษัท ๆ ทั้งหลาย
 มดี ปาปุนีตฺ สหสฺสหัสสานิ ปพ- ๓ หมื่น ๗ พันได้บรรจุมรรคผล ได้
 พชฺชิตฺ บรรพชาหมื่นหนึ่ง

มหาโมคคตฺตปคฺคตฺตคฺตศุเกว มช- แดพระมหาโมคคตฺตปคฺคตฺตศุเกว
 ฉิมเถร หิมวณคัม มเทสฺสภาค เปเดตี เจ้า ตั้งพระมชฉิมเถรเจ้าไปสู่ภาค
 ควฺ เอคัม รยจัน คนศุวา เอกถ ประเทศหิมวันต์ แล้วตั้งว่าท่านจง
 สาณัน ปติฏฐาเปหีติ ไปสู่รัฐนั้น แล้วประดิษฐานพระ
 สาณานางในรัฐนั้น ๆ

ไต่ ปี่ ภิกษุสงฆ์ อนุทิกวา พระผู้เป็นเจ้ามีชนิมเถร ก็อภิวันท์
 อาปุจติควา ภิกษุ อุตตปณจเม อำตาพระภิกษุสงฆ์แล้วพวภิกษุรวม
 คเหตุวา คคฤ คโค & รูปไป ในรัฐนั้น

เคน วุคคิ มหาวัเต เหตุนี้ พระโบราณาจารย์เจ้า
 คนตวา จตฺติ เถเวหิ จึงกล่าวคาถาไว้ในคัมภีร์พระมหา
 เทเตตี มชฌิมโม อิติ วงศ์ว่า "พระมีชนิมเถรเจ้ากับพระ
 หิมฉนคั ปเทตฺมฺหิ เถร & รูป ครั้นไปถึงหิมฉนคัประ
 ษมนจกคปฺปวตคณั เทศแล้ว ได้ดำแดงพระธรรมจัก-
 มคคณตฺ ปาปุณนิตฺตํ กปฺปวตคณตฺร ผุสงฺขน ทงฺหํตาย ๘๐
 อตฺตติ ปาณโกฏฺธิโย โภจฺจึ ได้ถึงมรรคผลพระเถรเจ้า
 วิตฺตสุโต ปณจจรุจฺจานิ ทัง & ได้ให้ชนทัง & รัฐเกิดความ
 ปณจเถรวา ปตฺตาทยุ เตอมได้ ได้ปรากฏแล้ว ๆ
 ปริตฺตา ตตฺตฺหตฺตฺตานิ บริษัทหนึ่ง ได้บรรพชาแล้ว
 เอเกกตฺเตว สนฺตึเก ในพระพุทธรดาดนา ในสำนักแห่ง
 ปพพชฺชิตฺตํ ปตฺตาเทน พระเถรเจ้าแต่ ละ องค์ ด้วย ความ
 ตมฺมาตมพุทฺธธาตเน เตอมได้ ๆ

มหาโมคคตฺติปฺคตฺตติตฺตคฺเตโร ได้- แต่พระมหาโมคคตฺติบคุตรติตฺตเถร
 ณคฺเตโร อุตฺตรคฺเตเรน สทฺธิ เจ้าได้ตั้งพระโถงเถร แต่พระอุตฺตร
 สฺวณณณฺฐมึ เปเตตี ภวนคฺตา เอก์ เถรเจ้าไปสุวรรณณฺฐมึ แล้วตั้งว่า
 วจฺจํ คนตวา พุทฺธธาตนํ ปติจฺจ- พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญทง ๒ เมื่อไป

เจ้าเปนุคฺติ

ถึง สถานที่ นพ แด้ว จง ประดิษฐาน
พระพุทธรัดานาในรัฐนั้น ฯ

เศ ภิกษุสงฆ์ วนทิตฺตวา อา- พระเถรเจ้าทั้ง ๒ ก็อภิวท้อวดา
ปุจฺจนิตฺตวา อุตตนา ภิกษุ ปณฺจเม พระภิกษุสงฆ์ แด้วต่างก็พาภิกษุ
คเหตฺตวา ตตถ คโค ๕ รูปไปสูรัฐนั้น ฯ

วุดคฺคปิ เจตฺ มหาวงฺเด เหตุนน พระไปราณาจารย์เจ้าจ้
สฺทฺธิ อุตฺตรตเถเรน กถาวคคาถาไว้ในคัมภีร์พระมหาวงศ์
โธณคฺเถโร มหิตฺธิโก ว่า “พระโธณเถรกับพระอุตฺตรเถร
สฺวณณณฺมึ อคฺคมาตี ผู้มฤทฺธิ ได้พากันไปสู่อวฺรรณณฺมิ”
คตฺมึ สมฺเย ปน ฌมฺยนิ นน เป็นคราวที่ผลัดธนาพา
ชาเต ชาเต ราชคฺเห กนฺชนมาจากน่วไตกนทารกทงหลาย
ทวารเก รกขตฺติคฺคเห ที่เกิดแด้วในเรือนหอดง ครนกน
สฺมทุทโค นิกฺขมิตฺตวา เด็กแด้วก็ไปแด ฯ
ภักฺขยิตฺตวาน คจฺฉนตี

คตฺมึ ชเน ราชคฺเห ฌนชณะนน มีทารกคนหนึ่งคตอด
ชาโค โหติ กุมารโก ในเรือนหอดง ผุงคนทงหลายได้เห็น
เถเร มนุสฺสา ปตฺตติคฺตวา พระเรรเจ้า ก็ดำคณิวว่าเป็นธหาย
รกขธานํ สฺทหายกา ของผลัดธนา จึงกถาวว่าผลัดธนา
อมฺหากมิตฺติ วุดฺเด เต ของเราทงหลายมาแด้ว พระเถร
เถรา อาหิตฺตฺเต นเร เจ้ากถาวว่า “เราเปนธมณะคณิ

ตมณา มยี่ ตัตวนตา
ปาณวธาที่ตัยมา

ศัตไม่ซำตศว กัถกตยาณขรรวมจะ
ได้เปนต์หายของมื่อเอนำหามได้” ๑

กตยาณขรมมา อตมา

น รกขดีตหายกา

ตตมี่ ขเน ต่า รกขดี ตัปรัดาย
ทารเก ขาที่ตตั้มติ ตริศา นิก-
ขนตา โหติ นาครา เต ทิตถวาน
มหารวี่ วิรวิตตุ มหาขนา ตตต
เทตตต อารกขี่ สุเปตวา ตมณ-
คโต

ขณะนน มื่อเอนำได้ออกมากับ
พวกพ้องด้วย กล่าวว่จักกัถทารก
ทงหลายกน ชาวเมืองทงหลายพา
กนเห็นมื่อเอนำเห็น กัพากนร้อง
หวัดหวาดทวไป พวกคนมื่อใหญ่ทง
หลาย กัคงกองรักษาตัมบถนอย
โดยรอบ ๑

ตตมี่ ตมาคเม เถโร
พรหมชาติตมเทตยี่
ตวเนตตุ จ ตัเตตตุ
อจจตุ พุ เต ขนา
ตยฐิยา ตุ ตหตต่าน
ขมมาภิตมโย อหุ
อฒมmani ตหตต่าน
ปพพชัตติ ทิชมณติ
ตหตตกุตตโร

พระเถรเจ้ากัได้อำแดงพรหมชาติ
ตตร ในตมาคมนั้น ๑ ให้บริษัททง
หลายมากด้วยกน ตำรงอยู่ในพระ
ไตรตวรนาคตมแต่คัถทงหลาย ๑
บริษัท ๖ หมัน เมื่อได้อำเวจมรรค
ผลพากันบวรพชว ๓๕๐๐ เปนหญิง
ตระกุด ๑๕๐๐

ศโต ปฐกั สัณเฎาเต
ราชเคเห กุมารเก
นามั กวีธั ราชาโน
โถณคศรกุมารเก

จำเดิมแต่นั้นมาพระราชาทั้งหลาย
ก็ให้ช้อทารถทั้งหลายว่า โถณคศร
กุมารทุกคน ๆ

มหาโมคคตึปคตติสัถ์เถโร อค-
ตนา สัถ์ธีวหาริกั มหันทเถโร
อิตถียคเถเรน อคตียคเถเรน ภท-
ทสาตคเถเรน สัถ์ธี ดงกาที่ปี
เปสัถ์ดี
มหันทเถโร ปน ดงกาที่ปี
คนคณา ส่าถัน ปคิฏฐาเปหิถิ
อุปชฌาเยน ภิกขุสัถ์เฆน อชฌเมตโถ
จินเคสัถ์ สัมมโย นุโธ อิทาณิ ดงกา-
ที่ปี คนคณคิ

แต่พระมหาโมคคตึบุตรติสัถ์เถร
เจ้า ได้ส่งพระมหันทเถรผู้เป็นสัถ์ธี
วหาริกขของตน กับด้วยพระอิตถีย
เถรเถรพระ อคตีย เถรเถรภัทท-
สาตเถร ให้ไปสู่อังกาทวปี ๆ
ฝ่ายพระมหันทเถรเจ้า ผู้ที่พระ
อุปัชฌาย์ได้ส่งว่า จงไปประคิษ-
ฐานพระส่าถนาในอังกาทวปี ด้วย
ภิกษุสงฆ์สงฆ์ จึงมาดำริหว่า กาด
นี้จักเป็นสมัมยเถรหรือ อย่างไรหนอ
ที่เราจักไปอังกา ๆ

เคน วุคคั มหาอัสสั
มหามหันทเถโร โธ
คทา ทูวาทสัถ์วสัถ์โถ
อุปชฌาเยน อานคโถ
สัถ์เฆน จ มหามคิ

เหตุนี้ พระปราณาจารย์เจ้าจึง
กล่าวคาถาในคัมภีร์พระมหาวงศ์ว่า
“พระมหามหันทเถรเจ้านั้น เถรเจ้านั้น
มีพรรษาได้ ๓๒ พระอุปัชฌาย์บังคับ
แต่ก็บังคับด้วยพระสงฆ์ ๆ ได้ดำริห

ถังกาที่ปี่ ปด้าเทคู้
 กาดั เปกขั วิจิณคยิ
 วุโฒ มุคตสีโว ราชธา
 น สักกา ด้าสนปคคหึ
 ทนโย บียคัสได้ จ
 ราชธา จ อภวิคัสติ
 ได้ สักกา ปคคหึ กาคู้
 ด้าสนลัด จ สคฤโน
 น หิ ได้ สมโย ปคโต
 นคจณิดต้ามิ ที่ปัก
 ตทนนตร มหินโท ได้
 ทพหึ กคฤวาน มานลัด
 ปลัดคู้ ฃาคิลัดฆณจ
 ทกชินาคิริยั วริ
 อุปชฃายณจ ลัดฆณจ
 วนทคฤวา อापคฤวา ฎปติ
 อาทาย จคโร เถโร
 ลัดฆมิคตาย อคฺรชั
 ลัดฆนั ลัดฆณจ
 นพากิณณามหิทุชิกั

เองแลกาดเพื่อจะให้ชาวตั้งกาทวี่ป
 เต้อมได้ ก็เห็นเหตุว่าพระราชามุคต
 สิวทรงพระชราแล้ว ไม่สามารถจะ
 ประคัม ประคอง พระพุทศด้าสนาได้
 พระราชธาบียคษยัฎเป็นราชบุคตรนั้น
 จะเป็นผู้สามารถจักประคัมประคอง
 พระด้าสนาได้ สัมยันั้นยังไม่เป็น
 คราวที่อาตมาจะไปดู เกาะตั้งกาเดย
 ด้าคัมนั้น พระมหินทเถรเจ้าได้ทำ
 ใว้ในใจให้มันแล้ว ก็ปรากณาเพื่อ
 จะไปเยี่ยมหมู ญาติอันอยู่ ณทักชิ-
 ณาคิริ ๑
 จึงถวายอภิวันท์ อ้าดาพระอูบ้ช
 ฃายแดพระดั่งฆัดแล้ว พาพระเถร
 ๔รูปไป กับพระลัดฆนลัดฆณผู้เป็น
 พระโอรสของ นาง ลัดฆ มิคตาย ผู้ได้
 อภินญาหม่มหิทุชิตุชั ไปดูทักชินา
 คิริ เพื่อทำการดั่งเคราะห์แก้ญาติ

ฉาศัน ด้งคหิ กาคุ
อคมา ทกขินาคิริ

ทงหลาย ๑

ตถาคคตัส จรณคตัส
ฉมาสา ตมตีกกมู
กเมน เวฐิตศิริ
นกริ มาตุเทวียา
ตมปคโต มาตริ ปลตติ
เทวี ทิสวา บียิ ตุค
โกชยิตวา ตปริล
ชตคณาเยว กาวิต
วิหาริ เวฐิตศิริ
เถว อารอจยิ ตุม
อวนตริฐจ ภูณชนโต
บิตราทินนมคตโน

เมื่อพระเถระเจ้าได้จาริกไปตั้งณ
เวลาตองไปได้อเดือน ก็บรรลุตถึง
เวฐิตศิรินครของพระมหาเทวี ก็ได้
พบตมเด็จพระมารดา พระเทวีเจ้า
ครันได้ทอศพระเนตรเห็นพระบิยบุตร
ตตุทริก (ก็อาราณาให้ต่านัก)
ตรงเสวย พระนางก็พร้อมกบราช
บริพาร ตั่งพระกระยาหารถวาย
คด้วยพระองค์เอง แตวกตั้งวางเวฐิต
ศิริวิหารถวาย แตวกให้ไปอาราณา
พระเถระเจ้าให้อยู่ในเวฐิตศิริวิหาร

โถ อโถกกุมาโร หิ
อชชเชนิ นิคเม ปุรา
เวฐิต นกริ ปควา
วตติ จ ปุเร เว
เทวินาม ตภิตวาน
กุมาริ เถฐิจิฉิตรี

(เรื่องเดิม) พระเจ้าอโถกนั้น
พระราชาบิดาให้พระองค์เสวยอฉนตี
รัฐ เมื่อเสด็จไปตั้งเวฐิตนคร ต่านัก
อยู่ในนิคมอชชเชนิ พระกุมารนั้นได้
พระเทวีเปนเสฐฐูริศา ๑ เปนนาง
ทรง รูปโฉมโนมพรรณ ฉนงามใน

คหิ คหิ ฐุภุ ฐุภุ	เมืองนน ๑ เมื่ออยู่เป็นคู่ครองกันมา
เวฐิตนคเว ๑เว	พระนางทรงครรภ์
ตั้งวดี คาย กปเปติ	นางได้ประสูติพระมหินทกุมาร
คพภิ คณหิย เตน ฐา	ในเมืองอุษเชนี อยู่มาประมาณได้
อุษเชนียิ กุมารนคิ	๒ ปี พระเทวีกัประสูติพระดังข
มหินท ษนยิ ฐุภุ	มิตตาศิคา ๑
วธัธทวยมคิกุณคิ	
ตั้งมคคณจ ฐิคร	
ปคเต ๑ ทธวธได้	เมื่อ พระราชบุตร มี พระชนม์ได้
อภิเสกมปายุณิ	๓๐ ปี พระบิดาก็ได้ราชาภิเศก ๑
คธมิ กาคเ ๑ฐติ ฐา	พระนางจึงเนาอยู่ในเมืองเวฐิต
เวฐิตนคเว คหิ	นกรพน ๑
เถโร คคถ นสิทควา	พระเถรเจ้าเป็นกาดัญญบุคคลเมื่อ
กาดณญ ๑ติ ยินคยิ	อยู่ในเวฐิตคีรีวิหาร จึงมาดำริห์ว่า
บิตรา เม ฐมานคคิ	พระเจ้าเทวานัมมียคิตได้รับราชา
อภิเสกั มหุสธจ	ภิเศกที่ธมเตจพระราชบิดา พระราช
เทวานมมียคิตได้ ๑	ทานพระราชพิธีให้เป็นพระเจ้ามหา
มหาราชานโกตุ ๑	ราชแล้ว ก็ได้ทรงทราบพระคุณ
๑คคคคคคคคค ๑	พระรัตนไครยแต่ราชทูตแล้ว ๑
ฐุคควา ๑ชานาคิ ๑ทคโค	

อาโรหตุ มิดัดกาเร
เชอจุมาส์ตัสโปตเถ
คทเทอ คมิดัดาม
ตงกาที่ปัว รมมย

พระเถรเจ้าดำริที่ว่า จักไปตั้งกา
ตงทโยคเชอามิดัดกบรพต ฌวัน
อุโปตถเคื่อน ๗ เถิด ฯ

คทา ตกโก เทวานมินโท ครังนั ท้าวตักกเทวานมินทร
มหินทตุเถริ อุดังกมิตวา เอก- ก็เข้ามาสู่ ดำนัก พระมหินทเถรเจ้า
ทโวจ แดกถาวว่า ฯ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า
กาตกโต ฆนเต มุตตังวราชา ความพระยามุตตลิว ทำกาตกิริยา
อิทานิ เทวานปิยติตัมหาราชว แล้ว พระยาเทวานมีปิยติศราชได้
รชช กาวเรตี ตัมมาตัมพทเรน เดอวยราชย์แล้ว พระผู้เป็นเจ้า
จ คุมเห พยากตา อนาคตเต ตัมเค็จ พระ ตัมมา ตัมพทชได้ ครัด
มหินโทนาม ภิกขุ ตงกาที่ปัว พยากกรณไว้ว่า ภิกษุของคณทรงนาม
ปสาเทตส์ตติ ว่ามหินท จักทำชาวตงกาที่ปัวให้
เดอมได้ ฯ

ตุดุมาคิห โว ฆนเต กาโต
ที่ปัวริ คมนาย อหิ โว ตหาโย
ภวิตัสสามิ

เพราะเหตุนี้ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า
เวदानเป็นการตัมคอรแล้ว ที่จะ
เสด็จไปสู่เกาะตงกา ข้าพระเจ้า
จักเปนตหายไปด้วยทวนทั้งหลาย ฯ

เตน อุกุติ มหาอเด
 มหิโนโทนาม นามเน
 อัมคเถโร คทา อหุ
 อิกุติโย อุกุติโย เถโร
 ภทตธาโต จ สัมพโต
 ส่ามเนโร จ สุมโน
 นสภินโย มหิตธิโก
 กุมารโ ภณชโก เจว
 ทิฏฐสจโจ จ สคคโม
 อิติ เหเต มหานาคา
 ตงกาทเป ปส่าทกา
 มุตินา ชมพุทปา เค
 หัสราชาว อมพเร
 เอมมุขปปคิตา เถรา
 นิปคิตุ นคคตเม
 คคณเนว อิศากมู
 ปพพเต เมฆสนนิเก

อญจตุ คคถ กุญมहि
 รมเม มีสสคปพพเต

เหตุนี้ พระโหราณาจารย์จึง
 กล่าวประพันธ์คำคาไว้ในคัมภีร์พระ
 มหาวงศ์ว่า “ครั้งนั้นพระตั้งฆเณรเจ้า
 โดยนามว่ามทินท์ แดพระอิตฺยเณร
 พระอุกุติเณร พระภทตธาตเณร
 พระสัมพตเณรสุมนตามเนรผู้ได้นพ
 ภิญา มีมหิตธิฤทธิ์ แดภันชก
 กุมารผู้ได้เห็นแจ้งซึ่งอริยดีจ รวม
 เป็น ๗ ด้วยกัน

พระมหานาคเจ้าทั้งหทัยเหต่าน
 ได้ไปตั้งกาทวีปปตูกความเดื่อมได้
 เมื่อออกจากชมพูทวีปไปโดยอัมภร
 ประเทศ ตั้งว่าพระยาราหังษ์ ฯ
 เมื่อพระมหาเณรเจ้าทั้งหทัยเหาะ
 ไปโดยประการอย่างนั้นแล้ว ก็ไป
 ตงเห็นยอดเขาสูงในขณะทีบรรพค
 ปรา กฏ ประ หันง ปก คตุม อยู่ ด้วย
 เมฆ ฯ

ได้ประคิษฐานอยู่ณยอดเขามีสถก
 บรรพคอย่างดำราญปานพระยาหังษ์

ปกติอุรุหิตุ กุญหิ
 หิเตว นคมทษนึค
 อิติ ตังคคิตยวงเต กเต ชมพท- อันนเรียกว่าชมพทูปตั้งคคินเทค
 ปลังคคินเทเทไดนาม ปจโม ปริจ- เป็นประตมปริเตท ได้แตงไว้ในตั้ง
 เณโท คคิตยวงค จบแต่เทานึ ๖

สำนักหอสมุด

บริเฉท ๒

ว่าด้วยตั้งคายนาดังกล่าวที่ ๔ ครั้ง

จตุตถสังคีติ

ว่าด้วยพระมหินทรเถร ประชุมพระอรหันต์ทั้งหลายทำตั้งคายนาดังกล่าวที่ ๔

เอว อธิษยาทีหิ ด้ทริ อากนตฺวา เมื่อพระมหินทรเถรเจ้าได้มากับ
 มีสังกปพพเค ปติฏฺจหนโต จ พระเถรทั้งหลาย มีพระอิตฺติยเป็น
 อายตฺมา มหินทรเถโร สัมมาตม- คัน ประดิษฐานอยู่ณยอดเขามีสถ
 พุทธสส ปรีนิพพานโต ทวีนัน บรรพค
 วรตฺสคานํ อปฺริ อคฺคตฺสคิเม วรตฺส ขอให้สาธุชนทั้งหลายพึงทราบว่
 อิมตฺมํ ตงฺกาทเป สํถนํ ปติฏฺจ พระสงฆ์ได้ประดิษฐานใน ดังกา
 จหีติ เวทิตฺโพ ทวีปในปีนี้ ตั้งแต่วันสมเด็จพระ
 สัมมาตมพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่พระปริ
 นิพพานมาได้ ๒๓๖ ปีแต่ ๑

ตสฺมิ จ ทิวเต ตงฺกาทเป ในวัน ประดิษฐาน พระ สงฆ์ใน
 มุตเชฏฺจนกขตคํนาม โหติ ดังกานัน เรียกเชฏฐนักษัตตฤกษ์
 เป็นมุตแต่ ๑

เตน วุคฺคํ มหาวเต เหตุฉน พระไปราณาจารย์เจ้าจึง
 สัมพุทธปรินิพพานา กถาวคภาไว้ในคัมภีร์พระมหาวงศ์

ทวิณฺโณ วรฺสํสํโคปริ
 ฌคฺคํสํสํคิเม วรฺสํสํ จ
 สํสํสํ คคฺค จคฺคจฺจคิ
 คคฺคํมี ทีเป สํสํสํสํ
 มหิณฺโท โส จปฺปิเยค
 คคฺคํมี ทิวสํสํ ปคฺคโค
 นกฺขคฺคโค เขยฺยจฺมุตโค
 คคฺคํมี วรฺสํสํ เทวณมฺบิยคิถฺสํ-
 มหาราชํ นกฺขคฺคํ โฆสํสํเปคฺควา
 ฌนฺนํ กโรติ อมจฺเจ อานาเปคฺควา
 จคฺคคาฬิถฺสํสํสํสํปริวาริ นคฺครมหา
 นิกฺขมคิถฺวา เยน มิสฺสํกปพฺพโค
 เคน ปายาสิ มิคฺควรฺ กิพฺพิคฺคาโม
 อถ คคฺคํมี ปพฺพคเ อธิวคฺคธา
 เอกา เทวคฺคา รณโย เถเร
 ทถฺสํสํสํสํมิติ โรหิตมคิถฺวณฺณรปํ
 คคฺคคฺควา รณโย อวิทุเร คิณฺณ

ว่า “แต่กาดที่สมเด็จพระสัมพุทธ
 เจ้าเข้าสู่ปรินิพพานได้ ๒๓๖ ปี จึง
 ได้ประคิษฐานพระสํสํนาในดงกา
 ทวี่ปนนั ๑
 พระมหินทเถรเจ้านัน ได้เป็นมฺ
 ประคิษฐานพระสํสํนาในดงกาทวี่ป
 ในวันนนั้นแต นักขคคฺคฤษัโดยเขย
 มุต วันนนั้นพระเทวณมบิยคิถฺสํราช
 ได้ประกาศนักขคคฺคฤษัทำนนั้นนะพิช
 สั่งอํามาตยทงหลาย แดวกี้ได้ตั้ง
 แวดด้อมค้วอํามาตย ๔ หมัน ออก
 จากพระนคร ได้ตั้งไปตั้งมิตถ
 บรรพคโดยพระประดงคจะดํานอ ๓
 ครั้งนนั้น มีเทพยคาคองคหนึ่งตั้งอยู่
 ในภูเขานัน จำแดงรูปเปนดมัง
 ด้วยคําริหว่า เราจักให้พระยาเจ้า
 ได้เห็นพระเถรเจ้าทงหลาย กิเยอ

ชาทยมาโนวีย จรติ

กรายทำการ ประหนึ่งว่า เทียวและ
เดมหม้านั้น ๕

ราชา ชีย โปเถลี

พระราชาก็ขึ้นครววงสายปลัดย่อยไป

มิโค ปพพตคตมคค คเหตุวา

เทพ มัง ก็ขึ้น ขึ้นไปยัง ยอดเขา

ปถายิกุ อารภี ราชา ปจฺจโต

ปรารภทำที่จะหนี ส้มเด็จพระราชา

อนุพนฺชนโต ปพพตคตเมว อภิรุยฺหิ

ชิบตี ก็ได้ติดตามไปโดยเบื้องหลัง

มิโคบี เถวาน์ อวิทฺเว อนุตฺรชยิ

ได้ขึ้นขึ้นไปจนถึงยอดเขา เทพมฤค

ก็อันตรายหายไปในที่ไม้ไผด แต่

พระเถรเจ้าทั้งหลาย ๕

มหินทคเถโร ราชาน์ อวิทฺเว

ฝ่ายพระมหินทเถรเจ้า ได้เห็น

อากจนนคฺ ทิสฺวา มํเขว ราชา

พระราชามาใกล้ ก็ทรงอริษฐานว่า

ปลัดสตุ มา อิตเวติ อธิฏฺฐทิสฺวา

ขอพระราชเจ้าจงเห็นเฉพาะแต่เรา

ทิสฺสฺ ทิสฺสฺ อีโต เอหํคิ อาทิ

คนเดียวเกิด อย่าเห็นพระเถรอื่นเลย

แต่จงคิดว่า คุกรทิสฺสฺ ๆ ท่านจง

มาเกิด ๕

อิมสฺมึ ทึเป ชาโต มํ ทิสฺสฺติ

พระราชาก็ขึ้นก็มาทรงพระดำริห์

นามํ คเหตุวา อวตปฺตี สฺมคฺคา-

ว่า บุคคลในตั้งงานจะขึ้นชื่อเราว่า

นาม นคฺถิ อยํ ปน ฉินฺนภินฺ-

ทิสฺสฺ ๆ โดยชาติแต่วงศ์เรือกนี้ ไม่

ปฏฺฐุชโร ภณฺทกาต้าววสโน นา-

สามารถมีเลย ๕

เมน อวตปติ โกนุโข อยํ ภวิสฺสฺคฺติ

แต่บุคคลผู้นี้ ทรงผ้าแผ่นเปน

มนุสส์ดา วา อมนุสส์ดา วาคี

ท่อนๆ นุ่งห่มกาธำวะ มาเรียกเราโดย
ชื่อได้ คงจะเป็นใครผู้ใดสักคนหนึ่ง
หนอ จะเป็นมนุษย์หรืออมนุษย์ ฯ

เตน วุคคั มหาวังเส

เหตุนี้ พระไปราณาจารย์เจ้า

ตมคถั จินตติ รณโร

จึงกล่าวไว้ในคัมภีร์พระมหาวงศ์ว่า

เถโร ญตฺวา ตมพฺรฉิ

“เมื่อพระราชาคำนี้ ถึงเหตุการณ

ตุโนม มยิ มหาราช

อยู่ พระเถรเจ้าครั้นทราบแล้ว ก็

ชมมราชสัส ส่างโก

ถวายพระพรว่า ข้าแต่พระมหाराช

คเวว อญฺกมฺปาย

เจ้า ขอพระองค์จงทราบเถิดว่า

สมฺพุทฺธิปา อีชาคตา

อาตมาเป็นสาวกของพระเจ้าธรรม

ราชแต่ อาตมาภาพมาจากชมพู

ทวีป เพื่อจะให้สำเร็จความประสงค์

ของพระองค์

ราชา เถรสัส วจัน สุตฺวา

พระราชเจ้าได้ทรงฟังคำพระเถร

ตางเทว อาวูธิ นิทฺธิปิยฺตฺวา เอก-

แล้ว ก็เก็บอาวูชไว้ในทันใดนั้น นิ่ง

มนคั นิสฺสึติ สุมฺโมทมาโน กถิ

ตงโกตัสถวนหนึ่งแล้ว ก็ต่างค้นหา

กถฺยมาโน คัสสมิ คณฺเณ ตานนฺปิ

กันด้วยความยินดี

ปริสฺสหัสสํานิ อากนฺตฺวา ตํ ปรี-

ราชบริพารของ พระราชาคังพันก็

วารยิสฺสุ

พากันมาห้อมพระเถรเจ้าอยู่ ฯ

คทา เถโร อิตฺเร ณ ชเน

ลำดับนั้น พระเถรเจ้าก็ได้สั่งแดง

ทศเดลี	ให้ พระราชาได้เห็น พระเถรเจ้าทั้ง หลาย ๆ
ราชา เคา ทิสุวา อิเม กทา	พระราชาทอดพระเนตรเห็นกัศรดี
อาคคาตี อาห	ถามว่า พระผู้เป็นเจ้าของหลานนั้นมา แต่เมื่อไร ๆ
มยา สัทธิเยอ มหาราชาตี	พระเถรเจ้าก็ถวายพระพรว่า มา พร้อมกันกับอาคมาภาพ ๆ
อิทานิ ชมพูทีเป อญเณ เออ- รฐา สมนนา สันติ อุกาหุ น สันตตี	พระราชาก็ตรัสถามว่า เดียวนี้ ในชมพูทวีป สมนนะเหตุอันซึ่งเมื่อนั้น เหมือนกับพระสมณะเจ้าเหล่านั้น ซึ่ง มีอยู่หรือว่าหาไม่ได้ พระเจ้าข้า ๆ
สันติ มหาราช เขตวหิ ชมพูทีโป กาธาวปชไซโต อิติวาคปติวาโคติ วตุวา	ขอถวายพระพร ในชมพูทวีปเวด นี้ กาดัง รุ่งเรือง ด้วยผ้า กาดาวพัตร แต่พุ่งตระหลบไปด้วยพระนักษัตร ๆ
เตน วุตตุ มหาวังเด	เหตุนี้ พระไปราณาจารย์เจ้า
สันติ อิติสิกา อญเณ	จึงกล่าวไว้ในคัมภีร์พระมหาวงศ์ว่า
ชมพูทีเป ยค อิติ	“ สมนนะอื่น ๆ เช่นนี้ ที่อยู่ในชมพู
มหากาธาวปชไซโต	ทวีปเป็นอันมาก เป็นพระมหายศ
ชมพูทีโป คหิ คหิ	ฤษี ชมพูทวีปก็รุ่งเรืองด้วยผ้ากา-
เตวิชชวา อิทธิปคฺคา จ	ธาวพัตร มหายุคฤษีทั้งหลายในที

เจโตปริยโกวิทา
ซึ่งนำชื่อว่า อรหันตา
พหู พุทธัสถ์ ด้วภาคี

นั้น ๆ ถ้วนทรงไตรวิชชา แด่ปราย
คาคิทธิฤทธิ์ ฉลาดในปรจิตตวิชา
พระซึ่งนำศัพเจ้าทั้งหลาย ผู้รหันต์
พวกนั้น เป็นพระพุทธรังคามาก
มายแต่ ๆ

ภนเต เกน มคเคน คจณภาติ

แต่พระเจ้าราชาตรัสถามว่า พระ
เถรเจ้าทั้งหลาย มาด้วยอดเขา^{ซึ่ง}ได้
โดยทางไหน ๆ

เนอ มหาราช อทเกน น ถเดนาติ

พระมหินทเถรเจ้า ก็ถวายพระพร
ว่าอาตมาทั้งหลายจะได้มาโดยทาง
น้ำก็หาไม่ จะมาโดยทางบกก็มีใช่ ๆ

ราชา อากาเสนาคคาคิ อณณาติ

พระราชาเจ้า ก็ทราบได้ว่าพระผู้
เป็นเจ้าทั้งหลายนั้นมาโดยอากาศวิถึ
แท้ ๆ

เถโร อมโพ จ มํ ปณห์
ปุจฺฉิตฺวา ราชา วิสฺขุเชตี

แต่พระเจ้าก็ถามปัญหาอันมีอุป
มาด้วยอัมพพฤกษ์ พระราชาเจ้าก็
วิสัชนา

เตน วุคฺคํ มหาวัดฺ
วิมฺสนฺโต มหอปณฺโณ
ราชานํ ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺ

เหตุนั้น พระไปราณาจารย์เจ้า
จึงกล่าวคาถาไว้ในคัมภีร์พระมหา
วงศ์ว่า “พระมหินทเถรเจ้าผู้มหา

รุกโขทัย ราช กิณาโม	ปราชญได้ทตตองความฉลาด ถาม
อมโพนาม อัย ทรุ	ปฤศณาอะพระราชาเจ้าว่า นี้คั้นไม้
อิมิ มุญจिय อมพญไฉ	ซ้ออะไร พระราชาว่าคั้นมะม่วง
สนฺติ อมพทรุ พหุ	(ม) คั้นไม้มีมฤ (พ) คั้นไม้มีนัย
อิมอบจ อมพ เต อมเพ	มีมาก (ม) คั้นไม้มะม่วงน้พันจาก
มุญจियคฺติ มหฺรฺหา	มะม่วงเหต่านนี้ไปได้มฤ (พ) คั้น
สนฺติ ภาต พหุ รุกษา	ไม้มะม่วงเกิดในดินมีมากแต่คั้นไม้
อนมพา ปน เต ทรุ	เหต่านนี้ ก็ไม่พันไปจากไม้มะม่วง
อณเบ อมเพ อนมเพน	ทงหลายอื่น คั้นไม้เกิดในดินมีอยู่
มุญจियคฺติ มหฺรฺหา	ถึงตัวเราก็จะพึงเป็นเราอยู่นั่นเอง ฯ
อหเมว ภาเจยยามิ	พระเถรเจ้าก็ถวายพระพรว่า ตำซุๆ
ตำซุ ตำซุติ ได้ พรวิ	
อถ เถโร ปณฺทิตโต ราช	ถ้าคั้นน พระเถรเจ้าจึงมาดำวิท
ตฺถชิตฺตฺติ รมมํ ฌาคฺคฺติ จุสฺหคฺติ-	ว่า พระราชาเธอเป็นบัณฑิตดำมารถ
ปโทปมฺลคฺคฺติ กเถสิ	จักครตั้งรู้พระธรรมเจ้าได้ จึงดำแดง
	เทศนาจุสฺหคฺติปโทปมฺลคฺคฺติ ให้
	ท้าวเธอฟัง
คาถาปริโยธานะ คิสรฺเณตฺ ปติฏ-	เมื่อจบคาถาถง พระราชาเจ้าก็
ฐหิ ตฺทฐิ จคฺคาพฺสฺปาณสฺสทฺสเถหิ	ได้ดำรง อยู่ใน พระ ไตร สรณ คมน
	พร้อมกั้มหาชน แดบรพพตฺธิ ๔

หมื่น ๑

ราชา มหิตยา ปุชาตฤกาเรน พระราชาเจ้า ก็ถวายสักการบูชา
๙ เถเร นครี ปเวเสตฺวา อนโต อาราธนาพระเถรเจ้าให้เข้าไปภายในพระนิเวศน์ในพระนคร ๑

ราชา เถโร ปณฺเฑนาหาเรน พระราชาเจ้าได้ อังคาส์ พระเถร
ด้ห สันตปเปตฺวา ด้วยอาหารอันประณีตด้วยพระหัตถ์
ของพระองค์ ๑

เถโร กตภคฺตฤจฺจาวธานะ รณฺโฆ เมื่อพระเถรเจ้านั้นเสร็จแล้ว ก็
ตปริชนตฺถ รมฺมรตนวตฺถ วตฺถสันโต ไพรยพระธรรมรัตนให้ตกลงแก่พระ
เปตฺวตฺถ วิมานวตฺถ สัพพํ ตฺยฺยคฺค- ราชากับทั้งราชบริพาร เทศน์คำม-
คณฺจ กเถตี ภัทฺรเปตฺวตฺถ แด่วิมานวตฺถ แด่ตั้ง
ยุตฺตทงฺปอง ๑

คิ เถรตฺถ รมฺมเทสนํ ตฺตฺวา หนึ่งครั้งทงหลาย ๕๐๐ ได้ฟังพระ
ตานิ ปณฺจอิตฺถตฺตานิ โสตาปตฺติมตฺถ ธรรมเทศนาของพระเถรเจ้า ก็ได้
ตฺถจฺฉิกิริตฺถ ทำให้แจ้งพระโสตาปัตติมต ๑

ราชา มหาเมฆวนุญฺยานํ ตฺฆารามํ สัมเด็จพระราชาเจ้า ก็ถวาย ถวณ
ทตฺวา มหาเมฆวันให้เป็นตฆาราม ๑

เถโร ตฺคฺคทิวธานิ รมฺมํ กเถตี พระเถรเจ้าเทศนาโปรดพระยาอยู่
ถึง ๗ วัน ๑

อณฺนทปฺปมาณปาณสฺสทฺถานํ รมฺมํ ตฺรรพตฺถว ๘๕๐๐ ได้สำเร็จธรรมมา

มาภิธมโย อโหสิ

ภิสมัย

อลโซ ราชา มหินทเถรว ปุจฺฉิ
ปติฏฺฉิตฺ นุ โข ภนฺเต ตงฺกา-
ที่เป ด้ำนนฺติ

ดำดบั้น พระราชาเจ้า ก็ครัด
ถามพระมหินทเถรวเจ้าว่า ข้าแต่พระ
ผู้เป็นเจ้าของเจริญ พระดำดนำได้ชื่อ
ว่าประคิษฐานตงในตงกาทวูปแล้ว
หรือยังพระเจ้าข้า

ปติฏฺฉิตฺ มหาราช ด้ำนนฺติ
ด้ำนนฺตฺ มุตานิ โอคินฺณานิ นาม
ภวิสฺสฺนฺติ น ทาว โอคฺรนฺตฺติ กท
ปน ภนฺเต มุตานิ โอคินฺณานิ
นาม ภวิสฺสฺนฺติ ยทา ปน
มหาราช ตงฺกาที่ปกัน มาตบิตฺน
ตงฺกาที่เป ปพฺพิคฺวา ตงฺกาที่ปม-
หิเยว วินยํ อุกฺคเหตฺวา ตงฺกาที่เป
วาเจสฺสฺติ ตทา ด้ำนนฺตฺ มุตานิ
โอคินฺณานิ นาม ภวิสฺสฺนฺตฺติ

พระเถรวเจ้าถวายพระพรว่า พระ
ดำดนำได้ตั้งตงแล้ว แต่มุตพระ
ดำดนำยังไม่เรียกว่ตงตงก่อน ฯ
พระราชาถามว่า ก็เมื่อไรเจ้ามุต
พระดำดนำจึงจักได้ตั้งตงได้
พระเถรวเจ้าวิสฺขนาว่า กาดโคชน
ชาวตงกาทวูป มารดาบิดาได้ให้บุตร
บรรพชาในตงกาแล้ว แลเรียนพระ
วินยในตงกาทวูปได้เอง ตั้งตงนใน
ตงกาทวูปได้เอง ครังนั้นแลจักได้
ชื่อ ว่ามุต พระดำดนำได้หยั่ง ตงใน
ตงกาแล้ว ฯ

อตุถิ ปน ภนฺเต เอทิสฺส ภิกฺขุติ

ก็เดี่ยวนภิกษุผู้ดำมารถเช่นนม
อยู่ฤฯ พระเจ้าข้า ฯ

อคติ มหาอริวิโจ ภิกขุ ปติปโต มียุชชถอถวยพระพร พระมหา
เอตถัมมี กัมเมติ อริวิฐุภิกขุเป็นผู้ดำมารณในสังกรรม
อนัน

มชา เขตถุถ ภาเนติ กิ กตตพพหติ ข้ำแต่พระเถรเจ้า โยมันจะควร
ทำอย่างไรต่อไป

มณฑป มหาราช การารเปตุ ขอลถวายพระพร มหาบพิตรควร
อัญญคัถิ ครัดให้ทำมณฑป ๆ
ดาช ภาเนติ ตีแต่ตัวพระเจ้าข้า

ราชา เมฆอนณภยสัถ อมจ- ส่มแต่ใจ พระราชาเจ้าก็ให้ กระทำ
จตุสัถ ปริเวณฐุจانه มหาสังคัถิ- มณฑป ด้วยราชานุภาพให้มีอากร
กาถ อชาศตคตุมหาราเชน กคั เหมือนมณฑปที่พระเจ้าอชาศตคตุม-
มณฑปการาร ราชานุภาเวณ มณ- ราชได้ทำครั้งมหาสังคัถิกาด ใน
ทป การารเปตุวา สัพพตาดาวจรูธ ดถานบริเวณของอำมาตย์ ชื่อเมฆ
สกตตีปเปส โยเชตุวา สวสนสัถ จันณภยี้ แดมณฑปนั้นให้ประ-
มุทานิ โอคินณานิ ปสัถีสัถา กอปคัถิปวิชาช่างอย่างวิจิตร มีทั้ง
มาติ ราชา อเนกสัถสหัสสปริวตุโต สรรพตาดาวจรเครื่องตเบงบัตเตง
ฐุปรามิ อนุปปคโต เตียง แล้วครัดว่า เราปรารถนา
จักเห็นมุตพระสาดนาได้มั่งตงไว้ ก็
เสด็จแวดล้อมด้วยราชบริวารไปถึง
ฐุปราม ๆ

เคน โข ปน สมเยน ญุปราราม ด้มยัณัน ภิภษุทังหตายพินหนึ่ง
 ภิกขุสหัสธานี ด้นนิปคัสสุ มหา- ประชุมกันใญุปราราม
 มหันทุเถรตัส อานัน ทกขินาภิ- อานันพระมหามหันทุเถรเจ้า แดง
 มุข ปณณคค ไทค ด้งไฉนหน้าคอกคัทกษิน ๗ อานัน
 มหาอริยสุตเถรตัส รมมาตัสนี้ พระมหาเถรเจ้าทังหตาย ๘ องค ด้ง
 อุตตราภิมุข ปณณคค ไทค ด้งไฉนให้หน้าคอกคอกอร ๗
 อถ โข มหาอริยสุตเถโร มหาม- ด้าคับัน พระอริยสุเถร พระมหา
 หันทุเถเรน อชณิยโไซ เถโร ภิกขุ มหันทุเถร พระอชชิตเถร กัถวาย
 วนทิตวา อคคโน อนรูป อานเน อภิวทภิกษุสงฆ์ทังหตายด้ว กัไป
 ปคตานุณเมเน รมมาตเน นิสสิท ด้อานณะ อนันตมคควร แก้อาคมาด้ว
 มหามหันทุเถรปมุชา อญสจจจ ภิภษุทังหตาย ๒๘ รูป มีพระมหา
 มหาอริยสุตเถรตัส รมมาตัสนี้ ปรีวา- มหันทุเถรเป็นประธาน กัพากันแวด
 เวควา นิสสิท ด้อม ธรรมมาตัสนี้ พระมหา อริยสุเถร
 เจ้าด้วหนึ่งอยู่ ๗
 อวเสถาปี ภิกขุ สวราชิกา ๑ ภิภษุทังหตายที่เหต้อจากัน ทัง
 ปรีดา น อคคโน อคคโน ปคตา- ราชบริษท กัพากันนังนอานณะอัน
 ตเน นิสสิท ด้มคควรแก่อานานุรูปทังกัน ๗
 อถ อายตมา มหาอริยสุตเถโร ด้าคับัน พระมหาอริยสุเถรเจ้าผู้
 เคน สมเยน พุทโธ ภควา เวรณ- มีอายุ กัถาดาวินัยนิทานว่า “เคน

ชาย วิหริติ นเพรปุจิมณฑุมเดติ ต้นเขน พุทฺโธ ภคฺวา เวจฺนชาโย
 วินยนิทานํ - อภาติ วิหริติ นเพรปุจิมณฑุมเด” เป็น
 อาที ๑

ภาติเต ๑ ปนายสุมโค อริฏฺจตุ- ครนเมื่อพระวินยนิทาน อันพระผู้
 เถเรน วินยนิทานเ อากาเต มหา- เป็นเจ้าอริฏฐเถรผู้มีอายุ ภาษิตให้
 วิรว วิจิ อภาตวิชฺชุตตา นิจฺฉริตฺตํ สว่าง กระจ่างแจ้งดังแสง อัน แผล
 เทวดา ดำรงการ อทิตฺตํ มหาปถวิ กถา แด่สายฟ้าสว่างฉวยในอันใช้
 ชุกกปริยญฺคฺ กถวา ตํกมบี ฤคฺกาท ได้สั่งแดงฉายฉนัษชัชวาท
 ในอากาศฉนนั้น มหาปถพัตถนรนาท
 ไหวตงไปจนดุนั้น ๑ เทพตาเจ้า
 ทงหลายก็ถววยदैยงดำรงการ

เอจํ อเนเกสุ ปาฏิหาริเยสุ คราวเมื่อพระปาฏิหารมีประมาณ
 วคฺคมาเนสุ อายสฺมา อริฏฺจตุเถโร เป็นอันมาก หากประพฤติเป็นไป
 มหิณฑคฺเครปฺมเจหิ อญฺจสฺสจฺฉิยา แด่ด้วยประการดังนี้ พระผู้เป็นเจ้า
 ปจฺเจกตฺนํหิ ชฺฉินาสฺวมหาเถเรหิ อริฏฺฐเถร อันพระภิกษุทงหลาย
 ตทณฺเฒหิ ๑ สจฺจิสฺสทฺตฺเตหิ ๑ ๖๘ องค์ แต่ตะองค์ ๆ มีพระมหินท
 ภิกฺขุหิ ปวิวคฺโคโต มหาปจฺมกคฺคติก- เถรเป็นประธาน ต่วนวงศ์ชฺฉินาคพ
 ปุณฺณมํทิวเต ญฺปารามวิหารมชฺเช ทงภิกษุสงฆ์อื่น ๆ อีก ๖ ทมึน แวด
 วินยบิฏกํ ปกาเตติ ต่อมอยู่นั้น ได้พากันประกาศพระ
 วินยบิฏกณทามกตางญฺปารามวิหาร

ณวันเพ็ญเดือนกัตติกมาศ เป็นครั้ง
ใหญ่ที่แรก ฯ

ยถา มหาภัสสปเถโร จ ได้สังคายนา พระธรรมพระวินัย
โมคคติปุคตติสังคายน โฉมก- ด้วยสามารถมีฉก แยกเป็นนิยาย ๓
วเด็น จ นิกายวเด็น จ องค์ว- เป็นองค์ ๓ เป็นธรรมชั้น คด้วย
เด็น จ สมมชนวเด็น จ สม- กับการที่พระ มหาภัสสปเถรเจ้า
มณจ วินยณ จ สังคายตี แดพระโมคคตปุคตติสังคายนเจ้า ฯ

เอวเมว สมมณจ วินยณจ พระมหามหินทเถรเจ้า เมื่อทำ
สังคายนาโต มหามหินทเถโร ดง- สังคายนาพระธรรมพระวินัยให้ฝังตง
กาทีเป ดาดนตต์ มุต โอตา- เป็นมุตพระดาดนาในตงกาทวปี ก็
เวตวา จตตตตตต อภาตี เป็นอันได้ทำจตตตตตตคตเต ฯ
อัย สังคตติ ฌนยมีคาหิ นัญจิตา แทจจิงอันนถถาวเปตตตคตนิยม
จบททาน ฯ

เตนาหุ ไปราณา เหตุฉน พระไปราณาจารย์เจ้าได้
ตัมพุททปรินิพพานา กถาวไว้ในคัมภีร์ พระมหา วงศ์ว่า
ทวีส วตตตตคต จ “ตงแต่กาถที่พระตัมพุททเจ้าได้ตจ
อญจตีเตตตตตตตตต เข้าดูพระปรินิพพาน มาตอง แดจได้
ราชาหุ บียตตตตโก ๒๓๘ ปี มีพระราชาทรงพระนามว่า
บียตตตตเต ฯ

มหาภัสสปเถโร จ พระมหาภัสสปเถรเจ้าแดพระยต

ยโส คิโส จ การยู่	เถรเจ้า พระคิโสเถรเจ้าได้ทำพระ
ยถา เค ชุมมสังคคี	ธรรมสังคคีณโค พระมหินทเถร
มหินโท ได้ปี คํ ทถา	เจ้าก็ได้ทำเหมือนดั่งนั้น ฯ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ประนิพพานโค	ตั้งแต่กาดัมเด็จพระสัมพุทธเจ้า
ณัฐคตวิธสังฆิกัง คิโสคังจันทร	ได้ตั้งเจ้าผู้พระประนิพพานมา ได้
ทูลุจคามินิอภยมหาราชชา ดงกา-	๓๗๒ ปี พระยาทูลุจคามินิอภยมหา
ที่เป เอกราชชํ ปศุควา มริจเจติ-	ราช เสด็จราชย์ในดั่งกาทวิป ได้
จตุคคิวิหาร การาเปตวา นวภูมิย	สร้างวิหารมริจเจติย์ ทำโดหปรา-
โดหปราสาท การาเปตวา เหมมา-	ด้าทมพน ๘ ชั้น ประคิษฐานเหมมา
ติกรมหาอุบิ ต้นนิฐจาเปตวา ณ-	ติกรมหาตูลุสำเร็จแล้ว ให้ประชุม
นวุคคิโกฏิอรหนคว ภิกษุ ดันนิ-	ภิกษุอรหนคทั้งหลาย ๘๐ โกฏิ ถวาย
ปาเตตวา มหาทาน ทศวา จตุ-	มหาทาน พระองค์เสด็จราชย์อยู่
วิธคตวิธสังฆิกัง อุนุราชปุเว ชมเมน	โดยทำนองคตของธรรม ณเมืองอนุ
ราชชํ การเวตวา อายุหปรีโยธาน	ราชบุรี ๒๔ ปี ครนต้นพระชนมายุ
สุคตปพพุทโชวีย คุสิคภวเน นิพ-	ก็ได้บังเกิดในพิภพดุสิต ประหนึ่งว่า
พคเคติ	หลับแล้วแต่คณชน
เคน ไช ปน สัมเข ดงกาท-	ครั้งนั้น ภิกษุสงฆ์ชาวลังกาได้เล่า
ปวาลี ภิกษุสังฆิ ส่าด้นดัส พุทธ-	เรียนพระไตรปิฎกพุทธวจนทั้ง बात
ถาย มุขปาเจน ปรมปราย อานันค	แต่อัญฐูกลาทังปวง นำสืบ ๆ กันมา
เคบิฎกพุทธวจน สัพพิ ส่าตุถก-	ด้วย มุขปาฐุ เปน ประโยชน์แก่พระ

ถณจ ปาติณจ ปริยาปณันต์	พุทธดำดนา ฯ
เตนาหุ โปราณา	เหตุนี้ พระโปราณาจารย์เจ้า
ดัมพุทธปรินิพพานา	จึงกล่าวไว้ในคัมภีร์พระมหาวงศ์ว่า
คัสสู วสัสสคัสสู จ	แต่กาดที่สมเด็จพระดำมาดัมพุทธ
ณัสคตคยาติภกนคัสสู	เจ้าเดด็จเข้าสู่พระปรินิพพานมาได้
ราชาหุ ทูจคามินิ	๓๗๒ ปีตวงแล้ว พระราชาทรงพระ
ทูจคามินิอภโย	นามว่าทูจคามินิอภโย ได้เป็นใหญ่
ตงกนิโท ปุณณปนณวา	ในลังกาที่ปี มีบุญญาธิการได้
จคัสสูคัสสูคัสสู	ตั้งยราชย์ในลังกา ๒๔ ปี ได้ทรง
ตงการชช อการยิ	บำเพ็ญบุญกุศลทั้งหลายมากมายนัก
เอจ ปุณณานิ กตวาน	ครั้นสิ้นพระชนมายุแล้ว ก็ได้ไปอุบัติ
อนกานิ มหิปปติ	ในสวรรค์ชั้นดุสิต ฯ
กายสัสส เกทา สปปณโย	
คัสสูเต สุปปชชกาคิ	

เจ้านักหอสมุด

ปัญจมสังคีติ

ว่าด้วยพระภิกษุสงฆ์หลายแสน ประชุมกันดำชยาย พระธรรม
พระวินัยแล้ว ยกขึ้นดูไบตาน เป็นดังคายนาคครั้งที่ ๕

เคน ไช ปน ดัมเขน ตงกาที่- ดัมยันั้น ภิกษุสงฆ์ชาวตั้งกาทวี่ป
ปวาลี ภิกษุตั้งโฆ ต่าต่นตต์ ๑ โด- ได้ต่งเห็นความเดื่อมของพระต่าต-
กตต์ ๑ ปรีทั้นภาวี่ ฅคฺวา ตพเพ ฅนาตแควความเดื่อมของตค์วโลก พระ
เถรา ภิกษุ ฅมมชรา พหุตต์ตฺตา เถรเจ้าทงปวง ที่ ทรงชรรม แด พหุ
ปภินนปฏิตมภิกขา มหาวิหารเว นุต- สุตฺร แดกฅานในห้อยพระปฏิตม
นปคิตฺตฺ ภิกขาฅญาณ ได้ประชุมกันใหม่หา

คทา วญฺญกามีณโถภยมทวารวธา ครังน ๕ พระยาอญฺญคามินโถภย
มหาวิหาร ฅนคฺวา เขน ภิกษุตั้งโฆ มหาธาต ๕ ตั้งไปยงพระมหาวิหาร
เตนุปลงกมิ อปตงกมิคฺวา ภิกษุตั้งม ๕ เข้าไปหาพระภิกษุสงฆ์ ถวายอภิ
จวนทคฺวา เอกมนคฺ นิตฺติ ๕ ฅนทตแฉกทงประทับอยู่ฝ้ายหนึ่ง

อกโข ภิกษุตั้งโฆ ราชาน ๕- ครังน ๕ ภิกษุสงฆ์ก็ได้ถวายพระ
ทโวจ มหาธาต มุชปาเสน ปรม- พรแต่พระราชาเจ้าให้ทรงทราบว่
ปวา อานคฺ ๕ ฅบ็ฏกพุทธวจน ๕ พระพุทธวจนค็อบ็ฏก ๓ ได้ต็บ ๆ กัน
ตพพิ ต่าฏจกถณจ ปาติณจ อิทานิ ๕ มา ทงพระบาค้แดพระอญฺฐกถา
มุชปาเสน สคฺติฏจติ ๕ ฅนาคเต ๕ ทงปวงโดยมุชปาฐ ๕ นานไปภาย

ดำเนินดี ๆ โลกดี ๆ ปริหานี้ หน้า ความเต็มใจก็มีแก่พระพุทธ
ภวิดีดีดี ดำเนินมาแต่สัตว์โลก ๆ

สัพพัญญู เติบโตพุทธวจน สำงคัล- พระพุทธวจนคือไตรปิฎก พระ
กถัญญู ปาติญญู ปริหานีดีดีดี ยาคัดแต่ อัญญูกลาจากเดิม ต้นทั่วไป
แต่ ๆ

คฤมา อิทานิ มุขปาสาโค เติบโต- เพราะเหตุนี้ เติบโตควรจะให้
กพุทธวจน สัพพัญญู สำงคัลกถัญญู จาริกพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นพระพุทธ
ไปอุ้งเกล้า ตึกขาแปดพัพพะ ภาเวยยาดี วจนพร้อมทั้งอัญญูกลาทั้งต้น จาก
มุขปาสาโค ตั้งไว้ณตามเป็นการดม
คณนิก ๆ

มยา เอตถ ภาณเต ก็ ภาตพ- ดมเด็จพระราชาตรัสถามว่า พระ
พณตี ผู้เป็นเจ้าของหลายจักให้โยมทำเป็น
ประการใดในเรื่องนี้ ๆ

มณฑป มหาราช การาเปตุ ขอลถวายพระพร ควรพระมหา
สัพพัญญู ไปอุ้งกลาณณ สัมปาเทตุ ราชเจ้า จะทรงสร้างพระมณฑป
อัญญูดีดี รวบรวมหนังสือที่จารลงในใบลาน
แล้วทรงปองเก็บรักษาไว้ ๆ

ราชา สำนุ ภาณเตติ ราชา มหา- พระราชาเจ้าให้ทำพระ มณฑป
วิหาร สังกคัมภีร์กาเด รณโย ด้วยราชานุภาพ ในกาตทำสังคัมภีร์
อชาตศัตรูมหาราเชน กตมณฑป- ในมหาวิหาร คด้ายกับพระมณฑป

สถิต ราชาอนุภาวณ มณฑป การรา-
เปตควา สพุโปฏฐกั ปณณั สม-
ปาเทตควา มหารทานิ อาสนานิ
มณฑปมิขณเฒ ปณณาเปตควา ภิกขุ-
สังฆสส อาโรจาเปสี นิฏฐิตั ภาณเต
รณโยเ ภิกขุจณติ

ที่พระราชาอชาตศัตรูมหาราชาเจ้า
ได้ทำแล้ว แล้วให้พร้อมหนังสือตาม
ทั้งสิ้นไว้แล้ว ให้แต่งอาสนะอย่าง
ประเสริฐสมควรในท่ามกลางมณ-
ฑป แล้วให้ไปผดียงแก่พระภิกษุ
สงฆ์ว่า "ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า
ทั้งหลาย กิจการของพระราชเจ้า
สำเร็จแล้ว"

คทา ภิกขุสงฆโฆ อเนกตศสังฆส-
สังเขยั ภิกขุ สอุจจินิตควา เตปิฏก-
ปริยัติขรรณิ ปภินนปฏิสังฆิทานิ
เควิชชาทิเกทานิ ภิกขุณิ อเนกส-
หสังฆมคเค เถเว ภิกขุ อคคเหตุ

ครั้งนั้น พระภิกษุสงฆ์ผู้แตกจำ
นอนในหมู่ภิกษุทั้งหลาย ทว่า หมั่น
คิดเอาแต่ ภิกษุสงฆ์ ถ้วน ทรง พระ
ปริยัติขรรณ แดก ฉานใน ห้อง พระ
ปฏิภักไตรย และทรงประเภทขรรณ
มีไตรวิชาเป็นต้น ได้ประมาณ
พันกว่า

ชถโฆ เถเวรา ภิกขุ อคคโน
ปคคาสเน นิสสังคควา ยถา มหา-
กตัสสปคเถโร ๑ ยตคเถโร ๑
คิตัสสปคเถโร ๑ ขมมวินยิ มหา
มหินทคเถโร ๑ สังคทายมานา ปิฏก-

จำคัมภีร์ พระภิกษุผู้เป็นพระเถร
ทั้งหลาย ก็พากันนั่งในอาสนะแห่ง
ตน แม้จะตั้งค่านาพระขรรณพระ
วินัยด้วยสามารถปฏิภัก แด่นิกาย
แถองค้ แถขรรณขันธิ คัจฉายคั้ง

วเด่น จ นิกายวเด่น จ ของคว- พระมหากัสสปเถรเจ้า แดพระยต์
 เด่น จ วมกษณวเด่น จ วม- เถรเจ้า พระติสฺสเถรเจ้า แดพระ
 มวินยณจ ดังค้ายี่ตุ มหินทเถรเจ้า ได้ตั้งคายนากันมา ฯ
 เอมเวว ภิกษุดีโฆ วมวินยณจ การตั้งคายนาคครั้ง^๕ ภิกษุตั้งขั
 มุขปาสโค ไปฏจเกตุ ติกขา เมื่อจารพระธรรมพระวินยี้ แค่มุข
 ปยมาโน บิฏกวเด่น จ นิกายวเด่น ปาฐ*ตงในใบตาน ให้จารพระพุท
 จ วมวินยต์ชาคฺ เตบิฏกพุทท วจนะ คือพระไตรปิฏก โดยจำนวน
 วจนํ ส่าตถกถณจ ไปฏจเกตุ บิฏกแตจำนวน อัญฐูกถา ทั้งหลาย
 ติกขาปยิตวา ปณจวตฺตสฺสทฺสสาณิ ตงในใบตาน กระทำให้ลลิตย้อยู่ได้
 ส่าสนตฺส จิรฐจิติกํ กคฺวา ปณจมํ นาน ประมาณถึง ๕ พันพระ ธรรม
 วมตงคฺคิตฺสทิสฺสเมว อกาลิ ได้ ชื่อว่าเหมือน กับ ทำพระ ธรรม
 ตงคฺคิตฺครั้งที่ ๕ แด ฯ

วมตติกขิตปรีโยธาเน อเนกป- ครนเมื่อจาร พระ ธรรมเสร็จ ตง
 ปกาเรน มหาปถวิกรมโป อโหสิ แด้ว พันพระธรรมอันหนาใหญ่ ก็
 อยํ บิฏกคฺคยเตภฺชณา เอกถํวจฺจ- ดำแดง การ กัมปนาทโดย ประ การ
 เรน นิฐิจิตา ต่าง ๆ การจารพระไตรปิฏกครั้ง^๕
 ปี ๑ จึงจบแเด ฯ

เคนาหุ ไปราณา เหตุณั พระไปราณาจารย์เจ้า
 สุมพุทฺทปริณิพฺพานา จึงกล่าวประพันธ์ไว้ว่า "ดัมพุทฺท

* ถ้าบอกด้วยปากหรือเล่าต้องมาด้วยปาก

จตุรุตตัมเศส จ
 เศกุตเตส อตฺถกณฺเศส
 ราชานํ หิ อฏฺฐคามินํ
 ตํภาวตํ ภิกฺขุสํโฆ
 เบกฺขมาโน อนนาคํ
 หายนํ ทิสฺวาน สตฺถานํ
 คทา ภิกฺขุ สํมาคตา
 ตปิฏกธฺวา สํพะ
 ปลินฺนปฏฺฐิตํภิกฺขา
 ชันนาสฺวา วตฺติปฺปคฺตา
 วินยสฺสุ วิสํวธา
 ศสฺมี มหาวิหารเว จ
 เถรา ภิกฺขุ สํมาคตา
 ปฏฺฐิปาติยา สันนิตฺตินา
 สเก สเก ปคฺคาสเน
 ปิฏกคฺคยปาติญฺจ
 ศสฺส อฏฺฐกณฺญจ คํ
 มุขปาเเสน อานสฺสุ
 สํพะเพ ภิกฺขุ มหามคฺ

ปรีนิพพานา” เป็นอาทิว่า แต่กาด
 สัมเด็จพระ สัมพุทธเจ้า เข้าดู พระ
 ปรีนิพพาน มาต้งแล้วได้ ๔๓๓ ปี
 พระราชาอฏฐคามินี่ แดพระภิกษุ
 ดั่งมีได้เพ่งดูกาดอนาคค ดั่งเห็น
 ความเดื่อของพระดีศดุด่างนา ครั่ง
 นน ภิกษุทั้งหลายจึงมาประชุม
 พร้อมกัน ๆ
 บรรดาภิกษุทั้งปวงที่ทรงพระโค
 ปิฏก แดกฉานในพระปฏิธัมภิกขา
 ญาณ ส้วนเปนองศพระชันนาคพเจ้า
 ฆหลาย ส้วนชานชานาญแจ่มแจ้ง
 ในพระธรรมแดพระวินยฆหลาย ๆ
 ภิกษุผู้เป็นพระเถรฆหลายมาประ
 ชุมกันใหม่หาวิหารนั้น นังกันตาม
 ระเบียบเรียบร้อย ฉนฮาดณะด้วน
 คน ๆ ๆ ภิกษุทั้งปวงด้วนเปนมหา
 มคิมมีความรุมมาก ได้พากันทรงจำ
 แดนำพระบาตปิฏกโคทรย แดพระ
 อฏฐูกถามาแล้ว โดยมุขบารู ๆ

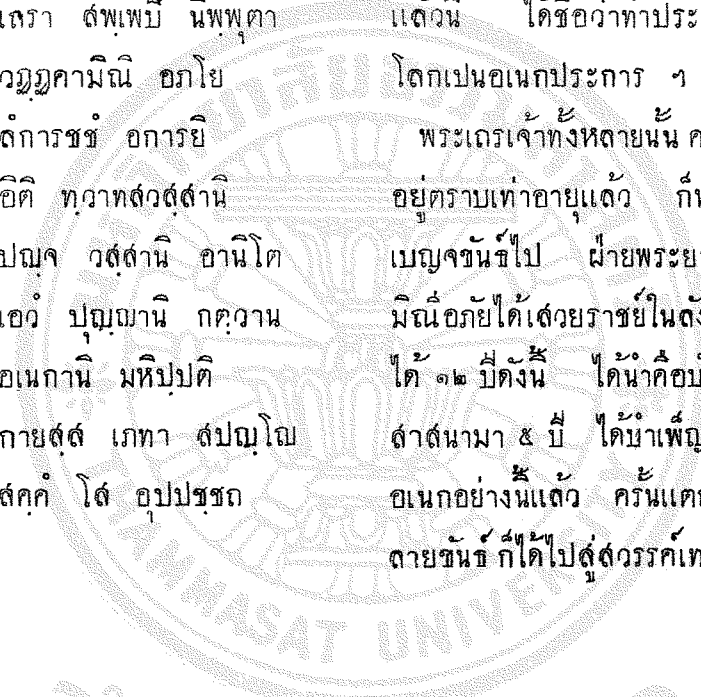
ตั้งศัคตยวงค์คนเขน
 เต เถรวา บัญชิตย
 ศัพเพ ธชฌายมกรุ
 ศตธสาอฏฐกถนจ ศ
 จัรวุจติศกถมมศต
 ศาตณศต จ วุฑฒิมยา
 ปณจวศตศตหุศธานี
 ศามศถิ วุฑฒเต กค
 ธชฌายนพเยเนว
 เถรวา วินยโกวิทา
 วินยบัญญัติ ศัพพิ
 ไปฏฐเกตุ ติกขาปยุ
 ศัพพมบี เถรวาทนจ
 ศัพพธาคุถกถา นย
 มุขปาเสน อาเนตวา
 ไปฏฐเกตุ ติกขาปยุ
 ติกขิตปรีโยธาน
 อกมบีตถ มหามหิ
 อจฉริยานิ ปาตุรเหตุ
 โดเกเนกานินเนกธา

พระเถรทงปวงเหล่านั้น ได้ทำ
 การดำรยายพระไตรปิฎก ทั้งพระ
 อัญฐูกถาด้วย โดยนัยที่พระไปรา
 ณาจารย์เจ้ากต่างไว้แต่ในตั้งศัค
 ได้ทำแล้วเพื่อให้พระธรรมสถิตยอยู่
 ยืนนาน เพื่อความจำเริญของพระ
 ศาตณกถา ศามารถอาจเปนไปได้
 ศตอศ & พันปี ฯ

พระเถรเจ้าทงหลายผู้ชานาญพระ
 วินย ให้จารพระวินยบัญญัติทงปวง
 ดงในใบตาน โดยนัยที่พระเถรทง
 หลายได้ตั้งอธิบายแล้ว แล้วให้จาร
 เถรวาททงปวง กับทงพระอัญฐูกถา
 นัยทงปวง ดงในใบตานตาม ที่พระ
 เถรเจ้าทงหลายนำมาแล้ว โดยมุข
 บารู ฯ
 ครั้นเมื่อการจารพระไตรปิฎกจบ

บิฎกคุดัยฺ ดิกษิตฺวา
 ฤคฺวา โดกหิตํ พหุ
 เต ยาวคายุํ ๙ คุวา
 เถรา ๘ พุเป็ นีพุคฺวา
 วฐฐคามินิ อภโย
 ดัการชฺ อการยิ
 อิติ ทฺวาทวฺสดานิ
 ปณฺจ วตฺตานิ อานิโต
 เหวํ ปุณฺณานิ กคฺวาน
 อเนกานิ มหิปฺปติ
 กายตฺส ๒๒ ๘ ๙ โย
 ตคฺกํ โส ออุปชชก

ดงแถ้ว แผ่นดินอันใหญ่ก็ได้ไหว
 ขยู่ไปมา อัคฺจรรยฺนํนํกํก็ได้ปรา
 กฏแถ้ว การที่ได้จําพระใครบิฎก
 แถ้วนี้ ได้ชี้ขอว่าทำประโยชน์แก่
 โลกเปเนอเนกประการ ฯ
 พระเถระเจ้าทั้งหลายนั้น ครนดํารง
 อยู่ตราบเท่าอายุแถ้ว ก็พากันดับ
 เบนฺจขนฺธไป ฝ่ายพระยาวฐฐคา
 มินิออกยได้เสวยราชย์ในตั้งกาทวปี
 ได้ ๓๒ ปีคั้งนี้ ได้หน้าคือบํารุงพระ
 ดําดํานมา ๕ ปี ได้บำเพ็ญบุญเปเน
 อเนกอย่างนแถ้ว ครนแตกกายทำ
 ฌายขนฺธก็ได้ไปสู่สวรรค์เทวดโลก ฯ

จํานักหอสมุด

ปฏิทินศตวรรษ

ว่าด้วยจารพระไตรปิฎกฉบับสยาม นับเป็นดังคายนาคครั้งที่ ๖

พระพุทธรักษา แปลธรรมดังกา

คโต ปฏิภาณคฤหัสถ์ อธิปัตติโก ปณฺจ- จำเดิมแต่ กาดได้ จารึก พระไตร
วสุธตฺเตสุ โสฬสวสุธตฺเตสุ อธิปัตติโก- ปฏิภาณคฤหัสถ์ ๕๑๖ ปีล่วงไป มี
เตสุ มหานามานิ รวชา ตงกา- พระราชาทรงพระนามว่า มหานาม
ที่เป รชช กาวธิต ได้เสวยราชย์ในลังกาทวีป
เตนาหุ โปราณา เหตุนั้น พระโปราณาจารย์เจ้าจึง
เตปฏิภาณคฤหัสถ์ เตภว กถาภาวาว่า “เตปฏิภาณคฤหัสถ์
ปณฺจวสุธตฺเตสุ ๑ เตภว เป็นอาทิว่า แต่กาดที่ได้
โสฬสวสุธตฺเตสุปคเต จารพระไตรปิฎกมาแล้ว ได้ ๕๑๖ ปี
รวชา ๑ มหานามโก พระราชทานนามได้เสวยราชย์ใน
กาเวเนโต รชช ตังกาย ลังกาทวีป พระองค์ดำรงอยู่โดย
ทศธรรมเมณ โส จิตติ ทศธรรมแต่” ๑
ตถมึ กิร สมเย ชมพูทปมชฌิเม ดังได้ยินมาว่า ในสมัยนั้น
เทเต มหาโพธิมณฑลตถมึเป เอกถมึ พราหมณมานพหนึ่ง ได้บังเกิด
พราหมณกฤเต นิพพุโต เอก ในพราหมณตระกูล อยู่ใกล้พระ
พราหมณมานโว อโหสิ โส พระ มหาโพธิ มณฑลใน ชมพู ทวีป
ตพตฺตีเปเต วิสารโท ตฺสุ เวเทสุ เป็นมัชฌิมประเทศ ๑
ปารคโต พราหมณมานพนี้ ชำนาญใน

เคนาหุ โปราณา
 โพรหมณฑตตมิมปหิ
 ชาโต พรหมณมานโว
 วิชชาตีปุกดาทีหิ
 คัสสู เวเทธ ปารค
 อปตัมปาทยิตวา โส
 อุกคณหิ ปิฏกคตย
 อคกัโว ปากโต อาตี
 จนโทว สตรีโยว โส
 พุทธสตีวีย คมภี
 โฆตคตทาน วิยากร
 พุทธโฆสตี โส โหตี
 พุทธโฆวีย มหิตเตตี

คีตบงปอง ไต่เรียนจบพระคัมภีร์
 ไตรเพทแล้ว ๆ

เหตุนี้ พระโปราณาจารย์เจ้าจึง
 กล่าวเป็นคาถาไว้ว่า “โพรหมณฑต-
 ตมิมปหิ เป็นอาทิว่า มีพรหมณ
 มาณพได้เกิดแล้วใน สถานที่ที่ไกล
 แต่พระโพรหมณฑ ได้คัมภีร์
 ไตรเพท รู้จบมีวิชาดีปกุดเป็น
 คณ พรหมณมานพนน ครนได้
 อปตัมบตแล้ว ก็ได้ไต่เรียนพระ
 ไตรปิฏก (รุ่งเรืองวิชา) ประหนึ่งว่า
 กองเพติง (เอกลิงแสงหรือหนึ่งนิ้ว)
 เด่มอเหมือนด้วยดวงพระจันทร์เด
 พระอาทิตย์ พระผู้เป็นเจ้านั้นทรง
 ขาการอนถักกของดักซึ่ง รวกับตม
 เต็จพระพุทธรองค์เจ้า ซึ่งปรากฏ
 คุณนามว่า พระพุทธโฆส เตจ
 รวกับองค์ ตมเตจพระชินตีพุท
 เจ้า (ครั้งเตจอยู่) ในพื้นแผ่นดิน
 ก็ปานกัน

ตโต ปฏุสสาย โส ภิกขุ พุทธ- จำเดิมแต่ภาดนั้น พระภิกษุนั้น
 โฆสตุเถโร ราชชา ตาธุ ภาณคตติ จัง ปรากฏไนโตก โดย คุณ นามว่า
 นาคโตเก ปากโต อโหสิ พระพุทธโฆสเถระ คือพระราชาได้
 ตรัสว่า ตาธุภาณคต คำนันต์แล้วพระ
 เจ้าชา ฯ

ตทา โส ตตถ วิหารเ ภาโน- ครองนพระพุทโฆสเถระเจ้า เมื่อ
 ทโยปกรณ กตวา อภิธมม- อยู่ในวิหาร นั้นได้ แต่ง ปกรณ หนึ่ง
 สังกินียา อฏฐกถนญจ อตถธ- ชื่อญาโนทยปกรณ แดแต่งอฏฐ
 ดินนาม ปกรณ ปรีตตตถกถนญจ กถาอภิธมมสังคณ ๓ เรียกว่า
 กาคุมารพณโต อโหสิคิ อฏฐธาดินปกรณ จ้านงใจอยู่ว่า
 จะแต่งอฏฐกถาปรีตคอีกแด ฯ

อถโฆ อายธมา เรวตตตเถโร ถ้าคบนัน พระผู้เป็นเจ้าเรวตเถระ
 คัม ทิสวา เขวมมา อธิธวาได้ ได้เห็นปกรณที่แต่งนั้น จึงกล่าววว่า
 พุทธโฆส ชมพุทเป ปีฏกตถย “ดูกรพระพุทโฆสเถระ พระไตรปิฏก
 ปาธัมคตเมว อตถิ คตส อฏฐ- ในชมพูทวีปนี้ มีอยู่แต่มาครว่าบาศ
 กถา ๑ อจารียวาทา น วิชชุนคิ เท่านั้น พระอฏฐกถากดี พระ
 สหัพพสกา ปน สังกคิตถยมา อจารียวาทกดี ชังไม่มี ฯ แต่
 รัชชา สวาริปุคตาทหิ กถา มหินเทน ดีหัพพสกา พระเถรทั้งหัดดมพระ
 กลามคต โอโตเกหิ สหพภาดาย สวาริปุคต เป็นอาทิ ได้ยกดั่งคต
 กถา ดีหัพที่เป ปวคตติ ตถวมี ๓ คราว แต่งไว้แล้วมีอยู่ เธอจึง

คตถ คนคฤวา ตาคถ อปุริกขีปิตวา ไป ตรวจดู อรรถกถาที่ พระ มหินท
 มาคธาย นิรุติยา ปวคเคตี ตา เกรเจ้าแปดเป็นภาษาศัพท์ ไว้ใน
 อฏฐกถา สัพพโลกहितางทาโหคัตติ ดั้หพทวูป ฯ เมื่อเธอไปแล้วในศัพท์
 ทวูปนั้น ฯ จึงพิจารณาพระคัมภีร์

แล้วแปดเป็นนิรุติของชาวมคธ ฯ
 แท้จริงคำพระอรรถกถานั้น เป็น
 ประโยชน์แก่สัตวโลกทั้งปวงแท้ ฯ

เอว วุคเค ขายด์มา พุทฺธโฆโส
 ปิติโสมนลด์ปตโต หุคฺวา อปฺข-
 ฉายณฺจ ภิกฺขุสฺสณฺจ ฉนฺทิตฺวา
 อาปฺจุฉิตฺวา อนฺกุมเนน ปฏฺฐนํ
 สฺมปาปฺฐนํ

เมื่อพระเวศคตเกรเจ้ากล่าวดังนี้
 แล้ว พระผู้เป็นเจ้าของพุทฺธโฆสะ ก็
 บังเกิดมีปิโสมนันตย ถวายอภิวันท์
 พระอุปัชฌาย์ แด่พระภิกษุสงฆ์
 แล้วอำตาไปโดยลำดับครบถ้วน
 ทำปฏิญะ

อล สกฺโก เทวราชา ทริตถกฺ-
 ฉณฺจ เดกฺขนณฺจ คตฺถ ตคฺวา
 สกฺกฺขานเมว คโต

ครั้งนั้น ทำวตีกกเทวราชก็ถวาย
 ผลตมอแดเหตีกจาร แก่พระพุท
 โฆสะ แล้วเสด็จไปสู่เทพสถานของ
 พระองค์

คโต โส นาวํ อภิรุหิตฺวา
 มหาสมฺมุทฺทมชฺเช ขายด์มนตํ พุทฺ-
 ธทคฺคเถรํ ปติปปลํ ทิสฺวา กถา-

ถัดแต่่นั้นมา พระพุทฺธโฆสะเถร
 ผู้ขึ้นเรือแฉ่นไป ได้เห็นพระผู้เป็น
 เจ้าพุทฺธทคฺคเถร ส่วนทางมาใน

ตฤตาปรี กตฺวา ตโต ปรี ตกา-
ปฏฺณี ปตฺวา

กตางมหาตมฺพร ได้ทักทายปราโมทย์
กันแล้ว ก็เดินเรือต่อไปจนถึงท่า

ตังกาปฏฺณะ

ตทา อิมตฺสฺส มหานามตฺสฺส รณฺโณ
วชฺชปตฺตกาเต อนุราชปฺรุมหาวิหา-
เร ภิกฺขุตฺสฺมึ ปตฺสฺสิตฺตวา มหาปชฺชา-
นฆเร ตํชปาดคฺเครตฺสฺส ตฺนคฺเค
คนฺตฺวา ตํหิตฺตคฺคกฺกํ ตํพฺเพเวรฺวา-
ทณฺจ ตฺนคฺคิตฺตวา อโย รามมตฺตมิตฺสฺส
พฺพุตฺสฺส อธิปายิตฺติ นิจฺฉนฺย ญตฺตวา
ตตฺมมึ วิหารเร ตํชตฺตนิปาตํ
คนฺตฺวา เอมมาห ภาณเต ตํโฆ
บิฏฺฐคฺคกฺกํ กาคฺคํ มม โปจฺญกํ
เทถาคิ ตทา ภิกฺขุตฺสฺมึโฆ ตตฺถ
ตฺตมคฺคตฺตภาวํ วิมิตฺติคฺคํ คาทาทุณฺย
ทตฺตวา ตมตฺตมคฺคตฺตภาวํ ปตฺสฺสิตฺตวา
ตํพฺเพ โปฏฺจเก ตตฺสฺส เทตฺติ อาท

ครั้งนั้นเป็นรัชกาลของพระยามหา
นามเดชะราชย์อยู่ พระผู้เป็นเจ้าของ
ไปพบพระภิกษุสงฆ์ในมหาวิหารใน
เมืองอนุราชบุรี แด่ไปสู่สำนักพระ
ตํชปาดเคเรผู้อยู่ในมหาปธานพระ
ได้ตั้งบังพระตํหิตฺตคฺคกฺกํ แด่พระ
เถรจาททงปวงก็หยั่งรู้ได้ว่า “อนัน
เป็นพุทธราชาธิบายขององค์สมเด็จพระ
ธรรมดาม้เจ้าแแต่” ๑ แด่แล้วก็ไปสู่
ตํชตฺตนิปาตํในวิหารนั้น กตฺวาช
อย่างนั้นว่า “ข้าแต่พระตํชตฺตม้เจ้าผู้
เจริญ ขอท่านทงทหายให้คัมภีร์ตาน
แก่ข้าพเจ้าจะใคร่ทำพระอรรถกถา
บิฏฺฐก ๑ ครั้งนั้นภิกษุสงฆ์ทงทหายก็
ได้ให้คทา ๒ หมวด เพื่อจะตรวจ
ตองความสามารถในพระคทานั้น ๑
แต่กตฺวาว่า ภิกษุสงฆ์ได้เห็นความ

ดำมารถในศาลานั้นแล้ว ก็ให้คัมภีร์
ทั้งปวงแก่พระพุทโธตตะ ๖

อลไซ อายสุมา พุทโธตตะ ถ้าดั้นนั้น พระผู้เป็นเจ้าของพุทโธตตะ
มีอุกคฤชปาติบญจ ปัสสิดิควา คัสสา ได้ดูबाटพระไตรปิฎกแล้ว จึงดู
อตุกถถ์ ปัสสิดิควา วิสสุทิมคค- อรรถกถาแห่งพระबाट จึงถือเอา
นามปปรกณั ดังคเหตุวา อกาดี ปกรณัชื่อพระวิสสุทิมคคมาแต่ง ๖
คทา เทวดา คัสสั ปณณั ครังนั้น มีเทพดาบรรดาดให้
มหารเน ปกาเดคู้ ไปฏจกั อน- ไปฏฐูก (ที่แต่ง) หายไปเสีย เพื่อ
ครธาเปดี โดปี อณณั กควา ประสงค์จะประกาศบัญญัติของพระ
คณบี เทวดา นครธาเปดี โดปี ผู้เป็นเจ้าของในหมู่ประชุมชน พระพุท
คิกขคู้ อกาดีเยว คัสมี ขเน โธตตะ เจ้า ก็ แต่ง คัมภีร์ใหม่ อีก เต่า
เทวดา ไปฏฐเก คัสสั อทวดี เทวดาก็บรรดาดให้ หนังสืออื่น หาย
คทา คัณนิ ไปฏฐกานี อเหตุ ไปเสียอีก ได้ทำถึง ๓ คราวแล้ว
เทพดาจึงได้ถวายนั่งชื่อในคราว
จบที่ ๓ นั้น ครังนั้นกเกิดมนั่งหนอ
ชน ๓ คัมภีร์เด ๖

อลไซ อายสุมา พุทโธตตะ ถ้าดั้นนั้น พระผู้เป็นเจ้าของพุทโธตตะ
คัณนิ ไปฏฐกานี คเหตุวา ภิกขคู้- จึงได้ถือเอาหนังสือทั้ง ๓ จบนั้น ไป
ฆสสั นิยยาเทดี คทา ภิกขคู้ฆสสั มอบให้แก่ภิกขคู้ตั้ง ๖ หนังสือทั้ง
คัณนิไปฏฐกานี เอกโค วาเจดี ๓ จบนั้น ภิกขคู้ตั้งซกัได้อานโดย

คนุตโต วา อกฺขรโต วา พยณ-
 ชนโต อตฺถโต วา ปุพฺพปาวรณเณ
 วา เถรวาทํหิ วา คีตุํ โปฏฺสงเกตุํ
 อณฺณตฺถคฺคํ นาโหสิ สุนฺนิฏฺฐาบีเคตฺตุ
 อายสฺมตฺวา พุทฺธโฆเณน คีตุํ โปฏ-
 จฺเกตุํ เทวตฺวา ตํสาธกํ อทฺตํ ฯ

เคน โข ปน สมนฺเยน มหาวิ-
 หาเว อเนกภิกฺขุสงฺหตฺตานิ สมนฺนิป-
 ติตฺตฺวา ตํ มหาพฺภุคํ ทิสฺสฺวา ตฺถุจฺสุ
 หยฺสา ตํสาธกํ ทตฺตฺวา ปนปฺปนฺ
 วุจฺจมานา ภิกฺขุสงฺฆํโฆ เณ สยฺเมว
 เมตฺเตยฺยาไพริตฺตฺโคโต อากฺโคติ
 อุกฺโขเสตฺตุ

โคโต มหานาม ราชา ตํ สํคฺคฺวา
 มหติยาย ราชปฺริสําย ปรีวฺตุโคโต
 มหาวิหารํ คนฺตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ
 วนทิตฺตฺวา ตํ อายสฺมตฺตํ พุทฺธโฆ-

วารครั้งเดียวกัน ความจะเป็นอย่าง
 อื่นไปในหนังสือ ๓ คัมภีร์นั้น โดย
 คัมภีร์ที่ โดยอักษรกัณฑ์ โดยพยัญ
 ชนะกัณฑ์ โดยอรรถกัณฑ์ โดยเบืองต้น
 เบืองปลายกัณฑ์ โดยเถรวาททั้งหลาย
 กัณฑ์ มิได้มีแต่ ๗ ครนเมื่อหนังสือ
 ๓ คัมภีร์ที่ พระผู้เป็นเจ้าของพุทฺธโฆเณ
 ได้ให้ชำระเสร็จจัดแล้ว เทพยเจ้าทั้ง
 ๗ หลายนกัณฑ์ถวายให้ด้วยประการ
 ๗

อันสมนัยนั้นแต่ ภิกษุทั้งหลายมาก
 กว่าพัน ประชุมกันอยู่ในมหาวิหาร
 ได้เห็น อัจฉริยะไม่เคยมีมา มีขึ้น
 ดังนั้น ก็พากันชื่นชมถวายด้วย
 ภิกษุสงฆ์มิได้มีดังได้เคย ได้พากัน
 ถวายอยู่เนื่อง ๆ แต่ได้แข็งแข็งไปว่า
 “พระเมตไตรยไพริตฺตโคตวได้ตั้งมา”

ครั้งนั้น พระราชามหานามได้ทรง
 ทราบ ก็ตั้งแวงดัดล้อมด้วยราชบุรุษ
 เป็นอันมาก แล้วตั้งไปยังพระมหา
 วิหารถวายอภิวันท์ภิกษุสงฆ์ แล้ว

จิ่งอภิวันทพระผู้เป็นเจ้าพุทธโฆสะ
 ฤๅณทิวา นิมนต์ดี ภนฺเต เกรแต่ณินนคฺว่า “ขอพระเณรเจ้า
 ยาว ชนมฺปรีโยธานา มม ราชคเห จงเข้าไปรับภัษาหาร ในราชคฤห
 ภัคฺชํ กณฺหคาคิ โฉ คฺุณฺหึภาวเน ของโยม ครอบเท่ากรรมปรีโยธาน
 อธิวาเสตี เกิด”

พระเณรเจ้า ก็ยั้งคำอาราธนาให้
 ยับยั้งด้วยคฺุณฺชนึภาพ ๗
 อถโช ภัคฺชุตฺโต บิฏฺกคฺุคฺย ครวฺงนึน ภัคฺชุตฺตํชกึได้ถวยพระ
 ฬายโปฏฺชเก ตึหพคฺุคฺกํ โปฏฺช- ไครวบิฏฺกนึนงึตฺถาน อ้นมอรรค
 เกหิ ตฺุทฺธิ คฺุคฺคฺุคฺ อทาศิ กถาเปน ตึงหพ กบิ ทง นึนงึตฺถาน
 ทงหลาย แต่พระผู้เป็นเจ้าพระพุท
 ฆโสะเณร ๗

อถโช อายตฺมา พุทฺฆโฆสึ ตํคํบึนึน พระผู้เป็นเจ้าพุทธโฆสะ
 สฺพเพ โปฏฺชเก คเหตฺวา มหาวิ- กบิเวหาหนึนงึตฺถานทงปวงไปตํานัก
 หารตฺตํ ทกฺุชึณภาเค ปชานชเว อยึนึนปราชาทแห่งหนึนงึ เรียกชึอ
 นาม เอกตฺมิ ปาธาท วนฺโต ปชานชเวคณคํานทกฺุชึณ แห่งพระ
 สฺพพิ ตึหพคฺุคฺกํ ปรีวคฺุคฺคฺว มหาวิหาร ได้แปลอรรคตึงหพทง
 มฺุณฺภาธาย มาคฺุชึกา นึรคฺุคฺยา ตึน ทํให้เป็นอรรคกถาพระไค
 บิฏฺกคฺุคฺยคฺุคฺ กวึยมาโน ตึวึชา บิฏฺกคฺุคฺยนึรคฺุคฺของชาวมคฺช อ้นเป
 ตึหพคฺุคฺกถา กคฺมา มหาอฏฺุจกถา มฺุณฺภาษาพระอรรคกถาตึหพ มี ๓

ตั้งคดียวงค์

มหาปัจจุวิยตฤกถา มหากรุนทิต- ประเภท ๑ ถ้ามว่า ๓ ประเภทนั้น
 ถกถา อีมา คิตโต อฏฐกถาโย อย่างไร ๑ คือมหาอรรถถกถา ๑
 ดีหพตฤกถานาม มหาอฤกถานาม มหาปัจจุวิยฐฎกถา ๑ มหากรุน
 ปถมมหาตั้งคติมารุพหา มหาถ- ฐฎกถา ๑ เรียกว่าดีหพฐฎกถา
 ดंपมุเซทิ กถา มหามหินเทน ๓ ประเภทนี้ ๑ ที่เรียกว่ามหา
 อาเนตวา ดีหพภาดาย กถา อรรถถกถานัน คือทรงพระอรหันต์
 ดีหพฐฎกถานาม ชาตา เจ้าทั้งหลาย มีพระมหากัดตั้งปเถร
 เจ้าเป็นประธาน ได้ยกขึ้นตั้งมหา
 ตั้งคัตกระทำไว้แล้ว แต่พระมหา
 มหินทเถรเจ้านำมาทำไว้ในภาษา
 ดีหพ จึงตั้งดีหพฐฎกถา ๑

ปัจจุวิยนาม ดีหพภาดาย อุด- ยังมีแพคาบตหนึ่ง เรียกชื่อตาม
 ดุมป์ กิร ปเทต อคฺติ คตฺถมิ นิตฺ- ภาษาดีหพว่าปัจจุวิ พระภิกษุทั้ง
 ทิตฺวา กตฺตคา มหาปัจจุวิยานาม หลายได้นั่งประชุมกันในแพนั้น ทำ
 ชาตา ๑ อฤกถา กรุนทิตฤกถา อรรถถกถา จึงขึ้นขอพระคัมภีร์ว่า
 นาม กรุนทิตเวตวิหาโร อคฺติ ๑ มหาปัจจุวิ ๑
 คตฺถมิ นิตฺทิตฺวา กตฺตคา กรุนท- ยังมีกรุนทิตวิหารคาบตหนึ่ง อรรถ
 นาม ชาตา อฏฐกถา ถกถาจึงชื่อว่ากรุนทิตฐฎกถา ๑ พระ
 อรรถถกถาได้ชื่อว่ากรุนทิต เพราะเหตุ
 ๑ ภิกษุทั้งหลายได้นั่งประชุมกันทำ

อลไซ ไล้ พุทธโฆไล้ กุรุ-
ทิตถกถาย สี่หฬภาด์ ปริวคเตตวา
มุดภาดาย มาคชิกาย นิริคฺติยา
ส่มนคปาด้าทิกานาม วินยบิฏกฏ-
จกถา อภาดิ

วุกฺคิ หิ คคฺค วินยํ ปาฏวค-
ถาย ส่าส่นลล์ จ วุกฺคิมิยา
มคธาย ส่มารทธา วินยคตถกถา
จ ส่าส่มนคปาด้าทิกานาม สฬล-
ลลหิ คณเจหิ ปริมาณคโคติ

คทนนทฺรํ สุกฺคณคบิฏโก มหา-
อฏจกถาย สี่หฬภาด์ ปริวคเตตวา
มคธภาดาย สุ่มงคควิถาดินนาม

พระอรรคถาในกรุนทวิหารนั้ ๑
ครั้งนั้ พระผู้เป้นเจ้าพุทโฆไล้
เถร ได้เป้นภาษาสี่หฬจากกรุนท
อรรคถา โดยนิริคฺติของชาวมคธ
อันเป้นมุดภาดา แล้วทำเป้นวินย
บิฏกฏฐูกถา เรียกชื่อว่ ส่มนคปาด้า
ทิกา ๑

แต่จ้ริงค่านนทานได้กถ่าไว้แต่
ในส่มนคปาด้าทิกานั้ว่า “วินย
ปาฏวคถาย” เป้นอาทิว่ พระวิน-
ยคถากถาคี่ ได้ปรารภแต่เด่มอ
ด้วยคำชาวมคธ เพื่จะให้จ้เรญแก่
พระส่าส่นลล์ด้วย เพื่ความแตกถาน
ในพระวินยด้วย พระอรรคถานน
ให้ชื่อว่พระส่มนคปาด้าทิกา ได้ทำ
แต่โดยประมาณคณทงหฬายพัน ๑
แถ ๑

ถ่าคบบนั้ ก็ได้เป้นภาษาสี่หฬใน
มหา อรรคถา แพนกสุคคณค บิฏก
โดยมคธภาดา ตั้งได้เป้นพระอรรค

ที่ฆนิกายคฤกถณญจ จุเปติ

กถาทฆนิกาย เรียกวพระดุมังคต
วิตาสนีนึ ๑

ตทา จ ปญญสฺสูทนนาม มชณิม-
นิกายคฤกถณญจ จุเปติ ตถา
มโนรทปฺรณํนาม อํคฺคฺตฺรนิกายค-
ฤกถณญจ จุเปติ

ครงนนึ ตังแพนกอรรทกถามช-
ณิมนิกาย เรียกวพระปญญจ
ดฺฐนนึ ๑ พระดฺฐคณคปฏิกถาษาท
ดฺฐหฺแพตนนึ ตังแพนกอรรทกถา
อํคฺคฺตฺร เรียกอวว่า พระมโนรท
ปฺรณํ ๑

วฺคฺคํ หิ ตตถ

แทจรงทํนถล่าวไวในคัมภรนน

ดฺฐคณคปฏิกถาย

ว่า "ดฺฐคณคปฏิกถาย" เปนอาท

ดําดนดฺฐ ๑ วฺคฺคณิมยา

ว่า พระดฺฐคณคออรรทกถาไดปวารท

มาคชาย ดํมารทฺธา

แตงเดมอคฺคด้วยภาษามคช เพื่อกวาม

ดฺฐคณคฤกถา มคฺคา

เจริญของพระดําดนาคด้วย เพื่

จคฺคณิกาย อญจกถา มคฺคา

กวามแตกฉานในพระดฺฐคณคด้วยมาตร

ดํพพไลส ปรีนิตฺติคา

ว่าเปนออรรทกถาของนิกายทัง ๔ ได

ดําดํคิสดํคิ

จบแตงว ทุกประการโดยเรียบร็อย

คณเถหิ ปรีมาณโค

พระมโนรทปฺรณํนนึ มีประมาณ

ชฺททกนิกายคฤกถา

คณเถทังทถายได ๘ หมนึแต ๑ พระ

ดํพพไลส ปรีนิจฺจิกา

ออรรทกถาชฺททกนิกาย ก็ดําเรจแตงว

ดํคคคิสดํคิ

บรีบฺรณํ ปรีมาณคณเถทังทถาย

คนเถถี ปริมาณโต ฯ	ได้ ๓ หมื่น ๗ พัน ฯ
ศททนนคร อภิขมมปิฏเก มหา-	ดำคับนั้น จึงได้แปลภาษาดีหัพ
ปัจจุวิญจกถาย ดีหพชาติ ปริ-	แต่บรรลกกถามหาปัจจุวิในอภิขรรวม
วตุเตทวา มุตภายาย มาคชิกาย	ปิฏก โดยนิวัติของชาวมคชอันเป็น
นิรุกติยา อคฤด่าตินันาม อภิขม-	มุตภายา คงแพนงเป็นบรรลกกถา
มสังคินักถณจ ซเปตี ตถา สัม-	อภิขรรวมดังคินี้ เรียกชื่อวา พระ
โมหวิโนทนนาม วิภงคปรกรณจ-	อัครด่าตินี้ ฯ แปลมหาปัจจุวิบรรล
กถณจ ซเปตี ตถา ปรมคตที่ป-	กกถาภาษาดีหัพ คงแพนงเป็นบรรล
นินาม ปณจปรกรณจกถณจ ซเปตี	กกถาวิภงคปรกรณ เรียกชื่อวา พระ
วตุคิ หิ ศคถ	ดัมโมหวิโนทนี ฯ แปลบรรลกกถา
อภิขมม ปาฏวตุถาย	มหาปัจจุวิภาษาดีหพนัน คงเป็น
ด่าตณดต จ วตุคิมยา	อัญจกกถาปัจจุปรกรณ เรียกชื่อวา
มาคชาย สมารทธา	พระปรมคตที่ปนี ฯ ท่านกถาวไว้
อภิขมมจุกถา จ ด่า	แต่วในคัมภีรนนว่า “อภิขมมจุก
อคฤด่าตินันามาหิ	ปาฏวตุถาย” เป็นอาทิ ว่าพระอภิ
ตัพพโต ปรีนิจจिता	ขรรวมจุกถา ได้ปรวารภแต่วแต่มอ
คิสต์หตต์มคเตหิ	ด้วยภาษามคช เพื่อความจำเริญ
คนเถถี ปริมาณโตคิ	ของพระด่าตนาด้วย เพื่อความแตก
	ฉานในพระอภิขรรวมด้วย พระบรรล
	กกถานน มีขอพระอัครด่าตินเป็น

อาทิ โดยดำริ่จเรี่ยบริว้ยทุกประ-
การ ประมาณอัฐฐ์ทั้งหลาย ๓ หมื่น
มาตรา ที่เรียกว่าเถรวาท

ปุพฺพ เถริกัจริยาทิ ปาติณยิ ในกาดก่อนที่พระอาจารย์เจ้าคือ
คเหตุวา กติ เถรวาทนาม สัพ- เอนันท์แห่งบาศ์พระเถริกัจริยเป็น
เพตมบี มาคชิกาย นิรุคดียา อาทิ มากะทำจิงเรียกเถรวาท ฯ
อฏฺฐกถา อกาตีเยว ต้า บิฏฺฐก- ก็ได้ทำเป็น อรรถกถาโดยนิรุคิ ของ
ชกถาสุ สัพฺพเทสฺนคฺวีวณฺตี นิตฺตว- ชาวมคชทั้งปวง ฯ เถรวาทนั้นได้
หา อโหติ บิฏฺฐกฏฺฐกปริโยธานะ เป็นอรรถกถาบิฏฺฐ ก็ได้้นำมาซึ่ง
อเนกปฺปการมหาปถวิกรมโป อโหติ ประโยชน์แก่ภิกษุ ชาว อยู่ในมฺพพ
อัย บิฏฺฐกคถกถากริยมาโน เอก- เทศต่าง ๆ เมื่อจบการทำอรรถกถา
ถวฺจฺจนเรเนว นิฏฺฐจฺจิตฺโต บิฏฺฐกถงนั้น แผ่นดินอันหนาใหญ่ ได้
ดำแดงอาการกัมปนาทเป็นอันมาก

การทำอรรถกถาบิฏฺฐ กั้น มีเดี้ยว
เท่านั้นดำริ่จเรี่ยแต่ ฯ

อถฺโข อายสฺมา พุทฺธโฆโส ดำคับนั้น จิงพระผู้เป็นเจ้าของพุทฺธ
สกกคกฺกฺจฺโจ หุคฺควา มหาโพธิชน- โฆต๊ะ เมื่อได้ทำกิจถวณคนดำริ่จ
ทิตฺตกาโม ภิกฺขุขุสฺสั วนฺทิตฺตวา แด้ว ก็มีจํานงใจจะไปถวณอถฺวันท์
อาปฺจฺฉิตฺตวา ปุณ ชมพฺพุทฺธิปเมว พระมหาโพธิ จิงกราบตาภิกษุสงฺข
อคฺคมาตี มาสู่ชมพฺพุทฺธิปอื่ก

เตนาหุ โปราณานา
สุมพุทฺธปรินิพพานา
นพยธมฺมคตํ จ
ชปณฺณาสํกตํ กนเตตํ
มหานาโม นวาทิโย
ชมฺเมน ทสฺสวเณ
ตํการชชมการยิ

เหตุนั้น พระโบราณจารย์จึง
กล่าวว่ “แต่กาลพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าเสด็จเข้าสู่ พระปรินิพพาน แล้ว
มา ตวงได้ ๙๕๖ ปี พระนราธิบดิ์
ทรงพระนามว่า พระยามหานาม
ได้โดยราชย์ในดงกาทวี่ป โดยทศ
พิชราชธรรม

พุทฺธโฆสฺสติ โฆสฺสํ หิ พุทฺโฆ
วียํ มหิตํปวิวฺตุโต สํพหฺวปี
ตฺสํหพฺภกฺกา
คทา สํพเพตํ มุตฺตภาสํชย มาค-
ชย นีวฺตุตฺติยา สํคฺตานํ สํพฺพภา-
สํนํ สํ อโหสิ หิตาวหา

แท้จริงความเอิกเกริกว่า พระ
พุทฺธโฆสฺสํนี้ รวากะว่าพระพุท
เจ้าได้เสด็จมาสู่แผ่นดินดงกา
ครั้งนั้นได้แปดอรรถกถาดังทง
ปวง โดยนริติของชาวมคธ อันเป
นุตภาษา พระอรรถกถานั้น ได้นำ
ประโยชน์ มาแก้สัดด์ ทั้งหลาย ทุก
ภาษา

อถ กตฺตพฺพกิจฺเจตฺตํ คเตตํ ปริ-
นิยฺสิตํ วนทฺทํ โส มหาโพธิ
ชมพุทฺธมฺมุปากมิ

ครั้งนั้น ครนกิจที่จะพึงทำได้ทำ
เสร็จไปแล้ว พระผู้เป็นเจ้าของนั้นจึง
จงใจจะไปไหว้พระมหาโพธิพฤษ
จึงได้กลับมาชมพทวี่ป

ภคฺวา พาวธํสวธํสํนิ

ฝ่าย พระเจ้า แผ่นดิน พระนามว่า

มหานาโมมหิปปติ	มหานาม เสดยราชย์ได้ ๒๒ ปี ก็
กตฺวา ปุณฺณานิ อเนกานิ	บำเพ็ญบุญกุศลเพนอันมาก แดงก็
ยถากตฺกมฺมุปาคมิ	ได้เสด็จไปสู่ยถากกรรม ๆ
บิฏฺฐจฺจกฺก กตฺวา	ฝ่ายพระเถรเจ้าที่ปรากฏว่า พระ
พุทฺธโฆสิตฺติวิสฺสโต	พุทฺธโฆสึะ ๆ นี้ เมื่อได้ทำพระอรรถ
โส ยาวตฺตายุกฺกํ จตฺวา	กถาบิฏฺฐกฺกแตง คำรังษ็พอยุ่ชัวอายุ
เถโรปิ ตฺถลิตํ คโต	ก็ได้ไปสู่คฺษิตตฺถวรรค

สำนักหอสมุด

สัตตมถัมมวินัยสังคหะ

ว่าด้วยการกระทำอัตถวณณานัมเปณสังคายนาคริงท์ ๗

คโต เฌปฏิกขุจกถา ปวิตคณโค ^๕ เมองหน้าแต่นั้น กาดได้แปลพระ
 เทวาสตีอิทธิเกตุ วุตตัสสเคตุ อติภ- ^๕ ขรรถกถาพระไครบฏิกแถ้วมา ตวง
 กนเคตุ ^๕ แถ้ว ๑๗๓ ปี
 ตทา มหาตมมตคปรมปราน โย- ^๕ ครงหน พระราชาปรักกมพาหุ
 โค ^๕ ดุริยวงตตมภูโต ^๕ ปรกกม ^๕ มหาราชได้ตมภใน ^๕ ราช ^๕ ดุริย วงศ์
 พาหุ ^๕ มหาราชานาม ^๕ อโหดี ^๕ ได้ตบต้ามมหาตมตวงศมา ๗
 โส ^๕ อตคโน ^๕ ปิตุจเจเน ^๕ ตีตุ ^๕ พระราชาปรักกมพาหุ ^๕ นั้น ^๕ ครัน
 รัชเชตุ ^๕ ปติราชัน ^๕ อภิมทหน ^๕ กตวา ^๕ เมื่อพระราชบิดาได้ตจตวงตบไปแถ้ว
 ตกตตักกเต ^๕ เอกราชากิเตก ^๕ ปตวา ^๕ พระ ^๕ องค์ ^๕ ได้ ^๕ ย้าย ^๕ ปติราช ^๕ ทัง ^๕ หลาย ^๕ ใน
 ตมพุทธบริณิพพานา ^๕ วุตตัสสหัสตัส- ^๕ ๓ ^๕ รัชกาด ^๕ ได้ ^๕ แถ้ว ^๕ ก็ ^๕ ได้ ^๕ ปราบ ^๕ ตากิ ^๕ เตก
 ตุปริ ^๕ ฌนนวุตีสัจจอรชิกกตา ^๕ เป็น ^๕ พระ ^๕ ยา ^๕ เอก ^๕ ราช ^๕ ใน ^๕ พัน ^๕ แผ่น ^๕ ดิน
 ราชา ^๕ ปรกกมภูโฏ ^๕ อตคโต ^๕ ตัง ^๕ กาทัง ^๕ สัน ^๕ คณ ^๕ นากาด ^๕ แถ้ว ^๕ ตม ^๕ เตจ
 ปิตุจเจเน ^๕ ปติราชากิมทหน ^๕ กตวา ^๕ พระ ^๕ ตม ^๕ พุทธ ^๕ เจ้า ^๕ เต ^๕ ตจ ^๕ เข้า ^๕ ตู ^๕ พระ ^๕ ปริ-
 ราชาริราชา ^๕ สัน ^๕ เทต ^๕ นต ^๕ ปรคต ^๕ กติ- ^๕ นิ ^๕ พพาน ^๕ แถ้ว ^๕ มา ^๕ ได้ ^๕ ๑๐๗๖ ^๕ ปี ^๕ ตวง ^๕ ไป
 คีสทโท ^๕ ๑ ^๕ วิราช ^๕ มา ^๕ ไน ^๕ หุตวา ^๕ พระ ^๕ ราช ^๕ ปรัก ^๕ กม ^๕ พา ^๕ หุ ^๕ ได้ ^๕ ทำ ^๕ การ
 จตคิมทานคเว ^๕ รม ^๕ เม ^๕ น ^๕ รัช ^๕ ย้าย ^๕ ปติราช ^๕ ฌ ^๕ เว ^๕ ตา ^๕ ที่ ^๕ พระ ^๕ บิดา ^๕ ของ
 กาวเนโค ^๕ พระ ^๕ องค์ ^๕ ได้ ^๕ เต ^๕ ตจ ^๕ ตวง ^๕ ตบ ^๕ ไป ^๕ แถ้ว ^๕ ได้

เป็น พระราชาธิราช ทรง กิตติ ศักดิ์
แผ่ไปใน ะหว่าง ประเทศ ทั้ง หาด
รุ่งเรืองพระคุณอยู่ ได้เสวยราชย์อยู่
ในเมืองจตุตถิมมหานคร โดยธรรม

อัญญาคามินิอภยมหารณโฆ สมย-	จำเดิมแต่ สมัย รัชกาล ของ พระ
โต ปฏุชาย สัจจธรรณัง จตุปณ-	ราชา อัญญาคามินิ อภยมหา ราช มา
ณาสต์ตาริกิ เอกส์หส์ดี ภินนนิ-	ด้วยได้ ๑๑๕๔ นิภายก็แตกต่างกัน
กายั หุคฺควา ปริหายมาโน	ออกไป ๑
ส่าสเน อปายภากิ ส่าสนา	เมื่อพระส่าสนาเสด็จมทราวม พระ
กจจวิ กุตปฺคเต ทิสฺวา ปรกกม-	ราชา ปรกก มพาหุ มหาราช ได้เห็น
พาหุ มหาราชา กรุณาย สณ-	กุตบุตรทั้งหทัย เขาส่าสนาอันเป็น
ใจทิตทโย กถิ หิ นาม ส่าสนิ	ผู้กฝ้ายอบายมาหุ้มตนไว้ ก็มีพระ
อุทุมิ กริสฺสามิตี จินเตคฺควา อุทุม-	หฤทัยหาก กรุณาตักเคื้อนพระองค์
พรคิริวาลี มหากสฺสปฺคเถโร ชุริ	เองให้ทรงดำริหว่า "ทำไฉนอาตมา
กคฺควา อเนกสฺทานัน ปาปภิกฺขุณิ	จักทำพระส่าสนาให้จำเริญได้" จึง
นิมฺมทฺทหนิ กคฺควา เสตวคฺควาณิ	ได้อาราธนาพระมหากัสฺสปเถรเจ้า
ทคฺควา อุปฺพพาเซคฺควา ส่าสนิ นิม-	ดำนกอุทุมพรคิริวิหาร ให้รับภาร
มถิ กคฺควา ภิกฺขุณิ สฺสมิ สฺสนนิ-	ชฺระ แล้วดำจัดภิกษุมาบทั้งหทัย
ปาตาเปคฺควา อถไซ อายสฺมา	เสี่ยประมาณมากกว่าร้อยละ
มหากสฺสปฺคเถโร ภิกฺขุ อามนฺเตติ	ประทานผ้าขาวให้ดักเสี่ย ก็เป็นอัน

ยณจาอุโธ ปิฏกคฺคยขฺยรทถาย
 ตินคฺคอปฺปภาสณคฺคํ อคฺคถวณณนํ
 โปราเชนทึ กคํ คํ สัพพํ เทถน-
 ตฺวาวาสิํนํ ภิกฺขุณํ อคฺคํ น ตาเทติ
 กคฺคจฺจึ อเนเกสุ คณฺหิปปเทสุ สึทพ-
 ภาสํย นินฺนุคฺคิยา ติกฺขิตฺตพฺพา
 กคฺคจฺจึ มฺมถภาสํย มาคฺคิถาย
 ภาสณคฺคเวณ สํมมิตฺตํอภฺคฺคตฺตว
 ติกฺขิตฺตมฺมจฺจึ มยํ ภาสณคฺคว จินฺนคฺคตฺวา
 ปริชฺชนณเมณากุตํ อคฺคถวณณนํ
 กเรยฺยามาติ

ทำพระดำเนนาให้เืองได้แต่ัวประมุ
 ภิกษุสงฆ์ ครึ่งนั้นพระผู้เป็นเจ้ามหา
 กัสสปเถร ก็เรียกภิกษุทั้งหลาย
 บวชชวาว่า " ข้าแต่ผู้มีอาอุโธทั้ง
 ุหลาย พระอรธวณณนา มีอรธ
 ประ กาศ ข้อความ สดับ ของ อรธ
 กถามีฏกไตรย อันใดเด้าพระโปรา
 ณาจารย์เจ้าได้ทำไว้แล้ว พระตินคค
 ปรภาสณอคคทังปองนั้น ไม่ย้งอรธ
 ให้ดำเร้าแก่ภิกษุทั้งหลาย ชาวอยู่
 ในระหว่างประเทศ เราทั้งหลายคง
 จักสาร โดยนริคฺคิของดีทพภาษา ใน
 คณฺหิรฐบททังหลายเปนมามากมายนัก
 จงทำเด้าอย่าให้ อากุตเจือปนด้วย
 ระหว่างภาษามครอันเปนมถภาษา
 เราทั้งหลายคคถึงระหว่างภาษา จึง
 จักทำอคคถวณณนาให้บริบูรณฺ ไม่
 ให้อากุต ฯ

ภิกฺขุ อหาสุ เชนทึ ราช
 คเหตุวา อานาจกํ กโรคฺคิ

ภิกษุทั้งหลายกล่าวอ่า ถ้ากระนั้น
 จงเรียมพระราชาให้ทำภาระน่ายอา

ฉนาจักรเกิด ๑

ศทา ราช่า สปริโส นครา ครังน พระราชาพร้อมด้วยราช
 นิภุมิตดา วิหาริ คนคดา มหา- บรูษ เด็ค็จออกจกพระนครไปตั้ง
 กตั้งปตเดริ วนทิตดา ตั้ง วนทิตดา วิหาริ ถวายอภิวันท์พระมหากตั้งตั้ง
 นครเมว ปาวิตี เดริเจ้าแต่พระตั้งตั้งเด็ค็จเข้าตั้ง
 พระนคร ๑

อลไซ เถรา ภิกษุ กตภคคิก- ฌต่าตบั้ง พระภิกษุผู้เป็นเธร
 จาวต่าเน ปรกกมพาทุนรินเทท ทังทตาย ครันฌนเด็ค็จไปประชุม
 กตปาด่าเท สันนิปคิตดา วินย- กันในปราสาทที่พระ ราช่าปรกกม-
 บิฏกฐจกถาย ตมนตปาด่าทิกถาย พาทุนรินทรตั้งไว้ แต่บวารภ
 อตถถถถถถถ อารพภิตดา มตภา- อัญฐูฉฉฉฉฉฉฉฉ พระ ตมนตปาด่า-
 ตาย มาศริกถาย นิรุกติยา ตารคถ- ตาทิกถา อันเป็นอรรถถถถถถถถถ
 ที่ป็นนาม อตถถถถถถถ จเปตั้ง บิฏก ตั้งเป็นฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉ
 ที่ป็น โดยนิรุกติของชาวอมครอันเป็น
 มุตภาษา ๑

เตน วุตคิ หิ คคถ	เหตุนั้น ท่านจึงกล่าวไว้ในคัมภีร์
วินย ปาฐวคถาย	นั้นว่า "วินยปาฐวคถาย เป็นอาทิ
ต่าต่นตั้ง ๑ วุตคิยา	ว่า ฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉ
ฉฉฉฉฉฉ ๑ ตมารทฐา	ต่าตถถถถถถถถถ ได้บวารภตั้งเพื่อ
วินยฐจกถา ๑ ต่า	ความฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉ

ตำรวจที่ปิ่นนาม	ความเจริญแก่พระศาสนาด้วย ได้
สัพพโศ ปริณิธิจิตา	สำเร็จแล้วบริบูรณ์ทุกประการ ประ
คิดส์หส์ตัมคเตหิ	มาณคันถะทั้งหลาย ๓ ห่มันแด ๗
คนเลหิ ปริมาณโต	

ตทนนุฑูร์	ตั้งคนบิฏเก	ที่ขนิ-	ดำคัมภีร์จึงปรารภอัฐฐวณณนา
กายอุจกถาย	ตั้งมุงคตวิดาตีนิยา		แห่งคัมภีร์ตั้งมุงคตวิดาตีนี้ อันเป็น
อตุถวณณนั	อารพภิตวา	มุตภา-	อรรถกถาที่ขนิภาย ในพระสุคคันค
ด้าย	มาคชิกาย	นิรุคคิยา	ปัสสม-
ตำรวจมณชฎานาม	อตุถวณณนั		บิฏกตั้งเป็นอัฐฐวณณนา ชื่อปฐุม
จเปตุ	คถา	มชฌิมนิกายอุจกถาย	ตำรวจคัมภีร์ชฎา โดยนิรุคคิของชาว
ปปัญจสุทนิยา	อตุถวณณนั	อา-	มคช อันเป็นมุตภาษาแต่ ๗ ทำ
รพภิตวา	มุตภาด้าย	มาคชิกาย	เหมือนกัน ปรารภอัฐฐวณณนา
นิรุคคิยา	ทุกียตำรวจมณชฎา	นาม	แห่งคัมภีร์ปปัญจสุทนิ อันเป็นอรรถ
อตุถวณณนั	จเปตุ	คถา	กถาพระมชฌิมนิกาย ตั้งเป็นอัฐฐ
นิกายอุจกถาย	ตำรวจปลกาดีนिया		วณณนา ชื่อทุกียตำรวจคัมภีร์ชฎา
อตุถวณณนั	อารพภิตวา	มุตภา-	โดยนิรุคคิของชาวมคช อันเป็นมุต
ด้าย	มาคชิกาย	นิรุคคิยา	ภาษาแต่ ๗ ทำตามกันปรารภอัฐฐ
ตำรวจมณชฎา	นาม	อตุถวณณนั	วณณนา แห่งคัมภีร์ตำรวจปลก
จเปตุ	คถา	องคคุคคตรินิกายอุจกถาย	ตีนี้ อันเป็นอรรถกถาแห่งตั้งยคุค
มโนรทปฐุนिया	อตุถวณณนั	อา-	นิกาย ตั้งเป็นอัฐฐวณณนา ชื่อ
			คคิตำรวจคัมภีร์ชฎา โดยนิรุคคิของ

ตั้งคดียวงค์

รพภิกษา มุณฑาสาย มาศธิกาย ชาวมคร อันเปนมุณฑาสายแแต่ ๆ ทำ
 นิรุกติยา จตุคฤงคารคฤมณชฎา อย่างเดียวกัน ปรรากอฏฐวณินณา
 นาม อตถวณณัน สเปตุ์ แห่งคัมภีร์มโนรถปรณัน อันเป
 ฌรรกถาแห่งอังกุคตริณิกาย ตั้ง
 อฏฐวณินณา ชื่อจตุคฤงคารคฤ
 มณชฎา โดยนิรุกิของชาวมคร
 อันเปนมุณฑาสายแแต่

วุกุติ หิ คตถุ แท้จริงท่านกล่าวไว้แต่ในคัมภีร์
 สุกุคณคปาฏวตถาย ฬนว่า " สุกุคณค ปาฏวตถาย เป
 ฐาติว่า วณินณากัถ สุกุคณคคฏฐ
 วณินณา จ สมารทธา กถากัถ ได้ปรรากแแต่ เพื่อความ
 สุกุคณคฏฐกถาย ฐา ฌตาคในสุคฤด้วย เพื่อความเจริณ
 ฐารคฤคณชฎา นาม ฆของพระฐาณาคด้วย อันนให้ชื่อ
 สัพพะโต ปริณฐิตา ว่าฐารคฤคณชฎา ก็ฐาเรจเรฐจ
 ฌนณวุกุติสหัสเสหิ ฐรรพทุกประการ ประมาณคณ
 คณเกหิ ปริมาณโคติ ฐงหลาย ๘ หมื่น ๖ พันแแต่ ๆ

คทณนคฺว อภิธมมฐงคณินฐกถาย ฌนฐาคับน ฐได้ปรรากอฏฐวณิน
 อฏฐฐฐาติณียา อตถวณณัน อารพ- ณา แห่งคัมภีร์อฏฐฐฐาติ ฐอันเป
 ภิกษา มุณฑาสาย มาศธิกาย ฌรรกถาแห่งอภิธมมฐงคณิน ฐตั้ง
 นิรุกติยา ปฐมปรมคฤปฐกาติณินาม เปนมุณฑากาอณฐีกา ให้ชื่อปฐม

มุตฏีกิ อัญญิกณจ สเปตุ คทา
 วิภังคปปรณฐกถาย สัมโมหวิ-
 โททนิยา อัญจวณณน อารพทิจวา
 มุตภาสาช มาคชิกาย นิริคตียา
 ทุคตียปรมคตปปกาตีนนาม มุตฏีกิ
 กณจ อัญญิกณจ สเปตุ คทา ปญจ-
 ปกรณฐกถาย ปรมคตที่ปนิยา
 อตถวณณน อารพทิจวา มุตภา-
 สาช มาคชิกาย นิริคตียา คตีย-
 ปรมคตปปกาตีนิ มุตฏีกิณจ อัญญี-
 กณจ สเปตุ

ปรมคตปปกาตีนิ โดยนิริคตของชาว
 มคธ อันเปนมูภาษา ๆ ทำเหมือ
 กัน ปรารภอัญจวณณนา แห่ง
 คัมภีร์สัมโมหวิโททนี อันเปนอรรถ
 กถาแห่งพระวิภังคปกรณ คังเป
 มุตฏีกาแกอัญญีกา ให้ชื่อว่าทุคต
 ปรมคตปปกาตีนิ โดยนิริคตของชาว
 มคธ อันเปนมุตภาษา ๆ ทำเหมือ
 กัน ปรารภอัญจวณณนา แห่ง
 คัมภีร์ปรมคตที่ปนี อันเปนอรรถ
 กถาแห่งปัญจปกรณ คังเปนมุต
 ฏีกาแกอัญญีกา โดยชื่อคตตียปรมค-
 ตปปกาตีนิ โดยนิริคตของชาวมคธ
 อันเปนมุตภาษาแก ๆ

เดนาหุ โปราณา
 อภิขมม ปาฏวคถาย
 ส่าสนสัส จ วุฑฒินยา
 วณณนานาม สมารทุชา
 อภิขมมกถาย ส่า
 ปรมคตปปกาตีนิ

เหตุนี้ พระโปราณาจารย์เจ้า
 จึงกล่าวไว้ว่า "อภิขมม ปาฏวค-
 ถาย เปนอาทิว่า วณณนาที่ปรารภ
 แก้วของอรรถกถาอภิขรรณ ให้ชื่อ
 ว่าปรมคตปปกาตีนิ ก็เพื่อความ
 ฉลาดในพระอภิขรรณ แก้วเพื่อความ

สัพพะโล่ ปริณิฏฐิตो

สत्ตควัฒ์คิธหัตเตหิ

คนเถหิ ปริมาณโคติ

จำเวณแก่พระดำตนา ก็ดำเร็จเร็ยบ

ร้อยดี ประมาณ คันณะ ๒ หมื่น

๗ พันแต่ ฯ

เอว มหากตสัปะเตโร รณณา
ปรกมมุพาหุณา อชฌิมุโจ อเนก-
สัทเตหิ เถเวหิ สัทธี อุตต่าหิ
ชนิตวา ชนมวินัย์ สังกายคตทิส-
เมว ปิฎกคตยอุจกถาย์ อตถวณ-
ณนั กตวา สันนิฏฐาเปติ

พระมหากตสัปะเถรเจ้า เมื่อพระ
ราชาปรักกมพาหุราชได้ อาราชนา
คิงนัแต่ กได้บงเกิดอุตต่าหะพร้อม
กับด้วยพระเถรทงหลายมากกว่าพัน
ได้ทำอัฐฐวัณณนาอรรถกถาพระ
ปิฎกไตรย คถ่ายกับสังคายนาพระ
ธรรมพระวินัยที่ได้สังคายนามาแล้ว
ดำเร็จตงแล้ว

อตถวณณนั กคปริโยสาเน เท-
วคา สารุกาวิ อทตฺ

เมื่อดำเร็จการทำอัฐฐวัณณนา
แล้ว ผุงเทพยเจ้าทงหลายก็ได้พา
กันตั้งธำรุกรการแต่

อัย ปิฎกคตยอุจกถาย์ อตถ-
วณณณา เอกถัจจวณเนน นิฏฐิตา

การทำอัฐฐวัณณนาปิฎกนหปี ๑
จึงดำเร็จเร็ยบร้อยแต่ ฯ

เตนาหุ โปราณา

ตัมพุทฺธปรินิพพานา

วตสัทสัทคตทิกกเม

ตตคตาสติปิณฺจสเต

เหตุชน พระโปราณาจารย์เจ้า
จึงกล่าวไว้ว่า แต่กาทที่ตัมเตจ
พระ ตัมมา ตัมพุทฺธเจ้าได้ตัจเข้าต
พระปรินิพพานมาได้ ๑๕๘๗ปี มีพระ

<p> ราชานุ ปรกมภูโษ อุกุพารปญญเตเชน กตฺวา ตตฺตฺวิมุตฺตํ ปคฺคํ ราชานิเดเกน ตํสํนโชนตฺตณนา กตฺสไป โส มหาเถโร ตํสํสํสํ ปรินายโก อชเมตีโต นรินฺเทน โส ปรกมพหุณา ตฺตฺตฺมมฺมุจฺจิตฺกามเณ กตฺวา ตํสํน ปคฺคหํ ปิฏฺกณฺจ กตฺวา เถรา ตํพเพ กตฺสํปาทโย เท ยาวตฺตฺยุกํ จตฺวา ยถา กมฺมมฺปาคมฺ ปรกมภูโษ ราชาน ตํกนิโท ปุญฺญปญฺญา รมฺเมเน ทสฺวิเชน โสจ รัชชการยิ กตฺวา ปุณฺณานิ อเนกานิ ปตฺสนฺโน รัตนตฺตเย </p>	<p> ราชานุเจ้าพระนามว่า ปรกมพหุ ราช ทรงบุญทรงเดชยิ่งใหญ่ ได้ ทำการย้ายตั้งครุหมุ่ร้ายแล้ว จึงได้ ปราบดาภิเษกเป็นผู้ได้ทำประโยชน์ พระดำตนาให้รุ่งเรือง ฝ่ายพระมหาเถรทงหุดาย มีพระ กตฺสไปเถรเจ้าเป็นอาทิเห็นดังนั้น ดำรง วัชรอยู่คราบเท่าอายุ แล้วยกไปสู่ ยถากรรมเด ๑ พระราชาปรกมพหุราช เป็น เจ้าดังกาทว็บ มีทั้งบุญแต่บุญญา ได้ด้วยราชย์โดยทศพิชราชกรรม ได้บำเพ็ญบุญเป็นอนกัปการ เต็ม ได้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ครั้น ประมอดญพระชนมายุมาถึงปริโยสาน </p>
--	---

อายุทวีโยสำเน

ก็เสด็จสู่ยถากรรวมไปตามกาตแด ๗

ยถากมมมุปาคมิ

บีฏุกตยปาดิ จ

(พระคันถรจนาคารย จังไซอรรค

ตมมาตมพุทธเทดีคา

เปนคาถาประพันธ์ว่า) บีฏุกตย-

บีฏุกตยฏีกา จ

ปาดิจ เปนอาทิวา พระบาดีบีฏุก

ฏีกาจริเยหิ ภาดีคา

ไตรย ที่องค์สมเด็จพระดัมมาตัม

อนกา ชุตทกา คนถา

พุทธเจ้า ครตภษิตแตวกัด พระ

รจิตา ตา มโนรมมา

ฏีกา พระบีฏุกไตรย ที่พระฏีกา-

คิบีฏุกานุโตมานิ

จารย์เจ้าได้ภษิตไว้แตวกัด คันถะ

ตพพุปการณานิ จ

น้อยมีเพนอันมาก ที่ท่านได้รจน

กตานิ เยหิ เถเรหิ

ไว้แตวเพนที่รรมยถึงว่าประกรณ

ชนสาตมชุตุมิยา

ทั้งปวง ก็อนุโตม พระไตร บีฏุก ทั้ง

คโต ปรี บีฏุกตย

หลาย พระเถรเจ้าทั้งหลายได้แต่ง

เดรณานิตวณณา กเถคพพา

ไว้แล้ว ก็เพื่อกความจำเริญแก่ฝูงชน

แตจำเริญในพระสาตนา ๗

เบองหน้าแตนไป จะพรรณา

อนคังดี การจารย์พระบีฏุกไตรย

ตังกล่าวต่อไป ๗

อกไซ ปุพพาจริยดีโห สงเชปโต

ครันนั้น พระบูรพาจารย์ดีหัพ ได้

ชมพทีเป จ ตมพพณณิทีเป จ

ดำแดงสังคยวงศ์โดยตั้งเชปตั้งแต่

วิชชมานิ ปัสมาทิกัง สงค์คิยวง- คันมา อันมีอยู่ในชมพูทวีปก็ดี ใน
 สัมมจ วิจิธิ์ เถเรหิ การิตี ทสฺเสตฺตวา ตามปณฺณิตฺตวํปถํที่พระเถร
 สงฺกาทํเป นานาภรณณฺณาณคฺคิ เจ้าได้ทำไว้แต่มีต่าง ๆ คือดำแดง
 ธาตุหิ ทานาทิกัง นานาปถาวํ สฺม- ประการต่าง ๆ ตามลำดับแต่ภาค
 พุทฺธปรินิพฺพานภาตานุภุมํ ทสฺ- พระสัมพุทธเจ้าแต่ตั้งเข้าสู่พระปริ-
 เสนโค อิทานิ คาว ชินภาดมาตฺธิยํ นิพฺพานมา มีพระชาคุณิพฺพานเป
 วุตฺตนเยน สัมพุทธฺตปรินิพฺพานนคิ คัน เพื่อได้รู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ใน
 อาทิมายะ ดังกาทวํป จิงกล่าวอาทิจนว่า

“อิทานิ คาว ชินภาด มาตฺธิย”
 เปนอาทิ “ว่าเรื่องพระสัมพุทธปริ-
 นิพฺพาน เตยอนมนฺยอนฺพระไปรา-
 ณาจารย์เจ้ากล่าวแต่ในชินภาด
 มาตฺธิยํปกรณํ เท้านัน”

ตโค ปวี อุตฺยภทฺโชนาม อชา- เบองหน้าแต่นั้น พระราชาบุตรพระ
 ศสฺตคฺคฺปคฺโค คํ ซาเวตฺตวา ได้พ- ราชาชอชาตสฺตคฺคฺทฺรณนามว่า พระ
 สวสฺตฺตานิ ราชํ กาวเรตี ศสฺตํ ปคฺโค อุตฺยภทฺทํ ได้เข้าพระมิตาแล้วเสวย
 อนุรุตฺทโก คํ ซาเวตฺตวา ราชํ ราชย์ได้ ๑๖ ปี ๆ พระบุตรของพระ
 กาวเรตี อนุรุตฺทปคฺโค มุณฺธาโกนาม อุตฺยภทฺทํพระนามว่า อนุรุตฺท ได้
 คํ ซาเวตฺตวา ราชํ กาวเรตี อนุรุตฺทโก ซ่าพระอุตฺยภทฺทํได้เสยแล้วเสวยราชย์
 มุณฺธา โจติ อุกฺโกฏสวสฺตฺตานิ ราชํ พระบุตรของพระอนุรุตฺท พระนาม

ตั้งศัตยวงศ์

กาเรตี มุณฑลุต ปุคโต นาค-
ทาสโกนาม คัมมาเวคควา จตุวีสติ-
วตธานิ ราช กาเรตี

ว่า มุณฑก ได้ฆ่าพระอนรุทธเสี่ย
แต่ด้วยราชย์ พระอนรุทธกับ
พระมุณฑก ๒ องค์ เดี่ยวราชย์ได้
๗ ปี ๑ พระบุตรของพระมุณฑก
นามว่า นาคทาส ก็ฆ่าพระมุณฑก
เสี่ยด้วยราชย์ได้ ๒๔ ปี ๑

ตทา กิร บิคุฆาฏวงโค อยนิ
กฤษา นาคธา นาคทาสราชาน
อปเนตวา สุตุนาคันาม อมจจ
ธารุตมมคิ ราชเช อภิสถิจจุ โดบี
อฏฐารวตธานิ ราช กาเรตี

ครั้งนั้นได้ยินว่า ชาวเมืองทง
หลายพากันโกรธว่า วงศ์เป็นบิคุ
ฆาฏวงคิ จึงขับพระนาคทาสราช
เสี่ย แต่อภิเชกอำมาตย์ชื่อ
สุตุนาค ให้เป็นธารุตมมคิในราช
สุมบคิ ๑

พระยาสุตุนาค เดี่ยวราชย์ได้
๑๗ ปี ๑

สุตุนาคธต อจเยน ตธต ปุคโต
กาพาได้โกนาม อฏฐวีสติวตธานิ
ราช กาเรตี

โดยกาลที่พระยาสุตุนาคเด็จ
ตวงตบไปแดง พระราชบุตรของ
พระองค์ทรงพระนามว่า กาพาได้ก
ได้เดี่ยวราชย์ ๒๗ ปี

ราช ปน กาเรนตธต กาพาได้-
กธต ราชโน ทตเมว วตเต สุมมา-

เวตาเมื่อพระราชากาพาได้กเดี่ยว
ราชย์นั้น ได้ ๓๐ ปี พอกครบตัมพุทธ

สัมพุทธเจ้า ประดิษฐานโต วรุตต์ตี ประดิษฐานได้ ๑๐๐ ปีถ้วน พระยา
 ประดิษฐาน กายาโตโกบี สังคคีติ- กายาโตโกบีทำสังคคีติ กาดมาแต่
 กาดโต อัญจารต์เมว วรุตต์ตี ทิวงคโต ได้ ๘ ปี ก็เสด็จทิวงคต พระราช
 ตต์ตี ปน ปุคคา ทต ภาคคา บุตรของพระยากายาโตโกบี มีพี่
 ภาทนต์ใน โกรณทวณโนน มุงคโร น้อง ๓๐ องค์ คือพระภักทนต์ ๓
 สณขโท ชาติโก สณขโย อุกโต พระโกรณทวณโนน ๑ พระมุงคโร ๑
 การโพย นนทิวทมนโน ปณจมโตติ (หรือมังกโร) พระสณขโท ๓ พระ
 ทวารุตต์ตีวรุตต์ตี ชรชมนุตต์ตี ต่าติก ๓ พระสณขโย ๓ พระอุภต ๓

พระการพย ๓ (โกรพย?) พระ
 นนทิวทมน ๑ พระปณจมต ๑
 ดงนี้ ได้พากันอนุสาสน์ราชสมบัติ
 มาได้ ๒๒ ปี

คโต ปรี อุกคเตนนโท กนก-
 นนโท ปณทกนนโท ภูตปาดนนโท
 รัชปาดนนโท วิสาณกนนโท ทต-
 ตีทชกนนโท เกอจจนนโท ชนน-
 โทติ โจรบุพพศา นอนนทา ปาดติ-
 ปุคคนคเร ทวารุตต์ตีวรุตต์ตี รัชช
 กาวเรตุ

เบื้องหน้าคณนมา พระอุคคเตน
 นนท ๑ พระกนกนนท ๑ พระ
 ปันทกนนท ๑ พระภูตปาดนนท ๑
 พระรัชปาดนนท ๑ พระวิสาณก
 นนท ๑ พระทตตีทชนนท ๑ พระ
 เกอจจนนท ๑ พระชนนนท ๑ ฯ
 พระโจรบุพพกถึงพระนอนนทได้โดย
 ราชย์ในเมืองปาดตัมครนคร ๒๒ ปี ฯ

คโค ปานกพราหมโณ นวมั แต่่นมา ปานักกพราหมณ์ ได้
 ชนนทที หนคฺวา ตกตขมพุกัปมทึ ฆ่าพระรณนัทที ๘ เดีย แล้วอภิเชก
 โมริยวงศ์ชาติ จนทคฺคตํ ราชเช พระจันทคฺคต เป็นชาติโมริวงศ์
 อภิตีเบจ ให้ครองราชสมบัติในชมพูทวีปทั้ง
 ดิน ๗

ได้ปี ปาตติปุตตนครตั้งชาติ ปุป- พระจันทคฺคตนั้น ด้วยราชย์ใน
 ฌปุเร จตุวงศ์ติวัดธานี ราชช กาวเรตี เมืองปุปฌปุเร อันนับว่าเป็นเมือง
 ปาตติปุตตนครได้ ๒๔ ปีแล้ว ๗

คตฺต ปุคโค พินทุธาวโร อฏฺจ- พระราชบุตรของพระเจ้าจันทคฺคต
 วัตติวัดธานี ราชช กาวเรตี พระนามว่า พินทุธาวโรได้โดยราชย์
 ๒๘ ปี ๗

พินทุธาวโรตฺต ปน เอกตปคฺคตา แดพระยาพินทุธาวโรมีพระราชบุตร
 อเหตุ้ เคตฺต โมริยวงศ์ชาติชาย สฺรชม- ๓๐๓ พระองค์ ส่วนพระอโศกเป็น
 มาย เทเวีย ปุคโค อโศโก อคฺคนา ราชบุตรพระเทวีธรรมา ชาติโมริย
 ตฺทริ เอกมาติกํ ทิตฺตํกุมารํ จเปค- วงศ์ ได้ฆ่ากุมารเดี่ย ๘๘ องค์ เว้น
 วา เอกนุสเส ฆาฏคฺควา ตคฺคตฺต- ไว้แต่พระติตฺตํกุมารผู้ร่วมพระมารดา
 วัตตฺตานิ ราชช กาวเรตี กับพระองค์เท่านั้น ด้วยราชย์ได้
 ๓๗ ปี ๗

อชาคตคฺคตฺต ปน อฏฺจเม วัตตฺเต เมื่อตมเด็จพระสัมพุทธเจ้าเข้าสู่
 พุกฺโข ปรีนิพฺพายิ คตฺตํเมเว วัตตฺเต พระปรีนิพพานนั้น เป็นปีที่ ๘ แห่ง

ปรีนิพนพานวเว ด้หพาหุด้ธ รณโฃ รัชกาลดพระยาอชาตด้คค ๑ พระ
 ปุตุโศ วจชยกุมารอนาม ด้กาทเป ราชบุตรดของพระยาด้หพาหุราชพระ
 อาทิราชา อิม ทับ อกคนคุดว นามว่า วจชยกุมาร ผู้เป้นอาทิราช
 มนุด้ธาดวด้ อกาดี ด้กษัตริย์ในด้กาท ด้มาถึงด้กาท
 ทวีปนี้ ด้ทำให้เป้นที่อยู่ดของมนุश्य
 ในฉวันพระปรีนิพนพานเป้นเอง ๑ พระ
 ราชาวชิรัชราชฉนินทรด้ดวยราชย์ใน
 ด้กาทฉปีด้ ๓๘ ปี ด้ทำกาดกิริยา
 ไป

โศ วจชยราชา อจจคิด้ดวด้ธานี ด้กษัตริย์ในด้กาทฉปีด้ว่าด พระราชา
 ด้กาทเป รัชช กาวเรคุดว กาดมกาดิ ไปได้ ๑ แด ๑
 คทหนศว์ เอกวด้ธ ราชด้ธณ- ด้กแต่พระ ราชาวชิรัช ด้ดง ด้บไป
 เมว อโหดี ด้ดวได้ ๓ ปี พระบัณศุควาดุเทว
 วจชยด้ธ กาดพพด้ธโศ คคิเย พระนคิคาชดของพระราชาวชิรัชพระชนม
 วด้ธ วจชยด้ธ รณโฃ นคุดา ๓๐ ปีด้ฉวัน พระอภยได้ ๒๐ ปี ๑ พระ
 ปณศุควาดุเทโว สดมคิด้ดวด้ธานี อก- บัณศุกาภยยังไม่ได้ อภิเชก ๑๗ ปี
 โย ด้ด้คิ ปณศุกาภโย สคคฺว- ด้ดวยราชย์อยู่ได้ ๗๐ ปี ด้ทำกกรรม
 ด้อนภสิคิโศ สคคคิด้ดวด้ธานี รัชช ด้กต่าง ๆ ด้ด้กด้ด้จตุ้ยกาดกรรม
 กาวเรนโศ นานากมมมานิ กคุดว
 ยกาดมม ๓ โศเอว

ตั้งคดียวงค์

ที่ ศคคตมรมมวินยี่ สงคหณ- อนนชอสงคหณเทควาระที่ ๔ ของ
นคฤถย สงคคคยวเด กเด สงกา- สงกาทอปีได้แต่งไว้ในตั้งคคยวงค์
คคฤถวาร์ สงคคหณทเทโธนาม เพื่อใหรู้คความสงเคระหพระธรรม
ย ปริจเฉโท พระวินยควงที่ ๗ บรเณทที่ ๒ จบ
แทน ๗

สำนักหอสมุด

ปริเฉท ๓

ชื่อดังกล่าวปรากฏว่า ด้วยประดิษฐ์ฐานพระพุทธรูปในดังกล่าวปี

๓ พระมหินทเกรให้ดำเนนรสู่มนะไปเชิญพระรากลชวัญเบองชว
จากคางคังขมาสู่ดังกล่าว

เคน ชินกาดม้าย ปุพพจวิเยหิ เสด่น เรองน พระบุพพจารย์
ดุคคัมปี เจคิ คตัมมิเยว ทิวเด เจ้าทงหodayจิงได้กต่างไว้ในชินกา
มหินทเทโร ชาคคหณคฤาย สุ่มน มาตินี่ปกรณว่า “ในฉวันนั้เอง
ดำเนนร เป็ดดี คจจค ดำเนนร พระ มหินท เกรเจ้าได้ตั้ง สุ่มน ดำ
ชมพุที่เป คุด อยยกถัดต์ ชาคโย เเนร เพื่อให้ไปเชิญพระรากลว่า”
คเหตุวา สักเกน จ รพณา ปฐิตี แเนดำเนนร ทำนจิงไปรับพระรากล
ทกขินกชกชชาติ คเหตุวา เอวณจ ทงหodayของส่มเด็จพระอัยยกาเจ้า
ปน วเทหิ กถุม่า มหาราช อเมห ของเชอนชมพทวปี แด้วรับเอา
คามพปณณินี่บี ปหิณคฤวา ปมช- พระ รากลชวัญ เบองชว ที่ทำด สักก
ชิตฤภาติ เทวราชบชาแต่้วมาด้วย แด้วจง
กถวดคังนว่า “คกรทำดมหาราช
เหตุไฉน ทำน จิง มา ตัม ตั้ง เรา ทง-
หodayให้ ไปยังคามพปณณินี่ทวปีเสี่ย

เด้า ท่านเปน ”

ตำรุ ภาหุเตติโซ ดุมนโน เกรสุตต์ ดุมนด้ามเนร ก็รับคำพระเเกรเจ้า
 วจนัน สัมปฏิญญิตวา คาวเทว ว่า “ ตำรุภาหุเต ” แล้วถือเอาบาตร
 ปคตจิวรี อาทาย เวหาด์ อพรุก- แต่จิวรเหาะไปยัง เวหา ณทันได้นั้น
 คนคุดวา ปาตติปคตนครทวารเว โอ- พตันไปลงเอา ยัง พระ ทวาร เมือง
 รุยห รณโยย ดันคิกิ คนคุดวา ปาตติปคตนคร แล้วเข้าไปเฝ้าพระ
 เขตมคคั อาโรเจติ ราชาทูต มุตเหตุ คามที่ พระ เกรเจ้า
 ตั้งมานัน แต่ได้เห็นสักการะเครื่อง
 บชากคคิกชน นนด้วย ฯ

คณจ กคคิกชนปฐ อททต ราชธา สัมเด็จพระราชธาเจ้ากัทรงขึ้นชม
 คุญโจ สามเนรสุตต์ ทคคโค ปคคั รับเอาบาตรจากหัดด้าม เนรไป
 คเหตุวา วรมุคตตทิสานัน ราชคูน บรรจุพระธาตุงหตาย งามคด้าย
 ปุเรควา อทาลี แก้วมุกดาอันประเสริฐ แล้วถวาย
 ด้ามเนร

โด่ คั คเหตุวา สกุกิ เทวราชานัน ดุมนด้ามเนร ก็รับเอาบาตรพระ
 อุปตังกมิคุดวา เขตมคคั อาโรเจติ ราชคุดแล้ว จึงไปตั้งดำนกัท้าวสักก
 เทวราช แดงมเหตุคามนิทเทศที่
 พระเเกรเจ้าตั้งมานัน ฯ

ตำรุ ภาหุเตติ สกโก เทวานมินโท ท้าวสักกเจ้าสุวรรณคั ก็ตรัสว่า
 โยชนตคปมาณัน มณินฎูปุ อุกุมา- “ ตำรุภาหุเต ” แล้วให้เบ็ดพระสถูป

เถตุวา ทกชินนทกษทํ นหริตฺวา แก้วมณี มีประมาณส่งได้รับโยชน
 เจตยคิริมิหิเยว ปติฏฺฐาติ เจริญเอาพระอักษราตฺเบองชวาออก
 มา ประคิษฐาน อยู่ณยอค เขา เจตย
 คิริ ๑

อถไซ มหินทตฺเตโร อโถกธมฺม- ถ้าคับนั้น พระมหินทเทรเจ้า ก็
 ราเชน ทินฺนชวาตฺโย เจตยคิริมิหิ ให้ ประคิษฐาน พระชวาทั้งหลายที่
 ปติฏฺฐาเปตฺวา ทกชินนทกษทํ อาทาย พระราชา อโถกธรรมราช ถวายมา
 ธรรมมานกณายาย มหานาคณฺยุ- บรรจุไว้ในเขาเจตยคิริ เจริญแต่พระ
 ยาน อคฺคมาติ รากชวัญเบองชวา พอเวลาดวง
 ฉาย ก็ได้มาถึงสงฆมหานาควัน ๑

ราชชา ชวาตฺตจฺงโกฏฺถกํ คเหตุวา พระราชาเจ้า ก็ได้รับเอาจิงโกฏ
 หคฺคิกุมฺเภ จุเปติ พระชวาไปตั้งเห็นอกระพองข้าง ๑

ปุณฺณมายนํ มหาวีหาโร ชวาตฺมา- มีคำถาว่า ปุณฺณมายนํ มหาวีโร
 ดินฺยา อธิ อาคนฺตฺวา เทวโตกมฺหา เป็นอาทิ แปลว่าพระมหาวีรตาม
 หคฺคิกุมฺเภ ปติฏฺฐหิ ปมฺพุทฺโต หคฺคิ- เณร ได้มาจากเทวโตก ถึงชมพูทวีป
 นาโค ตฺตฺตฺสิ โทณฺเจรวิ มหาลอกาต- ณวันพระจันทรเต็ม เพ็ญจากตฺมา-
 เมโข ๑ อฏฺฐหิตฺวา สมนฺตโค- ดินี้ ประคิษฐานพระชวาได้เห็นอ
 ปาวิตฺติ โปกฺขรဝตฺตํ ตตฺมึเยว สฺมา- กระพองข้าง พระยาหัตถ์นำคก็
 คเม อุกฺกปริยฺนคฺติ วตฺตฺนฺทรา- ปราโมทย์ ชื่นชูตั้งเสียดัง โทณฺจนาท
 ปกมฺปย ยาว ลฺลปตฺตํ กิจฺจํ นปฺผติ- ก้องกังวาท เมฆฝนใช้ฤคฺคาตก็ตั้ง

ดาว กติปาหจฺเยน เทวานมฺบิย- ๕๗ โปรยปรายโภกขรพฺรชยอยู่ทัว
 ติตุสฺราชา มหนตฺตการุ กตฺวา ๕๘ ไป ในสํมาคมนันไซ้ พระชนนุ้เจ้า
 ญุปรารเม ทกฺขินกฺขกํ ปติฏฺฐเปติ ๕๙ ก็ดำแดงอาการหวั่นไหวสละเทอนถึง
 สุตฺนา ฯ

พระราชเทวานมบิยดิศ ก็อุทิศ
 มหันตักการบูชา อยู่จน คว้าบ เท่า
 ดำเร็จตฺถูปกิจ แด้วเชิญไปสํถิตย
 ประดิษฐานพระรากขณฺเฑเบอง ขวา
 เข้าไค้เป็นญปรารม

ญุปรารเม ญุปรวิ นิจฺจสาเปตฺวา ๖๐ เมื่อ พระสํถูป อนัน ประเดริฐในญุ-
 มหิปีติ รตนาทํหิ อเนเกหิ สํทา ๖๑ ปรารมเดริจตงแด้ว พระเจ้าแผ่นดิน
 ปุณฺณํ อการยํติ ๖๒ ได้ทรง บำเพญ บุญ ด้วย อเนก รัตน
 ทงหลายทุกเมื่อมา

อกุชชาคาคมนกาโต ปริปุณฺโณ ๖๓ กาดดำเนินมาแห่ง พระ อักขชาตุ
 จบบริบูรณเท่านั้ ฯ

๒ พระสังฆมิตตาเถรีเชิญพระโพธิพฤษมาสู่สังกา

มหาโพธิสฺส ปน ปาคติปฺคตฺปรี ๖๔ เรื่องพระมหาโพธิสนั้น พระสังฆ
 ปคฺคทิวเสยว สํฆมิตฺเตเร ราชานํ ๖๕ มิตตาเถรีได้ทูลพระราชา เมื่ออนันต์
 เอกทโวจ ศฺจนามหํ มหาราช ๖๖ พระโพธิได้ ถึง เมือง ปาคติบุตฺร ว่า

คมุพณฺณิที่ปฺนติ ราชา อาหิ อตฺ ชาติมาภาพจะไปเกาะตามพ้ณฺณิ-
 อมฺม อคฺคมาลฺลํติ ภาริยํ เม มหา- ทวี่ปี พระราชาครัดห้ามว่า ขอ
 ราช ภาตฺตจฺฉนํ คจฺฉนํหิ มหา- พระแม่ชวัญเจ้าอย่าไปเลย พระ
 ราชชาติ นางเถรีถวายพระพรว่า ข้าแต่พระ

มหาราชเจ้า อันว่าคำของพระภคคา
 ให้เป็นกรรมควรแก่การอยู่ จำ
 ชาติมาจะต้องไป ขอถวายพระพร ฯ

เคนหิ อมฺม มหาโพธิ์ คเหตุวา พระราชาจึงครัดว่า ถ้ายิ่งนั้นแล้ว
 คจฺฉนํหิ ธิญฺญ พระแม่ชวัญเจ้า จงรับเอาพระ
 โพธิ์ไปด้วยเถิด ฯ

ถติกกมาเด สุกฺกปฺกขสฺส ปาญฺญิ- พระเถรีเจ้า ก็ให้ยกเอาพระโพธิ์
 ปททิวเด มหาโพธิ์ คจฺฉนํ นวํ ประเดริฐตงสฺสเรือนแม่หน้า เมื่อวัน
 อาโรเปตฺวา สยปี วิชชาญฺวี อติก- ปาญฺญิบทข้างขึ้นเดือน ๑๒ ต้องนำไป
 กมฺม อญฺุพฺพเพน สคฺคทฺธิ ทิวเดหิ ส่วนพระนางเถรีเจ้า ก็จาริกไปใน
 ตามตติคฺคิ อญฺุปฺปคฺโคต คตงพระยาไฟ

โดยดำคัม จนถึงตำบลตามตติค
 (หรือตามตติค)

ราชานี สมฺมทฺททิวเร สคฺคทิวเดหิ ฝ่ายพระราชาเจ้า ได้ประดิษฐาน
 มหาโพธิ์ เจปตฺวา สกฺกชมฺพทฺธิ- พระมหาโพธิ์แล้ว ก็เอาราชสัณบัค

* วิชาญวี คตงไฟไม่ไหม้หรือไหม้ไม่คิต วิปติเสว เอ.โก.

ตั้งศักราชวงศ์

ปราชญ์ ปุชิตี

ในชมพูทวีปทั้งต้น บูชาถ้วนคาร์บ
๗ วัน

มากสัตว์มาสัตว์ดี ปจสมปราชญ์ปท- ครั้นถึงวันประธมปราชญ์ปท พระ
ทิวดี อดิโก ราชชา วมมราชชา เจ้าอดิโกธรรมราช กิ่งตั้งพระมหา
มหาโพธิ์ เบเตลดี โพธิ์ไป

นาคา ปน คัมภีร์ ทิวดี เกร็ ฝ่ายฝั่งนาคทงหลายได้เห็นชัดเจน
ยาคิวดา มหาโพธิ์ อดิหริคฺวา ครองหน จึงจึงวอนขอพระนางเกร็
สัตว์ทิวดีนิ นาคราเชน ปุชิตฺวา แล้วก็นำพระมหาโพธิ์ไปบูชาด้วย
ปูน นาวาย ปติฏฐาเปตุ์ พระยานาคราชถ้วน ๗ วัน แล้วเชิญ

คัมภีร์เมว นาคา วมพุกุปฏฐน ในวันนั้นเอง เมื่อพระมหาโพธิ์
ปศฺวา ได้ถึงท่าชมพูโกตปฏฐนะ

เทวานัมปิยติศักราชา ปน สัมพุทธ- ฝ่ายสัมเด็จพระเทวานัมปิยติศักราช
โต ปจจุตฺตฺริคฺวา สัมพุทธฺทริเว ก็ให้ยกพระโพธิ์เสด็จขึ้น จากทะเล
มหาโพธิ์ จเปคฺวา คัมภีร์ ทิวดีนิ แล้วประคองฐานพระมหาโพธิ์ไว้
ตั้งตามพบนุณินที่ปราชเชน ปุชิตี ณฝั่งทะเล ทรงบูชาด้วยราชสมบัติ
ในตามพบนุณินทิวปทงต้น ถ้วน

๓ วัน ๑

จตุคฺคฺทิวดี มากสัตว์ดี ชุณฺห- ครั้นวันที่ ๔ ได้เชิญพระมหาโพธิ์
ปกฺเช ทศมียัม มหาโพธิ์ อาทาย มา ณคิกั ๑๐๑ คำ มาจนถึงเมือง

อากนคฺควา อนุรารปฺรํ สํปคฺโคโต อนุรารปฺร ๑
 จุฑุทสฺมิยํ มหาโพธิํ โฉปฺสฺสนํ ถึงณฺตํ ๑๔ คํ้า พระมหาโพธิ
 ชาตีสํปนฺนุกุณํ หคฺคโคโต มุคฺค- เจ้าได้ด้อยขึ้นไปบนเวหา สูงประ
 ปคฺคเตยเว อตีติหคฺคปฺปมาณํ เว- มาน ๘๐ คอก มาตรฐานว่าพันไปจาก
 หาด์ อพุกฺคคฺควา นพฺพณฺณรตีโย มีอแห่งตระกูลผู้ตงหลาย ๓๖ ชาติ
 มุณฺเจตฺวา ยาว สฺริยคฺคณฺคมา แล้ว เปดงพระนพพันรังษังหลาย
 อนุคฺคิกเช อฏฺฐาดี ประคิชฐาน อยู่ในอากาศตราบเท่า
 อคฺคณฺคมิเต ปน สฺริเย โรหิณี- ครน เมื่อ พระ อาทิตย อัดคงคไป
 นกขคฺคเตน มหาเมฆวนฺยยาน ปถวียํ แล้ว ก็เดัดจดังดุมหาปถพี ในมหา
 ปคฺคิฏฺฐาดี เมฆวันนุทยาน พร้อมกันกับกษัต
 สห โพธิปคฺคิฏฺฐานา อุกกปฺริยนฺตํ พระชรณฺเจ้า ก็ได้ดำแดงอาการ
 กคฺควา มหาปถวี กมฺปึ หวันไหวคคตอดน้ำในที่สุด ๑
 อนุพา เทวํ สปริวารา สํสมิตค- สมนเค็จอนุพาเทว พร้อมทงนาง
 เถวียา สฺนคฺคเก ปพฺพชิตฺวา น จีรฺส- บริวาร ก็พากันบรรพชาในสำนัก
 เสว อรหคฺคเต ปคฺคิฏฺฐาดี พระตั้งสมิตคาเถรเจ้า แล้วมีผู้นาน
 อริฏฺฐไซ บิไซ รณฺโฆ ภาคิณฺเยโย ฝ่ายพระอริฐกุมาร ผู้เป็นพระ
 สปริวาริ เถรเสถ สฺนคฺคเก ปพฺพ- ภาคิไนยของพระราชา ก็พร้อมกัน

ตั้งศักราชวงศ์

ชิตฺวา น จีรฺตฺเสว อรหฺตฺเต ปติฏฺ- บรិฉาร บรพฺชาโนธํนํกฺพระเถร
ชาตี เจ้าแต้วมิช่า ก็ได้อำเริ่งพระอรหัตต

ผล ฯ

ทุคฺยทิวธํ ปจฺมกคฺคิกปจฺวารณ- ครั้นวันที่ ๒ ปฐมกตฺคิกฉวฺร พระ
ทิวธํ มหาอริยฺสคฺคเถโร เจตฺยคฺคิ- มหาอริยฺสเถรเจ้า ก็ได้อุปสมบทใน
วิมฺหิ ททฺชูปถมฺปนโน วินยฺปิฏกํ เจตฺยคฺคิวิหฺร แต่ได้ประกาศพระ
ปกาสณฺตตีติ วินยฺปิฏก ฯ

มหาโพธิยาคมนกาโต ปรีปฺณโน อนัน กาดำเนินมาแห่งพระมหา
โพธิ ก็จบบริบูรณ์แทน ฯ

๓ พระมหินทเถรเจ้าตั้งปริณิพพาน

อฏฺฐารตฺเม วธฺตฺมฺหิ ชมฺมาโต- (มีคาถาพันธต่ำกว่าไว้ว่า) พระ
กตฺต ราชฺโณ มหาเมฆฉนาราม มหาโพธิได้ ประคิษฐานไว้ในมหา
มหาโพธิ ปติฏฺจฺหิ เมฆฉนาราม ในปีที ๑๘ แห่งรัชกาล
พระเจ้าธรรมมาโต ฯ

คโต ทฺวาทสฺเม วธฺตฺ คตฺต ถัดแต่นั้นมาได้ ๑๒ ปี พระอดันถ
รณฺโณ มเหตฺติ อธฺนชฺมิตฺตา ตคฺคิ- มิตตาอรรคมเหษฺของพระราชาธรรม
มาโตก เสด็จจุฬศฺตฺวรรคต ฯ

คโต จคฺคฺควธฺตฺ ชมฺมาโตโก ถัดมาได้ ๔ ปี พระราชาธรรม-
อคฺคฺมเหตฺติชฺชานเ ติตฺตฺเทวฺ จเปตี มาโตก ตั้งพระติตตฺเทวฺไว้ในตำ

แห่งพระอรรคมเหษี ฯ

คโค คคิเย วสเส เตสา เทวี พาดธา ก่อนนั้นมาได้ ๓ ปี พระเทวีเป็น
 ฐุเพน มานี น มยาปี จายี ราชา หมิงพาดมีมานะเพราะรูป มีดำริห์
 มหาโพธิ์ ปหาย อติโกธวสเส คนตุวว่า ว่าบรมกษัตริย์พระองค์นี้ ไม่ตั้ง
 มจกณทุกโยเคน มหาโพธิ์ อฆา- พระมหาโพธิ์เดียวตามเรา จึงนับคาด
 ฎยิ ความโกรธ แต่กล้าฆ่าพระมหาโพธิ์

คโค จตุตถเทวีเส ราชา ทุกขี จำเดิมแต่พระมหาโพธิ์ตายแล้วได้
 ทุมมาโน พยาธินา ปรีเปโต กาด ๔ วัน พระราชาก็เสวยความทุกข์
 กอริติ เสวยพระทัย ฆ่าพระโรคาพาชเบียด
 เบียน ก็เสด็จทิวงคต ฯ

สคคตตีดานิ วสเสดานิ ชมมาโตโก พระราชาธรรมมาโตกเสวยราชย์
 อการยิ ราชัน มจจุมชปโตโค ได้ ๓๗ ปี ก็ได้ถึงแก่ปากพระยา

โก นุ คควิ วณเจตี คัม ฐริ ท่านมัจจุราชผู้ไรเด่า ได้มาดวง
 พระเจ้าโสดกราชผู้มีอำนาจอย่าง
 กกล้าแขงหนไปแล้ว

สคคฤ ปรีนิพพานโต ทวินัน วสเส- พระราชาโสดกราช ได้เสด็จ
 สदानัน อูปริ ปณณาสคิเม วสเส ทิวงคตในปี แต่พระปรีนิพพาน
 โสดกราชา มรณปโตโค มาได้ ๔๕๕ ปี

ตั้งศักราชวงศ์

เทวานมมียศได้ ศุภจิตวา ปุณฺณ
 อนุปลกั จ จตุตถาพีธานี วรุตธานี
 กาวเรตวา มรณ อคา

ฝ่ายพระราชาเทวานมมียศศักราช
 เบื้องเปิด่าพระทัย ได้บำเพ็ญบุญ
 มีประการเป็นอเนกนับได้ ๔๐ ปี ก็
 ได้ตั้งไปสู่มรณภาพแล้ว ๆ

ศตัสจเจเน กนิฐโง โส
 อุกติโย อิติ วิตุตโต
 มุฏฐติวตุต ภูปตุต
 ปุตุโต รชชมารยิ

เมื่อพระราชาเทวานมมียศได้ตั้ง
 ตั้งวงดับไปแล้วนั้น
 พระกนิฐฐาปราภภูพระนามว่า
 อุกติโย เป็นราชบุตรพระภุหมุฏฐติว
 ได้โดยราชย์ ๆ

ในปีที่ ๘ แห่งการมีไชยของพระ
 ราชากุติโยราชนั้น

ศตัส อุกติโยราชตุต ษยวตุตมहि
 อฏฐเม อนุโควตุต ตูฏฐิวตุต
 เจติยปพเพเต วติ อตุตยตุต
 มาตุตตุต ตุกกปกฏฐฐเม ทิเน
 ปรีนิพพายิ

พระเถรเจ้า มหามหินท์ผู้ทำเกาะ
 ตั้งกาให้เจริญ ดำนักอยู่ณเจติย
 บรรพคตอดภายในพรรษา ได้ตั้ง
 ปรีนิพพานณวันติถ์ที่ ๘ ตุกกปักช
 ของเด็อนอตุตยชมาศ อันประกอบ
 ด้วยฤกษ์ อตุตยช ๆ

โส เถโร มหินโท ที่ปวชวมโน
 ตตุต ปรีนิพพานโค ทวินัน วตุต-
 ตคานัน อุปริ จตุราตติเม วตุตเต

เมื่อพระมหามหินท์เถรเจ้าเข้าสู่
 ปรีนิพพานนั้น พระพุทธเจ้าณกาล
 ตั้งวงแล้ว ๒๘๕ ปี

มหินทกเถโร ปรินิพพายิ

คตฺถํ อุกฺคิยราชสฺสํ นวตฺถสฺสํ ตฺถํ โดยกถาที่พระราชอุคคิยตฺถวตฺถํ
 อจฺจเยน เอกุณตฺถจฺฉิวตฺถํ หคฺ- ไปแต่วได้ ๘ ปี พระตฺถมมิตตาเถริ
 ภาพกขุปตฺถเช วตฺถนตา ตฺถมิตฺตา เจ้า ได้ตํานักอาศรัยอยู่ในหัตถาถิก
 ตฺถา ที่ป่าโตกตฺถํ นิพฺพุตฺตา วิหาร ก็ได้ตํานักแสงสว่างไปจากทวตฺถ
 ทตฺถวตฺถํ ได้ ราชา แท้จริงพระราชอุคคิยนั้น เถว
 ราชํ กาวเรตี อุกฺคิโย ราชย์ได้ ๓๐ ปี ก็ได้ถึงความเป็น
 อนิจฺจภาวํ ตมฺปตฺโต อนิจฺจภาพ โดยพระโรคเบียดเบียน
 โรเคน ปริปีพิโต เถ ๑

เถรสฺสํ นิพฺพานกาโต ปริบุญฺโน อนันฺนํ กถากถาวตฺถด้วยปรินิพพานของ
 พระเถรเจ้า จมบริบรณํ ตํเถานํ ๑

๕ เรืองประคิษฐานพระทนต์ราชาเบองชวา เถพระนตาฐาตุ
 เถตฺถจมาตฺถกา

อุคฺคิยตฺถํ กนิฏฺโฐ มหาตีโว พระมหาตีโว เป็นพระกนิฏฐา
 ตทจฺจเยน ทตฺถวตฺถํ กาวเรตี ราชํ ของพระราชอุคคิยโดยกถาที่พระ
 ตฺถชนเสวโก ราชอุคคิยตฺถวตฺถไปแต่ว พระองค์
 เถวราชย์ได้ ๓๐ ปี ทรงคมหา
 ตมคมตํคนตฺถํ ตมฺบรุษ ๑

มหาตีวตฺถํ อจฺจเยน คตฺถํ กนิฏฺ- ครัน พระมหาตีวราช ตฺถว ตมไป

ไซ สุรติสต์ได้ ปณณาสวตต์สายุก- แล้ว พระสุรติสต์ พระกนิฐฐาของ
 กาด กตาทิเสก ทตวตต์ธานี รัชช พระองค์ ได้ทำพิธีราชาภิเศก เมื่อ
 กาวเรตี พระชนมายุได้ ๕๐ ปี แล้วพระราชย์
 ได้ ๓๐ ปี ๑

สุรติสต์ได้ มหิปาโต พระมหิปาตสุรติศเจ้า พระองค์
 รัตนตตยมาโม เคารพนับถือพระรัตนไตรย์ ด้วย
 ทตวตต์ธานี กาวเรตี ราชย์อยู่ ๓๐ ปี มีพระชนมายุได้
 สจจิวตต์สายุก อหุ ๖๐ ปี ๑

นาวิกนทมิพตต์ ปน เถโน คุดติ- มีบุตรชาย ๒ คนของพ่อควัด้าเถา
 โกติ เทอ ปุดคา มหพพดา ทมิพ ชื่อเด่นคน ๑ คุดติกคน ๑
 สุรติสต์ได้ ซาเวตจวา ทวาทตวตต์ธานี ได้เข้าพระราชสุรติศได้ย แล้วก็
 รมเมเน รัชช อการยั ครองเมืองโดยท่านองคตอง ธรรม
 ได้ ๑๒ ปี ๑

คโค อภโย เทวานมบียคิตต์ได้ ตำคัมภษัตริย์แต่พระราชอาภย ๑
 อุดคิโย มหาสโว มุดโคทโย พระราชาเทวานมบียคิตศ ๑ พระ
 มหานาค สุรติสต์ได้ กนโกติ ราชาคุดคิย ๑ พระราชามหาสโว ๑
 อจจนัน โนโม อเตโรนาม มุด- พระราชามุดโคทโย ๑ พระราชา
 สิวตต์ รมโย ปุดโค เทอ ทมิเพ มหานาค ๑ พระราชสุรติศ ๑ พระ
 ซาเวตจวา ทตวตต์ธานี รัชช กาวเรตี ราชากนท ๑ รวม ๘ องค์ดังนี้ ๑
 *พระอเสขที่ ๘ เป็นราชบุตรแห่ง

• เสถูปติ ธรรมัง

พระยามูติวราช ได้ฆ่าทมิฬ ๒
พี่น้องเลี้ยงแต่ด้วยราชย์ได้ ๑๐ ปี

เอพาโรนาม ทมิฬ คัม ขาเอตุวา ทมิฬชื่อเอพาร ได้ฆ่าพระราช
เสตุภคิ ราชย์ จตุตพัสต์วรดานี เสตุภคิเลี้ยง แล้วครองราชย์ได้
จตุตารี่ตี อการยี่ตี ๕๕ ปี ๑

อิทานิ ทกขินทามณตราชตุ- ต่อนจะว่าด้วยกาลดำเนินมาแห่ง
ยาคมนกาโด อดตพโพ พระทกขินทามณตราชตุ แดพระนตราช
ราชตุ ๑

ราชตุภาชนกาเด กิร สัตถุโน ในกาลเมื่อจำแนกพระราชตุ ได้
นตราชตุ โกสินารกานัน มตถานัน ยินว่า พระนตราชตุของสมเด็จพระ
ตทชโกฏฐาเส อโหสิ พระศาสดาเจ้า ส่วนใดได้มีแก่มต
กษัตริย์เมือง โกสินารายทงหลาย ๑

มหากัสสปเถโร ภควา หิ ธารย- พระมหากัสสปเถรเจ้าได้กล่าวไว้
มาโนเขว ตมพปณณินทีเป นตราช- ว่า แท้จริงสมเด็จพระผู้มีพระภาค
ราชตุ อนุชานี คัสมา คัม มยหิ เจ้า ได้ทรงอนุญาตให้พระนตราช
เทถาคิ มตถราชานัน อดวา คณหิ ราชตุ นั้น ไปประดิษฐานอยู่ณตาม
พมฺปนณินทวปี ๑ เพราะเหตุนั้น พระ
เถรเจ้า จึงได้กล่าวแก่มต กษัตริย์
ทงหลายว่า ขอพระนตราชตุให้
เราเถิด แดวถถเอา ๑

คเหตุวา จ ปน อคฺตโน ตฺถริ- ครันรบีเอาแล้ว ก็มอบให้แก่พระ
 วิหาริกถุสฺส นนทเหตุเรธสฺส นียา- นนทเถร ผู้เป็นตั้งที่ชั้วหาริกของพระ
 เทคฺวา อิมิ นตาฐชาคฺคํ ตามพ- เถรเจ้าแล้วก็ดำวว่า พระราชาจาก
 ปณฺณิตฺถิเป มหาคงคาย ทกฺขิน- วจินคิได้ประคิษฐานพระนตาฐชาคฺค
 ภาเค เสธฺนามรทสฺส อนฺเตว- นั้นไว้ในยอดเขาได้นทีย ฌแม่
 รทสฺสนาม ได้นทียมคฺตเก กาก- น้ำเดรแต่แม่ น้ำจรม ในทิศำภาค
 วจนคิตฺสได้นาม ราชว ปคฺคิจ- แห่งมหาคงคำในตาม ปณฺณิตฺถิทวูป
 เปสฺสตี ตฺเจคฺยิ ตฺฆารามํ การว- แดสรำง ตັงฆาราม ไว้กับ ทัง พระ
 เปสฺสตีคฺคิ เจคฺยิ ฯ

ชาคฺควุสฺส กเถคฺวา คุวํ อิมิ ชาคฺคํ เมื่อพระเถรเจ้าดำวชาคฺควงคฺแล้ว
 เวธำถียิ อุปนิตฺส่ำย มหาจเน- จิงมีเถรดำทว่า ท่านจงเชียวพระ
 กุฎาคารธำถายิ สคฺกุนา วจิตคฺนร- ชาคฺคนี้ไป อำครัยอยู่ ฌแม่ของ เวธำถิ
 กุฎียิ จเปคฺวา ปฐํ กคฺวา อาย- แดวประคิษฐานไว้ในพระคินชกฺฎ
 ตฺฆาเร โอดฺฐเจ อคฺตโน ตฺถริ- ที่พระค้ำตค้ำเจ้าเคยประทบัณกุฎา-
 วิหาริกถุสฺส ชาคฺควุสฺส กเถลตีคฺคิ วจคฺวา- คารค้ำตำในปำมहांน แดวทำ
 ปรีนิตฺทพายิ คานักท- สคฺการบฐาไว้ เมื่ออายุตັงฆารจำ
 จะตตะแล้ว ท่านจงดำวชาคฺควงคฺ
 แก่ตั้งที่ชั้วหาริกของคฺนไว้ เมื่อพระ
 เถรดำวแล้วก็เข้าสู่ปรีนิตฺทพาน ฯ

มหานนทเถโรวปี คถา ปฏิปชฺชิตี พระมหา อานนทเถรเจ้าก็ได้ ประ

ศัสต์ ๑ สัทธวิหริโก จนทุกุ- ฎิบัต ตาม คำ พระ อู่บั้ง ฌาย์ ตั้ง ทุก
 ศคเโร ตถา ปชชนโต ดาวคณิยิ ประการ ๗ แดพระจันทศคเโรผู้
 เซควเน ทศพเดณ วดีคณชกุฎิยิ เบนส์ทวิหริกของพระมหาอานนท
 จเปตวา ปุเชตวา ปรีนิพพายิ เกร ก็ได้ประฎิบัตเหมือนดั่งนั้น คือ
 ได้ไปประคิษฐานพระชาตุนั้นไว้ใน
 พระคณชกุฎิ ที่ส้มเด็จพระทศพเดเจ้า
 ประทับอยู่นั้น แดบุชาดักการเดวก
 ปรีนิพพาน ๗

ศัสต์ ๑ สัทธวิหริโก ภทช- แดพระเด็นเณรผู้ตวิหริกของ
 เสนตุเโร ตถา ปฏิปชชนโต พระจันทศคเโร ก็ได้ประฎิบัต
 พาราณสียิ อิติปตเน จเปตวา เหมือนดั่งนั้น ได้เชิญไปประคิษฐาน
 ปุเชตวา ปรีนิพพายิ ไว้ใน ป่า อิติปตนะ เมือง พาราณส
 ได้ทำดักการบุชาค้อมมา แดวกเข้า
 ฐพระปรีนิพพาน ๗

ศัสต์ ๑ สัทธวิหริโก ชยเด็นค- แด พระชยเณร ตวิหริก ของ
 เโร ตถา ปฏิปชชนโต ราชคเห พระภททเด็นเณร ก็ได้ประฎิบัต
 เวพูนเน วดีคณชกุฎิยิ จเปตวา เหมือนดั่งนั้น ได้เชิญไปประคิษฐาน
 ปุเชตวา ปรีนิพพายิ ไว้ในพระคณชกุฎิที่ส้มเด็จพระทศพ
 เจ้าเด็คจ ประทับ แดวกใน พระ วิหาร
 เวพูนันในเมืองราชคฤห์ ได้ทำดัก-

การบูชาแด่เจ้าเข้าดีปริณิพพาน ฯ

ศัสต์ ๑ สัทธวิหริโก มหาสังฆ แต่พระมหาสังฆรักชิตเถรดีทชิ่ง
 รกชิตเถโร ตถา ปฏิปชชนโต วิหาริกของพระชยเถรเจ้า ก็ได้ประ
 โกธมพิย โฆสิตารามะ คณรกุญฺญิ ฏิบัติเหมือนดั่งนั้น เชิญไปประดิษ-
 จเปตวา ปุเชตวา ปริณิพพายิ ฐานไว้ในพระคณรกุญฺญิในพระวิหาร
โฆสิตาราม ในเมืองโกธัมพี ได้
ทำดีการบูชา แด่เจ้าเข้าดีพระปริ
นิพพาน ฯ

ศัสต์ ๑ สัทธวิหริโก มหา- แต่พระมหาเทวเถรดีทชิ่งวิหาริก
 เทวคเถโร ชาตุ คเหตวา อากาดิ ของพระมหาสังฆรักชิตเถร ได้เชิญ
 อพฺรูกคณฺทวา มหานครัสต์ อุปรา- พระ ชาตุเจ้านั้น เหาะไปใน ฟาก พ้า
 สต์ ตามพณฺณิทีเป โรหนชน- แต่จะไปตงจากอากาศ ฌโคณไม้
 ปเท มหาคามะ เตคคตฺติ อุตฺตสา- มหาศาลพฤษ์ อันชนอยู่ในทรอก
 บิตกาเด หคฺโคชนปเท กุกกุญ- เขา กุกกุญ บรรพตใน หคฺโคชน บท
 ปพฺพตกนฺทเร มหาศาลรูกขุมเด เมื่อรัชกาล พระมหานาค อุปราชได้
 อากาสโต โอคริ ยกเสวตฺรณคฺคฺรณณบ้านมหาคามใน
โรหนชนบท เกาะคลุมพณฺณิทีวปี
แต่ ฯ

ศัสต์มี กาดะ มหากาโตนาม กาดนั้น มีอุปาศกชื่อมหากาด
 อุปาสโก สปัคคทาโร มหาเถรณจ พร้อมกับบุตรภรรยา ได้ประฏิบัติ

ชินุชาคุณฺจ สุมมาปฏิชคคิควา จัรั พระมหาเถรเจ้า แดพระมหาชาคู
 วิหาลี เจ้าโดยเคารพเรียบร้อยอยู่นาน ฯ

อุโปสถทิวเต ปน ชาคูโต นพ- ครั้นถึงวันอุโบสถ พระณัพพัน
 พณฺณรตฺมโย อุกคณฺณิสุ ฌรังษฺหฺงทหายกัไดพวยพุงฺชนจาก
 พระชาคูเจ้า ฯ

โถ ๑ ปน เทโถ พุทฺธสฺส ประเทคณฺนปฺรากฏปฺรหฺนงฺสฺมเตจฺ
 ธรรมานกาโต วิย อโหสิ พระพุทฺธของค้เจ้ายังดำรง พระชนม
 ชีพอยู่ ฯ

โกปเขโถ มหานาโคติ เทวาน- (มีคํ่าถามว่า) พระมหานาคณฺน
 บียคิถฺสฺสสฺส มหารณฺโณ กิร ทุคฺติย- ค้คือใคร ฯ (แก้ว่า) ค้งได้ค้ค้บ
 ภาคิอุโก ปฺราราชา มหานาโค นาม มาพระภาคาที่ ๔ ของพะยาเทวนม-
 อโหสิ บียคิศฺรราช เปนพระอุปราชทรงพระ
 นามว่า พระมหานาคแถ ฯ

โถ ๑ ภาคฺชทายย เทวียา ภักฺโต ก็แดพระอุปราชมหานาคณฺน กถว
 อคฺคโน เทวณฺจ พตฺวาหนณฺจ พระเทวี่ผู้ เปน พระ ชายา ของ พระ
 คเหตุวา โรหนํ อคฺคมาสิ ภาคา จิงได้พาพระเทวี่ของพระองค์
 ทงพตพาหนะไปสูโรหนชนบท ฯ

คถฺสฺส มเหตี อนุครามคฺเค ตงก- พระ มเหสี ของ พระ มหานาค อุป
 วิหารมฺหิ นาม ปุคฺคํ วิชายิ ภาคฺโน ราชณฺน ได้ประสูตรพระบุตรในค้งก
 ๑ วิหารสฺส ๑ นามํ คเหตุวา วิหาร อันอยู่ข้างระหว่างทาง ฯ

ทนต์ ดงกิติโสติ นามิ อโหติ

จึงได้ถือเอานาม พระวิหาร ของ
พระ ภาดา มาให้ชื่อ แก่บุตร นั้นว่า
ตั้งคดียวงค์ นี้ ๆ

อุปราชา ตโต คนตุวา มหาคาเม ^{แต่}พระอุปราชก็ยกไปจากที่นั้น
วสุนดา โรหเน รชช กาวเรตี ^{ตั้ง}สำนักอยู่ในบ้านมหาคาม ^{ด้วย}
ราชย์อยู่ในโรหชนบท ๆ

อเล็กทิวดี อุปราชา มหากาตโต ^{อยู่}มาวันหนึ่งพระอุปราชได้ทราบ
ชาตุปดุกตี สตุวา มหากาตี ^{ข่าว}พระชาตุเจ้าแต่มหากาตอุบเศก
มคคทุเทตตี กตุวา จตุรงคพล- ^{จึง}ให้มหากาตนำทางยกพลจตุรงค
เสนา นาย มหาเทวดัสต์ สันคิกิ คนตุวา ^{เสนา}ไปตั้งสำนักพระ มหา เทเวเถร
วณทิตวา เอมมาท ภนเค กิร ตุม- ^{ถวายน}อภิวันท์แต่ถัดว่าว่า ^{เข้า}แต่
หากิ ภควโต นตาฐชาตุ อตุถิ ต ^{พระ}ผู้เป็นเจ้าของเจริญ ^{ได้}ยินว่าพระ
คเหตุ อากโตมหัตติ ^{นตา}ฐชาตุของสมเด็จพระผู้ทรงพระ
ภาคเจ้า ^{มี}อยู่ในสำนักของพระผู้
เป็นเจ้าของ ^{โยม}มานเพื่อจะมารับ
เอาพระชาตุเจ้าหนีไป ๆ

ภททกั มหารราชาติ เถโร รณโย ^{พระ}เถรเจ้าก็ขึ้นชมถวายนพระพร
ชาตุ ทตเสตี ^{ว่า} มหารราช ภททกั ^{เป็น}กรรมอัน
เจริญตวัดต์ศรีคู่ชแต่ ^{ก็}ถวายนพระ

ราชา ชาติปาฏิหาริย์ ทิศา
 หฤฤคฤโก ชาติวรียาจิ

ชาติเจ้าแก่พระราชชา ๑
 พระราชาเจ้าได้ทอดพระเนตรเห็น
 พระปาฏิหาริย์แห่งพระชาติเจ้า ก็มี
 พระไทยพุทธพรหมขอพระชาติเจ้าอัน
 ประเสริฐนั้นแต่ ขอพรแต่พระเจ้า
 แต่ ๑

เถโร ภททกั มหาราช อิมิ ชาติ
 สัมมาสัมพุทธโช ชรมาโนเยว พยา-
 กริตฺตวา กากกฉณนตฺติสฺสไดนาม ราชา
 อิมิสฺสึ ทึเป มหาวตฺตคฺคกคฺคา
 ทกฺขินตฺติเร เตรฺนาม รหตฺสฺส อห-
 เตวรภตฺสฺส นาม ไสณทฺธิยมตฺตเก
 ปตฺติชฺสาเปตฺตวา มหนตฺ กุปฺ กาก-
 เวตฺสฺสคฺคตฺติ คตฺตถ สฺมาปคฺคตฺติ สฺมาปชฺชช-
 คตฺสฺมา คณฺห มหาราชาติ ชาติ
 อทาสี

พระเถรก็ถวายพระพรว่า ข้าแต่
 มหาราชาเจ้าเป็นกรรมเจ้าเจิญดีแล้ว
 ก็ขอพระชาติเจ้าสัมเด็จพระสัมมา
 สัมพุทธเจ้า เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่
 ได้ครัดพยากรณ์ไว้ว่า พระราชาทรง
 พระนามว่า กากกฉณนตฺติศฺราช
 จักประดิษฐานไว้ณยอดเขาไฉน-
 ทฺธิยะ ณระหว่างแม่น้ำเตรุ แต่แม่น้ำ
 วรภณฝั่งขวาของ แม่น้ำมหาวตฺต
 คคฺคา ในเกาะนั้นแล้วจักกระทำพระ
 สตฺถูปใหญ่บรรจุไว้” เมื่อครัดดังนี้
 แล้วก็ได้ตั้งเขา สุตฺต สฺมาปคฺคณยอด
 เขาไฉนทฺธิยะ เหตุตั้งนั้นและพระ
 มหาราชาเจ้าจึงรับ พระชาติเจ้านี้ไป

เกิด แล้วพระเถรเจ้าก็ถวายพระธาตุ
บรมแก้วพระศรีศิวีย์แด่ ฯ

สัปรวิโร ราชา มหาศกกาเรน พระราชาเจ้าก็พร้อมราชบริวาร
มหาคาม ชาติ นยิตวา ราชนิเว- เจริญพระธาตุเจ้าไป ดูบ้าน มหาคาม
ต้นโต นาคิทุเว จานะ ชาติขริ โดย ดักการ เครื่อง แทน แห่ แล้วให้
การราเปตวา ตตถ ชาติกฤษทกั สร้าง เรือนพระธาตุเจ้าในที่มืด โดด
จเปตวา ตตคิ ตกกริตวา จีวิ มีดี โดดแต่พระราชนิเวศน์นัก แล้ว
วิหาสิ จึง ตั้ง พระธาตุ กรณัทใน เรือนพระ
ธาตุนั้น ได้ทรงทำดีการบูชา
มานาน ฯ

ปจฺนิเม กาด ราชา อตคโน กาด ภาย หตั้ง มา พระราชาเจ้า ก็
ปุกคิ ตงกคิตตํกุมาริ ตาค คิตตํ ตริตเตาพระธาตุวงศ์ในพระราชบุตร
อเมหิ ปุชิตาย ชาติยา ปุชหิติ ของพระองค์ทรงพระนามว่า ตั้ง
กคิตตํกุมาริฟังว่า “คุณพ่อดี
ตํกุมาริ เจ้าจงบูชาพระธาตุเจ้าตาม
อย่างทีพระบิดาได้บูชามาเถิด”

ชาติวุตติ กเถตวา อนุตติตวา เมื่อคริตตั้งต่อพระกุมารแล้ว ก็
กาด กตวา ตคคปรายโน อโหสิ เต้จติวงคต ประพคิโตกหน้าทาง
ตอรรคิ* แด่ ฯ

* พระมหานาค สักคปรายโน

คัสต์ อัจฉเยน ดงกคิโตได้บี เมื่อ พระราชาเจ้าดวงดับไปแล้ว
มหาศกการ กศวา รัช กาวรตี พระตั้งกคิเจ้าก็ได้ทำมหาศกการ
บูชาแด่ด้วยศิริราชสมบัติต่อมา ๗

ปจฺฉิเม กานเ ดุคฺคปฺการเว ครั้นปัจฉิมกาลพระราชาตั้งกคิก็
อตุคโน ปุคฺคตฺต โคชากยตฺต ชาคฺ ได้ทรงประพฤติดังกล่าวมาแล้ว คือ
นียาเทตฺวา สคฺคปฺรายโน อโหติ ได้มอบพระธาตุแก่โคชากยราชบุตร
ของพระองค์แล้ว ก็เสด็จสู่โลก
หน้าหนทางสวรรค์แต่ ๗

คัสต์ อัจฉเย โคชากโยบี รัช โดย กาดที่พระราชาตั้งกคิตั้งวง
กาเรนโต เหว ปฏฺธิปชฺชิต ปจฺฉิเม ดับไปแล้ว พระโคชากย เมื่อได้
กานเ อตุคโน ปุคฺคตฺต กากวณ- แล้วราชย์ก็ได้ทรง ปฏิบัติพระธาตุ
ณตฺตีสกฺกมารตฺต ชาคฺควตฺต กเถตฺวา เจ้าโดยทำนองเดียวกัน คือในปัจ-
ฉิม อัจฉเยน ตฺว อิม ชาคฺ ฉิมกาล ได้ตรัสเล่าพระธาตุวงศ์ให้
ปติฏฺฐาเปหฺติติ วตฺวา อนุตฺตาสิตฺวา พระ กากวณตฺตีสกฺกมารตฺตของพระ
สคฺค คโต อโหติ องค์ว่า โดยกาดเมื่อพระบิดาดวง
ดับไป เจ้าจึงประดิษฐานพระ
ธาตุเจ้านไว้ ครั้นตรัสดังนั้นแล้วก็มี
พระอนุตฺตาสิตฺตต่าง ๆ แดงก็เสด็จสู่
สวรรค์คแต่ ๗

คัสต์ อัจฉเยน กากวณตฺตีสก- เมื่อพระยาโคชากยตั้งวงดับไปแล้ว

กุมารโ รชช กาวเรติ พระ กากวรรณ ดิศ กุมาร ได้เสวย
ราชย์ ๑

โส กิร กากสททญคยา เอวิ ดิงได้ตั้งศัตยมา พระราชาทรงพระ
นามโก อโหสิ นามว่ากาคะนั้น ด้วยเหตุที่พระองค์
รู้จักเลี้ยงการวังแด ๑

กตยานิยสัส กิร รณโย ชิตา ดิงได้ตั้งศัตยมา มีพระราชธิดาของ
วิหารเทวี นาม ศัสส อคคมเหตี พระยาภักตยานีราช ทรงพระนาม
อโหสิ ว่าวิหารเทวี ได้เป็นอัครมเหสีของ
พระยาตากววรรณดิศนั้น ๑

ธำ จ เทวี คามณโภโย ติส- แดพระนางเทวีนได้ประสูตฺรพระ
โสติ เทว ปุคเต วิชาย บุตร ๒ องค์ คือพระคามณโภโย ๑
พระติศ ๑ ๑

กากวณณติสสุมหาราชสัส กิร แดแต่กั้นว่าพระภคินีของพระ
ภคินี โส้มเทวี นาม กตยานิ- กากววรรณติศมหาราช พระนาม
ยสัส สิวสัส มหารณโย ภาคิ- ว่า โส้มเทวีได้เป็นอัครมเหสีแห่ง
ณยยสัส อภยราชสัส กุมารสัส อภัยราชกุมาร ผู้เป็น พระ ภาคิไนย
อคคคมเหตี อโหสิ ของพระสัอมหาราชพระยาภักตยานี
(พระยาภักตยานีสัอมหาราช) ๑

ตัสมี อภยกุมารเว คิรินครเว รชช ครนเมอพระอภัยกุมารเสวยราชย์
กาเวนุเต กากวณณติสสุมหาราช อค- อยู่ในคิรินคร พระยาตากววรรณ-

ตโน ปุคฺคํ ทุฏฺฐคามณํ ปกฺโก- ดิศฺราช ได้ตรัสให้หาพระทูลสุคา-
 ต่าเปตฺวา ตาต คจฺฉิ คิรินฺทเว มณฺเฑราชบุตรของพระองค์เข้าไป ตั้ง
 วธฺาหิตฺติ วตฺตวา อมจฺฉิ คตฺถํ ว่า ดูกรพ่อเจ้าจงอยู่ในคิรินครเกิด
 บิฏฺฐสุวณฺ ฐเปตฺวา คิรินฺทวํ แล้วพระองค์ก็ตั้งอำมาตย์ผู้ ๑ ให้
 ปาเหตี เป็นบิดาของพระกุมารนั้น ตั้งไปไว้

ยังเมืองคิรินคร ฯ

อปฺรภาเค คามณฺโณภเยน สหฺชาคิ ครั้นกาลภายหลังมาพระอภัยราช
 นิสฺสํย ชคฺคิยวิวาเทน โส อภย- ได้บังเกิดวิวาทด้วยเรื่องเปนกษัตริย์
 ราชา อตฺตโน เทวียา สหฺชํ อาไศฺรยเหตุที่พระองค์ เปน สหฺชาคิ
 พตฺตวาหนํ คเหตุวา เสฺรฺนฺทวํ อค- กับพระคามณฺโณภย จึงได้พาพด
 คมาตี พาหะของพระองค์ กับพระเทวีไป

อยู่เสฺรฺนฺทวํ ฯ

สิโว นาม กิร เสฺรฺราชา อภย- ตั้งได้ขึ้นมา พระราชาเสฺรฺราช
 ราชสฺส สหฺาย โอลฺลสิ ทรงพระนามว่าสิวได้เปนพระสหาย
 ของพระอภัยราช ฯ

เสฺรฺราช ปน สรฺโกฏฺฐิ รุม- ฝ่ายประราชาเสฺรฺราชให้สร้างพระ
 ณฺเยะ ภูมิภาเค เอกนฺทวํ มาเปตฺวา นครหนึ่ง ในภาคพื้นอันเปนรมณฺเฑ
 อภยราชสฺส อทาตี สถานในสรฺ*โกฏฺฐิ แล้วถวายแก่
 พระอภัยราช ฯ

* คำนี้แปลว่าที่สุดสระหรือต่อสระ แต่ดูความไม่สมเหมือนคำแปล

ได้มี อภยราชา ศัสต์ นครดัด พระราชาอภัยราชันน์ จึงตั้งหมาย
 เทวिया นามเน สัทธิด์ โสมนครนติ พระนามพระเทวีว่า โสมนครอัน
 นาม์ อกาดี คด้ายด้วยพระนามพระเทวี ของพระ
 นครนน์ ๕

คณจ นคร อิท ฌิต์ ศัสต์มเขยว พระนครนน์กมังกัง ในเวดดาที่พระ
 อภยราชา ราชย์ กาวเรตี ราชอภัยราชเดอวยราชย์อยู่ณ ๕
 อปรภาเค โสมนเทวี รมณณ สัทธิด์ ครนกาถภายหลังมา พระเทวีได้
 เทว อมหากั นครเว เจตยณจ ทูตहारोพระราชาว่า เจตยัแด
 วิหารณจ นคติ ศัสต์มา เจตยณจ วิหารในพระนครของเรายังไม่มี เหตุ
 วิหารณจ กาคู วจญคัตติ มนเคตี ๕ นน แดควร ที่พระองค์ จะทรง สร้าง
 เจตยัแดวิหารได้ ๕

ราชา ภาททกั วจาคิ วจจวา พระราชาทรงเห็นชอบด้วย จึง
 วิหารณมูมิ จินคยนเค นครโต นาคิ- ตวิตว่าที่พระนางทูตนี้ “ เปนกรรม
 ทูเร นาจจาดนเน เอกั สาดฉน ๕ อันจำเจิญเท ” เมื่อพระราชาทรง
 อทลัด ๕ พระจินตนาการถึงภมิดสถาน เพื่อ
 สร้าง วิหาร ก็ได้ทอด พระเนตร เห็น
 ศาดฉน คือบารังแห่งหนึ่ง อันมีอยู่
 มิฐู โกถพระนครนน์ ๕

ศัสต์มี กิร มหาอริฏฐวเฒ เอโก ตั้งไดยินมาว่า มีพระมหินทเธร
 มหินทศุเถโร นาม สัทธิด์ สญจิ- องค์หนึ่งเปนวงษ์พระมหาอริฏฐูเถร

มคเคหิ ภิกขุหิ ปติวสฺสติ ได้ดำเนินอยู่ในป่าร้างนั้น ด้วยภิกษุ
ทั้งหลายประมาณ ๒๐ รูป ฯ

ราชา ศัสมี ปสฺสนโน สํวตฺตเน พระราชาเจ้าก็ทรงเลื่อมใสในพระ
วิหารณฺจ ชาติคฺคพฺภณฺจ สํชิตฺวา เถรเจ้านั้นแล้ว จึงตรัสให้ตกแต่ง
เถรี เชนฺโวจ ฆนฺเต กคฺค ชาติ พระวิหารแต่ห้องพระชาติเจ้าในศาล
ตภิสฺสํมาติ วันนั้น แล้วตรัสแก่พระเถรเจ้าว่า
ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า เราทั้งหลายจัก
ควรได้ พระชาติเจ้ามาไว้แต่ที่ไหนดี
เถา ฯ

คทา เถโร อคฺคณา ปวิหฺรณฺติ ครั้นพระเถรเจ้าจึงได้ถวายพระ
สํถฺกฺกโน ทกฺขินฺทามฺชาติ รมฺโย ทักขิน ทาม ชาติ ของ ส้มเต๋จ พระ
อทาสี คำสวดาเจ้าที่ตนได้นำมาไว้ ถวาย
พระราชาเจ้าแต่ ฯ

ราชา ศุคฺคหฺตเถ สุนฺกขฺตโยเคน พระราชาเจ้า ทรง พระ โสมน นิส
ชาติคฺคพฺภเ ปติฏฺฐาเปตฺวา อติ- หรรษา ครั้นถึงคราวส่งมณฑก-
มโนรมฺมํ อุกฺกปฺพุตฺถํ เกตาสํกฺก- ชาติคโยค ก็ตรัสให้ประดิษฐานพระ
ปติมํ อทาสี ชาติเจ้าไว้ในห้องพระชาติ แต่ให้

ราชา สํทฺธิ เทวียา ชาติยา ทำรูปเปรียญเขาโกตาสซึ่งออกุกกปฺพ-
มหนฺตํ สํกฺกาโร กโรนฺโต มหิน- พุตะแล้ว พระราชากับพระเทวีพา
ทตฺเถรปมฺมุขฺสํ ภิกขุสํมุขฺสํ มหา- กันทำสักการบูชาพระชาติเจ้าเป็นพิธี

ทานณจ ทนโต ราชย์ กาวลิตี ไหญ่ ถวายมหาทานแก่ภิกษุสงฆ์
มีพระมหินทเถรเป็นประธาน เสด็จ
ราชย์อยู่ต่อมา ๑

โถมวุทยะ รุมนนิเย ตมิทเช ครั้นเมื่อเมืองโถมนคร ขึ้นเป็น
ปุเร นริทุโท ศิริราชวัดโก มหิน- รมณียดำเร่จเรียบร้อยแล้ว พระ
ทศเถโร อริฏฐวโธ หนคชาตุ ราชานวิทธราชวงค์ศิรินคร แด
ทกขินปติฏฐาสัตติ พระมหินทเถรอริฏฐวงค์ ได้ประ-
คิษฐานพระทนต์ชาตุเบองชวา แด้ว
ด้วยประการดังนี้ ๑

อิจุเจว ทกขินทาตมปติฏฐาน- อนันนภาตว่าด้วยประคิษฐานพระ
กาโต ทกขินทาตมชาตุเจ้าจบแทน ๑

๕ เรื่องพระนลาฏชาตุ เด็ดจมาตัง

คโต ปวี วิหารเทเวีย ภาตา เบองหน้าคั่นนมา พระคิด้เถร
จุปบีณฑิปาตคิด้ศฤโร นาม เอ- เจ้าจุปบีณฑิปาต ผู้เป็นพระภาตา
กทิวดี ภาทวณณคิด้สมหาราชคิด้ ของพระวิหารเทวี อยู่มาวันหนึ่ง
อายุด้ชาริ โอโตเกนุโต อปฺปาว- ได้พิจารณาอายุด้ชาริ ของพระ
เด็ดนุติ ฌตฺวา ปุน ทิวเด็ วัฒนภา ราชากากวณณคิด้สมหาราช ก็รู้ว่า
ตฺทริ กเถดี ยังเห็ดออยู่่น้อยวันแล้ว พอรุ่งขึ้นก็
มหาราช อิมิ คุมุหากิ ปริห- ไปทูลพระราชาว่า ข้าแต่ท้าวมราช

รัตนัง นตาฐชาตุ สัตถา ชรมา- พระนตาฐชาตุ^๕ พระองค์ได้เชิญมา
 โนเยว พยากโรติ อนาคต มหา- ไว้ แต่เมื่อองค์สมเด็จพระบรม
 วาตุกคงค้าย ทกขินภาเค เตรุ- คำสดาเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ได้
 นาม รทสัส อนาคต วรรสัส นาม ทรงครัดพยากรณ์ไว้ว่า “ในอนา-
 โสณทัยมตุถเก กากวณณติสโส คตกาต จะมี พระราชาทรงพระนาม
 นาม ราชา ปติฐจาเปตัสสตี คี ว่ากากวณณติศราช จักประดิษ-
 สันชยา รควา คคถ สมาปคตี ฐาน พระ ชาติเจ้าไว้ใน กระจหม่อม
 สมาปชชิตวา ตุมะหิททานิ มน- เขาได้ณทียะ ณะระหว่างแม่น้ำเสรุ
 ดีกาตพพนติ กับแม่น้ำวรกใน ทิศภาค แห่ง มหา
 วาตุกคงคา” “สมเด็จพระผู้ทรง
 พระภาคย์เจ้าได้ หมายเอาพระชาติ
 ของคนนั้น ครัดแต่จักเสด็จเข้าเสด็จมา
 บัดผลในตำบลนั้น^๕ เดียวขอให้
 พระ มหา บพิตร ทรง พระ มนต์ การ
 เถิด” ๑

ราชา กิณจาบี อตคโน บิตรา พระราชาเจ้าก็ทรง รัตถิ่ง คำที่
 มรณญเจ กถิ คี วจัน อนุตัสรันโค พระราชบิดาของพระองค์ได้ ครัดไว้
 ชาติดีเนเหน ปน คี น มนสาภาติ ณะเวตาบรรมอยู่เห็นอพระแท่นมร-
 ตทา เถรสัส วจัน สตุวา บิตรา กถิ คี ณะอาศน์ แต่ได้ทรงทำมนต์การพระ
 อนุตัสรันโค ส่า ชาติ วตาคิ อาห คำรัตพระบิดาโฆวาทนั้นด้วย พระ

ตีเนาในพระชาติเจ้ามีกำลัง ๑ ครั้ง
นั้นครั้นได้ทรงสดับคำพระเถรแล้ว
แตรถึงถึงพระตำรับตั้งเศียรพระบิดา
ก็ตรัสแก่พระเถรนั้นว่า ข้าพเจ้า
จริงเรื่องพระชาติคุณนั้นแน่แท้ละ ๑

ได้ ปน ราชชา ชาติ ปติฐจ-
ปนโค เสรนคเว สิวราชา โวหน-
นคเว มหานครราชา โดมนคเว
ศิริอภยราชาติ คินณ ราชัน
เชฐโจ เคหิ สัตมโค หุดวา
วิสาขปุนณมัย วิสาขนคชคเตน
มมงคลอชุกั ปติฐจเปติ

แต่พระราชเจ้านั้น เมื่อจะประ-
ดิษฐานพระชาติเจ้าไว้ แดพระองค์
ได้ เป็นพระเชษฐราชของพระราช
๓ องค์ คือพระราชสิวราชเมือง
เสรนนคร ๓ พระราชมหานครราชา
เมืองโรหณะนคร ๓ พระราชาอภย
ราชเมืองโดมนครศิริ ๓ พระองค์
ได้พร้อมกับพระราช ๓ พระองค์นั้น
ประดิษฐานอิฐมงคลโดยวิสาขนัก-
ชัตตฤกษ์ในวันวิสาขบุญนี้มีแต่ ๑

นิฐิเต ๑ ปน ชาติคพภ ราชชา
เถเรน สัทธ มนคเตควร นิฐิโค
ภนเต ชาติคพภ เศว โรหิณนค-
ชคเตน ชาตินิชาน กิริสตาม
คเมหิ เกธชาติ ษานาถาติ คิส-

ครั้นเมื่อห้องพระชาติเจ้าเสร็จแล้ว
พระราชเจ้า ก็ทรงหารือกับพระ
เถรเจ้าว่า ข้าแต่พระเถรเจ้า ห้อง
พระชาติเจ้าเสร็จตั้งแล้ว พวุนั้นนัก-
ชัตตฤกษ์โรหิณ เราทั้งหลายช่วย

ตศุเถรธัตถ์ ภารมกาดี

กัณบวรจุพระราชอุเจ้าเกิด พระผู้เป็น
เจ้ายังรู้จักแห่งพระเกษชาตุเจ้าอยู่
หรือ ขอให้เปณการของพระเถรเจ้า
เกิด ฯ

เถโร ปน อตฺตโน สัทฺตวิหาริก
สัจฺจเถโร อวฺโถ ภูมฺปนฺนาค-
วิมานเ ชยเดโ นาม นาคราชา
วสฺสตี โส จ ตปฺสฺสภตฺตดิگانํ เทว
ภาคิกฉวนฉานํ ปรีหฺรณํ เกตฺธชาตุ
ปุสฺสตี

พระคัสตเถรเจ้าก็เรียกพระสัจฺจเถร
ผู้สัทฺตวิหาริกของคนมาตั้งว่า ตุกร
ผู้สัทฺตวิหาริก พระยานนาคราชา
ชื่อว่าชยเดโณดำรงอยู่ในภูมฺปนฺน
นาคพิมานนาคราชนั้น ได้บูชาพระ
เกษชาตุที่นำไปแต่ตปฺสฺสภตฺตดิ
๒ พานิชพิน้อง ฯ พรุ่งนี้ท่านจง
ไปเชิญเอาพระชาตุขึ้นมา ให้บังคับ
พระยานนาคราชว่า จงถวายให้พระ
ราชาเดี่ยเกิด ฯ

เสว คํ ชาตุ อหริตฺวา รณโย
เทหิตี อาณาเปตี
ปนฺนทิวเส สัจฺจเถโร ภูมฺปนฺน-
นาคภวนํ คนฺตฺวา ชยเดโ นาครา-
ชธตฺถ์ สันตฺติเก เกตฺธชาตุ อหริตฺวา
रणโย อทาสี

พอวันรุ่งขึ้น พระสัจฺจเถรเจ้า ก็ไป
ยังภูมฺปนฺนาคพิมพ เชิญเอาพระ
เกษชาตุแต่สำนักพระยาชยเดโณนาค
ราชเดี่ยมาถวายแต่พระราชเจ้า ฯ

จุฬบีณฑิปปาตคิธัสตุเถโร ๑ มหา- จึ่งพระเถรเจ้าทั้งหลาย คือพระ
 ฐาคคตตุเถโร ๑ มหินทตตุเถโร จาคิ จุฬบีณฑิปปาตคิธัสตุเถร ๑ พระมหา
 เขตเถรา อเนกธตปริวารรา จตุ- ฐาคคตเถรเจ้า ๑ พระมหินทเถรเจ้า
 ตาโร ๑ มหาราชาโน กากจณฺณ- พร้อมกับภิกษุบริวารมากกว่าร้อย
 ติธัสปมุขา มหาวาตुकงคฺคาย ทก- แด้วพระยามหาราช & พระองค์ มี
 ชินภาเค เตรฺนาม รหฺสฺส อเนเค พระยา กาก วรรณคิธ เปน ประชาน
 วรรณธัส นาม โสณฺทิมตฺตเก ได้ประดิษฐาน พระนตาจฺจธาตุ ของ
 ภควโต นตาจฺจธาตุ ปติจฺจเปตฺติ ดมเด็จพระผู้ทรงพระภาคเจ้าไว้ใน
 ภาระหม่อมเขาโสณฺทิมะ ณะระหว่าง
 แม่ฟ้าแต่แรกแม่ฟ้าจรภ ในทักษิณ
 นิคํภาคแห่งมหาวาตुकงคฺคาแด ๑
 ปติจฺจเปตฺตวา ๑ ปน ราชา อ- ครั้นเมื่อ พระราชาเจ้าได้ ประดิษ
 ทกปฺพุตเตถาสฺตจฺจูปติภาคํ มหา- ฐานพระธาตุเจ้าแล้ว จึ่งให้ก่อพระ
 ฐูปิ อภาสิ มหา- ฐูปิ มีถ้วนเปรียบด้วยยอดเขา
 ไก่ดาสอันชื่ออุทกปฺพุต ๑
 ๕ พุณฺณจ กตญจ ยฺยคฺคํ กตฺวา ครั้นทำตั้งทงปวง เป็นการตั้งม-
 อเนกปฺปการสมฺมาเนน สคฺคํ ปุเชติ คดวทุกอย่างแล้ว ก็ได้ทรงตั้งการ
 บูชา มีประการเป็นอเนกต่อมาแต่ ๑
 กากจณฺณคิธัสฺสราชา อภิเศก พระ ราชา กาก วรรณคิธ ราชได้
 ปตฺโต วรรณปานตี พุทฺธปฺปณฺโน ปราบดาภิเศกแล้ว ทรงแต่งหา

วรพุทธชاکุ นตาชชากุ ปติชชเปติ ชีวิศรชัณประเดริรัฐ ไต้ทรงพระสัท-
ชาในพระพุทธรธาดนา ไต้ประคิษ-
ฐานพระพุทธรชากุแดพระนตาชชากุ
อันประเดริรัฐ ฯ

กาทกณณคิส์ตัมหาราชชา ปน ฝ่ายพระราชากาทกวรรณคิส์มหา
จตุสัจจัตถ์จณรานิ อเนกปณณิ ราช ไต้ดำตัมพระกุดบชามาจะ
อุปจันติวา สคคปรายโน อโหติติ ประมาณมิไต้คตอด๒๔ปี กัไต้ตั้ง
ตั้งมรรคาโดกหน้าไปสัวรรค ไต้
ประการณน ฯ

จิเจอ นตาชชากุคมนาโต กาทว่าไต้ความดำเนนไปแห่ง
ปริปณโน พระนตาชชากุเจ้า กัจบบบริบูรณ
แต่เท่านั ฯ

๒ เรืองสร้างพระมหียงคนเจคัย

กาทกณณคิส์ตัสส อจเจน คัสส โดย กาทที่พระราชากาทกวรรณ-
กนิชชปุกโต คิส์โต นาม ที่ชวา- คิส์ไต้ดวงตัมไปแล้ว พระกนิฐ
บีโต ชาคนตวา บีคุดริวิกิจจ ก- บุตรของคณนอยของพระองค์ พระนาม
เรตวา มาตวรรษ กุณนทตคณนจ ว่า คิส์ ไต้ไต้ตั้งมาแต่ที่ชวาบี ครัน
คเหตุวา กาทกุยา ที่ชวาบี อค- ให้ปดงพระสัริคัพพระบิดาแต่อกัพา
คมาติ พระมารดาแต่ชางกุณนทตคณนไต้ยัง

ที่ฉวางปี เหตุกตัญญ์พระภาดา ๑

ทูลฐคามณโภยกุมารโร ปน คตต์ ฝ่าย พระทูลฐคามณโภยกัย ราชกุ-
เชษฐบุตุโต โสฬตวตติโก บิตู มาร ผู้เป็นพระเชษฐบุตุครของพระ
รณณา พนุชนภเยน ปตยิตวา ราชานัน มีพระชนม์ได้ ๑๖ ปี ก็ได้
มตย์ อคคมาตี หนีไปด้วยความกตัญญ์พระราชบิดา

จะจำจอง ไปถึงมตย์ประเทศ ๑

คทา มตยเทตโต อากนควา ฌนภายหลังได้มาแค้นมตย์ประเทศ
มหาคาเม กตาทิเสโก อโหสิ แด้ว ได้มีกตาทิเชกในบ้านมหา
คาม ๑

กุนททหตติปติ จ เคตต์ เชษฐ- ฝ่ายข้างกุนททหตติปติ ได้ไปอยู่
กนิฏจกานัน ราชกุมารานัน วิฉาเทน ในหลังจุฬังคณะ (เนินเต็ก ๆ) เหตุ
จุฬงคณปฏิจัย คตา ความวิฉาทของพระราชกุมารผู้พี่แต่
น้องทงหลายนน ๑

ยทุชกาเด กนิฏจติตต์ได้ คาว ในกาตเมือรบกัน พระกนิฏฐติศ
ชินาติ ได้มีไชยก่อน ๑

ทุกุชวาเร ปน เชษฐกภโย ครนรบกันวาระที่ ๒ พระเชษฐกุ
ตฏจัตตหตต์พต คเหควา ยชช- อกัยได้ถือพต ๒ หมัน ก็ชนะโดย
นกาเด ชินาติ ศิริตต์ดีในกาตรบเด ๑

เถรา ปน อุกโก ภาตเว อณณ- ฝ่ายพระเถรเจ้าก็ให้พระพี่น้อง ๒
มณณัน รมาเปตต์ พระองคณชมาโทษกันเสีย ๑

อภยทูลสุคามณักราชา กิริ ชาติ ได้ยินว่า พระราชาอภยทูลสุคา-
 นิฐจาเปตุ พตวาหนปริวุโค ติด- มณั มีพระไทยปรารถนาเพื่อจะให้
 ตำรามั คนตุวา ตัฆิ วนทิตวา พระราชาเจ้าได้ประดิษฐานอยู่ด้วยดี
 ภนเค ตำสนั โขเคตุ ปารคงค- จึงได้ยกพตพาหนะแห่นให้ไปยังคิด้
 คริด้ตำมิ อมหากั ปณณเขตคต- ตำราม ถวายอภิวันท์ตั้งฆัแล้ว
 ภาย อมหากั สหคามิภิกษุ เทลาติ คริด้ว่า ข้าแต่พระเถรเจ้าทงหตาย
 อาท โยมนัจักข้ามฝั่งแม่น้ำไปเพื่อจะยัง
 พระดำดนำให้รุ่งเรือง ขอพระเถร
 เจ้าทงหตายจงให้ภิกษุทงหตายเป็น
 สหคามิ ไปกับโยมเพื่อบุญเขตร
 ด้วยเถิด ฯ

ตัโฆ ปณจสคภิกษุ อทาดิ พระสงฆัได้ให้ภิกษุไปด้วย ๕๐๐
 รูป ฯ

ราชา ภิกษุตัฆิ คเหตุวา กุณ- พระราชาทังพาภิกษุทงหตายไป
 ทตทคถิ อารุยุห ทสโยเซหิ ปริ- สัตถัจ ทรง พระยาข้าง กุณทต ทคถิ
 วุคโค จตุรงคพตเด่นาย ยุทุชาย ห้อมต้อมไปด้วย ทคโยชาทงหตาย
 นิภษมิควา มหियงคณั คนตุวา ยกออกไปด้วยจตุรงคเด่นาเพื่อจะ
 ทคถ ทมิเพหิ สททธิ ยุชณนุโค รบ ไปถึงมหियงคเจตยั ด้รับกับ
 งหियงคณณ กณจุกถุบั การวาเปติ ทมิพทงหตายในที่นั้น (มีไชย) ให้

โยธา ๑๐ เหล่าคือทหารทศ

สร้างพระสถูปบรรจุพระกรัณทกไว้
ในมหายังคณา ฯ

ภควา กิร โปธิโต นวเม มาเต คังได้ตั้งบับมาว่า ส้มเด็จพระผู้ม
อิมิ ทับ อากนคฺวา คงคาคิเว พระภาคเจ้า เมื่อได้ครัดแก่พระ
มหานาคนุยุยานะ อิทานิ มหียง- โปธิญาณแล้วได้ ๙ เดือน ได้ตั้ง
คณอุปถัถ อูปริ ภาค เวหาเต มาตั้งถาน ตั้งคิยอยู่ในเวหาอัน
จตุวา ยกฺขาน ทมิคฺวา ปกฺกามิ เป็น เบอง บน แห่ง มหียังคณ สถูป
เดี่ยวณ ณมหานาคโนทยานริมฝั่ง
แม่คงคาได้ ทรมาณฝูงยักษ์ทั้งหลาย
แล้วตั้งตั้งถิตาศไป ฯ

ตั้งคฺฤ ปรีนิพฺพุเต ปน มหา- ครน ส้มเด็จพระ บรม ค้าตฺตาเจ้า
ธาริปุคฺคตฺเถรธตฺ อเนเตวาดีโก ตั้งตั้งเข้าสู่พระปรีนิพพานแล้ว มี
ธรรณาม เอโก เถโร จิตฺตฺกฺกฺโขโต พระเถรองค์หนึ่ง นามว่าพระธรร
คิวดชาคฺ คเหตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปรีวคฺโขโต เป็น อนิ เตวาดีก แห่งพระมหาธาริ-
ชานคฺนคฺวา อิมธมฺมี จานะ ปติฏฺฐ- บุคฺคเถรเจ้าได้รับเอาพระคิวดชาคฺแต่
เปตฺวา ทฺวาทตฺหคฺฤพฺเพธิ ฐปฺ เชาจิตฺตฺกฺกฺโขก็เห็นเห็นมาด้วยหมู่ภิกษุ
กตฺวา ปกฺกามิ ตั้งมี มาประดิษฐานไว้ในสถานนั้น
ได้ให้สร้างพระสถูปสูง ๑๒ ศอกแล้ว
ก็ตั้งถิตาศไป ฯ

เทวานมฺมียคิธฺสรณโย ภาคฯ พระจุพาทย์ผู้เป็น พระภาคฯ ของ

จุพาทโย นาม คัม คัมคหคฤพเพธึ พระยาเทวานัมปิยติสยให้ได้รับพระ
การเวตี สดับนั้นตั้งขึ้นไปเป็น ๓๐ ศอก ๗

อิทานิ ทุฏฐคามณีนภยวราธา เจ- เดียวนพระยาทุฏฐคามณีนภยวราธา
คิยัม คัมคหคฤพเพธึ กณญกเจคิยัม ให้สร้าง กณญกเจคิยัม ตั้งขึ้นไปเป็น
การเวตี ๘๐ ศอก ๗

มหายังคนถปปัจจิกาโต ปริปญ- กาดว่าด้วยก่อพระสถูปในมหายัง-
โน คณะ กัจจบบริบูรณ์แต่เท่านั้น ๗

๗ เรื่องสร้างพระมริจเจคิยัม

ราชา ปน คคฤ มหายังคณเ ฝ่ายพระราชเจ้า ได้จับทมิพทัง
สคฤ ทมิเพ คเหตุวา อมพททมิพ หลายในมหายังคณนนั้นแล้ว มารบ
จตุหิ มาเดหิ กัจจนทมิพ จตุหิ อัมพททมิพอีก ๔ เดือน มารบ
นคเร จตุหิ มเหตทมิพ จตุหิ กัจจนทมิพอีก ๔ เดือน มารบมเหต
ชณเเว จ ทมิเพ อนุกกเมน ทมิพที่ยังหาไครยอยู่ในเมือง ๔ เดือน
คเหตุวา แล้วมารบทมิพทังหลายอื่นๆ อีก ๔
เดือน จับได้เป็นลำดับไป ๗

คโต อนุราชปุริ คนคฤวา โอ- เบื้องหน้าคณนั้น ก็ยกไปยังเมือง
กาดปพพเต ชนชาวาริ นิวาเสคฤวา อนุราชปุริ ปดงพดแรมขันชาวาร
กคฤ ฐพากิ การเวคฤวา เซฏฐมุต- อยุณเขาโอกาดบรพค แล้วให้ขุด
มาสมุหิ อุกกพิพ กิพ กคฤ สระตงในที่นั้น ครนถึงคนเดือน

ปโชตนคร มาเปติ อนุราชปุเร เชฐฐูมาต ก็โปรดให้ม้พิชชุก
 เอพารราชานัน ๓ ห โยเชหิ ซาเอชคฺวา กิพา ๑ แล้วให้สร้างเมืองในที่นั้น
 นคร ปาวดีตี เรียกว่าปโชตนคร ๑ ได้ยกไปฆ่า
 พระยาเอพารราชในเมืองอนุราชปุ
 กับพตโยธาตายสิ้นแล้ว ยกไปนคร ๑

เอว ทุฏฐคามณิภยราชา ทวค- พระราชาทุฏฐคามณิภยราชา ได้
 ตัดทมิพราชาน โสอาเอชคฺวา ดักต- ฆ่าทมิพราชเสีย ๓๒ คนแล้ว จึงได้
 ดงกาทีเป เอก เดคคคคิ สมนุสดีตี ยกเดวครณิครขึ้นเป็นนครเดี่ยว ใน
 ดงกาทอูปทงดินด้วยประการดังนี้

นคตมกคตคคตาเห อคิวดคเต ครนเมืองงานนครมกคต ดูปคหะ
 ดเจคยี่ มริจจวคคิวิหาร กาวเรตี ดองไปแล้ว พระราชาก็ให้สร้างวัด
 โด ๑ คีหิ ลังจุนเรหิ นิฏฐาตี มริจจวคคิวิหาร พร้อมกับทั้งพระ
 เจคยี่ ๑

นิฏฐิเต ๑ ปน ราชาน มหนค ครนเมื่อเสร็จ การ ก่อสร้าง แล้ว
 วิหารมหน กาวเรตี พระราชาเจ้าก็ให้มีการฉลองวิหาร
 เปนงานใหญ่ ๑

มริจจเจคยิกกา ถถากว่าด้วยเรื่องมริจจเจคยี่ จบ
 เทาน ๑

๘ เรื่องสร้างโตหปราสาท

คโต ปริ ราชา โอดิเกนโต เบื้องหน้าแต่่นหมา พระราชาเจ้า
 ราชเคเห ทรณทเก จปีคิ์ สดุณณ- ได้พิจารณาตรวจตราแลไป ก็ได้
 ปเว เลกขิ์ ทิดวา คิ์ วาเจติ ทอดพระเนตรเห็นลายดักษณอักษร
 อนาคต เจตวาพิสาธิกั วดัสต์คิ์ เขียนไว้ในแผ่นทองที่ประดิษฐานอยู่
 อติกกุมม กากวณณคิ์ดีดัสต์ ในพระกรัณทกในเรืองหดวง ก็ทรง
 รมโย ทูญสุคามนิออกโย นาม อานค (มีเนื้อความว่า) ค่อไปใ
 ปุคโต อิทมจิทตจ กาวเรดัสต์คิ์ อนาคตกาลอย่างเข้าถึง ๑๔๐ ปี พระ

ราชบุตรของพระราชาากอวรัตนคิ์
 ราช ทรงพระนามว่า พระยาทุญรู
 คามนิออกโย จคิ์ได้ทำตั้งนี้ ๆ คิงนี้
 ตทา ราช อยเยน กิร ทิมทล- ควังน พระราชาเจ้าได้ทรง
 ดินา มหินทคเตเรน ทิโยไซมหิคิ์ หลุหราชชนมว่า คิงได้ยินว่าเรา
 หตุคคุดโก อโหสิ เป็นผู้พระผู้เป็นเจ้าของ มหินทเทร
 ชอทิมทลดี ได้เห็นแล้ว ๆ

ตทา ทิพพิมานเดกขิ์ โอดิ- ถ้าคบนน เมื่อได้แลดูลายเขียน
 เกนโต เอเกกปดัสโต จ อพเพ- ทิพพิมานแล้ว ก็ให้สร้างโตห
 ฐโต จ ดคฺตรนปมาณึ นวม- ปราสาทใหญ่ตั้งแต่ตะคาน ๆ มีพื้น
 ภูมิคิ์ สหสฺตคพุกิ์ ดีหปณชราทิ- เกาชน ๆ ตะเจ็ดศอกมีห้องเกาหอง
 อนเนกวิจิตคิ์ โตหปราสาท กาวเรควา งามวิจิตร อกเนกไปด้วยดีหปณชร

ทกษิโนทกั ปาเตตวา ภิกขุตั้งตั้ง เป็นคน แล้วจึงหันหน้าทกษิโนทก
 อทาส์ติ ตรวจจดถวายโดยปราศาทนนั้นแก่พระ
 ภิกษุตั้งตั้งนี้ ๗

มหาวัสสาที่ตุ วุคคั กิณจาบี เรื่องหมักด่างไว้ในคัมภีร์ทั้งหลาย
 โดหปราสาทั เทวานมมียคิตโตโยเว มีคัมภีร์พระมหากวงศ์เป็นคนแล้ว ๗
 การตั้งตั้งติ ตถาบี คัสสิมี สัมเย พระราชาเทวานมมียคิตพระองค์
 อภาวโต อพาคเคติ วุคคณคิ คัสสิบี เคียวเท่านั้น ที่จักสร้างโดยปราศาท
 คนถปเทศุ วุคคั ได้ก็จริงแต่ แมถังตั้งนนักคิ ในสมัย
 นั้นก็เด็กด่างไว้แล้วว่า “ เป็นของ
 ไม่มีในอนาคต ” เรื่องหมักด่างไว้
 แล้วในคัมภีร์บทที่ ๓ แต่ ๗

โดหปราสาทกตา ถกว่าด้วยสร้างโดยปราศาท จบ
 เทาน ๗

๘ เรื่องสร้างพระสุวรรณมาตักเจดีย์

อถกทิวถั ราชา มหาโพธิ์ อยู่มาวันหนึ่ง พระราชาเจ้าได้
 ปุเชตวา นครี ปวีถันโต ญุฏฐาเน บุษาพระมหาโพธิ์แล้ว เมื่อเสด็จเข้า
 อยยกกราเชน ญพพัสถาภิเสกกาเด พระนคร ได้ทอดพระเนตรเห็นคิถา
 นิชาคั สิตายูบี ทิถวา มหินทคถเ- ยูปะที่สมเด็จ พระอัยกราชได้ให้จำ
 เรน วุคคถวณัน อนุตั้งตั้งรโต วิสาช- หลักไว้ เพถาเมื่ออภิเศกได้ ๖ ปี
 ปุณณนุโปถถทิวถั วิสาชนทชคค- มีอยู่ในสถานพระสถูป จึงทรงระถัก

โยเค มหาอุปกรณศุภาย ภูมิปริ-
กมมัม อารภิ

ถึงคำพระ มหินทเถรเจ้ากล่าวแล้ว
ครั้นวันอุโบสถเดือน ๖ ฤกษ์วิเศษ
นักขัตตโยค ก็ให้เกดย์บริกรรม
๕ ๕
พนทเพื่อจะสร้างพระมหาสถูป ๑

อารภิสุวา จ ปณ อาตัพพห-
บุณณมุโปสถทิวเต อุตตราตัพพ-
นทขัตตโยเค เจติเย มงคตัญจกั
ปติฏฐเปตี

ครั้นได้ปรารภเสร็จแล้ว ถึงวัน
อุโบสถ เพ็ญเดือน ๘ ฤกษ์อุตุครา
ตัพพโยค ก็ทรงวางอิฐมณฑป
ศิษฐานพระเจดีย์ ๑

ราชา ชาตคัพพะ กคคัพพกิจจ
นิฏฐาเปตวา ภิกขุสงฆ์ วนทิตฺตวา
เขวมหา ภนฺเต ชาตคัพพะ กิจจ
นิฏฐิตํ เตว อาตัพพมุโปสถ-
ทิวเต ชาตุนิทานํ ภวิสฺสตี ชาตโย
ชานาถาคี

พระราชเจ้าได้ยังกิจอันควรทำ
ในห้องพระธาตุเจ้าเสร็จแล้ว ก็ไป
ถวายอภิวันท์ภิกษุสงฆ์ ครัดว่าข้า
แต่ผู้เป็นเจ้าของถวาย กิจในห้อง
พระธาตุสำเร็จเสร็จแล้ว พรุ่งนี้เป็น
วันอุโบสถอาตัพพฤกษ์ จักมีการ
บวรับพระธาตุเจ้า พระผู้เป็นเจ้าของ
ถวายยังรู้ว่าพระธาตุเจ้ามีอยู่หรือ

เขวํ ภิกขุสงฺฆสฺส ภาวี กคฺควา
นคฺครมาคณฺนิ

เมื่อพระราชเจ้าตรัดตั้งแล้ว ก็ปลง
ภาระเรื่องหา พระ ธาตุให้ เป็น พนัก
งานแก่ภิกษุสงฆ์ แล้วพระองค์ก็
เสด็จเข้าสู่พระนคร ๑

ตีโหม รัชชปรีเวณาว่าดีก็ โสฬ-
สวดดั่งทุเทลังก็ โสณคุตรดำเนร
เออมาท อากุโธ โสณคุตร เดอ
ชาตุนิทาน ภวีสต์ติ

พระสังฆก็มีสังฆาณคบังคับพระ
โสณคุตรดำเนร ผู้มีอายุ ๑๖ ปี
สำนักอยู่ในรัชชปรีเวณา คกรพอ
ตามเนรโสณคุตร พุ่งขึ้นจะเป็น
วันม้งานบรรจุพระธาตุ

ตกาหิ ตคฤา ปรีนิพพานมเจ
นิปนโน ตกก็ เทวราชาน อามน-
เตควา มยหิ อฏฐโทณปมาเนต
สร์วีรชาตตุ เอก โทณ โกพิยราชหิ
ตคกค อนาคเต ตามพบณณิที่เป
มหาเจคิเย ปคิฏฐหีสต์คคิ

แท้จริง พระคำตกาเจ้าเมื่อยัง
บรรทมอยู่เห็นพระแท่นปรีนิพพาน
ได้มีพระพุทธรูฏีกา ให้หาทำวตักก
เทวราชมาแล้วครัดว่า พระสร์วีรชาต
ของตกาตค มีกำหนดประมาณได้
๘ โทณ พระยาโกตยราชทั้งหลายจะ
นำไปทำตักการบูชาโทณะ ๑ ครัน
กาดเปอนาคค จักประดิษฐานอยู่
ในมหาเจคียในตามพบณณิทอวปี ๆ

อก ภคจติ ปรีนิพคเต โกพิย-
ราชหิ รามคามे กตเจคิเย มโห-
เมเน ภินเน ชาตคกรณทโก ส่มทุท
ปาวีสติ

ลำดับนั้น ครันเมื่อองค์สมเด็จพระ
ผู้ทรง พระภาคเจ้าเดด็จ เข้าสู่
พระปรีนิพพานแล้ว พระเจคียท
โกพิยราชทั้ง หลาย ได้สร้าง บรรจุ
ไว้ในบ้านรามคาม ได้บังเกิดมโห
นำถวมใหญ่ ได้พังทลายไปเสียแล้ว

ก่ดองบวรจุพระธาตุเจ้าได้จ่มตงไป
อยู่ในมหาสมุทร ฯ

คณจุ มหาภาตฤคณาคราชา มณ- พระยามหาภาตฤคราชาได้เชิญเอา
เชริกนาคภวนัน นยิตดา ยวด อชช- พระธาตุเจ้านัน ไปไว้ในมัญเชริก
คณา ปรีหริคิ คตังมา คัง มณเชริก นาคพิภพแล้ว บริหารรักษาอยู่จน
นาคภวนัน คณตุวา คัง ปอตุคัง คราบเท่าทุกวณัน เพราะเหตุนี้ พ้อ
นาคราชดัส นินเวเทควา ธาตุโย ตามเนรจงไปยังนาคพิภพ ชื่อมัญ
อาหราติ เชริกนัน แล้วแกตงเหตุให้พระยา
นาคพัง แล้วเชิญเอาพระธาตุเจ้า
ทงหลายมา

ได้นุคตุโร ตาฐติ สัมปฏิจฉิตวา พระตามเนรได้นุคตุระกับรับตั้ง-
ปุนทิดาต คุริยนิไซเด็น รณโย ฆาณัตวา ตาฐ แต่ดักทราบได้ว่า
นิกขนคภาจ ฉคตวา อภินญาปาทกั “พรงันเข้าพระราชเจ้าจะจัดเครื่อง
จตุคตขุฆมานัน ตังมาปชชิตวา ปถวีย ร้องรำทำเสียงประ โคมแหนแห่ออก
นิมุขชิตวา มณเชริกนาคภวนัน มหา- มา” จึงเข้าสู่จตุคตฆมานันมาบัต
กาพนาคดัส รณโย ปูโรโต ปาตุร- มีอภินญาเปนบาทแล้ว ก็ดำตง
โหล ไปยังนาคพิภพชื่อมัญเชริก ปรากฏ
ตรง หน้า พระยา มหา กาพ นาค ราช
แต่ ฯ

ตามเนรโร มหากาพนาคราเชน ตามเนรได้ พระ ธาตุ ทงหลายที่

ทินนชาตุโย อาหริตฺวา อทาสี พระยาภาพนาคราชถวายแด่วังเกษีย
มาถวายเป็น (สังฆ)

ราชา ปน อเนกปฺปกาเรน ตฤ- ฝ่ายพระราชเจ้า ครั้นถึงฤกษ์
การสมุมาเนน อาสาพฺพณณมียํ นักษัตรโยค อุตฺตราสาพฺห เพ็ญ
อุตฺตราสาพฺพนกษตฺตโยเค มหา- เดือน ๘ ก็ทรงบรรจุพระมหาธาตุ
ราชินิชานํ อกาตี เจ้าเป็นพิธีใหญ่ ด้วยเครื่องสักการะ
แต่เครื่องนับถือมือเนกประการ ฯ

นิชานํ กตฺวา จ ปน ศัสต์ ครั้น ทรงบรรจุ พระธาตุเจ้า แล้ว
อุปรี วิสฺสทตฺตคิกํ สฺวณฺณมาตีนิ ให้ตามหาสฺวณฺ์เรียกชื่อว่า สฺววรรณ
นาม มหาธูป อกาตี มาตีนิ ใ้ฉะเนเบองบนตั้ง ๓๒๐
ศอก ฯ

ราชา อเนกปฺปณฺณานิ อุปฺจินฺนโต พระราชาเจ้าได้ทรง ก่อสร้างการ
จุคฺควิสฺสทิตฺตํ รชฺชํ กาเรตฺตวา บุญทั้งหลายเป็นอเนก ได้ดำรงราชย์
ตั้งตั้ง อคฺคโน กายํ นิยาเทตฺตวา อยู่ ๒๔ ปี ได้ทรงมอบพระกายของ
ศตคํ ปุณฺณํ อนุสฺสรมาโน จวิตฺตวา พระองค์ถวายพระสังฆ ทรงพระ
ศุสฺสตีคภวนฺโต อากเต ทิพฺพรเถ อนุสฺรถึงการบุญอยู่ทุกเมื่อครั้งจุติ
นิพฺพตฺเตตฺตวา ทิพฺพากรณฺเห วิภฺ- แด่วังไปบังเกิดในรฤทธิพิภย์ อันตอย
ตีโต ปลฺลสนฺคตฺเตว มหาชนฺคตฺ มาแต่ตฺตติคพิภพ พระองค์ได้ทรง
คิกฺขตฺตํ มหาธูปํ ปทกฺขินฺณํ กตฺวา เครื่องทิพพ อากรณฺ์ต่อหน้ามหาชน
ภิกฺขุสังฆํ วนฺทิตฺตวา ศุสฺสตีคภวนฺ ที่ได้ก่้างแต่อยู่แล้ว ทรงทำประ

ออกคมาดี

ทักษิณ พระ มหา ๑ รูป ถ้วน ๓ รอบ
แต่ได้ถวายอภิวันท์พระดงษ์เจ้าแก้ว
ก็ได้ตั้งไปยงคุดิศพิภพแด ๑

กฤทวณณดิศรัชา	ปม เมค-	ฝ่าย พระราชา	กาทกฉันณดิศรัชา
เยยดัด	ภควโค	บีตา	ภวิดัดติ
วิหารเทวี	คดัด	มาตา	ภวิดัดติ
อัย	ทูลุชคามณี	อภยราชา	ปจม-
ดาวโก	กนิฐโง	ค	ดทชาคิดัด
ทุติยดาวโก	รณโย	บีตจนา	อน-
พาเทวี	ออกคมาดี	อภยดัด	รณโย
ปุตโค	ธาดรัชา	กุมาร	ปุตโค
ภณฑาคาริก	ดัมชาม	จ	จ
ชาโก	ติดัด	าม	จจริคา
ยิกา	ภวิดัด	ตี	ค

ฝ่าย พระราชา กาทกฉันณดิศรัชา
จัก เปน พระพุทธรบิตา พระเมคไทย
เจ้า พระวิหารเทวีจัก เปน พระพุท
มารดาแด ๑ พระราชาทูลุชคามณี
พระองค์นี้จัก เปน พระประณมดาว
พระดัดทชาคิดัดกนิฐา ก็จัก เปน
พระทุติยดาวโก ๑ พระนางอนุพาเทวี
ผู้ เปน พระบิตุจนาของ พระราชา จัก
เป น พระมเหสี ๑ พระธาดรัชา กุมาร
พระราชาบุตรของ พระอภยราช จัก
เป น พระบุตร ๑ อามาศย์ภณฑา
คาริกดงษ์ จัก เป น อักคอบุชฐาก ๑
ธิดาของ ติดัด อามาศย์ จัก เป น อักค
อบุชฐายิกา ดงษ์แด ๑

เออ กิร ดัพเพ เต กคาริการว
อเหตุ

ดงได้ยนิมา ชนทงหลายเหต่าน
ได้เป็นผู้มกฤษฏาธิการ ดาดมมา
แล้วแด ๑

เมตเขยโพธิ์ศโต มุหุคชินสน- พระเมตโคยโพธิ์ศโตเจ้า ได้มี
 ติเก ตทุรพยากรโน หุควา พยากรณมาแล้วในสำนักพระมุหุค
 กปปลศตศหัสธาธิเก โสฬศอส์เขยเย ชินส์ห้เจ้าว่า “ใน ๑๖ อสงชัยกำไร
 ปารมิโย ปุเรควา อิทานิ ศุติค- แล่นกับนี้ ได้บำเพ็ญพระบารมีทั้ง
 ปุเรเยว นิพพคฺติ อนาคเต พุทฺโธ หตายเค็มที่แล้ว เวदानันถังเกิดอยู่
 โส ภวิสฺสคฺติเยวาคิ ในคุสิคบุร

ต่อไปในอนาคต จักตรัสเป
 ่นสมเด็จพระพุทธเจ้าแน่แท้แล ฯ

ทูลสุคามณิราชา ศุสฺสิตฺวา ส- พระราชาทูลสุคามณิราช ได้บูชา
 วนณมาตินิ วิสฺสศคฺคกคฺคํ กุปฺปี พระสฤษฏ์สุวรรณมาตินี้ตั้ง ๑๒๐ คอก
 สคคํ อปฺชฺชยิ เปนนิจกาด

วรทปฺชิต เวรเมกฺกูป เวรราช- (พระไปราณาจารย์ประพันธ์คาถา
 ภาโย เวรปญฺณจิต เวรชฺชวมกา ไว้ว่า) ครั้นเมื่อเกาะประเดรีสุว่าง
 จตุวิสฺสมา เวรเทวปฺปรี คิทินนฺตุ เปตาอยู่ มีพระภูบาลผู้ประเดรีสุ
 อคฺคภาติ พระองค์ ๑ ทรงพระนามว่า พระ
 ราชอภัยผู้ประเดรีสุ ได้ก่อสร้าง
 การบุญอันประเดรีสุแล้ว ได้เสวย
 ราชย์อันประเดรีสุได้ ๒๔ ปีถ้วน แล้ว
 เสด็จไปสู่มือง เทพบุร ชันไทร ทิพ
 อันประเดรีสุแล ฯ

สุวรรณมมาติกเจติยูปจิตกาโต
ปริปัญญา

กาดว่าด้วย ก่อสร้าง พระสุวรรณ
มาติกเจติย์ จบบริบูรณ์แล้ว ๑

๑๐ ไปฐฐการพหังคีติ

ว่าด้วยพระอรหันต์ ๘๐๐ องค์ จารพุทธวจนะชั้นดีไปตาม

อนิฐิเต ปน มหาภุสธ จิต- เมื่อจิตรกรรม พระมหาธูปยัง
กมเม ทูฐคามณิกโย ปโรโตก มีหินดำเรื่จดี พระราชาทูฐคามณ
คโต อภัย ก็ได้ตั้งใจไปปรโตก ๑

คธธ กนิฐโส สทฐาคิธโส นาม พระราชาธทฐาคิธเป็นพระกนิฐ
ราชา รชช กาวเรติ ราชชองราชาทูฐคามณิกภัย ได้
เสวยราชย์ ๑

โส ๑ มหาเจติเย จิตปริกม- พระราชาธทฐาคิธนั้นก็ได้ทำจิตร
มณจ ธุฐากมมณจ นิฐจาเปตวา บริกรรม แดธุฐากกรรมในพระเจติย์
อนกปมณธมภารณจ อุปจินิตวา ให้ดำเรื่จแต่ดวง พระองค์ไ้ก่อ
อฐุซารธธธธานี รชช กาวเรติ สร้างการบุญธมภารณมากมายเสวย
ราชย์อยู่ได้ ๑๘ ปี

สทฐาคิธธธธ กิร จตุตวาโร ได้ยินว่าพระราชาธทฐาคิธราชันนี้ มี
บุคคา ธมชติธธธโก กุทธโน บุตร ๔ องค์ คือพระธัมชติธธธ ๑
ชตตถาฏนาโค วฐฐคามณิกิ พระกุตถน ๑ พระชัตตถาฏนาค ๑

ตั้งศักิยวงศ์

พระวิสุทธิคามณี ๑ ๖

ศุภราชศีลศีล อจฺเจน ดยฺช- โดยกาด ที่พระ ศัทธิราชศีลราช ตั้งวง
ศีลศีลศีล กนิฏฺโง ฤตฺถโน ทธา- ดับไปแล้ว พระฤตถนผู้เป็นพระ
หาริกิ เอกมาลี ราช กาวเรตี กนิฏฺฐของพระศัทธิราชศีลศีล ได้ขึ้น
ครองราชย์เดือน ๓ กับ ๓๐ วัน ๖

คิ ฆาเวคฺวา เชฏฺจโก ดยฺช- พระศัทธิราชศีลศีลผู้เชษฐา ได้มา
ศีลศีลโก อฏฺฐมาธํธาณิ นวตฺถจ- พระฤตถนผู้ขึ้นโดยราชย์ได้ ๕ ปี
นรานิ ราช กาวเรตี กับ ๘ เดือน ๖

ศตฺถมี มเต ศตฺถ กนิฏฺโง ฆตฺถา- ครนเมื่อพระศัทธิราชศีลศีลกราชเสด็จ
ภูนาโค นพฺพตฺถานิ ราช กาวเรตี ทิวศคไปแล้ว พระชัตตภาวนาผู้
น้องได้ขึ้นครองราชย์อยู่ ๖ ปี ๖

ศตฺถ ๑ เถนาปติ คิ นครเขว เถนาบตี ของพระ องค์ได้ยึดเอา
อศฺคเหตี พระนครนเดียว ๖

ศตฺถ รมโย กนิฏฺโง วิสุทธิคามณี พระวิสุทธิคามณี ผู้เป็นพระกนิฐ
คิ ฆุฏฺฐเถนาปติ หนคฺวา ปญจ ของพระยาชัตตภาวนาคันน ได้มา
มาธํธาณิ ราช กาวเรตี เถนาบตีผู้ประทุษร้ายนเดียว ขึ้น
โดยราชย์ได้ ๕ เดือน ๖

จุตฺถคตฺถมิฬ ราช วิตฺถมฺบิตฺถา จุพหัตถมิฬ ปถนเอราชธมบตี
คิณิ ฤตฺถานิ ราช กาวเรตี ได้แล้ว ขึ้นครองราชย์อยู่ ๓ ปี ๖

พาหิยทมิฬ คิ คเหคฺวา ฆเว พาหิยทมิฬ ก็จับจุพหัตถมิฬได้

<p>วสุธ้านิ ราชั กาวเรตี ปนิมายมารโก ทมิโพ คั คเหตุวา ศัสต วสุธ้านิ ราชั กาวเรตี</p>	<p>แต้ว จังชันครองราชย์ได้ ๒ ปี ๑ ปนิมายมารกทมิพ กัจับพาทิย ทมิพได้แต้วชัน ครอง ราชย์ได้เท่า ปีของพาทิยทมิพน ๑</p>
--	---

<p>มิตยมารโก ทมิโพ คั คเหตุวา สตุค มาธ้านิ ราชั กาวเรตี</p>	<p>มิตยมารกทมิพ กัจับปนิมายมา- รกทมิพได้ แต้วชันครองราชย์ได้ ๗ เดือน พาทิยทมิพจับมิตยมารก ทมิพนฆาเต้ย แต้วชันครองราชย์ ได้ ๒ ปี ๑</p>
--	---

<p>พาทิยทมิโพ คั คเหตุวา ทุเว วสุธ้านิ ราชั กาวเรตี ตทา วุ- คามณัราชา ปน มตยเทเส สตุค มาธากิทานิ จุทอวสุธ้านิ นิตยคุดา อนุราชปุรี คนคุดา ทาวิยทมิพ คเหตุวา ปน ราชั หตุคคั กคุดา อกยศิริวิหารั กาวเรตี</p>	<p>๕๕ ครงนน พระราชาวัญฎคามณั ได้ ไปเร็นอยู่ในมตยประเทศ ๑๔ ปี กับ ๗ เดือน จังเสด็จไปยั้งเมืองอนุราช บุร จับทาวิยทมิพได้กระทำให้ราช สัมบัคตก อยู่ในเง่อม พระ หักัดได้ อีถ ๑ แต้วก็ได้ทรงสร้างอกยศิริ วิหาร ๑</p>
---	---

<p>วัญฎคามณัราชตัมิ กาวเรนเต อนุราชเก บัญุกคุดยปาดิณจ ศัสตา อญจุกลบี ๑ มุชปาเชน อาเนตุ สัพเพ ภิกษุ มหามคั หานั ทิสถวาน</p>	<p>“ในเมื่อรัชกาลพระพระราชาวัญฎคา- มณัเสด็จราชย์อยู่ในเมืองอนุราชปุร ภิกษุทงหลายแต่กาลก่อน ผู้มมหา มติ ได้นำพระบาฬพระไตรปิฏก</p>
---	---

ด้ศคฺคานํ ตทา ภิกฺขุ ด้มาคคา กั้ทัง พระ อรรถกถาด้วย มุขบารุ
 จิรัฏฐิติกั้ รมมด้ด้ ไปฏฐเกตุ ครันเมื่อภิกษุทังปวงเห็นความด้่อม
 ติกรธาเปยฺยั วุฏฐคามณั้ภโย ด้ ทังทหายจะมีแกด้ศคฺคโลกทังทหาย
 ราชธา ราชชมการยิ อิติ ทวาทศ- ครันนั้น จึงได้มาประชุมกันจาวพระ
 วุด้ธานี ปณจมาเถตุ อาทิโคติ ธรรมไว้ไนไบทาน เพื่อจะให้เป้น
 จิรัฏฐติกถา พระราชาวุฏฐคามณั้
 นั้น แล้วราชยได้จาเติมแต่แรกมา
 เปน ๑๒ ปีกับ ๕ เดือนเถ ”

อิติ ปฏิจจ วุคฺคั ด้ารตังคเห พระ อาจารย์เจ้าได้ อาศรัยเหตุนี้
 ด้าฏฐกั้ ด้พพทุทธจัน ด้ศคฺค กถาวไว้ในพระคัมภีร์ด้ารตังเครวะให้
 ปรีนัพพานโต ยาว ปณจธาธาธิกาณิ ว่า พระพุทธจนะทังปวงทังพระ
 จคฺคธาวิ วุด้ตังธานี ทาว มคิด้ม- อรรถกถา ตั้งแต่กถาที่ด้มด้จพระ
 ปนฺนา ภิกฺขุ มุขปาเจน อานเถตุ ค้าศคฺคาเถด้จเข้าสู่พระ ปรีนัพพาน
 มาตราบเท่าได้ ๕๕๐ ปี ภิกษุทัง
 ทหายผู้บริบูรณั้มคิญาณ พากันนำ
 มาโดยมุขบารุเถ

อถ ด้ศคฺคานํ พุทธปรีทานั้ ทิด้วา ครันภายหลังมา ได้ด้ังเห็นความ
 มหานุภาวา ด้ศคฺคตังคธา อรหนคธา ด้่อมพุทธชของด้ศคฺคทังทหาย พระ
 ดงกาที่เป มถยเทเถ อาโลกเถเถน อรหนคเจ้าทังทหาย ๗๐๐ องค์ ผู้
 นิธินนา ชนปทาธิปตินา กคฺคารกธา ทวงมหานุภาพ ประชุมตังขั้ตังนี้-

ไปอุจเกตต์ ดิถขาปยุ ยี่ ส่นชาย มาคในอาโถกเถณวิหาร ในมดัย
 ไปอุจการุพหุตั้งคี่ติ จตุตุถกรมม- ประเทศ ณะเกาะตั้งกามี่อชิบดี่ชน
 ดั่งคี่ติสัถ์ธาติ ดูตุคี่ อิทเมคี่ ปฏิจุจ บทเป่นประธาน ได้จัดการอรักรขา
 ดูตุค่นติ ให้ได้จาว พระ ธรรม ดงในไบถาน

คำใดเล่าที่พระโบราณจารย์เจ้าได้
 หมายเอาแต่ถกถ่าว่า ไปอุจกา
 รุพหุตั้งคี่ติตั้งนี้ ก็คือถกถ่าว่าการ
 คตตายการ ธรรมตั้งคี่ติครั้งที่ ๔ นั้น
 ที่ถ่าตั้งคี่ติถกถ่าต่อไว้แล้ว ๑

ไปอุจการุพหุกาโธ ปริปณโณ กาดเรียกไปราณการุพหุ จบ
 บริบรรณแทน ๑

๑๑ เรื่องราชวงศ์กถาแต่ประคิษฐานพระธำด้นา

เคน คมภ์ัรณาณเณหิ ปุพพาจริย- เพราะเหตุนี้ พระบุพพาจารย์
 สัพเพหิ ชินกาดมาติยี่ เคตี่ ราชัน ผู้คี่คมภ์ัรณาณทั้งหลายทุกองค์ ได้
 กาดปริยณคี่ ดูตุคี่ กถ่ากาดที่ตี่ตลงของพระราชาทั้ง
 หลายนั้นไว้ในชินกาดมาติยี่ปกรณ
 แล้วถ่า ๑

นิพพานทิวเส สี่หพาหุโน ปุคฺโค ในวันพระปรีนิพพาน พระวิชัย
 วิชยราชา ปจ่มี่ ดงกาที่เป อฏฐ- ราชพระบุตรของพระยาสี่หพาหุ ได้

คัสต์วสุธานี ราชขั กาวเรตี เอกอสุส- เป็นประณมกษัตริย์ เดอวยราชดัมบตี
ราชสุณณคัสมี

ในสังกาทอูปได้ ๓๗ ปี ๆ แล้วว่าง
พระราชไป ๓ ปี ๆ

คัสต์ ภาคินโยโย ปณทุวสุ- จังพระบันทุวสุเทพเป็นพระภาคิ
เทโว คัสต์วสุธานี ศคถ ราชขั โนยของพระวิชัยราช ได้โดยราชย์
กาวเรตี

ในสังกานนี้ได้ ๓๐ ปี ๆ

คัสต์ ปุคโค อภโย วสุคัสต์วสุธานี พระอภโยพระบุตรของพระบันทุ
ราชขั กาวเรตี ศคถ สคครคัสต์วสุธานี วสุเทพนได้โดยราชย์ ๒๐ ปี แล้ว
ราชสุณณณ

ในสังกาว่างพระราชไป ๓๗ ปี ๆ

คัสต์ ภาคินโยโย ปณทุกาภโย ถึงพระบันทุกาภโยพระภาคินโย
ศคถ ปรีนิพพานโตริคัสคัส วสุเด ของพระอภโย ได้ราชดัมบตีเมื่อพระ
คัสต์ปคตี ตภนโค สคคคัสต์วสุธานี คัสคตาเจ้าเข้าปรีนิพพานไปแล้ว
ราชขั กาวเรตี

ร้อยปีปตาย* เดอวยราชย์ได้ ๗๐ ปี ๆ

มุคตีโว คัสต์ ปุคโค สฏฐี- พระมุคตีโวเป็นพระบุตรของพระ
วสุธานี ราชขั กาวเรตี

บันทุกาภโย เดอวยราชย์ได้ ๖๐ ปี

คัมพุทขปรีนิพพานโต อฏฐคัสตา- คังแต่คัมเต้จพระคัมพุทขเจ้าเข้า
ริคทวสุคคคคค คัสต์ ปุคโค เทวา ปรีนิพพานมาได้ ๒๓๗ ปี พระเทวา
นัมบียคัสต์ จคคตาพัสต์วสุธานี ราชขั นัมบียคัสต์ พระบุตรของพระมุคตี
กาวเรตี

ชนเดอวยราชย์ได้ ๔๐ ปี ๆ

* เห็นจะตกเสศสังขยาอีก

อุกุติโย ทศวธฺดานิ รัชชํ กาวเรตี พระอุกุกติโยได้เสวยราชย์ ๑๐ ปี ๗
 มหาตีโว ทศวธฺดานิ รัชชํ กาวเรตี พระมหาตีโวได้เสวยราชย์ ๑๐ ปี ๗
 ตฺรติสฺสโต ทศ คคา พระตฺรติสฺสโตได้เสวยราชย์ ๑๐ ปี ๗
 เสนคุคุติกา เทวา ทมิพา พา- ทมิพ ๒ คน เปนเสนาคุคุติกษิน
 วัตฺตวธฺดานิ รัชชํ กาวเรตี ครอบราชย์ ๒๒ ปี ๗
 อเตโธ ทศ วธฺดานิ พระอเตโธชนเสวยราชย์ ๑๐ ปี ๗
 เอพาโร จตุจตุคัพพี รัชชํ พระเอพารเสวยราชย์ ๔๔ ปี ๗
 กาวเรตี
 ตมฺพุทฺธปรินิพพานโต ฉตฺตคค- ตงฺกแตตมเตจพระตมฺพุทฺธเจ้าเตตฺจ
 ยาริกิตฺตคควธฺเต ทฺยจคามณี คํ เข้าตฺพระปรินิพพานมาได้ ๓๗๖ ปี
 ฆาญฺเคววา จตุวัตฺตวธฺดานิ รัชชํ พระทฺยจคามณี ได้ฆ่าพระเอพาร
 กาวเรตี เตย แถวชนเสวยราชย์ได้ ๒๔ ปี ๗
 คตฺส กนิฏฺโจะ ตฺทชาคิตฺสโต อญ- พระ ตฺทชาคิตฺส น้อย ของ พระทฺยจ
 ชวารตฺสวธฺดานิ รัชชํ กาวเรตี คามณี ได้เสวยราชย์ ๑๘ ปี ๗
 คตฺส จตุคคาโร ปุคคา พระบุตรของพระตฺทชาคิตฺส มี ๔
 องคฺ คคือ
 ฤตถโน ทตฺทาทริกํ มาตํ รัชชํ (๑) พระฤตถนะได้เสวยราชย์
 กาวเรตี เดือน ๑ กับ ๑๐ วัน
 ตณฺชคิตฺสโก คํ ฆาญฺเคววา อญฺจ- (๒) พระตณฺชคิตฺส ได้ฆ่าพระ
 มาตฺทาทิกานี นววธฺดานิ รัชชํ กาวเรตี ฤตถนะเตย ได้เสวยราชย์ได้ ๘ ปี

๘ เดือน

ขตตาดานาค นวธธานี ราชย์ (๓) พระขัตตาดานาค ได้เสวย
การเวตี ราชย์ ๖ ปี

อฏฐคามณี ปุพเพ ปณจมาธานี (๔) พระอฏฐคามณี ได้เสวย
ราชย์ การเวตี จุตตถกมโพิ ค ราชย์ครั้งก่อน ๕ เดือน จุพหัตถ์
วิตุมนโต คณิ นวธธานี ราชย์ ทมิพ ปัตนพระนครชนครองราชย์
การเวตี ได้ ๓ ปี

วาหิยทมิพ ค คเหตุวา เทว พาทิยทมิพ จัปปุพหัตถ์ทมิพได้
นวธธานี ราชย์ การเวตี แดวชนครองราชย์ได้ ๒ ปี ๑

ปนิยมารกทมิพ ค คเหตุวา ปนิยมารกทมิพ จัปวาหิยทมิพได้
ศตคตวธธานี ราชย์ การเวตี แดวชนครองราชย์ได้ ๗ ปี ๑

มตियมารกทมิพ ค คเหตุวา มตियมารกทมิพจัปนิยมารกทมิพ
ศตคตมาธานี ราชย์ การเวตี นนโต แดวชนครองราชย์ได้ ๗
เดือน ๑

ทามิยทมิพ ค คเหตุวา เทว ทามิยทมิพจัปมตियมารกทมิพได้
นวธธานี ราชย์ การเวตี แดวชนครองราชย์ได้ ๒ ปี ๑

ตัมพุทธรปรีนิพพานา เคตต์ธาริก- แต่กาด ตัมเตจ พุระพุททเจ้าแต่คัจ
จคุดคตวธเส อฏฐคามณี ค ชา- เข้าตู่พระปรีนิพพานมาได้ ๔๓๓ ปี
เวตวา ปจนา ทวาทตวธธานี พระอฏฐคามณีจึงได้ฆ่าทามิยทมิพ
ราชย์ การเวตี ปณจมาธานีจคุดค- เดียได้เสวยราชย์ครั้งหลังได้ ๑๒ ปี ๑

วดีเดบี ภิกษุมุขปาฐกา ใน ๔๕๐ ปี ภิกษุทั้งหลายเป็น
มุขปาฐกา ฯ

ขตตถาฏนาคธัส รมโย ปุคโต พระมหาจุฬิกเป็นพระบุตรของพระ
มหาจุฬิก จุฑทตธวดีธานี รัชช ขัตตถาฏนาค เดวยราชย์ได้ ๓๕ ปี ฯ
กาเรตี

อฏฐคามณิรมโย ปุคโต โจร- พระโจรนาคพระบุตรของพระราชา
นาโค ทูวาทตธวดีธานี รัชช กา- อฏฐคามณินั้นเดวยราชย์ได้ ๑๒ ปี
เรนโต อนุพาย ฆาฏิโต มหาจุ- ถูกพระอนุพาเทวีฆ่าเสีย พระคิศ
พิกรมโย ปุคโต คิธัส คัณ- ราชบุตรพระมหาจุฬิกราช ขึ้นเดวย
วดีธานี รัชช กาเรนโต อนุพาย ราชย์ได้ ๓ ปี ถูกพระนางอนุพาเทวี
ฆาฏิโต ลิวโทวาริก ทูวิมาธาริก ฆ่าเสีย ลิวโทวาริก ขึ้นครองราชย์
วดีธ รัชช กาเรนโต ตถา ได้ ๑ ปีกับ ๒ เดือน ก็ถูกนางอนุพา
ฆ่าเสียเหมือนกัน ฯ

อฏฐกทมิโพ ตถา ทูวิมาธาริก- อฏฐกทมิพ ขึ้นครองราชย์ได้ ๓
ธิก วดีธ รัชช กาเรนโต ตถา ปีกับ ๒ เดือน ก็ถูกนางอนุพาฆ่าเสีย
ทารุกตคิกคิธัส เอกมาธาริก เหมือนกัน ฯ ทารุกตคิกคิศ ขึ้น
วดีธ รัชช กาเรนโต ตถา นิตย- ครองราชย์ได้ ๑ ปีกับ เดือน ก็
พราหมณิน ฌมาธานี รัชช กา- ถูกนางอนุพาฆ่าเสียเหมือนกัน นิตย
เรนโต ตถา พราหมณินขึ้นครองราชย์ได้ ๖ เดือน
ก็ถูกนางอนุพาฆ่าเสียเหมือนกัน ฯ

ตลา ทวคตัสาย พตตฤตฺส วต- นางอนุพาเทวี มีจิตร์กำหนดแล้ว
 ตจิตฺตา อนุพาเทวี วิเด็น นิตฺยํ โนมหากเด็ก ทั้ง หลาย ถึง ๓๒ คน
 หนตุวา สยํ จตุตาโร มาเต รชชํ และได้ ฆ่าตายเสียเหมือนกันดังนี้
 กาวเรตี ได้ฆ่านิตฺยพราหมณด้วยยาพิษ ขึ้น

ทรงราชย์เองได้ ๔ เดือน ๆ

ตทา กิร ตตฺถ ปรีนพิพานโค ครั้นนี้ ได้ยินว่า จำเดิมแต่กาลที่
 ปมฺพจวสฺสธตฺตานิ ปรีปนฺณานิ ตมเด็จพระบรมศาสดาเจ้าเข้าสู่พระ
 ปรีนพิพานมาพอถ้วน ๕๐๐ ปี พอดี
 แด ๆ

อนุพาเทวียา ภเยน มหาจุพิทสฺส พระบรมครูที่ ๒ ของพระมหาจุฬาราช
 ทุคฺยปฺตุโค กณฺณคิตฺโส นาม โดยที่ความกตัญญูแก่พระนางอนุ-
 ปถายิตฺวา ปพฺพชฺชิตฺวา พาเทวี ได้หนีไปผนวชทรงฉายว่า
 พระกณณคิต์ ๆ

ตทา ตมฺปนฺนพโต หุตฺวา อนุพ ครั้นนี้ พระกณณคิต์ได้พวักพต
 สวาญฺเจตฺวา พาวสฺสธตฺตฺตานิ รชชํ พรักพร้อมแล้ว ก็ฆ่านางอนุพาเดี่ย
 กาวเรตี ได้เสวยราชย์มา ๒๒ ปี ๆ

ตสฺส มาตา ปพฺพชฺชิตฺวา พระมารดา ของ พระกณณคิต์นั้น
 มาตฺตวสฺนตฺถาย หนตฺเตหํ ภิกฺขุ- ก็ออกทรงผนวช ๆ พระราชาเจ้าจึง
 ญฺสฺสธตฺตฺตานิ การาเปตี ให้สร้างถันคฤหาให้เป็นภิกษุญฺส
 ถวายให้เป็นค้ำหนักพระมารดา ๆ

กณณติสุโธปปี อนุราชปุเร ราชย์ เมื่อ พระราชา กัณณติศ ขึ้นเสวย
 การเวทเต ชุมพุกที่เป่ ด้าคตายมี มิ- ราชย์ในเมืองอนุราชปุระ มีพระราชา
 ดินโท นาม ราชชา มหานครเสณค- องค์หนึ่งทรงพระนามว่า มิตินทรราช
 เถโร ๐ จั แดพระมหานครเสณคเจ้าด้วย อยู่
 ในเมืองด้าคตนคร ในชุมพุกที่เป่ ฯ

อุโร ปณชิตา ปณหาวิตชชเนติ พระราชาแดพระ มหาเถร ทั้ง ๒
 ทศพตด้าสนตต์ ปรมคมภักภาว์ พระองค์เป็นบัณฑิตเมื่อจะยังความ
 โชคย่นดาว ด้ามากมีตต์ คัมภีร์ภาพแห่งพระด้าสนาของพระ
 ทศพตเจ้าให้รุ่งเรืองยิ่ง จึงได้ประ
 ชุมถามปัญหาแดวิตชชนากันแเด ฯ

เคน วุคคั มิตินทปณเวท มยิ เหตุณพระ ไปรณาจารย์เจ้า จึง
 ปรีนิพพุเต ปณจวตตตเต กาด กถาว พระพุทชพยากรณ์ไว้ ในพระ
 เขเต อุปปชชิตตตติ มิตินทปัญหาว่า เมื่อพระศกาคคเข้า
 สู่ปรีนิพพานแล้วได้ ๕๐๐ ปี พระ
 ราชามิตินท แด พระนครเสณ จักบัง-
 เกิดแเด ฯ

กณณติตตตตต อจจเยน ตตต โดย กาดที่ พระราชา กัณณติศ
 ปุคโต เขฏฐภากิโก อภโย นาม เดตัจจตตตไปแถวณัน พระอภยผู้
 อจจวตตตตตตตนิ ราชย์ กาวเส เป็นพระเชษฐภากิกเป็นพระบุตรของ
 พระองค์ ได้เสวยราชย์ได้ ๒๗ ปี ฯ

ศตจฺเจเยน ศตฺต กนิฏฺโง ภิ- ครัน พระ อภัยราช ตวงตบไปแด้ว
 ฏฺวานุคฺติสฺโส คนฺตุวา คฺฉนิ วสฺตฺตานิ พระ ภิฏฺวานุคฺติศ เปน พระ กนิฐ ของ
 รัชช กาวเรตี พระอภัยราชได้เสด็จไปเสด็จราชย์
 ได้ ๓ ปี ๑

ศตฺตจฺเจเยน คามณฺโทยสฺต ปุคฺ- ครัน พระ ภิฏฺวานุคฺติศ ตวง ตบไป
 โตะ จุพภโย นาม เอกิ วสฺตฺตฺ แด้ว พระจุพภยพระราชาบุตรของ
 รัชช กาวเรตี พระราชาคามณฺโทยได้เสด็จราชย์
 ได้ ๑ ปี ๑

ศตฺตจฺเจเยน ศตฺต กนิฏฺสงกา สฺว- โดย กาด ที่พระจุพภยตวงตบไป
 ตาเทวี จตฺตาโร มาเต รัชช แด้ว พระนางดีดตาเทวีพระกนิฐา
 กาวเรตี ตมฺพุทฺถณฺนา คฺฉนิ วสฺตฺตานิ ของพระจุพภย ชนเสด็จราชย์ได้ ๔
 รัชชมการยุ เดือน พวถมพุทฺถณฺน* ก็ได้ครอง
 ราชย์ ๓ ปี ๑

คามณฺโทยสฺต ภาคิเนโย อีพ- พระอิพนาคเป็นพระภาคิไนยของ
 นาโค ฉพฺพสฺตฺตานิ รัชช กาวเรตี พระราชาคามณฺ โทยได้เสด็จราชย์
 ได้ ๖ ปี ๑

ศตฺตจฺเจเยน ศตฺต สฺโต จนฺทมฺช- ครัน พระ อิพนาคตวง ตบไป แด้ว
 สฺตีโอนาม สฺตคฺมาตฺธาธิกาณี อฏฺฐ พระจันทมฺชสฺโต พระบุตรของพระ
 วสฺตฺตานิ รัชช กาวเรตี ราชอิพนาค ได้เสด็จราชย์ ๘ ปีกับ

* ที่ทรงพระนางจะมอบราชสมบัติให้ลัมพุทฺถจึงเรียกลัมพุทฺถณ

๗ เดือน ๑

ตลัด กนิฐโจ ดงกคิโต ตัง พระดังกคิ ตัง พระกนิฐราชของพระ
ฆาฏฤควา อฏฐมาธำริกานิ ดคต- จันทมุขลิวนั้นได้ฆ่าพระอิพนาคเดี่ย
วธัดธานี ราชัน กาวเรตี เด็ดยราชย์ได้ ๗ ปี ๗ เดือน ๑

ทตตโตทวาริกตลัด ตโต ตโกนาม ดุระตูกของทตตโตทวาริก ได้ฆ่า
ดงกคิโต หนตวา นพพดธานี พระดังกคิเดี่ย ได้ครองราชย์
ราชัน กาวเรตี ๖ ปี ๑

ตโต ตมพุกณณตโต วธโก ครั้งนั้น วธฤตูกตมพุกณณได้
นาม ตโก หนตวา ราชัน กาวเรตี ฆ่าสุระเดี่ยได้ครองราชย์ ๑

โต จ วธโก ราชา อตตนา แดพระวธภราชัน พระองค์ได้
คหิตาภิเดกถมนตร ดคตาท ปาน คม่นำมาถึง ๗ วัน ในระหว่างที่พระ
บีวิตวา องค์ได้รับอภิเชกแล้ว ๑

ตโต อตตโน อายุปปมาณ ชา- จ้างง พระไทย จะทรง ทราบประ-
นิตุกาโม ไหราปาฏฐเกน ดทธี มาณพระอายุของพระองค์ จึงเด็คจ
รโห นิสิติตวา มม อายุปปมาณ ประทับในที่ตัมกับด้วยพระโหราปา-
ชานิตุกาโมเมหิตี ตัง เม กเถหิตี ฐกะ ครัดถามพระโหราว่า “เรา
โหราปาฏฐกั ปุจนิ ฐกะ ครัดถามพระโหราว่า “เรา
จะใคร่ทราบประมาณอายุของเรา”
ท่านจงบอกแก่เราเถิด ๑

โหราปาฏฐโก ตัง ปฏิกธิบี รว- พระโหราปาฐกะก็ทุด ห้ามเดี่ย ๑
ตวา ปุนปุนัน มุฏโจ วัหเยวธัด ครันพระราชาครัดเข้าช้เข้ากัทูกถาด

รณโณ อายุประมาณ ไชยดีศก- ประมาณอายุถวายพระราชโองการในที่ตั้ง
 นุสาเรน อาจิณชิ เทว คุมหากิ ตามคำราชโองการคัดค้านว่า พระ
 ทูทาสวสต์ปริมาณมาอายุ อาวดีด- อายุ ของ พระ องค์ ประ มาณ ได้ ยัง
 สต์ดีติ เหลืออยู่อีก ๑๒ ปี ๑

เอว ฤคเต ราชชา อายุฤคตมนาย เมื่อพระโหราทนต์ด้วยวังน พระ
 ปติกรมม กิณนุ อตุถิติ ปุจนิ ราชเจ้าจึงครัดถามว่า กรรมคอบ
 แทนเพื่อจะให้อายุจำเจิญ มีอย่างไร
 บ้างหนอ ๑

เคน อยยา ชานนคคิ ฤคเต ครนเมื่อพระโหราทนต์ว่า “เจ้ากฐี
 ราชชา รหส์ดี รกชนตถาย คตส์ ทงหลายร้อย” แล้วพระราชาก็พระ
 สต์หส์ดี ชน ทตวา ภิกษุตั้งมี ส่นนิ- ราชทาน ทวพย พนหนึ่งให้ พระโหรา
 ปาเตตวา อุปสังกมิตวา ฉนทิตวา ปาฐกะ เพื่อให้รักษาความดับไว้
 ดิยานุ ภนเค อายุฤคตมนาการณนคิ แดวกัครัดให้ประชุมภิกษุตั้งมี เด็ดจ
 ปุจนิ เข้าไปถวายอภิวันท์แล้ว ครัดถาม
 ว่า “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้จำเริญ
 ทงหลาย เหตุการณ์ที่จะทำให้อายุ
 จำเริญต่อไปมี อยู่บ้าง หรือพระเจ้า
 ชา” ๑

อตุถิติ สโฆ อาจิณชิ อนุคราย พระตั้งเจ้า ถวายพระพรว่ามี
 วิโมจนั ปริส้าวนทานนุจ อาวา- อยู่แล้วก็ได้ บอกเหตุการณ์เครื่อง

สถานเมว จ คิदानวคตปानณจ ปตตเปิดองอินครายว่า “ขอพระ
 ทาทพัพ มนุชาทป กาคพัพ ชิ- องค์จงบำเพ็ญทาน คือ ปริธาวน
 ณณกาว่าดี ปฏิธัชรณ คตา ปญ- ทาน ๑ อวาธทาน ๑ คิदानวคตแด
 จดีธส์มาทาน กตวา คัม ตำช ปานทาน ๑ แดทรงปคิตังชรณ
 รกขชช อุโปสถอุวาโส ๑ กาคพ- ธิณณกาว่าศ ๑ แดทรงส์มาทาน
 โฟโปสถ อิติ เบนญคี่ธรักษาไว้ให้ดี ๑ ครันถึงวัน
 อุโปสถจงทรง บำเพ็ญ พระ อุโปสถ
 คี่ธ ๑” ๗

ราชา ตำชชคิ สัมปฏิจคิตวา วุค- พระราชาเจ้าทรงรับว่า ตำชคี่แล้ว
 คนิยาเมณ สัพพณจ คัม อณณณจ พระเจ้าข้า ๗ ก็ได้ทรงบำเพ็ญการณ
 อกาดี โธ ราชา จคจคตาพัส- ทั้งปวงโดยนิยมนที่พระเถรเจ้าทตแล้ว
 วธส์ธานี ปเว รชชมการยิ จคจค- แด บำเพ็ญ พระ กุศต กรรม อันอิก
 ตาพัสวธส์ธานี วธชชปรั ชโย ๑ ค้วย ๗ พระราชานันได้มีชัยค่อ
 อการยคิ เมืองวธชชปรั* แล้ววยราชยถึง ๔๔ ปี
 แด ๗

คทจจเยน คตส์ ปุคโต วงค- โดย กาดที่พระราชาวธษะถ่วงถับ
 นาติสได้ คัณนิ วธส์ธานี รชช กาวธสิ ไปแล้ว พระวงคุนาคคี่พระบุตรของ
 พระวธษะชนแล้ววยราชยได้ ๓ ปี ๗

คทจจเยน คตส์ ปุคโต คทพา- ครันพระวงคุนาคคี่ถ่วงถับไปแล้ว

* ถ้าเป็นอนนราชปรั จะต้องว่า ได้มีไชยเสวยราชย์เมืองอนนราชปรัถึง ๔๔ ปีแล้ว ๗

หุคามณี นาม วิสต์ติ วรต์ธานี พระคทพาทคามณี พระราชบุคร
ราชย์ กาวเรตี ของพระวังขุนาคิคันันได้เสด้วยราชย์

๒๐ ปี ๑

คทจุเจเนน คตต์ เต่นาปติ มหต- ครนเสด็จจตวงตบไปแต้ว มหัต
ตกนาโค นพพตต์ธานี ราชย์ กาวเรตี ตกนาคเต่นาปติชนครองราชย์ได้ ๖

ปี ๑

คตต์ อจุเจเนน คตต์ บคุโค ครน พระ มหัตตกนาค ตวง ตบไป
ภาคิกตติสได้ จตุวิสต์ติ วรต์ธานี ราชย์ แต้ว พระภาคิกตติศราชบุครได้เสด้วย

กาวเรตี ราชย์ ๒๔ ปี ๑

คทจุเจเนน คตต์ กนิฐตติสได้ ครนเสด็จจตวงตบไปแต้ว พระ
อญจาวรต์ธานี ราชย์ กาวเรตี กนิฐตติศ ของ พระ ภาคิกตติศได้เสด้วย

คทจุเจเนน คตต์ สุกโค อชชนาโค ราชย์ ๓๘ ปี ๑

เทว วรต์ธานี ราชย์ กาวเรตี ครนเสด็จจตวงตบไปแต้ว พระอช-
ชนาคราชบุครได้เสด้วยราชย์ ๒๒ ปี ๑

คตต์ กนิฐโก กุณทนาโค คิ พระกุณจนาค พระกนิฐ ของ พระ
ฆาเอศวา เอก วิสต์ติ ราชย์ กาวเรตี อชชนาคฆ่าพระอชชนาคเตี้ย ชัน

เสด้วยราชย์ได้ ๓ ปี ๑

สิรินาโค เอกวิสต์ติ วรต์ธานี ราชย์ พระสิรินาคได้เสด้วยราชย์ ๑๘ ปี ๑
กาวเรตี

คิตต์โล่ พาววิสต์ติ วรต์ธานี ราชย์ พระตติศได้เสด้วยราชย์ ๒๒ ปี ๑

กาเรตี

อภยนาโค อฏฺษวตฺถ์ธานี ราชย์ พระอภยนาโคได้เสวยราชย์ ๘ ปี ๑

กาเรตี

สิรินาโค เทว วตฺถ์ธานี ราชย์ พระสิรินาโคได้เสวยราชย์ ๒ ปี ๑

กาเรตี

วิทโย เอกํ วตฺถ์ธานี ราชย์ กาเรตี พระวิทโยได้เสวยราชย์ ๑ ปี ๑

ตัมทิตฺถ์โส จตุตฺถ์ธานี ราชย์ พระตัมทิตฺถ์โสได้เสวยราชย์ ๔ ปี ๑

กาเรตี

สิริตัมโพธิ เทว วตฺถ์ธานี ราชย์ พระสิริ ตัมโพธิ ได้เสวย ราชย์

กาเรตี

๒ ปี ๑

เมฆวณฺณนาภโย เกรตวตฺถ์ธานี พระเมฆวณฺณนาภโยได้เสวยราชย์

ราชย์ กาเรตี

๑๓ ปี ๑

เชฏฺฐตฺถ์โส ทตวตฺถ์ธานี ราชย์ พระเชฏฺฐตฺถ์โสได้เสวยราชย์ ๑๐

กาเรตี

ปี ๑

มหาเถโน ตฺถ์ทวตฺถ์ธานี ราชย์ พระมหาเถโนได้เสวยราชย์ ๒๗ ปี ๑

ราชย์ กาเรตี

เอวํ วิชยาทตฺถ์ มหาเถนฺนเคตฺถ์ เมื่อ พระ ราชาทรงหยาด ๒๐ พระ

ตฺถ์ราชตฺถ์ ตงฺกาทปเป ราชย์ กา- องค์ ตั้งแต่พระวิชัยราชเป็นอาทิมา

เรนเคตฺถ์ ทสฺสาหาธิกาณี ตฺถ์นิ มาตฺถ์ธานี ถึงพระมหาเถนราชเป็นที่ตฺถ์ ได้

เตตฺถ์ตฺถ์กาณี ๑ อฏฺษวตฺถ์ตฺถ์ธานี ได้เสวยราชย์ใน ตงฺกาทวปได้ ๘๓๓ ปี

อติภณคานตี เวทิตพพ์

กับ ๓ เดือนกับ ๓๐ วันตั้งแต่วัน ให้
ฟังทราบกันไว้ตั้งนี้เถิด ฯ

อิจุเจว ตงกาทเป ราชัน วัตก- กาดประดิษฐานพระตำหนักด้วย
ถาย ตำหนักปติฐกาโต ปริบุญโณ ราชวงศ์กถา ในดังกาทวัณก็จบ
บริบูรณ์ด้วยประการตั้งนี้เถิด ฯ

อิติ กาดปริยัตตามนตุถาย ตง- บริเนทที่ ๓ เรียกว่าดังกาทเป-
คดีวงค์ กเต ตงกาทปราชวงโด ราชวงศ์ ได้เรียบเรียงไว้ในดั่งคดี
นาม คติโย ปริบุญโณ วงค์ เพื่อให้รูกาดอันเป็นที่ตั้ง
ตั้งนี้ กจบเท่านั้นเถิด ฯ

สำนักหอสมุด

บริเฉท ๔

ว่าด้วยพระพุทธรูปที่นคราคูไปประดิษฐานในประเทศต่าง ๆ

๑ เรื่องพระวามทันตราชูไปประดิษฐานในลังกาทวีป

เตนาหุ โปราณา ตงกาที่ปมฺหิ เหตุนี้ พระโปราณจารย์เจ้า
ราชูนี้ นามากาตมฺจ นานคฺคํ ตา- จึงกล่าวว่ พระนามของพระราชา
ดเน กมฺม กาศพฺพํ สํทุกคณฺจ ในลังกาทวีป มีความเป็นต่าง ๆ
นานคฺคํ อิทานิ ทาฌวาคารกาโต กัน ได้ทำการงานในพระดำตนาเป็น
ตมฺปคฺโค การยากมิใช่่ง่ายเตย ก็มีต่าง ๆ กัน
บดินจะกล่าวกาดเป็นพระทาฌว
คารแต ๑

ตตฺมํ มหาเตนนรินฺเท ทิวงคเต เมื่อพระมหาเตนนรินทรราช ได้
ตตฺส อตฺรโช กิตฺติสิริเมฆ นาม เตตฺจทิวงคเตแล้ว พระราชาเจ้าทรง
ราชา อุนฺราชนฺเร รัชชํ กาวเรติ พระนามกิตฺติสิริเมฆ เป็นพระราช
โอรสของพระมหาเตนนรินทร ได้
เตวยราชย์ในเมืองอนฺราชนฺปร ๑

ตทา อมหาจํ ภูคฺวโต วามทน- ครงนนี้ พระวามทันตราชูของ
ตราชู ตงกาที่ปํ สมฺปคฺตา อโหสิ สมฺเตจพระผู้ พระภาคเจ้าของเรา
ทงฺหตาย ได้เตตฺจมาตุ์เกาะตงกา
แต ๑

ตั้งคดียวงค์

อยมาณปุพฺพิกถา อมฺหากํ กิร เรืองน้มน้มนปุพฺพิกถาว่า ดั่งได้
 ตมฺมาตมฺพฺพุเช ปรีนึพฺพุเต เชโม ตตบมา เมื่อตมเด็จพระตมมาตม-
 นาม มหาชนาตวตฺเถโร จิตฺตกโค พุทฺธเจ้าของเราทั้งหลาย เด็ดจ
 ความทนตฺชาตุ คเหตุวา ถดิงครฐเจ ปรีนึพฺพานแต้ว มีพระมหาชนาตพ
 ทนตฺปฺรนครเว พุทฺหมทตฺตตต รณฺโณ เกรเจ้าพระองค์หนึ่ง ทรงนาม
 อทาลี พระเชม ใต้วบเอาพระความทนตฺชาตุ

ใต้วบเอาพระความทนตฺชาตุ
 เจ้าจากเชิงคกรมาถวายแก่พระรา-
 ชาพรหมทตเจ้าพระนคร เมืองทนต
 ปฺรนครในถดิงครฐ ๑

พุทฺหมทตฺตราชา ปน ตํ ความทา-
 ฒชาตุ ปรมวจิตฺเต ชาตฺมเว อเน-
 กปฺฐาตฺกกาเรน รตฺคินทิวํ อปฺฐย

พระราชาพรหมทตฺตราช ใต้วตัก
 กวบฐาพระความทาฒชาตุอันปฺระ-
 คิษฐานไว้ ในพระชาตฺมวระอันงามวิ-
 จิตร อย่างยิ่งด้วยราชตักการเครื่อง
 บฐา เป็นอเนกปการ

ใต้ว อายุหฺปรีโยธานะ ตคคํ อค-
 คจฺฉนึ

พระราชาพรหมทตฺตนั้น เมื่อกาด
 กำหนด เป็น อวดานของพระชนมายุ
 แต้ว พระองค์ก็เด็ตจไปตฺตววรรค ๑

ตตฺมึ ปฺรโตกํ คเต ตตฺตํ ปุคฺโค
 กาศิกรวชา ตเมว ชาตุ ปุเชตฺวา
 อายุหฺปรีโยธานะ ทิงจฺคโค

เมื่อพระองค์เด็ตจไปปฺรโตกแต้ว
 พระราชบุตร ของ พระองค์ เป็นพระ
 กาศิกรวช ก็ได้บฐาพระชาตฺเจ้านั้น

ค่อมัจฉไนกาตกำหนดพระชนมายุ
 เปนอดด้าน ก็ได้เสด็จทิวงคตแล้ว ฯ
 คตทจเยน คตส์ ตุโค ตุนโท โดย กาดที่พระ ราชากาตีกกราช
 นาม ราชา ตกุกจุนค อปฺชยิ เสด็จดงดับไปแล้ว พระสุนทรราช
 พระบควกได้ทำตักการบขาพระทันต
 ชาตินนโดยเควพยค่อมมา ฯ
 โต้ กายตส์ เกทา ตคค อคคมิ เมื่อพระราชนนได้ ทำตาย ชนรัช
 ได้ไปสู่สวรรคต ฯ
 คโค ปรี โต้ ราชปรมปราคตาย เมืองหน้าแต่นั้น พระราชนนได้
 คตมัยเยว ทนตปฺรนครเว จีวี อวติ อยู่ในเมืองทันตปฺรนครนั้น ดับ
 กษัตริย์มานาน ฯ
 ยทา ปน ดงกาที่เป มหาเด่น- เมื่อโตมหาเด่น นรินทรได้ เสดง
 นรินเท ราช การนเค ตทา คุหตีโว ราชย์ในดงกาที่เปเมื่อนั้น พระราชา
 นาม ราชา ทนตปฺรนครเว ราช ทรงพระนามว่า คุหตีวราชได้โดย
 การดี ราชย์ในเมืองทันตปฺรนคร ฯ
 เค อุโรปี นรินทา อณณมณณิ พระนรินทรราชทั้ง ๒ นั้นพระองค์
 อทิจจส์หายกา อุหส์ ได้เป็นอทิจจส์หายแห่งกันแต่ ฯ
 คุหตีวราชา ปน นิคณแจ อุปฺจหิ ฝ่ายพระคุหตีวราชได้บำรุงอุปฺจก
 พวกนิครนถทงหลาย ฯ
 ทินจามี ราชา นิคณจ่านิ ตทฺธิยา ถึงว่าพระราชาได้ ถัดถธิแห่งนี้-

คหิตคุดา ต่าตัน โอคติ ต่าชุมคุดิ ครนถ์ทงหลายก็จริง ก็ยังได้หยั่งตง
 ปน ปุพเพ ปฏิปนคุดา ตัพเพ ตู่พระต่าตนา ก็เพราะได้ปฏิบัติดี
 นครวาดีโน ตักคิ อเนกปฐาวิชา- มาก่อนแล้ว ชาวพระนครทงปวง
 เนน ชาตปุชชี อักคิ ก็ยังได้ พากัน ทำการบูชาด้วยบูชา
 พระศาคุวิชิตทงหลายต่าง ๆ อยู่เปนม
 นิตย ๆ

เตตุ เอวิ ปติปชชนเตตุ อเถ- เมื่อชาวเมืองทงหลาย ปฏิบัติอยู่
 กทิวดี ราชา ตีหปณชริ จิวริคุดา อย่างนี้ อยู่มาวันหนึ่งพระราชาก็
 มหนคิ ปฐาวิชานัน ทิตตวา ก็ ชนา แผยดีหบนิชช ทอดพระเนตรเห็น
 ฉณ กโรนคัตติ อมจจํ ปุจจนิ บูชาวิชิตอย่างใหญ่หลวง จึงครัด
 ถามอำมาตย์ว่า ผงชนพากันทำการ
 มโหรศพนตองอะไรกัน ๆ

โด้ จ อมจจโจ พุทธมามโก อำมาตย์นั้นเป็นผู้บถือพระพุทธร-
 พุทธตต อปริมาณคณัน โทเมคุดา เจ้า ได้ต้วรเดริญพระพุทธรคณไม่มี
 เทว ตัพเพ ราชานอ เอวิ ปฏิ- ประมาณแต่กราบทูตว่า ข้าแต่
 ปชชิตวา กายตต เภทา ตักคิ เทวราชเจ้า พระราชาทงหลาย
 อคคมีตตติ รมโย ตมมาจิกชิต ทงปวงได้ทรงปฏิบัติมาแล้วอย่างนี้
 ครน ทำตายชนันต์แล้ว ก็ พากันไปตู่
 ต้วรคิ ๆ

ราชา ตตต วจัน ตคุดา ทิจจสมตํ พระราชาได้ทรงฟังแล้ว จึงได้

มฤจิตวา รตนคฺคเย ปตีท

ทรงเปลื้องมณฑิต คือ ทมิฐิเดี่ยเดี่ยว
ปตฺก ความ เต็มได้ไว้ใน พระ รัตน
ไครย ฯ

ปตีทิตวา จ ปน ตฺพเพ เต นิ-
คณฺเช ตฺก่า รฐจ่า ปตาเบตี

ครั้นพระองค์ทรงเต็มได้แล้ว จึง
ได้ขับ พวก นิคฺรณถ์ ทงปวงให้ ออก
จากแคว้นแคว้นของพระองค์ ฯ

ตทา ตฺพเพ นิคฺนฺจ่า ปาตตีปฺต-
คนฺคเร วตฺนคฺ ชมฺพทฺเป เอกา-
ภิตฺถํ ปณฺทฺรราชานํ อปฺตํกมิตฺวา
มหาธาฯ คฺหฺตีโว นาม ตํามนฺค-
ราชา คฺมุหํกํ คฺรฐจ่านิเย ติว-
พรหฺมาทโย เทเว นินฺทนฺโต นวฐฺจี่
อนฺทตฺติ เปตฺตฺณณฺ กตฺวา อพฺรจี่

ครั้นนั้น พวกนิครนถ์ทั้งหลายก็
พากันเข้าไปเฝ้าพระราชาบัณฑิต
ผู้เป็นเอกราชอยู่ในชมพูทวีป ครอง
อยู่ใน เมือง ปา ตตีปตฺร นคร ทดต้อ
เดี่ยเดี่ยว ข้าแค้นหาราชเจ้า พระ
ราชาคฺหฺตีวราช เป็นพระยา ตํามนค-
ราช บังอาจคิดฉินทเวดาทงหลายมี
พระดีแถมพระพรหมเป็นอาทิ อัน
เป็นที่ เคารพย นบถอ ของ พระองค์
แตงก็ไหว้กระตูกศพ ฯ

นิคฺนฺจ่านํ วจฺนํ ตฺจฺวา ได้ ราชว
โกธาภฺญโต หุคฺวา จิตฺตฺยานํ นาม
เอกํ ตํามนฺคราชานํ อาณาเบตี
ถิตฺจฺรฐจี่ คนฺคตา คฺหฺตีวฺ เตน

พระราชาบัณฑิตครั้นได้ทรงฟัง
ถ้อยคำแห่งนิครนถ์ทั้งหลาย ก็บัง
ขาดโกรธเกิดขึ้น จึงตรัสบังคับพระ
ยาตํามนคราชองค์หนึ่ง พระนามจิต

๑ ปุชีกํ ฌวฏฺฐิ อานชาติ
 คุยานว่า ท่านจงไปเมืองกติงศรีรัฐ
 นำเอาฌวฏฺฐิ ที่พระราชาคหฺลิวบฐา
 ้นมา ๗

จิตฺตฺยาโน จคฺรุงคินิเดณํ ตํนฺนย- จิตฺตฺยาน กักระเตรียมจคฺรุงคินิ
 หิตฺวา กติงคฺรุงจฺจํ คนฺตฺวา คหฺลิว- เดณายกไปยงเมืองกติงศรีรัฐแต่ดั่ง
 วดธํ รมฺโณ เต ปวฺตฺตํ กเถตฺวา ชาวไปให้พระราชาคหฺลิวราช ๗ ก็
 คหฺลิวราชานํ เตน จ ปุชิตํ ทนฺต- ให้นำ พระ ทนฺตฺวา ที่ พระองค์บุธา
 ชาติ อานยิตฺวา ปณฺทฺราชธธํ มอบให้แก่พระราชามันทรราช ๗
 ทธธธธธ

ปณฺทฺราชา ปน อจฺจวราตํมฺหิ ฝ่ายพระราชามันทรราช ครั้นแก่
 ฌวฏฺฐิ ททฺถาติ นิคฺคณฺเจ อาทิ เค นิคฺครณทงหฺตฺยาให้เอาฌวฏฺฐิเดียวใน
 นิคฺคณฺจํ คฺฤจฺหฺจฺจํ หุตฺวา ตถ กอถ่านเพลิง ๗

อกถํ พวกนิกฺครณทงหฺตฺยานน ก็พากัน
 ชนชมนิคฺคเฝ้าไฟเดียวเหมือนดั่งนั้น ๗

ศตํมํ ขณ รกจกฺกปฺปมาณํ ในขณะที่นั้น ก็มี ดอกบัวใหญ่ประ-
 ปทุมปฺปมํ ทนฺตฺชาติ สมนฺปฏิจฺฉิ มาณเท่าจักรรถปรากฏมี รับเอา
 พระทนฺตฺชาติเจ้าไว้ ๗

ตมจฺฉริยํ ทิตฺธา มนฺตฺธา อเน- ผู้ชนทงหฺตฺยาได้เห็นอากรรคังนั้น
 กธฺเตนปปี ตํชฺคารํ ทตฺวา อเน- ก็พากันอัศจรรย์ใจ ได้พากันให้คำ
 กธฺกฺกาเรน ปุเชตฺวา อภิกฺคฺถวึตฺถํ การมากกว่าร้อย แล้วพากันชื่นชม

นิกนเร อาก
ถอนณวัญฐินั้น ออกจากทั้งด้วยนา-
รายนานภาพเกิด ฯ

เต นิกนเจ้า อเนกปกาเรนบี พวกนิครนถทั้งหลาย ก็ได้พากัน
วายนนตา เนว สกกา คํ อธิก- พยายามด้วยวิธีต่าง ๆ ก็มีผู้มารด
รณณโต นิกขมาเปคฺคํ เพื่อจะถอน พระธาตุเจ้า ให้ให้หลุด
ออกจากทั้งได้ ฯ

คทา ราชานิกนเร ชิคฺคณมาโน ครั้งนั้น พระราชาออกจะซึ่งพวก
นิหรณปฺปายํ จินตยณฺโต นครนิครนถทั้งหลายอยู่ ทรงพระดำริห์
ภเวริณจาราเปตี โย คํ สมนมา หาอุบายที่จะนำพระธาตุออก จึงให้
นิหริคฺคํ ตํตามโคโล โส มหนคฺคํ ฐนํ คักคองร้องป่าวชาวเมือง ทงหลาย
ถภิสฺสคฺคํ ฐนํ ว่าผู้ใดสามารถเพื่อจะนำเอาถอนวัญฐินั้น
นออกได้ โดยชอบ ผู้นั้นจักได้
ทรัพย์มากมาย ฯ

คทา เณฺวจิปฺคฺคโต พุทฺธปฺปตฺตโน ครั้งนั้นมีมาณพผู้หนึ่ง เป็นบุตร
ศุภทฺโท นาม เอโก มาณโว เณฺวฐึ้ เตอมีได้นับถือพระพุทฺธเจ้า
อเนกสจฺจกิริยาย อธิกรณณโต นา ชื่อว่าสจฺจกัถ ได้รับความอดอน
อเนกปาฏิหาริยเสน ธาคฺคํ นิกขมาเปตี พระธาตุเจ้าออกจางดทั้งด้วยอำนาจ
สจฺจกิริยาเป็นอันมากทั้งด้วยปาฏิ-
หารต่าง ๆ ฯ

คทา นิกนเจ้า คธฺส วิชฺชาพณน ทันใดนนั้นพวกนิครนถทั้งหลาย ได้

อิทนต์ิ ราชานมพรวุ

ทตพระราชว่า การทำนเปนกำดั่ง
วิชาซของมาณพนน ๑

ราชา ตลา กโรหิ ยลา เอเต
ตทุทเขษนตติ ตทุทตมาท

พระราชจิงตวัดแก้ตทุททว่า นิ-
ครนถทงทลายนจะพั่งเชอได้ฉนได
ท่านจงทำฉนนเกิด ๑

ตทุทโทมี้ อจุนริเยหิ วิวิเชหิ
ตารุชเน ตมาทหิ
นิกนจำ ปน ตตต์ตติ อญจนนติ
ปณทุราชานี ตตตตตตตต อตติว
ชิกุจอนิเย ปริกขาปีฏเจ ปกขิมปีต

ฝ่ายตทุททตมาทไฟได้ให้ตารุชนทัง
ทลายเชอถ้ออศจรวรยมีวีรช่าง ๆ ๑
ฝ่ายพวถนิกนถทงทลาย กัซง
พระราชให้ล้าคัญพระไทยว่า การ
ที่กำดั่ง นนเปนการ ดวงของ ตทุทท
มาณพ จิงให้ซัดไปนหลังคูนัน
อย่างน่าเกด็ยคเหตุอเกิน ๑

ตตมี้ ซเนเยว ต่า วิวิชกตตม-
ตตตตตตตต ตตตตตตตต นนทา-
โปกขรณวีวีย อโหติ

นขณะนเอง คูนันก็ให้ป้กคตตม
ไปด้วยคอกไม้ต่าง ๆ มีกตั้นหอม
พั่งไปอย่างประเสริฐ เปนราวกะว่า
ตระนันทโบทขรณี่ ๑

ตทา ตพเพ สंपริต่า อเนกตต
อเนกตตตต ต่าชการ ปวคตต
อเนกปปลการณจ อจุนริย อโหติ

นगतนนั้น ฝุงชนตบปราชทังปวง
ก็พากันซ้องต่าชการตงร้อยตงพัน
แต่ บังเกิดเปนอศจรวรยมีประการ
ต่าง ๆ แต่

คัมภีร์ อจินตนิยัม ทิลลิตวา อมจจา อามาคย์ทงหตายได้เห็นอัครจรรย
 ราชานัม อุปตงกมิตวา นานบปกา- เปนอจินโดยตงนนั้น จึงให้ไปเฝ้าพระ
 เรน การเนน คัมภีร์ สณณาเปตุ์ ราชาน แต่ได้ยังพระราชเจ้าให้
 ลำคัณญ์พระไทย โดยเหตุมีประการ
 ต่าง ๆ แด

เตตล์ สการณจณัน ฤคฤวา ราชาน พระราชา ครันได้พงถอยคำอัน
 วิติณณกงโซ หุคฤวา ชาติชยา สัมคอรแก่เหตุของอามาคย์ทงหตาย
 ปตฺนโน เอกทโวจ หนท จ ทานี ก็หายส่งโดย กตัมมีพระไทยเดือม
 ปริกขาคี ชาติ อหรง อหมีบ ไล้ในพระพุททเจ้า ได้ครัดว่า เรือ
 ปุเชตล์สามีติ เกิด จึงพร้อมกันเชิญพระชคมา
 จากคเกิด เราจกบชาเคียดน

คทา กิร ราชาน อเนกปาฏิหาร- ครันได้ยินว่าพระราชาได้เพิ่ม
 ริเยหิ ภยโยไล้ มคตยา หนตชาติชยา ความเดือมไล้ในพระชาติเจ้ายังใหญ่
 ปตฺนโน อเนกปชาวิชานเนน อคตโน ด้วยพระปาฏิหารเป็นอเนก ให้ประ
 จ รัชชตีรียา ปรมวิจิตรมณทิเร คิชฐานพระชาติเจ้าไว้ในพระมณ-
 ชุเปคฤวา ปุเชตล์ เทียร อันบรมวิจิตร ทรงบชาด้วย
 สิริราชตมบัตของพระองค์ ด้วย
 อเนกบชาวิธีต่าง ๆ

คทา ชีรชารไว นาม ราชาน ครันนี้ ยังมีพระราชาทรงพระ
 จครงคเสนาย ยุทฺธชโช อากน- นามว่า ชีรชารราช ได้เตรียมการ

คฺวา ปาตติปุตฺตนครี ปริกฺขิปี รมยกมาตฺยจากรุงคเณนา มาถึงก็
ด้อมเมืองปาตติบุตรเข้าไว้รอบ

ปณฺฑุราชา ปน จรุงคพตเณนย ฝ่ายพระราชบัณฑิตุราช ได้จัดการ
ยทุธตฺชโร นิกฺขมิคฺวา ชีรชารั รมยกจากรุงคเณนาออกไปฆ่าพระยา
ฆาฏเฐวา ตทุชโย อโหติ ชีรชารราชเดี่ย พระองค์ก็มีไชยแต่

ปณฺฑุราชา อเนเกหิ สัมปคฺคีหิ พระราชบัณฑิตุราช ก็ยังพระ
คฺหฬิวราชานํ สันตปเปตฺวา ทนค- ราชาคฺหฬิวราช ให้เป็นที่พอพระไทย
ราคุ สัมปฏิจฺฉาเปตฺวา ปหิณิ แด้ว แต่ให้รบพระทนต์ชาคุคั้นกดับ
ไป

ปจฺฉิมกาเต อตฺตโน ธีคฺคตฺมิกตฺตํ ภายหลังก็มอบราชสมบัติให้พระ
รชชํ นียยาเทคฺวา กายสฺสํ เกทา ราชบุตรเขยของพระองค์ แด้วก็ทำ
ตฺคคํ อคฺคณฺนิ ฉายชันท เด็ดจตุตฺตวรวรรค

คฺหฬิว ปน ทนค ราคุ ทนคปฺริ ฝ่ายพระราชาคฺหฬิวราช ก็ได้
เนตฺวา จีรั ปุเชตี เชิญ พระทนต์ชาคุไปสู่เมืองทนต์
นคร ได้บูชาอยู่ช้านาน

โส จ อฺชเชนินฺนโย ปุคฺคตฺตํ พระราชาคฺหฬิวราชนั้น ได้ถวาย
อตฺตโน ภาคินฺนยตฺตํ ทนคกุมารตฺตํ พระธิดาของพระองค์ ทรงพระนาม
เหมชาตํ นาม อตฺตโน ธีตฺวี อทาสี ว่า พระนางเหมชาดา แก่พระทนต์
กุมารผู้เป็นหลานของพระองค์ ซึ่ง
เป็นบุตรของพระราชอาชเชนินราช

คทา ชีรารัตต์ รมโย ภาคเนย-
ราชกุมารวา สมนุพนพดา เด่นาพยหิ
ตั้งหริศดา ทนุชราศุยา คณหนตุถิ
ทนุคปรนศรี อากมัส

ค ตั้งดา คุหสิวราช ทนุชราช-
กุมาริ อามนเคติ ตาค มม ชิวเค
อณเณสดี ทนุชราศุ น ทตั้งามี
ยทิ ปนาหิ เค ราชกุมารเว เเน
ตั้งกุกเนยยั คัง ทนุชราศุ กเหตดา
พราหมณเณสดี ตั้งกาทูปี ยahi
คตาหิ ตั้งกาทูปะ มหาเด่นราชา
มยหิ บียสหายโกติ

อดดา จ ปน ราชา เด่นาย
ตั้งไซ นิกขมิศดา เทหิ ราชกุมาร-
เวหิ ตั้งชธิ ยชชุนโต มรณปปลโค
อโหสิ

ครั้งนน พระราชกุมารทั้งหลาย
ผู้เป็น ทถาน ของ พระยา ชีรารราช
ก็ขมนุมเด่นาพยหิ ด้วยกมาเมือง
ทนุคปรเพื่อจะรับเอาพระชาติไป

พระราชาคุหสิวราช ได้ทรงทราบ
จึงตรัสเรียกพระทันตราชกุมารมา
ตั้งว่า คุกรเจ้าพ่อ ถ้าเรานยังค
ตั้งพอยุ่ จะได้ยอมให้พระทันตราศุ
แก่คนอื่นเป็นอันว่าไม่มีเดี่ยเดย ถ้า
หากว่าเราจักไม่ฟังตำมารถ (มีไชย)
แก่พระราชกุมาร ทั้งหลายเหล่านั้น
ไช้ เจ้าจงเชิญเอาพระทันตราศุด้วย
อาการแปลงเพศเป็นพราหมณไปตั้ง
ตั้งกาทูปเถิด ด้วยว่าพระมหาเด่น
ราช เจ้าตั้งการวูป ได้เป็นพระ
ตั้งหายของเราแต่

ครันตรตั้งตั้งแล้ว จึงจัดเด่นายก
ออกไปยุทธ ด้วยราชกุมารทั้งหลาย
นั้น พระองค์ก็ปลงพระชนม์ในตั้งมร
ณุมิแต่

ทนต์กุมารโ ปรน กฏุกด่าสนั สุตวา ฝ่ายพระทนต์กุมาร ได้ทราบข่าว
 คุริตคุริโต หุตุวา ทนต์ชาตุ คเหตุวา ด่ารอันเผ็ดร้อน จึงรีบด่วนเชิญ
 พราหมณ์เวเด่น ทกชินเทตต์ กน- เอาพระทนต์ชาตุ แปลงเพศเป็น
 ตวา เทวตานุภาเวน ปริปุณณ์ พราหมณ์ไปยังประเทศทักขิน ได้
 มหานที อุตคุริตวา วาดุกราดิมุหิ ซ้ำมพนมหานทีได้เรียบร้อย โดย
 ทนต์ชาตุ จเปตี เทวานุภาพแล้ว จึงประดิษฐานพระ

จเปตวา จ ปน ใต้ ปุณ ปุริ ครั้นประดิษฐานพระทนต์ชาตุเจ้า
 คนตวา อณณเวตต์ อตคโน ภริย ใจแล้ว ก็ไปสู่พระนครอีก พว
 คเหตุวา ตตถ ชิปปั คนตวา ภรรยาของพระองค์แปลงเพศ แล้ว
 สทาเรน ราชุยา สมิเป เอกด์มึ ก็รีบไปยังที่ ประดิษฐาน พระ ทนต์
 คุมุเก นิตยิ ชาติไว้นั้น และได้เฝ้าอยู่กับภรรยา
 ในพุ่มไม้แห่งหนึ่ง ในที่ใกล้พระ
 ทนต์ชาตุเจ้า

ตทา นพภินโย เอโก เถโร ครั้นนั้น มีพระเถรเจ้าองค์ ๑ ได้
 อากาเสนาคจุนโต ขตนคั วาดุ- อภิญญา ๖ เหาะมาในอากาศ ได้
 กราดั ทิดวา ตตถ โอตริตวา เห็น กองทรายนั้น รุ่งเรืองโพดง อยู่
 ทนต์ชาตุ อวนที ก็ดงมาในที่นั้นถวายเป็นอภินันท์ พระ
 ทนต์ชาตุเจ้าแต

เต ชายปติกา เถวั ทิดวา พระกุมารด่ามภรรยาอัน ครั้น

วนทิดุวา สพุพนต์ ปวคฺคิ อาโรเจตุ^๕ ได้เห็นพระเถรเจ้า ก็พากันถวายน
 อภิวันท์ แดงเหตุให้ฟังทุกประการ
 เถโร เตนหิ ตฺเจ คมนมคฺเค พระเถรเจ้าก็กล่าวว่ ถ้ากระนั้น
 โภ อุปุทฺทโว อคฺคิ มํ สเรยยาภาติ หากว่าจะมีอุปัทวอะไร ๆ ในหนทาง
 อุกฺโข ชายปติเก วคฺควา เคตฺถิ^๕ ที่ไป ก็ขอให้ระลึกถึงเราเถิด
 ตทนุรูปุ^๕ ชมฺมํ เทเตคฺควา ปกฺกามี พระเถรเจ้าบอกเต่าพระ กุมาร
 ตัมภรรยาแฉว^๕ ก็ได้อำแดงพระ
 ชรรวมเทศนาพอดัมคฺควรแก่ชนทั้ง ๒
 แฉวก็หตฺกไป^๕

ตทา ปณฺฑิตุหารนาคราชฯ นาค- ครวงนั้น พระยาปณฺฑิตุหารนาคราช
 ภวนโต นิภุมิตฺตวา วิจรนฺโต ได้ ออกมาแต่ภาคพิภพเขียว อยู่ได้
 สคฺครตนมยฺ ชาตฺตุภรณฺทกํ คิตฺติคฺควา ถัดนักต้องพระชาตฺอินแฉวด้วยแก้ว
 อคฺคฺโค โภเคน สีเนรุปาทํ ปริก- เจ็ดประการไว้แล้ว ก็ชดชนคทาง
 ชีปิตฺตวา สยิ ของคนรอบเชิงเขาพระสีเนรุ แฉว
 นอนหลับอยู่

ปุณฺ ทิวเต อุกฺโข ชายปติกา ครนฺรุงชน พระกุมารตัมภรรยา
 คนฺตูกามา ชาตฺสุปนฺนุจํ ภาตฺตุ- ทั้ง ๒ มีจํานงจะไป จึงดำเนินไป
 ภรตฺถิ คนฺตูกา คคฺคฺช ชาตฺตุ อทิตฺตวา ตู่กอง ทวายที่ประดิษฐาน พระชาตฺ
 โรทมานา นยนตฺถิตฺตชารว คฺชเน เจ้า ก็มีได้เห็นพระชาตฺเจ้าในทั้น
 มหาเถร อนุตฺตวีรุ^๕ พากันร้องให้ ฟุ่ฟององหน้าตาอยู่

จึงได้ระตักถึงพระเถรเจ้าในขณะนั้น

ออก มหาเถโร เตตฺถ จินฺตณํ ตํตบฺนํ พระมหาเถรเจ้าก็ทราบ
 ฌตฺวา ทิพฺพจกฺขณา ชาตฺถุภวณฺทกํ จินตนาภาวของ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
 คิสิตฺวา ดีเนรฺปาทํ ปริกฺขิมีตฺวา นนฺ จึํได้เห็นพระยานาคราชด้วยตา
 นิปฺปนฺนํ นาคราชานํ ทิตฺตฺวา มหา- ทิพฺว่ากตั้งเฝ้าองค์พระธาตุ แล้ว
 สุปฺพนฺนสฺสทิตฺถํ ตีรริ มาเปตฺตฺวา นอนชดรอบนเชิงเขาพระสุเมรุ จึงได้
 อตฺตโน ปกฺขิเวเคน มหาสฺมฺมุทํ นตฺมิตรสฺสรีภายเปนนกมหาสฺมุทฺตฺว
 ทฺวิธา กตฺตฺวา ปกฺขนฺทิกิ แหวกพระมหาสฺมุทฺให้แยกออก ๒
 ภาค ด้วยกำดั่งปีกของตนแล้วบิน
 ไป

ตทา อติภักโต นาคราชา นาค- ครึ่งนพ พระยานาคราชตกใจกลัว
 วรรณํ ขหิตฺตฺวา มาณวกรฺรเปเน เถโร เหลือเกิน จึงกสายเพศจากนาคเดีย
 อุตฺตงฺกมิตฺตฺวา เอมมาหิ ภนฺเต เปนเพศ มาณพ เข้าหา พระเถรเจ้า
 อิมาย ชาตฺตฺยา อานุภาเวเน นาคตฺต- กตฺว่าว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้า
 ภาวโต จวิตฺตฺวา สคฺคํ คตฺมิสฺส- คิดว่าจักได้จุติจากอิตตภาพเป็นนาค
 สํมิตฺติ จินฺเตตฺตฺวา คณฺหามิตฺติ แล้วจักได้ไปสู่สวรรค์ด้วยอานุภาพ
 ของพระธาตุเจ้านดงน จึงได้เชิญ
 เหาพระธาตุมา

เถโร มหาราชา อัย ชาตฺถ สจฺจ- พระเถรเจ้าก็ดำจะพระยานาคว่า
 ปฏิเวธวราหํ มนุสฺสํ ยุตฺตตฺตฺวอ. ธรรมหาราช พระธาตุเจ้านจกประ

ตงกาทเป ปติฏฐหิตตติ คตฺมา ดินฺฐานในตงกาทูป ตมคฺวรอย่าง
 ธิปโป มยหิ เทหิตติ นาคราชา นิงแท่แก่มนุษย์ทงหลายผู้คฺวรจะได้
 อโวจ ครตีรุพระตจจชรรม เหตุคิงนััน
 ทานจงให้แก่เราเตี้ยเร็ว ๆ เกิด

นาคราชา เถรตต ชาติกรณทกั พระยานาคราชา กัดวางกตองพระ
 อทาดิ ชาติแก่พระเถรเจ้า
 เถโร คั อหริตฺวา ชายปติกานั พระเถรเจ้าก็เชิญพระชาติเจ้ามา
 ทคฺวา ปกฺกามิ มอบให้แก่พระกุมาร ๒ ด้ามภรรยา
 แดว กัดวางทงค่อไป

ชายปติกานั สิริพพาทิกา ทนค- พระกุมารทง ๒ ด้ามภรรยา ก็
 ชาติยา อานภาเวน เทวคทาหิ คหิ- ได้เชิญพระชาติเจ้าทงเห็นอเค็ยรไป
 คารกฺษา อโรคา หุคฺวา คามตติคฺติ เทพเจ้าก็อนเควระทกระทำอารักขา
 อนุปฺปคฺตา อเหตุสิ หาโรคพยาธิมิได้ ด้วยอำนาจพระ
 ชาติเจ้า คตอดไปจนถึงทำตามตติค
 แด

พราหมณเวตฺสธา อุโร ชคฺติย- พระชคฺติยกุมารทง ๒ ทรงเพค
 กุมารวา นาวัง อภิริยุหิตฺวา พานนิ- เปนพราหมณ ได้ชนหรือไปในกตาง
 เชหิ ตทฺธิ มหาตมฺททฺ อคคฺมิตฺตุ มหาตมฺทด้วยพ้อค่าทงหลาย
 นาคา ปน นาคภวนโค นิภฺช- ฝ่ายฝั่งนาคทงหลาย ก็ออกจาก
 มิคฺวา มหนตฺ ชาติปฺชั กุรฺมานา นาคพิภพ พากันทำพระชาติชามู

สัตคาหิ สัมพุทธมชฺเช นาวาณิจฺจ- ใหญ่หลวง ได้ทำให้เรือหยุดอยู่
 ตมกัฏฺฐุ นาวิกา ปน สัพเพ มรณ- กตางทเต ๗ วัน
 ภัยตฺตชฺชิตา อเหตุํ ฝ่ายฝูงชนชาวเรือทั้งหลายพากัน
 ตกใจกลัวความตาย

ตทา ชายปติกา มหาเถโร อมฺล- ครึ่งหนึ่ง พระชัตติยกุมารทั้ง ๒
 สรรีสุ ต้ามภรรยา ก็ระดักถั่งพระมหา
 เถรเจ้า

คัมชนนฺเบจ เถโร คัม การณํ พระเถรเจ้าก็ทราบเหตุในขณะนั้น
 ฌคฺคา สุปฺปนฺนราชเวสฺสโร นาคเ- เอง จึงทรงเพ็คเป็นพระยาครุฑมา
 ปฺลาเปตฺวา ปกฺกามิ ได้ยั้งนาคก็พากันหนีไป แด้วก็ถัด
 ไป

นาวา ปน เถรสฺส อิทฺธิยา ฝ่ายว่าเรือก็ได้ถึงท่าบั้งฐณะใน
 คัมชนนฺเบจ ดงกาปฏฺฐิ สัมปคฺคา ดังกาทอว์บในขณะนั้นเอง ด้วยอำนาจ
 พระเถรเจ้า

ตทา กิร มหาเสฺนรณฺโณ ปคฺโค- ครึ่งหนึ่ง พระราชาทรงพระนามว่า
 กิตฺติสิริเมฆ นาม ราชานวพ- กิตฺติสิริเมฆ พระราชบุตรของพระ
 พสุตฺตภิกฺกะโก อโหสิ มหาเสฺนราช อภิกฺเคกได้ ๘ ปี

สัมปคฺคทิวเตยฺเวจ ส่ายณฺหตฺมเย ในวันที่พระชัตติยกทั้ง ๒ ได้ถึงนั้น
 ชายปติกา เทวาทเย วตฺตีสุ เปนเพตาเย็น ได้ดำนั้กอยู่ในเทวดาย
 ปกฺกเ เท พุราหฺมณเวสฺสเร มีพราหมณ์บุโรหิตของพระราชา

ทิดจ๋า รมโย ปโรหิตะ พราหมโณ ได้เห็นพระชคตียทั้งสองนั้น ทรง
 เตะ ส้มมา ปฏิชคคิตุวา ปุนทิวเต๋ เพศเป็นพราหมณ์เค็รทางมา ก็ได้
 เตะดี อนุราชคมนมคัค อากิจิ ต้อนรับต้องพระชคตียนั้นโดยส้มควร
 ครนวันรุ่งขึ้น จึงได้บอกมรรคาคณะ
 ไปยังเมืองอนุราชปุร

เค จ คนต๋า อนุราชทวารดี- เมื่อพระชคตียทั้ง ๒ ได้ไปถึงบ้าน
 มิปคามิ ปตคัตติ เตะ มหาเส่นรมโย อันตั้งอยู่ใกล้พระทวารเมืองอนุราช
 มรณสาสนัน สุตุวา มหาพตวโล- ปุร ก็พอได้ข่าวว่าพระราชามหา
 เกน นยนตติลชารา วิตปิตุ เด่นราชสันพระชน ก็พากันคุตอน้ำ
 ตายันพิตลปค่าง ๆ

ปุน มหาเส่นสัส รมโย รัตนค- ครนเมื่อได้ทราบอีกว่า พระราชา
 คยมาภกาว สุตุวา โดกั ปนุทิตุ มหาเส่นราชชนนเป็นผู้นับถือพระรัตน
 เตะ จ อนุราชปุรสุด ปจฉิมุตคร- ไตรเจ้า เมื่อบนเทวไศกแล้ว ก็ไป
 ทิศาภาเค เมชคิริมหาวิหาร ราช- หาพระเถร รูปหนึ่ง ซึ่งเป็นคน ดันทิ
 วตตภ ออภ มหาเถร อุปตังกมิตวา ของพระราชา ดำนัก็อยู่ในเมชคิริ
 อนุปุพเพน ชาติปวตติ เถรสุด มหาวิหาร อยู่ณด้านทิศาภาคแห่ง
 กถยัตติ ปัจจุบันทิศของเมืองอนุราชปุร แถง
 ประวัตพระชาติเจ้าเป็นลำดับมา ให้
 พระเถรเจ้าทราบ

คตปน สุตุวา เถโร คุญสุหฺจโจ เมื่อพระเถรเจ้าได้ทราบเรื่องราว

ชตกโน กุญฺญิ ชาตุ ปติฏฺฐเปตฺวา แล้ว ก็ขึ้นชมยินดี ให้ประดิษฐาน
 เสด็จณฺจ สงฺคหํ กตฺวา รณโย พระราชาเจ้าไว้ในกุญฺญิของตน แด่ได้
 ชาตุยา อากมนปฺปวคฺคํ กเถตุ ทำสังเคาะห์แก่พระชคคิยทั้ง ๒ นั้น
 เจกํ ภิกฺขุ ปหิณฺนิ แด่ตั้งภิกษุรูป ๑ ให้ทูลข่าวแก่

คตฺถมี ทิวเถ ราชชา วตฺถนคตฺถมเย ในวณฺนั้นเปนนวตฺถนคตฺถมยฺ พระ
 นาฏกาหิ อุตฺถยานภิกษุชฺชํ อนนฺถวณฺโต ราชชาเดตฺถจฺเจเนตฺถวณฺตํ ราชญฺพระทฺธิ
 คตฺถสฺส ภิกฺขุโน ชาตุปฺปวคฺคํ ตฺถคฺวา อยู่ตฺถโดยนางระบํ้าทงฺหลาย ได้ทฺรง
 สมนฺปคฺคจกฺกรคฺคโนว ปรมปฺปติโต พงฺข่าวพระราชาเจ้าแก่ภิกษุองคฺคนั้น
 อโหสิ บังเกิดพระปคฺคอย่างยงฺ ประหนึ่งว่
 ได้ตฺมบคฺคปรมจกฺกรคฺคถาวคฺคจกฺกรคฺคณฺ

ราชชา หิ กิร เนมิคฺคกานํ ชาย- แท้จฺริง ได้ยินว่พระราชาได้
 ปติกา พุราหฺมณเวตฺถรชา ชินทนฺค- ทฺรงทฺรบบคฺคํพยากกรณฺ์พวคฺคเนมิคฺค
 ชาตุ อาทาย นจฺร์ตฺถเสว อากมิตฺ- กาจรายฺได้ทํานายไว้แต่ก่อกอนว่ จะ
 สคฺคิตฺติ วจฺนํ ปุพฺพเวอ อตฺถโสสิ มีพระกุมาร ๒ ตํมีภรรยาทฺรงเพคฺ
 เปนพฺราหฺมณฺ์ เชิญพระชินทนฺคชาตุ
 มาถวายนไม้ตฺถชานํก

ตฺถคฺวา จ ปน ราชชา อุตฺถยานโต ครนฺเมื่อพระราชาทฺรงทฺรบบข่าว
 ปทสา เมชคิรวิวิหารํ อุตฺถสงฺกมิตฺถวา กริบเสตฺถจคฺคด้วยพระบาทไปยงฺเมชคิร
 ชินทนฺคชาตุยา อเนกตฺถปภาวิหารียฺ วิหาร ก็ได้ทออกพระเนคฺคเห็นพระ

ทิดัว ปาโมชชพหุโต นานปปลการ- ปาฏิหาร ของ พระชิน ทัณฑ ชาติเจ้า
 ปรชาวิเตเตน ด้กกริตัว ด้มุดด้ต- เป็นอเนกปการ ก็เพียบพุนไปด้วย
 เตตวรณมฺหิ เตตวรคฺรุงคฺคฺเต ปราโมช ได้ทรงทำด้กการเคารพย์
 รถเวร ชินทนต์ราตุ นิชาย ด้กถ- ด้วเคือองบชามี่ประการค่าง ๆ ด้
 นครี่ ด้โฆเกตุวา อภิตถนโต การแห่พระชินชาติด้วรถประเด็รัฐ
 อนุราชปรี่ อานลลึ เตียมม้าขาว เตังเคือองขาว พากัน
 อิกเร็กช่นชม ด้ทานห้วนไห่วไปทง

อานลลึวา ๑ ปน นานาวิจิตร- ครนแห่มาถึงเต็ด ก็ให้ประคิน-
 คณชคิตเต ชาติคฺมณฺทเว ด้หาด้นมฺหิ ฐานพระชาติเจ้าไว้ ในด้หาด้นั ใน
 ชาติ ๑เปเตวา อเนกปรชาวิชานเน หอพระชาติคฺมณฺทเค็ยร อันงามชคิตร
 ด้กกริตัว อาทเรน ด้คคั อปฺยจฺหิ ด้วแกือมี่อย่างค่าง ๆ เต็ดทำพิช
 การบชามากมาย ได้ทรงบำรุง
 ด้วพระไทยเอือเพือตอดมาเนือง
 นิตย

ราชา เตด้ ชายปติกานั ราช- เต็ด พระราชาก็ได้ ประทาน ฐา-
 กุมารานี่ มหนคั ด้กการี่ คทนุรูปี่ นันตร อันด้มคฺรเป็นราชด้กการ
 ๑ำนนคฺรณจ อทาศี ใหญ่หตวง ให้แก่พระกุมาร ๒ ด้ามี่
 ปรยานน

ได้ ๑ ราชชา ชินทนต์ราตุ ด้กถ- ก็เต็ดพระราชาเจ้านัน ได้ทำด้ก

วิตุวา มหนคปญญามิถันท์ อุป- การพระชินชาตุเจ้า ได้กอดร้างกอง
 จินิตวา กายด้ด้ เกทา ตคคกาย บัญอันใหญ่หลวงไว้ ครั้นแตกกาย
 อคณนิ ทำตายขันธ์ ก็ได้ตั้งตั้งวรรคกาย

เขวมจ ด้ง กาทเป ราชัน พระชาตุเจ้านัน ได้ตั้งเนื่องการ
 ปุตุตมคตปนคตทานัน ปรมปราช บรูชาติการของพระราชา แดกราช
 ยาว อชชคณา ที่ปวถัน นรา- บุครนคตปนคตคตมา เป็นบรม
 นรินทานัน ปรมปราชวิเสถ์ อโหสิ บรูชาติการของฝูงชน แดเจ้าแผ่นดิน
 ชาวเกาะดังกาทงหลาย ครวบเท่า
 ทกวนัน*

ด้คฤ ปรินิพพานโค อฏจนัน เรื่องนชอให้บัณฑิตทงหลายทราบ
 วถด้ด้คตทานัน อุปริ จคตคพด้คคิเม ว่า พระวามทันตชาตุของสมเด็จพระ
 วถด้ด้ วถนคตคตมเย ด้คฤโน วาม- พระค้ำคตคตเจ้า ได้ด้ด้จมาประดิษ-
 ทนคตชาตุ ด้งกาทเป ปคิฏฐห้คิ ฐานในด้งกาทจปีในคราววถนคตคตมัย
 เวทิตพพนคิ ในปีได้ ๘๕๐ ปี แด้ที่สมเด็จพระ
 ค้ำคตคตเจ้าเข้าสู่พระปรินิพพานมา

ทนคตชาตวตารกาโต ปริญโน กาดว่าด้วยพระทันตชาตุอวตาร
 ที่ ๑ จบบริบรรณันแด

* คือถึงเวลาที่แต่งหนังสือ

๒ เรื่องพระพุทธรูปที่กับพระพุทธรูปโฆษาเถรไปแปดสี่หพภาษา ที่เกาะ
ตั้งกา แล้วนำพระธาตุมาประดิษฐานไว้ในชมพู่ทวีป

ศโต อปรภาค พุทธทศตจาริโย ในอปรภาค เบื้องหน้าแต่นั้นมา
๑ พุทธโฆธาจาริโย ๑ อุโก มหา- พระมหาเถร ๒ องค์คือ พระพุท
เถรา ชมพู่ที่เป ปากฏา อเหตุ ทศตจาริโย ๑ พระพุทโฆษา
จาริโย ๑ ได้มีชื่อตั้งขึ้นชื่อภาษา
ในชมพู่ทวีปแต่

เศตุ พุทธทศตจาริโย ดังกาที่บี ในพระเถร ๒ องค์นั้น พระพุท
คนดวา ชินาดงการิ ทนตธาตุนจ ทศตจาริโยได้ไปตั้งกาทวีป ได้ร้อย
โพธิวิสัยจ ตโย คนแจ พนธิตวา กรองพระคัมภีร์ ๓ คัมภีร์ คือชินา
ปุนาคมิ ชมพู่ที่เป ๑ ปน ได้ ดังการ ๓ ทนตธาตุนิทาน ๑ โพธิ
อาคนดวา อภิธรรมาวตาริ ตอตุตริ วงค์ ๑ แล้วก็กลับมา เมื่อท่านมา
๑ วินยวินิจฉนัย มรรคตถิตาตีนี้ ในชมพู่ทวีปนั้น ได้ทำคัมภีร์คือ
๑ พุทธวิสัยจกถิ อกาตี อภิธรรมาวตาร ๓ กับอตุตริวินัย
วินิจฉนัย ๑ มรรคตถิตาตีนี้ ๑ อรรถ
กถาพุทธวงค์ ๑

พุทโฆธาจาริโย ปน สี่หพภาสโต พระพุทโฆษาจาริโย เมื่อไปเกาะ
พุทธาดันนี้ ปริวคตตถาย ที่บี ตั้งกาเพื่อแปดคำพระพุทธาดันนา
คจจณโต ตมุตมชธเน พุทธทศ- จากตั้งหพภาษา ได้พบบันกับพระ

อาจารย์เียน ต่มาคมิ พุทธทศศาสจารย์ในกตางทเต
 ที่ปณจ ปน ทศวา โส ยิ ก็แกะพระผู้เป็นเจ้านั้น ได้ให้
 มหินทศเถเรน ดีหพภาสาย อภิสั- ประทีป
 ขริศวา กติคิ พุทธธาตัน ก็แต่คำใดซึ่งเป็นคำสอนของพระ
 พุทธเจ้า อันพระมหินทเถรเจ้าได้
 รวบรวมกล่าวไว้ในสิงหพภาษา
 ตณจ ชันนาคเวหิ ไปฏสเกตุ กัคานน พระชันนาคพะเจ้าซึ่ง
 ดิกขาบีคิ คั ดีหพภาสโต ปริ- หลายได้จารไว้ในใบลาน ก็ได้แปล
 วดติศวา มคธภาสาย ดิกขาเปตคิที คำนนจากสิงหพภาษา แล้วให้
 ปรมปราภโต พุทธโฆธัจฉริยนิธาน ศึกษาเป็นมคธภาษา เรื่องนม
 ปากฏี ปราภฏแล้วในเรื่องพระพุทโฆษา-
 ฉริยนิทานดีบ ๆ กันมาแล้ว
 ชินาตงการวณณนาย ปน ตค- ฝ่ายว่า ในชินาตงการวณณนาว่า
 ครตตเต วุตเต ศเต เมื่อ ๑๗๐๐ ปีล่วงแล้ว
 ตงกาคเต ตทา โรหเน ดัจฉิ- ครั้งนั้น มีพระเถรองค์ ๓ ทรง
 ตมฺหิ ชาโต ปตถฏกิตติมา พุทธ- นามว่าพุทธวัชิต มีเกียรติคุณ
 รกฺษิตนาโม โส ภิกฺขุณฺ คณวจากิ แพร่หลาย เกิดในตัจฉิวงค์ ในโรหเน
 ชนบทเป็นภาคพนตังกา ท่านนั้น
 เป็นคณวจากแก้ภิกษุทั้งหลาย
 ตคฺครตณนั วตตตคานั อูปริ เมื่อ พ.ศ. ๑๗๔๗ ปี ศักราชกฤษช

ตั้งศุภกฤดาพิศติเม วรเด เต ปญจ- ประมาณ ๕๖๕ พระราชาทรงพระ
 ตั้งฐจื่อธิเก ปญจตั้งปริมาณตั้งก- นามว่า ตั้งฆวิชัย เปนอธิบดีเมือง
 ราชกุมภชรวรตั้งมฺหิ อริมัทททปร ซึ่งนับว่าเป็นเมือง
 ตั้งริภูวนาทิจจตั้ง นาม ชุมม- ปุณณกาม พระองค์เปนพระบุตร
 ราชตั้ง อคคมเหตียา ทกขินาย ของพระเจ้าทรงพระนามว่าทกขินา
 นาม เทวียา ปุคเคน ปุณณกาม- ผู้เปนพระอัครมเหสี แห่งพระยา
 ตั้งชาคตั้ง อริมัทททปรตั้ง อติปริณา ธรรมราชผู้ทรงพระนามว่า ตั้งริภูว-
 ตั้งฆวิชัยน นาม รมณยา ดิกขาบีตา นาทิกย์ ได้ให้จ้าวฐิกกาโพธิวงตั้งไว้
 โพธิวงตั้งฐิกกา

เคน วุคคิ ตั้งมานมตั้งมานตั้ง เหตุนั้น พระโอบราณจารย์จึง
 ตั้งถุ ปรินิพพานโต ศเต ตั้งหตั้ง- กตั้งอตั้งอว่า เมื่อกาดตั้งาเนริตั้งมอ
 ตั้งคตั้งเต จคตวตั้งตั้งคตั้งคเร อตั้งมี มานนับแต่ปีปรินิพพานของพระศาตั้ง-
 เทตั้งมฺหิ โตเกน ปณณาคคตั้งก- ตวตั้ง ๓๗๔๗ ปี ศักราชโตกบัญญัติ
 ราชโต ปณจวตั้งตั้งเต ณาเต ปณจ- ในประเทศนั้นตั้ง ๕๖๕ ปีตั้ง
 ตั้งฐจื่อหายเนติ

ออกวา ปณจ จ มุณีโน ชาติ อักนัยหนึ่ง (ในคาถาณมตั้งการ
 ตั้งพวา จ มุณีเทตนา มุณีโน ตั้งค ตั้งอ ตั้งอ) พระราชคของตั้งมตั้งเจพระมุตั้งเจ้า
 ตั้งโฆ จ ตั้งค ตั้งค ตั้งค ตั้งค ตั้งค พระธรรมเทศนาของตั้งมตั้งเจ
 พระมุตั้งเจ้ากตั้ง พระตั้งฆมุตั้งดาวของ
 ตั้งมตั้งเจพระมุตั้งเจ้ากตั้ง ชาติเจาขอ

นมัสการทั้งสามตั้งนั้นทุกเมื่อแต่

เท นมัสสามิ สัพพทา จตุรา- ข้าพเจ้า ขอนมัสการ พระธรรม
ดีดีดังหลักร่มมนุช นามิหิ นโม ชันธิ ๘ หมีน ๔ พัน ความขอบ
เถรานุเถรานํ ปาเท เม สิริธาดธา น้อมของข้าพเจ้า ด้วยสิริเกตุ ๗

จงมีแทบเท่า ของพระเถรานุเถร
ทั้งหลายทุกเมื่อ เทอญ

เอโกล ทาโณ คีทสปร พระทามราชาองค์ ๑ อยู่ในเมือง

เอโกล นาคปุเร อหุ ไครทสปร องค์ ๑ อยู่ในเมือง
นาคปุร

เอโกล คนธาวินดีย องค์ ๑ อยู่เมืองคันธาวินดีย องค์

เอโกล สัพทปะเก ๑ อยู่ในเกาะสิงห ๗

อิเม จตุรุ จานด์ พระทามราชาเหตุนั้นของดมเค็จ

สคฤ ทาณา ปติฏฐิตา พระศาสดาเจ้า ได้ประดิษฐานอยู่
ในถ้ำถันทั้ง ๔ แห่ง ๗

บุชิตา นรเทเวหิ แดเปนนที่เทวดาแด่มนุษย์ทั้งหลาย

อหิ วนุทามิ ธาตุโย ได้ไหว้บูชาแล้ว ข้าพเจ้าขอถวาย
อภิวัณท์พระราชาเจ้าทั้งหลาย ๗

ยุทุธิ ทกฺขินทาณญจ พระทามราชา เบื้องขวา ข้างบน

ดาวคัสเส ปติฏฐิตํ ประดิษฐานอยู่ในดาวคิงษ์ ๗

อโร ทกฺขินทาณญจ พระทามราชา เบื้องขวาข้างล่าง

ตั้งพทเทป ปติฏฐิต

วามททณญจ อุตฺทมบี

คนฺชารฏเจ ปติฏฐิต

วามททณญจ อโหมี

นาคาดเก ปติฏฐิต

ปฐิตา นรเทเวหิ

อหิ อนุทามิ ชาตุโย

ตฺงกามฺมโย ทุมฺราชเสฏฺโฐ

ชาตุปอโร ทกฺขิณฺมบี สํชา

สุมฺนคิริปาทมฺมราชพุโร

โสฬสํชานา สฬพชาตุเจตฺติย

ปณฺจางคฺตุยา อภิวาทอนฺทา

วิสุทฺถจิตฺตา สิวสํภินฺเท

มฺเหยยฺสณฺนิ นาคทํปํ ภฺตฺตยาณิปา-

ทณฺดณฺสนฺนิ ทิวาคฺทํ ทิฆฺเวณิเบตฺติยณฺจ

ปติงฺกณฺนิ ติวสุมฺหาจิวาณณฺจ โพธิ-

ประดิษฐานอยู่ในสิงหพทวป ๑

พระ ทาณ ชาตุ เบื้อง ซ้าย ซ้างบน

ประดิษฐานอยู่ในเมืองคันทวารราช ๑

พระ ทาณ ชาตุ เบื้อง ซ้ายข้างล่าง

ประดิษฐานอยู่นาคพิภพ ได้เป็นที่

ไหว้บูชาของ เทวดา แดมนุชย์ทั้ง

หลาย ข้าพเจ้าขอถวายอภิวันท์พระ

ชาตุเจ้าทั้งหลาย ๑

พระ ทม ราชพฤกษ์อัน ประเสริฐ

เกิดขยู่พื้นแผ่นดินถิ่นตั้งกา แดพระ

ชาตุเจ้าอันนอว แต่ถึงค้ำทักษิณ

ของทุมราชนั้น พระพุทฺธของคัมภีร์ทรง

พระบาทอยู่ยอดเขาสุมน พระชาตุ

ธรรมราช มีรอยเจดีย์เจ้าทั้งปวง

๑๖ แห่ง ข้าพเจ้าอภิวัตให้ด้วยนิ้ว

มือทั้ง ๕ ข้าพเจ้ามีใจบริสุทฺธิ ขอ

ถวายอภิวันท์ด้วยเศียรเกล้า ๑

รอย พระ พุทฺธบาท ที่ มหิ ยิง คน

เจดีย์แต่ที่นาคทวป แต่ที่แม่น้ำกั-

ยานิแต่ที่ทิวาคูหา แต่ที่ทิวามี

ปรีปองคฺคิยํ สํวณฺณมาติมหาเจตฺติยํ เจตฺติยํ แดทํปคฺคิงคณํ^๑ ที่คิถัดมहा
 ญูปารามพฺยาคิริเชตวันํ เดตฺตเจตฺติยํ วิหาร ที่โพธิปรวิตฺตํ ที่สุวรณมาถิต
 ทนฺตธาตฺตุ ปากฏํ โสฬเสตานิ จา- มหาเจตฺติยํ ที่ญูปาราม ที่พฺยาคิริ
 นานิ ฌหํ อนุทามิ ธาตฺตโย แดทํเชตวันํ แดทํเดตฺตเจตฺติยํ พระ
 ทนฺตธาตฺตุเจ้าปรากฏมฺเฒว ข่าพเจ้า
 ขอลถวายอภิวันท์พระธาตฺตุเจ้าทงหาดาย
 ทง ๑๒^๒ แห่งแด ๑

สํปคฺคิจิตฺตจฺจนุราชปรเว สํปคฺคิ- ข่าพเจ้าณมถิตการ กิ่งพระมหา
 จิตฺตทกฺขินธ่าชวรํ สํภเมฆนิภํ ชย- โพธิทักษณอันประเดริฐูประคิษฐาน
 โพริมหํ ปณฺมามิ วรํ มุนินทปาถํ อยู่ดด้วยดํใน เมือง อนุราชปรุในแวง
 ภูษคินทวาลิตํ มหามหินทาทิเสวิตํ แดวัน อัน ประคิษฐาน คี แดว ดด้วย
 ณมถิตการพระชยโพธิประเดริฐ อัน
 ประคิษฐาน อยู่ดด้วย คีมถิต คดงาม
 คด้ายเมฆอันงาม (ในเมฆวันดด้วย)
 รอยพระบาทของลํเดจพระมุนีเจ้า
 มีพระยานาคอาคร์ยอยู่แดว มีพระ
 อริยเจ้ามหามหินทเถรเปนอาทิเสพ
 แดว ๑

สุรินทนาคินุทนวิทบุษิตํ ข่าพเจ้า ขอนมถิต การ อุดม ถถาน

๑ มหิธังคณ กมฺง ๒ มีไม้ครบ ๑๒ แห่ง

ตั้งศัตยวงศ์

นมามิหิ โสฬสจันมุตตม

ทั้ง ๑๖ แห่ง ที่หมู่เทวดาและพระอินทร แด่ฝูงนาคและพระยานาค และประชุมชน และพระเจ้าแผ่นดิน ได้พากันบูชาแด่นั้นแด ๆ

อิติ สว่างคบุเร รรมเม คารารมพวเน อหุ

เพราะเหตุนี้ พระชินชาตุเจ้าได้มีอยู่ในวัดคารารัมพวัน ในเมืองสว่างคปร ๆ

ชินชาตุ อัย ฎไป รรมมาได้เกษ ฐาบีโต ทกขินา อกขชาตุณจ เอกณจ ปณจ ชาตุโย อูปคตุโตติ นามเน เถเรน ถิรเจตดำ นีหริตวาน ไล้ เถโร เจติเยสุ ปติฏฐิติโต

พระสถูปนี้ พระราชาธรรมมาได้กให้สถาปนาไว้ มีพระอกขชาตุเบองชวองศ์ ๑ มีพระชาตุ ๕ องค์ มีพระเถรผู้มั่นคงใน พระดำดนา ทรงนามว่าอูปคตเถรเจ้า ได้เชิญมาประดิษฐานไว้ในพระเจดีย์ทรงหลาย

อิติ พุทธทนต์ชาตุกาดฉาณต- ถาย ตั้งศัตยวงศ์ กเต ทนต์ชา- ตาว์ตารนิเทโสณาม จตุโลก ปริจุณโท

อันว่าบริเฉทที่ ๔ นี้ คือนิทเทศ พระทนต์ชาตาวดารได้เรียบเรียงไว้ในตั้งศัตยวงศ์เพื่อให้อูฐูกาด ๆ เรื่องพระพุททนต์ชาตุจบเท่านั้น ๆ

บรรณ ๕

ว่าด้วยพระราชอาณาเขตราชศอกเนื่องกันไปในได้ ๕๐ องค์

๓ เรื่องแรกสร้างเมืองหริภุญชัย

คโต ปรี ปน สักกุ ปรีนิพพาน- เบื้องหน้าแต่นั้นมา พระพุทธศั-
โต ทิวศตราชิตต์ สหัตต์ปริมา- ราชวงศ์วงศ์ประมาณ ๓๒๐๐ ปี ๗
ณสต์

อุปริ จตุคตต์จตุเร อิมตต์ จ ในปีที่ ๔ ประมาณได้ ๒๐ ปี แห่ง
จุพตกราชตต์ พาวัดติปริมาณกาเด จุพตกราชัน เดือน ๔ เพ็ญ พระ
มคณปุณณมยี่ วาดูเทโวนาม อิติ ฤษีนามว่า วาดูเทพได้สร้างเมือง
หริภุญชัยบุรี มาเปตี หริภุญชัย ๗

คโต ทุติยวตต์เต จมมเทวี ตวปฺรา ถัดนั้นมาได้ ๒ ปี พระนางจาม-
อาคนคฺวา หริภุญชัย รัชช กาวตติ เทวีเสด็จแก่ เมือง ตวปฺร มาด้วย
ราชย์ในเมืองหริภุญชัย ๗

คโต ปรี อิมตต์ จ จุพตกรา- เบื้องหน้าแต่นั้นมา ประมาณจุพ
ชตต์ นวคฺตรจคฺตตปริมาณกาเด ศักกราชันได้ ๔๐๘ ปี มีพระราช
อาทิจจราชา หริภุญชัย กตภาเถโก อาทิจจราชได้ราชาภิเศกในเมือง
หริภุญชัย ๗

คโต ปริ จุพตกราชธตฺส ปณฺจ-
 วัตุคฺคเว จตุตฺคปริมาณกาเต หริ-
 ปุณฺชยปุเร มหาชาตุ สํมุคฺคมีติ
 ปุราณกถาย ตํนิฏฺฐาณํ

คณฺจ หริปุณฺชเย ราชวํดานุตา-
 รนยน ตํเมติ ตตฺมา ยุตฺตเมเวคิ

อิทานิ คเมว ตํนิฏฺฐาณํ ปาก-
 ฎการณตถาย อิมธตฺส หริปุณฺชย-
 ปุรธตฺส อูปฺปตฺติ อาทิโค กเถตพพา

ปุพฺเพว กิริ วาสุเทโว ตฺถก-
 ทนฺโต อนุตฺติสฺสโต พุทฺธชฺชิตฺโต ตฺ-
 พุรหฺมาติ ปณฺจ ตํหายกา กุตฺตปฺตคา

พุทฺธธาดเน ปพฺพชฺชิตฺวา ปิฏฺฐก-
 ตยํ สิกฺขิตฺวา วินยฺครภาวํ สด-
 ธกฺเชตฺวา หินายาวคฺคิตฺวา อิติ-
 ปพฺพชฺชํ ปพฺพชฺชิตฺสํ

เบื้องหน้าแต่ขึ้นมา ประมาณจุด
 คักกราช ๔๒๕ เป็นเรื่องให้ตั้งนิฐาน
 ในโบราณกาลว่า พระมหาธาตุได้
 ผุดขึ้นในเมืองหริปุณฺชย ฯ

เรื่องนั้นดั่งกันโดยนัยในราชวงศ์
 นุตารในเมืองหริปุณฺชย เหตุนั้น คำ
 นั้นเป็นคำยติคต้องกันแต่ดัดเดียว ฯ

บัดนี้จะตั้งนิฐาน เรื่องราชวงศ์
 นุตารนั่นเอง เริ่มกล่าวอุบัตติเดิม
 ของเมืองหริปุณฺชยนี้เพื่อเหตุกระทำ
 ให้ปรากฏไว้

ดั่งได้ดัดขึ้นมาว่า แต่กาลปางก่อน
 มีกุดบุตร ๕ คน เป็นสหายกัน คือ
 วาสุเทพ ๑ ตฺถกทนต์ ๑ อนุตฺติสฺส ๑
 พุทฺธชฺชิต ๑ สฺพรหม ๑ ฯ

พวกนั้นบวชในพระพุทฺธธาดนา ได้
 คักษาพระปิฏกไครย ครั้นกำหนด
 ศึกษามหนักของวินัย ก็ดัดขึ้นมาเป็น
 หินะเพคเป็นคฤหัสถ์แล้วไปบวช
 เป็นฤาษี ฯ

สุกฤษโศ ปน คิหิ หุควา ดว- ฝ่าย สุกฤษกันต์ เป็นคฤหิทธิ์ อยู่ใน
ปุเร วลี เมืองดวปุระ ฯ

วาสุเทวาทโย อิตเร จตุตารโ อีกร ๔ คน นอกนี้มีพระวาสุเทพ
อภิญาพดี ปตวา ตูยามเทเต เป็นอาทิได้สำเร็จอภิญาพดี มา
วดีสุ พักสำนักอยู่ในสยามประเทศ ฯ

เศตุ วาสุเทโว โรหิตินทีคิเร ในพระฤษีเหล่านั้น ส่วนพระวา
อจุณุปพเต พุทธชฎิโต ดำรงที่คิเร สุเทพ อยู่อจุณুবรพคิถัดฝั่งแม่น้ำ
ชุหปพพเต อนุดิธได้ หิตทวด- โรหิติน พระพุทธชฎิโตอยู่ในชุ
ดินคร สุพรหมิติ วงกนทีคิเร บรพคิถัดฝั่งแม่น้ำดำรงที่ พระ
สุภปพพเต วลี อนุดิธ อยู่ในเมือง หิตทวดดินคร
พระสุพรหมอยู่สุภบรพคิถัดฝั่งแม่น้ำ
วงกนที ฯ

เศตุ วาสุเทโว เอกทิวดี อจุณ- ถ้าพระฤษีทั้งหตายนั้น อยู่มาวัน
ปพพตา ไอรุห หตุธิปเท เทว หนึ่ง พระวาสุเทพลงจากเขาอจุ
ชคคปเท เทว ควยปเท เทวติ บรพคิไปได้ทวารก ๖ คน อยู่ใน
นทารเก ดภิกวา ไปสาเปตี รอยเท้าข้าง ๒ คน อยู่ในรอยเท้า
แหว ๒ คน อยู่ในรอยเท้าวัดาน ๒
คน เขามาเรียงไว้ ฯ

เศ ๑ อนุกกเมน วทมิควา มิ- ทวารก ๖ คนนั้น เจริญจนเดงก็
ฤดีวาตีกา หุควา วาสุเทวดีสุ ได้้อยู่เป็นคู่กัน พวกนั้นเป็นอุปฐาก

อุปฮาด อเหล็ก พระวาดุเทพ ฯ
 เอกา กิร มิต์ วาดุเทวสุต ปด- ตั้งได้ยืมมามีนางมฤคค์ตัว ๑ ได้ไป
 ต้าวสุรำน อากคา สัมภวมิถุต ก ตูที่ถ่าย บัดสำวะ ของพระ วาดุเทพ
 นีปัดวา คพิกนี หุดวา เทอ ปดเค คมมาบัตสำวะอันเจอน้ำดีมีภวะเข้า
 วิชายี ไปก็มีทั้งคตคตคตออกมา ๒ คน ฯ
 วาดุเทโว ทยาปนโน อองคุติ- พระวาดุเทพก็มีใจเอ็นดูเลี้ยงทารก
 อนิภคเตน ซึเรน เค โปเสดี ทั้ง ๒ นั้น ให้กินนมอันไหตออกแต่
 นนมอ ฯ
 เค ปน อนุกกเมน อุมปปุตตา ทารก ๒ คน ก็ถึงซึ่งเจริญไวยมา
 มิถุตุมิต์ เป็นดำดับ ก็ได้้อยู่เป็นคู่กันแต่ ฯ
 เคสุ ปุริโส กุนริตี นาม อิตถ์ ทารก ๒ คนนั้น ผู้ชายชื่อกุนริตี
 มิคูปติ นาม ผู้หญิงชื่อมิคูปติ ฯ
 วาดุเทโว มิคตังครุ นาม นคร พระวาดุเทพ จึง สร้าง เมือง ชื่อ
 มาเปตวา กุนริตี ราช การยตี มิคตังครนคร ให้เจ้ากุนริตีครอง
 ราชย์ ฯ
 อิตเว ๙ ณ ชเน มิถุตวาตีเก แดงก็ให้ คนทั้ง ๒ ที่เป็นคู่กัน นั้น
 ตคฤ วต่าเปตี อยู่ในเมืองนนควย ฯ
 กุนริตีราชา ปน วาดุเทวสุต ฝ่ายพระราชากุนริตีราช ได้ดำรง
 โอวาเท ชตวา มิคตังครเว สคต- อยู่ไนโอวาทของพระวาดุเทพ ครอง
 ตคฤติวตถานิ ราช กาวตี ราชย์ไนเมืองมิคตังครนครได้๗ปี ฯ

กุนริตีลด์ คโย ปุตุตา กุนริราชา พระราชากุนริตีราช มีพระบุตร ๓
 กุนริโดโต กุนริตีนาคโด้ติ องค์ คือ พระกุนริราช ๑ พระกุน
 ริโดโต ๑ พระกุนริตีนาค ๑ ๑

วาดุเทโว ปนุส ตินณ ปุตุตานิ พระวาดุเทพ ก็ได้สร้างเมือง ให้
 วิตุ นคร มาเปตุวา อทวดี พระราชบุตรของพระเจ้ากุนริตีราช
 ทั้ง ๓ องค์นั้นครองอยู่คนละแห่ง ๑

เคตุ กุนริตีนาคโด้ บิตุ อจฺเจยน ตาพระราชบุตรทั้ง ๓ นั้น พระกุน
 มิดังครเว ราช กาวเรตุวา ปุน วิตีนาคโด้ได้โดยราชย์เมืองมิดังคร
 อิตินา มานีเค รนุปรเว ราช นคร เมื่อพระบิดาดวงดับไปแล้ว
 กาวเรตี แดได้โดยราชย์ใน เมือง รันนปร ที่
 พระฤาสร้างให้คนอื่นเมือง ๑ ๑

โด้ ค รนุปรู กุจฺจณทปม พระราชากุนริตีนาคนั้น ได้ทำ
 กตุวา มาตุปรณฏฏัก คินทิตฺวา เมืองรันนปรนั้น ให้พินาศเพราะ
 อธมน วินาดย คัดดินความเรื่องบุตรคี่มารดาโดย
 อธรรม ทำความเปรียบเทียบ
 ระฆังที่บุคคลตีด้วยท่อนไม้

ตทา วาดุเทโว เขมฺภูจฺจานิ วิจา ครังน พระวาดุเทพได้เที่ยวหา
 รียมาโน อมุหากิ พุทฺธลด์ ปติฏ- สถานที่เกษมจึงได้เห็นที่ประดิษฐาน
 จิตฺภูจฺจานิ ทิสฺวา อิทํ ปรมเขมณฺค ของพระพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย ก็
 วตาคิ สฺนฺนิฏฺจฺจานิ กตุวา คตถ ทำตั้งนินฐานว่า ^๑ที่นี้เป็นบรมเกษม

นทคีเว เอก นคร มาเปติ แทนขอ จึงได้สร้างเมืองหนึ่งตั้งไว้
 ใกล้เคียงแม่น้ำที่ตรงนั้น ๆ

มาเปตุวา จ ปน จเปตุวา อม- ครั้นสร้างแล้วจึงว่าฟังว่า คนอื่น
 หาก ด้หายกั ด้ถูกทนต์ อญโย นอกจากพระ ด้ถูกทนต์ผู้สหายของ
 สัตวาทิคุณสมเปโต นคติ ด้ด้แล้ว เราแล้ว ที่จะประกอบด้วยศัสตรคุณ
 อิท นคร อรหตติ เป็นต้นไม่มี เมืองนตมควรแก่พระ
 ด้ถูกทนต์องค์เดียวเท่านั้น ๆ

จินเตตวา ปณณ ด้กขิตวา ด้- ครั้นคิดแล้วก็เขียนหนังสือผูก ใน
 ด้าวิตูเว เอกตมิ เวพคุมเพ พน- แพบอบไม้ไผ่ แห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่
 ขิตวา ด้ ด้วปริ พิงคนทिया อนได้- ไม่เกิดเมืองนั้น ผลักให้ด้อยไป
 เตน ปหิณ ตามกระแด้ นำพิงคนทียไป ถึง เมือง
 ด้วปริ ๆ

ด้ถูกทนต์ ด้ ปณณ วาเจตวา พระ ด้ถูกทนต์นั้น ได้อ่านหนังสือ
 เวพคุมพี อารุยห พิงคนทिया อน- นกขินแพบอบดอยทวนด้ำนนำพิงค
 ด้เตน อนปตโต นทท มาจน ถึง เมือง ที่พระ วาดุเทพ
 ด้ร้างนน ๆ

วาดุเทโว ด้ถูกทนต์ ด้พพนค พระวาดุเทพแจ้ง ขอบประด้งค์ ทง-
 ปวคต กเถดี บวงให้พระ ด้ถูกทนต์ฟัง ๆ

ด้ถูกทนต์ เอตทโวจ ภนเต พระ ด้ถูกทนต์จึงว่า ข้าแต่พระผู้

• จะว่าแพไม้ไผ่ก็ได้ ต่อไปจะว่าแพลูกบวบ

ถวปุเร จกุกวคคิตส์ต รณโย พิษขั เป็นเจ้า การที่จะนำพืชของพระยา
อิชานศุควา เขม ุขุคคิ ภวีสต์คิ จักรพรรดิเจ้ากรุงถวปุรมาเมืองนี้
จักเป็นความเกษมจำเรียมแต่ ฯ

คทา เต อุกุ ปณจมคคเทหิ ปุ- ครงนพระฤษีทั้ง ๒ จึงได้ส่งทูต
วิสตคเทหิ สทขั ควขั นาม ทูต ชื่อนายคะระยะ (ฤนายควาย) ไป
ปาหลั กัษน ๕๐๐ ฯ

ควโย คนศุควา ถวปุราชิปคิจก- เมื่อ นาย คะระยะทูตไป ถึงได้เข้า
กวกคคิราชานั วนทึ วาส์เทหวิสินา ถววยบังคม พระราชาจักรพรรดิเจ้า
ภคิต์ สัพพปวุคคิ กเถสิ กรุงถวปุราชิปคิแล้ว จึงทูลแถลง
เรื่องราว ที่ พระ วาส์เทพ กถ่าว ทุก
ประการ ฯ

ควโย คคต เอกั วสส์ต วิสิคควา คะระยะทูตได้สำนักอยู่เมืองถวปุ
วฏซวสส์ต จกุกวคคิราชานั อापจนิ ปี ๑ ครั้นสิ้นฝนแล้ว ก็ทูลดาพระ
ราชาจักรพรรดิราชมา ฯ

จกุกวคคิตส์ต รณโย ชีคา ราม- พระชิตาของพระเจ้าจักรพรรดิราช
นกร ปเทสรวณโย อคคคเหสิ ทรงพระนามว่า พระนางจามเทวี
จมุมเทวี นาม เตมาศคพภินั เป็น อคคคเหสิ ของ พระยา ประเทศ
อโหสิ ราชในรามนคร ทรงครรภ์ได้ ๓
เดือน ฯ

จกุกวคคิราชานา จมุมเทวีนาม พระราชาจักรพรรดิราช ได้ตั้ง
๓๕

อตุคโน ธีตรี อิศ ราชภาวคฤาย พระนางจามเทวี พระธิดาของพระ
ปาเหสี องค์ไป เพื่อเป็น พระราชาใน เมืองที่
สร้าง^๕ ๓

ถ้า สัพพปณัจฉคเกน มหาปริ- พระนางจามเทวี^๕ นั้น ได้ได้ตั้ง
วาเรน ปณัจฉคเทหิ ๑ คิมิฏกกร- เว็ไปพร้อม กับด้วยมหปริวารทั้ง
มหาเถรหิ นาวัง อภิริยหิตวา สตุ- ปวง ๕๐๐ ด้วย แต่กับ พระมหาเถร
คหิ มาเดหิ พิงคนทียานุสาเรน อิศ ทรงไตรปิฏก ๕๐๐ ด้วย ได้มาถึง
อนุปุตตา เมือง^๕ นี้ โดยลำดับทางแม่น้ำพิงคนที่
ถึง ๗ เดือน ๓

วาสุเทโว ๑ สุกกทนโค ๑ สัพ- พระวาสุเทพ แต่พระตูก กษัตริ
เพหิ นาคเวหิ สัทธิ ๓ จมมเทวี พร้อม กับชาวพระนครทั้งปวง ก่อญ
หริปุณเช นิธิตาเปตุวา อภิลิณัจฉุ เชิญพระนางจามเทวี^๕ นั้น ให้นำเห็น
กองทองแล้วถวายอภิเศก ๓

ตทุปาทาย อิมธัส นครธัส หริ- อาศรัยเห็น^๕ นั้น นามพระนครนั้น
ปุณชยนคินามัน ยาวชชตนา ปรม- จึงได้ชื่อ^๕ ว่าเมืองหริปุณชย^๕ ๓ ด้บๆมา
ปราภคณคิ จนทุก^๕ วนั้น ๓

ถ้า ๑ เทวี สตุคทาหิ อิศ อนุป- พระนางจามเทวี^๕ นั้น เมื่อมาถึง
ปุตตา มาฆปุณณมียิ เทว ปุตเต เมือง^๕ นี้ได้ ๗ วัน ก็ประสูต^๕ ๓ พระบุตร
วิชายิ ๒ องค์ ในวันเพ็ญเดือน ๓ ๓

๑ ว่ากองทอง แต่ภายหลังเป็นหริปุณชย

เชษฐบุคโต มหายไธ กนิฐโจ พระบุตรองค์ใหญ่พระนามว่ามหา
อินทวโร อโหสิ อินทวรรธต์ อนน- ยศ์ พระบุตร องค์น้อยพระนามว่า
คยไธคิปี นามิ อินทวร พระนามพระอินทวรรธต์
อนันตยศตั้งนบ่าง ฯ

เต คิ สักคตวธต์ติกกาเต มหายไธ ขนทงหลายนนไธให้อภิกเศกพระ
รชเช อภิตติวจิตต์ มหายศให้ครอง ราชย์ในเมือม้พระ
ชนมได้ ๗ ขวบ ฯ

จम्मเทวี ปน พุทธธาดเน อเน- ฝ่ายพระนางจามเทวี ไธ้ทรงก่อ
กกุธต์ตมภาเว อปจันติวา นคร- ตร้างกกุธต์ตมภาวประมาณมากมาย
ศุคฺคิกานัน เทวานัน ปชั กคฺวา ไธ้บูชา เทวดา ทงหลาย ผู้คุม ครอง
ชมมิกถ์กการญจ อทาดิ พระนครแตกถวายธรรมิกถ์กการด้วย

คธต์ธา ปุณฺณานุภาเวณ เทวดาโย หม้เทพเจ้าทงหลาย ก็ไธ้นำข้างมง
เตชวณคิ หคฺคิมงคต รณคฺคาถย คตอันม้เตชมาใหเพือการรบด้วยบุญ
อานยัยต์ ญาณุภาพของพระนางจามเทวีนั้น ฯ

คทา อธ์คิต์หธต์โยชปริวคฺโต คิ ครั้งนั้นม้พระราชามิตถ์กการทง
ตงโค นาม มิตถ์กการชา อริปฺบุช- นามว่าคิตถ์ก ยกโยธา ๘ หมื่น แห้
ยธต์ คณหนคฺคาถย อาคโค แหนมาเพือจะยึดเอาเมือองหริปฺบุชชัย

คชวรธต์ ขนเช มหายไธ มชฺเช พระราชามหายศ ก็ทงประทับ
อินทวโร หคฺคิปาโด ปจฺฉิมาดเน เหนือคอกข้าง พระอินทวรก้ประทับ
นิธ์ติคฺคาถย อเนกโยเรหิ ปริวาริโต เปนควณข้าง นายหคฺคิบาดถ์นั้ง

ปจฺฉิมทฺวาเรน ยฺชฺชนคฺถาย นิกฺขมมึ ท้ายข้าง แวดล้อมด้วยอเนกโยธา
ยกดออกมารบโดยทางพระทวารค้ำ
ปัจฉิมทิศ

คทา มิตถขราชา เดศกญฺชรธํสํ ครองนั้น พระยามิตถขราชาได้แต่
ทนต์คฺเค รตฺตรดีศมฺชชธํ ทิศใด เห็นรัศมีแดงโพลง อยู่ปดายงาพระ
มรณภยํโก ยฺชฺชนมฺมึ ชาคู ยาเสจฺจรฺกญฺชฺร ก็ถัด้วยแต่ความ
อศฺกโกญฺโค ปตฺตายิ คาย มีอจ ที่จะดำรงพลนิกายอยู่ใน
ยฺชฺชนมฺมึ ได้กต่างหนีไป ๆ

ศพเพ จ โยธา ทิสํทิสํ ปตฺตายิสํ โยธาทั้งปวงต่างก็พากันแยกย้าย
หนีไปตั้งทิศน้อยแต่ทิศใหญ่

คโค ปญฺจาย เชมํ นีรพฺพุทฺธิ หริ- จำเดิมแต่กาลนั้นมา พระนคร
ปญฺชยํ อโหสิ หริปญฺชยฺชปตฺติ- หริปญฺชยํก็เกษม ตำราญปราศจาก
กาโต ปริปฺปนฺโน อปทฺวินฺคฺรายแด ๆ
นี้กาลว่าด้วยอุบคฺชของเมืองหริปญฺ
ชยํ จบบริบูรณ์แทน ๆ

๒ เรืองนางจามมเทวีได้โดยราชย์ในเมืองหริปญฺชย

จมฺมเทวียา ปุคฺโค ปน อินฺทวโร ฝ่ายพระอินทวรราชบุคฺรของพระ
วิธึ รัชฺชํ กาวเรศฺกามา หุคฺวา อค- นางจามเทวีใคร่จะครองราชย์ให้
คโน รุจึ มาศฺยา กเถดี ต่างแคว้น จึงทูลความจงใจของ

คนต่อพระมารดา ฯ

ดา คั วาสุเทวสุต อิติโน พระ นาง ก็ ตั้ง ให้ พระ อินทวรไป
กลาเปสี แดงการณแก่พระฤษีวาสุเทพ ฯ

วาสุเทโว เขตทวโจ หริปุณฺชยสุต พระวาสุเทพจึงกล่าวว่ามีพระฤษี
ปุรตถิมทีธำภาเค สารนทีติเร ชุ- คน ๑ ชื่อพุทธชฎิต ดำนักประจำอยู่
หปพพะเค พุทธชฎิต นาม อิตี เขาหุบบรรพตโกตฝั่งแม่น้ำสารนที
ปติวสุติ ในทิศภาคตะวันออกของเมืองหริ-
ปุณฺชย ฯ

คโค ปรี ดุฑธปพพะเค เอโก เบองหน้าแดนนี้ไป มีพรานคน ๑
เซตงโค นาม ดุฑธโก ปติวสุติ ชื่อเซตางค์ ดำนักประจำอยู่เขา
ดุฑธบรรพต ฯ

คโค ปรี วงกนทีติเร ดุฑธปพพะเค ถคนนค่อไป มีพระฤษีชื่อสุพรหม
สุพรหฺมา นาม อิตี ปติวสุติ ดำนักประจำอยู่เขาดุฑธบรรพต โกต
ฝั่งแม่น้ำวงกนที ฯ

อินทวโร สเจ รชชั การตุกาโม ถ้าหากว่า พระอินทวรจำนงใจจะ
คนฺดวา พุทธชฎิต วนทิตฺวา เซตง- ครองราชย์ ก็จงไปอภิวันท์พระ
คดุฑธกั มคคฺกฺกเมตฺถกั กคฺดวา คโค พุทธชฎิต แต่ให้อาพรานเซตางค์
ปรี คนฺดวา สุพรหฺมิตี วนทิตฺวา เป็นคนนำทางไป ครั้นไปแต่เบอง
คเมว นกรั ยาจคฺติ หน้ำนนั้นแล้ว จึงไหว้พระสุพรหม
แล้ว จึงวอนขอเมืองกะเชอนนเถติ

ตั้งคีตยวงศ์

คัม สุตฺวา อินฺทวโร อคฺคโน มา- พระอินทวรได้ฟังดังนั้นแล้ว ก็
 ตรี วนฺทิตฺวา อคฺคโน ปรีจวํ อา- ถวายอภิวัณท์ทูตดาพระมารดา พา
 ทาย วาสฺสเทวิตินา วุคฺคินิยาเมน บริวารของตนไปโดยทางที่พระวาสฺ-
 คนฺคฺวา สฺสุพรหมิตฺติ วนฺทิตฺวา นครี เทพเด่าแถง แต่ได้อภิวัณท์พระ
 ยาจิ สฺสุพรหมแต่จึงวอนขอเมือง ฯ

คโค ปรี เซตางคตฺทฺเรณ สฺสุทฺธิ ตํคคณนมามิชา พระสฺสุพรหม
 สฺสุพรหมิตฺติ เอกิ เจมนครี มาเปคฺวา ฤษํกับพราหมเซตางคคช่วยกันสร้าง
 อินฺทวรสฺส อทาดิ เมืองเจมนครแห่งหนึ่ง ให้แก่พระ
 อินทวร ฯ

คทฺทฺปาทาย อิมสฺส นฺครสฺส เซ- โดยอาศรัยถือเอาเหตุ การณตั้ง
 ตางคฺคคิ นามํ อโหสิ นน ชื่อของเมืองนั้นจึงเรียกว่า
 เซตางคคิงน ฯ

คโค ปรีสฺมิ กาทฺเต อินฺทวโร ครันกาดภายหลังต่อมา พระอิน-
 มาตรี วนฺทิตฺกามา อคฺคโน มาคฺยา ทวรจะใคร่ถวายอภิวัณท์พระมารดา
 คคฺค อาคมนคฺกาย เอกิ อมจฺจ จึงได้สั่งให้อำมาตย์ผู้หนึ่งไปทูลเชิญ
 อาณาเปตี เสด็จพระมารดาให้มาเมืองเซตางคค

โส หริปฺญชฺย อากนฺคฺวา จม- อำมาตย์นั้น ก็มาห่มองหริปฺญชฺย
 มเทวียา สฺสุพฺ ปรุคฺคิ อาโรเจติ ทูลเหตุการณทุกอย่างแก่จามเทวี

สา จ คฺกุจฺจหฺจฺจา อินฺทวรํ ปสฺ- พระนาง ก็ทรง ยินดี ที่จะใคร่เห็น
 สฺสิคฺกามา หริปฺญชฺยา มหาปรีจวเรน พระอินทวรราชบุตร จึงพร้อมกัน

นิกขมิคฺคา อนุกกเมน เขตางคณคร- มหาวริวารยกออกจากเมืองหริปุญ
 มนุปรปคฺคา เขตางคณคร อินทวริ ชัยไปเปนตำบับมา จนถึงเมือง
 มหนฺเตน อิศฺสรียน อภิสฺสิญฺจ เขตางคณคร แดวกก็ให้อภิศกพระ
 อินทวริหมีอิสฺริยศใหญ่ในเขตางค
 นคร ฯ

อินทวริราชา ปน อคฺคโน มาคฺยา ฝ่ายพระราชาอินทวริราชได้ทำ
 มหนฺตํ สกฺการํ กริตฺวา สมนฺโทธิ สกฺการใหญ่หุดวงแก่พระมารดาของ
 พระองค์ แดวกก็ทรงพระบรรเทิง
 รินฺเริง

ฉา จ เขตางคณคร น มาเด พระนางจวมเทวีได้ดำเนินแรม
 วดีคฺคา สฺพรหมิสฺสิ อาปฺจุคฺคา อยู่ในเมืองเขตางคณคร ๖ เดือน ก็
 หริปุญชัย ปจฺจจากมิ อมาดา พระสฺพรหม ฤษฺช กตบเมือง
 หริปุญชัย ฯ

จมุมเทวี ปน อาคณคฺคา อเนก- พระนางจวมเทวีเมื่อเดด็จมาแดวก
 กุสฺสสมฺภาเว กตฺวา เทว มาเด ก็ทรงบำเพ็ญพระกุศฺสสมภารเปน
 วดีคฺคา อนิจฺจํ คคฺคา อเนก อยู่มาได้อีก ๒ เดือน ก็เดด็จ
 สฺยนิจจรรรม ฯ

มหายโส มหาราชา ปสนฺโน ฝ่ายพระมหาราชามหายศเจ้าทรง
 รตนคฺคเย รชฺชํ อสฺสิคฺคอสฺสานิ กา- เดอมได้ในพระรัตนไทรย์ ได้เสวย
 เรวตี หริปุญชเย ราชย์ในเมืองหริปุญชัยได้ ๘๐ ปี ฯ

สังคัศยวงศ์

ยสุมิ ปุณ วสุเด วาสุเทโว อิติ ในปีใดเดาที่พระवासुเทพฤกษ์เจ้า
หริปุณฺชย มาเปตี ได้สร้างเมืองหริปุณฺชย ฯ

คโต ทุศยวสุเด จมฺมเทวี กตา- จำเดิมแต่ปีนั้นมาในปีที่ ๒ พระ
ภีเดกา ส่า จ ติยํ หริปุณฺชเย จามเทวีก็ได้ทำกฤษดาภิเศก แล้ว
ศตฺตวสุธานี รชช กาวเรตี ราชย์อยู่ในเมือง หริปุณฺชยนั้น เอง
ได้ ๗ ปี ฯ

คโต ปวี มหนฺตยได้ อตีติวสุ- เบื้องหน้าแต่นั้นมา พระมหันตยศ
ธานี รชช กาวเรตี ได้ด้วยราชย์ได้ ๙๐ ปี ฯ

จมฺมเทเวีย อุปฺปกติกาโต ปรี- ว่าด้วยอุปคัษณของ พระนาง จาม
ปุณฺเณ เทวี จบบริบฺรณแทน ฯ

๓ เรื่องก่อนพระเจดีย์แข่งขันเพื่อชิงไชโยในระหว่างสงคราม

มหนฺตยสุตฺถ อจฺจเยน ศตฺต เมื่อพระราชามหันตยศเด็ด็จตั้ง
ปุคฺโค กุมฺบราชชา จตฺตวสุ- ตั้งไปแล้ว พระกุมัญชรราชพระราช
ธานี รชช กาวเรตี บุตรด้วยราชย์ได้ ๕๐ ปี ฯ

คทฺจเยน ศตฺตฺตฺรไช รุทฺนค- โดยกาตที่พระกุมัญชรราชเด็ด็จตั้ง
ราชา ศตฺตวสุตฺติวสุธานี รชช ตั้งไปแล้ว พระรุทฺนคราชราชบุตร
กาวเรตี ชนด้วยราชย์ได้ ๒๗ ปี ฯ

คทฺจเยน โสณฺณมณฺชฺสโก ตี- โดยกาตที่ พระรุทฺนคราชตั้งตั้ง
สุตฺถวสุธานี รชช กาวเรตี ไปแล้ว พระโสณฺณมณฺชฺสโกขึ้น

เสวยราชย์ได้ ๓๐ ปี ๑

คทาจเยน คัสต์ ตุโค ตัมตารโ พระโถ้ณณมัญชุตกรราชเสด็จจ้ง
ทตวตฺตานี ราช กาวเรตี ดับไปแล้ว พระตั้งตารราชกุมาร
ขึ้นเสวยราชย์ได้ ๓๐ ปี ๑

คทาจเยน ปทุมราช ทตมา- พระตั้งตารราชเสด็จจ้งดับไป
ตาริกานี คัณิ วตฺตานี ราช แล้ว พระปทุมราชกุมารได้ครอง
กาเรตี ราชสมบัติอยู่ ๓ ปีกับ ๓๐ ปี ๑

คทาจเยน กุตเทโว ตตคตวตฺตานี พระปทุมราชจ้งดับไปแล้ว พระ
ราช กาวเรตี กุตเทวได้เสวยราชสมบัติ ๗ ปี ๑

คทา อเนกพตวาหโน महाराजा ครองหน มีพระราชามหาราชองค์
นาม ตปฺปาดนกรโค อากนคฺวา หนึ่งมีพตพาหะเปนอกเนก ยกมา
ยฺุชเชน หริปฺญชย์ คณฺหิตฺวา เอก จากเมืองตปฺปาดนกร ได้ยึดเอา
วตฺตํ ราช กาวเรตี เมืองหริปฺญชย์ได้ด้วยการ รบแล้ว
ครองราชย์อยู่ได้ ๓ ปี ๑

คทา ตกฺขนุโรโย นาม มิตถ- ครองหน มีพระยามิตถราชทรง
ราชา หริปฺญชย์ คณฺหิตฺวา เตมา- นามว่า ตกฺขนุโรโย มายึดเอาเมือง
ตาริกานี คัณิ วตฺตานี ราช กาวเรตี หริปฺญชย์ได้แล้ว ครองราชย์ได้ ๓ ปี
๓ เดือน

ปฺน กุตเทโว โยเช ตฺหริคฺวา พระกุตเทว ได้ขุมนุโยชายกมา
ตกฺขนุโรโย ฉาญฺคฺวา เตมาตาริกิ มาพระยาดกฺขนุโรโยด้วย เสวยราช

ตั้งศักราชวงศ์

เอก กษัตริย์ ราช กษัตริย์
 ททจเยน โนกราชา สัตตมาเต พระกษัตริย์ตั้งศักราชไปแล้ว พระ
 ราช กษัตริย์ โนกราชได้ครองราชย์ ๗ เดือน

ททจเยน ทตราชา เทว มาเต พระโนกราชตั้งศักราชไปแล้ว พระ
 ปณณรธาหิ ราช กษัตริย์ ทตราชได้ครองราชย์ ๒ เดือน ๑๕ วัน

ททจเยน เสตราชา คัณนิ วสัถานิ พระทตราชตั้งศักราชไปแล้ว พระ
 ราช กษัตริย์ เสตราชครองราชย์ได้ ๓ ปี

คโค ยุวราชา นมาดี คโค ค่อนนมา พระยุวราชครองได้
 พรหมคารณโย เทว วสัถ คิมา- ๖ เดือน ค่อนนมาพระพรหมคาราช
 สณจ ครองได้ ๒ ปี ๓ เดือน ค่อนนมา

คโค มุติกราชา เทว วสัถ พระมุติกราชครองได้ ๒ ปี ๔ เดือน

จตุมาสณจ คโค คราพโก เทว ค่อนนมา พระคราพกครองได้ ๒ ปี
 วสัถ ทสมาสณจ ราช กษัตริย์ ๑๐ เดือน

โส จ คราพโก สุโร ยุทธสชโช พระคราพราชนั้น เป็นกษัตริย์
 ดวปุริ คณหนคถิ พิงคทिया สุรราชได้เตรียมการรบเพื่อจะ
 อโร คโค ยึดเอาเมืองดวปุริได้ยกทัพไปทาง
 ได้แห่งแม่น้ำพิงคท

คทา กิริ ดวปุเร อจฉิตคจก- ครั้งนั้นได้ยินว่า พระราชาอจฉิตค
 วคคิ โส จ คั สุกวา ยุทธสชโช จักรพรรดิ เจ้ากรุงดวปุริ ได้ทราบ
 ดวปุรา นิกุมมิ ข่าวศึกยกมาดังนั้น ก็เตรียม

การรบยกออกจากกรุงดวปร
 อุโภตุ ยุทธตุถุ จีเศตุ ชัวโก ครนักษัตริย์ ๒ ฝ่ายได้ตั้งทัพปรกติ
 นาม ราชา ตีริชมุนทรโต อเนก- อยู่เพื่อจะรบกัน มีพระราชาทรง
 โยไซ พหุหิ นาวาหิ อากนตุวา พระนามว่า ชัวกราช มีพลโยธา
 ดวปรุ คณหิ มากมาย ได้ยกมาแต่เมืองตีริชม
 นคร กองทัพเรือเป็นอันมากได้ยึด

เอากรุงดวปรได้
 ศลัมมี กาด อุโภ ราชาโน ในครั้งนั้น พระราชาทั้ง ๒ ฝ่าย
 ตูริศตุริศา หริปญชัย อากมัตถุ ทัพรบเร่งกันจะมาเมืองหริปญชัย
 เตตุ อัจฉิตตจกกวคคิ หริปญชัย ในพระราชาทง ๒ นั้น พระราชา
 ปจมตรมปคโต ตราฟโก ปราช- อัจฉิตตจักรพรรดิ ได้ยกมาถึงเมือง
 ยปปคโต คโต นิวคคิตวา ปุน หริปญชัยก่อน พระตราพกราชได้
 ดวปรุ คณหนตถาย คโต ถึงปราชัย แต่วกกตบจากตมรมภูมิ
 ยกไปเพื่อจะยึดกรุงดวปรอีก

อัจฉิตตจกกวคคิมหิ ราช กา- เมื่อ พระราชา อัจฉิตตจักรพรรดิ
 เรนเค กัมโพไซ นาม ราชา ครองราชย์อยู่ มีพระราชาทรงพระ
 หริปญชัย คณหนตถาย อากโต นามว่า กัมโพชราช ได้ยกทัพมา
 เพื่อจะยึดเอาเมืองหริปญชัย

ศลัสาคนัน ตตุวา อัจฉิตตจก- อัจฉิตตจักรพรรดิ ได้ทราบข่าว
 วคคิ ยุทธตชไซ นิกขมิตวา ชยป- ก็ยกมา ก็จัดพลรบยกออกมารบ

ปตโต อโหสิ	กันไดไชยชนะ
กมุโพไซ ปน ปราชิต ทิโสทิด	ฝ่ายพระราชกัมโพชราชปราชัย
ปตายิ	หนีไปโดยทศานุทิศ
โส ๑ อัจฉิตตจกกวคฺติ ทิวสฺส	พระราชา อัจฉิตตจักรพรรดินั้น
รัชช กาวเรตี	ครองราชย์ได้ ๓ ปี
ตทจฺเจน กมุโพโต นาม ราชา	ครั้น พระราชา อัจฉิตตจักรพรรดิ
ตตตมาธําริกานิ วีสทิวสฺสํธําริ รัชช	เสด็จดับขันธ์ไปแล้ว พระราชา กัม
กาวเรตี	พตราชได้ครองราชย์ ๒๐ ปี ๗ เดือน
คตฺถิม ๑ รัชช กาวเรนเค อหิวาค-	เมื่อพระราชา กัมพตราชครองราช
กโรโค นวสฺสํธําริ อปฺปชชิ สพเพ	อยู่นั้น บังเกิดอหิวาตกโรคอยู่ ๖ ปี
นาคธา ชีวิตฺตุ อสฺสโกนคา สฺสรหม-	ชาวเมือง ทังปอง ก็ไม่สามารถจะ
นควาคตา	ครองชีวิตอยู่ได้ ก็พากันมาเมือง
	สุธรรมนคร
อถ ปุณฺณกามราชเณ บิพเต	ครั้งนั้น ชาวหริปุณฺชยทังปองถูก
สุธมฺมุนคเร สพเพ หริปุณฺชยิกา	พระราชปุณฺณกามราชเบียดเบียน
หีสฺสวคิปรุ คตา คตฺถิม อหิวาคก-	ก็พากันไปเมืองหงษาวดี ครั้นเมื่อ
โรเค วุปลมฺนเค สพเพ เค หริ-	อหิวาตกโรคสงบแล้ว ชาวหริปุณฺชย
บุณฺชย อวคตา	ทังปองนั้นก็พากันมาเมืองหริปุณฺชย
คตฺถมา ปุพเพ กิร หริปุณฺชยิกา	เพราะเหตุนี้ไฉนว่า ในกาล
อนุสฺสวณฺโณ สกการปวาทิกา อเหตุ	ปางก่อนชาวเมืองหริปุณฺชยได้เคย

ดอยดักการทุกปี

คโต จกกวคฺติราชา อติคฺยุปฺรา อาคมม หริปฺญชฺย คณฺหิตฺวา นวลลฺลํ รัชฺช กาวเรตี	ดําคับนํมา พระราชาจักรพรรดิ ได้มาแต่เมืองอติคฺยุปฺร* ได้ยึดเอา เมืองหริปฺญชฺยได้ครองราชย์ได้ ๘ ปี
คโต- วาดฺเทโว เทว มาตําริกิ วลลํ รัชฺช กาวเรตี	ต่อมาพระวาดฺเทพครองราชย์ได้ ๑ ปี ๒ เดือน
คโต เญยโยโต ทลฺลวตฺถานี	ต่อมาพระ เญยโยโต ครองราชย์ได้ ๓๐ ปี
คโต สปฺปาตปฺรา นิกฺขมม มหา- ราชา อีธาคนฺตฺวา เญยโยตํ ปตา- เปตฺวา หริปฺญชฺย คณฺหิตฺวา ปฺน เอกํ วลลํ รัชฺช กาวเรตี	ครั้งนั้น มีมหाराชยกมาแต่ดํปี ปาตปฺรได้มาในเมืองนี้ ทำให้พระ เญยโยราชหนีไปแล้ว ก็ยึดได้เมือง หริปฺญชฺย ครองราชย์ได้อีก ๓ ปี
คโต เสดฺตราชา ปฺน คีณิ วลลํ รัชฺช กาวเรตี	ต่อมาเสดฺตราช ครองราชย์ได้อีก ๓ ปี
คโต กณฺจนราชา นพฺพลฺลํ	ต่อมาพระกณฺจนราชครองได้ ๖ ปี
คโต ชิตฺจนฺนาโม ทลฺล วลลํ	ต่อมา พระ ชิตฺจนฺน ครองได้ ๑๐ ปี
คโต พฺนฺรุโด วิตฺติ วลลํ	ต่อมาพระพฺนฺรุโตครองได้ ๒๐ ปี
คโต อินฺทวโร คีลวลลํ	ต่อมาพระอินฺทวโรครองได้ ๓๐ ปี
คโต อาทิจฺจราชา รัชฺช อนุ-	ต่อมา พระ อาทิจฺจ ราช ได้ครอง

* ในเรื่องจามเทวีวงศ์เรียกว่า ฅมฺยนคร

ด้าดยิ

ราชย์แด

ไต้มี สรุโยรปรุกชโค ดวปรุ
คนตุวา ดวราเชน สห เจติยุป-
จิตุภาเวณ รมุมยทุช กตุวา
ปราชโค ปจจาคมิ

พระอาทิจจราชันนี้ ทรงห้อมล้อม
ด้วยสรุโยชากไปกรุงดวปรุ ได้
ทำศึกเป็นธรรม ยุทธด้วย ภาวะ ก่อ
พระเจดีย์แข่งกับ ด้วย พระเจ้า กรุง
ดวราช ก็ปราชย์หนักดับไป

ดวราชลัด ปตุโค ยุทธลชไซ
หริปญชย์ อากนุม อาทิจจราเชน
สห ตพากชณภาเวณ รมุมยทุช
กตุวา ปราชโค ปตายิ

พระราชบุตรของพระเจ้ากรุงดว
ราช ก็แต่งพดยคตามมาเมืองหริ
ปญชย์ ได้ทำศึกเป็นธรรมยุทธด้วย
ภาวะชดลระแข่งกับพระอาทิจจราช
แต่ก็ปราชย์หนีไป

ยญจ ดวโยเชหิ ชนิตค ตพาก
คิ อิทานิ พาดคพาก นาม ปากฏ
ทูปปณโยเชหิ ชนิตคตาย หริ-
ปญชยิเกหิ โยเชหิ ชนิตค ตพาก
คิ อิทานิ เทวดพาก นาม
ปากฏ สปปณโยเชหิ ชนิตคตาค

สระโคที่โยชางวกรุงดวชดแล้ว
เดียนลระหนปรากฏชื่อวา พาดค
พาก เพราะเหตุวาโยชางตาได้ชด
แล้ว ฝ่ายลระที่โยชางวหริปญชย์
ชดแล้ว เดียนปรากฏชื่อเรียก
เทวดพาก เพราะบรรดาโยชาท
ชด ๆ ด้วยปรีชาดี

ดวโยเชเอว ปราชโค ดวราชา เมื่อดวโยชางปราชย์แล้ว พระ

๑ สระเด็กฤาสระพาล ๒ สระเทวดา

กฤษโธ ปุณ หรือปุณชย์ คนุหนคฤาย ราชาดวราชกักรว ครวิตให้มหาอำ
 ปุตรีนาม เอกั महामज्जु เปเตดี มาตยคน ๑ ช็อบุตรี ยกไปเพื่อจะ
 ยึดเอาเมืองหรือปุณชย์

โด้ สรุโยชปรุภชโต ดวปุรา มหาอำมาตยนั้น ก็แห่แหนไปด้วย
 นิกขมิคุดา หรือปุณชย์ อาคมุม สรุโยชว ทงหลาย ยกออก จาก กรุง
 เทวดานุภาเวน มุพโห อโคจิโต ดวปุรามาถึงเมืองหรือปุณชย์ บังเอน
 ๑ ปกชนที หลงทางด้วยอำนาจเทวดาแต่ง ก็พา
 กันวิ่งเกิดดิเบิดไปทางโน้นแตทางนี้

ศทว. อาทิจจราชา ศตุดำคมนตรี ครอบพระราชาอาทิจจราชทรงทราบ
 ศตุฉว จตุรงคพตเด้นาย นิกขมิ ชาวคักยกมา ก็ยกพลจตุรงคเด้นา
 ออกไป

ศตุฉ นิกขมนภาวั ศตุฉว กม- ชาวกัมโพชได้ทราบว่ พระ
 โพงชา ภูตาว ทิโด้ทิดั ปตายัตุ อาทิจจราชยกมา ก็บังเกิดความ
 กัดว่ พากันหนีไปสู่ทิศต่าง ๆ

อาทิจจราชา ปน มหาทโย เคด้ ฝ่ายพระราชาอาทิจจราช มีน้ำ
 อภัย ทตุฉว เค ๑ มหาพตเจคัย พระไทยเอนดูได้ให้อภัยแก่โยธาพด
 การวเปคุดา ๑พตกัย ปุตรีนาม ทงพน แต่ให้ชเดยพวกนนี้สร้าง
 महामज्जु ๑ปโถทกั ปาเยคุดา พระมหาพตเจคัย แต่ให้มหาอำ
 เคด้ ดวปุวั คนคู้ อนุชานี มาตยชอบุตรีกับพตนกายคมนตรีนำถ
 แลวก็อนุญาตให้โยธาเหล่านี้ถน

ไปกรุงตอปร

สัตกกาโย ปุตรีมหามจุใจ อา- ปุตรีมหาอำมาตย์ กับทั้ง พดกยา
 ทิจจราชานัน วนทิตฺวา ตอปรุ คโค ก็ถวายอภิวันท์พระราชอาทิจจราช
 ปน สิริคุคโค นาม สรรามจุใจ แล้ว พากย์ไปกรุงตอปร
 ตอวาเชน เปตีโค หริปุณฺชยฺ เด่นาย สรรอำมาตย์ชื่อสิริคุคค เจ้ากรุง
 อากุมม เทวคานภาเวณ มุพฺโห ตอปรุส่งไปอภัยให้มาเมืองหริปุณฺชย
 ทิโดทิตฺ ปกชนฺทิ ด้วยพดเด่นา ก็บังเกิดหลงทางด้วย
 อานภาพเทวดา ได้พำกัณว้างแตกฉาน
 ชานเชนไปสู่ทิศต่าง ๆ

คตต์ดาคมนํ สุตฺวา หริปุณฺชยิกา ฝ่ายสรโยชราชาวเมืองหริปุณฺชย
 สรุโยชา นิกุชมิคฺวา เต อนุพนฺชิตฺ ได้รู้ข่าวคดียกมา ก็ยกกันออกได้
 คามพวกนน

กมโพชา ปน อติภคฺตา ทิโดทิตฺ ฝ่ายชาวกัมโพชตกใจกลัวยิ่งนัก
 ปตายิตฺ ก็ได้พำกัณหนีไปสู่ทิศต่าง ๆ

คโค ปฏุสฺยา หริปุณฺชยฺ เจมํ จำเดิมแต่นั้นมา เมืองหริปุณฺชย
 นิพฺภยํ อโหสิ ก็เกษมดำรงหาโพยภัยมิได้เลย

โส ๑ อาทิจจราชา หริปุณฺชย พระราชาอาทิจจราชนั้น ได้เสวย
 สมนตฺตอวตฺตานิ ราชํ กาวตฺติ ราชย์ในเมืองหริปุณฺชย ๓๐ ปีเต็ม
 มหาเจตฺยปจิตฺกกาโต ปริปฺณฺโณ กาดว่าด้วยการก่อพระมหาเจตย์
 จมบริบรณเท้านั้น

๔ เรื่องการมุกข์ขึ้นแห่งพระมหาธาตุในเมืองหริภุญชัย

จุมมเทวีทโย อาทิจจนราชิปนคา ตั้งแต่ พระนาง จามเทวีเป็น อาทิ
เอกคัตถราชาโน ด้คคาคัตติอธิกา มาถึงพระราชาอาทิจจนราชิปตีเป็น
คัตถคัตถจจนรา ปริปยุณา ที่ด้ต เป็นพระราชา ๓๑ องค์แต่
กำหนดปีได้ ๓๘๗ ปีบริบูรณ์แต่

อาทิจจราชด้ด อจฺจเยน คตฺถมีเยว เมื่อพระราชาอาทิจจราช ด้ด้จ
วด้ด้ อาทิจจราชา นวอธิกะ จตุ- ด้ด้งด้ด้ไปด้ด้ ในที่ที่จะด้ด้จด้ด้
ด้คคัตถราชะ หริภุญชเย กคาคัตติโก ไปปีนเอง พระอาทิจจราชได้
ทว่า กฤดา ภิเชก ในเมือง หริ ภุญ ชัย
คักราชได้ ๔๐๘ ปี

ได้ ๑ ราชชา ปุพฺพพรชฺชิ ปวโร พระราชาอาทิจจราชนั้น ประเสริฐ
ปยุณวณโต นครมชฺเช เอกิ ปา- กว่าพระราชาทั้งหลายแต่ก่อน ๆ มี
ด้ด้ท การาเปตฺวา ด้คคาคาท พุท- บุญมาก ได้ทรงสร้างปราสาท
ชปฺปมุขด้ด้ ภิภุขุด้ด้ มหาทาน องค์ ๑ ในท่ามกลางพระนครด้ด้
ทคฺวา ได้ถวายนมหาทานแก่ภิภุขุด้ด้ มี
ด้มด้จพระพุทของคเป็นประธาน

ด้คคาคทจฺจเยน คิ ปาด้ด้ท วิภิกิ- ครันด้ด้ง ๗ วันไปด้ด้ กัชาย
นิคฺวา ด้ด้ด้ กปฺปิยภณฺท อทาดิ ปราสาทนั้น (เอาเงินซื้อ) ถวายน
เป็นกปฺปิยภณฺทแก่ด้ด้

อเถกทิวด้ กิร รณฺโฆ วจฺจด้ด้ อยู่มาวันหนึ่งได้ยินว่า พระราชา

กตตัส ตีรตี เอโก กากิ มิพหิ เด็จไปโรงเวศศาตา มีกาตอหนึ่ง
 ปาเตติ กิมิพหิ โฮโตเกตุวา กากิ ถ่ายมุดตกลงค้องพระเคียร ทรง
 ตั้ขั้ขั้ คณหตาคิ พระคำรหือ่า นือะไร แถ้วแห่งนค
 กั้ครัดว่าเร็ว ๆ ชาวเจ้าทงหือายจับ
 กากิให้ได้

วทนตตัส รณโณ มุเช ปุณ เอกิ เมื่อพระราชาอำพระโอรุตรัดอยู่
 มิพหิ ปาเตตุวา คโค กากิปลัดอยมุดพดักเข้าพระโอรุอิก
 กั้นหนึ่งแล้วบินไป

ราชา ปน โทมนตตปโคโต ปุริเด ฝ่าย พระ ราชา กั้ทรง พระ โทมนต
 อาณาเปติ กากิ คเวตตาคิ ครัดบังคับราชบุรุษให้เทียบจับกำจ
 ได้

รณณา อาณคคปริด้า กากิ มรุษทั้งหลายที่ไ้รับตั้งแล้ว กั้พา
 คเวตมานา เอกิ กากิ ตถิกวา กั้นเทียบหากา จับได้กั้นนั้นมาถวาย
 รณโณ อาเนตฺ พระราชา

อุทุโร จ ติ ราชา คี มาเรตุ- พระราชาทรงพระพิโรชเปนก่าตั้ง
 ทวโม อมกุเจ ปุจติ ยุตุครุโป ประสงค์จะให้ฆ่ากั้นนั้นเดี่ย กาม
 ผตวณิ กากิ มาเรตุคิ อำมาคยั้ทั้งหลายว่า เราจะทำกั้น
 เดี่ยให้ค้าย จะเปนกรรมตมคอร
 หรือไม

อมกุตล ปน เทอ มนเรก โท- ฝ่ายอำมาคยั้ทั้งหลายทุดว่า ข้า

รณญุโน ปุรุณณาคี จาหังสุ แต่เทวดาเจ้า ขอพระองค์อย่าได้ฆ่า
กาเดี่ยเตย จงถามไหรณผู้เกิด

รณญา ปุรุจา เต เทว ตุมหากิ ชนโหรทังหตาย เมื่อพระราช
ได้ศุภิ ภวิสุตตี คิ พยากริสุ ตริตถาม ก็ถวายพยากรณ์ว่า ข้า
แต่เทวดาเจ้า ความดีริตติตติจัก
พตมมแกพระองค์แต่

ราชา ปน ปณชเร คิ กากิ พระราชาจึงให้รักษากันไว้
รทขาเปตวา รตติตมเย สปิณี ทรง ครันเวตาทถาคันกัทรพระ
ปตตี เอวิรูป สปิโน เอกา เทวดา สปิณ ความในพระสปิณนั้นเป็นอย่าง
อาคินตุจา รณญา ตทชี่ มนเคติ นคื่อ มีเทวดาองค์ ๓ มาแจ้งได้
เทว เตเจ คิ การณิ ชานิตุกาโม ด้นทนากับพระราชว่า ถ้าพระองค์
ตติคาหชาติ ทารกั กากตติเก มีพระ ประดังจะทราบเหตุการณ์
ดยาเปตวา โปต่าเปถ คิ ชานิตุ นั้น ก็ให้เอาทารกที่เกิดได้ ๗ วัน
ตมตโก ภวิสุตตี มาให้นอนไว้ใกล้ๆ กา แต่ด้วยดู
ไปก่อน ก็จะสามารถหาเหตุ
การณนั้นได้

ราชา ปน สปิณนิยามเ คตา อกาดี ฝ่ายพระราชาก็ให้ทำตามนิยมใน
กากตติเก ตติตตตติโก โปตีโต พระสปิณ
การโก กากภาสตติจ อณณาสี ทารกที่ได้เพียงดูมาแต่ไว้ในสำนัก
กานนได้ ๗ ปี ก็รู้จักภาษาภา

ทวรกดด้ส มาตา ปุตุคั รมโยเ มวรดตา เต็ก กัให้ บุงครไป ทูต พระ
นิเวเทดี ราชาให้ทรงทรวบ

ราชา ปน กากั คั การณั พระราชาเจ้กัให้ทวรกถามเหตุผด
ทวรกดด้ส ปุจุณาเปดี แก่กานัน ทวรกกัได้ตั้งทนาด้วยลา

ทวรกโก กาเถน สทุธิ มนเตดี ฝ่ายว่ากาก็บอกแก่ทวรกว่า พระ
กาโก ปน ทวรก บัีตามหา เม ยากาเผือกเฒ่าผู้เปนนุ ของเราได้
เตโต ทวรกราชา ชินโนน อโหดี บอกว่า ที่ตรงนี้ได้ฝังพระชินชาคุ
โต มยหั อิทั ชินชาคุนิชานนุติ ไว้

อากิจชิตวา

อิทมารกษาหัตติ มั อาณาเปตุวา แด่มังคบัให้เราเผ่าพันไว้ เตยอน
อิทานิ หิมจนเต ปติวตติ พระยากาเผือกนัน ได้ไปประจำอยู่
ที่ป่าพระหิมพานต

สเจ ราชา วิตุถาเรน คั การณั หากว่าพระราชาเจ้าจ้านงพระไทย
ชานิตุกาโม อหิ เม บัีตามหิ จะใคร่ทรงทรวบเหตุผดนั้น ให้
ปลุกโกตีส์ต้ามัติ ทวรกดด้ส กเถดี พิศดาร เราจักไปเชิญบุของเราให้

มาทูตพระราชา

คั สตุควา ทวรกโก สพุพิ รมโยเ ทวรกได้ทรวบเหตุผดแล้ว ก็ทูต
กเถดี แก่พระราชาทุกประการ

ราชา กากั คดด้ส บัีตามหิ พระราชาให้ กานันไปเชิญ กา
ปลุกโกตาเปดี ผู้เปนนุมา

กาโก หิมณฑิ คนคุดา กาก- ดูกากก็ไปป่าหิมพานต์ แดง
ราชดัส ตั ปุคุดตี กเถตี เหตุการณ์แก่กักรราช

กักรราช ปน ทูวี่หิ ตรุณกาเกหิ ฝ่ายกักรราช ได้ให้กำรุ่น ๒ ตั้ว
ทดีเต เอกถัมมี ทนุเท จตุวา คายคอง แด้ว ก็เกาะ มาใน อากาศ
อากาเด็น อากนคุดา สตุดาหิ ๗ วัน ถึงเมืองหริปุณชยนคร
หริปุณชย สัมปาปุนนิ

อาทิจจราชำ ปน กักรราชำ ฝ่ายพระราชาอาทิจจราช ก็เชิญ
ราชขุณเณ นิดทาเปตุวา กากาหา ให้กักรราชตงในพระถานหตวงแด้ว
เรน โภเชตุวา กากภาตี วิทึ เตยงอาหาร กากแเด้ว จึงให้ ทารกผู้
ทาร์กั ตั กักรณิ ปุจณาเปตี ภาษากามาถามเหตุการณ์

กักรราช ปน ทารกดัส เอวี่ ฝ่ายกักรราชเดำเรื่องให้ทาร์กฟัง
กเถตี เอกทว อมหากั พุทโธ อย่างนั้นว่า
ชรมานกาเด พาวรานตียั วิหรนโต ครึงหนึ่ง สัมเด็จพระพุทของค์เจ้า
ของเราทงหลาย ในกาดเมื่อพระ
องค์ยังทรงพระชนม์อยู่ เด็ดจ้ประ
ทบอยู่ไกตเมืองพาวรานตี

ปาโต เอโกว ปคตุจัวร์มาทาย ครนเพตาเข้าก็ทรงบาตรแดจัวร์
พาวรานตีนครว อากาเด็น อากน- แต่พระองค์เดียว เด็ดจ้เที่ยวมาแต่
คุดา เมืองพาวรานตี โดยทางอากาศ

อากาสโต โอคริคุดา เอกถัมมี แด้วเด็ดจ้ตงจากอากาศ ได้เด็ดจ้

อฏฐวิคามา บิณฑาย อจริ เข้าไปบิณฑบาตในบ้านดงแห่งหนึ่ง
 คตัม อฏฐวิคามา วสันตา มนุสส์ถา ฝูงชน ทั้งหลาย ที่อยู่ในบ้าน ดงนั้น
 พุทฺเช ปตฺนหา พุทฺชธฺมฺส โภชนํ ก็พากันเต็มใจใน ส้มเต๋จ พระพุท
 ธธฺมฺส องคนน พากันถวาย โภชมาหาร
 ภคฺวา คทนฺรปฺปํ ชมฺมํ กเถตฺวา ส้มเต๋จพระผู้ทรงพระภาคเจ้า ก็
 เค มนุสส์เต คิถฺรเณตฺถเจว ปญฺจ- ครัดพระดีทธรรมเทศนาตามสมควร
 ธฺมฺส จ ปคฺคิยฺจาเปตฺวา คมฺห- แล้วโปรดให้ ชนชาว ดง เหล่านั้นได้
 จานา อากาเณน อากนฺตฺวา อิช ค้าง อยู่ใน พระ ไคร สัณณาคม แด
 โอตฺริคฺวา อิมธฺมฺมํ ตีธาตเต ปคฺคิ- เบญจศีล แล้วเสด็จมาแต่บ้านดง
 จเปตฺวา ภคฺคิกิจฺจํ อกาตี นั้นโดยทางอากาศ มาแต่ตั้งตรง
 ภคฺคิกิจฺจาวธานํ ภคฺวา เชา ควบเคียงแล้ว ส้มเต๋จพระผู้มี
 พฺยากรโวติ ตถาคคธฺมฺส ปรีนินฺพุเต พระภาคเจ้าตรัสพยากรณ์ไว้อย่าง
 อิทเมว จานํ อนาคเต กาดे महा- ว่า เมื่อพระตถาคตเสด็จเข้าสู่พระ
 นครํ ภวิสฺสตี ปรีนินฺพพานแล้ว ต่อไปในอนาคตกาล
 ตตฺถ อาทิจฺโจ นาม ราชา ราชํ พระราชาผู้เสวยราชย์ในเมืองนั้น
 กาวธธฺมฺส คตัมมฺเยว ราชํ กาวเรนเต จักทรงพระนามว่า พระอาทิตย์จราช
 ตถาคคธฺมฺส ธาคุ อิช ปคฺคิยฺหิธฺมฺสคฺคิ เมื่อพระราชาเสวยราชย์อยู่นั้น พระ

ราชของพระศกาคคจักได้ประดิษฐานในที่นี้

กากราชดัด วจน์ ด้จุฉวา ทารโก ทารกได้ฟังคำกากราชแล้ว ก็ทูล
รยโย ๘พพิ ๘คุศนียาเมเนอ กเถติ เหตุการณ์ทั้งปวงโดยนิยม ที่กากราช
ราชแดงให้ฟังทุกประการ

ราชา ปน ทารกดัด วจน์ ด้จุฉวา ฝ่ายพระราชเจ้าได้ทรงฟังถ้อยคำ
คฤงหญาใจ ๘จจดัด นิหราเปศุฉวา ของทารก ก็เบิกบานชื่นชมครดีให้
คิ สำน ด้มคคิ กศุฉวา ชูเปหิ รือเวจจศาตาเดี่ย แล้วก็ให้ปราบ
ปชยิตุฉวา วิศุทชฎฐาน อกริ ทนนให้ราบเต็มอกกันดีแล้ว ออบด้วย
คฉนชบทั้งหลาย ทำให้เป็นนถถานที่
อันดีอาด

ด้กถนคเว เกริณจาราเปศุฉวา ด้ยี้ แล้วจึงให้คักถอง ร้อง ประกาศ
ด้ดี นหาคุฉวา ราชาดงกาเรหิ อตง ชาวพระนครทั้งดั้นแล้ว ด้งนพระ
กริตุฉวา ๘เนกด้กการวคคิ คาคหา- ๘งคักด้รงด้นาม ประคิบราชอดัง
เปศุฉวา คคค ๘คคมาดี การอย่างชคคิตยประเพณี้แล้ว ให้
ถัดด้กการ แลวคคิทั้งหลายเป็นอัน
มาก พากันมาด้ด้ถานทนน

ราชา ๑ ปน ด้กถนคเวฉเวเกหิ พระราชาก็ได้ทำด้กการบูชาถาน
ภิกษุด้เมหิ ๑ คิ สำน ปุเชศุฉวา ทนน ด้วยชาวพระนครทั้งเมืองเด
๘นชติมปคยท นมด้ด้มาโน ๘อด้ ภิกษุด้งชทั้งหลาย แลวพากันยก

ชาคฺ อารารชิ

อัญชติ ประณม กร อวาย นมัสส การ
อารารณา พระ ชาคฺ กถาถา เปน ตาถา
อย่าง^๕ว่า

อเนกนุเป กุสฺเส จินิตฺวา อเนกนุเป กุสฺเส จินิตฺวา เปน
โตกานุกุมปาย อเนกทุกฺขํ คณิ แปลความว่า สัมเด็จพระผู้มี
อตุสฺสาหยิตฺวา จ สัจฺจรัตตํ พระภาคเจ้าพระองค์ไรเด้า ได้ตั้ง
พุทฺธศตภาวสํกตํ อคณฺนิ สัมกุกฺคตมา จะคณินาด้วยกับปัก

เป็นอเนก ได้ทรงพระอตุสฺสาหะมา
แล้ว เป็นอเนก คตอค กถานาน แล้ว
ไปเป็นอนันต ก็เพ่อมพระพุทฺธประ
สังคฺ จะทรง สังเคราะห์ แก่ดีคว โดก
ก็ได้ด้าเวจพระประสังคฺ คือความ
เป็นองค์ สัมเด็จพระพุทฺธเจ้าได้แล้ว
ทุกประการ

เอวณฺจ กตฺวา ภคฺวา ทยาตุ
ทุกฺขา ปโมเจถ ชิเต จ อเมห

เมื่อ สัมเด็จพระผู้ทรง พระภาคเจ้า
ได้ทรงทำมาแล้วอย่าง^๕นี้ ด้วยมีนา
พระพุทฺธไทยประกอบด้วยพระกรุณา
ขอพระพุทฺธองค์ จงปลงปลัดข้าพเจ้า
ทงหลายผู้เป็นประหนึ่งหตักค้อ (ใน
วิญญูะ) ให้พ้นจากทุกขภัยทงปวง

ทศเดถ โฉ ปาฏิหิริ สุกุมหิ ขอ พระพุทธร องค์ได้ ทรง ดำ แดง
 เถทาย กัณ สกถิ ชนสดี พระปาฏิหารอนังาม ด้วยความ
 พิศวง เพื่อปลงตงเดี่ยซึ่งความกิน
 แหนง แคนงใจในพระพุทธรปาฏิหาร
 ให้ชาดเค็จแก่มุ่ชนทงหลาย

กาเกน รมโย กถิตนุคฺ ยั ยั คำใด ๆ ที่กการาชได้เด้าถวย
 คั คั อธิถั วิถถั คถั เจ พระราชาเจ้าเด้า คำทงปวงนั ๆ
 พุทธานกถา วิถถา คถา เจ หากว่าจะไม่เป้นหถักฐานเดถคถา
 ทศเดถ วิมหิ นยทศถโนมี จากความจริงหรือจิงก็คตาม คำ
 กถ้าถถิงพระพุทธรเจ้าทงหลาย หาก
 ถ้าจะผิดหรือถกก็คตาม ขอพระ
 พุทธรองค์จิงไปรดดำแดงความพิศวง
 ให้ไปรากฏค้อคธาข้าพระเจ้าทงหลาย

คสมั อวราชนั กาเรนเคอ อโถก- เมื่อพระราชาเจ้าได้ทาค้าอวราชนา
 ษมุ่ราเชน การาบิโต สัชาคฺโก อยู่ มีถอบทงพร้อมกับพระชาคฺ
 สุกุณนกรณุทโก เทวคานุกาเวน เจ้า ที่พระอโถกชรรวมราชได้ประ
 รัตนปปมาณั สมุคฺคมิคฺวา นพ- คิชฐานใดคด้วยเทวณุกาพ ก็มุคชน
 พณนรสมิโย มุญเจคฺวา อฏจาดิ มาได้ประมาณคอก แต่ถกเปตั้ง
 พระฉัพพรรณรังษีถ้วางชนมาคองอยู่
 ราชุยา ปาฏิหาริ ทิสฺวา ราชา ส้มเค็จพระราชาเจ้ากับทงชาวพระ

๑ สัพพะ นครวาตีโน ๑ อจฺฉริย- นครทั้งต้นได้พากันเห็นปาฏิหารแห่ง
 ภูตจิตตา คุจฺจฺหุสุ อตฺถิย สํส- พระธาตุเจ้าแล้ว ก็มีจิตบังเกิด
 การิ ททมานา อเนกํปชฺชปนุช- อัจฉริยใจ ชัน ชมรมย์รันทหาที่จะ
 มาตาที่หิเจว ปสาทเนหิ ๑ สก- เปรียบปานมิได้ พากันถวียธา
 กรียมานา อภิกถวณฺตา อเหตุ- การเพนอเนกโภทาดหต่างคนก็
 ทำสักการบูชา สักดิ์หรรษา ด้วย ธูป
 เทียนดอกไม้อของหอมเป็นต้น ด้วย
 ความเดื่อมใส่แต่ ฯ

๒๒
 คทา อาทิจจราชา ธาตุกรรม- ครวงนพระราชอาทิจจราชจำนง
 ทกั อณฺณตถ อปเนตฺถกาโม ต- พระไทยจะเชิญผอบ พระธาตุเจ้าไป
 ฐานํ ชนนาเปติ ไฉนในท่อน จึงให้ชุดที่นกลงไป ฯ
 ๒๓
 คัชนนเบว เทวดานุกาเวณ ธาตุ- ในชนนเอง ด้วยอำนาจเทวดา
 ๒๔
 กรรมทโก ปถวิย นิมุคโค อทล- กตองพระธาตุเจ้าก็จมลงไปเดียใน
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

พระฉัพพรรณรังษีสว่างอยู่ ฯ

คทา ราชธา อเนกรตนวิจิตเต ครังนั้น พระราชาเจ้าก็ได้ก่ต้อง
 นานปการสัมมุเค อโถกรมมรา- พระธาตุที่พระราชาโถกกรรมราช
 เชน ลาริตี ธาตุสัมมุคค์ ปกขิมิตฺวา ได้ทำไว้ ได้เข้าไปในก่ต้องแก้ว
 เอกธัมมิ ปาดานบิฏเฐ จเปตฺวา วิจิตรงามมีประการค่างๆ เปนอเนก
 คตฺถ จตุธมฺภี จตุทวาริ ทฺวาหธ- แด้ว ก็ให้ประดิษฐานไว้เหนือหลัง
 หตุธมฺมุคค์ ปาดาทลปํ การวเปติ แผ่นศิลาอันหนึ่ง ให้ทำเปนปราสาท
 ธงูปนสูง ๑๒ ศอก มี ๔ เสา ๔
 ประศ ฯ

อโถกรมมราชา ปน ยธัมมิ ธังจ- ฝ่ายครั้งพระราชาโถกกรรมราช
 ณเว ธังถสมพฺทเป ธาตุวิตถาริกิ ได้เฝ้าพระธาตุเจ้าให้แพร่หลายไปใน
 อกาดี ธังถสมพฺทวิปปีโต ฯ

คโต เคธลคฺยาริกานํ เทรธนนํ จำเดิมแต่บั้นมา พระมหาธาตุ
 วธธธคานํ อปุริเม วธธเต อาทิจ- หริปุณฺยัยได้ตั้งขึ้นในบั้นพระอาทิตย์
 จราชธธธ โสฬสพฺพธธธาภิเสกกาเด ราชธา ธิบอภิกเสกแล้วได้ ๑๖ ปีเป
 มหาธาตุ หริปุณฺยเย ธมฺมุคฺคมิ ประมาณ ๑๓๘๓ ปีตั้งวงมา ฯ

คณฺจ ปน วธธธ ธังถ ปรีนิพ- ก็แต่บั้นเปนที่ ๗ แต่กถที่ตมเต็จ
 พานโต โสฬสธนนํ วธธธคานํ อปุริ พระค่างดาเจ้าได้ตั้งเจ้าผู้พระปรีนิพ
 ธังคฺคณํ วธธธ พานมาได้ ๑๖๐๐ ปี ฯ

อาทิจจธธธ ธนฺโธ ปน อคฺคณ- ฝ่ายว่า พระเทว้ทรง พระนามว่า

เหล่า ปทุมวดี นาม เทวี ด้วณ- ปทุมวดีอัคคมเหษีของพระอาทิตย์
 ณเจดีย์ นาม ญี่ อกาดี ราช ได้ทรงสร้างพระศูปรเรียกว่า
 ด้วณณเจดีย์ ฯ

อาทิตย์จราชา หรือปญชยด้มี ราชย์ ด้มเด็จพระอาทิตย์จราชาเจ้า ด้วณ
 อนุภควา ด้มด้ดีวด้เส ทานาทิปญญ์ ราชย์ในเมืองหรือปญชยได้๘๐ปีด้วณ
 ด้คค จินตวา อนิจจค ปาปญ ด้ด้ด้มคองขญมีทานเป็นคัน เป็น
 ขนรเกทาคิ ญจมา ก้ด้ด้ถึงอนิจภาพ เหตุทำตาย
 ด้นรด้แด้ ฯ

หรือปญชยมหาธาตุ ด้มคคผนว- กาดผคขนแห่งพระธาตุเมืองหรือ-
 โด ปริปญโน ปญชย จบบริษณเท้าน์ ฯ

๕ เรื่องดำดบังค้พระเจ้าอาทิตย์จราชา

อาทิตย์จราชด้ด้ อจเจณ เอโก ด้เมื่อพระอาทิตย์จราชาเจ้าด้ด้จด้วณ
 รมมิกราชา ราชย์ กาเวโนโค อญ- ด้น้ไปด้แด้ ด้มีพระราชาธรรมราช
 ฐารด้หคคด้มคคคค พุทธรูป กควา พระองค้ ๑ ด้ด้ด้วณราชย์ ทรงด้วณ
 ปญจวด้ด้ธานี จควา อนิจจค คโค ด้พระพุทธรูปด้ง ๑๘ คคอก ค้างพระ
 คโค ปรี วรรราชา ปญจวด้ด้ธานี ด้เบองนำค้ค้ค้มา ด้พระวรรราชา
 คโค ปรี ด้พพิทธีราชา ด้คคค- ด้ด้วณราชย์ได้ ๕ ปี คคมาพระด้พ
 ด้วด้ด้ทุเทสิคกาแด้ กคาคิเสโก ด้สิทธีราช ด้มีพระชนม์ได้ ๑๘ ปี ด้

กฤษดาภิเศก ๑

โด้ จ ปุณิ อาทิจุจราเชน กาวิต์ พระสัพพัตถิราชันได้ทรงสร้าง
 ชาติปราสาทที่ จตุรวิคิตฺตมุกคตฺ พระชาติปราสาทที่พระอาทิจุจราช
 กตฺว่า อเนกปญฺญาณี อุปลินิตฺวา ได้สร้างไว้ให้สูงขึ้นไปอีก ๒๔ ศอก
 ปณฺจจตุราพีธวตฺถ์ธานี ราชย์ อภาสึ ได้ระดมกองบุญมากมาย ด้วย
 ราชย์ได้ ๔๕ ปี ๑

คโด้ ปรั คตฺถ์ สโด้ เชฏฺฐราชชา ค่อมมาพระเชฏฐราช ราชบุตร
 ปณฺจวตฺถ์ธานี ของพระสัพพัตถิราชันนี้ ด้วย
 ราชย์ได้ ๑๕ ปี ๑

คโด้ ปรั คตฺถ์ สโด้ จ เกยก- ค่อมมาพระกัยกราช ราชบุตร
 ราชชา ทฺวาวิคิตฺตวตฺถ์ธานี ของพระเชฏฐราชันนี้ ด้วยราชย์
 ได้ ๒๒ ปี ๑

คโด้ ตาณฺณราชา เทว วตฺถ์ธานี ค่อมมาพระตานุราช ด้วยราชย์
 ได้ ๒ ปี ๑

คโด้ คงคา นาม ทฺวาทถ์ ค่อมมาพระคงคา ด้วยราชย์ได้
 ๑๒ ปี ๑

คโด้ สิริปฺญฺโณ นาม ราชชา เทว ค่อมมาพระสิริบุญ ด้วยราชย์ได้
 ๒ ปี ๑

คโด้ อุเทน โเอก์ วตฺถ์ ค่อมมาพระอุเทน ด้วยราชย์ได้
 ๓ ปี ๑

ศโค พนโคญราชา ส้มกัสดัด- ค่อมมาพระพันโคญราช เด็ดย
 ธานี ราชย์ได้ ๓๐ ปีถ้วน ๗

ศดัด ๑ เทยยามจุใจ เขตาง ไทยามาศย์ของ พระพันโคญราช
 คนครโค พดเส่นาย อาคมม พน- พาพดเส่นามาแต่เมืองเขตางคนคร
 โคญราชานั ฆาเวตวา หริบญชัย ฆ่าพระพันโคญราชเด็ย ด้วยยึดเอา
 คนหิ เมืองหริบญชัยได้ ๗

ศโค อากานโน นาม อัดทโร ค่อมมาพระ อากานนไม่มีศรัทธา
 อปปัดนโน คัณนิ วดัดธานี ไม่เด็ยมได้ (ในพระลำดับนา) เด็ดย
 ราชย์ได้ ๓ ปี ๗

ศโค หวามราชา ทดัดธานี ค่อมมาพระหวามราช เด็ดยราชย์
 ได้ ๓๐ ปี ๗

ศโค ตรุงคาโต นาม ราชชา ค่อมมาพระตรุงคาตรา เด็ดย
 เอกั วดัด ราชย์ได้ ๑ ปี ๗

ศโค โนคตราชา ทดัดธานี ค่อมมาพระโนคตราช เด็ดยราชย์
 ได้ ๓๐ ปี ๗

ศโค ปวิ ธิปา นาม ราชชา ค่อมมาพระธิปาราช เด็ดยราชย์
 ทดัดธานี ราชย์ กาวเรตี ได้ ๓๐ ปี ๗

อาทิจจาทัด ธิปานเขตต์ เอกุน- ตั้งแต่พระอาทิจจราช มาถึงพระ
 วัดติยา ราชุต ราชย์ กาวเรเขตต์ ธิปาราชเปนที่ตุด ได้พระราชา ๑๘
 ปณจจตุตาพัธธาธิกานี เทว วดัด- อดัก เด็ดยราชย์เปนปีได้ ๒๕๕ ปี

สดธานี ปริบูรณ์	บริบูรณ์ ๑
จุมพทโย นิพานคา สัพพะ	กาดแต่พระนางจามเทวีมาถึงพระ
สมปณณราชาน โธคคี่ดำธาณี	นิปาราชเป็นที่สุด เป็นพระราชได้
นตตตตธานี ปริบูรณ์	๕๐ พระองค์ถวน เป็นปีได้ ๖๓๑ ปี
อาทิจจวงสกลา ปริบูรณ์	บริบูรณ์ เรื่องว่าด้วยวงศ์พระ
	อาทิจจราชจบบริบูรณ์แต่เท่านั้น ๑

๖ เรื่องอันส่งส่งอันพระ ไโบราณกษัตริย์ได้บำเพ็ญมา

(ก่อนไปเป็นคาถาพุทธภาษิตบ้าง ประพันธ์บ้าง ที่พระคันธกวจนาจารย์เจ้านำมาดำรกเพื่อแสดงอันดังสมเด็จพระ ไโบราณกษัตริย์ได้ บำเพ็ญมา มีอาทिकाถา ดังจะแปลต่อไปนี้)

ธมมจเร สัจจิต	ให้ บุคคต พึง ประ พฤติ ธรรม ให้
น ตั ทุจจจิต จเร	สัจจิต อย่าพึงประพฤติให้เป็นทุจจิต
ธมมจาร์ สัจจ ได้ติ	ไป เพราะว่าเป็นคคตประพฤติธรรม
อิช โถเกว ปรหมุทิจ	ย่อม นอน เป็น คู่ช ทั้งโลกนี้ แดโลก
	หน้า ๑

ธมมชโร ธมมโรโต	บุคคตใดผู้ทรงธรรมมีความยินดี
ธมม โย วาภิรกษติ	ในธรรม ย่อมรักษาธรรมไว้ได้

มหัท ราชภู ภา ไล
ฉโลกวคฤกั วเชติ

บุคคลผู้หนึ่งถึงจะรักษาทรัพย์สิ้นเงิน
ทองอันมากมายก็ได้ แต่ให้พึงเว้น
ซึ่งวัตถุของโลก ๖ อย่าง ๑

น หิ รมโม อรมโม ๑
อุภ ๑ มวิปากโน
อรโม นิรยั เนติ
รมโม ปาเปติ สุกคิ
สทุธาปพุงคมุ ทาน
อบปี กณจีบี เย กค
ปสันนา คัส กาคเตตุ
ถณนติ คิวริ สข
สข มาณัสสิกั เทติ
สคเคตุ ปรมิ สข
คโค นิพพานิ สขณจ
สพพทานเน ถณนติ

ธรรมก็ดี อธรรมก็ดี ทั้ง ๒ นี้
จะได้มีผลเสมอกันหาไม่ ได้ อธรรม
ย่อมนำผู้ประพฤติไปสู่รก ธรรม
ย่อมทำผู้ประพฤติให้ถึงสุคติ ๑
ทานที่ผู้ศรัทธาเป็นเบื้องหน้า ถึง
แม้ว่าบุคคลผู้ใดทำแล้วแต่เพียง
บุคคลนั้นได้เต็ม ไล่แล้ว ใน กาด
ทั้ง ๓ (เจตนา ๓) ก็ย่อมได้สุข ๓
ประการ คือ สุขเป็นสมบัติของ
มนุษย์และสุขในสวรรค์ ๑
เบื้องหน้าแต่นั้น ย่อมได้สุข คือ
พระนิพพาน ทายกทั้งหลายย่อมได้
สุขด้วยผลทานทั้งปวง

พุทฺธบุปฺปาโท ๑ ทุตฺตโก ทุตฺตโก
ชินฺตฺส รมโม เทติโค สโฆจาบี
ทุตฺตโก ถภิกฺควานิทานิ คุมฺเหหิ
โสคพฺพิ รมุมมุตฺตมํ

กาดที่พระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้นก็แต่
ยากที่คนจะได้พบ พระธรรมที่สัม-
เด็จพระชินสีห์เจ้า ครุสั เทศนาแล้ว
ก็แต่ยากที่คนจะได้ฟัง พระสงฆ์

ต่างก็แค้นยากที่จะได้เห็น เคยฉวน
ท่านทั้งหลายก็มาได้แล้ว ควรจะตั้ง
ใจฟังพระธรรมอันอุดม ๆ

ท่าน ดีตถุจ ภาวณา ทานกัต คีตกัต ภาวณา กัต ปัตติ
ปติทานานโมทนา ทานกัต อนโมทนา กัต เวยยาวัจจ
วยยาวัจจาปจายนญจ กัต อปจายนกัต เทศนากัต สฉวน
เทศนาคฉวนทิจูชุก กัต ทิจูชุกรรมกัต ทง ๓๐ นเรียก
ว่าบุญญกิริยาวัตถุ คือวัดถุทาน ๓๐
ต้มเคจพระพุทเจ้าตรัดดำแดงแล้ว

อิเม ทตปญญกิริยา ทตถุจ- นีช่อว่าราชนิตเทศแห่งพระราชา
ทานมบี ปกาดีศาติ อิติ จมม- ๕๐ องค์ฉวน ได้แต่ดงไว้ในสังคัตติย-
เทวีวงศราชณาคุทาย สังคัตติ- วงศ์ เพื่อให้ราชวงศ์ของพระนาง
วงเส กเต สัมปณณาตราชนิตเทโส จามเทอ เป็นบริเวทที่ ๕ จบท่าน
นาม ปณจโม ปริจเจโท

สำนักหอสมุด

บริเวณที่ ๒

ว่าด้วยเหตุการณ์ของราชวงศ์ในชมพูทวีปแต่ดาววงศ์

๓ เรื่องลำดับวงศ์พระเจ้ามั่งรายราช

ดาววงศ์ นานาภรณ์ เวทิตัพพี ให้บันทึกทราบว่าเป็นเหตุการณ์
 พรหมโลกะ ทุศีลธาตุความอกุศล- ต่าง ๆ ในดาววงศ์ ฯ
 ธาตุโย สัพเพ พรหมภูมิปรินิ
 ฎูปุ ทิวาทัตโยชนั พระทุศีลธาตุ แดพระวามอักษก
 ธาตุ ประดิษฐานอยู่ในพรหมโลกะ ฯ
 พระ พรหม ทั้งปวงได้บูชา ยั้ง อยู่ มี
 พระสถูปสูง ๓๒ โยชน์ ฯ
 ดาวคัสุมหิ เทวานั พระ เกษธาตุ อยู่ใน พระ จุพามณั
 จุพามณั จ เกตุกั ของ เทวดา ทั้ง หลาย ใน ดาว คิงษ์
 สัพเพ เทวาภูมิปรินิ เทพดาทั้งปวงพากันบูชา ยั้ง อยู่ ฯ
 ฎูปุจ จตุโยชนั มีพระสถูปสูง ๔ โยชน์ ข้าพเจ้า
 ธิ วนทามิ ธาตุโย ขอ ถวาย อภิวันท์ พระ ธาตุเจ้า ทั้ง-
 หลายแด่ ฯ
 จตุคัพพัสสัททนต์ตา พระทนต์ทั้ง ๔๐ แดพระเกษาทัง
 เกตุฯ โดมา นขามิ จ หลาย พระโดมาทั้งหลาย พระนขา

ทูฐโจ นาม นราธิโป ว่า ทูฐฐ (คามินี) ได้ประดิษฐาน
 เอกโทณณเจ ชาคุนั พระชาคูเจ้าโทณ ๓ ไว้ในตั้งกาทวี่ป
 ตงกาที่เป ปติฏฐิตี
 ปุชิตา นรเทเวหิ เทวดาแตมนุษย์ได้บูชาแล้ว ข้า-
 อหิ วนทามิ ชาคูโย พเจ้า ขอถวาย อภิวันท์ พระชาคูเจ้า
 ทงหิตายแด ๑
 อิทานิ ตาววงศ์กถา วคตพพา คือนไปเรื่องราวจะรด่าด้วยดาว
 วงศ์ ๑
 ปุพเพ กิร เอโก สโตโต กตปุณ- ดังได้ยินมา ในกาตปางก่อนยังมี
 โย ยางคปุรมหิ รรมณียฐจาเน สัตว์คน ๓ ได้เคยบำเพ็ญบุญมา ได้
 เอกธัมมิ พทรมูเต โอบปาดิกกเดเน เกิดเป็นอุปปาดิกในโคนไม้พุทราตัน
 ชาโต หนึ่ง ในที่รมณียสถานใกล้เมือง
 ยางคปุร ๑
 ไล่ ๑ กตปุณณตคา เคสิทุธิโก ขายนนทรงฤทธิ์ทรงเดชด้วยเหตุที่
 งามชวปรกมตมณนาคโต อาเทย- คนได้ทำบุญมาแต่ปางก่อน พร้อม
 ยวาโจ ๑ อโหสิ มุตตัมมบรรณด้วยกำลัง แดเขาจนได้
 ความเพียรอย่างยิ่ง เรียกว่าอ้าย
 ไทยแด ๑
 เหวี ๑ คตต คณตมณนาคคตคา เพราะความที่แห่งสัตว์นั้นเป็นผู้
 มหาวรณตต ปาโมกโข ยางคปุร ทรงคุณตมบัต้อย่างนี้ จึงได้เป็น

ปาเปตวา

ประชาชน แก่ มหาชน ๆ จึงได้พากัน
ถวายเป็นเมืองยวงคปร ฯ

ศคฺถ นกเร อาทิจจราชา ปจ-
มตรํ รชชมกาดิ

ได้เป็นอาทิจจราชคันกษัตริย์ด้วย
ราชย์ก่อนเพือนในพระนครนั้น ฯ

โถ ปน ดาวจฺจครราชาติ ดกถ-
โยนรยฺเจ ปากโฏ

พระอาทิจจราชนั้น ได้ปรากฏพระ
นามในโยน กรัฐทัฬไปว่าพระ ราชา
ดาวจจครราชตั้งน ฯ

ศคฺถ กิร ดาวจฺจคฺถ รณโณ
ปคฺคนศคฺปนศคฺคานํ ปรมปราย เต-
วดีศิ ราชาโน กเมน รชชมกํถ

จึงได้สืบมาพระราชาทั้งหลายได้
ตั้งวงศ์ พระดาวจจครราชในเมืองนั้น
ศคฺคตถก หถานเป็นดําคับมาด้วย
ราชย์แถว ๒๓ องค์ ฯ

ศคฺถ ธพปจฺฉิโม มํราย นาม
เอกศคฺคตรณศคฺคกราช กุณชรวธศคฺคโก
โถ จ บิคุโน อจฺจเยน พาวดีศิเม
วธเส กถาภิเสโก

ในพระราชา ๒๓ องค์นั้น องค์สุดท้าย
ทวาย ทรงพระนามว่า พระมํราย
ประสูติประสูติในศักราช ๖๐๓ ได้ทำ
กฤตคามิเศกในปีที่ ๒๐ แถ่กาดที่พระ
บิตาดวงดับไปแถ้ว ฯ

คโต ทุคฺติยวธเส จคฺควดีศิ อธิเก
ณศคฺคศคฺคกราช เตวดีศิเมวธโส มํราย-
ราชา ชํรายปวํ มาเปตี

ก่อนนั้นมาได้ ๒ ปี ศักราช ๖๒๕ ปี
พระราชามํราย ตั้งร่างเมืองชํราย

ศคฺคมี วธเส ศคฺคธ ปคฺคโต ศริช-

มีพระชนม์ได้ ๒๓ ปี ในปีนั้นพระ

นาม ชาโต	ราชามร่าย มีพระบุตรทรงพระนามว่าตรีอ ๑
----------	---------------------------------------

คโต จตุศกวดเส โควดีโก	ค่อนันมาในปีที่ ๔ เกิดพระบุตร
ศรามราชา ชาโต โส เอกคี่ด้าชิก	พระนามว่าศรามราช พระศราม-
นศคตกรวชา ขรปรั คณหิ	ราชัน ไต่ยคเมืองขรปรัในศักราช
	๖๐๐ ปี ๑

คโต ปณจคี่ด้าชิก นศคตกรวเช	ถัดค่นันมาในศักราช ๖๓๕ สร้าง
กถนกร มาเปตี	เมืองกถนกร ๑

คตมี วดเส คตส ปุคโต ตริงโค-	ในปีนั้น พระราชบุตรของพระองค์
นาม ราชชา ชาโต คโต ทุติเย	เกิด ทรงพระนามว่าตริงกราช ถัด
วดเส กาวราเชน สห ยชณิศวา	ค่นันมาได้ ๒ ปี ได้รับกับพระยา
พทรปรั คณหิ	กาวราชยัดได้เมืองพทรปรั ๑

คโต เอกนปณเฑวด้าชิก นศ-	ถัดนัน มาใน ศักราช ๖๔๘ ปีกฎ
คตกรวเช กุณขรวดเส มรโย จ	พระราชา ๓ องค์ คือพระยามรโย ๓
ปรัจนาทโน จ โรจราชา จาคิ	พระยาบุรจนาจาทร ๑ พระยาโรจ-
ธิเม คโย ราชานอ ดหายกา ชยอิก-	ราช ๓ เปนดหายกันแต่ตั้งมาพร้อม
ชฏสาเน สมมาคมม อณณมณณ	กันในที่ชยอิกชฎาน ได้ทำมิตรภาพ
มิตคภาว ทพทกร กควา ดกป-	ซึ่งกัน แถกันให้มัน ยิ่งกว่าแต่ก่อน
รเมอ อคมีตุ อิติ ปราณคนคีย	แล้ว ต่างก็เสด็จไปสู่มืองของพระ
ปภาฏ	องค์ เรืองนมปรากฏในปราณ

คัมภี ๑

คโต ทุติเช วสุเส มราโย อุป- ถัดแต่นั้นมาในปีที่ ๒ พระยามั-
นิกษิต์ อายเทอ์ หริปุณฺชย อเปสยิ รวย ส่งอ้ายเทพให้เปนอุปนิษิตไป
เมืองหริปุณฺชย ๑

คโต มรายราชา เปรยณาด์ ถัดแต่นั้นมาในปีมโรงคักราช ๖๕๓
สพฺพโต จตุปรยณาด์ธิกะ นสค- หรือ ๖๕๔ พระยามัรรายยกเสนา
สกราชะ มโหระควสุเส ทวาทสฺหิ รวม ๓๒ แด่นมาเมืองหริปุณฺชย รบ
เสนาตสฺหฺลเสหิ ปริวฺตุโต หริ- ด้วยพระยาภิบาราช ๆ หนีไป พระ
ปุณฺชย อากมฺม นิปาราชะน สห องคัมไซย ได้รวมเอาโยนรัฐยก
ยฺชฺชนโต นิปาราชานํ ปตยาปตฺวา เสวตฺรณคฺตรทงฺส้น แดเมืองหริปุณ
ตทฺชโย สกตโยนรัฐเจ ๑ หริปุณ- ชยด้วยให้เป็นอันเดียวกัน ๑
ชโย ๑ เอกเสตคคฺคฺคํ สมฺลฺลฺลฺลฺล

คโต อฏฺฐปรยณาด์ธิกะ นสค- ถัดมาในปีออกคักราช ๖๕๗ ได้
สกราชะ มกฏฺฐวสุเส อฺจฺจนคฺคิรฺลฺล- สร้งเมืองนพิพิสินครในที่ระหว่ง
เจว พิงฺกนทียา ๑ อนฺนทฺรฏฺฐาเน อฺจฺจนคฺคิรฺลฺลเดพิงคนทึ ๑
นพิพิสินคร มาเปตี

ยทา ปน มราโย นิปาราชะน คราวเมื่อ พระยามัรรายรบกับพระ
สทฺยฺชฺชนคฺควา ตทฺชโย ตทา นิปา- ยาภิปาราชมชัยแล้ว ครั้งนั้นพระ
ราชา สปริวารโร ปตยาปคฺควา เขตาง- ยาภิปาราชได้พาบริวารหนีไป ๆ ถึง
คปฺรุ อคฺคมาตี คตฺถ คโตปฏฺฐาตุ เมืองเขตางคนคร ไปถึงเมืองนั้น

อัสกโกนุโค กนิฐุจราเชน เขตาง- แล้ว ไม่อาจตั้งทัพอยู่ที่กำแพงเขา
 คปุราชิปติ นาม สห ปตยาชิตวา พระกนิฐุจราชเจ้าเมืองเขตางคปุรา
 ทกษินทิส อคคมาติ ธิบต์หน้ค่อไป ๆ ถึงทักษินทิส ฯ

อุโภสุ ทกษินทิสกเศสุ มรวาโย เมื่อพระยาทัง ๒ ไปถึงทักษินทิส
 เขตางคปุเร เอกิ มิตกษชาติกั แล้ว พระยามัรยาภได้ตั้งชายผู้หนึ่ง
 อธิปติ อกาติ โส ฯ มิตกษชาติปติ ชาติมิตกษคนหนึ่งให้ เปนอธิปติใน
 สัพเพ นาคเว ดัทธิควา ปราณ- เมืองเขตางคปุระ*

เขตางคปุริ วิชชหิตวา เศตฺถุจฺจि แต่พระยามิตกษชาติปตินั้น ก็รวบรวม
 อธิเก ฉลตฺถกฺวาชะ โควตฺถเส อิทํ รวบรวมเมืองทังปวงได้แต่ทุกเมือง
 นวเขตางคปุริ มาเปติ เขตางคปุระเก่าเดีย ไปสร้างเมือง
 เขตางคปุระใหม่ ในปีฉลุคัก-
 ราช ๖๖๓ แต่ ฯ

ศิวสฺสโต ปญฺจาย ยาว อญฺจ- จำเดิมแต่ปีนั้น มาตราบเท่าถึง
 ศตฺ คตฺยา ชิก อญฺจ สตฺถก ราชกาเด ศักราชได้ ๘๘๘ ได้มีอธิปติเมือง
 ศตฺมี นคเว ปญฺจปญฺญาสาชิ ทังหลายด้วย สิริ ตัมบัต อยู่ ๕๕ ปี
 ปติโน อนุกฺกเมน สิริ อนุกฺวีสุ เปน ๒๑๕ ปีตั้งดับไปแล้วแต่ ฯ
 ปณฺณรสาชิกญจ เทว วสฺสตฺตํ
 อตฺตํ อโหสิ

คโต ปญฺจสฺถจฺจิอธิเก ฉลต- ตั้งแต่นั้นมาในศักราช ๖๖๕ ได้

* ชาวเขตางคเป็นชาติมิตกษจะเป็นขอมฤาไซร

ตกราช กุมภามนคร มาแปลว่า ตรางเมืองกุมภามนครแต่ตรางพระ
 ตฤณ สฤษีพุทธรูปต์มากินณ ส- ตูวรรณเจดีย์เรียงรายด้วยพระพุท
 วรรณเจดีย์ การาเปตี รูป ๖๐ องค์ในกุมภามนครนั้น ๑

มราย โปน เทวดศตติวตต์- ฝ่ายว่าพระยามมรายมีพระชนมายุ
 ยุโก พาวตต์ศตติวตต์ธานี ราชกุมารโ ได้ ๗๒ ปี เมื่อเป็นพระราชกุมารอยู่
 เอกตต์ศตติวตต์ธานี โยนกรฐเจเยว เอ- นั้น ๒๒ ปี ได้เสวยศิริราชย์อยู่ใน
 กุนวตต์ศตติวตต์ธานี โยนกรฐเจ จ พิง- โยนกรฐ ๓๑ ปี ในโยนกรฐแต่
 ครฐเจ จ รัชชตีวี อนภวติควา ตี- ดิงกรฐ ๑๘ ปี แต่ถึงถึงความเป
 ตศตติวตต์ธานี ณตศตกราช อนิจ- อนิจจิงในศักราช ๖๗๓ ปีแต่ ๑

จตี ปาปุนี มรายราชกถา เรื่องราวพระยามมรายราช จบ
 เท่านั้น ๑

๒ เรื่องพระสุมนเถระได้พระชาติแต่สุโขไทยมาได้เมืองสขนาไทย

ศตต์ อจเจเนน มรายสุโต ตรา- โดยกาดที่พระยามมรายตวงดัมไป
 มราชา ชาโต ณ จตคาพิตวโย แล้ว พระราชบุตรพระยามมราย
 พิงคปุร จตุโร มาแต่ รัชช กา- พระนาม ตรามราชเกิดแต่มีไวย
 เรตวา ตฤณ ฤตตโน ปุคคิ เณภุ ได้ ๔๖ ปี เสวยราชย์ในพิงคปุร
 นาม กุมาริ สเปตวา โยนกรฐจ ๔ เดือน แล้วทรงตั้งพระราชกุมาร
 อปทุกมิ พระนามว่าเสณภุ ผู้เป็นราชบุตร
 ของ พระองค์ไว้ใน พิงคปุร นั้นแล้ว

ก็ตั้งไปโยนกรรัฐ ฯ

เด่นภู ปน ราชา จตุโร มาแต่ ฝ่ายพระยาเด่นภูราช เสด็จราชย์
ราชย์ กาวเรตี ตูรามราชต์ถ์ กนิฐโจ ได้ ๔ เดือน พระยาเครื่องราชพระ
เครื่องราช บิคุโน มรณํ ตักดา กนิฐฐาของพระยาตมราช ได้
นายนครโต พดเด่นาย อวคนตว ทราบข่าวมรณะของพระบิดาก็ตั้ง
หริปุณชย์ คนหิ เด่นภู ปน คต- แต่เมืองนายนครมาด้วยพดเด่นายัด
ตาคมนิ ตักดา โยนกรรัฐ อปกกมิ เขาเมืองหริปุณชย์ ฯ

ฝ่ายพระยาเด่นภูได้ทราบว่า พระ
ยาเครื่องราชตั้ง มา ก็ตั้งไปตั้ง
เมืองโยนกรรัฐ ฯ

เครื่องราช ปน กุกกุดดีโก พระยาเครื่องราชนี้เกิดปีระกา ทรง
รัตนคตเย ปดโนน จตุตคตติ อธิเก พระศรัทธาเต็มได้ในพระรัตนไทรย
นตคตกราเช หริปุณชย์ คนหิตว มาได้เมืองหริปุณชย์ในศักราช ๖๗๔
นวดตธานี ราชย์ กาวเรตี เสด็จราชย์ได้ ๘ ปี ฯ

คทจเยน เครื่องราชต์ถ์ ตโต เมื่อพระยาเครื่องราชตั้งไปตั้ง
เกโรนราชา เทอ มาแต่ ราชย์ กาวเรตี พระ ราช บุคร ของ พระยาเครื่อง ราช
คณจ ปน วตต์ ตกราชต์ถ์ เต- พระนามว่า เกโรนราช เสด็จราชย์
อตติอริกั นตคปริมาณ ได้ ๒ เดือน ฯ ป็นประมาณศัก-
ราชได้ ๖๗๓ ฯ

ตโต เครื่องราชต์ถ์ เขมฺโจ ขคโค ตำดับมา พระเขมฐา ของ พระยา

นาม คโย มาเต รชช กาวเรตี เตรีงน^๑ พระนามว่า ชัคค ได้เสวย
ราชย์ ๓ เดือน ๗

ศโค ตรามราชธัส ธุโค นโชต- ดำคัมมันพระราชบุตรของพระยา
ธโร ตากกปฺรา เณาย อากนตฺวา ตรามราช พระนามนโชตกร^๒ ยก
หริปุณฺชย คณฺหิ เณามาแต่เมืองตากกปฺร ยึดเอา
เมืองหริปุณฺชยได้ ๗

ชโค ปน ภีโค เขตางคนคร ฝายพระยาชัคคกตจกัหนีไปเมือง
โคโต นโชตกรโร ธุหฺลโก ชโร เขตางคนคร ๗

หฺตุฉน ปิตุ สันตักิ อคฺคมาตี พระยานโชตกร เกิดเป็นคน ธุหฺค
แตกกระต้าง ได้ไปสู่อำนักพระบิดา ๗

เณนฺภู ราชฯ พตฺวาหน โพตฺวา- พระยาเณนภูราช มีพตฺหาหนะได้
หนิ สันยหิตฺวา พิงฺครฐจฺ อากมม แต่งพตฺพาหนะผูกสอด (อาตุร) แล้ว
นโชตกรเณน ธุหฺชึ ยชฺฌิ มาพิงฺครฐ รมคฺฉวยพระยานโชตกร

เณนฺภู นโชตกริ ชิวคากิ คณ- พระยาเณนภู จับพระยานโชตกร
หิตฺวา ตรามราชธัส ทธเสตี ได้ทั้งเป็น เอาไปถวายเป็นพระยา
ตรามราช ๗

ตรามราชฯ อคฺคตโน ปคฺคตฺ น- พระยาตรามราชได้ทอดพระเนตร
โชตกริ ทิสฺวา ปคฺคตฺตีเนหิ อป- เห็นพระนโชตกร ราชบุตรของพระ

๑ เป็นเกรโนราชบ้าง เป็นเกรนบ้าง ไม่แน่

๒ เป็นนโชตกรบ้าง เป็น นโชตกรบ้าง ไม่แน่

ปาเตศุวา เขมรฐจี่ อเปสัย องค์ก็บังเกิดความเด่นहांในราชบุตร
จึงได้ส่งไปไว้เมืองเขมรฐจี่ ๑

นโฆตุโร กิร สัตตมาเต รชช ได้ยินว่าพระยานโฆตุกรเดด้วยราชย์
การเวตี ตูรามราชา สย โยนก- ได้ ๗ เดือน ๑

รฐเจ สตุวา พิงคปุเร เตนภุ รชช ส่วนพระยาครามราชเองได้ดำรง
การาเปตี อยู่ในโยนกรัฐ ให้พระยาเตนภุด้วย
ราชย์อยู่ในเมืองพิงคปุร ๑

ตสัมเมย กุกกรตกราช นคคัส- พระยาเตนภุ มีพระชนม์ได้ ๓๖
วสไล เตนภุ ปน พิงคปุเร รชช เดด้วยราชย์ในเมืองพิงคปุรในปีจอ ๑
การเวตี

โส ปน พิงคปุเร อจวี วตีตวา พระยาเตนภุนั้น พระองค์อยู่ไม่
อดคโน ปตุตตฉ หริปตจ มาต- ตูนานัก ก็ทรงตั้งให้พระราชบุตร
รชช สเปตวา สย โยนกรฐเจ ของพระองค์ ๓ พระมารดาทรงนาม
ตุรามราชาน อปฐจหิ คโต สค- หริปตจ ๑ ให้อยู่ในพิงคปุร ส่วน
ตาสัตยาริเก นสคตกราช ตูราม- พระองค์ก็เสด็จทรงบำรุงพระตุราม
ราชา ปรวโลกิ คโต ราชในเมืองโยนกรัฐ ถัดแต่นั้นมา
ศกักราช ๖๘๗ พระยาครามราชก็
เสด็จไปสู่ปรโลก ๑

เตนภุ ปน โยนกรฐเจ ๑ พิงค- ฝ่ายพระยาเตนภุ ก็ได้เดด้วยราชย์
รฐเจ ๑ รชชมนภาวิ ในโยนกรัฐด้วยในพิงครัฐด้วย ใน

คตัม ฆตเต ชรณทียา ตห กก- ปันได้ทรงสร้าง พระนครหนึ่งในที่
 กนทิสมาคมฏฐาเน เอกิ นครี มา- ต์มาคม (น้ำชนฤน้ำรวม) แม่น้ำ
 เปตฺวา ตตฺถ จนฺทนธำเรน เอก- ถักกนทักกับแม่น้ำชรณทึ ได้สร้าง
 ทิฏฺฐิตพุทฺธปรติมิ อกาตี พระพุทธรูปปฏิมาที่ตนได้เห็นคราว
 ไปด้วยด้วยแก่นจันทน์ไว้ในเมืองนั้น

ศโต นวอลคฺยาริกิ ฉตฺตคฺก- ถัดแต่นั้นมาตศักราช ๖๘๘ ปี ได้
 ราเช ชยเสนปุริ มาเปตฺวา ศโต สร้างเมืองชยเสนปุริ ต่อมาในปีที่ ๔
 จตฺตถวตฺเต ชยเสนปุริมชฺเช มหา- ก็ได้สร้างพระมหาวิหารไว้ในกลาง
 วิหาริ อกาตี เมืองชยเสน ถัดมาอีก ๓ ปีได้สร้าง

ศโต ตติยวตฺเต เอกิ ตติปติมิ พระติตปติมาองค์ ๑ มาได้อีก ๒ ปี
 กาวเรตี ก็ตองพระติตปติมา

ศโต ทุตติยวตฺเต ตติปติมาย มหามหิ อกาตี

เสนภุชารา ปน อฏฺฐจตฺตาคพิตฺ- พระยาเสนภุชารา มีพระชนมายุ
 วตฺตธำโย ทวาทวตฺตธำนิ รชชฺ ได้ ๔๘ ปี เสด็จราชได้ ๑๒ ปี ก็
 กาวเรตฺวา ฉนฺวคฺยาริกิ ฉตฺตคฺก- เสด็จไปตั้งปรโลกในศักราช ๖๘๖
 ราเช ปโรโตกิ ศโตติ

ตทจฺเจเนน ศตฺต ปุคฺโต หริปโต โดยกาดที่พระยาเสนภุชารังไปแล้ว
 รชชฺมถฺนิ โส อคฺคโน ปิตฺริ ชรมาเน พระราชบุตรของพระองค์พระนาม
 กาวราเชน ตห ยุชฺณิตฺวา พตฺนคฺริ ว่าหริปโต ได้ราชสมบัติ

คณหิ

พระยาหริปตวณัน เมื่อพระบิดายัง
ทรงพระชนมายุได้รบกับพระยาภาว
ราช ยึดเอาเมืองพทนครได้

ได้ ๑ ราชอาณาจักร กุกกุฏวงศ์โลก พระยาหริปตวณัน เกิดปีจอ พระ
อวจิวัดทิวัดสำโยก ดยั เทว ชนมายุได้๒๘เสวยราชได้๒ปี เมื่อ
วธัสธานี การเวทวา อวจุนวศุยาธิเก ศักราชได้๒๘๘ปี เด็จไปตั้งปรโดก
ณตตศกราชะ โยนกรฐเจ ปรโดก ที่เมืองโยนกรฐันเอง
คโต

ศทจเจเนน ตตต สโต ปรายุนาม เมื่อพระองค์ดวงไปแล้ว พระราช
ราชา ผคุณมาแต่ กตาคิเดโก บุตรของพระองค์ทรงพระนามปรา-
ได้ จตตาศตยาศิเก ณตตศกราชะ ยุราช ได้รับกตาคิเดกในเดือน
ชาโต ทวาทตวธัสโลก ราชภาว ผคุณมาด้
ปตวา ทิวัดต โยนกรฐเจ วธิตวา พระยาปรายราชันนี้ ประสูติแล้ว
ปุนิชาคโต ในศักราช๒๘๘ มีพระชนมายุ๑๒ปี
ได้เป้นพระราช อยู่ในเมืองโยน-
กรฐ ๓ ปี แล้วเดด็จกลับมา เมือง
นอก*

ยี่ ปน มัราชธมณา มามีคั พระนครโตเต่า ที่พระยามัราชราช
นพพิตี นาม นคร คั ทชโต ได้สร้างไว้ เมืองนั้นเรียกว่า นพพิตี

* กำนี้เห็นจะเป้นเมืองพทนคร

สหัสสพยามิ วิตุถารโต นวพยา- นคร ว่าโดยยาวได้พันวา โดยกว้าง
 มสคฺ วิตุถารโต ๑ นวพยามปริกขิ ร้อย ๘ วา ก่อกำแพงอิฐล้อมรอบ
 อิฐงกปการกณฺจ อกาลิ โดยกว้าง ๘ วา

คสฺส ๑ เวมชฺเชม ฉสคฺคคิทฺ- ในคอนกตางเมือง ได้ก่อพระ
 ฤพฺเพมิ เอเกกปสฺสโต อฏฺฐ- มหาเจดีย์สูง ๒๖ ศอก ด้านแต่ละ
 จคฺคตพฺสฺสคฺคตนาเยคฺค มหาเจดีย์ กาวเรตี ข้าง ๆ กว้าง ๔๘ ศอกค้อม
 โส ๑ ปฺรายุราชา สมนวีสคฺคอสฺสานิ พระยาปฺรายุราชเสวยราชย์ได้ ๒๐
 รัชชฺ การเวตฺวา สคฺคตฺรสาธิเก สคฺคต- ปีถวน ก็เสด็จไปปรโลกในคักราช
 สคฺคตฺกรเวเช ปฺรโตกํ คโค ๗๓๗ ปี

ตทจฺจเยน คสฺส อตฺรโซ เอกา- โดย กาด ที่พระ องค์ด้วงไปแล้ว
 ชิก สคฺคตฺคสคฺคกรเวเช ชาโค กิณา พระราชบุตรของพระองค์ ประสูตร
 นาม ราชา โสฬสวสฺสติกกาเด แล้วในคักราช ๗๐๓ ปี ทรงพระนาม
 กตภาโสโก โส ๑ อตฺคโน กนิฏฺฐิ ว่า พระยาภิณาราช มีชนมายุได้
 มหาพฺรหฺม ชฺรายปฺเร สมนฺปิ ๑๖ ปี ได้กฤษดาภิเศก พระองค์ให้
 พระมหาพฺรหฺมพระกนิฏฺฐาของพระ-
 องค์ครองอยู่ในเมืองชักราย

คทาปี สฺยามเทเต สฺโขทฺทปฺเร ครั้นนี้ ในสยามประเทศพระราช
 ชมนฺมราชา นาม ราชา รัชชฺ กาวเรตี ทรงพระนามว่า สมเด็จพระนรา
 กิณา นาม มหาราชา พุทฺธสาธเน เสวยราชอยู่ในกรุงสุโขทัย
 ปสฺนโน อรณฺณวาสนํ ภิภฺชฺนํ แลว่าพระยาภิณามหาราช ทรง

อากมนํ ปฏฺชยนโต จํ วิจิณฺคยิ เตอมได้ในพระพุทธรัดนา คิงพระ
 ไทยคําริห คอยหาภิกษุอรญฺวดีตั้ง
 หตายอยนาน

คทา กิร สุมโน นาม เถโร ครึ่งนั้นได้ยินว่า พระเถรนามว่า
 สฺุชยนิวาดีโก อโยชณปรุ คนฺตฺวา สุมนะ ดํานักอยู่ในพระนครสุโขไทย
 ครนํ สฺนฺคิเก รมํ อคฺคฺคเหตุวา ได้ไปถึงกรุงอโยชยปรุเดาเรียนพระ
 สฺุชยปรุ ปุณฺคมิ ธรรมในดํานักพระครูทงหตาย แดว
 กตบมาพระนครสุโขไทยอีก

คทา อุตุมพโร นาม มหาธํมิ แดครึ่งนั้น มีพระมหาธํมีนามว่า
 ดงกาทปโต รมมณํ เทสํ อาคโต อุตุมพร มาแต่ตั้งกาทจํไป ถึงประ-
 คํ สฺุคฺวา สุมโน สฺหาเยน รมมณ- เทศรมมณะ
 เทสํ คนฺตฺวา อุตุมพรมหาธํมิโน พระสุมนะได้ทราบตั้งนั้น ก็ไปดู
 สฺนฺคิเก ปพฺพชฺชิตฺวา รมํ อคฺ- รมมณะประเทศคํวยสฺหายได้บรรพ-
 คณฺหิ ษา (คือสวดคณฺคตีใหม่) ในดํานัก
 พระอุตุม พรมหาธํมี แดวเดาเรียน
 พระธรรม

คทา รมมวษา ดงกตํชกมมํ ครึ่งนั้น สมเด็จพระยาชรรวมวษา
 กาคํ สฺมคตํ ภิกฺขุ ปฏฺชยนโต ปราณจะหาภิกษุผู้สามารถทำตั้งฆ
 เหวรูป ยาจนคฺถาย มหาธํมิสฺส กกรรมทุกอยาง จึงได้ตั้งราชทูตไป
 สฺนฺคิเก ทฺุเต เปเตสฺสิ ดูดํานักพระมหาธํมีเพื่อจะขอภิกษุ

ดั่งที่พระองค์มีพระประสงค์

มหาสามี ปน ต้าต๋นวุฑฒ์ บี้ห- ฝ่ายพระมหาสามี ก็รักใคร่ใน
ยนุโต ตู่โขทัยปุเร ตักดลัมกมุ- ความเจริญของพระต้าต๋นา จึงได้
กรณตุถาย ชุมมราชตส์ ตุมนตุเถร^๕ ตั้ง พระ ตุมน เถร ไปให้ แก่ ตัม เต็จ
อเปตย์ พระยาชรรมราช เพื่อให้ทำดังข

กรรมทั้งต้นในกรุงสุโขทัย

ตส์หายโก ตุมนตุเถโร มหาสามี พระตุมนเถรกับพระต้าย ก็อำตา
อาปุจตุตตะวา ตู่โขทัย อุกุมมาตี พระมหาสามีแล้วได้ไปยังกรุงสุโข
ไทย

ชุมมราชา ปน ตู่จฮุจโฮ อมพ- ต่อนตัมเต็จพระยาชรรมราช ก็มี
นาราม กวราเปตตะวา คคถ เถร^๕ พระไทยขึ้นชมแล้วสร้างวัดอัมพ
วต้าเปตตะวา จตุปะจเยหิ อูปะจฮุหิ นาราม ถวายให้พระเถรเจ้าดำนัก
อยู่ในวัดนั้น แดทรงบำรุงด้วยจตุ
บัจจียทั้งหลาย

เอกทา ตุมโน ตชชนาดย^๕ ครั้งหนึ่ง พระตุมนเถรเจ้าไปสู่
คจุนนุโต ปาดันาม นท^๕ ปตะวา เมืองตชชนาดย ได้ถึงแม่น้ำช้อว่า
วตส์ กปะเปต^๕ ปาด ก็ดำนักอยู่

คคถ กิร เอกตุม^๕ ปราณวิหาเร ได้ยินว่าในที่นั้น มีพระชาของค
เอกา ชาตุ รตุคย^๕ ปาฏิหาร^๕ ทตส์เตต^๕ หนึ่ง ฌนิหารบูรณแห่งหนึ่งจำแดง
ปาฏิหารในเพดวาควี

ที่ ทิดจวน มหาธน เกร็ด มหาชนได้เห็นพระธาตุปาฏิหารินัน
 ปอศุทธิ กเถติ จึงได้เล่าเรื่องราวให้พระเถรเจ้าทราบ
 รัตติภาเค จ พราหมณ์ฉนวนเนน ครั้นเวตาราตรี ได้มีพฤกษเทวดา
 อากนตฺวา รุกขเทวดา ศตต์ ธาตุ- จำแดงเพศเป็น พราหมณ์ มขบอก
 ปกฏิจิตฺตฺวานํ อากิจฺธิ ได้ตำแหน่งที่ประดิษฐานพระธาตุ
 เถโร ศคฺค อากนตฺวา ตํ ชานํ พระเถรเจ้า ก็ไป ในที่ พราหมณ์
 ธนาเปตฺวา สกฺรณฺทกํ ธาตุ บอกล่ามันแล้ว ให้ชุดที่ทรงนค
 อตฺตฺถ สุมโน ตํ ธาตุ อาทาย ก็ได้พระธาตุกับทั้งมอบ พระสุมน-
 ธรรมนาย โธคมิ เถรก็เชิญเอาพระธาตุนั้น มาถึง
 เมืองฉัชนนัตถ

คทา กิร วมมวราชตต์ สโต ครั้นนั้น ได้ยินว่าพระราชาบุตร
 ติเทยฺยวราช ฉัชนนัตถเย ราช ส้มเค็จพระยาธรรมราช ทรงพระ
 กาวเรติ เกรตต์ อากมนํ สุตฺวา นามว่าส้มเค็จพระติไทยราช ด้วย
 ปจฺจกฺคนตฺวา ธรรมนาย โธคนตฺวา ราชอยู่เมืองฉัชนนัตถ ได้ทรงทราบ
 สิริปพฺคปาเท มหาวตฺตวนารามเ ว่า พระเถรเจ้ามา ก็เสด็จไปค้ยรับ
 อด้าเปติ นำไปยังเมืองฉัชนนัตถ ให้สำนัก
 อยู่ใน มหาวตฺตว นาราม ณเชิงเขา
 สิริบรพค

เถโร ติเทยฺยวราชตต์ ธาตุ พระเถรเจ้าได้เอา พระธาตุ ออก
 ฏฺฐกฺกมตต์ ธาตุ กตต์เตติ ดำแดงด้วยความจงใจจะถวายพระ

ราชา ชาตุยา อจฺฉริยํ ทิสฺวา
 ปรมปฏิบัติโค ปุเชติ
 ษมฺมราชา ปน ชาตุปฺปคฺคิ สฺสุตฺวา
 ทฏฺฐกาโม เถรธฺมํ สฺนติเก ทฺตํ
 ปาเหติ สฺมนตฺเถโร สฺสฺโขทยปฺปํ
 คนฺตฺวา อมฺพวนรามา เวติ

ชาตเตตฺมเตจฺพระยาติไทยราช
 สฺมเตจฺ พระราชาเจ้าได้ ทอดพระ
 เนตรเห็นอัศจรรย์ของพระชาตุ ก็
 เพิ่มพูนพระปริตาดถวายสักการบูชา
 ฝ่ายสฺมเตจฺพระยาธรรมราช ได้
 ทรงทราบข่าวพระชาตุ มีพระองค์
 จํานงจะใคร่ทอดพระเนตร จึงได้
 สั่งราชทูตไป สู่สำนัก พระ เถรเจ้า
 พระ สฺมนเถรเจ้า ก็ไป สู่ เมือง
 สฺสฺโขไทยปฺร สำนักอยู่ณอัมพวนา-
 ราม

ษมฺมราชา ชาตุ ปสฺสฺสฺติกาโม
 อเนกตฺถการวาทาเหหิ นิภฺชมิตฺวา
 ชาตุปสฺสฺสฺติกาโมหิ ภูนฺเตติ เถรํ
 อวณฺทิ

ษมฺมราชา สฺสฺสฺ ชาตุ ทสฺสฺเสติ
 เถโร ษมฺมราชสฺสฺสฺ ชาตุ ทสฺสฺเสติ

ษมฺมราชา ชาตุ วนฺทิตฺวา ปุชิตฺวา

สฺมเตจฺพระยาธรรมราช จํานง
 พระไทยจะใคร่ ทอดพระ เนตร พระ
 ชาตุ ก็ให้คนเชิญสักการเปนอันมาก
 เสด็จ ออก มา อกิวันท์ พระ เถร เจ้า
 แด้วตรัสว่า โยมมานี้จะใคร่ดูพระ
 ชาตุ
 พระเถรเจ้าก็ตำแดงพระชาตุถวาย
 แก่พระยาธรรมราช
 สฺมเตจฺพระยาธรรมราชได้ถวาย

คนโรทกปยุณนามตจารุ กัดปาคีย์ อภิวันท์พระชาติแล้ว ถวายเครื่อง
 อภิสติญจิตก บุษบาแล้ว ยกพระเต้าทองเต็มด้วยน้ำ
 หอมหลังลงในขันดำริด (กัดจาคีย์)

ปาวีเหรี น ทดเสถลี ต้า ชาติ พระชาติเจ้านั้น ก็มีได้สำแดง
 ตัดสั ราชโน อกุจาศุกามภานวน ปาวีหารแก่พระราชเจ้า ด้วยความ
 สุกุชทยปุเร คหินติ จำนงว่าจะไม่ประคิษฐานอยู่ในกรุง
 สุกุชไทยปรนนี้

ดุมนตเถเรน ตทชชาติกาโต ปริ- กาดที่พระดุมนเถร ได้พระชาติ
 ปุณโยน จบบริบรรณท่าน

๓ เรื่องพระเจ้ากนิหาราชดังทูตไปเชิญพระดุมนเถรมาทำสังฆกรรม
 ที่นพพิลปิปร

ตทา กิร กิณา นาม มหาราชชา ครังนั้นได้ยินว่า พระมหาราชทรง
 นพพิลปิปร ดักดัดฆกมมี้ กาคุ พระนามว่า กิณา ตั้งพระไทย
 สัมคถ์ ภิกขุ ปฏูเจินโต รรมมณ- คอยหาภิกษุที่สำมารถทำสังฆกรรม
 เทเส อุกุมพรมหาดามีโน สนคิกิ ทงตั้งในเมืองนพพิลปิปร ได้ตั้งราช-
 ทูคิ เปเสถลี ทูตไปสู่สำนักพระอุทุม พรมหาดามี
 ธรรมมณประเทศ

มหาดามี อตุคโน สีสัถ์ อานนุ- พระมหาดามี ได้สำแดงพระอา-
 ทตุเจริ ราชทูตสัถ์ ทดเสถลี นนทเถรคิษย์ของท่านให้แก่ราชทูต

ได้ อานนทเดโว ราชทูต	พระอานนทเดวนั้น	ได้มากับ
สัตว์ วัสดุโยชนิก มคคิ	ราชทูตสันทาง ๒๐ โยชน	ก็พอมาย
สยามเทศ สุมปาปุนิ	ถึงประเทศสยาม	

กนิชา นาม ราชา	ศุภฤชหฤจ	พระเจ้ากนิชา	ก็มีพระไทย
คิ จตุปจเจยหิ	อุปฤชหิ	ชื่นชม	ได้ทรงบำรุงพระเดวนั้นด้วย
		จตุปจเจยทั้งหลาย	

ได้ จ อานนทเดโว	ครุสันทิกา	พระอานนทเดวนั้นยังมิได้รับอนุ-
อนุญาต	อดภนโต	อรณณิก
อัมภมม	น อิจฉิ	จะทำตั้งขกรรมกะพระอรณณิก
		เมื่อไม่มีความพอใจเกิดขึ้นแล้ว

อนิจฉนโต	อุปปโน	ราชาน	จึงทูลพระราชว่า	ขอถวายพระพร
อศทพรวิ	มหาธา	อมหากิ	ครุณา	พระครูของอาตมาภาพมีนามว่าพระ
ปสิโต	ดุมโน	นาม เถโร	สุโข-	ดุมนเถร เป็นแต่ตั้งอาตมาภาพมา
กยปรทานิ	วัสดุ			เดยวันพระครูเจ้ายังอยู่ในกรุงสุโข-
				ไทยปร

ได้ หิ	สกดอัมภมม	กาคู	แต่จริงพระเดวเจ้านั้น	สามารถ
อัมภมม	อิชานะหิ	เคน	มยมี	อาจทำตั้งขกรรมได้ทั้งสิ้น
อัมภมม	กโรมาติ			ขอพระ
				มหाराชเจ้าให้ไปนำพระเดวเจ้านั้น
				มาณ เมื่อนั้น อาตมาภาพจึงจะทำ

สยามในทั้น ดูเปนหมายว่านพิลปิระ

ตั้งขกรรมด้วยพระเถรเจ้านั้น

เถรสุด วจี สุกดา ราชา เอกิ	พระราชเจ้าได้ทรงฟังคำพระเถร
อมจจ ปาเหตี สุกุทยปุรี คนคุดา	แล้ว ก็ตั้งอำมาตย์ผู้หนึ่งไป แต่ตั้ง
มม วจเนน สุมณฑเถรี วนทิตดา	ว่า ท่านไปถึงกรุงสุโขทัยปุระแล้ว
อาเนหิติ	จงกราบไหว้พระสุมณฑเถรตามคำเรา

แต่นำท่านมา

โศ อนุกุกเมน สุกุทยิ คนคุดา	อำมาตย์นั้นก็ไปโดยลำดับ จนถึง
ยถิจนิต สุมัน อตถิตดา สทชาติสัด	กรุงสุโขทัยปุระแล้ว ครั้นไม่ได้พระ
นาม เถรี อาเนตี	สุมณฑเถรตามประสงค์แล้ว ก็นำ

เอาพระเถรนามว่า พระดีทชาติสมา

โถมี อาเนนทศเถโร สทชาติสัดเนน	ฝ่ายพระอาเนนทเถร ก็ไม่ปรากฏนา
ตั้งขกรรม กาคู เนว อิจนิต	ทำตั้งขกรรมด้วยพระดีทชาติ

ราชา ปน โสจายน ทูต ชมม-	ฝ่ายพระราชาก็ตั้งราชทูตชื่อโสจ
ราชสัด สันติกิ สุมณฑถาย ปน	ยนะไปอีก ให้ไปเฝ้าสมเด็จพระยา
ปทินิ	บรมราช เพื่อขอให้พระสุมณฑ

เถรเจ้านมา

โศ สุกุทยิ คนคุดา ชมม-	ราชทูตไปถึงกรุงสุโขทัยแล้ว ก็
ราชสัด คิ ปดุกคิ กเถตี ชมมราชา	ทูลเหตุการณ์นั้นถวายสมเด็จพระยา
ปน สาดโนปการ ปฏุชยนโค	บรมราช ๆ พระองค์ตั้งพระไทย
สุมณฑเถรี วิสชช	อยู่จะทรงทำนบารุงพระศาสนา จึง

ได้จัดให้พระสุนทรไป

สุนทรเถโร ราชานัน อปฺจุตฺติวา	พระสุนทร	ก็ถวายพระพรตา
อดุตโน ปวราชตุมาทาย ราชทูเคน	สมเด็จพระยาราชรมราช	เชิญเอา
นพพิสิปฺวิ อาคมิ	พระบวรราชทูของท่านไปกับราชทู	จนถึงเมืองนพพิสิปฺวิ

อด เถรวรมหิ สฺโขทยโต นครา	ตั้งได้ขึ้นมา	ครั้งนั้นครั้นเมื่อพระ
นิกเต สฺยเน สฺยเน มฺหิโน กิริ	เถรเจ้าผู้ประเดิรัฐ	ได้ออกแต่แต่
ราชตุ ราชูปกา ปรมจฺฉิริย วิวิชิ	พระนครสุโขไทยไป	พระราชทูของ
อกิริ	สมเด็จพระมนต์เจ้าก็ได้กระทำดําแดง	บรมอัครราชย์ต่าง ๆ
	แต่ที่โกตดํา	นักในที่ ๆ พระเถรเจ้าจําวัด
	เปน	แห่ง ๆ มา

อนิถฺว กทา กนกฺว กทา อฺพฺริติ	บางครั้งมีรัศมีเขียว	บางครั้งมี
กทา วิปฺถฺว กทา สฺชุนนฺตรคฺฉฺริ-	รัศมีดีทอง	บางครั้งมีรัศมีดีทอง
กทา	ดาว	บางครั้งมีดีไฟบุต
	ได้ทำความ	ชื่นชมให้ในระหว่างดารุชน

รุจิรา ชินชาตุวรา อนุคฺหิ กิริ	พระราชทูอันประเดิรัฐของสมเด็จพระ	ชินดีให้เจ้า
	งามรุ่งเรืองได้ทำ	ความอนุเคราะห์แล้ว

๑. น่าจะเป็นนานปลูการิ

สมเด็จพระเอกอภัย เจ้าเมืองสุพรรณบุรี พระสมณเถร ก็ได้ประทับประคอง
ด้วยความเคารพ

เอกศีลสาริกะ สัตตสังคตกรรธา ธุดงค์กรรช ๗๓๓ พระยาภิษาราช
ภิษาราช หนีบุญชยดัด ปุรคฤ- ก็ให้สร้างพระพุทธรูป ๔ องค์ ประ
มทิสภาเก จิตพุทธมหาวิหาร จิต ติษฐานไว้ในพุทธมหาวิหาร อัน
จตุพุทธรูป การวาเปตติ ประดิษฐานอยู่เบ้องทิศบูรพ์ แห่ง
เมืองหนีบุญชย

สมเด็จพระรัตนวงศาธิบดี เจ้าเมืองสุพรรณบุรี กาดที่พระสมณเถรเจ้ามา ก็จบ
บุญโณ บริหารแทน

๔ เรื่องพระดีหพติมาเสด็จมาเมืองชังราย

สตุฏ กิร ปรินิพพานโต สตุคณัน ตั้งได้ยิน มาแต่กาดส้มเค็ดจ พระ
วสุตตทานัน อจจเยน ดงกาทเป ค้าสดาเจ้า เสด็จเข้าสู่พระปรินิพ-
วสุตติ ชันนาตวา อเหตุ พาน กาดตวงแต่วได้ ๗๐๐ ปี มี
พระชันนาคพผู้ประเสริฐเจ้าทั้งหลาย
๒๐ องค์ในตงกาทอวปี

คทา ดีหพราชา พุทธรูป ปดลตี- ครั้งนั้น พระยาดีหพราชปรารถนา
คทาโม วิหาร คนคุดวา สัชเถร จะใคร่เห็นพระพุทธรูป จึงเสด็จไป
ปุดนิ อมหากั พุทโธ กิร ชรมาโน วิหารตรัดถามพระสงฆเถรว่า ได้
อิมั ดงกาทเป ติกุชคุดุ อากโค ยินว่า ส้มเค็ดจพระพุทธรเจ้าของเรา

เยน ทิฏโฐ โสทานิมี อคฺคตฺติ

ทงหฺตาย เมอຍ်ยัทรงพระชนมอยู่
ได้เสด็จมาตั้งกาทวับนึ่ง ๓ คราว
จะมีผุ้ได้เห็นพระองค์แดง เวदान
ผุ้หนึ่งจะมีทวอยบ่างหรือ

คฺชนนณณเว ชฺฉินาดฺวานิ อานุ-
ภาเวณ นาคราชา มานวกรูปเน
อาคนฺตุวา สฺหพรณโธ สฺสยาปน-
ยาย พุทฺทเวถฺ มาเปติ

ณชนนณ ด้วยอำนาจพระชฺฉินา
คฺพเจ้าทงหฺตาย พเอนให้มึนาคราชา
จำแดงเพค้เป็นรูปมานพเดินมาแล้ว
ก็เนรมิตเป็นเพค้ดมเดี่ยว พระพุท
องค์ เพื่อจะปลงเดี่ยซึ่งความสังได้ย
ของพระยาดิพพรราช

ราชา สคฺตรคฺคตินทิว พุทฺทรูป
ปฺุเชติ

พระราชาเจ้า กับชวา พระพุท รูป
๗ วัน ๗ คืน

คทา ราชา รูปกาจริเย ปกโกถา-
เปตฺวา นาคราชาเชน มาบีตการ
มธุสิฏฺจกมยฺ พุทฺทูปติมณฺเจว คคฺ-
ธฺา จ พาทริพิมพกํ สฺสุจฺ จารเวตฺวา
คคฺถ วิถิมกํคฺคิปฺสุวณฺณรชฺชวมิตฺถ
ไอสิณฺจาเปติ

ดำคับนั้น พระราชาเจ้าก็ให้อา-
จรรย้างบั้น ๆ พระพุทูปติมาค้ด้วย
ซึ่งมีอาการอย่างทีพระยานาคเนร
มิตฺร แล้วให้ทำพิมพภายนอกให้ค้
แล้วจึงเอากังถะค้บुकส์จรรณรชฺช
เจ็อกันหลอมให้ละลายเทลงในพิมพ
นน

ธฺา จ มิสฺนปริมชฺชนาทิกิจฺจปรี-

พระปติมานัน ครนทำกิมชคคค้

ตั้งศักราช

ยศวเน ชื่อมานกพุทโธวีย รุจิรา เกิดยังเกตาเป็นคณ แต่วกตั้งตั้งรุ่ง
๑๑ ปกตั้งรา เรืองประภัสสรงามราวกะว่าองค์ตั้ง

ตั้งพรราชา ปน ค์ อเนกตั้งการ- ฝ่ายพระยาตั้งพรราชา ตั้งบุชา
โมมาเนติ ตั้งกจจ ตั้งปุเชติ พระพุทธรูปน โดยความเคารพ
ด้วยตั้งการเครื่องนับถือเป็น อเนก
ประการ

ตั้งตั้ง จ ปุคตคนคตปนคตาคี ต่อมาบุตรแต่นัดตาของพระราชา
ตั้งหพคิมิ ปรมุปราย ปุเชติ ตั้งพรราชาเจ้านั้น ก็โดยบุชาพระตั้งห
ปติมาตั้ง ๆ กันมา

คโต ปรี ปน ตั้งมาตั้งมพุทธตั้ง ตั้งเมืองหน้าคั่นโดยกาตั้งตั้งตั้งตั้ง
ปรีนิพพานโต อจจารตั้งน ตั้งตั้ง- พระตั้งมาตั้งมพุทธเจ้าตั้งตั้งเข้าพระ
ตั้งคาน ตั้งจเยน อจจารตั้งอชิก ปรีนิพพานแล้ว ได้ ๓๘๐๐ ปี ตั้งการ
ตั้งตั้งตั้งการเร ๖๓๘ ปี

คทา สมพุทธเป ปุพุทธฤชิน- ครั้งนั้นในสมพุทธตั้ง มีตั้งตั้งตั้งพระ
ตั้งตั้งตั้งการเร ตั้งยามเทตั้ง เอโก วาชาเจ้าพระองค์หนึ่งทรงพระนาม
โรจจราชา นาม ตั้งชโยทยปร เวร ตั้งตั้งตั้งพระยาโรจจราชาโดยราชอยู่
กวางตั้ง ในกรุงตั้งไทยปร ในตั้งยามประเทศ
ณระหว่างตั้งค้ำตั้งมรพาแตตั้งกษิน

โตคานเม กิร เอโก มุริได้ รูปดา ได้ยินตั้งมาว่า มีบุรุษผู้หนึ่งมี

พดด้มฺปโน วน วิจิ รูปงามทรงกำดั่งงัษา เป็นชาว
โคคาม (หรือโคคาม เก้าคาม)
ได้เที่ยวไปในป่า

ตํ ทิสฺวา เอกา เทวธิดา เตน มีนางเทพธิดาองค์หนึ่ง เห็นบุรุษ
 สํวาสกามา อิติถิมายํ ทสฺเสตฺถิ นั้น ก็จำนงใจในกามสังวาสด้วย
ชายนั้น จึงดำแดงมารยาตครี

ใสฺวี คาย สฺททฺธิ สํวาสกาสี บุรุษนั้น ก็ได้ทำสังวาสกับนาง
เทพธิดานั้น

เตตฺถ สํวาสมนุวาย เอกโก ปุคฺคโค การที่ชนทั้งสองนั้น ได้ร่วมสัง
วาสกันมาจนเกิดบุตรชายผู้หนึ่ง

ใสฺ ๑ พตฺวา รูปดฺมฺปโน บุตรชายนั้น มีรูปโฉมโฉมพรรณ
อันงามทรงกำดั่งงัษา

ตสฺมา สํมคฺคา สฺพเพจ ความ- เหตุนี้ ชาวชนหมู่บ้านทั้งปวง
จึงพร้อมใจกันอภิเษกชายนั้น ๆ ก็
 วาสินํ ตํ อภิสฺมยํสฺส ใสฺ คคฺค ได้เสด็จราชในเมืองสุโขทัยนี้

รชฺชํ ทาเรตี ครั้งนั้น จึงเป็นที่ระบือฤาษีพระ
นามว่าสมเด็จพะยาโรจราชดังนี้

ตทา โรจราชา อิติ วิสฺสุโค โดยกาลเป็นลำดับมา ก็ปรากฏ
พระนามว่าสมเด็จพะ รุทราชาเด

กาดนฺตเวน รุทราชา อิติ (พระร่วง)
 ปากไถ

เอกทา กิริ ไรจราชา มหาสมุทร
 ปดัสติกาโม อเนกนหุตเตนาย
 ปริดุโค นานานทียานุสาเรน
 เหงุสา คนตุวา ยาว สิริชมมนคร
 สมปาปณี

ครั้งหนึ่งได้ยินว่า สมเด็จพระโรจ
 ราชไกร จะทอด พระเนตร พระมหา
 สมุทร ก็เสด็จแวดล้อมไปด้วยเสนา
 หลายหมื่น ไปทางบั้งไม้ไผ่โดยฉับ
 แต่น่านที่ทอดตงไปจนถึงเมือง
 สิริชมมนคร

คตถ กิริ ชมมราชา ราช
 การเสถียร

ได้ ไรจราชเสด็จมา สุตวา
 ปจจุคนตุวา ตฤการ กตุวา ไรจ-
 ราชเสถียร ตงกาที่เป สหปติมาย
 ยถา สุต อจตุริย์ กเถติ

ได้ยินว่า พระยาชมมราชได้เสวย
 ราชอยู่ในเมืองสิริชมมนครนั้น
 พระยาชมมราชนั้นได้ทรงทราบ
 ว่าสมเด็จพระยาไรจราชเสด็จมา ก็
 เสด็จไปต้อนรับ แลถวายราชสัก-
 การแล้ว ทูลความอัศจรรย์ของพระ
 สหปติมาในลังกาทูลไป ตามที่ได้
 ฐเห็นมาให้สมเด็จพระยาไรจราชฟัง

ค สุตวา จ ราชา เอมมาห
 ตฤกา นุไซ อเมหิ คตถ คนตุนคิ

สมเด็จพระยาไรจราชได้เสด็จแล้ว
 จึงตรัสถามว่า เราทั้งหลายจะไป
 ในเมืองลังกาทูลได้หรือไม่

ชมมราชา อาห น ตฤกา กตุมา
 จตุคาโร กิริ เทวตา สุมเทวราชา
 รามตฤชนชคคคามานา จ เต-

พระยาชมมราชทูลว่า ไม่สามารถ
 จะเสด็จไปได้เพราะเหตุไร จึงได้
 ยินว่า เทวตา ๔ องค์ทรงนามว่า

สิทธิกา สุธุสุ ลงกาที่บิ รกษณคัตติ ดุมนเทอวราช ๑ รามเทอวราช ๑
ถักขณเทอวราช ๑ ชัคคคามเทอ
ราช ๑ ท่านเหต่านนทรงฤทธิเดช
ไควรักษาเกาะตั้งกาอย่างดี

อด อุก ราชานิน ทูค เปเสตุ ถ้าคัมนี้ พระราชาทังสองกัตั้ง
ทูตไป

เปเสตุวา เจปน ราชานิน สุธุชยปุ ตั้งราชทูตไปแล้ว ก็ตั้งจกตั้งยัง
พระนครสุโขไทยปุ
ปจจาควมี

ราชทูโต สัพทคัม คนตุวา สัพท- ฝ่ายราชทูตไปถึง สัพท ทอับแล้ว
กัทูตประ พฤติ ชาวต่างนังปวงแก่
พระยาสัพทราช

คัม สุกวา สัพทราช สัพทครค- พระยาสัพทราช ได้ทราบคังนัง
แล้ว ก็จัดการบูชาพระสัพทคิมมา
ตั้ง ๗ วัน ๗ คันแล้ว ก็มอบให้แก่
ราชทูต ๆ ก็ยกพระสัพทคิมมาเชิญ
ลงนาวามา

สา จ นาวา เจณฑตรวาตเจเคน เรือนี้กัพัตนแต่นเรือมาด้วยกัตั้ง
ถมร้าย ได้กะทบหินทแตก
ภิชชิ

ดีหพบติมา ปน เอกผดถ นิสัทธิ ฝ่ายพระดีหพบติมา ได้ประคิษ-
 ฐานอยู่ณกระดานแผ่น ๑
 คั ผดถั นาคราชานภาเวณ คัณิ กระดานนั้นกัถอยไปได้ ๓ วัน ด้วย
 ทิวธานี คนคุดา สิริชมมนคร- อานภาพพระยานาคราช ถอยไป
 สมิบิ ปาปุนิ จนโกตเมืองสิริชมมนคร
 ตทา สิริชมมราชา รัตติย์ เทว- ครงนั พระยาสิริชมมราชาได้
 ตาย ทลัถิตตปิเนน ดีหพบติมายา- ทอดพระเนตรเห็นพระดีหพบติมาจุ
 คมนั ปจจุกขมิว ทิสัวา ปาโคว เด็ถ้จมาให้เห็นประจักษั ด้วยพระ
 ทิไถ้ทิดั นาวาโย เปเสดี สับิน อนเทพดาเจ้าสำแดงให้เห็นใน
 เวตวราตรี ครันเวตาเข้ากัถ้งเรือไป
 ตรวจดูตามทิกัน้อยใหญ่
 ดยมี นาวาโย ดีหพบติมึ ส่วนพระองคัถรงเรือไปแสวงหา
 ปริเยสนโค เทวราชาริทธิสุาเนน คั พระดีหพบติมา ได้ทอดพระเนตร
 ผดถั ทิสัวา อานคุดา ปุขั กาวะดี แผ่นกระดานนั้น ด้วยอำนาจอิทธิฐาน
 ของท้าวเทวราช จึงได้เชิญมาทำ
 ดัถการบูชา
 ตโค สิริชมมราชา ไรจราชลัถ ต้าตบั้นนมาพระยาสิริชมมราชกั
 ดีหพบติมาย ตทธลัถัน เปเสดี ถ้งข่าวลัถันการได้พระดีหพบติมา
 ไปถวายนัสมเต็จพระยาไรจราช
 คั ลุคุดา ไรจราช สิริชมมนครึ ถ่มเต็จพระยาไรจราชเจ้า ได้ตั้งคับ

คนคุดา ดีหพคิมิ สู้โขทัย อา- ขาวนั้นแล้ว ก็ได้ตั้งไปศิริธรรม
 เนตุดา ปุชยิตุดอ โส สชชขนาดยปุเว นคร เชิญพระดีหพคิมามาไว้
 ปวโรรูป ปาสาณอญจกมยอ สู้- ดักการบูชาที่เมืองสู้โขไทย แล้ว
 ธานุคคุดิ อิศมพุดมย อเสดี ทรงสร้าง พระ ปวโรรูป ในเมือง
 กาวเรดี ดัชชนาดัยปุร ก่อด้วยอิฐหินแเด
 โบกปูนหุ้มด้วยทองแดงให้ มั่นคง
 ทอดทุกแห่ง

ภูมิปติ ทิพพวิมานรูป กาวเรตุดา สัมเด็จพระภูมิปติ ครั้นสร้าง
 จ ปน สชชขนาดยวชิรปการสู้โขทัย ปวโรรูปมีรูปเหมือนดัง ทิพ
 ชยนาทาทินครโต สัมมาคเคหิ มหา- วิมานแล้ว ก็ครดีให้ชาววังมหา
 ชนเหหิ มหนคัม มหาวิหารมหิ กาวเรดี ชนชาวเมืองดัชชนาดัยเมืองวชิรป
 การเมืองสู้โขไทย เมืองชยันาทเพน
 คัน ให้มาประชุมกันทำการฉลอง
 พระมหาวิหารเป็นการใหญ่

โรจราชา ปน อเนกปญณานิ ก็แต่สมเด็จพระยาโรจราชาเจ้าทรง
 อุปจินิตุดา มจจุมข อคมาดี สระสมการพระกุดตบุญทั้งหลายเพน
 อเนกประการแต่ก็ตั้งตั้งตั้งมฤตยมุข
 ตทจขเยน คตส์ อครโซ ราม- โดยกาตที่สมเด็จพระยาโรจราชตั้ง
 ราชา สู้โขทเย รชข กาวเรดี ไปแล้ว พระยารามราชราชโอรส
 ของพระยาโรจราชนั้น ได้ตั้งด้วยราช

ในกรุงสุโขทัย

ไต่มี สี่หูปติมี คเถว ปุเชติ

สมเด็จพระยารามราชเจ้า ก็ได้
ทรงบูชาพระสี่หูปติมาเหมือนสมเด็จพระ
เจ้าพระราชมบิดา

คทจเจเน ปาดราชา คคถ รชชี่
ปคฉวา สี่หูปติมี ปุเชติ

โดย กาดที่สมเด็จพระยารามราช
เจ้าตั้งดวงไปแล้ว สมเด็จพระยา
ปาดราชาได้ราชสมบัติในพระนครสุ-
โขทัย ก็ได้ทรงบูชาพระสี่หูปติมา

คทจเจเน คตโสโรโส อทกชโยค-
ถคตราชา คคถ รชชี่ ปคฉวา สี่หูป-
ติมี สกุกริ

โดย กาดที่สมเด็จพระยาปาดราชา
เจ้าตั้งดวงดับไปแล้ว สมเด็จพระยา
อูกักชโยคถคตราชา พระราชาเฮอร์สของ
สมเด็จพระยาปาดราชานั้น ก็ได้ราช
สมบัติในพระนครสุโขทัย ก็ได้ทรง
ทำสักการบูชาพระสี่หูปติมา

คทจเจเน ทิเทยยราชา คคถ รชชี่
การเวติ

โดย กาดที่ สมเด็จพระยา อูกักช-
โยคถคตราชาตั้งดวงดับไปแล้ว สมเด็จพระ
พระยาทิไทย ราชได้ เสงว ราชย์ใน
พระนครสุโขทัย

ไต่ เคมี่ฏัก พุกชองจัน อุกคหนโค
ชมมราชา อิติ วิสสุโต

พระราชาเจ้านั้น ปรากฏพระนาม
ร้ทักกันว่า สมเด็จพระยาธรรมราช

เอกทา กิร ชยนาทปุมหิ ทพ- เพราะเหตุที่พระองค์ได้ทรงดำริเห็น
 ภิภุชฌย์ ชาติ อโยธยราช รามา- พระพุทธจนะไตรปิฎก
 ธิปติ กมโพชชโต อาคนตวา ธม- ดังได้ยินมาว่า ครึ่งหนึ่ง ในเมือง
 ฌวิกยเตเตน คั คณหิ สมนเด็จพระเจ้ากรุง อโยธยราช
 คณหิตวา จ ปน อคตโน มหา- ไชยนาทปุมบังเกิดทุกภิกขภัย
 มจจั วตติเตชั สุตถณณภูมิยั- สมนเด็จพระเจ้ากรุง อโยธยราช
 ภาเรนตี ชยนาทปเร จเปตวา ตยั- รามาธิบดี ได้ตั้งมาแต่เมืองกัมโพช
 อโยธยปุมเวอ คโต ได้จับพระยาธรรมราชได้ด้วยอุบาย
 ครนจับได้แต่จึ่งตั้งมหาอำมาตย์
 ของพระองค์ชอวัตติเตชผู้ครองอยู่
 เมืองสุวรณภูมิ ให้ (รัง) เมือง
 ไชยนาทแล้ว พระองค์ก็เสด็จไป
 ยังกรุงอโยชยปรต
 เบื้องหน้าแต่ันมา สมนเด็จพระ-
 ยาธรรมราชก็ตั้งบรรณาการถวาย
 สมนเด็จพระรามาธิบดี ให้ทูลขอ
 เมืองไชยนาทปร
 สมนเด็จพระยารามราชเจ้า ก็ได้
 ถวายเมืองแก่พระยาธรรมราช
 ฝ่ายมหาอำมาตย์วัตติเตช ก็ถับ
 ค๗

ไปสู่สุวรรณภูมิ

ตฤกิดา จ ปน ชมมราชา ตูโร- ส้มเด็จพระยาธรรมราช ครั้นได้
 ทยปุเร อคฺตโน กนิฐจํ มหาเทวี เมืองไชยนาทแล้ว ก็ตั้งให้ส้มเด็จพระ
 วัชรปภาเว ทิปนณามจุจํ จเปตฺวา พระมหาเทวีพระ กนิฐฐา ของพระ-
 ดยํ ดีหพคิมํ ชยนาทปฺรํ อฺป- อดอยู่เมืองสุโขไทยปุระให้ทิตินญา
 เนตฺวา ปุเชตี มาตยอยเมืองวัชรปภากร ด่วน

กมุโพชชวฏฺจตฺตเจว อโยชนป- ครั้นเมื่อส้มเด็จพระยารามา ชิบตี
 รัตตํ จ อิตฺตเว รามาธิปติราชมฺหิ ราชผู้เป็นเจ้า เป็นใหญ่ ในกรุงกัม-
 มรัตนมณเฑ นีปฺปนเน วคฺติเตโช โพรฐรู้แตกกรุงอโยชยปุระ บรรทม
 สฺสุวรรณภูมิโต อากนฺตฺวา กมุโพช- อยู่เห็นอพระแท่นมรัตนมัญจาอาคัน
 ชรชฺชํ คนฺหิ พระยาวคฺติเตชก็มาแต่ สฺสุวรรณภูมิ
 ยึดเอาเมืองกัมโพชรัฐเสีย

ตโต ชยนาทปฺรํ ชมมราชา ทิ- แค้นหมา ครั้นเมื่อพระยาธรรม
 วงคเต วคฺติเตโช อโยชนปฺรโต ราชใน เมืองไชยนาทถึงทิวคคแล้ว
 อากนฺตฺวา ชยนาทปฺรํ คนฺหิตฺวา พระยาวคฺติเตชก็มาแต่ กรุง อโยชน
 ดีหพคิมํ อโยชนปฺรเมว อา- ปุระยึดเอา เมืองไชยนาท ปุระได้ แล้ว
 เนตฺวา ปุเชตี เชิญ พระ ดีหพ คติมา มาบูชาไว้ใน
 กรุงอโยชนปฺร

พรหมเชโย จ มหามจุใจ ส- มีมหาอำมาตย์ชื่อพรหมชัยมายึด
โซทัย คณหิ เอาเมืองสุโขไทย

ติปณนามจุใจ จ วชิรปราการปุเร ฝ่ายพระยาติปณนามาคย์ด้วย
รชช กาวเรตี โส อคตโน มาคร ราชย์ในเมืองวชิรปราการ ได้ตั้ง
อโยธยราชสัด เปเลดี ส่า จ พระมารดาของ พระ องค์ ไป ถวาย
อโยธยราชสัด ปียา มนาปา อโหสิ ส้มเค็จเจ้ากรุงอโยธยราช แดพระ
นางนั้นเป็นที่รักใคร่พอพระไทยส-
เต็จพระเจ้าอโยธยราชแด

เอกทา ส่า รมโย ปียกถ กเถด- ครั้งหนึ่ง พระนางได้ทูลถ้อยคำ
วจ คมพลโตพุทธพิมพยาจนเตเตน ให้เป็นที่รักแก่พระเจ้า อโยธยราช
ดีหปติมี คเหตุวา ดีซึ นาวาย ด้วยอุบายเพื่อจะขอพระดีหปติมา
วชิรปราการปุเร เปเลดี ไปจำตองหัดอด้วยทองแดง ครั้นได้
แล้ว ก็ตั้งไปเมืองวชิรปราการปุเร

ติปณนราชา ปน ศุภจัญโจ ด้วยเรือเร็ว
มหนุเตน สกการวิเตเตน สกจจจ ส้มเค็จพระยาติปณนราชกัมีพระ
ดีหปติมี ปุเชตี ไทยขึ้นชม ได้ทรงทำบุชาตักการ
พิเศษมากมายอย่างตัจจเควพย

อเถกทิวดี ชรายปุราชิปติ มหา- อยู่มาวันหนึ่ง พระมหาพรหม
พรหฺมา เทวสุา รชชโต คคตต์ ชงรายปุราชิปติได้ฟังความอัศจรรย์
เอกตต์ ภิกขุโน สนติกา ดีห- ของพระดีหปติมา แต่ด้านภิกขุ

พุทธรูปดัด อจฺฉริยํ สุตฺวา เคน จ ฐปหนึ่งซึ่งไปแต่ประเทศใด ทั้งได้
 กตฺถ์หปติมาการี มชฺฐิสฺสกรูปกั เห็น รูปขมฺง มีอาการ ดัง พระ ดั้หพ-
 ทิสฺวา คุญฺโง สํวึคฺคมาโนได้ ดั้หพ- ปติมาที่ภิกษุณั้ทำถวายก็มีพระไทย
 ปติมี ทฏฺฐกาโม หุตฺวา ชั้ชม จ่านงจะเห็นองค์พระดั้หพ-
 ปติมานั้

พตกายั สันนยฺหิตฺวา เขฏฺฐภา- ก็ตั้งพตนิทายให้ผูก สอด อาวุธ
 ทรดฺธํ กินาราชดฺธํ นพพิตฺธิปฺร อ- แด้วดั้จมาเมืองนั้พิตฺธิปฺรของพระ
 คนฺตฺวา เขฏฺฐภาทรดฺธํ กินาราชดฺธํ ยากินาพระเขฏฺฐฐภาดาขอพตนิทาย
 สันนิกฺวา พตกายั ยาจิตฺวา อสฺตี- แต่พระยากินาราชพระเขฏฺฐฐภาดาได้
 สหฺดฺธํเสนั้ อาทาย อนุกฺกเมน คน- แด้ว พาเสนา ๘ หมั้ไปโดยดำคับ
 ตฺวา อธิรปการปฺรตฺมิปํ ปตฺวา จนโกดจจะถึงเมืองอธิรปการปฺร ก็
 ขนฺธาวารั นิวาธาเปตฺวา ติปณ- ให้แรมกองทัพไว้ ตั้งราชทูตเข้าไป
 ฌดฺธํ ราชนิ ทูตํ เปเสตฺติ ทูตแต่พระยาติปฺญญาราช

คโค ติปณญราชา ปน อโยชฌ- ดํคับนั้พระยาติปฺญญาราช ก็ตั้ง
 ปฺราริปติโน สันนิกํ ส่าสนั้ เปเสตฺติ ข่าวส่าสนั้ ไปทูต แด้วมเด็จ พระเจ้า
 อโยชฌปฺราริบดี

คั สุตฺวา อดฺติเตโช สั้ฆั้ พตกายั ส่มเด็จพระเจ้าวคฺคิเศรได้ทรงทราบ
 สันนยฺหิตฺวา อาคนฺตฺวา มหานทิมุขั้ แด้วตั้งพตนิทายให้ผูกสอดอาวุธโดย
 ปาปฺปณิ พตัน เดั้จมาถึงปากนํ้ามหานทึ

มหาพรหฺมา ปณฺณาการเวณ สห พระมหาพรหมก็ตั้งอำมาตย์ทูตแต่

อมจุตตมฺจ สฺคนฺธมหาเถรญฺจ พระสฺคนฺธมหาเถรกับด้วยราชบรร-
 เปเตตฺตี เค นทริ ปวฺตฺตีควา มชฺร- ณาการ (ถวายพระคิเบญญา) ราช
 ปฏิสฺถนฺจาริ อภิธฺ ทุตได้เข้าไปถึงพระนคร ต่างก็พา
 กันทำปติสฺถนฺฐารอนไฟเราะ

สฺคนฺธมหาเถโร ทูณินฺนํ สกฺขิ- พระสฺคนฺธมหาเถรได้ยื่นขนกวาง
 ภาวาย มชฺเฒ นาวาย จิโค เรือ เพื่อเป็นสีกข์พยานแก่พระราช
 ทงสฺถองนฺ

อุโป ราชานโ อุกโต ปสฺเตสฺส พระราชาทงสฺถองก็ได้เทียบเรืออยู่
 นาวาย สฺถนฺจิตา ในข้างทง ๒

สฺคนฺธเถโร อุกินฺนํ สฺมคฺคิก- พระสฺคนฺธมหาเถรได้กล่าวถ้อยคำ
 ณฺตุกาย อิทํ วจนมพฺรวิ อุโป ดังนี้ เพื่อจะทำให้พระราชาทง ๒
 ตุมฺเห มหาปญฺญา มหาปญฺญา เป็นสฺมคคฺคกนฺว่า มหาบพิตรทง ๒
 มหาพตา สฺจเจ จิตา สฺจจสฺนธา พระองค์ต่างก็ทรงบุญบารมีและพระ
 พุทฺธสฺถนมามกา บิคุญฺจา รฏฺจ- ปรึชาและราชพตพาหะเป็นอันมาก
 วาสฺนํ สฺตฺถนฺโต ชนฺานมฺมียา ขอให้ดำรงอยู่ในสฺจจธรรมจนฺบถือ
 สฺมคฺคา โทถฺโก ตุมฺเห อณฺณ- พระพุทฺธสฺถนมา จงคั้งอยู่ในที่เป้นตั้ง
 นมฺณณาวิโรธิน อิทํ วชิรปภากริ พระบิศา จงเป้นผู้มคฺค จงทำให้
 นพพิสฺถนฺคริ อทฺเอด มา วิธฺุ โทศฺ เป้นที่รักของชาวเมือง จงพร้อม
 เมตฺตาโยคฺเคกพนฺธิกนฺธิ เพรียงกัน อย่าทรงพระพิโรธซึ่งกัน
 แดกัน จงผูกพันซึ่งเชือกคือพระ

เมตตาคณไฉเกิด ที่นเป็นของเมือง
ฉวีรปราการ ที่ไน้นเป็นของเมือง
นัพพิสินคร (จงอยู่เป็นศุขเกิด)

คตต วจัน สุตวา อุโก ราชาโน พระราชาทง ๒ ได้ฟังคำพระเถรดัง
ด่าชุกี สัมปฏิจันต์ นั้น กัรบด่าชุกร่วมกัน
คิปลณนราชา มหาพรหมโน พระยาคิปลณนราชา ก็ได้ถวาย
อุปราชตต คเสนทปภาตาทิกั บรรณการกัคือพระยาข้างแฉแฉเครื่อง
ปณณการวี่ อทาดิ ใช้ต้อยเป็นค่นแกพระมหาพรหมผู้
เป็นอุปราช

มหาพรหมา คิปลณนราชาตต ค- ฝ่ายพระมหาพรหมได้ถวายพระยา
รงคาทิกั ๑ ราชาภิเศกนจ อทาดิ มาเป็นค่นแฉราชาภิเศกด้วยแต่พระ
ยาคิปลณนราชาแฉ

ทตวา ๑ ปน มหาพรหมา คิ- พระมหาพรหม ครันถถวายฉฉฉ
ปณณราชานัน ฉัหปคิมิ ยาจิ ฉฉฉของแฉฉ กัขอพระฉฉหปคิมิ
กะพระยาคิปลณนราชา

คิปลณนราชานินโท คตต ยถฉฉฉฉฉ พระยาคิปลณนราชานินทร ก็ได้ถวาย
ฉฉหปคิมิ อทาดิ พระฉฉหปคิมิตามที่พระมหาพรหม
คองพระประสงค

ฉฉฉฉฉ ปน คิปลณนตต ทตติ ฝ่ายฉฉฉฉฉพระยาฉฉฉฉฉ กัฉฉฉ
ปาเหฉฉ ฉฉฉไปทตตามพระยาคิปลณน

อิทานิ มหาพรหฺมา ปฏิภุมติ ว่า ^๕เดยวณพระมหาพรหมจะกดับไป
 วา น วา เตน สห อุกฺคจฺจนฺโต หรือยังไม่กดับ เราจะยกไปรบด้วย
 ยชฺฌิมิตฺตํมัตติ พระมหาพรหม

คํ สํสุวา ติปณฺณวราชา สํคนฺธ- พระยาคิปปณฺณวราชาได้ทราบคำราช
 มหาเถรฺ อาท เทวบี เม ภนฺเต ทูตเดวฺ ก็กล่าวกะพระสํคนฺธมหา
 ราชานํ สํสุวา มหฺพพฺตา น สํกฺกา เถรวา ข้าแต่พระเถรเจ้า พระราชา
 นิวาเรตฺตํ ตเมห มหาพรหฺมานํ ปฏิ- ทง ๒ พระองค์นี้ ต่างกล้าหาญมี
 กุภมนปฺตฺวา ตากกปฺเร ปติฏฺฐา- พตเสนามาก ข้าพเจ้ามิอาจห้าม
 เปตฺถถาคิ ปรามได้ ขอพระเถรเจ้าจงทูลให้
 พระมหาพรหมกดับไปตั้งชุมรุมพต
 อยู่ในเมืองตากปรุเถิด

มหาเถโร ทูตํ เปตฺถศฺวา มหา- พระมหาเถรเมื่อตั้งราชทูตไปแล้ว
 พรหฺมโน ตมตฺถํ อารโจะติ ก็ทเหตุการณนั้นแก่พระมหาพรหม
 คํ สํสุวา ใต้ จตฺติเตโช มํ อนุ- พระมหาพรหมได้ทราบดังนั้นแล้ว
 คจฺฉิมิตฺติ เตน สห ปติยชฺฌิมิตฺตํมัตติ ก็คิดว่า “พระวัตติเดชจักตามเรา
 อชิรปการปรุโต ปฏิภุมิตฺตฺวา มา เราก็จักรบด้วย, พระวัตติเดช
 ตากกปฺเร ยุทฺธชฺชโช หุคฺวา อฏ- แล้ว ก็กดับ ไปจาก เมือง อชิรปรา-
 ชาติ การปรุ ไปกระเตรียมการรบตั้งรบ
 อยู่ตากปรุ

ติปณฺณวราชา จตฺติเตชฺสํสํ ปฏิภุม- ส่วนพระยาคิปปณฺณวราชา ก็ให้

มนตรี อาโรจาเปลี

ราชทูตไปทูต ให้สมเด็จพระเจ้าวัคติ
เดรกดัมเดย์

คิปัญญา ปน ดุคนุเถรสุด มร-
รวงเงิน ดีทพคิม อทาดิ
เถโร คิ นาวย อาโรเปตวา
อุทธิ อาคนุดวา คากกปรุ ดัม-
ปาปุนิ

แต่พระยาธิปไตยราช ก็ถวาย
พระ ดีทพคิมมา แก่พระ ดุคนุ มหา
เถรด้วยถ้อยคำอันอ่อนหวาน
พระเถรเจ้า ก็เชิญพระดีทพคิม
นั่งลง เรือมา ทางเหนือ จนถึง เมือง
คากกปรุ

มหาพุมมา ปน อมคากิตโต
วีย ดุฉณตตีถวย ดีทพคิม
อานยิ อนุกกเมน นพพิสิปรี ปตวา
อนโคนศเว มหาวิหารเว ดีทพคิม
ซเปลี

ฝ่ายพระมหาพรม ก็มีพระไทย
ชุ่มเย็นประหนึ่งว่าถูกน้ำอมฤต ให้
แก่ พระ ดีทพคิมมา ด้วยวอทองไป
โดยดำดัม จนถึงเมืองนพพิสิปรี
ประ คิษฐาน พระ ดีทพคิมมา ไว้ใน
มหาวิหารภายในพระนคร

อก เชฐฐภาคิกรราช คตเถว
มหาภูปลัด ทกชินา ปรนุตราพ-
โกเน ดีทพคิมาวาตันทถาย อภิ-
นอคุหิ กาคุมารภิ

ดำดัมนั้นพระเชฐฐภาคิกรราช ก็ได้
เริ่มปรารภจะทำกุหาใหม่เฉพาะให้
เป็นที่อยู่พระดีทพคิมมา ในมุมน้าน
หน้าทิศทักษิณแห่งพระมหาสถูปใน
มหาวิหารนั้น

อนิฐจิตาย ปน คุชทาย มหา-

ฝ่ายคุชทายนั้นยังไม่ทันได้ พระ

พรหุมา คัมภีร์ กัมมยัม อัญญ- มหาพรหมได้เชิญเอาพระดีหพติมา
 ปติมิ กรณตุถาย ดีหพติมิ ชรั- ไปเมืองชังราย เพื่อจะทำพระปติมา
 ยปรั เนตฺวา คัม ชยเดนนคร เนตฺวา องค่อน ด้วยทองดำริคให้เหมือน
 ปดฺกฏกัปปเก คตฺต มหาตักกาเวณ องค่อน แล้วเชิญไปเมืองชัยเดนนคร
 อภิเศก อทาดิ ทำการอภิเศก ด้วยมหาตักการ
 แก่พระดีหพติมานั้นในเกาะบัดดงค
 ชรัยปรั ปุณาเนตฺวา มหาพุทฺธ- แล้วจึงเชิญมาเมืองชังรายปรัอีก
 รูปวิหาระ สุเปตฺวา ปมาณโต จ ประดิษฐานไว้ในวิหารมหาพุทธรูป
 รูปโต จ ดีหพติมาการ เอก แล้วให้ห่อพระพุทธรูปองค์ ๓ มีอา
 พุทฺธรูป กัมคิปปิก กนกรชฎมิตฺต การเหมือนพระดีหพติมา โดย
 โอดีญจาเปตฺวา พุทฺธรูป มหามหึ ประมาณแตรป อันเจ็ดด้วย ดำริค
 อทาดิ ดีหพติมาย คมนกาโต และทองและเงิน แล้วก็ทำพิธีตั้งม-
 ปริปฺนโน โภชพระพุทธรูปมากมาย
 การดำเนินแห่งพระดีหพติมาก็
 จบบริบูรณ์เท้าน

๕ เรื่องพระเจ้ากนิราชสร้างบุปผารามวิหารถวายพระสุมนเถร
 กนิราชา ปน เตคฺคิธาธิเก ตคฺ- ฝ่ายพระยากนิราช เมื่อจุดคัก-
 คตฺตตกราชะ อตฺตโน อุตฺยานิ ราช ๗๓๓ ก็ให้เอาถวณคอกไม้ของ
 ปุปฺผาราม มหาวิหาร การถวาย พระองค์สร้างเป็นมหาวิหาร แล้ว

ตั้งศิษย์วงศ์

หริภุญไชยโค	สุมนตเถโร	ชานยิตฺตวา	อาราธนา	พระสุมนเถรมาแต่เมือง
คตฺต	คิ	นียยาเทตฺตวา	คตฺต	หริภุญชัย
มอชมหาวิหารนั้นถวาย				
อสาเปดิ				ให้พระสุมนเถรอยู่

คโค	ปรี	ยาว	เตน	เถเรน	สุโข	เมืองหน้าแต่ขึ้นมา	พระสุมนเถร
ทยโค	อาภฏฐินชาติ	กีนาริปตินา	เมื่อพระยา	กีนาริปติ	ทรงทมนำ	รุ่งอยู่	
อุปตถมภิยมาโน	สุมนตเถโร	ปณ-	จึงได้	ทูลเรื่อง	พระชินชา	วงศ์ที่พระ	
จคิศาธิเก	ตคตตตถกราเช	สา-	เถรเจ้า	เอามา	แต่กรุง	สุโขไทย	ให้
จนมาแต่	พุทธวารสัม	ปุบผาราม	ประดิษฐาน	ไว้	ในวัด	บุบผาราม	เมื่อ
คิ	ชาติ	ปติฐชาติ	ณวัน	พุทธ	ดาวนมา	ศักราช	๗๓๕

สา	ฯ	ยาว	จรตนา	นรานรินทา-	พระชินชา	คนนัก	ได้	เป็นที่	ไหว้	บูชา
นณเจจ	ตมณานณจ	จนทนิยาเจจ	ของ	ฝูงชน	แต่	เจ้า	แผ่นดิน	แต่	ตมณะ	
ปุฐนียา	ฯ		ทั้ง	หลาย	มาก	ทุก	วัน	ฯ		

กีนาริปติ	ปณ	จคคตา	พิตตตสา-	ฝ่าย	พระยา	กีนาริปติ	ก็มี	พระชนมายุ
ยุก	ตมตตตตตตต	ราช	กาเรตฺตวา	ได้	๕๐	ปี	เสวย	ราช
มจจุมุเช	มหาจินาตี	ปาปฺตนิ	ถึง	มหา	พินาศ	ไป	ใน	ปาก
ปุบผารามเจดีย์	อุบจิตฺตกาโต		กาด	ก้อ	พระ	เจดีย์	วัด	บุบ
ปริปฺตโน			จม	บริ	บูรณ	เท้าน		

กีนาราชกถา

กีนาราชกถา จบเท้าน

๖ เรื่องสี่ทัพต่างนาได้ดำเนินมาถึงเมืองหริภุญชัย

คตัส อัจฉเยน ตทศโร ตก- โดยกาตที่พระยาภิหารราชดั่งฉบับ
 ขปฺราคโม นาม เคว็ดคีโย นพพิ- ไปแล้ว พระราชบุตรของพระองค์
 ติปุเร ชมเมน รชช กาวะติ ทรงพระนามว่า พระยาดักขปฺรากล
 (พระยาเด่นเมืองมา) มีพระชนม
 พรวรษาได้ ๒๓ ปี ได้ด้วยราชย์โดย
 ราชธรรมในเมืองนพพิติปุร

คทา มหาพรหมา มหิตเด่น ดน- ๕๕ ๕๕ พระมหาพรหม ก็คุม
 นยหิตวา นพพิติปุร อูปคมม หริ- มหิตเด่นนำอาวश्यकเข้าไปใกล้เมือง
 ปุญชัย คณหิตวา ปุน ชรายปุรเมว นพพิติปุร ยึดเอาเมืองหริภุญชัยได้
 อคคมาตี แล้วกตั้งไปเมืองชงรายปุรอีก

ปจฺณา ตกขปฺรากลโม มหิต เด่น ภายหลัง พระยาดักขปฺรากล ก็
 ดนนยหิตวา โยนกรฐจี คณคฺวา คุมมหิตเด่นนำพร้อมด้วยอาวश्यकไป
 จุติปิควา สทฺธิ มนคฺยทุเรน ชิว- โยนกรฐ รบด้วยกตมนคฺยรกับพระ
 คาคหิ คเหตุวา ชรายปุร ปวีติคฺวา เจ้าอาว จับเปนไปได้ ก็เข้าไปใน
 ตโต สี่ทัพปติมิ อาเนคฺวา นพพิ- เมืองชงรายปุร จึงเชิญเอาพระ
 ติปุรตัส อนโค มหาเจติเย ปิควา สี่ทัพปติมาแต่ชงรายปุร ประ
 กริตคฺคฺหาย ชเปคฺวา สกฺกจจ ติษฐานไว้ในคฺหาพระราชบิดาทำไว้
 ปุเชติ ในพระ มหาเจตีย์ในเมืองนพพิติปุร
 ได้ทำสักการบูชามา

ตั้งคดียวงค์

(เหตุนี้ พระ คณกรจนจารย์ จึง
กล่าวเป็นคาถาว่า)

ตงกายั ดิริชมวฺหเย ปฺเร ธุโร- พระดีหฺพคิมานันฺตุคฺมเจ้า ได้
ทเย ชยนาเท อโยชฺฌเว วชิรฺปา- เป็นที่ฝุ่งชนแถเทวดา บูชานาใน
การนามเก นพฺพิติมฺหิ ๑ ชฺรเวย ติงกาทวฺป ๑ ในเมืองศิริธรรมปรุ ๑
คทา ปตฺตงกทํปเก ปุชิตา นรธา- ในพระนครธุโรไทยปรุ ๑ ในเมือง
ชฺหิ ดีหฺพคิมคฺตมา ไชยนาทปรุ ๑ ในกรุงอโยชฌปรุ ๑
ในเมืองวชิรปรุ ๑ ในเมืองนพพิธิปรุ
๑ ในเมืองชังรายปรุ ๑ ในบัดตั้งก-
ทํปก ๑ (เกาะบัดตั้งก)

ตฺกขปราคโม ราชธา รคฺนคฺตมา- พระยาดักขปรุคฺมราชพระองค์
มโก พหุสฺสโต รหมฺมโร อุกค- นบัถพระรัตนไตรยเป็นพหุสฺสตรทรง
หปริปุจฺฉโก พหุณฺนํ ปรีดฺธานญจ ธรรม ได้เล่าเรียนแถได้ถาถได้ทรง
ชฺมมํ วาเจติ สฺพพทา ดฺนชิธา- บอกพระธรรมแก่บุรุษทั้งหลายมาก
มาทิมคฺตเคปี่ สฺททสฺสเถ คณฺหนฺติ อยุ่ทุกเมื่อ บุรุษเหล่าใด เรียนคัมภีร์
เย สฺพเพปี่ เค อฺปฏฺฐาติ จตุหิ สฺททศาดฺครแม่เพียงแต่มาตราสนธิ
ปจฺจเยหิ ได้ แถนาม เป็นคณ ก็ทรง อปฺฐาก บุรุษ
ทั้ง หลาย จำพวก นั้น ด้วย จตุปฺจฺจย
๕
ทงหลายทุกคน

* บุรุษในที่นี้ หมายถึงนักเรียนทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตก็ได้

ได้ ทวีตฤเขกนหุเคหิ ด้วณ- พระยาดักขปฺรากลมนั้น พระองค์
 ณปฏฺเวหิ หริปฺญชยปฺเร มหา- ให้หุ้ม พระ มหา ชาตุเจตีย์ในเมือง
 ชาตุกเจตีย์ ฉาทยิ หริปฺญชย์ด้วยแผ่นทองทั้งหลายต้อง
 แล่นกับหมีนแผ่น

ตถขปฺรากลโม ราชชา เอกุณจคฺคา- พระยาดักขปฺรากลมราช มีพระชน
 พี้ด้ายโก ราชช ใต้พดวสฺตฺตานิ มายุได้ ๓๘ ปี ได้โดยราชตมบัค
 การเวตี นพพิตีปฺเร นพพิตีปฺรมชฺเณ ในเมืองนพพิตีปฺร ๑๖ ปี ได้สร้าง
 ใต้ ราชกุฏี สมารภิ อนิฏฺจิคเ ราชกุฏในท่ามกตางเมืองนพพิตีปฺร
 ราชกุฏเว ใต้ ทิวงคโค คสฺตฺ ฆายา เมื่อราชกุฏยังไม่แล้ว พระยาดักข-
 มหาเทวี ราชกุฏี นิฏฺจายยฺตี ปฺรากลมราชก็ทิวงคค พระมหาเทวี
 ของพระยาดักขปฺรากลมนั้น ได้ให้
 ทำราชกุฏค้อมาจนดำเร็จ

ตทจฺเจเนน คสฺตฺศฺวโร สฺมวสฺ โดยกาตที่พระยาดักขปฺรากลมทิวง
 ดีโก คิสฺตฺราราชา ทฺวาทสฺตฺวยธา ราชช คคตว่งไปแล้ว พระราชบุตรของ
 การเวตี ส่าสเน มนทสฺทฺโร ใต้ พา พระองค์ พระนามว่า คิสฺตราชมี
 หิเรตุ ปสฺนโน สฺปฺริตฺ อนาจมม พระชนม์ได้ ๑๒ ปี ขึ้นเสวยราช
 ยกฺขทาเสภิ ปฺชยิ อารามรฺกฺชเจตฺ- มีศรัทธาใน พระ ส่าสนา อ่อนแอ
 ยานิ ปพฺพตานิ วนานิ จ ใต้ ราช มีความเลื่อมใสในพาหิรส่าสนา ไม่
 อภิปฺเชตี โคมหิส่าทิวคฺกุหิ อาณา- คบดื่บบุรุษ บุษาสวณแตคั่นไม้ แด
 รฏฺเร จ คสฺตฺเสว อาวสฺนติ พหฺรณา ฎฺเขา แต่ป่าไม้วัวเปนเจตีย์ด้วย

เศตุ เศตุ ปฏุจําเนตุ ยกชทาศาติ ยักชทาศ ๑ แดบชาติด้วยวิคฉวยเป็น
 วิตุตโต อตคโน ชาตัญญิมเก มหา- คัน ฝูงชนทั้งหลายที่อาศัยอยู่ใน
 วิหาร กาวติ ปรุจฉนนุติ วิตุตคิ อาณาจักรของพระองค์ในทีนั้นๆ ทั่ว
 ไป ก็ยินแต่คำว่ พระยายักชทาศ
 ๑ ดงน แต่ให้สร้างมหาวิหารในที่
 เป็นชาตัญญิมของพระองค์ปรากฏชื่อ
 ว่ ปรุจฉนนุติวิหาร

ได้ ๑ คตต มหาวิหารตต อุป- แด พระ องค์ แบ่ง ที่ มีนา เป็นต้น
 กรณตุถาย เขตคานัน ฌินทิตวา ส่วนของพระองค์ ยกฉวยเพื่อเป็น
 ตกรฎุเช ๑ เศตุ เศตุ จําเนตุ เครื่องอุปกรณให้แก่วิหาร (ปรุ-
 อทาดิ พุทชานัน เขตคานัน วิจ- รัจฉน) นั้นแล้ว พระองค์แบ่งที่
 ฌินทิตวา อทาดิ มีนาเป็นคณ ของผู้อื่นที่เขาคุทาคคือ
 พระพุทธเป็นคณในทีทั้งหลายนั้น ๑
 ในรัฐทั้งฉนเขามาฉวย (แก่ปรุจ-
 ฉนนุติวิหารนั้น) เดีย

คตมี นพิติปรตมี รชช กา- ครนเมื่อพระยาคิตราชเดวราช
 เชนเต คิตตราชินิ เมชกรเถรทโย อยู่ในนพิติปรน พระเถรเจ้าทั้ง
 ตงกาทูปา อิศาคมุ กถ มีพระเมธังกรเป็นอาทิ ได้
 พากันมาแต่ตั้งกาทูปถึงนพิติศนคร
 ๑ มีคำถามว่ พระเถรเจ้าเหตฉน

พากันมาเมืองนพพิศิปุร ด้วยเรื่อง
อะไร

ปุพฺเพ กิร สัมมาสัมพุทธปรินิพ- มีคำวินิจฉัยว่า ตั้งได้ตั้งนับมา
พานโต สัตตศตวรรษอิทธิเก เอกนวิตติ แต่กาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตั้ง
วตฺตตตกาเต ปณฺจาศตฺยาริเก ฯ ๑ เข้าสู่พระปรินิพพานแล้วมาได้ ๓๑๘
สัตตศตปรีมาณ สตฺตกรเว มหา- ๕ ถึง ๓๖๗ ปีที่กราชประมาณ ๗๘๕ ปี
คมภีร มหาเมฆกรมหาญาณมงคล เถาะ พระมหาเถรทั้งหลาย ๒๕ องค์
มหาดีถวณฺส มหาสาริปุตฺตมหาธ- คือพระมหาธรรมคัมภีร แดพระ-
นากรมหาพุทธดาราทย โปณฺจวิ- มหาเมฆกร แดพระมหาญาณมง-
ตติ มหาเถรา อิมสฺมี นพพิศิปุเร คตแดพระมหาดีถวณฺส แดพระมหา
วตฺนคา ดาริบุตร แดพระมหารตนากร แด
พระมหาพุทธดารา เป็นต้น พากัน

เหตุเจ้า กัมโพชราชเจ้ วตฺนคา ปน มีพระมหาเถรอีก ๘ รูป มีมหา
มหาญาณดีทริเป็นต้น ดำเนินอยู่ใน กัม- ญาณดีทริเป็นต้น ดำเนินอยู่ใน กัม
เถรา ๑ สพุเพ เต เตตฺตปรีมาณ โขจรูญฝ่ายใต้ รวมทั้งสิ้นประมาณ
ตฺมากนฺตฺวา มนฺคยิ ชรมาโนเยว ๓๓ รูปด้วยกันประชุมปรึกษากันว่า
หิ สัมมาสัมพุทธโร ตงฺกาที่เป มม สัมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรง
ตฺถานํ สุตฺตตฺติ ติกฺขตฺตํ ตงฺกาที่ปํ พระชนม์อยู่ ได้มีพระพุทธทำนาย
อคฺคมาตี มยฺมบี ตงฺกาที่ปํ คนฺตฺวา ไว้ว่า ตำนานของเราจักประดิษฐาน

สังกตฺ ฐาณสมปทํ อหริตฺวา อยู่ในตั้งกาทวูป จึงได้ได้คือพระเจ้า-
 อมหากํ เทเส โรเปตฺฐามาคิ พุทธธิดาไปตั้งกาถึง ๓ ครั้ง เรา
 ทงหลายพากันไปตั้งกาทวูป แต่จะ
 ได้นำซึ่งพระธาณสมปทํมาปลูกไว้
 ในประเทศของเราทงหลาย

เศ ๑ เถวา เอกณฺฐา หุตฺวา พระมหาเถรทงหลายนั้น ก็มีฉันท
 อนุกกเมน ตั้งกาทวูป ๓๓๖๖ ๖๖- เป็นอันเดียวกัน พากันไปโดยดำทับ
 รัตนมหาธามิ อุปตฺถกมิตฺวา อภิ- จนถึงตั้งกาทวูป เข้าไปหาพระวัน-
 ชาติเตตฺวา มชฺชวจฺจนเณ ปฏิสันฺฐาวิ รัตนมหาธามิ ถวาย อภิชาติ ๓๓๖๖
 กตฺวา สกฺต ๑๓๓๓ เถวี เถวา รม- ปฏิสันฐารด้วยถ้อยคำอันอ่อนหวาน
 มณฺวาทิโน ๑ ฉมฺหาเถราติ เอก- แล้วดำทับอยู่ในที่นั้น รวมพระมหา
 นจฺตฺวา พัดมฺหาเถรา ตั้งกาทวูป ๒- เถรทงหลายนั้นเป็นพระมหาเถร ๓๓
 ๖๖๖๖ อภฺชรวปฺเวณิ ๑ สทฺทรวปฺ ๖๖๖๖ คือพระมหาเถร ๒ รูป ชาว
 ปทภาณญจ ธรรมภาณญจ อุกฺค- รมิตด้วย ได้เข้าเรียนประเพณี—
 เหาตฺวา อุตฺตมสฺกถิ ปฏฺจยฺมานา อุก- อภฺชรว อันเป็นประวัติในตั้งกาทวูป
 ๖๖๖๖ ยาจิสฺส ด้วย แดบทภาณด้วย ธรรมภาณด้วย
 ตามสมควร ครั้นปรวฤทธาประโยชน์
 อันอุดมได้พากันขออุปสมบท

เศ ๑ สกฺตฺ ปรีนิพฺพานโต อฏฺฐ- ครั้นเขจรู้นัก ขัตตโยคเป็นไปใน
 ๖๖๖๖ อิกฺกนวิธิตฺวิธิตฺต- ๖๖๖๖ ๓๓ วันเสาร์ ๑๒ คำ ข้างขึ้น

กาเด ฉาส์ศุยาธิเก ๑ สคฺคตคปริ- เดือนทศุยาธาธ คักราชประมาณ
 มาเนน มโหระศกกราเช ทศุยาธาธา- ๑๕๖ ศกมโรง พระพุทธธาธา
 พุหมาเด สคฺคกปกขตต ทวาทธมยิ กาด ๑๕๖๘ ธิกษุเหธาธา^๕นพากัน
 โสรวาเร เทรตคธิยิ เชฏฐนภชค- ไปขึ้นเรือชานาน ที่พระเจ้าดีหพราช
 คโยเค วตคมาเน ดีหพราเชน ให้ผูกไว้ในท่ายาปาปฏน ธแม่หน้า
 กตยาณยิ ยาปาปฏเน พนชปีคิ กตยาณนทได้อุปตมบท มีพระ
 นาวาธาธาฏฐ อารยท วนรคตมหา- วนรคตมหาธามีเปนกรรมวาจาจารย์
 ธามินา. กम्मวาจาจริเยน ธมม- มีพระธรรมจารี เปนพระอุปชฌายี
 จารินาอุปชฌายเณ วีสคิกเณน ดี- มีพระคณสงฆ ๒๐ องค์ ๑

เมเน อุปตมฺพนนา อเหตุ

เคมี เถรา อุปตมฺพนนา ทคฺวา พระเถรเจ้าเหธาธา^๕นได้อุปตมบท
 ทนศธาคฺ ๑ สมนภุเถ ปาทวตธชน- แด้ว ได้ไปถวายอภิวันท์พระทันต
 ญจ โสฬสมหาธานานิ วนทิตคฺวา ธาคูแห่ง ๑ รอยพระบาทเขาธม
 อวจริยอุปชฌายเ ๑ อापจฺจิตคฺวา ฎฐแห่ง ๑ แดมหาธาธาน ๑๖ ค้าบด
 ธนภุกเมเน ธาคมีดี แด้วก็ธำธาพระอาจารย์ พระอุปช-
 ฉายมาโดยธำคับ ๑

เค ธิร ทุพธิภุชชเยน ดีหพทเป ได้ยินว่า พระมหาเถรเหธาธา^๕
 จคฺคาโร มาเดเยว วธีสฺ ธาคจ- อยู่แด้วในดีหพทวปีได้ ๔ เดือน ก็
 ธนคธา ๑ ปน อุปชฌายภาวคฺถาย มีเหคฺทุพธิภุชชยิ คคือเข้าแพง
 มหาธิภุกมพาทุ มหาอุคฺคตมปณ- ก็แดเมื่อจะมานัน ได้ (อาราช-

ฉณง เทว เถเว เอกฉนง ชินวร-
ราชตุ วนทนตถาย ยาจัต

นา) พระมหาวิกกมพาหุ ๑ พระ
อศตมปัญญา ๑ เพื่อมาเป็นพระ
อัครมหาราช แต่ได้ขอพระชินวรราช
องค์ ๑ เพื่อจะได้ดำรงบัลลังก์
ฉันท

เศตุ ตทา มหาวิกกมพาหุ ปน-
นรตวตโต มหาอศตมปัญญา ทต-
วตโต อโหสิ

พระเถรตององค์นั้น เวदानัน
พระมหาวิกกมพาหุมีพรรษา ๓๕
พระมหาอศตมปัญญามีพรรษา ๓๐

นาวาย อากมนกาเต สมนุททมช-
ณเยช พรหมคเถรโตมคเถเรหิ
ตมาคมีตุ

เวดาเมื่อมาในเรือ ได้มาพร้อม
ด้วยพระพรหมเถร แต่พระโตมเถร
ในกตางตเต

เศปิ เทว เถเว สมนุททมชณเยช
อูปตมปาเทตวา อโยชณปุเร อโยช-
ณาริปีโน ปรมราชตต เทเวยา ครุ
ตตวิตตุมหิมาเถรฉนง สทรมุมโก-
วิทุมหาเถรฉนง อูปตมปาเทต

พระเถรทั้งหลายเหล่านั้น ได้ให้
พระเถร ๒ องค์ อูปตมบทในกตาง
ตเตแต่ได้ ให้อูปตมบทพระตตวิ-
ตตุมหิมาเถร แต่พระตตุมโกวิท
ุมหาเถร ผู้เป็นครูตมเศจพระเทวี

เศ กิร ปจุมวตต สมนุททมชณเย
นาวา อโยชณปุราทตุม ทคียบี

ของตมเศจพระบรมราชพระเจ้ากรุง
อโยชณาริบัติ ในกรุงอโยชณปุร
ตงได้ตตบมา พระเถรเหล่านั้น
พรรษาแรก ได้จำพรรษาอยู่ที่เต

มหามจุเณ อตุคโน ยสชัวิตปริจ- บรูราชิบดี ยอมสัดะยัคแดชัวิตของ
 จชชุนเตน อุปตถมภียมานา นครสัด ตนอุปถัมภ ได้พากันทำอุปถัมบท
 ปุพพุตฺรทิส้าภาเค วงกนทียา วจ- กรรม ครั้งแรก ในท่า วจ สัดแห่ง
 สัดวหยคิตฺเต ปจมน์ อุปถัมบท- แม่น้ำวังกนที
 กมน์ กวีสุ

ตตุถ ตทฐอุปถัมปะเตตุ พทรปุร- ในจำพวก พระที่ได้อุปถัมบทนั้น
 วาสโก จนทตฺเตโรติ เวทิตพิโพ องค์ที่ อยู่ใน เมืองพทร ปุร ชื่อ พระ
 จันทเถร

คตฺมียะว วสเส หริปุณฺชย ปจจา- ในปิ่นเอง พากันกลับมาเมือง
 คนตุวา พิงคนทีย หริปุณฺชยคิตฺเต หริปุณฺชย ได้ทำอุปถัมบทกรรม
 ทุกฺขีย อุปถัมปะทกมน์ กวีสุ ครั้งที่ ๒ ในท่าหริปุณฺชยแห่งแม่น้ำ
 พิงคนนี

ตตุถ ตทฐอุปถัมปะทา รมมรภ- พระที่ ทำอุปถัมบททาง หาดายนัน ที่
 ชิตมมฺรตนณานโพชัติ มหาเถรา เป็นพระมหาเถร คือพระธรรมรัก-
 เวทิตพพา ชิต แดพระธรรมรัตน แดพระญาณ
 โพธิ

คโต ปรี นารีเถรยางคคิตฺเต เบนงหน้าแต่นั้น ได้พากันทำ
 คคีย ออกัส อุปถัมบทกรรมครั้งที่ ๓ ในท่า นารี
 เถรยางคะ

คโต ปรี ดีริรมมจกกวคิตฺตนิ- เบนงหน้าแต่นั้น พระราชบุตรพระ

ทนต์ เชฏฐภาตรา คาคิตติเทวดุห- นามว่าคาคิตติเทวดุเป็นพระเชษฐภา-
 เยน ราชปุตฺเตน อุปคตมภิยามา นาคของพระยา ตีริ ธรรมจักรวรรดิ-
 กุมภอาปนันตฺตฺเถ จคฺคตฺถํ อกัณฺฐํ นรินท์เป็นผู้อุปถัมภ์ พวกนี้ทำอุป-
 สัมมทกรรมครั้ง ที่๔ ในท่ากุมภ-
 อาปนัน

ตตฺมึเขว มุตฺติกตฺตราเช ปิตฺตฺจฉาย ในคักราชปชวดคณั้น พระปิตฺตฺจฉาย
 เทเวีย การิเต อุปริ อารามเ เทวี่ให้สร้างพระอารามเบองบนพระ
 วรุตฺตฺปนายิกกาเต ชนฺทตฺถิมํ พนฺธิตฺตฺ นคร ครันกาดเกือบใกล้วรัชาก็ได้
 พร้อมกันผูกขันธ์มา

ตฺตฺถุ ปรีนิพพานโต ตตฺตตฺตฺ- เมื่อพุทธศักราช ๓๘๗๗ ปี ศัก-
 คตฺตฺยาธิเก เอกุณฺหวัดตฺตฺตตฺตฺคกาเต ราช ๗๘๕ ปีณฺฐ พระเถรท้งหลาย
 ปณฺจณนฺตฺตฺยาธิเก ตตฺตตฺตตฺตฺกราเช นันได้ ไปเมืองชยเด้นปรุในโยนกรรัฐ
 ปตฺตฺทายเน เอกเ เกรา โยนกรฐเจ ได้ให้กุตบุดรเป็นอันมาก อุปสัมมท
 ชยเด้นปรุ คณฺตฺวา ปตฺตตฺถกที่ปเก ในเกาะบัตตงัก
 พหุ กุตปุตเต อุปตฺมปาเทตฺ

ตคฺคถ ตทฺฐปตฺมปาทว รมมเด้น- พระมหาเถรท้งหลายที่ได้อุปตฺม-
 ปตฺติกุตวรุตฺตฺธาติกา มหาเถรา เวทิ- บทในบัตตงักที่ปนัน มีพระธรรม
 คพฺพา เด่น แดพระปตฺติกุตวรดเป็นคัน

ตตฺมึเขว ตฺกราเช มาชปณฺณณมียํ ในกตางเดือน ๓ ศกนัน ได้สร้าง
 นครตฺตฺ อุตฺตรปจฺฉิมทิสฺนคเว กิต- รัตควันมหาวิหารในเชิงเขา กิตติกฏ

คิฏฐปาเท รคตวณมหาวิหารี มา- ระหว่างทิศอุดรแต่ปัจฉิมแห่งพระ
 เบลู ชยเสนนครโต ปจจาคนตุวา นคร แล้วพากันกลับมาจากเมือง
 ชัยรายปุเร สดุณณปาต่านเก ชยเสนนคร

คมหิเยว วสเส อุตมปทกมม ในปิ่นนี้ ได้ทำอุปถัมภ์ทกกรรมใน
 อกัตุ สดุวรรณปาต่านก ณเมืองชัยราย ฯ

คตถ ตทฐปตมปทา ชมม- พระมหาเถรทั้งหลาย ที่ได้อุปถัม
 ทินนาทิกว เวทิตพพา บทในสดุวรรณปาต่านกนั้น มีพระ
 ธรรมทินเป็นคั่น

คโต ปรี คิสฺสรณโธ อาณา- เบื้องหน้าแต่หันมา พระสงฆ์ใน
 รฐเจ ตังไซ พหุภชคตุ อุปตมปท- อาณาวิฐูของพระยาคิตรีราช ได้
 กมม อกาดี พากันทำอุปถัมภ์ทกกรรมเป็นหลาย
 คราว

คทา พหู สหภิกขุ อเหตุ- ครวงนั้น มีภิกษุชาวดีหพเป็นอัน
 มากแต่

คิสฺสราชา ปน สคตปณณาสวส- ฝ่ายว่าพระยาคิตรีราช มีพระ
 ตายุกโ ได้ ทวาทสวสฺสธานี ราช- ชนมพรรษา ๕๗ เป็นพระราชบุคร
 ปุคโต หุควา เอกจตุคตาสวสฺสธานี อยู่ ๑๖ ปี แล้ววราชย์ ๔๑ ปี ได้
 ราชช กาวเรควา อคตโน ปุคตสฺส มอบราชสมบัติให้พระศิริธรรมจักร
 ศิริชมมจกกวคตियุวราชสฺส ราชช วรรคิยวราช พระราชบุครของพระ
 นียยาเทควา จคตาวิวสฺสธานี วส- องค์แล้วดำรงพระชนม์อยู่ ๕ ปี ก็

ตฺวา อนิจฺจํ อคฺคมาตฺตํ ตํ หิ- เดตฺยํ อนิจฺจตากรรํ
 ตํ ตํ นาคมนกาโต ปรีปนฺโน กาด คําเนน มาแห่ง ตํ หิ ตํ ตํ นาค
 จบบริบูรณํ เทนํ ฯ

๗ เรื่องพระสรุทธ์ที่ได้สถาปนาพระธาตุเจดีย์เก่าในเมืองนพพิศินคร

คตฺสํ ปน อจฺเจน คทศฺโร โคว- โดยกาดที่เจ้าศิริธรรมจักพรรดิคุณ
 ดีโก ติตถราชา ทวคตฺสํ วสฺสํ- ราชเดตฺยํ วจฺจํ ไปแล้ว พระติตถราชา
 กกาเด นพพิศิราชธานี กุกกุญ- พระราชบุตรเกิดปีนดู เมื่อพระชน-
 วสฺสํ เด นทฺธาภิเสโก มายุได้ ๓๒ ปี ได้อภิเษกครองเมือง
 นพพิศินคร เมื่อปีกา

ได้ สूरถามปรกมขุติสุมปโน พระราชานนแกตวักตํ แขงแรงมี
 อคคตถปรคถานนมนคโร ตทโร เพียรทรงฤทธิรุ่งเรืองทรงไว้ซึ่งมนตรี
 ปตฺนโน คมภัวณานตมนนาคโต คือความรู้อะไรอันคนแดงประโยชน์
 อโหสิ ท่าน เดอมีได้ (ในพระตำแน่ง)
 มีพระญาณตั้งซึ่ง

ตทฺธาภิเสโก ปญฺชาย ศิริธม- จำเดิมแต่ได้อภิเษกแล้วมาปรากฏ
 มจกกวคฺคิตถราชาริราชาติ สพ- พระอดีคุณนามไปในทิศทั้งปวงว่า
 พทิสํสํ ปากฏา พระยาศิริธรรมจักพรรดิติตถราชา
 ริราช

คตฺสํ เมว วสฺสํ เมจฺจกรณาน- ในปิ่นเอง ภิกษุตั้งซึ่งมีองค์พระ

มงคลดีดวงค์มหาเถรปมฺโข ภิกขุ- เมธีกรรมมหาเถรแดพระญาณมังค
 ต์โฆ ปณฺจมาเต ราชสีริมตฺเคน มหาเถรแดพระดีดวงค์มหาเถรเป
 ดิริชมนจกฏกคฺติรณฺณา อุปคณฺ- ประชาน พระยาดีริชรรวมจักรวรร
 ภิยามาโน ปุสฺสมาเต ฟิงคนทียิ ราชผู้ทรงสิริในราชสมบัติได้๕ เดือน
 มหาสุมานคิตฺเถ ปณฺจตคฺมคฺเต เป็นผู้อุปถัมภ์ให้จัดการ อุป สัมบท
 กุฏปฺคเต อุปสฺมาปะเทดี กุฏบุตร ๕๐๐ ในท่ามหาสุมานที่แม่
 น้าฟิงคนที้ ในเดือนปุตฺยมาต
 คคฺถ ตทฐปสฺมปทา มหามงคล พระเถรทงหลายที่อุปสฺมบตในท่า
 มหาสุริยมหาอาโถกาทโย เวที- มหาสุมานทั้น รัชชชอ คือพระ
 คพฺพา มหามงคลเถร พระมหาสุริยเถร
 พระมหาอาโถกเถรเปนคั้น
 คโค ปรี ชยเสนปุรมฺหิ เสนา- เบื้องหน้าคั้นมา ครั้นเมื่อ
 ยมหาคฺเต ราชสี กาเรนคฺเต มหา- มหาอำมาตย์แม่ทัพได้ราชสมบัติใน
 ญาณมงคลคฺเถโร คีปฺฐกชรวริวา- ชยเสนปุร พระมหาญาณมงคลเถร
 วิโต ชยเสนปุรี อคฺคมาตี มีภิกษุทรงไตรปิฎกเปน บริวารได้
 ไปถึงเมืองชยเสนปุร
 คทนนฺตรวสุเต มุตฺติกตฺกราเช เคน ในปีค้อมานั้น ค้กราชบั้งชวด มหา
 มหามคฺเตน อุปคณฺภิยามาโน ปตฺ- อำมาตย์ผู้ครองสมบัตินั้น เป็นผู้
 ตงกที่ปะเก ฆณฺฑตัม สมนฺนเนดี อุปถัมภ์ได้สมมคฺชนทตฺมาในเกาะ
 บัดตั้งกที่ปะก

ตทา กิร พทรวาติโก จนท- ครึ่งนั้นได้ยินว่า พระจันทเถรเปน
เถโร สมนतिकมวจา จาเจตี ชาวพทรวุได้ไปบอกสมมติกรรม
วาจา

ตตมิเยว วสุเต อิมสมิ นพพิติปุเร ในปิ่นเอง พระมหาเถรชื่อสุรัสดีห
สุรัสดีโห นาม มหาเถโร มหาสม- ได้ อุปสมบท ในท่ามหาสมานทีใน
นคติเต อุปสมบท อตถิ เมืองนพพิติปุเร

โคโต ปรี สทุชตสกราเช ตีวิธม- ถัดแต่นั้นมา ศักราชชัชวาท พระ
มจกถวตตินา อุปคตมภิยาโน ยาดิวิธมจกักรวรรดิเป็นผู้อุปถัมภ์
บูรณมหาธาตุเจดีย์สดี สมนคโค ให้ขุดรากพระเจดีย์แห่งพระมหาธาตุ
ทศหกตูปมาณิ คมกรโค สดีป- เจดีย์บูรณประมาณ ๓๐ ศอกโดย
ปมาณิ เจดีย์มุตตถาย หนาเปิดวา รอบตักประมาณศักระ ได้ทำให้ของ
ดำรุกิ กิรตรี คิ วสุถุ วณา- นั้นตั้งมั่นจำเรียด ครั้นเดือน ๓ วัน
เปิดวา มาขมาดส์ดี กภาพกขอุ- กาดบักษอุโบสถเพดาเที่ยงยามแตร
โปสถทิวเต มชณนคิกตมเย กา- (กาหพตัญญิตะ) พระเมธังกรมหา
หพตัญญิตะ ตยเมว เมธังกรมหา- ดำมิได้บีดแผ่นทองเอง แล้วถือเอา
ดามิ สุธณณปฏฐะหิ ติมบีคิ มง- แผ่นคิตามงคตไปประดิษฐานครั้ง
คตติตาปฏฐะ อาทาย ปุระตถิมที- แรกในที่ทำพิธีกรรมมงคตในวัน
ดำภาเค มงคตพติกมมกรณฐาเน- ทิศบูรพา

ตพพจมิ ปคิฐุสเปตี
ตทนนคริ สพเพ ภิกขุ จ นรนา- ตำบลนั้น ภิกษุท่งปวงแดหญิง

วิโย จ อตฺตโน อตฺตโน อภกร- ชายทั้งหลายก็เปิดองเครื่องอาภรณ์
 ณาทีน นิธิปิฏวา จินฺตํ อารภัสสุ เป็นต้นของคน ๆ แล้วเริ่มการก่อได้
 ตมฺจ สกตํ ปาธานปฏฺฐเหเว จิ- ทำการก่อทั้งคืนด้วยแผ่นศิลา
 นกมมํ กริสฺสุ

คํ ปน เจตีย์ อวทท มาฆมาสฺสโต พระเจตีย์นั้นได้เริ่มแล้ว ตั้งแต่
 ปฏฺฐาย วิธํชมาเต ปรีณฺญจิตฺ เดือน ๓ เป็น เต็ม มาดำ เร็จดัง ใน
 เดือน ๖

จินกมมสฺสํ กรณกาเต อเนก- ในเพลาทำการก่อนั้น บังเกิด
 อจฺฉริยานิ ปาตุรเหตฺ อิศฺจรรยํต่าง ๆ ปรากฏแล้ว

อายามวิตฺถารโต เทวปณฺณาสฺร- พระ มาตีก มหา ชาติเจตีย์ มัยอด
 คนปฺปมาณํ อุกฺเพชโต ทฺวานนฺตฺ- เตยดดำ เร็จแล้ว ประมาณกว้าง
 รตนปฺปมาณํ เอกกฏฺสงฺคหิตมา- ยาว ๕๒ ศอกค้อมตรงขึ้นไป ๘๒ ศอก
 ดิกมหาชาติเจตีย์ ปรีณฺญสาเปตี- คม

ตทนนฺตรํ เอกกปฺสฺสํ สคฺคปณฺ- ในดำตบนั้นมา ก็ได้ทำบุผประ
 ฆาสฺสทฺถลปฺปมาณํ อุกฺจโต อติเร- ฆานมัดตงก์แต่ะข้าง ๆ ประมาณ
 กทฺวิหฺทลปฺปมาณํ ปุปฺผปฺชานปฺด- ๕๗ ศอก โดยตั้งประมาณ ๒ ศอก
 ดงฺกํ อกาตี อวรกฺชนคายน ทิมฺโต กว่า แล้วให้ถ่อกำแพงด้วยอิฐศิลา
 อฏฺฐวฺธํธาธิกํ ทฺวิสคฺทลปฺปมาณํ ใน ๔ ทิศ เพื่อเปนการรักษาโดย
 วิตุถารโต ปณฺณาสฺธาธิกํ สคฺทคฺ- ยาวประมาณ ๒๒๘ ศอก โดยกว้าง
 ลปฺปมาณํ จตุสฺสํ ทิสํสํ อฏฺฐก- ประมาณ ๑๕๐ ศอก.

ดีตามขปาการิ จินาเปตี

ศตัมเมยว ดักรวาชะ อริมทนปฺรมหิ ในศักราชปีนั้น พระฉับปทาจารย์
ฉบปทาจริโย ดัชเชพณณนํ อกาตี ในเมืองอริมัททนะได้แต่งคำพรรณนา
ดังเชไปไว้

ศตัสฺส ปน เจตียัสฺส สฺสุชาคมมปริ- ครนเมือกัณฺฐปณองคฺพระเจตียัสฺสเจ้าเวจ
โยสาเน สัสฺสกรวาชะ สิริชมม- แด้วศักราชปีเถาะ พระยาศิริธรรม
จกภูวคคิตติตถมหาราชว มหาชาคฺ- จักรวรรดิคิตถมหาราช ให้ทำ
เจตียัสฺส อคฺคตฺรทิสฺสวภาเค อภิกฺเค- ปราวธาทอภิกฺเคในคานทิสฺสอฺคฺรแห่ง
กปาตฺวะทํ กวราเปตฺวา อคฺคตโน พระมหาชาคฺ แด้วยภพระเมจิงกร
ชาจริยํ เมจกรมทาเถริ อารโ- มหาเถร พระอาจารย์ของพระองค์
เปตฺวา สัพพเวเดตฺตปฺริกขารมณค- อภิกฺเคคด้วยสรพพิเศษ กับบวริขาร
เมหิ อภิสิตฺตฺวา ศตัสฺส อคฺคตฺสคฺ- อันหาคามิได้ ถวายพระนามบัญญัติ
ยาชกรณมหาธามํคิ นามปญฺญคฺคิ ญิตฺวา “พระอคฺคตฺสคฺกตยาชกรณ
อทาตี มหาธามํ

ศโต จ มหาชาคฺเจตียัสฺส อเน- ค่อแต่นั้นมา ก็ทำการฉลองธม-
กตฺสกรธมมาเนหิ มหามหํ อกาตี โภชมมหาชาคฺเจตียัสฺส ด้วยสักการ
เครื่องนับถือเป็นอันมาก

ศทนนฺตรํ มหาชาคฺเจตียัสฺส สฺสุวณณ- แด้วถาดับนั้น ให้บุองคฺพระมหา
รตฺตติมฺปิเตหิ ตามพโตหฺปญฺญเอหิ กุ- ชาคฺเจตียัสฺสด้วยแผ่นทองแดงทงหลาย
ฏโต ปญฺญาช ยาว ปถวียา ฉา- ได้น้ำทองแคฝดินชันไปแด้วปีคด้วย

ตั้งคดียวงค์

ทาเปตฺวา ปุณฺ	ชนฺสํวณฺณปฏฺเวทฺติ	แผ่นทองทับทั้งหลาย
ฉาตาเปตี	มหาธาตฺตุเจตฺยถา	พระมหาเจตียถา
ปฺปณฺณา	ปริ-	จบบริบูรณ์
	แทน	

๘ เรื่องพระเจ้าศิริธรรมจักรวรรดิราชาธิราชผู้พิชิตมอญ

คตฺมึเขว	ตตฺตฺกราเช	วคฺตมาเน	ในคักราชบ้เถาะนเอง	พระยา
ศิริมมจกกวคฺติราชาธิราชา	มา-	ศิริธรรมจักรวรรดิคิตฺกราชาธิราช		
คาบิคุนฺ	คุณปติภรณคฺถาย	ด่าส-	ปรวณนาจะเปนด่าส่นทายาท	เพื่อ
นทายาทภาวํ	ปฏฺชยมาโน	อคฺคโน	ทำการร่นองคุณพระมารดาพระบิดา	
มาคฺฤเวีย	ราชชตีรี	นียยาเทคฺวา	จึงมอบศิริราชดํมบคั	ให้พระเทวี
มหาภินิกฺขมนํ	อกาตี		ผู้มารดาของพระองค์	แต่จ้อออก
			มหาภินเษกรรม	

คํ	หิ	ภิกฺษุสํโฆ	อคฺตตตฺกคฺยาธิก-	จึงพระภิกษุตั้งช้กับพระอคฺตตตฺกค-
รณมหาตํมินา	อาจริเยน	อายุส-	ยาธิกรณมหาตํมีอาจารย์	แต่พระ
มคฺตา	ฌาณมจฺคคฺตฺเถเรน	อุปช-	ผู้เปนเจ้าฌาณมจฺคคฺตฺเถรอุปชฌาย์	
ฌาเยน	อุปสํปาเทตี	น	จิวํ	ยํ
โส	อาจริยุปฺชฌาย์	อาปฺจฺฉิตฺวา	พระองค์อุปสํมบทไม่ตั้งนานก็อำดา	
ตํสํนโค	นิกฺขมิตฺวา	ราชชตีรีมนุโกตี	พระอาจารย์แต่พระอุปชฌาย์	ออก
			จากพระตํสํนาคกรองราชดํมบคั	

ทตฺวาธิกฺขุสํเต	ตํกราเช	โถมจิต-	ตุคักราช ๘๓๐	พระ โถมเถรไป
-----------------	---------	---------	--------------	--------------

คตฺเถโร เขมรฐเญ ลี้หฬธาณํ ประดิษฐาน ลี้หฬธาณานิเมือง-
ปติฏฐาเปติ เขมรัฐ

คโต ปรี ติปปลกรเว ลีริชม- เบื้องหน้าค้ำเนิน คักราชปี่มแดง
จกภูวศิตติตกรราชาธิราช อเนก- พระยาดีริชรมจักรวรรตติตกรราชา
พตกาเยน คนคฺวา นนทปรี อคค- ธิราชยกพตกายเปนนันมาก ไปยึด
เหลื ได้เมืองนันทปุระ

ติตกรราชาธิปติโน ปน บิคา- พระยา คีตราชพระบิคา ของพระ-
คีตคีธราชา ราช นียยาเทคฺวา คโต ยาติตกรราชาธิราช ได้มอบราช
จคฺคเร ปลุ่หยาเน กาเด ปรีโดก ส้มบคี่ให้พระยาติตกรราชาธิบตี แต่
คโต นันมาได้ ๕ ปีๆ ๓๓ (พระยาคีธราชา)
ก็เสด็จไปสู่อปรโดก

ติตกรราชาธิปติ มหนเคน สกกา- พระยาติตกรราชาธิบตี ก็ได้จัด
เรน รคฺควนมหาวิหาร บิคาราธิโน การถวายพระเพลิง พระสรีร พระ-
สรีร ณาเปติ ราชบิคา ณวัดรัตนวันมหาวิหาร
ด้วยเครื่องสักการเปนนันมาก

คโต ปรี โส ยมุหิ ล้อจฺจเร เบื้องหน้าค้ำเนินมา พระยาคีธก-
นนทปุรมตมิ คคฺมิ หิ ล้อจฺจเร ราชธาธิบตีได้เมืองนันทปุระ ในปีใด
อคคโน มาตา ราชเทวี ปรีโดก ในปี่นเอง พระราชเทวีมารดา
คคา คคฺลามี มาตุเทเวีย สรีร- ของพระองค์ก็เสด็จสู่อปรโดก ก็ได้
ณาปนฐฐาเนเยว ปุน ณาเปติ ถวายพระเพลิงพระสรีร พระเทวี

มารดาของพระองค์อีก ในที่ถวาย
พระเพลิงพระบิตานัน

ราชา ปน มาตาบีคูน อตุถาย พระราชาเจ้าได้ทรงบำเพ็ญ บุญ
อเนกปการบุญดี ออกดี เป็นอันมาก เพื่อ (อุทิศ) ถวาย
พระบิดาพระมารดา

ดิริรมจกกวคิติตถกราชาราชชา พุทธศักราช ๑๘๘๕ จุดศักราช
มาตาบีคูน ถาวรปณตถาย ตศถ ๘๑๓ ปีมะแม พระยาดิริรรวมจักร
ปรีนิพพานโต ปณจนวตุยาริเก วรรตติราชาริราช ได้สร้างอุโบสถา-
เอณวีสตติวตตตถกาเอ เทรตาริเก การหลังหนึ่ง ในวัดมหารัตตวงนา
อฏฐตตถกราชเอ อชชวตตตมทึ อต- ราวามโกถที่ถถวาย พระเพลิง พระบิดา
คโน มาตาบีคูน ตัรรชณานนฏฐาเน พระมารดา เพื่อเป็นถาวรบุญแก่
มหารัตตวงนาราม เอกั อุโปสถา- พระบิดาพระมารดาขององค์
คาร์ กาวเรดี

คโค ทุคยทิวเส มกฏฐตกราชเอ แต่นั้นมาได้ ๒ ปี ๆ ออก ในวัน
มหาปวารณทิวเส ติตถกราชาริราช มหาปวารณา พระยาติตถราชาริ-
อุโปสถาคารตต สมนนคโค วิต- ราชได้ตถะที่ ๒๐ วา โดยรอบพระ-
คิพยามนฏฐานัน วิตชชิตถวา กนค- อุโปสถาคาร ต้อมด้วย กนคบันคิ
ปนตทึ ปริกขีบีตถวา เอคคกั ปน- ตถานทมีประมาณเท่านั้น พอจุเต็ม
จัน พตนิกายตต ปรีปณณ ตย พตนิกาย แถ้ว ถถ่าวคำตามพระ-
อิท วิตตคามเชคตค โทคคิ อฏฐ- อฏฐูกถาปารู ด้วยพระองค์เองว่า

กถาปาจี กเถตี “อิทํ วิตุํคามเชคคตํ โหตุ”
 ตทนนครํ นิมิต्तํ กิตฺเตนฺโต ปุ- ตํตบฺนํนํกํทกนํมิตฺรกันํ ได้ถาม
 รตุถิมายํ ทิสํายํ กิ นํมิตฺตุนฺติ ว่า “ปฺรตุถิมายํ ทิสํายํ กิ นํมิตฺตํ”
 ปุจฺฉิ เปนคํนํไป

ตทา ติตฺถกราชาธิปติ เอโธ ปาธํ- ครงนํนํ พระยาติตฺถกราชาธิปติกํ
 โน ภาเนนํมิตฺตุนฺติ วทติ นํมิตฺ- ตริธํวํ “เอโธ ปาธํโน ภาเน
 จิโต เอโธ ปาธํโน นํมิตฺตุนฺติ นํมิตฺตํ ตงนํ ครนํจปคํวํ “เอโธ
 เอวํ สพุทฺธิสํธํ นํมิตฺตํ กิตฺเตตฺตวํ ปาธํโน นํมิตฺตํ” คงนํเดวํ กํทก
 อตุตฺถกคฺคยาธิกรณมหาธํมิ ตํมา- นํมิตฺรในทิสํทังปวง โดยนํยคํงนํ
 สํมมตฺกมฺมวํจํ สยเมว ภาเนติ แดพระอตุตฺถกคฺคยาธิกรณมหาธํมิ
 กํสํวคกรรณวํจํสํมมตฺตํมาคํวคณ
 เอง

นํมิตฺตุนฺติ ปนํ สํมาธํมมตฺกมฺเม ครนํเมือ สํมาธํมมตฺกกรรณจป
 รณมฺมวราธา สํตฺตทิวธํนิ มหาเมทํ แดวํ พระยารรณมวราธา กํได้ทํการ
 อภาสี ฉดของธํมโภาช ๗ วัน

คโต ปุพุเพ มหาเถรวํ พิงคณทํยา คงคํนํนํมา พระมหาเถรทังหฺตาย
 อุกฺกุกฺกเชปฺตีมา ยํอุปฺตมฺปทกมฺมํ ครงนํ กอนํได้ทํ อุปฺ สํมบท กรรณใน
 อกํธํ สํมมคฺคาย ปนํ สิริธมฺมจกฺก- อุกฺกุกฺกเชปฺตีมา ในเมื่อนํพิงคณทํ
 วคฺคิตฺติคคพฺทฐธํมา คธํมํเขว มกฺก- ในบํวอกนํนํเอง กํได้ให้กํตฺตบฺนํคฺคทง
 ฏวธํธํมํหิ มหานารทปมฺมุเช พหุคฺค- หฺตายมํ พระมหา นารทเปนปฺระธาณ

ตปคุเต อุปถัมปาเทนคิ

อุปถัมบทในพัทธสีมาของพระยาสิริ
ธรรมจักรวรรตคิตก ซึ่งได้ตั้งมมค
แล้ว

เคตุ หิ ภิกษุสี่โฆ อคุตตคคยา-
ชิกรณมหาต้ามินา อุปชฎาเยน
อชายตัมตา มหาเมชียตเถเรน กม-
มวจาจวิเยน มหानารทเถเร
อุปถัมปาเทสิ

แต่จึงบรรดากุตบุตรที่อุปถัมบท
แล้วนั้น พระภิกษุสงฆ์ได้ให้พระ
อคุตตคคยา ชิกรณมหาต้ามิ เปน
อุปชฎาย แต่ให้พระผู้เป็นเจ้ามหา
เมชียเถรเปนกรรมวาจา ให้อุปถัม
บทพระนารทก่อน

คทนนคเว ปน กุกกุฏวตเต เอเต
มหาเถรา พหุตปคุเต อุปถัมปา-
เทนคิ คมทียเอ วตเต คคถ ตทฐ-
ปถัมปาทา อภยสาทรมหาต้ามิมุชา
กุตปคุตา วาติ

ครั้นเมื่อประกาศ พระมหาเถร
ทั้งหลายนั้น ได้ให้กุตบุตรทั้งหลาย
เป็นอันมากอุปถัมบทต่อ ๆ ไป
ในประกาศนเอง กุตบุตรทั้งหลาย
มีพระอภยสาทรมหาต้ามิ เปนประ
ธานได้อุปถัมบทในดีมานั้น

มกกุฏตกราชโต ปฏุช่าย ยาว
อชชคณา นพพิตตัส วิชิตะ สัพพะ
ตัมภิกษุ สกถนคโรติ อุปถัมป-
ทาเปกเช กุตปคุเต อาทาย นพ-
พิตตีปริ อาคนคุดา อิมาย สิริธม-

จำเดิมแต่ศักราชบิวดอกมาจนทุก
วันนี้ พระภิกษุสี่หัพทังปวง ในแคว้น
แคว้นเมืองนพพิติ ได้พากุตบุตร
ทั้ง หลายนผู้เป็น อุปถัมปาทาเปกชมา
แต่ นคร ทงตันไปยัง เมืองนพพิติปุร

งจกกวคตพิทษฐัฒาย ๑นุด้๑จจวริ- ให้๑ป๑ส๑ม๑บท๑ก๑น๑ใน๑พั๑ท๑ธ๑ดี๑มา๑ของ๑พระ
 ๑ป๑ส๑ม๑ปา๑เท๑น๑ติ๑ ๑ดี๑ริ๑ธ๑ม๑ม๑จก๑กว๑ค๑ติ๑- ยา๑ดี๑ริ๑ธ๑ร๑ม๑จ๑ก๑ว๑ร๑ร๑ค๑ค๑ต๑ก๑ท๑ก๑ๆ๑ป๑ี๑มา
 ๑โ๑ด๑ก๑พ๑ท๑ษ๑ฐ๑ฒ๑าย ๑ส๑ม๑ม๑ค๑กา๑ไ๑ด ๑ป๑ริ- ก๑า๑ด๑ว๑า๑ด๑ว๑ย๑ดี๑ริ๑ธ๑ร๑ม๑จ๑ก๑ว๑ด๑ค๑ิ๑ดี๑มา
 ๑ป๑ณ๑โ๑ส ๑ส๑ม๑ม๑ค๑ก๑จ๑บ๑ริ๑บ๑ร๑ณ๑เท๑า๑น

๔ เรื่องพระรัตนปติมาเจ้ามาประดิษฐานในดงยามประเทศ

๑ค๑โต ๑ป๑ริ ๑ป๑น ๑ค๑ิ๑ด๑ก๑ร๑า๑ชา๑ธิ๑ป๑ติ ๑เบ๑อง๑ห๑น๑า๑แ๑ก๑น๑น๑มา ๑พระ๑ยา๑ค๑ิ๑ด๑ก
 ๑จ๑้๑ห๑ภ๑ิก๑ข๑น๑ ๑ด๑น๑ค๑ิ๑กา ๑อา๑น๑น๑ท๑โ๑พิ๑ธิ- ๑ร๑า๑ชา๑ธิ๑ป๑ติ ๑ได้๑ท๑ร๑ง๑ฟ๑ง๑พระ๑อา๑น๑น๑ท๑-
 ๑ม๑ม๑ป๑ริ๑ยา๑ย ๑สุ๑ค๑ว๑า ๑มหา๑โ๑พิ๑ธิ ๑โ๑- ๑โ๑พิ๑ธิ๑ร๑ม๑ป๑ริ๑ยา๑ย ๑แ๑ก๑ด๑้าน๑ภ๑ิก๑ษ๑
 ๑ป๑ศ๑ุ๑กา๑โม ๑ส๑า๑น๑ ๑วิ๑จ๑ริ๑ย๑มา๑โน ๑อิ๑ม ๑ดี๑ห๑ ๑มี๑พระ๑จ๑า๑น๑ง๑จะ๑ป๑ด๑ก๑พระ๑ม๑หา
 ๑หา๑โ๑พิ๑ธา๑ร๑า๑ม๑ฐ๑า๑น๑ ๑ป๑ด๑ดี ๑โ๑พิ๑ธิ๑พ๑ฤ๑ก๑ษ๑ ๑จ๑ึง๑เ๑ด๑ด้๑จ๑ท๑ร๑ง๑ค๑ร๑ว๑จ๑ดู
 ๑ส๑ถ๑าน๑ท๑ที่๑ได้๑เห็น๑ที่๑ พระ๑ม๑หา๑โ๑พิ๑ธา๑ร๑า๑ม
 ๑น๑แ๑

๑ป๑ด๑ดี๑สุ๑ค๑ว๑า ๑ป๑น ๑ค๑ิ๑ด๑ก๑ร๑า๑ชา๑ธิ๑ป๑ติ ๑ค๑รี๑น๑พระ๑ยา๑ค๑ิ๑ด๑ก๑ร๑า๑ชา๑ธิ๑ป๑ติ ๑ท๑อด
 ๑ร๑ัง๑ค๑ร๑ด๑้า๑ธิ๑เก ๑อ๑ฐ๑จ๑ด๑ค๑ด๑ก๑ร๑า๑เช ๑พระ๑เน๑ตร๑เห็น๑แ๑ด๑ว๑ด๑ค๑ั๑ก๑ร๑า๑ช ๑๙๑๗ ๑ปี
 ๑บุ๑ณ๑ข๑ร๑ว๑ด๑เ๑ด ๑น๑พ๑พิ๑ดี๑ร๑า๑ชา๑น๑ิ๑ยา ๑อุ๑ค๑- ๑ก๑ญ ๑ก็๑ท๑ร๑ง๑ด๑ี๑ร๑้าง๑อา๑ร๑า๑ม๑ห๑น๑ง๑ถ๑ว๑ย
 ๑าร๑ป๑จ๑ณ๑ิ๑ม๑ท๑ิ๑ด๑น๑ุ๑ต๑ร๑า๑เพ ๑โร๑ห๑ิ๑ณ๑ั๑น๑ท๑ิ๑ยา ๑เพ๑อ๑เป๑น๑ที่๑ด๑้าน๑ภ๑ิก๑ษ๑พระ๑ม๑หา๑เ๑ร ๑ช๑้อ๑อุ๑ค
 ๑อิ๑เร ๑เอ๑ค๑ด๑มี ๑อุ๑น๑น๑ต๑า๑ภ๑ิ๑ร๑ม๑ณ๑ิ๑ย๑ฐ๑- ๑ค๑ม๑บ๑ัญ๑ญา ๑ใน๑ท๑ี่๑ร๑ั๑ม๑ณ๑ิ๑ย๑ฐ๑า๑น๑อ๑น๑เ๑น
 ๑ส๑า๑เน ๑อุ๑ค๑ม๑ป๑ณ๑เ๑ด๑ด๑ ๑น๑า๑ม ๑มหา- ๑ค๑อน๑ด๑ง๑ณ๑ฝ๑ง๑เม๑น๑้า๑โร๑ห๑ิ๑ณ๑ั๑น๑ที่ ๑ค๑้าน
 ๑ถ๑ร๑ด๑ดี ๑ว๑า๑ด๑น๑ค๑ุ๑ถ๑าย ๑เอ๑ก ๑อา๑ร๑า๑ม ๑ระ๑ห๑ว่าง๑อุ๑ค๑ร๑แ๑ด๑ป๑ัจ๑จ๑ิ๑ม๑ท๑ิ๑ค๑ของ๑เม๑ื่อ๑ง

กาเวตี ศตัมเบว วด์เต ศคถ นพิพิตราชธานี
 โพรทุม โรเปตี ในปิ่นเองได้ปลุกพระโพธิทุมไว้
 ในอารามนั้น

บุพเพว หิ ภิกขุ ดีหัพ คนตุวา แท้จริงพระภิกษุพวกก่อนได้ไป
 ตโต ทกขินธำชาย พิช อหริตุวา ประเทศดีหัพ ได้เอาพิชกิงเบองชวา
 เทวปพทปลาเท อวรามมฺหิ โรเปตี มาแต่โพธิพฤษนั้น เอามาปลุกไว้
 ในอารามอยู่แถบเชิงเขาเทวบรรพต
 ตทา วาชา คโต ตํ อโรเปตุวา ครั้นนั้นพระราชาจึงได้นำเอาพระ-
 ศคถ โรเปตี ศคถ โพรทุมไว้ก่อน นั้นมาปลุกไว้ที่
 ไหมนั้น

มหาโพธิธัส โรบีตคตา โพธา- วัดนั้นจึงปรากฏว่า วัดโพธาราม
 ราโม อิติ ปากโง เพราะเหตุที่ได้เอามหาโพธิ นั้นมา
 ปลุกไว้

โรเปตุวา จ ปน มารวชิยมหา- ครั้นเมื่อปลุกแล้ว ก็ดำแดงอา-
 โพรธิตธำการ เวทิตพพา ศคต- การให้รู้ว่า เหมือนกับพระมหาโพ-
 มหาจันณจ ธพุมปี วิชิ การาเปตี ชิตรงมารวชิย แต่ได้กระทำดีตค
 มหาสถานครบวิชิทั้งปวงทุกประการ

คโต ปริ อฏจคิธำชเก อฏจ- เบองหน้าต่อมาในศักราช ๘๓๘ ปี
 ศคธกราช มกฏววดเต ศตัม วก ได้สร้างมหาวิหารในอาราม
 อวราม มหาวิหาร กาเวตี นั้น

ศโต ปริ จตุคตพัสสาธเก อฏฺฐ- ถัดมาในศก ๘๔๐ ปีจอ พระยา-
 าสถกราเช กุกักกรวดเส เตตถกราชา- ตติถกราชาธิบตี ตั้งให้มหาเสนาบดี
 ปติ ตถขปฺรํวาคมรณฺณา การิตฺ ชื่อสหัสโคตค ก่อราชกฏมฺบูรานที
 ราชราชกฏฺ สหัสโคตคํ นาม พระราชาตถขปฺรํวาคมธํวํไว้ ทำ
 าสเสนาปตี จินาเปติ มหนต- ให้ใหญ่กว่าสูงกว่า (เดิม)

ญเจว อจฺจุตฺตฺตฺตฺต-
 วิตุถารโต หิตํ ปญฺเจตฺตฺตฺตฺตฺต- แท้จริงราชกฏนั้น โดยกว้าง
 มาณํ อจฺจุโต ปญฺเจจตุคตพัส- ประมาณ ๓๕ วา โดยสูงประมาณ
 เมปฺปมาณํ เอกกฏฺสงคหิตมาตีกํ ๔๕ วา ราชกฏนั้น เปนมาตีกยอด
 ษกฏฺ อติ วิย ปาสาทกํ นพพิตี- เดียว หน้าเตอมได้ยั้งนิก บังเกิดเปน
 ษชานินยา ปรมตติถภวตี วาสวตี- บรมตติถในเมื่องนพพิติราชชานิงาม
 มสํกถาเร จุพามณฺเฑคฺย วิย ราวถะว่าพระ จุพามณฺเฑคฺยในสวน
 ภาติ มสํกถารของท้าววาสวตี

ยา จ มหาชมมคฺมภเวเรน ตงกา- หนึ่ง พระชาตุงคโคไตที่พระมหา-
 ปโต วนทนตฺถาย อาภวฺวา ด้บบี- ชรรมคัมภีร์ได้นำมาแต่ตั้งกาทวี่ป
 รมปฺรยาย สหัสโคตคฺตมหาเสนา- เพื่อไว้เปนที่อภิถนทน พระชาตุนนิก
 ษินา ปุเชตฺตวา ใต้ คมบี ชาคู- ได้บูชาด้บบีกันมาถึงสหัสโคตคตมหา
 ฤถ ปฏฺฐเปตี ๕ ประดิษฐานไว้ใราชกฏนั้น
 ศโต จตุคตฺเตเยว ปสฺสหาย เนค- ๕ ตั้งแต่นั้นมาในปีที่ ๔ ฤถ ราชกฏ
 รินฺธุชาตี นั้นจึงดำเร็จเดรั้จด้บบ

ราชกุมารมกวดัดโตเยว ปฏุจาย
ยาว ปริณิฉิต นานปปรการมจฉิริย
อโหติ ปุณปปุณมบี ชาติยา เตเซน
มหาปลว อกมบีตถ

นิฉิต ปน ราชกุญ เตจคตัพ
ฉาธิเก อฏฐตตคตกรวเซ ปดฺทาย-
นมหิ ติดกรวชาธิปติ เขตางค-
นครโต อปริมิตเตชิตธิกั รัตปติมี
อานยิตวา คคถ ราชกุญ เยว
สเปตี

คตฺสา รัตนปติมาย อูปคติ
เอว วจคพพา ตคฺถปรีนิพพานโต
ปณณวตฺตคตฺส อจฺจเยน ฆมม-
รกฺชิตโต นาม เอโก เถโร ปุป
ผวคิปรุ อุนิตฺสาย อโธการามมหิ
วิหาตี

คตฺส จ สิตฺโต เอโก เถโร นา-

จำเดิมแต่การเริ่มราชกุม มาจน
ตราบเท่าถึงการดำเ็จเ็จตั้งได้
มี อัจจรรยต่าง ๆ หาดายประการ
คือมหาปภพได้ดำเจงการหั้นไหว
ด้วยเดชแห่งพระชาติเจ้าน้อย ๆ

ครั้นเมื่อราชกุมดำเ็จแล้ว ใน
ศักราช ๘๔๓ ปีฉตุ พระคิตกรว-
ชาธิปติ ได้เชิญพระรัตนปติมาทรง
เดช ทรง ฤทธิเหตอ ประมาณมาแต่
เมืองเขตางคนครมาประดิษฐานไว้
ในราชกุญ

อุปคติเดิมเริ่มแรกของพระรัตน-
ปติมานั้น ให้ชนทิตดารุชนทงหาดาย
รูโวดังนี้ คือตงแต่สมเด็จพระคำส-
ดาเจ้าเสด็จเข้าสู่พระปรีนิพพานมา
ตั้งแล้วได้ ๕๐๐ ปี มีพระเถรองค์
หนึ่ง นามว่า พระธรรมรกชิตเถร
ได้อาไศรยอยู่ในอโธการาม โกต
เมืองบพผวคิปรุ

มีพระเถรองค์หนึ่งนามว่า พระ-

เตโน นาม โส มิตินทตฺต รณโย
รฐุจ้านิโย

นาคเด่นเป็นศิษย์พระธรรมรักชาติเถร
เจ้านั้น พระธรรมรักชาติเถรนั้น เป็น
ที่พระราชครูของพระยามิตินท
ครั้นพระ ธรรมรักชาติเถรดวงดับ

ธมมรักชาติเถรตฺต ๑๑๑เย นาค-
สันตเถโร จินฺเตตี เกน กมฺมุมา
นาคคภาเด ต้านัน โสเคตฺต้ามตี
อถ ชินฺปติมาย ต้านัน โสเคตฺต-
โติ ๑๑๑ณาลิ ปน ตจฺจาทิ ตุ-
ณณฺธรชเชน ชินฺปติมํ กริตฺต้ามมี
นาคเต มนุสฺสตา โถภวตฺติกา
เงวปาปชฌาตฺตยสมฺปนฺนา ชินฺปติ-
กาย อนฺตรายํ กริตฺตฺตนิยฺย นนฺนาหํ
วิทุสมฺนฺเตน มณินา ชินฺปติมํ
วริสฺต้ามตี จินฺเตตี

ไปแต่ พระนาคเด่นจึงคิดว่า พระ-
ด่าดนาจกักรุ่งเรืองไปในอนาคตกาล
ได้ด้วยกรรมอะไร
ครั้นพระเถรเจ้าก็รำลึกว่า พระ
ด่าดนาจกักรุ่งเรืองได้ด้วย พระปติ-
มาของ ตมเค็จ พระชินตีห์ เจ้า แด
ก็แต่ว่าถ้าอาตมจักสร้างพระชินป-
ติมาด้วยทองแดงเงินไซ้ ไปในภาย
หน้า ผู้ชนที่อยู่ในอำนาจความ
โถกมุดมองอยู่ด้วย อชฌาตย์เป็น
บาปแรงกล้า ก็จักพากันทำอันตราย
พระชินปติมาเจ้าเดี่ยว ขย่ากระนั้น
เลย อาตมจักสร้างพระชินปติมา
เจ้าด้วยแก้วมณีนมฤทธีเถิด

ตฺชณฺณเวงตฺต ปรีวิตกฺกมณฺเวย
ตฺกโก เทวราชา ตาวตฺตํภวโนโต

ครั้น พระ เถรเจ้า คาริห์ ดิ่งน้ แด
ในขณะนั้นเอง ทำวดีกถเทวราชก็

โอบริตวา วิสสุกมมุนา เถรสต์ หย้งรู้ความปรีวิตกของพระเถรเจ้า
 สันตักิ์ คนตุวา กจจึ ภนเค อิทุ- นั้น จึงได้เหาะตงมาแต่ชั้นดาวดึง
 ชิมนุเคน มณินา ชินปติมี กริต์- สัพภพ กับด้วยพระวิษณุกรรมเทพ
 สฎาคี บุคร ไปถึงสำนักพระเถรเจ้าแล้ว

ถามว่า “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ๆ
 จักสร้างพระชินปติมาด้วยแก้วมณี
 อัมมฤทธิ ฤฯ

อาม มหาราชาติ พระเถรเจ้าก็ถวายพระพรว่า มหา
 ราช อาตมจะสร้างพระชินปติมา
 ด้วยแก้วมณีอัมมฤทธิ

ตทา สฎโก วิสสุกมมู อาณาเปติ ถ้าตบนัน ท้าวสักก ก็ตั้งพระวิษ-
 กจจน คาต วิปุลตปพพตปต์เส ฐกรรมว่า ดูกรพ่อ ๆ จงไปเอา
 มณีโชติรัตน คเหตวา อากจจนคฺติ แก้วมณีโชติที่ข้างเขาวิบุตบรรพค
 มาถวายเถิด

วิสสุกมโม ปน น มยหิ เทว ฝ่ายพระวิษณุกรรม ก็ทูลท้าว
 กุมภณฐา ทสสันคฺติ อาห สักกว่า ข้าพเจ้าเกรงท้าวกุมภณฐ์
 จักไม่ให้แก่ข้าพเจ้า

ตทา สฎโก เคน สทฐิ วิปุลต- ทนไฉนนั้น ท้าวสักกก็เสด็จไปยัง
 ปพพคิ์ คนตุวา มณีโชติรัตน คเห- วิบุตบรรพคพร้อมด้วย พระวิษณุ
 คุภาโม อากจจนโคมฺหิ เทว เม กรรม แล้วบอกแก่ท้าวกุมภณฐ์ว่า

มณีโชติรัตนนุติ

เรา มา เราปรารถนาจักถือเอาแก้ว
มณีโชติ ขอท่านจงให้แก้วมณีโชติ
แก่เราเถิด

กุมภรัตนราชาน โอใจ กุม- ฝ่ายว่าท้าวกุมภรัตนราช ก็ทูลว่า
ภทรราชา ปน มณีโชติ อยู่ แก้วมณีโชตินี้ เป็นของคู่พระบารมี
จกนงคตัตถ์ วยไชย ปรีโกโศก เครื่องบริโภคของ พระยาจักรพรรดิ
ศตมา น สกกา คื ทาคู ราช เหตุนี้ข้าพเจ้าบมิอาจจัก

ถวายได้

อบีจ ปริมาณโต คยงคตัตถ์ ก็แต่ว่าแก้วอมรกฎนี้ มีกำหนด
ทุกทิศปริมาณ อมรกฎรัตนมัท กว้างประมาณด้ามองคุด (ยาว)
ปณณาดำริถศคตัตถ์ครคนปรีจวาร์ ม คืประมาณดองศอก ประดิษฐาน
มณีโชติรัตนปภาเร จิต คื คณนุถ อยู่ในกำพวงแก้วมณีโชติ มีแก้ว
มหาราชาคี อาห บริวารเวดต้อมอยู่ ๗๕๐ ขอพระ

องค์จงถือเอาแก้วอมรกฎนี้ไปเถิด
พระเจ้าช่า

อล สกโก อาทวย อาคนุควา ดำคบบัน ท้าวดีภกเทวราช ถิ่นา
เถรตต์ อทาสี เขาแก้วอมรกฎนี้ มาถวายพระ
เถรเจ้า

เถโร ปน โก อิมินา ชินปติม ฝ่ายพระเถรเจ้าจึงมาดำริหว่า จะ
กริตตัตถ์คิ จินเตตติ ได้ใครทำพระชินปติมา ด้วยแก้ว

ท่อนนได้

คตมัม ชเน วิสตุกมโม รูปกา- ในขณะที่นั้ใช้ พระวิษณุกรรมก็
 จริยวณเณนาคนตุวา สยเมว วิร- ดำแดงเพศเป็นรูปกาจารย์เข้ามาหา
 จิต นัม อธิธิยา แต่จ รจนาแก้ท่อนนั้ให้ดำเร้จ
 ด้วยฤทธิชของตนเอง

ได้ หิ เตน อจจุโต เอกงคตุตุครุ แท้จริงรูปกาจารย์รจนาให้เป็น
 หตุกปป์มาณั เอกั ชินปคิม สตุ- รูปพระปติมาองค์หนึ่งด้วยแก้ท่อน
 ครตคินทเวหิ นิฏฐาเปตี นน โดยตั้งประมาณ ๑ ค็อก ๑
 องคุด์เคษถึง ๗ วัน ๗ คันจิงแต่จ

อล เถโร สห ชันนัสเวหิ สกโก ครงนพระเถรเจ้ากับทั้งพระชัณ
 จลเทวโก สตุครตคินทเวหิ รตน- ศัพทงหลายด้วย ทำวดีกกับเทว-
 ปคิม ปุเชตี คาทงหลายด้วย ได้บชาพระปติมา
 แก้วถวน ๗ วัน ๗ คัน

ตทา จ ส่า อเนกปป์การึ แก่ครงน พระปติมา แก้วเจ้านัน
 ปาฏิหาริย์ อกาตี เถโร รตนปคิมายั ได้กระทำปาฏิหารมภ์ประการต่าง ๆ
 ปเวตีคุด์ สตุครตคินทเวหิ อธิฐาตี แดพระเถรเจ้าก็อธิฐานให้พระ
 ชาติ ๗ องคุด์เคษเข้าไปในพระรัตน
 ปติมา

สท อธิฐาเนน เอกา โมพิยั พระชาติเจ้าองค์ ๑ ก็เข้าไปใน
 เอกา นพาญ เอกา ททเย เทว พระเมัพท์ องค์ ๑ ก็เข้าไปในพระ

ทิวดี, หตฺเถตฺ, ทิวดี, ชนฺณเถตฺ นตาฏองศ์ ๓ ก็เข้าไปในพระอริยะ ๒
 ปิวดีดีตฺ องศ์ ก็เข้าไปในพระหัตถ์ทั้ง ๒ ข้าง
 ๒ องศ์ก็เข้าไปในพระชันษณฺกะทั้ง ๒
 ข้าง พร้อมกับคำอธิฐาน

เถโร อานาคคกาเถ ทิววา อัย แล้วพระเถระเจ้าจึงแต่เข้าไปในอา
 กมฺโพชาริมทนต์ยามวงต์ชาเคตฺ ตี- กคกาด แล้วพยากรณ์ว่า พระปติ-
 ตฺ วงต์, ไชเคตฺตคิตฺ พยากริ มากรแก้วนจะไปรุ่งเรือง อยู่ในพระ
 ราชวงศ์ทั้ง ๓ คือ กัมโพชวงศ์ ๓
 อริมทนต์ ๓ ตยามวงต์ ๓

ราชาโน ปน ปรมปราย ยาว ฝ่ายพระราชเจ้าทั้งหลาย ได้บ
 ต้าตนต์ตฺ อฏฺฐตฺตปปริมาณ่า คํ ชาพระรัตนปติมานนตบ ๆ กั้นมา
 ปุเชตฺ ครอบเท่าพระต้าตนาได้ ๘๐๐ ปี

เคตฺ สัพพจณิมา คโยราชาโน พระราชา ๓ พระองค์เป็นตักท้าย
 พนทุมราชาโน ๑ ตตฺต นคฺตา ภายหลัง พระราชาทั้งปวงเหล่านี้
 กตณทุมราชา ๑ ติริชมมกิตฺติรา- คือพระยาพนทุมราช ๓ พระยาถัน
 ชา จาคิ ติริชมมกิตฺติรชชกาเถ ปน ทมราช พระนตคฺตาของพระยาพน
 มหากถียคฺ โปหตี ทมราชนิน ๓ พระยาติริชธรรมกิ

ตั้งคดียวงค์

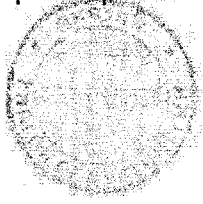
เคน ททา ต่า มนุส์ต่านิ นยนโค ครังนพระรัตนปติมาเจ้าได้ประ-
 ดงกาทีเป ปติฏจหิ ดิษฐานอยู่ในดังกาทวับ โดยที
 มนุษย์ทงหลายนำไป

ยทา ปน ทูวิตคาริกดัด ดัด- ครังไดพระดักดัดนาดังได้ประ-
 ดัปริมาณดัด ดักดู ดาดันดัด มาณ ๑๒๐๐ ปี
 อติกกนเต

คทา อวิมทนปุเว เอโก ชมม ครัง นนจะมี พระราชาธรรมราช
 ราช อทปาที องค ๓ บังเกิดขึ้นณเมืองอวิมทนปุ
 ดัด อจุเจยน ตททวไซ อนุ- เมื่อพระยาธรรมราชตั้งไปแล้ว
 รุกไซ นาม ราช อิทธิมา เวหา- พระราชานามว่า พระอนุรุทรราช
 ดงคโม อโหลสิ เป็นพระบุตรของพระยาธรรมราช
 นนมฤทธิ เหาะไปในอากาศได้

โส หิ ราช ดาดเน ปदनโน แท้จริงพระราชาอนุรุทรนั้น ทรง
 ปิฏกคตย์ ดิกษาเปตุกาโม หุควา พระ ศรัทธาเต็มได้ในพระ ดาดนา
 กิ อมหากั เทเส ปิฏกคตย์ อวิรุทธิ มีพระประสงค์จะจำตองพระใครบิ-
 อูทาท วิรุทธิติ ปณทิตะ ปุจนิ ฎก จึงได้ครัดถามราชบัณฑิตย
 ทงหลายว่า พระใครบิฎกในประ-
 เคศของเราไม่พิรุทธออกหรือ ๆ ว่า
 พิรุทธ

เคหิ อุดคั วิรุทธิ ดงกาทีเป ปน ราชบัณฑิตทงหลายทุดว่า พิรุทธ

อวิรุฑ์ติ วจนํ สุตฺวา คโต ปิฏ-
กคฺคยํ คณฺหิตฺตํมาติ

เดี้ยวเดี้ยว แต่ว่าในดังกาทอ์ปยังไม
พิรุฑ์ท เมื่อได้ทรงฟังคำบัณฑิตทูต
แต่วักครัดว่า เราจักไปรับพระไคร
ปิฏกแต่ดังกาทอ์ปมาได้

อาชาเนยยํ อภิรุฑ์หิตฺวา อากฺกเดณ
ตฺงกาทํปํ อคฺคมาติ

แต่วักได้ตั้งขึ้นสู่ พระยาอาชาในย
เหาะไป ดังกาทอ์ป โดยประเทศอา-
กาศ

ปริวารว ปนฺตํ นาวาย อคฺคมีตฺ
คนฺตฺวา จ ปน ตฺงกิตฺตํรตฺตํ
รณฺโณ อโรเจตี มยํ ปิฏกคฺคยํ
คณฺหิตฺตํมาติ

ฝ่ายราชบริพารของพระ องค์ก็ตง
เรือไป ครั้นไปถึงจึงได้ทูลแก่พระ
ยาดังกิตฺตํรราชว่า เราทงหลายมา
จักรับเอาพระไครปิฏกไป

ตฺงกิตฺตํโร ราชว เคนหิ มยํ
ติฏฺฐิตฺตํมาติ อห

พระยาดังกิตฺตํรราชทงทูลว่า เรา
ทงหลายจักจรรถวาย

อนฺรุฑ์โธ ปน คฺมุหํ เตถฺชาทิ-
ริยํ มยํ อมฺนาปํ สยเมว ติฏฺฐิต-
ตํมาติ วจฺจวติ ปิฏกคฺคยณฺจ
นิรุฑ์ติปิฏกณฺจ ติฏฺฐิตฺวา เอกายํ
นาวายํ เทวปิฏกํ เอกายํ เทวปี-
ฏกฺรตนปติมณฺจ สเปตฺวา อากฺมิ

ฝ่าย พระยา อนฺรุฑ์ท ราช ก็ครัดว่า
การที่ทงทงหลายจะจรรให้ชนไม่
เป็นที่พอใจเรา ๆ จักจรรเขาเอง
แต่วักจรรพระไครปิฏก แดพระนิรุฑ์
ติปิฏกแต่ฉวรทงตง ๒ ปิฏกใน
เรือดำ ๑ แต่อีก ๒ ปิฏกกับพระ
รัตนปติมาบรทงตงเรือดำ ๑ แดจ

ตั้งศัตยวงศ์

ก็มา

ทิวี่สู๊ปี่ ส่มุทหมชฌงคตาสุ เอกา ครนเมื่อเรือ ๒ ดำได้เดินไปใน
 อริมทนปรี่ ส่มุปคตา เอกา ชิน- ทำมกตางส่มุทแล้ว เรือดำ ๑ ได้
 ปติมาย ปติฏฐาปีคณาจว จณท- ไปถึงอริมทนประ เรือดำ ๑ ที่ประ
 ทรวาทเวเคน มหานคร ปาปุนิ ดิษฐาน พระชิน ปติมาถูก ก่าตั้งดม
 อติ จีรว เทง ปี่ฏกั รัตนปติมาจ ร่ายพิศไปถึงมหานคร พระไตรปิฎก
 จ มหานครเว ปติฏฐหิ ทั้ง ๒ พระปติมาแก้ว ๑ ได้ประดิษ
 ฐานอยู่ในมหานครนั้นนาน

อนรุทฐราชา ปน คั ปวคคั ฝ่ายพระยาอนรุทฐราชได้ทรงทราบ
 ฌตวา อาชาเนยยั อภิรุษหิตวา ชาวหน ก็ได้ตั้งขึ้นพระอาชาไนย
 อากาเด้น มหานคร คนตวา ตั- เหาะไปยังมหานครโดยทางอากาศ
 ฆาราม ส่มุปคโต อัสสัปี่ฏฐิตโต ไปถึงตั้งฆาราม ก็ได้ตั้งลงจากหลัง
 โอรายุห เอกถัม ปาด้าเนน ปัสสัจว ม้า ไปถ่ายบัสด้าจระรดแผ่นศิลาแห่ง
 อกาดี ปัสสัจว ปนัสสั ปาด้าณ ๑ บัสด้าจระของพระราชานั้นได้ทำให้
 ภินทิตวา เหงูจ่า ภาค คจจติ แผ่นศิลาแตกแต่ไหลลงไปข้างล่าง

คทา เอโก ภิกขุ คั กิริยั ทิสวา ครงนมพระภิกษุองค์ ๑ ได้เห็น
 อาห อุปาสก อิทธีมา โกตี คจจติ กิริยานัน ก็กล่าววว่า “คัรอาอุปาสก
 ท่านเป็นใครจึงได้มีฤทธิ์”

อถ ราชวา อคตโน นามั อนาจิก- ถ้าคับนัน พระราชาไม่บอกพระ
 ษิตวา อหมภนเต อนรุทฐธัสสั รมโย นามของพระองค์ (โดยตรง) แล้ว

ปริโสมหิตี อาห

ครัสว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้า
เป็นคนใช้ของพระราชาอนรุท

โธ ภิกขุ เกนาคจฺดตี ปุจฺฉิ

ภิกษุนี้จึงถามว่า ท่านมาด้วย
กระอะไร ฤ

โธ เทวปิฏกั คณฺหิตุ อวคฺคตี
อาห

พระราชาอนรุทตอบว่า ข้าพเจ้า
มาเพื่อจะรับเอาพระไตรปิฏกทั้ง ๒
ไป

โธ ภิกขุ มหาตมัสส อวโรเจตี

พระภิกษุนี้จึงไป เรียนแก่พระ
มหาตม

มหาตม ปน รณฺณเณ อวโรเจตี
อนรุทราชา ตยา ตทชฺ เทวปิฏกั
คณฺหิตุ ทฺติ ปาหฺลตี

ฝ่ายว่า พระมหาตมก็ไปทูลแก่
พระราชาเจ้ามทานครนั้นว่า พระ
ยาอนรุทราชาได้ตั้งราชทูตมา เพื่อ
จะรับพระไตรปิฏกทั้ง ๒ ที่พระองค์
ได้ไว้ไป

ตี สุตฺวา ราชา มม ปุณฺณเณ
ตทชฺ เทว ปิฏกั นาหนตี กตฺถจฺ
ทตฺถตมตี อวท

พระราชาได้ฟังดังนั้น จึงครัสว่า
พระไตรปิฏกทั้ง ๒ นั้น เราได้ด้วย
บุญของเรา ๆ จักให้แก่ใครไปไม่
ได้

ตั้งคีตยวงศ์

เณน ขคฺครูบิ มกุชเตควา อาชาเนยยิ บายพระชรรคด้วยจฺรณั แด้วได้คัจ
 อภิรฺยุหิตฺวา ปาการิ คิกฺขคฺคฺ ขน พระยาอาชาไนยกระทำประทัก-
 ปทกฺขินิ กคฺควา ราชาทินิ ปดฺ- ชิณก้าแพง ๓ รอบ ก้าตั้งที่ฝั่งชนมี
 ดันคานันิ กฏฺขคฺเคน เตสฺ คิวิ พระราชาเป็นคั้น แด้วค้อย แด้วกัคฺค
 นิหิตฺควา คชเชตฺควา สจฺเจ คฺเมเห คคคนทงหตายนน ด้วยพระชรรคไม่
 มยฺหิ บิฏฺก น ทดฺตถ อิมินากาเรน แด้วคุดคามาว่า " ถ้าหากท่านทงหตาย
 คฺมุหากิ คิวิ นิหิตฺตํมิ คฺมุหากิ จักไม่ให้บิฏฺกแก่เรา ๆ จักคคค
 คิวิ ปริมชฺชลาติ อาห ท่าน ทงหตายด้วย อาการ อย่าง น
 ท่านทงหตายจงตบคคคของ ท่วนทง
 หตายคเกิด

นาครวา ปน คิวิ ปริมชฺชิตฺวา ฝ่ายชาวพระนครทงหตาย ครั้น
 จฺณณันิ ทิตฺวา มรณภยภิตฺวา คี ดุบคคแล้วกัเห็นจฺรณัจึงพากันกคค
 การณันิ รณฺโฆ อาโรเจตฺถ คคความตาย จึงได้ทุดเหตุการณันัน
 แก้วพระราชา

อถ มหานคริตฺตโร ราชาน อนฺรท- ครวงนพระยามหานคริตฺตราชจึง
 รตฺต รณฺโฆ เทวบิฏฺกํ ปาเหติ ได้ถวยพระไตรปิฏกทง ๒ แด้วพระ
 ราชานอนฺรทราชไป

อถ อนฺรทราชานา เตน ถทฺธิ ครวงนพระนฺรทราชตม้นักถิงพระ
 ปติมํ อตฺริตฺวา บิฏฺกเมว อาทาย รัตนปติมาที่พระมหานคริตฺตราชได้
 ตถปฺรเมว อากมิ ใจนเห็นถัย รมเเอาแด้วพระบิฏกทง ๒

มาตั้งเมืองพระองค์
 อิติ รัตนปติมา กมโฆษวงค์ได้
 ปากฏา โฮลลี ปรากฏในกัมโฆษวงค์แต่
 ตทา กิร มหานครวิสต์รณโย ครั้นนั้นได้ย่นว่า พระราชบุตรของ
 ปุคโต เอก์ นิลมกชิก์ โปเลติ พระ ยามหานครวิสต์รราชได้เสด็จ
 รมโย ปนลด์ ปโรหิตปุคโต ฝ่ายว่า บุตรปโรหิตของพระราช
 เอก์ มกฏกั โปเลติ ได้เสด็จแมตงมุมไวกัว ๑ (เดื่อ
 แมตงวัน)
 อลลด์ มกฏโก ราชปุคเตน แดแมตงมุมของบุตรปโรหิตนั้น
 โปเลติ มกชิก์ ซาทิ ได้กิด กิน แมตงวัน ที่ พระราชบุตร
 เดียงไวก์เสียด
 ราชปุคโต ปน มกชิกเมว พต- ฝ่าย พระราชบุตร ก็ทรง กรรแสง
 วปริเทอ์ ปริเทอ์ ำพิไรถึงแมตงวันนั้น
 อล เณนา รมโย อาโรเจติ เณนาทั้งหลายก็ทูลพระราช
 คั ดุคควา มหานครวิสต์โร ราชา พระยามหานครวิสต์รราชได้ทรงฟัง
 ปุโรหิตปุคตลด์ กุชณิศควา คั อา- ดั่งนั้น ก็กรอบุตรปโรหิตรับตั้งให้
 ทาย คนคควา เอกลุม์ ทเดสาเป จับตัวไปฆ่าเสียให้ตายในสระชื่อว้า
 นาม ลเร ซาฉาเปลิ ทเดสาปแห่ง ๑

ตั้งคดียวงค์

โอบ กุชฌิตดา อควายี ราชานครินทร์ราช จึงคำนึงว่าพระราช
 อมโมติ อตฺตโน ภริยิ อาทาย องค์นารธรรมเหตฺถอเกน แต่กัพา
 ปตายิ ภริยาของคณหนีไป

อถ นาคราชา มหานครินทร์ราช ต้าคั้นั้น พระยานาคราชโกธ
 รมโอบ กุชฌิตดา มหนเคน พด- พระยามหานครินทร์ราช จึงทำพระ
 วมโทเซน คั นคร วินาจยิ จเปตฺวา นครนั้นให้พิณาคด้วยห้วงน้ำใหญ่อัน
 นาวาย จีเต มนุสฺสเถ อวเสถสา มีกำลังมาก คงดำรงอยู่ได้แต่
 มหาวินาจิ ปาปุนฺธึ มนุษย์ทั้งหลายที่อยู่ในเรือ เหตฺถอ
 กว้านนพากันถึงมหาพิณาคต้นเขต

คทา กิร มนุสฺสธา รัตนปติมิ ครวงนได้ยินว่า ชนทั้งหลายเชิญ
 คเหตุวา นาวาย คจฺจนโต เอกถมิ เอาพระปติมาแก้วดวงเรือไปประดิษ-
 ปจฺจนตเทถะ จเปตฺถึ ฐานไว้ในปัจจุบันประเทศแห่งหนึ่ง

คโต ปวี อาทิจจราชา ปน อ- เบื้องหน้าแต่ชนมา ส้มเด็จพระ
 โยชฌนปฺราธิปติ คนฺตฺวา มหานคริ เจ้ากรุงอโยชฌนยาธิบดีทรงพระนาม
 คณฺหิตฺวา รัตนปติมิ อาทาย ว่าพระอาทิตย์จราช เด็ดจไปยึดเมือง
 อโยชฌนปฺเร จเปตฺถึ มหานครได้เด็ด เชิญเอาพระรัตน
 ปติมา มา ประดิษฐานไว้ใน กรุง-
 อโยชฌนปฺร

ราชา จ นาครา จ คถมิ รัตน- ส้มเด็จพระราชาเจ้า แดชาอพระ
 ปติมิ จริ ปุเชตฺถึ นครทั้งหลายได้บูชาพระรัตนปติมา

อยู่ในพระนครนั้นช้านาน
 ตโต ปรี เกลโก ราชา อชิรปา- เบื้องหน้าคันทนมา มีพระราช
 การปราชิปติ อโยชฌปุรี คนคุดา องค์ ๓ เป็นเจ้าเมืองอชิรปาการปร
 รตนปติมี อานยิตดา อชิรปาการ- เล็ดจไปเมืองอโยชฌปุรี เชิญเอา
 ปุเร จีร์ว ปุเสดี พระรัตนปติมาบูชาไว้ในเมืองอชิ
 รปาการปรอยู่นาน

ตโต ปรี อชิรปาการปร- ถัดคันทนมา พระราชาธิปัญญา
 ติปณณารราชา ราชัน การณโค ราช ได้โดยราชย์ในเมืองอชิรปา-
 รตนปติมี ปุเสดี การปร ก็ได้ทรงบูชาพระรัตนปติมา
 ต่อมา

ตทา กิณาธิปติโน กนิฏฐโง มหา- ครังนพระราชาทรงพระนามว่า
 พรหมมา นาม ราชา ชรัายปุเร พระ มหาพรหม เป็น พระ กนิฐ ของ
 ราชัน กาวเรตี โด จ ดีหพบติมายเจว พระราชากิณาธิปติ ได้โดยราชย์
 รตนปติมาย จ อจฉริยิ์ สุกดา อตี- ในชังรายปุระ ท่านนั้นได้ทราบ
 ติสหัสสพตนิกาเยน อชิรปาการ ความอรรคัจจรรยของพระดีหพบติมา
 คนคุดา รตนปติมี คเหตุดา ชรัาย- ด้วย แดพระรัตนปติมาด้วย ได้ยก
 ปุเร นยิตดา ปุเสดี พตนิกาย ๘ หมั้นไปรบเมืองอชิรปา
 ดัฟพิบี ดีหพบติมาย คมเน ดุค- การปุระ จึงเอาพระรัตนปติมาได้
 ตนเยน เวทิตพิพิ์ เชิญไปบูชาไว้ ณ เมือง ชังราย ปุระ
 เรื่องราวทั้งปวง ขอให้พึงรู้ตามนัยที่

ตั้งคดียวงศ์

กล่าวแล้ว ในความดำเนียรแห่งพระ
ตั้งหปคิมานันเกิด

ออกโคโน ปน จุพบีคณา มหา- ฝ่าย ว่าพระราชาตักขปุมราช
พรหมราเชน ดห ยุชฌิตวา ตท- ได้รับกับ พระมหา พรหม ผู้เป็น พระ
ชชโย ตทขปุมราโคโม รชา ชรธา- เจ้าอาวของพระองค์ ให้พระมหา
ยบุรี ปวิสิตวา ตั้งหปคิมเยว ออกภี พรหม ฝ่ายเพไปได้รัชชนะแล้ว ก็
ปน รตนปคิมิ กัดมา ชเนน เด็ดจเข้าไปเมืองชังรายประ ได้
ปฏิจนนศวา

เชิญเอาพระตั้งหปคิมามาองค์เดียว
เท่านั้น ฝ่ายพระรัตนปคิมานันหาได้
ไปไม่ เพราะเหตุความหาชนเขาจับ
บังไว้

กาตยูกกาตสมิ หิ สุชาเตปเนน แท้จริง ในกาลเกิดกตยูกกัน พระ
ติมบีคา ตา รตนปคิมมา ตทาเยว รัตนปคิมานัน มหาชนเขาได้ โบกปูน
อปากฎา ติดกรราชนิ นพพิสิราช- ไปได้ยมิคชิต จึงไม่ปรากฏในคราว
ชานิย ราชช กาเรนเตเยว ตา ชรธา- นั้น เมื่อพระราชาติดกรราช ได้ด้วย
ยปุเว ปากฎา

ราชย์ในนพพิสิราชชานี พระรัตน
ปคิมานัน จึงปรากฏขึ้นในเมือง
ชังรายประ

คิ ปวคฺคิ สุกฺวา ติดกรราชา ช- พระราชาติดกรราชทรงทราบเหตุนี้

รายปรีดา คัมภีร์อาหาราเบดิ ดา จ แล้ว จึงตรัสสั่งให้เชิญพระรัตน-
 มหามคเคน อากนคฺตุ อากมตาย ปติมานัน มาเสด็จจากเมืองชังราย
 อติครุภภาเวน อจฺนริยมภาติ ปุ (เอามาไว้ณเมืองนพัพิดีปุ)
 พระรัตนปติมาเจ้านัน ก็ได้ท้าวความ
 อรรคจรรยให้ม อากน หนักเห็ดอ
 เกิน โดยเหตุที่จะไม่พอใจไปโดย
 ทางเมืองหลวง

ศทว กิร มหาชโน มหามคเคน ครั้งนั้นได้ยินว่ามหาชน ต้องการ
 อานยิตุกาโม เณว คัมภีร์ อุกฺชิปิตุ์ ด็ก- จะเชิญมาโดยทางเมืองหลวง แต่
 โกลี กัดมา มหามคคดัด อนนเตร ไม่สามารถจะยกพระรัตนปติมาให้
 มหานคราภาวโต เขตางคนนครค- ไหว้ช่นได้ เพราะเหตุไรเด้า เพราะ
 เคน อานยิตุกาโม เอโกบี คัม เหตุว่าไม่มีมหานครพักในระหว่าง
 อุกฺชิปิตุ์ ด็กโกลี เขตางคนนครดัด ทางที่จะไปยังเมืองหลวง ครั้นว่า
 มหนตตตา มรช ผู้เดียว ตั้งใจว่าจะเชิญไปโดย
 ทางเมืองเขตางคนนคร ก็ยกพระรัตน
 ปติมานนช่นไหว้ได้ เพราะเหตุว่า
 เมือง เขตางคนนคร นั้น ได้เป็นเมือง
 ใหญ่เหมือนกัน

ศตฺมา มหาชโน เขตางคนคร ด้วยเหตุนี้ มหาชนจึงพร้อมใจ
 รัตนปติมี นยิตฺวา ศคฺต สเปติ กันเชิญพระรัตนปติมานัน ไปประ

เขตางคนคเวเวอ ด่วนณนามจเจ ดิชฐานไว้ในเมืองเขตางคนครนั้น
 รัชช กาเรนเต คิตกมหารราชา เมื่อตั้งวรรณามาตย์ ได้โดยราชย์
 ตโต คั ออาหารเปตุวา ปรีนิจิตะ อยู่ณเขตางคนคร พระราชาคิตก
 ราชกุญเ ปติฏฐเปลี ราช ก็ได้เชิญพระรัตนปติมาเจ้า
 ไปจากเมืองเขตางคนั้น ให้ประ
 ดิชฐานไว้ในราชกุญ อันสร้างตำ
 เร็จเรียบร้อยแล้ว

อิติ ตำ รตนปติมา เขตางคนคเว โดยเหตุนี้ พระรัตนปติมานั้น จึง
 ปติฏฐิตตดา ได้ปรากฏว่า พระชนนีรัตนปติมา
 ตโต จ อากตตดา นครมณิ- คู่พระนคร ด้วยเหตุที่ได้ประดิษฐาน
 ตีมาเตวอ ปณณายิตถ อยู่แต่ในเมืองเขตางคนคร แต่ได้
 อิจเจอ รตนปติมา สยามวงศ์ เด็ดจมาแต่เมืองเขตางคนคร พระ
 ปากฏา โหคคิ รัตนปติมาเจ้าได้ปรากฏแล้วในดયા
 มวงศ์ด้วยประการดังนี้

รตนปติมาย อากมนกาโต ปรี- กาดคำเนร เรื่อง พระ รัตน ปติมา
 ปุณโณ จบบริบูรณ์แล้ว

๓๐ เรื่องพระราชาคิตกราชอาราธนาให้พระภิกษุตั้งชักราชธรรมวินัย
 ตโต ปรี ปน ปณจจตุตทพัตถิก เมือหน้าแต่นั้นมา คักราช ๘๕๕
 อฏฐตคตกรวเช ตั้งอัสสเด อัสสาพ- ปีเถาะวันพุทธชนตามคำเคอนแปดต

ทมาสุมหิ สุกฤปกษตฺส คคิยทิวเส พิงษณัษครโยค พระราชาตีวี
 พุทธวารมฺมี สัตพิงษนภษตฺโยเค สติ- ชรัมจักรพรรตติตถกราชาธิราช ได้
 ธิรมมจกภกตฺติตถกราชาธิราชาสี- มอชราชภาวะให้ด้หโคคคเสนามคี่
 หโคคคตฺส นาม เสนาบทิสฺส มหาอำมาตย์ ผู้เป็นอธิบดีบังคับ
 นานตคกิจจาธิปติโน จ มหามจ- การงานให้หตอพระพุทชปติมาตฺย
 จตฺส ภาว กตฺวา นพพิธิราชธานียา ทองตํ้าฤทธิองค์ใหม่ มีอการเทว
 ปจฺฉิมทกษินทิงนตเว ตาตจนมหา- พระตวระปติมา ประมาณตํ้าฤทธิ
 จิหารเว เตคีสคฺฉนคี่ กิ่งตฺสคตฺส- แฉน หนึ่งคฺฉนด้วย ๓๓ โกตฺสตาตจน
 ปริมาณํ ลวปติมาการํ มหนคี่ มหาจิหารระหว่งทศบัจฉิมแฉนทัก-
 กิ่งพุทชปติมํ โอสธิยจาเปติ ษิน แห่งนพพิธิราชธานี

โอสธิยจาเปตฺวา จ ปน ราชฯ ครินเททของแฉนพระราชาเจ้า ให้
 อกตโน ราชคฺฉนคฺฉริโต รตนตฺ- ธิยพระราชาทงหตฺย ๕๐๐ องค์ กับ
 ฉนฉนทิวฉนปติมาหิ สทฺธิ ปฉ- พระปติมาแกวปติมาทของปติมาเงิน
 จตฺสคปริมาฉน ราชคฺโย อานยคฺฉวา ออกมาแฉนราชคฺฉนแฉนทของพระ
 มหากิ่งพุทชปติมา ยํ ปติมฺจจาเปติ องค์ให้ประคิษฐานไว้ใน มหกกิ่ง
 พุทชปติมา

ททา กิร ตจฺฉมฺมี อวราเน ชมมท- ตวีได้คตฺฉมา คราวฉนฉนพระมท
 นโน นาม มหาเถโร ภิกขคฺฉฉาจ- เถรองค์หนึ่งทรงนามว่า พระวธรรม
 ธิยโกเจว อุปชฺฉมาโย จ อโหติ ทิน เป็นภิกษคฺฉฉาฉนฉน แฉน
 พระอุปชฺฉมายคตฺย ให้ตํ้าชกอยู่ใ

อาราม^๕
อาราม^๕

ตทา สิริขมจกกวคคิตติตกรว- คราว^๕นี้ พระเจ้าสิริธรรมจักร
 ราชิราชา อเนกต์เต คีปฏกชเว วรรคิตติตกรวราชิราช ได้อารา^๕นา
 มหาโพชารามะ ปฏกคคย^๕ก^๕ร^๕ ไล่ พระภิกษุทรงไตรปิฎกหลายร้อยรูป
 ชาเปตวา เอกต์^๕ว^๕จ^๕ต^๕เว คม^๕มี ให้ชำระอักษร พระไตรปิฎกในมหา
 นิฐสาเปตวา นานาดักกาเวหิ ชม- โพชาราม^๕ปี ๑ จึงดำ^๕เร^๕จ^๕ แล้ว
 มวินย^๕น^๕ย^๕จ^๕ ภิกษุ^๕ด^๕ม^๕น^๕ย^๕จ^๕ ปุ^๕ช^๕ต^๕วา พระองค์^๕ได้^๕ทรง^๕บ^๕ช^๕า^๕พระ^๕ช^๕ร^๕ม^๕วิน^๕ย^๕
 ม^๕ห^๕า^๕ม^๕ห^๕ี ก^๕ต^๕วา ค^๕ล^๕ด^๕ จ^๕ำ^๕ป^๕น^๕ค^๕ก^๕ แด^๕พระ^๕ภ^๕ิก^๕ษ^๕ุ^๕ด^๕ง^๕ม^๕ ด้วย^๕นา^๕น^๕า^๕ด^๕ัก^๕กา^๕
 มหาโพชารามะ ม^๕น^๕ท^๕ิ^๕ร^๕ม^๕กา^๕ด^๕ี ท^๕ัง^๕ห^๕ด^๕าย^๕แ^๕ด^๕ว^๕ก^๕ั^๕ทำ^๕กา^๕ร^๕ณ^๕ด^๕อง^๕ด^๕ม^๕โก^๕ช

ค^๕ ป^๕ิ^๕ฎ^๕ก^๕ค^๕ย^๕ก^๕ร^๕ไ^๕ส^๕ร^๕น^๕ ตทา การ^๕ที่^๕ชำระ^๕อ^๕ก^๕ษ^๕ร^๕พระ^๕ไ^๕ศ^๕ร^๕ย^๕ปิ^๕ฎ^๕
 ด^๕ำ^๕ด^๕น^๕ด^๕ ป^๕ค^๕ิ^๕ฎ^๕จ^๕ำ^๕น^๕ภ^๕ุ^๕ค^๕ น^๕ร^๕เท^๕ว^๕ต^๕า^๕ห^๕ิ นั้น ได้^๕ช^๕ื่อ^๕ว^๕่า^๕เป^๕น^๕กา^๕ร^๕ป^๕ระ^๕ค^๕ิ^๕ษ^๕ฐ^๕า^๕น
 ป^๕ุ^๕ช^๕น^๕ิ^๕ย^๕ เท^๕ว^๕ม^๕น^๕ุ^๕ด^๕ำ^๕น^๕ ก^๕ุ^๕ด^๕ว^๕า^๕ด^๕ิ^๕ช^๕า^๕ค^๕ พระ^๕ด^๕ำ^๕ด^๕ำ^๕น^๕า ท^๕ง^๕เป^๕น^๕กา^๕ร^๕ให้^๕ผู้^๕ง^๕ช^๕น^๕แ^๕
 พุ^๕ท^๕ร^๕ด^๕ำ^๕ด^๕เ^๕น อ^๕ฐ^๕ฐ^๕ม^๕ด^๕ัง^๕ค^๕ค^๕ิ^๕ด^๕ิ^๕ท^๕ิ^๕ด^๕ อ^๕ฐ^๕- เท^๕ว^๕ต^๕า^๕ท^๕ง^๕ห^๕ด^๕าย^๕ได้^๕ด^๕ัก^๕กา^๕ร^๕บ^๕ช^๕า บ^๕ัง-
 ฐ^๕ม^๕ด^๕ัง^๕ค^๕ห^๕อ^๕ก^๕ร^๕ไ^๕ส^๕ร^๕น^๕ น^๕า^๕ม เ^๕อ^๕ว^๕ เกิด^๕เป^๕น^๕ก^๕ุ^๕ศ^๕ว^๕า^๕ร^๕า^๕ช^๕์^๕แ^๕ก^๕เ^๕เท^๕ว^๕ต^๕า^๕แ^๕ด^๕ม^๕น^๕ุ^๕ษ^๕ย^๕
 เ^๕ว^๕ท^๕ิ^๕ค^๕พ^๕พ^๕ ท^๕ัง^๕ห^๕ด^๕าย^๕ท^๕ัว^๕ไป ใน^๕พระ^๕พ^๕ุ^๕ท^๕ร^๕ด^๕ำ^๕ด^๕ำ^๕น^๕
 เรีย^๕ก^๕ช^๕ื่อ^๕ว^๕่า^๕อ^๕ฐ^๕ฐ^๕ม^๕ด^๕ัง^๕ค^๕ห^๕อ^๕ก^๕ร^๕ไ^๕ส^๕ร^๕น
 ค^๕ือ^๕ค^๕ด^๕ำ^๕ย^๕ก^๕บ^๕ด^๕ัง^๕ค^๕ค^๕ิ^๕ด^๕ิ^๕ด^๕ ๘ ขอ^๕ให้^๕บ^๕ั^๕ณ^๕-
 ท^๕ิ^๕ค^๕ท^๕ง^๕ห^๕ด^๕าย^๕ร^๕ู้^๕ไ^๕ว^๕ ด้วย^๕ป^๕ระ^๕ร^๕กา

๕
คิงนแด

คตต์ ปุคโค ยุวราชา ช้รายปุค- พระยุวราช ราชบุตรของพระเจ้า
ารราชา นาม ช้รายนคเร เอกคี่ด- ดิริชรรวมจักรวรรคิติดกราชาราช
วล์ดาเยเก รชช กาวเรดี นั้น ทรงพระนามนำ ช้รายคตราช

(ญา ช้รายคตราช) มีพระชนมายุ
ได้ ๓๑ พรรษา แล้วราชย์อยู่ใน
ช้รายนคเร (เซียงราย)

โด้ หี อฏจวล์ดำนี รชช กาวเรควา พระเจ้า ช้รายคตราชนั้นด้วย
ด่งวล์ด่ง อคคโน ปุคคตต์ ราชกุ- ราชย์ได้ ๘ พรรษา ในปีเถาะนั้น
มารด่ง รชช นียยาเทดี ได้มอบราชสมบัติให้พระวาชกุมาร

พระราชบุตรของพระองค์

นียยาเทควา ๑ ปน เอกทล์ด่งดำนิ เมื่อพระองค์มอบราชสมบัติแล้ว
สควา พยคฆวล์ด่งมหิ ปรวโลก คโค ดำรงพระชนม์ชีพอยู่ได้ ๑๑ พรรษา
โด้ หี ปณณวล์ด่งดาเยโก อโหลคี่ ก็เดด็จไปสู่ปรโลก ในปีชวด ประ-

มณญพระชนมพรรษาได้ ๕๐ แด

ช้รายคตราชด่ง ปน อครุไซ พระยุวราช ผู้เป็น พระโอรส ของ
ราชา ด่งทอจวล์ด่ง ซาโค ติดก- พระเจ้าช้รายคตราชนั้น ประสูติใน
ปนคตคาริราชาติ เวทิตพพา ปีด้ททด่ง (ชวด) เข้าใจกันว่า ทรง

พระนามคิดกปนคตคาริราช

คตต์ ปุคโค คิดกราชนคตา ราชา- พระราชบุตรของพระองค์นั้น ทรง

ธีรราชา นาม ขัรายนนคร บีคฺโน พระนามว่า คิตถกราชนัดดาธีรราช
 ด้รวร ณาเปคฺวา ได้จัดการ ถวาย พระเพลิง พระศพ
 พระบิดาในเมืองขัรวาย

มหาปุณฺโย สทฺธาธมฺปนฺโน พระองค์มีบุญมาก ทรงพระศรัท-
 รัตนศุขคารโว ทานาทน อเนกานิ ชาเต็มได้ เคารพพระรัตนไตรยเจ้า
 กุศลกมุขานิ กคฺวา ปุพฺเพ เสร- ได้ทรงบำเพ็ญกุศลหลายประการมี
 สวสฺสายุโก เขตถ ราชานิเสถกตฺโร ทานเป็นต้น
 ปจฺจนา ทิวสฺส นคเรตฺถ คิถวสฺสธานี ในกาลครั้งก่อน พระองค์มีพระ
 รัชช กาวเรตี ชนมายุได้ ๑๓ พรรษาได้ราชาภิเศก
 แล้วในพระนครนั้น ภายหลังได้
 เสวยราชย์ในพระนครทั้ง ๒ ได้ ๓๐
 พรรษา

อถ โข ตถมฺหิ ราชกุมารเว ขัรวาย- ครึ่งหนึ่งแต่ เมื่อพระราชกุมาร
 นครเว รัชช กาวเรเต พุทฺธปรินิพ- เสวยราชย์ อยู่ใน พระนคร ขัร วาย
 พานโต ณวสฺสคฺยาธิเก ทิวสฺสหัสส- พระเจ้าสิริธรรมจักร อรรถคิตถก-
 วสฺสเถ สิริขมฺมจกฺกวจตฺตคิตถกราชา- ราชธีรราช เสวยราชย์ได้ ๔๕ พรร-
 ธีรราชา ปน ปณฺจจตฺตคาวพีสวสฺสธานี ษา เตคฺจิสฺสทิวสฺสคต ในปมม
 รัชช กาวเรคฺวา อชวสฺสเถ ทิวสฺสคโต พระพุทธเจ้าเสด็จมา ได้ ๒๐๒๖ พรรษา
 ได้ ๑ อฏฺฐสสคตคิตถวสฺสายุโก อโห พระราชานัน พระชนมายุได้ ๗๘
 สตี พรรษาแต่

คิตถราชกกก

การกต่างด้วยเรื่องพระราชคิตถ
จบเทาน

๓๓ เรียงบั้งเกิดชนแห่งพระดีชิพุทธชปคิมา

เตน ชินกาดมัตยี้ อดุคค์ เพราะเหตุนั้น พระคันดรจนาจารย์
เจ้า จึงกต่างเป็นคาลาไว้ ในชิน
กาดมัตยี้ว่า

ดีวิธมมจกอดคิตถราชชินี ปน เมื่อพระเจ้าดีริ ธรรมจักร ธรรมคิต
ทิวคเต คัดส์ นคุดา ชรายคุดราชา ดกราชทิวคคคแล้ว พระเจ้าชังรา
มุดิถอดส์เด ชาโค เอกคิตส์วโย ยคคราชอาณาจักรของพระองค์ประ
อชวอดส์มहि รัชช กาวเรดี ดุคค์แล้วในปีชวด มีพระชนม์ได้ ๓๓
ได้ด้วยราชย์ในปีมแม

ได้ ๑ สทุธิ พดนิกายน เด่นา พระราชาพระองค์นั้น ได้พร้อมกกับ
มจเจน ๑ อดคโน บิตามหัดส์ พดนิกายเด่นาอำมาตย์ เษฎฐพระศัพ
คิตถราชสุดส์ สรวี สดุณณโทเกน พระเจ้าคิตถราช พระเจ้าปู่ของพระ
นยิตฺวา มหาโพชาราม ฌาปยิ องค์ โดยสตุธรรมโทก แต่ได้ถวายน
ฌาปยิตฺวา ๑ ปน คคถ มหนคฺ พระเพลิงในวัดคัมททาโพชาราม ครั้น
ถุบ์ กคถา คคถ ราชคฺ ปคิตฺฐุสเปคถา ถวายนพระเพลิงแล้ว ได้ก้อถุบใหญ่
ถคคฺ ปุเชดี ไว้ในวัดนั้นแล้ว ประคิษฐานพระ
ราชคฺไว้ในถุบนั้น ได้บุชานเตมอมา

จตุรปณเฑาะฐาธิเก อฏุสศคปริมา- ครนเมื่อมตีกักกราชประมาณ
 เณ มตีกศกรราเช คโปธาราม ๘๕๔ พระองค์ได้สร้างคโปธารามขึ้น
 การเรตี ยา ปน ปดตงกที่ปเก ไว้ พระชันชตส์มาไตที่พระญาณ
 ญาณมกตเถเรน ต่มนุคิตา ฆน- มกตเถรได้สมมตไว้ใน บัดตั้งที่ปก
 ทตส์มา (เกาะบัตตงก ถ้าจะเป็นปดตงก ก็

เปนเกาะถวย ฤ เกาะตง)

ค ติม ปดตงตส์ มาชมาเต ราช- แดพระราชาได้ให้พิตุทตส์มานั้น
 วิไลชเยติ ในเดือนมาชมาศปีปด

เก วิไลชยติ รมโย มาศด- ถามว่าพระองค์ให้ใครพิตุทตส์ คอบ
 มหามจจ จ ญาณโพธิ เวพุเน ว่า พระองค์ให้มาศตมหาอำมาตย์
 เถโร จ ญาณโพธิมหาตมิตส์- ของพระราชา ๑ แดให้พระเถรเหต่า
 หพทตทุมมตส์นทราติ เอเค นคอ พระญาณโพธิเถร ณวัดเวพ
 มหาเถร ๑ วัน ๑ พระญาณโพธิมหาตมิ แด
 พระตส์ตททว แดพระตส์ตทิมตส์นทริ
 เปนพิตุทตส์

โต ตตตทตส์ตสิ ษเชติ ทริ- พระราชาเจ้านั้น ได้บูชาพระมหา
 ปุชชยมหาราคุ ปุชชติ โต หิ อฏ- ราชคหิ ปุชชยด้วยธงไชย ทงหลาย
 ชวตส์ตานิ รัช การตฤวา ตตตทตส์ต แตนหนึ่ง พระองค์ได้เสวยราชย์ได้
 อคคโน ปุคตตส์ต ราชกุมารตส์ต ๘ ปีแล้ว มอบราชตมบคให้พระ
 รัช นียยาเทตี ราชกุมารบุตรของพระองค์ในปีเกาะ

นียยาเทควา จ ปน เอกาทศ- ครันมอบด์มบัตต์เดอ ได้ดำรงพระ
 วศุธานี สควา พยคชวศุดมฺหิ ชนม์อยู่ต่อมา ๑๑ ปี ก็เสด็จไปปร
 ปรโดกั คโค โส หิ สัมปณณา- โดกในปีชาต รวมพระชนมายุได้
 ศวศุส่ายโก อโหสิติ ๕๐ ถ้วนแต่

ขัรยคตราชศุส ปน อตร- พระราชานี้เป็นโอรสของพระเจ้า
 โขยั ราชา สททตถวศุเต ชาโต ขัรยคตราช ผู้ประสูติในปีสททต
 ติดกปนคตาริราชติ เวทิตพิโพ (ชาต) ขอให้ผู้อ่านทั้งหลาย รู้ไว้
 ว่า คือพระเจ้ากิดกปนัตตาริราชเด

โส จ เทรศโย สคคปณณา- พระเจ้ากิดกปนัตตาริราชนี้ มี
 ตักริเก อญจตศุศกรเว สวณนา- พระชนม์ได้ ๑๓ พรรษา ได้รับราชา
 สปุณณมัย กตาริเตโก ภิเศก ณวันเพ็ญดาวนมาศใน
 ศักราช ๘๕๗

โส หิ สทททภิเศกโค ปญจาย- จำเดิมแต่ได้ราชาภิเศกแล้ว ทรง
 พุทธสาธเน ปสณโน ปรมสททาย เตอมได้ในพระพุทธรสาธนา ทรง
 สมนนาคโค อปริมิทมิโหเสน มหา- พระศรัทธาอย่างยิ่ง ได้มีพระเจดนา
 สมุทโทอ อเนกศคอเนกศหุสศุ- บริจาค ทาน วัตถุ อัน เปน จคบุ้งจัย
 ปจจุยทานวศุฏปุริจจนเจคนาย นิ- หลายร้อยหลายพัน ปานประหนึ่ง
 รนทรสมนนาคคตคตา อโหสิติ พระมหาสมุท สตุทที่จะประมาณ
 ความตักขงฉนน

กตาริเศกโค ทุติเย มโหรรควศุเต- พระเจ้าปนัตตาริราชจำเดิมแต่ได้

อชฺฐปณฺณพาราณสี อชฺฐสทฺถกราช อภิเชกแก้วมาในครั้งที่ ๒ ณวัน ๓ ๖
 จิตฺตมาณฺมที รุณฺหปกรุสฺส สทฺถ- ๕ คำ ศักกราช ๘๕๕ ปีมัโรง ไต้ทรง
 มิชฺย อชฺฐการวาท คิตฺถปณฺณคาริราช ด้ร่างพระอารามหนึ่งณที่บ้านหลวง
 อชฺฐโน มีคามหุสฺส ยุทธราชสทฺถเจว เติม ของพระสุทธราชผู้เป็นพระเจ้า
 มีคุโน ๑ ปุพฺเพ นินฺวาธคาม เอกิ ปุณฺณของพระบิดาด้วย
 อาราม การเส

สทฺถุ ปรีนินฺพพานโต ทุวินนํ ๑๘- พระองค์ได้ให้ที่เปลี่ยนคามเขตร
 สทฺถสทฺถสณฺฑํ อชฺฐริ จกฺคปณฺณณาดคิเม ของพระราชาธิราช ณวันอัฐฐมี
 ๑๘๕๕ เทว สทฺถคชฺชาธิเก ๑ อชฺฐ- ที่ ๒ เดือน ๕ ปีมเมีย ศักกราช ๘๗๒
 สทฺถสทฺถกราช ทรุณฺหคทฺถสทฺถมที จิตฺท- ในปีพระบรมศาสดาปรีนินฺพพานได้
 มาสทฺถสทฺถ ทุคฺคิชฺชอชฺฐมิชฺย ราชาริราช- ๒๐๕๔
 คามเขตรุสทฺถสทฺถ คํ ปรีนินฺพพาน
 อทาสี

ทมนบณ สมนํ สมนฺนคิกาทเว รณฺณา พระภิกษุสงฆ์ทั้งปวงที่พระราชา
 นินฺนคิกโต สทฺถนคเรที อากโต ได้ยินมนต์มาทุก ๆ เมือง ให้มาใน
 สทฺทโพ ภิกษุสงฆ์ มหาโพธาราม คราวสมมติสมาพันธ์ ได้ประชุมกัน
 สมนินฺนคิกโต อโหสิ ในวัดมหาโพธาราม

วินนชโรว ภิกษุสงฆ์ ยศก คคก ภิกษุสงฆ์ล้วน ทรงพระวินัยแท้
 กคคทพฺพ วินนชรมุมนํ คํ อทวสิ ภิกษุใดที่จะพึงทำในที่นั้นก็ทำกิจนั้น
 เป็นวินัยกรรมแต่

คตัมเมว กุณชรตกราช อโยช- ในปีกุณชรนั้น พระเจ้าอโยชน
 ฌราชา พตนิกาเยน เขตางคนคร ราช ได้ยกพตนิกาเยมาติดเมือง
 อากโต เขตางคนคร

โส ทิ มิคสิรปฺพนมมีย์ อองคาร- พระเจ้าอโยชนราชนั้น ได้ตั้ง
 วาร เขตางคนคร อากนคฺวา เตต- มาถึงเมืองเขตางคนคร ในวันที่ ๓
 ฎฎารามโต สิชี นาม พุทฺชปติม ๑ ค่ำแก้ว เจริญเอาพระพุทฺชปติมา
 คณหิตฺวา อปตฺกุกิ ทวงพระนามว่า สิชิ จากเขตกรุงาราม
 ไป

อิมตฺมึ ชฺวเน ชฺตวา สิชินาม- อุมฺคิเหตุแห่งพระพุทฺชปติมาสิชิ
 พุทฺชปติมาย อฺปตฺกุกิ กเขตพพา ที่เวณไว้นั้นจะกล่าวในที่นี้
 อโยชนปรโต กิร อวิหฺเว นทียา ดังได้ตั้งคัมมา มีคำกล่าวไว้ว่า
 ปจฺฉิมตฺริภาเค เอกา กาวตฺติลา มีภพศิลาแห่งหนึ่งในฝั่งปากทวันตก
 อตฺถิตฺติ อุตฺตา แห่งแม่น้ำมัฐิโกต แต่กรุงอโยชน
 ปรเท่าไรนัก

ตโต ปว สำนนตราฐนํ อธิปติ- เมองหน้าแต่นั้น มีพระราชาราช
 รมนนเทเส เอกิ ราชาริราชา เอว องค์กรหนึ่ง เป็นอธิบดีแก้ท้าวพระยา
 จินเตสึ กายายํ สัตฺตา ปวิโลกฺฆุ ชาน- สำนนตราฐทั้งหลายในรัมนประเทศ
 มคฺคาบิ นรมฺรณํ โอิพารปฺพนตฺตถาย (รามัญ) ท้าวเธอมาทวงพระดำริห์
 สวคฺคตฺติ สจฺจาหํ ตํ พุทฺชปติม กโรมิ ว่าศิลาค่านี้ มาตราว่า อาตมาแก้ไข
 ให้เปนไปเพื่ออบุญอันยิ่งแก่ฝูงคนแต่

ตั้งศักยวงศ์

เทพดาทั้งหลายเด้า เราก้หากทำ
เปนพระพุทธรูปคิมา

ด้า จ ยาว ด้าสนนุตรชานา แดพระปคิมาเจ้านักจักประพฤติ
เทวมนุส้าน อติวิย โภพารปญ- เปนไป เพื่อบุญอันโอพารแก่เทพดา
ณคฤาย ดัวคตีสัดเควาคี แดมนุชยทั้งหลายสุดที่จะเปรียบปาน
ควายเท่าพระด้าสนาจะอันตรชาน

จินเตควา จ ปน รูปภาจริเย ครันทรงพระดำริห์แล้ว จึงให้
สนุหนีปาเตควา คั ปญจมคเต พุท- ประสมรูปภาจรายทั้งหลายแล้วให้
ชรูเป การวาเปตี จำหลักศิถานัน บัษออกเปนพระ
พุทธรูปได้ & องค์

การเวควา จ ปน เคตูปี เอกี ครันทำดำเร็จเด็รจัดบั้ง & องค์
มหานครเว จเปควา เอกี ตวปเว แด้ว รับตั้งให้ประดิษฐานไว้ในพระ
เอกี สุ่มมนครเว คตัมเขว ร่มม- มหานครองค์ ๑ ไว้ในเมือง ตวปว
ณเทตเก เทว จเปตี องค์ ๑ ไว้ในเมืองสุธรรมนคร
องค์ ๑ ไว้ในเมืองรมณเทตเอง
๒ องค์

สัพเพปี เต พุทธรูปา อติวิย พระพุทธรูปทุกองค์นั้น ทรงฤทธิ
เดชฤทธิกา ภวนติ ทรงเดชสุดที่จะพรรณา

รมณณเทตธาธิปติราชา ปน เทว ส่วน พระเจ้า รมณเทตธาธิบตีราช
พุทธรูป สคต สกฤวิตวา สคค- ได้ทรงทำสักการบูชาพระพุทธรูป ๒

ปรายโน อโหสิ

องค์เป็นนิจกาด พระองค์ก็ได้มีมรคา
คือสัตว์รคในเบื้องหน้าแต่

คตัส อตุโร ราชธา ตกา ปุเชตี พระราชาโอรสของพระองค์ ก็
คตัส จ ปตุโต มโนหาโร นาม ทรงประติบัติเหมือนพระราชบิดา
ราชธา คตัม รมมณฑเตธ รชชึ ฝ่าพระเจ้ามโนหารราช พระบุตร
กาเวตี กาโรนโต จ ปน ดคคิ ของกษัตริย์นั้น ได้โดยราชย์ใน
ปุเชตี รมณฑเตธ ๆ ก็ได้ทำดีการบุชาเป็น
นิจกาดมา

คณา กิร อริมทนปุเร เอโก มีคำเด้ามาว่า ครั้งนั้นพระยา
ราชธา อนรุทโธ นาม รชชึ กาเวตี เอกราชทรงพระนามว่าพระเจ้าอนรุ-
รุทฐ์ เสด็จราชอยู่ในเมืองอริมท-
ปุระ

โธ จ อิทฐิมา เวหาดคโม พระเจ้าอนรุทฐ์นั้น มีฤทธิ์มาก
เหาะไปในเวหาได้

โธ หิ เอกกาพตีดาปคิมิ คณห- ท้าวเธอ ตั้งพระไทยจะใคร่ได้พระ
นคทาย มโนหารดนคิกิ ทูติ ปาเหตี กาพตีดาปคิมองค้๓ จึงได้ตั้งราช
ทูตให้ไปเฝ้าพระเจ้ามโนหารราช

มโนหาโร ปน พุทฐามกคทาย ฝ่าย พระเจ้ามโนหาร ราช มีอาจ
นาทาส อนรุทฐราชธา ปน มโน- ถวายไปได้ ด้วยความนับถือรักใคร่
หารสัส รมโย กุชฌิตุวา พตเด้นาย พระพุทฐปติมายิ่งนัก

รวมมณฑลทั้ง ๓ คนตุดา มโนหาเรน พระเจ้าอนรรุทราช กับบรรดา
 ยชฺฐมิตดา ชิดคาหิ มโนหาริ คเหตฺวา กรวกราตยภพตเสนาไปสู่วรมณฑล
 อริมทปฺรุ ปจฺจากมิ ปรกับกับ พระเจ้ามโนหาริ ๆ เดียวที่
 ถูกจับเปนได้พาไปยังเมืองอริมท-
 ปร

มโนหาโร ปน อริมทปฺเร ว- พระเจ้ามโนหาริ เมื่อสำนักอยู่ใน
 สฺนโค อติมหนฺคิ เอกิ ดยฺนปคิมิ เมืองอริมทนั้น ได้สร้างพระพุท
 การศฺวา สคคิ ปุเชตี ไสยสาน์ขนาดใหญ่องค์หนึ่ง แล้ว
 กัทรบฐาเปนนิจกาตมา

คตฺมึ กิริ อริมทปฺเร มโนหาโร ได้กั้นว่าพระเจ้ามโนหารินั้น ได้
 กาดมกาดิ สั้นพระชนนีอยู่ในเมืองอริมท

อนรรุทสฺส ปน รณโย พุทฺธ- (กล่าวถึง) สดมเด็จพระเจ้ามหา
 มามกภาวํ สฺตฺวา มหานริสฺสโร นริสฺสรราชได้ทรงทราบอารนำพระ
 ราชฯ อคฺตนา ปริหริคิ กภาพฺสีตา- ไทยของพระเจ้าอนรรุทฯ ว่าเป็นผู้นับ
 ปคิมิ คตฺส อทาดิ คิ สฺตฺวา ถือพระพุทฺธาทิรัตน พระองค์ก็ได้ส่ง
 อนรรุทราชฯ มหาชเน มทานครโค พระพุทฺธปติมากภาพฺสีตา ที่พระองค์
 เอกิ กภาพฺสีตปคิมิ อาหฺราเปตฺวา ทรงตั้งการบูชาอยู่นั้นไปถวาย พระ
 ปุเชตี เจ้าอนรรุทราชฯ ๆ ได้ทรงทราบก็มี
 พระไทยยินดีบ้างร้องฝูงชนชาวพระ
 มทานครให้แห่เชิญพระ กภาพฺสีตา

องค์นั้นไปทำการบูชา

ดศฤ ประนิพพานโต ทิวัดดาธิเก	แต่กาลพระพุทธรูปประนิพพานมาประ
วสด์สหัสสปริมาณ จมมเทวี กา-	มาณ ๓๒๐๐ ปี พระนางจามเทวีได้
พสด์ลาปติมี อาทาย ถอปรว อา-	เชิญพระภาพศิลาปติมาไปจากถว-
คนชวา หริปัญชเย รชช กาวเรตี	ประ แล้วเสด็จราชย์อยู่ในเมือง
	หริปัญชีย

ด่า จ มกฏจ้านี ดมปตตกาเด	พระนางจามเทวีนั้น เมื่อเสด็จถึง
มกการาม กาวเรตวา ตคเกตี	คำบด มกฏ ดถาน ได้ให้สร้าง พระ
ภาพศิลาปติมี ปฏูจเปตี	อารามเรียกมกการาม ๑ ประดิษ-
	ฐาน พระ ภาพศิลา ปติมา ไว้ณพระ
	อารามนั้น

ศฤปาทาย อิทานี ศโย อาราม	ด้วยเหตุ ที่ได้ออ เขาคำบด ที่ พระ
อาทรพุทธรามนติ วทนติ	นางประทับนั้น เคยจนชาวชนทง
	หลายได้เรียกพระอารามนั้นว่าอาทร
	พุทธราม

จมมเทวี ปน สุ่มมราชานี	เบองว่า พระจามเทวีได้ให้พระ
ศฤการปรเว รชช กาวราเปตี	เจ้าสุธรรมราช ไปเสด็จราชย์ อยู่ใน
	เมืองคักการปร

ศทว กิร สุ่มมราชา ศฤการ	ตั้งเรื่องราวมี่มาว่า ครั้งนั้นพระ
รชช กาวเรโต อตตนา บริหริ	เจ้าสุธรรมราช เมื่อจะเสด็จราชย์

กาฬลิตาปติมํ สุธมฺมปุโรโต อาน-
ยิตฺวา คฤการปรุมฺหิ อิมํสมิ สุ-
ธมฺมาราเม จเปตี

อยู่ในเมืองตักการ ได้เชิญเสด็จพระ
กาฬลิตาปติมา ที่พระองค์ตั้งการ
บูชา อยู่ ออกจาก เมือง สุธรรมปุ
แล้วประดิษฐานไว้ในวัดสุธัมมาราม
ใหม่เมืองตักการบูรณ

ดำ หิ สุธมฺมปุโรโต สุธมฺเมเน
รณฺญา อานิตฺวา คธฺมา สุธมฺมา
นาม สุธมฺมราชา ปน กาฬลิตา-
ปติมาย อจฺตภาวํ ปฏฺยมาโน
ศกฺกริตฺวา เจว อนฺนฺเปตํ ยาจิตฺวา
จ อิมํ มหาพุทฺธรูปํ นิชาทเนน
วิชฺเฌิตฺวา คธฺมํ มหาพุทฺธรูปे ตํ
กาฬลิตาปติมํ จเปตฺวา สุธาย
ติมฺเปตฺวา ปากฺกํ อภาตี ตํ จ
ตโต ปฏฺยาย เทวมนุสฺसानํ ปุชฺชา-
วิเสสํรทา ยาวชชตนา

พระพุทธรูปกาฬลิตาปติมานั้น เป็น
ของพระเจ้าสุธรรมราชา ได้เชิญมา
แต่เมืองสุธรรมปุระ เหตุคั้งนั้นพระ
กาฬลิตาปติมาจึงเรียกพระสุธรรม
(ต่อมา) ส่วนพระเจ้าสุธรรมราชา
ได้ปราณาวาจะมิให้พระกาฬลิตาปติ-
มาเป็นจตาจต จึงทรงทำตักการ
บูชาด้วยพระองค์เอง แล้วจึงวอน
ขออนุญาตให้เจา พระมหาพุทธรูป
องค์ใหญ่ด้วยเหล็กตักกั แล้วให้
ประดิษฐาน พระกาฬลิตาปติมา ไว้
ในองค์พระมหาพุทธรูปนั้น โบกปูน
ทำให้เป็นปรกติไว้อย่างเดิม พระ
พระกาฬลิตาปติมานั้น จำเดิมแต่
นั้น ก็ได้เป็นที่บูชาพิเศษตมแก่เทพา

อนรุทธราชา ปน หริปุณฺชเย มนุษย์ทั้งห้าตาย ตลอดมาจากนทุกอนัน
 พุทธดำถนถุส ไซคนภาว ฐตุวา ทราบว่า พระดำถนารุงเรืองอยู่ใน
 คุฏจมานโส ภิโย ฐถนถุส ไซ- เมืองหริปุณฺชย ก็มีพระไทยโสมนถ
 ติปุฏจยมาโน ยา ปน อกคฺโน ปราณจะบำรุงพระพุทฐดำถนาให้
 มหานคราธิปติภา ราเชน ทินนา รุงเรืองยิ่งขึ้นไป ส่วนพระดีชิกาท
 ดีชิพุทฐกาถสีดาปติมา หริปุณฺชเย สีดาพุทฐปติมาองคฺใดที่พระมหานค
 จมฺมเทวียา คฺยเว ปาเหติ ราชปติราช ประทานแก่พระ องคฺมา

พระองคฺ กิ่ง พระ ดีชิกาทสีดาพุท
 ปติมาองคฺนั้นไปถวายแก่ พระนาง
 จามเทวีในเมืองหริปุณฺชย

คฺตฺมี ชเน ตา จ จมฺมเทวี ในขณะนั้น พระนางจามเทวีให้
 มหนคยถ์ นาม อกคฺโน ปุคฺคิ เตจฺจไปเมืองเซตางคนคร เพื่อจะ
 ทถถนคฺถาย เซตางคนคร อกคฺมาติ เยียม พระเจ้ามหนคยศฺราชบุตรของ
 ราชทุตา ปน เซตางคนคร คนคฺวา พระองคฺ ฝ่ายราชทุต (ของพระ
 คคฺถ จมฺมเทวียา ดีชิปติมิ อกถุส เจ้าอนรุทธ) ไปถึงเมืองเซตางค
 จมฺมเทวียา อากมนกาเถ มหนค- นครแล้ว ถวายพระดีชิปติมา แก่
 ยถฺราชา อกคฺโน มาคฺยา ดีชิปติมิ พระนางจามเทวีที่เมืองเซตางคน
 คณฺหิตฺวา เซตางคนคร ปุเชติ ครนเมื่อพระนางจามเทวีเตจฺจถมิ
 มา พระเจ้ามหนคยศฺได้รับพระพุท

ดีชปีติมา ของ พระ มารดา ไว้บูชา
ณเมืองเขตนางค์

คทา กิร สุปุรหมา นาม อิมดมี้	ครั้งนั้นได้ยินว่า มีฤษชข้อสุพรหม
อนาคคิ ทิดวา อิทมพรวติ สจาย	ได้ตั้ง เห็น กาด อนาคคิแล้ว กต่าง
ดีชปีติมา วงกนทียา ปุรตุลิมติร-	เรื่องนั้นไว้ว่า ถ้าหากว่าพระพุทธรดีช
ภาค จิตา มนุด้าน มหนคิ	ปติมาน ได้ประดิษฐานอยู่แต่ใน
วุกุทธิการณ น ภวิสุตติ สจาย	ภาคฝั่ง ควันออก ของ แม่น้ำวงกนที่
คตัส ปจุนิมิตรภาค จิตา มนุด-	ความเจริญยิ่งใหญ่มากไม่มีแก่คนทั้ง
ด้าน วุกุทธิการณ ภวิสุตติ	หลาย ถ้าหากว่าได้ประดิษฐานไว้
	ในภาคฝั่งควันตกของแม่น้ำนั้นแล้ว
	เหตุการณ์จักให้เป็น ความเจริญแก่
	ฝูงคนทั้งหลาย

คตมา อิท นนเขตนางคบุรี มา-	เพราะอาศัยเหตุนี้ ในคราวสร้าง
บิตกาเด ดีชปีติมา นครตัส ปจ-	เมืองเขตนางคนครใหม่นี้ พระพุทธรดี
นิมิตดาภาค เดตกุฏารามหิ ป-	ชปีติมาเจ้าจึงได้ประดิษฐานอยู่วัด
คิฏจิตาคิ เวทิตพพนติ	เดตกุฏาราม ในภาคควันตกแห่ง
	พระนคร ขอให้ชนทั้งหลายรู้ไว้ดังนี้
	เถิด

ดีชพุทธรปติมาย	อุปปคติกาโต	กาดอุปคั แห่งพระพุทธรดีชปีติมา
ปริปณโน		จบเท่านี้

๓๒ เรื่องสร้างพระปติมาด้วยแก่นไม้จันทน์

ยมปณ ปุพฺเพ ตีริชฺฌมจกฺกตฺ- ฝ่ายเรื่องชำระพระไตรปิฎกอันใด
 ติตฺติททราชาธิราชฯ ตีบิฎกกรรมหา- ในกาลก่อนครั้งพระเจ้า ตีริ ชรรณ
 เถเว อัจฉินฺตฺวา อตฺตโน บิฎกตฺ- จักจรรตฺติราชาธิราช ได้ได้ออกพระ
 ยมกฺขรฺ ไล่ซาเปตฺวา คตฺตฺยฺจฺบ- มหาเถรทรงไตรปิฎกทั้ง หาดายให้
 นตฺถิ มหาโพชารามเม มนฺทิมกาสี ชำระอักษร พระไตรปิฎก ของพระ
 องค์ แต่ได้สร้างพระมณฑปขึ้นไว้
 วัตฺตมหาโพชาราม เพื่อประดิษฐาน
 พระไตรปิฎกนั้น

คตฺถ มนฺทิมกาสี ถิ่นตฺถาย อย- นครกฐนเปนของโบราณ ที่พระเจ้า
 ยเกน ตีริชฺฌมจกฺกตฺตินา อตฺตโน ตีริชรรณจักจรรตฺติ พระโอบยกาแด
 บิฎฺราเชน อตฺตนา จ ชาริตฺ โปราณิ พระบิฎฺราชของพระองค์ได้ทรงสร้าง
 นครกฐนฺ ติ ราชา อกฺขรมนฺทิม ด้ร้จ้ด้ว เพื่อให้เป็นของถาวรแก่
 การารเปตี พระมณฑปแห่ง พระไตรปิฎก นั้น
 พระราชาเจ้าได้ให้ท่านนครกฐนนั้นเป็น
 อักขรมนฺทีย

คตฺถ จนฺทนพิมฺพตฺถ อยมานุปฺ- คตฺถเห็นไปเป็นอนุพุทธิกถา เรื่อง
 พุทฺธิกา พระจันทนพิมพ

ปเสนทิโกตฺโต ทิร ราชา ตา- คตฺถได้ตั้งนับมาว่า พระเจ้าบิฎฺเสนทิ
 วจฺฉิตฺยิ อานนทตฺเถรตฺถ ติพฺพิชเจ- โกตฺตรราช ได้ให้สร้างพระจันทน

ตียนบุญฉาโต ปจญา สกตโตกตต์ พิมพ์ไว้ในเมืองสำวักดิ์ เพื่อประ-
 วนทนาทึ ปุณณพ็ชโรปนคตฺ อิทฺ โยชน์แก่อัน ปตฺก พ็ชค็อบญมึมีการ
 จนทนพิมพ์ การาเปตี ไหว้เป็นต้นของสัคตวโลกทั้งปวงภาย

หตั้งแต่เจคัย ๓ อย่างที่เป็นพุทธา
 อนุญาตแก่พระอานนทเถรเจ้าไว้

ยทา วิตคฺฤ รัชช กาวเนเค ตทา ในกาลครั้งไร เมื่อรัชกาลพระ
 สวณณภูมิย ราชธา คมานยิตฺวา เจ้าวิคตฺฤราช ครวงนพระราชาเจ้า
 ปุเชตี (บั้งเสนทโกสต) ได้เชิญเอาพระ

จันทนพิมพ์น มายูชาไว้ในเมือง
 สววรรณภูมิ,

ยมทึ สวจฺนเร ราชธา กาวเรตี หากจะถามว่า “พระราชาเจ้าได้
 จนทนพิมพ์กั ตโต สคติมวสสฺมทึ สววังพระจันทนพิมพ์ในปีใดพึงกล่าว
 ภควา ปรีนพิพฺโต ว่า” ตั้งแต่ได้สร้างพระจันทนพิมพ์

แล้วมาได้ ๗ ปี สวมเด็จพระผู้มีพระ
 ภาคเจ้า จึงได้เสด็จเข้าสู่ พระ ปรีน
 พาน,

คํ สวณณภูมิราชธาโน ปรมปราย พระเจ้าสุวรรณภูมิราชทั้งหลาย
 ปุชฺย วัตตสสฺสทตฺก อคคํ นิพพา- ได้ทรงบูชาพระจันทนพิมพ์นสืบ ๆ
 นวสสฺสโต ตียา กันมา, คณนาคั้งแต่พุทธปรินิพพาน

ได้พันปีล่วงไป

สุธรรณภูมิยาธิปไตย โฉม ชาติ บังเกิดพระเจ้าอาทิตย์จรรยาในวงศ์
 อาทิตย์จรรยา นรปติสต์ธรวโย ปุตุ- สุธรรณภูมิยาธิปไตย เป็นพระราชบุตร
 โศ สุธรรณภูมิปรุคมา นยิตวา ส้มเด็จพระนรบดีราช ได้เชิญเอา
 สยามเทส วิเขตชนปเท วิเขตคิ- พระจันทนพิมพ์นั้น มาแต่สุธรรม
 วิโน มตฤเท นคร มาเปตุวา คตฤ ภูมิปรุคแล้ว (เสด็จไป) ทรงสร้าง
 จัรั ปุเชติ พระนครเหน้อยอดเขาวิเขตในวิเขต
 ขนบทในสยามประเทศ ทรงตั้งการ
 บูชาไว้ในวิเขตครั้นนั้น ตั้งกาดช้
 นาน,

คิ คตมี หิ กิวิ วิเขตนคร คัด- แท้จริงมีเรื่องราวเด่าว่า พระ
 วสต์ธานี นวสต์ปริมาณกาด ป- จันทนพิมพ์ได้ประดิษฐานอยู่ในวิเขต
 คิวสุหิ พุทธรัชิตเถโร ปน นครนั้นตั้งกาดประมาณได้ ๘๓๐ ปี
 ตมาทาย วิเขตนคร สุธรรณภูมิสต์ ภายหลัดมา พระพุทธรัชิตเถร
 ธวโย อทาสี โส กิวิ ราช เจ้า ได้เชิญเอาพระจันทนพิมพ์นั้น
 ทสต์ธานี ปุเชติ ถวายแก่พระเจ้าสุธรรมภูมิราช ใน
 วิเขตนคร พระเจ้าสุธรรมภูมิราช
 นั้น ได้ตั้งการบูชา ๓๐ ปี

ตโต ปน สุตุชิกเนตรว ราช เบบองหลัดมาพระเจ้าสุตุชิกเนตร
 ตมานยิตวา โส สุตุชิกนคร ทส- ราช ได้เชิญเอาพระจันทนพิมพ์มา
 วสต์ธานี ปุเชติ ตโต ปน สิวคเถโร บูชาไว้ในพุทธินคร ๓๐ ปี ภายหลัด

คมานยิตฺวา วิชฺชกรฺวเฐ พฺตฺนาม- พระสีวลีเถระ ได้เชิญพระจันทน
 คาม เอกธฺตํ ดุทฺทกธฺตํ อทาสี พิมพ์ ไปให้แก่ดุทฺทกผู้หนึ่ง ชาว
 ไล้ คํ เทรธฺวธฺตํ ปุเชตี บ้านพฺตฺนามคาม ในแคว้นแคว้นวิเชต
 ฐึ ฐึ นายดุทฺทกได้บูชาอยู่ ๓๓ ปี

คโค พฺตฺปนฺนเร อภยคฺคเธร ค่อมมา พระ อภยคฺค เธร ได้ นำ พระ
 คมานยิตฺวา ปุเชตี จันทนพิมพ์นั้นมาบูชาอยู่ในพฺตฺปนฺน
 นจฺริธฺวธฺตํ ไล้ ดุทฺทโก คโค คํ ในไม่ช้านานนักนายดุทฺทกก็ไปเชิญ
 พฺตฺคาม อานยิตฺวา ปุเชตี พระจันทนพิมพ์นั้นไปบูชาไว้ในบ้าน
 พฺตฺคาม

คโค พุยาธฺวกรฺวเฐ โมถึ นาม ถัดแต่นั้นมา อื่บาคก็ชื่อว่า โมถึ
 ชฺวปาสโก ปทุมาราม คมานยิตฺวา อยู่ใน แคว้นแคว้น พุยาธฺวกรฺวได้เชิญ
 ธฺวจฺริธฺวธฺตํ ปุเชตี เขาพระจันทนพิมพ์นั้น ไปไว้ในวัด
 ปทุมารามได้บูชาอยู่ตลอด ๖๐ ปี

คโค ยุตฺถธฺนจฺริโร นาม พุยา- ถัดแต่นั้นมา พระเจ้าพุยาธฺวกร
 วนฺทราธิปติ คมานยิตฺวา วิชฺชวิหारे ธิปติทรงพระนามว่า ยุตฺถธฺนจฺริ
 ชฺวาปยิตฺวา ปุเชตี นิพฺพานกาลโค ได้เชิญเขาพระจันทนพิมพ์นั้น ไปประ
 ธคคํ วจฺตํ ทฺวิธฺตํ อฏฺ- ติษฐานบูชา ถัดการุไว้ในวัดวิชัยวิ
 จฺวารธาธิกานี อฏฺฐธฺตํ สกฺราธาโค หาร

มฺถิกธฺวธฺตํ จนฺทนพิมพ์ ปติฏฺ- พระจันทนพิมพ์ได้ประติษฐานอยู่
 จิตํ ธรวิชัยวิหาร พาวธฺตํ วจฺตํ ธิ ในพระวิชัยวิหาร ๒๒ ปีในปีชวดคัก

ราช ๘๓๘ เป็นปีที่พุทธปรินิพพานล่วง
แล้วได้ ๒๐๐๐ ปี

ศโต เสนาปติมหาเถโร คมา- ดำดั้นนั้นมา พระเด่นาบคัมมหาเถร
นยิตฺวา นพพิดินครสต์ ปุพฺพทิสได้เชิญเอาพระจันทนพิมพนั้นไปประ
ปริกุชชา พาทิเร อโธการามะ คิชฐานบุชาไว้ในอโธการาม ภาย
จุเปตฺวา ปุเชตี นอกกำแพง คำนบุพพทิสแห่งนพพิ
ดินคร

จตฺตพธิดาธิกขุจธตานิ สกรา- พระจันทนพิมพได้มาสู่ นพพิดินคร
ชโต กุกุกรหายเน พิมพ นพพิ- ในปัจฉิมศตวรรษศักราช ๘๕๐ ปี
ตีมากค

ปจฺจมาคฺคเน ตธฺต กาวเนเต คิต- ในกาลแรกพระจันทนพิมพมาถึง
กราชาริราเชน ปจฺจเน อโธการามะ พระเจ้าคิตกราชาริราชผู้ประเสริฐ
วธฺตธานี ปณฺณรธกั ได้สร้างอโธการามอยู่ ๓๕ ปี

ศโต ปาเทโถ นาม มหามจฺโจ ถัดแต่นั้นมา ปาเทวมหาอำมาตย์
คณฺนยิตฺวา พุยาจฺจเร วิชยวิหาร ได้เชิญเอา พระจันทนพิมพนั้นไป
ชาปยิตฺวา ปุเชตี ปณฺจปณฺญาต- ประคิชฐานบุชาไว้ในวัด วิชยวิหาร
ธตฺตา อจฺจ วรวิชยวิหาร วธฺตธานี ในแคว้นพุยจรัฐ ในปีศักราช ๘๕๕
อจฺจจธฺตติ พระจันทนพิมพนั้นอยู่ในวรวิชยวิหาร
๒๘ ปี

ศโต คิตกปนตฺตาริราชา มณิ- ถัดแต่นั้นมา พระเจ้าคิตกปนตฺตาริราชา

กาธิปติมหามจุจํ ตมานยิตฺวา มา- ธิราช รับผิดชอบให้หมื่นกาธิปติอํามาตย์
 ฆมาเต อฏฺฐมียํ ปุพฺพาราม เชนฺยไป ประดิษฐานไว้ใน วัดบุพพา
 ปติฏฺฐาเปตี ราม ณวันอัฐมู่เดือน^๓

ทุกฺขิราชทุคมบี มิตฺตธมฺมํ สห- พระนราธิปราชได้ให้ทุกฺขิราชทุค
 ราเปตฺวา ปุพฺพาราม จนนพิมพิ ผู้มีศรัทธรมเชิญพระจันทนพิมพณ
 วธาเปตี นราธิไป มาไว้ในพระบุพพาราม

เศอตั้งศักราชกั อฏฺฐสัตฺถกฺกราชโค ตั้งแต่ศักราช ๘๘๓ ปีมะเด็ง พระ
 สปฺปดฺสัสมฺหิ นพฺพิลลํ อากคฺ จน- จันทนพิมพิได้มาตั้งเมืองนพพิลลํ โดย
 ทนพิมพกํ นพฺพานกาตโคตคฺคํ วธ- กาดที่พระพิมพิได้ตั้งลงมา แต่กาด
 สานิ ทิวสัหฺสัตคํ ปณฺจสัฏฺฐิอธิกณฺญจ พุทฺธปรินิพานล่วงแล้ว ๒๐๖๕ ปี
 พิมพาคมนวธสัโต

อิจฺเจตํ สัเชปโค จนนปติมาข บริเนทกถาวด้วยพระจันทนปติมา
 กถา ปริจฺเจตโท วิคฺฤทฺวารโค ปน โดยตั้งเชปด้วยประการดังนี้ แต่
 ธรจนนธารเว นาม นิธานเ อา- ความพิศดารได้มีมาแต่ไว้ใน นิทาน
 คโคเยวาคิ พระจันทนธารเว

จนนปติมาปริจฺเจตโท สมนฺโน บริเนทว่าด้วยพระจันทนพิมพปติ
 มา จมบริบริรณแทน

๓๓ เรื่องก่อกำแพงศิลาเมืองหริปัญชัย

คโค ปริ สิริยสัวติเทวี่ มาม แต่กาดนั้นมา พระราชมารดา

ราชมาตา คิริยวาปีธิปติโน นาม พระนามว่า สิริยวดี ได้ทรงสดะ
 มหามัจจุสด์ นิวาสนคาม์ ดัมมสด์ บ้านเดิมของมหาอำมาตย์ ชื่อคิริย
 อารามตถกย ปริจฺจชฺชิ ปริจฺจช- วาปีธิปติ เพื่อถวายเปนอารามแก่
 ธิตฺวา จ ปน อิมถัมมิ วสุเดธ มุสิก- สงฆ์ ครั้นพระองค์ทรงสดะแล้วให้
 สกฺกราเช เชฏฺฐมาตฺตสฺส สกฺกปท- ก่อพระเจดีย์ในสถาน ที่นั้น คือตั้งถุก
 เขยว ตตฺถ เจตีย์ จินาเปตี ปักษ์แห่งเชฐฐมาต ในปิ่นเปนมุสิก
 สกฺกราช

อิมถัมมิเขว มุสิกวสุเดธ คิตฺถป- ในปีชวตฺนเอง พระคิตฺถปนัดดา
 นตฺตาริราชว มหาจันติตฺถเถ ม- ธิราช ได้สร้างถุฬพานใหญ่ในท่ามหา
 หนตฺติ เตตฺถุ กวาเรตฺตวา อาธ่าพห- ถุฬพาน แต่ในวันเพ็ญเดือน ๘ ได้ให้
 ปุณฺณมิมิยฺ พุทฺธปมฺมุเช ตโย สม- นิมนต์พระสมณคณะทั้ง ๓ อันมี
 ณคณเณ นิมนตฺเตตฺตวา มหนฺเต เต- หน้าที่ต่อพระพุทฺธเจ้า แล้วถวายมหา
 ตุมฺพิ เตตฺตรคฺคจฺจนฺทนโกเตยฺยบีณฺท- ทานถุฬถาคือ จันท์นขาว จันท์นแดง
 ปาตสฺสชาติ มหาทานํ อทาตี ผ้าไหม บิณฺทบาท ในถุฬพาน
 ใหญ่ (นั้น)

อิมถัมมิเขว วสุเดธ มิคฺคิรมาเต ครนฺวัน ๑๒ ค่ำ ชุณฺหปักษ์เดือน
 ชุณฺหปกฺชสฺส ตฺวาทสฺมิมิยฺ สิริยวดี อายปิ่นเอง สัมเด็จพระนางสิริยวดี
 นาม เทวี่ ราชมาตา คิริยวาปีธิ- เทวี่ราชมารดาเจ้า ให้สร้างบริกรรม
 ปติโน นิวาสนคามเ กตารามถัมมิ การยกถึตรยอตเจตีย์ ในพระอาราม
 เจตียกฺกุญฺเ ฉคฺตาโรหนปริกมฺมณฺจ ที่พระองค์ก่อไว้ในบ้านเดิมของคิริย

มหาวิหารสุด อุฏฐานปริกมมญจ วาปีริบตีแห่ง ๓ ด้วัง อุฏฐานปริ
กาเวตี กรรมมหาวิหารแห่ง ๑

อิมตัมเขจ โถถการาเม คิตถป- ในปีนี้เอง พระเจ้าคิตถปนัดดา
นคตาริราชา หริปุณชยมหาธาตุ- ริราช ได้ทรงปรารภที่จะด้อมพระ
เจดีย์สุด รกชนคฤถายเจจ อตตโน นครหริปุณชยด้วยกำแพงคีตา ประ
จ พตนิกายสุด นิวารนคฤถาย ดีตา- โยชนจะรักษา พระมหาธาตุเจดีย์หริ
ปาการาเวน หริปุณชยนคร ปริกฤษีคิ- ปุณชยในถการาเมด้วย เพื่อจะบ้อง
ตมารภิ กนพตนิกายของพระองค์ด้วย

คทา หิ ราชา ปุตต์มาถะ ชุนห- แท้จริงครั้งนั้น ในกาพหตัมยของ
ปภษลล ปณจมิยิ ครุวารตัม อตุ- คตกาด นิกชคตโยค อตุรธาพ
ตวรธาพเห นกชคตโยเค องคต- ครุวาร บัญจมี ชุนหบักษ เตือน
ภาตมหิ กาพหตัมเย คิตต์คคหต- ปุตต์มาถ พระองค์ได้ตั้งให้พตนิกาย
ตตชยาย โรหิตมहाเสนาปมขลลล- กำหนด ๓ แด่น มีโรหิตมहाเสนา
พตนิกายสุด ลิตาปการิ จินาเปตี เป็นประธานก่อกำแพงคีตา

จินนโต จ ปน ปจจิมทวารโต เมื่อเริ่มการก่อกั้นได้ให้ตั้งมีอกบ
ปฏุช่าย จยน์ อกาถ กรกเถ คม- ตั้งต้นแต่ประตูวันตกไป
โหรา จ เมถะ องคารโก วลี (ฤกษ) คมโหราฯ อยู่กรกฏ
ครตุตัม ลิงเห ตุเต สุกุโร วิจจิกะ อังคาร อยู่เมษ พฤหัตต์ปตี อยู่สิงห์
รวีไธรกา มาเปตวา พุทโธ สุกุโร ศุกร์ อยู่ตุล ออาทิตย์แดเดาร์ อยู่

• ราชกุมัง

เมธ มงฺกเร สดี คิฏฺฐติ พุทฺธิกา สร้างแล้ว พุชฺเตศุกร้อย
เมษ จันทรอยู่มังกร

หริปฺปุชฺชมหาธาตุ รกฺขนุโต ชม- พระเจ้าธรรมราช เมื่อรักษาพระ
มราชโก สดีฏฺฐกาย ปาการิ จิ- มหาธาตุหริปฺปุชฺชย ครั้งนั้นได้ให้พด
นาเปสิ พตฺตินิกายํ หริปฺปุชฺชนยครุสดี นิกายก้อก่าแพง อีสฺฐีคิตาเด
ดีตาปาการิ

อปจินกาโต ปริปฺปณฺโณ การก้อก่าแพงคิตา เมืองหริปฺปุ
ชฺชนคร จบบริบริรณฺแทน

๓๔ เรื่องดำดบดาวดวงศรัราช

ศรัสมิเยว ปน สกรฺวาเช คิตกป- ในศักราชนั้นเอง พระเจ้าติดก
นตฺตาริราชา รตฺตวณฺมหาวิหาริ ไซ- ปนัตตาริราช ปราถนาจะให้รัตวัน
ตฺยนุโต นตฺติทานิ ดีหฺพตฺต่านตฺต มหาวิหารรุงเรือง จึงทรงดำริหว่า
มหาธำมึ รตฺตวณฺมหาวิหาโร จ เดียวนี้ พระมหาธำมึของดีหฺพ
อติชิตฺตโน ยนฺนุนาหิ รตฺตวณฺมหา- ตฺต่านาไม่มี แตรัควันมหาวิหารก็
วิหาเร ดีหฺพตฺต่านตฺต มหาธำมึโน ขำรุดโทรมตงไปนัถแล้ว ออย่าเดย
จ่าเน วตฺตีคฺ มหาโพชารามาธิปตฺตฺยคฺ เราจักนิมนต์พระ มหาเถร ตัถกรรม
สทฺทฺสมมตฺตฺนฺจิริ นาม มหาเถร ตฺตฺนฺจิริ ผู้เป้นอชิบตีวตฺตมหาโพชา
นิมนฺตฺยิสตฺตฺมามี งามให้มาอยู่ในตำแหน่งพระมหาธำ
มึของดีหฺพตฺต่านาเถิด

ตลา หิ กเต รศุดอนมหาวิหาร ครั้นเมื่อเราจักทำดั่งนั้น รัศวัน
 อติวิย วิโรเจตต์ติ ดีห์พสาธณญ มหาวิหารก็จะได้รุ่งเรือง ดำรงนา
 ปคคหิต โหตติ จินเคตติ จินเคตวา ของดีห์พ นิกาย ก็จะเป็น อันเราได้
 จ ปน ราชา มาฆมาเด ประคัมประคองแล้ว

ชุนหปภุชด์ ทวาทสมิย โสธ- ครั้นทรงพระดำริห์ดั่งนั้นแล้ว ณ
 วารด์มี รศุดอนมหาวิหารเว มณ- วันเดว ๓๒ คำ ชุนหปภุชด์เดือน ๓
 ทปปลด์ เจว ปริเวณศด์ จ สำนัก พระราชาเจ้าก็ได้ทรงเริ่มชำระสถาน
 โสธิตุ สมารภิ มณฑปในรัศวัน มหาวิหาร เตะบริ
 เวนด้วย

ตมฺหิเยว มาเด กาดปภุชด์ ครั้นณวัน ๔ ปาติบทกาพภักษ
 ปาติบทกเวเต พุทธวารด์มี สยเมว เดือน ๓ นั้น พระราชาเจ้าก็ได้ตั้งไป
 ราชา รศุดอนมหาวิหาร คนศุวา ยังรัศวันมหาวิหาร ทรงตรวจตรา
 ตยเว สำนัก วิจาเวตี สถานท่พระอารามนั้นด้วยพระองค์
 เอง

ตโต ผคฺณมาเด ราชาธิปติ ดำดบ้แต่นมา วัน ๖ ทคมีชุนห
 ชุนหปภุชด์ ทสมิย สกุวารด์มี บัษเดือน ๔ เพธาประภมยามเปน
 กติกโยเค วิกาเวตมี ปสมยามะ วิกาตกติกโยค พระราชาธิบดก็
 ปริเวณศด์ มณฑปปลด์ จ ออุปฐ- ให้ทำบริกรรมอุปฐาน บริเวณเต
 สำนักปริกมม กาวะตี มณฑป

โส ปน มณฑปไป นพพิติราช- ก็แต่มณฑปนั้น เปนปราสาทเรือน

บริเฉท ๗

ว่าด้วยทศราชวงศ์ทั้งหลายที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓

๑ เรื่องทศราชวงศ์ครั้งที่ ๑

อิทานิ อวรามรตยามเทยยราชวงศ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในอวรามราช
นาคาการณ เวทิตัพพี วงศ์แดตยามไทยวงศ์ ให้บัณฑิตพึง
ออก โข จตุราดีศิรมมกชนเรตฺรุ วัไว้ในกาลบัดนี้เกิด ความว่าครั้ง
เคป็ญกานี พุทธวจนानी ชมพุกเป นนแด พระพุทธวจนทั้งหลาย คือ
ปติฏฺจิตานี นานาอกฺขเวหี นานา- พระไตรปิฏก ๘๔๐๐๐ พระธรรมขันธ์
ภาตฺฮาที โปฏฺจเกตฺตุ ดิกฺขิตานี พุ- ได้ประคิษฐานอยู่ทั่วไปในชมพูทวีป
ถนคเว ฝริตานี ได้จารไว้แล้ว ในหนังสือ จาร ด้วย
อักษรต่าง ๆ โดยภาษาต่าง ๆ ได้
แพร่ไปแต่ไว้ในพระนครทั้งหลายเป็น
อันมาก

ปุพฺเพ ปริปุณฺณานี ปุพฺเพ ปริ- แต่ก่อน ๆ มากับบริบูรณ์ดี ครั้น
ปุณฺณานี กเวเต อติถกนเค อนุก- กาดตวงไปโดยลำดับ ภายหลังก็
กเมน ปจฺจนา หายมานานี วิปตา- ได้เสื่อมไปวิปตาสไป พิรุฑไป
ตฺวานี วิรุฑฺวานี นฺจฺจฺวานี สติถถนิตานี ฉินหายไปถึงสติถถนิตก็ได้คะปะ

อากุศลมากุทานิ อนุตฺตนิชฏานิ ปนกันไป การสืบอนุตฺตนิชฏัจฉ
 มณฑทวิริยปณฺเฑาะพทาทีหิ ชเนหิ พตฺติพรายไป ชนทงฺหตาดทมิเพียร
 อกฺขรปทพญฺณชานานิ วิจาเรตฺวา แดบัญญัติแกก่าตั้งอ่อนเปนต้น ก็
 ปรวิยาปุนิตานิ หายนฺติ หาได้พิจารณาอักษรแดบทแดพยัญ
 ชนะทงฺหตาดไม่ ทงฺมิได้ตั้งใจเด่า
 เรียน ย่อมเดื่อมไป ๆ

อถ ตานิ ตฺยามราชปเทศ ๑ ฅนกาถนัน พระพุทฺธวจนะมีอูก
 มทฺชราชมหาดานปเทศ ๑ ราชป- ไตรยทงฺหตาด ได้ประคิษฐานอยู่ใน
 .เทศ ๑ กมุพฺชเชมหัดรามราช- ตฺยามราชประเทศ ๑ ในมัทชราช
 ปเทศ ๑ อวฏฺฐากวมมราชปเทศ มหาดานประเทศ ๑ ในราชประเทศ
 ๑ ปคิฏฺฐิจิตานิ อณฺเฑตฺตฺ ปเทศตฺตฺ (ประเทศราช) ๑ ในกัมพูชเชมแต
 รุญฺณยานิ น โหนฺติ เคตฺตฺ สาดฺเน หงษารามราชประเทศ ๑ ในประเทศ
 รุณฺ อชานตา พุทฺธตฺตราเช เสดฺ- ตาวแตรูกามพม่า ๑ ในประเทศ
 ทฺวตฺตฺจจฺจรตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ อติกกมฺเต ทงฺ หตาด อ้น ตฺนฺนฺย ไซ หมดไม่ มีเดย
 พุทฺธตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ นานากรณฺตีหิ ปริหายติ เพราะคนทงฺหตาดเหล่านี้ ไม่รู้จัก
 คุณพระตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ ครนเมื่อพระพุทฺธ
 ศักฺกราชได้ ๒๐๐๐ ปีเศษตวงไป พระ
 พุทฺธ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ ก็ได้เดื่อม ด้วย กรณฺนฺย
 ทงฺหตาดต่าง ๆ แด

ติดาที่ตฺตฺ กุตฺตมเมตฺตฺ มนุสฺสตา ชนทงฺ หตาด ที่ชวน ชววยใน กุศฺต

พญาอตา จ อพญาอตา จ สันตนาเน ชรรรมมีคีตเป็นคันทักดี ที่มีได้ชวน
 ได้ภนุการา อณวมณณสัส อีส- ขวาก็ดี ย่อมมีฉันทาม่องไล่แด
 สรีเย อิจฺฉาปกตา อณวมณณ มีคมต ดังคนมีกรีชยาต่อความ
 ดังคามเ อุตฺต่าหิ ชเนนติ เป็นอิศรภาพแห่งกันแดกัน ได้พญา-
 ยามให้เก็ดตั้งครามต่อกันแดกัน

หัตถารามรบเพส จ อวภูกาม- มหาตั้งครามนำลยคสของอย่างยั้ง
 วมาบเพส จ อากฎโต มหาไซร- เป็น ที่สวก สห้าน ใหญ่ ได้ ก่อขึ้นใน
 รุโป มหาภัสรูโป มหาตั้งคาโม เมืองหงษารวมประเทศด้วย แดใน
 ปากโอ อโหสิ อวภูกามพม่าประเทศด้วย ตั้งแต่
 นั้นเป็นกันมา

เต ขตติยา เทว ภาค พตนิกาเย กระษัตริย์ให้ถ่านน ได้ยกพตนิกาเย
 อาทาย ยุทธภุมิ คจจนตา อณ- ทั้ง ต้องฝ้าย ไปสู่ตั้งนาม รบปล้นพระ
 ณวมณณ นคร วิตุมปนตา วิณิ- นครซึ่งกันแดกัน ให้แตกพินาศไป
 ทนตา พตนิกาเย ยุชฌาปนตา ได้ยกพตนิกาเยรบกัน ช่าพันกันตาย
 ซาฎาปนตา พหู มรณติ ดังมากต่อมาก

เอกทา อวณโยป ปราชย์ หัตถา- บางครั้ง พระเจ้าหงษารามราช ได้
 รามราชา คจจนโต สัมปตติยา ถึงความพ่ายแพ้ แก่พระเจ้า อวราช
 วินาโส พหุทุกโช ปุคตทาวจิตโต ก็เปน ความ พินาศ จาก ราช สัมบัค
 มรณ จา จ คจจนติ เสดวยทุกขเป็นอันมาก พตติพราก
 จากตูกเมี้ยถึงความตายก็มี

เอกทา หังดารามรรณโณ ปราชย์ บาง ครั้ง พระเจ้า ฮาว ราช ได้ ถึง
 ศจณฺโต ฮาวราชา ตถาวโธ ความ ปราชย์ แก่ พระเจ้า หงษา กั่ม
 มรณฺ ณา ศจณฺติ อาการวิบัติ เช่นกัน แดกัน แดถึง
 ความตาย กั่ม

เต ราชานो ตถิวาเว จตุตถวาเว พระราชาทั้งหลายนั้น ได้มีชัย แด
 จ ชยปราชยา จ นครณฺจ ความ- ปราชย์ในวาระที่ ๓ ที่ ๔ ก็ได้ทำให้
 นิคมณฺจ นานาปเทธณฺจ เตปฏิก- พระนครด้วย บ้านแดนนิคมด้วย นา
 พุทธจณฺจ นานาการณฺหิ วิ- นาประเทศด้วย แดพระไตรปิฎก
 นาเสณฺติ ด้วย ให้พิเนาศไปด้วยเหตุต่าง ๆ

อถ สัตตานิ อกุตตกมฺเมน นา- ถ้าคับนั้น ดั่งครามเปอันมาก
 นาปเทธฺสุ มหาโฆรรูป พหุสง- มายนำดยศดยของ เกิดขึ้นในประเทศ
 คาโม อปฺชชติ พหุวินาสา พหุ- ต่าง ๆ ด้วยอกุศตกรรมของสัตต
 ปาตกา อณฺณมณฺณวิภาจวา เอ- จึงได้ถึงความพิเนาศใหญ่ แดพัตติ
 กจฺเจ มนุสฺสา มาตา ปิตโร จ พรากจากกันแดกันไป มนุษย์บาง
 ปุคฺคทาเว จ ฌาติสาโตหิเต จ จำพวกก็ได้ทิ้งบิดามารดาเสีย ทั้ง
 ฉทุเทควา ทิโสทิสํ ปลายนฺติ ตกทั้งเมียแเดญาติสาโตหิตทั้งให้ตาย
 เสีย พวกนี้หนีเอาตัวรอดไปตั้งที่สา-
 นฺทิสํ

เอกจฺเจ มนุสฺสา ปจฺจามิตฺเตหิ เหล่ามนุษย์บางจำพวก พวกบัจ-
 จ โจรเวหิ เต ทิสฺสา อุนฺพชนฺเตหิ จามิตรบ้างพวกโจรบ้างพบเข้าแล้ว

คเหตฺวา ปหฺรณคเหที จ วิตุมุปนคเหที กัได้ตามจับได้ เบียดเบียดพุกบับ้าง
 จ ขาญเณคเหที จ วิหิตฺมานา ปลั้นเอาของบ้าง ข่านเดียบบ้าง ให้
 วินาเสฺนติ พินาศไป

เอกจฺเจ มนุสฺสา ทาสญฺจ ทา- มนุษย์บ้างพวก ถูกบ้างจามีตร
 สตีญฺจ ภริยญฺจ กคฺควา ปจฺจามิตคเหที เบียดเบียดพ ทำเป็นทาสทาสีเดียบบ้าง
 วิเทรยิตา พหุทุกฺขา พหุโสถกา ทำเป็นเมียเดียบบ้าง แล่นทุกขเวทนา
 ปริเทวนตา นานาปเทเสฺส วสฺนติ โศการาร้องไห้รำพรรณ แยกย้าย
 กันไปอยู่ในประเทศต่าง ๆ

ภิกฺขุชนญฺจ คหฺตถาณญฺจ วิหาร- วิหารเสนาสนะของภิกษุทั้งหลาย
 เสนาสนอาวาสถา ความเคหา จ กัด บ้านเรือนของคฤหัสถ์ทั้งหลาย
 ปจฺจามิตคเหที ฉาบีตา ภิกฺขุ จ กัด ได้ถูกบ้างจามีตรเผาผลาญหมด
 คหฺตถา จ นาครา อนาถา ทุกฺข- ภิกษุทั้งหลายกัด คฤหัสถ์ทั้งหลาย
 โสถกพหุตา ทิโสถิตฺถํ ปตฺตายนติ กัด ไม่มั่งคั่งไม่มีทรัพย์ดำนามาก
 ไปด้วยทุกข์แต่โศก ต่างหนีไปสู่ที่-
 สำนุทิศ

นानาชนปเทสุ อปฺปานิ วา พหฺนึ พระพุทธวจนะคือพระไตรปิฎกทั้ง
 วา เตปิฎกานิ พุทฺทธวจนานิ ฉาบี- หลายที่มีอยู่ในชนบทต่าง ๆ น้อย
 ตานิ จ วิชฺชมานานิ จ อนารกฺขานิ บ้างมากบ้าง ได้ถูกเผาไฟก็มี ที่
 โอภินุณฺทานิ นานาวินาสํ คจฺจณฺติ เหลืออยู่ไม่มีผู้รักษา ก็ระจัดพัด
 พรายไป ได้ถึงความวินาศต่าง ๆ

นานาการณหิ กาดे क्क-
 ฌนุเต เตปิฏกานิ พุทธวจนานิ
 จตุราตีคัตถัสมมกขนุโร อป-
 ฌานิ นฏุสาणि ปรีหายนานิ โหนติ
 ครนเมอกาดแดกาด ได้ดำเนิน
 ไปด้วยเหตุต่าง ๆ พระพุทธวจนะ
 คือพระไตรปิฏกทั้งหลาย ก็นิบหาย
 เลื่อมกลายน้อยลง จากธรรมชั้น
 ๘๕๐๐๐

เตสุ เตสุ นคเรสุ อปปปณญา
 สโตภโตสมโหภาภิกขา พุทธาดเน
 อปปสตุธา วรวิเสถศุเน อปส-
 สนุตา พุทธวจนานิ อรกขนุตา
 พุสสุเต ภิกขุ อนนุคคหนุตา
 อปจจุสสุตา ทิวจิจจุณนุตา รหม-
 สงคหิ กาวเรคฺคิ อสงกโกนุตา จีวี
 กาดิ สุญญา อเหตุ
 พวคนุชยทั้งหลาย ในเมืองทั้ง
 หาดยนั้น ๆ มีบัญญัติน้อย มีโธระ
 โทสะโมหะครอบงำแล้ว เป็นผู้ม
 ครัทธาอันน้อยในพระพุทธานุชาก็มีได้
 เห็นพระคุณอันวิเศษ แต่ไม่ได้
 รักษาพระพุทธวจนะทั้งหลายไว้ ไม่
 ได้อนุเคราะห์ แดงยาเกรง พระภิกษุ
 พุสสุตฺรทั้งหลายพากันถึง ทิวฐิเดี่ย
 ไม่สามารถจะให้ช่วยกันทำความสง
 เคารวะพระธรรมได้ พากันระทั้ง
 ไว้ให้สูญเสี้ยนกาดนาน

พุทธศกราเช เทวนนุคคิตถิวจ-
 ฌนุคคตาริกานิ เอกถิวจนุคคิตถิวจ-
 อติภกนุเต พุคคณุคคิตถิวจเร อโยช-
 ฌนุคคเร รหมเม เทวนนุคคิตถิวจ เอโก
 ครนเม พระพุทธศักราชต่างได้
 ๓๗๒ ปีชาต มีพระเจ้าเอกราชทรง
 พระนามว่า สมเด็จพระรามาชิตี
 สวรรณโทต พระชนม์ได้ ๗๐ พรรษา

ราชา รามาชิปติ สุธวณโทโตติ ด้วยราช อยู่ในกรุง อโยธมธานี-
 สัตตคัตติวสดีโลก ราชัน กาเรนโต บุรุษมัย ค้ายกับเทพนคร ทรงบุญ-
 มหาบุญโย มหาโยส มหาปริวาโร ญาธิการมาก มีพระเกียรติยศใหญ่
 มหิทุทธิโก สยามราช ปุพุกุสัด- มีราชบริพารมาก ทรงฤทธิ์เดชยิ่ง
 สันนิจโย ใหญ่เป็นธงไชยของชาวสยาม ได้
 ทรงบำเพ็ญพระกุศลสมภารมากแต่
 ชาติก่อน

ปจมี นครณจ ปาสาทณจ อา- พระองค์ได้มาสร้างพระนครในครั้ง
 รามวิหารอุโปสถาคารานี จ เจติ- แรก แต่ได้สร้างปราสาทสร้างพระ
 ยณจ การาเปโต สุธวิภคต นา- อารามพระวิหารพระอุโปสถทั้งหลาย
 นาลกาเรหิ เอกุณวัสตวสธานี สเมน แด่ทรงสร้างพระเจดีย์ แต่มีงาน
 ชมเมเน สัมปตติย จิต ทานาทัน สมิโภชโดยประการต่าง ๆ พระ
 นานากุสตกมmani กรอนโค อายุ- องค์ได้ดำรงราชสมบัติอยู่เดิมด้วย
 ทปรีโยธานเ กาดมกาดี ทำนองครองธรรมตลอด ๑๘ ปี ทรง
 บำเพ็ญพระกุศลต่าง ๆ มีทานเป็น
 ตน ครั้นเมื่อสิ้นพระชนมายุแล้ว
 พระองค์ได้เสด็จทรงศพไป

ตทนนคร คัสส ปุคโค รามสัสโร ในตำบับนั้น พระราชบุตรของพระ
 นาม คัสสวสดีโลก มหาบุญโย สัม- องค์ทรงพระนามว่า สัมเด็จพระรา
 ปตติ ตภนโค คัณนิ วสธานี ราชัน เมสัสร์ มีพระชนม์ได้ ๓๑ มีบุญ

อดุลธานี ราชย์ กาวเรติ เหมือนดมเด็จพระรามเสด็จเจ้า ได้
 ตทนนครี ศัสต์ มาคุโต นคร- เดอวยราชเดอวตั้ง ๓ ปี
 อินุโต นาม สดุณณภูมินครเว ตา- ถ้าคับนั้น พระมาคุตของพระราชา
 มิโก คุณตมพงุสต์ ฌาติโก ทคต องคั่นทรงพระนามว่า ดมเด็จพระ
 อยุทธเย ศั ราชย์ วิณนุทิดวา ศั นครอินทร ได้ไปเป็นเจ้าเมืองสุ-
 ฆาเอตวา วีสติอดุลธานี ราชย์ กา- วรรณภูมิ พระองค์เป็นพระญาติ
 เรนโต พหุปัญณานิ กรโนโต ของดมเด็จพระคุณตมพงุ ได้มาแย่ง
 ที่ฆายโก กาทมกาศี ราชมดบัตในกรง อยุทธยา ได้เดอว

ฆาพระราชบุตรดมเด็จพระรามเสด็จ
 นั้นเดย ฆนเดอวยราชย์อยู่ได้ ๒๐ ปี
 ทรงบำเพ็ญกุศตบุญทงหลายเพอนัน
 มาก มีพระชนมอยู่ย่นนาน เดอว
 ได้เสด็จทวงคตไป

ตทนนครี ศัสต์ ปุคุโต ตาโม ถ้าคับนั้น พระราชบุตรของดมเด็จพระ
 นาม ปุพะ เพ ปจณา ปรมราชา พระนครอินทรนั้น ทรงพระนามเดิม
 นาม วีสติอดุลธานี ราชย์ กาวเรนโต ว่า ดมเด็จพระดาม ภายหลังทรง
 มหาปุณโย กาทมกาศี พระนามว่า ดมเด็จพระบรมราชา
 ฆนเดอวยราชย์อยู่ ๒๐ ปี มีบุญญาธิ
 การใหญ่เดอว ก็เสด็จทวงคตไป

ตทนนครี ศัสต์ ปุคุโต ปรมคิต- ถ้าคับนั้น พระราชบุตรของพระ

กนาโถ นาม ศตถ นคเว รชช กา- บรมราชานันทรงพระนามว่า สัม-
 เเรนโศ มหาปุณโณ มหาสุโข พุท- เต็จพระบรมไตรโลกนาถเจ้า ได้ขึ้น
 ษาทมนชปปฏิสังขรณาทนี ปุณ- เสวยราชย์ในพระนครนั้น ทรงบุญ-
 ณานี กโรนโศ วิสต์ถิวสตันิ รชช ญาธิการใหญ่เสวยสุขมาก ได้ทรง
 การเรนโศ รชเช จีโศ ศัสต์ อิน- บำเพ็ญบุญกุศลทั้งหลาย มีการ
 ทราชัสต์ นาม อตุคโน คิ รชช ปติสังขรณ์เมณฑปพระพุทธบาทเป
 ทศวา สยิ์ ดาสเน ปพพชช คัน ดำรงราชย์อยู่ได้ ๒๐ ปีแล้ว
 ทรงมอบราชสมบัตินั้น ให้แก่พระ

ราชบุตรของพระองค์ทรงพระนามว่า
 สัมเด็จพระอินทราชา แล้วพระองค์
 ก็ทรงผนวชในพระพุทธศาสนา

โส อินทราชา มหาปุณโณ มหา- แด่สมเด็จพระอินทราชาเจ้า นั้น
 ยโส ศตศคัสต์ถิวสตันิ รชช การเรนโศ พระองค์มีบุญญาธิการมาก มีพระ
 ทานาทนี นานาปุณณานี กโรนโศ เกียรติยศยิ่งใหญ่ ขึ้นเสวยราชย์อยู่ได้
 ศัสต์มี จัริ์ สุโข มจจุราชสันคิก ๓๗ ปี ได้ทรงบำเพ็ญบุญกุศลต่าง ๆ
 กจจตุติ มีทานเป็นคัน เสวยสุขอยู่นานแล้ว
 ก็ได้เสด็จยังสำนักพระยามัจจุราช

ตทนนคร ศัสต์ ปุคโศ รามาชปติ ถ้าคับนั้นสมเด็จพระรามาชปติราช
 อจจคัสต์ถิวสตันิ รชช การเรนโศ บุตรของพระอินทราชาเจ้านั้น ขึ้น
 มหายโส มหาปริวาริ ทานาทนี เสวยราชย์อยู่ได้ ๓๘ ปี มีพระเกียรติ

พหูบุณยานิ กโรนโค จริ์ สุโช ยศใหญ่ มีราชบริพารมากมาย ได้
 กาดมกาศี ทรงบำเพ็ญบุญกุศลทั้งหลายเป็นอัน
 มากมีทานเป็นต้น ด้วยศุขอยู่นาน
 แด่เด็ดยังคงคไป

ตลุมิ อโยชนนคร ทศ เค รา- ดมเด็จพระเจ้ากรุงอโยชนปุร ๓๐
 ชาโน สุวณฺณโทตาทโย ทานาทิน พระองค์ ตั้งขึ้นแต่สมเด็จพระเจ้า
 กุศลกมุมาณี พุทธิ วา มหาวิหาร- สุวรรณโทตราชมา ได้ทรงพระราช
 บริเวณานี วา นานปปราการนั ศรัทธาในพระพุทธรัดดาณา ได้ทรง
 อบปกาณี วา พุทธดัดเน สทธา บำเพ็ญพระกุศลกรรมมีทานเป็นต้น
 ปดฺหนา อกุตถานี วา พุทธิ อปปานี แด่ทรงสร้างพระมหาวิหาร แด่บริ-
 วา กโรนคา ราชกิจเจตุ ยถาพดี เณรม่ประการต่าง ๆ มากบ้างน้อย
 ยถามุพหิ นานาการณนหิ กมุมาณี บ้างก็ ได้ก่อกรรมอกุศลมากบ้าง
 กริตฺวา มจฺจุมเข วตฺนคา อายุหป- น้อยบ้างก็ ได้ทรงทำกรารงานใน
 วิโยธานะ ยถากมม คคา ราชกิจทั้งหลายให้สำเร็จไปด้วยเหตุ
 ต่าง ๆ ตามพระสติกำลังแต่ตาม
 ความที่ได้หลงลืมไปบ้าง เมื่อยัง
 อยู่ใน ปากแห่งพระยามัจจุราช อยู่
 เพียงไร คราวถึงที่ตุดพระชนมายุ
 แด้ว ก็ได้เสด็จไปตามยถากรรม

ประชุมราชกถา นิฏฐิตา

พระประทมทศราชกถา จบเท้าน *

๒ เรื่องดำดบิราชวงศ์ครั้งทีต้อง

พุทฺธศกฺวาช เทวตฺตคคิตฺตฺวจฺฉนรา- ดุพระพุทฺธศกฺกราชตฺวงได้ ๒๐๗๒ ปี
 อิกานี เทวตฺตฺวจฺฉนรตฺตฺตานี อคิก- ฉนฺนุ พระบุดฺรของตมเต็จพระราม-
 กนฺเต อุตฺตฺวจฺฉนเร เอกุถ อโยช- ชิบตี ทรงพระนามว่า ตมเต็จพุท-
 ฉนคเว รามาธิปตีโน ปุคฺโค ตม- ราชกรฺชนเต็จราชตมบตี ดำรงราช
 ติจจพุทฺธราชกรฺโร นาม ปญฺจจวตฺตฺตานี ปเพณเ็ชอยู่ในอโยชฉนปุระนได้ ๕ ปี ก
 รชช กาเรนโต ราชปเวณิจฺจโต เตตฺตฺจทิวงคคไปดด้วยพระโรคอกหิวาด
 อหิวาดทโรเคน กาดทโต โหตี

คทนนครฺ ตตฺต ปุคฺโคฉ ฉนฺนุจ- ตาดบิฉน พระราชบุดฺรของตมเต็จ
 ชีราชกรฺมาโร นาม ปญฺจจวตฺตฺตฺโก พระพุทฺธราชกรฺชน ทรงพระนามว่า
 ปญฺจมาตฺ รชช กาวตฺตี ตตฺต รา- อญฺฐาชีราชกรฺมาร มีพระชนมได้ ๕
 มาธิปตีโน ชยวราชตี นาม ภาคี- พรราชา ฉนเต็จราชชยได้ ๕ เต็ช
 เนยโย ต กุมาริ ฉาเวตฺวา เทรต- พระภาคิไนยของตมเต็จพระเจ้ารา-
 วตฺตฺตานี รชช กาเรนโต มหายโต มาธิบตีฉน ทรงพระนามว่า ตมเต็จ
 มพฺพโต นานาปุณฺณานี กรฺโนโต พระชยวราชตี ได้ดำเร็จโทษพระ
 กาดมกาดตี กุมารนเต็ช ได้เต็จราชชยอยู่ได้
 ๓๓ ปี ทรงพระเก็ชรคิตยคิใหญ่หดวง
 มีพดเต็ชนามากมาย ได้ทรงบำเพ็ญ
 พระกุดฺตบญฺต่าง ๆ เต็จก็เต็จ
 ทิวงคคไป

สังคัมภีร์วงศ์

คทนนคร คัดัด ปุตุโค โยตุโค ถ้าคัมปนั้น พระราชบุตรของสมเด็จพระ
 นาม ทศวสุตีโก คีณิ วสุธานี พระขัณราชานั้น ทรงพระนามว่า
 ราชย์ กาเรนโต คัดัด ขยราชาสีโน สมเด็จพระโยตก (ยอดฟ้า) พระ
 อคคมเหดียา สี่ตุคาจนทวย ขาญโก ษนได้ ๓๐ ปี ขึ้นเสวยราชย์อยู่ ๓ ปี
 ด้่า คุณชินราชสัด คั ราชย์ ทศวภา พระอคคมเหดีสี่ตุคาจนทร พระ
 สยั อคคมเหดี อโหสิ อรรคมเหดีของสมเด็จพระขัณราชา
 นั้นได้ให้เจ้าเรจโทษเด็ย พระนาง
 นั้นได้ยกราชสมบัติให้แก่คุณชินราช
 แด่ดวงพระยากี่เป็นอรรคมเหดี
 เองแด

คุณชินราชา ลคคาพิถวสุธานี คุณชินราชขึ้นครองราชย์ได้ ๔๐ ปี
 ราชย์ กาเรนโต อรรคมเหดีเจัน ถูกพระท่ายน้ำแดงตุงขี้ยัค (ศรียศ
 ถดุงขี้ยัดเน จ ขาญโก สี่ตุคาจน บ้างถดุงเหล็ก) ฆ่าเด็ยทั้งนางพระ
 ทาย สทชี่ อโหสิ ยาสี่ตุคาจนทร

คัดัม วนรตังจุนเร คัดัด ขยรา- ในปีออกนั้น พระเทหดินเป็นภา-
 ชาติภาคินเยโย เทหสีโน เทหราชา ติโนย ของสมเด็จพระขัณราชานั้น
 นาม คัดัม พหุวสุธานี ราชย์ ทรงพระนามว่าสมเด็จพระเทหราชา
 กาเรนโต สตุคเสตหตุอิน ตภิกวา ได้เสวยราชย์หลายปี พระองค์ได้
 มหาปุณโยม มหายโส มหาปริวาร ได้เสวยครหัตถ์ ๗ ข้าง มีบุญญาธิการ
 ตตุถ สัจฉิ วสุติ มาก ทรงพระเกียรติยศใหญ่ยิ่ง

มีราชบริวารมากมาย ได้ด้วยศุข
อยู่ในกรุงอยุธยา

ศัสมิ์ สุกกรดั่งจตุเร เอโก ราชา ถึงปีกัญ มีพระเจ้าเอกราชองค์ ๑
หงส์ด้านขวา ราชย์ กาเรนโต จตุรง- ครองราชสมบัติอยู่ในหงษานคร ได้
คินิยา เตินาย มหนต์ สร้อยค์ ยกสร้อยชามากมาย พร้อมด้วย
อาทาย อโยชนนศรี ปริปนุณเฒ่า ๕ เหล่า ใครจะชิงเอานคร
ฉินทิกุภาโม อากนุควา อณณมณณย์ อโยชยันเป็นเมืองบริบูรณ์ จึงได้
ยสุณิศุวา คัม อตภิกุวา จตุเรศ- เด็ดจมารบกัน ครั้นรบไม่ได้เมือง
หตุถิโน ยวจิตุวา เตินบี ทินโน ก็ขอพระเสวตรหัตถ์ ๕ ข้าง พระเจ้า
เตบี อาทาย อตุตโน นคร นิดคคคิ กรุงเทพรชกั้ให้ไป พระองค์
พาข้างเหตานั้นกลับไปพระนครของ
พระองค์

ไล่ เทหาราชา ไล่พลวอสูธานี ราชย์ สัมเด็จพระเจ้าเทหาราชนั้น ได้ด้วย
กาเรนโต พหุบุญณานิ กรินโต ราชย์อยู่ ๑๖ ปี ได้ทรงบำเพ็ญบุญ
จตุเรศหตุถ์หิ วิปโปวาไล่ อุกกณ- กุศลเป็นอันมาก พระองค์ได้ปัตติ
จีโต ทุมโน มหามหินทสุต นาม พรากจากพระเสวตรหัตถ์ทั้ง ๕ ก็
ปตุตสุต อตุตโน คัม ราชสมบัติ บังเกิดความกระ ศัสมิ์เสวราไทย
ทตุวา สยัม พุทสาธเน ปพพชชี่ จึงได้มอบราชสมบัติให้พระราชบุตร
ทรงพระนามว่า สัมเด็จพระมหา
มหินท์ แล้วก็ทรงผนวชในพระพุทช

ตำนาน

โต มหามหินโท สัตตวตฺตธานี ตมเด็จพระมหามหินทนน ฐน
 รัช กาเรนโต หงสาราชน ปจ- ด้วยราชอยู่ ๒ ปี พระเจ้าหงษา
 จามิตุเตน อากนุคฺวา ยชฺฌิตฺวา ราชบ้จามิตรมารบ ซิงเอาพระนคร
 อโยชฌนคร วิฉินทิตฺวา ฆาฏิต โยชยได้แก้วก็ฆ่าเสีย

โต หงสาราชา วิตฺตณฺโถกนฺทเว พระเจ้าหงษาราชนั้น ชอบพอกับ
 ตามิเกน มหาธมฺมราชาตีนา สุกต- พระมหाराชาเจ้านครพิษณุโลก จึง
 ตินอ คตฺมึ นคเว จเปนโต อคฺตโน ได้สถาปนาพระมหาธรรมราชนั้นไว้
 นคร นิคฺตติ ในพระนคร (อยุธยา) แล้วพระ
 องค์ก็เสด็จกลับไปพระนครของพระ
 องค์

โต มหาธมฺมราชาตี ทวีรฺตโน ตมเด็จพระเจ้า พระมหาธรรมรา-
 นาม มหายโต มหาปุณฺโณ มหา- ชาตีนั้น ได้ชื่อว่าพระองค์มีรัตน
 สุธไซ พหุปุณฺณานิ กโรนฺโต พา- อยู่ ๒ เป็นมหายศมหามุญทั้งศักดิ์
 วัตฺตวตฺตธานี รัช กาเรนโต ดานภาพมาก พระองค์ได้ทรงบำ-
 กาดมฺกาศี เพ็ญพระกุศลบุญทั้งหลายเป็นอันมาก
 ด้วยราชอยู่ ๒๒ ปี ก็เสด็จทิวงคต
 ไป

คตฺต ปุคฺโต นริตฺตราชา นาม พระราชบุตรของพระมหา ธรรม
 หงสาราชนโย มีตรา ทินโน ราช- ราชานั้นทรงพระนามว่า ตมเด็จพระ

ตั้งคดียวงค์

รัชช กานเรนโต คํ นครี ปจจา- ค่อพระนคร (อยุธยา) ได้ยกจตุรง
 มิติเตน กมพูชาธิปติรณณา จตุ- คณิตายมาหวังว่าจะรบ
 รงคณิกาเย คเหตุวา ยชฎาเปตุ-
 กามาเนน อากจณเตน

คํ นครี ปริวารโต อณฺณมณฺณณ เมื่อมาถึงก็ได้ตอมพระนครไว้โดย
 ยชฎนโต กมโพชชาธิปติราช จตุ- รบต่างก็สู้รบกัน พระองค์ได้ทำ
 รงคณิกาเยน สํทฐิ ปราเชนโต ให้พระเจ้ากัมพูชาธิบดี ราชปราชัย
 ปตาเปนโต คํ อณฺณคเหตุวา ยชฎนโต หนีไป แด้วก็ยก (พต) ตามพระ
 มหาชนํ ซาเวตฺตวา เจ้ากัมพูไป (กองทัพ) ได้ฆ่าชาว
 กัมพูชากายมากมายน

กมพูชนครี ปตฺโต นครี ปริวา- เมื่อถึงกัมพูชานครแล้ว ตั้งให้สุ-
 เรนโต อตฺตโน สํโรยธิ คํ นครี รโยชาของพระองค์ เข้าไปรบพระ
 ยชฎาเปนโต จ คํ กมพูชาธิปติราช นคร (กัมพูชา) แต่บารบได้ทำให้
 ปตาเปสึ พระเจ้ากัมพูชาธิบดีราชหนีไป

โสปี ยชฎนาถาย ปตายนโต เตน พระเจ้ากัมพูชานั้น ได้ตั้งเรือรบ
 นริสฺสตราเชน ยชฎนาถ อารุยหน- หนีไป
 เตน อณฺณพนฺนเตน คํ ปาปฺณนเตน ส้มเตจพระนริสฺสตรราชเจ้า ก็ได้
 นทียํ ยชฎนาถาย อณฺณมณฺณณ เตจตั้งเรือรบได้คามไปทันพระเจ้า
 ยชฎนเตน มหาสเรน นาวากูบี กัมพูชนั้น ต่างได้รับกันด้วยเรือรบใน
 ธิปิตฺตวา คํ ภคฺคภคฺคเคน คํ วาชนํ แม่น้ำ

คเหตฺวา ชาฏฺโฑ กาทมกาดิ พระองค์ได้ยิงเส้ากระโถงเรือด้วยปืน
ใหญ่หักดับนั้ง จับพระเจ้ากัมพูชา
ได้แล้วฆ่าเสียให้ถึงกาทกิริยา

โส นริสฺสวธา กมฺพูชานคริ สมนเดจฺพระนริสฺสวธา ครินไค
ถกิตฺวา มหาชน ปุคฺคทวาราทโย พระนครกัมพูชาแตกได้พามหาชน
ตสฺส รณโย อาทาย อาคนฺตฺวา มีบุตรแตกรยาเป็นคั้นของพระเจ้า
นคริ อตฺตโน นินฺตฺตคิ กัมพูชากตบ้ นครของพระองค์

โส ราชฯ ราชฯ การณฺโต กติป- สมนเดจฺพระเจ้านริสฺสวธาชนน ไค
ยสฺวจฺฉเร วสฺนโต จตฺรฺกเศนนาย เสวยราชย์อยู่ไม่กี่ปี ก็ได้ตั้งสุริโย
สุริโยธิ อฺยุโยเชนโต ชุทฺทกนฺคริ ราชจฺตฺรฺกเศนนาให้ไปค้บ้านเด็กเมือง
วิชิคิ หงฺदानครสฺส ปหรฺนฺโต อณ- น้อย อันเป็นแคว้นแคว้นของพระนคร
ณชุทฺทกนฺคริ ปหรฺนฺโต หงฺदानค- หงษาแตกเมืองอื่นอีกค้ไป เมื่อมี
รสฺส จ วมาราสฺส จ วิชิเค นคเร ไชยก่เมืองอันเป็นแคว้นแคว้นของ
วิชยนฺโต ปตินินฺตคิตฺวา นคริ หงษานครแตกมาราชแล้ว ก็กตบ
อตฺตโน อาคโต มาสู่พระนครของพระองค์

กติปยวสฺสเด วสฺนโต หางคนคริ เดค้จมาแล้วอยู่ไม่กี่ปีก็เดค้จไปค้
คจฺฉนฺโต คํ วิชยนฺโต ดุจฺคตาง- เมืองหางคนคร เมื่อได้เมืองหางค
คนคริ คนฺตฺวา คํ วิชยนฺโต แล้ว ก็เดค้จไปค้เมืองดุจฺคตางค
ปฺนาคนฺตฺวา ปณฺณรสฺสวสฺสดานิ ราชฯ นคร เมื่อมีไชยก่เมืองดุจฺคตางค
การณฺโต พุทฺชปาทมณฺทปปฏิตฺ- แล้วก็เดค้จกตบ้มา พระองค์เสวย

กาเรนโต นานาปุณฺณานิ กโรนฺโต เป็นที่อันปัจจามีตรเกรงขามา ทรง
 อายุหปรีโยธานะ ยถากมฺมํ คโต พระคุณแผ่ไปในนานาประเทศทั้ง
 หาดาย เสวยราชย์อยู่ ๑๘ ปี ได้
 บำเพ็ญพระกุศลบุญต่าง ๆ ครั้นถึง
 พระชนม์ได้ชวบไชยก่เด็ค้จไปสู่อุทธา
 กรรม

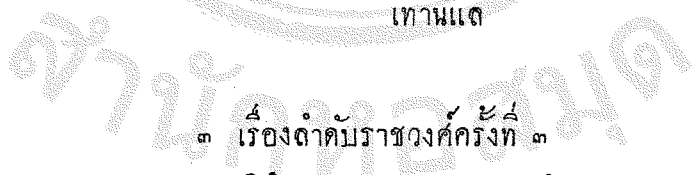
อิติ ทถ เต ราชานเ สัมติจจ- พระราชาเจ้าทรง ๑๐ พระองค์ ตั้ง
 พุทฺธางกูราทโย คตฺมํ อโยชฺฌน- แต่พระสัมเด็จพระพุทฺธชงกูรเปนค่นมา
 คเรบี ทิสฺสการะต วา สหุทาเด วา ได้เสวยราชย์อยู่ในกรุงโยชยนคร
 รชชํ กาเรนโต สามีตมฺมตา นัน ในกาดซ้าบ้างเร็วบ้างได้ตมฺมต
 นานากมฺมานิ กุสฺสํ วา อกุสฺสํ วา ซึ้นเปนเจ้าแต่มมฺมบุญต่าง ๆ กันได้ทำ
 นานาปุณฺณานิ สัตฺตทานาทนึ ปา- กรรมต่าง ๆ ที่เปนกุศล มีคัตเต
 ณาติปาตาทนึ กโรนฺโต ทานเปนค่นบ้าง ที่เปนอกุศล มีปา
 ณาติบาตเปนค่นบ้าง

พหุสฺสทฺธา วา อปฺปสฺสทฺธา วา ที่ทรงพระดีทธานากบ้างน้อยบ้าง
 นานาการเณหิ พุทฺธธวตฺตเน ปุณฺณ- ได้ทรง สรรเสรมมฺมบุญ กุศลในพระพุทฺธ
 สันนิจฺจา ภิกขุสฺสํ พหุสฺสคฺคํ ธม- สดัดนาด้วยเหตุต่าง ๆ แต่หาได้ซึ่ม
 ธวินยวิธวาทํ พหุวิธํ ปุพฺเพ ธม- นุมภิกษุสงฆ์ผู้ พหุสฺสคฺคํ ซ้าทานใน
 มณฺจ วินยมณฺจ สงฺคัตฺตึ น การา- พระธรรมวินัย ให้ทำวิธังคัตติพระ
 เปนฺติ ธรรม แดพระวินัยอย่างในกาดปาง

ก่อน

กตมา เสด็จ ราชชนนจ์ เสด็จ เพราะเหตุไรเล่า เพราะเหตุว่า
 ภิกษุชนนจ์ อกรณียอุจฺจนปฺปคตา พระราชาเจ้าทั้ง หาดายเหตานั้นก็
 จ เหตุอุปนิสัยยกการณียคตา จ แต่พระภิกษุทั้ง หาดายเหตานั้นก็ ได้
 คตมา เสด็จ เสด็จ ตั้งคดีย คตมีฎีก ถึงซึ่ง อฐาน อันใช้ กิจเดียวแล้วด้วย
 พุทธวจน น กต เสด็จ อณฺเวยน แต่ใช้เหตุ อุปนิสัย อันจะ พังทำกิจ
 กุตฺตกมฺมานิ กตวา อายุหฺปริโย- นั้นด้วย เพราะเหตุนั้น พระราชา
 สำนะ ยถากมฺม คตา เจ้าแต่พระภิกษุทั้ง หาดายเหตานั้นจึง
 ไม่ได้ตั้งคดีพระพุทธรวณะคือ พระ
 ไตรบีฎีกได้ ได้พร้อมกันก่อสร้าง
 แต่กุตฺตกรรมอย่างอื่น ๆ ครั้นอายุ
 ได้ชวบไชยก็ได้พากันไป ตามยถา
 กรรมของตน

ทศยทตฺราชกถา นิฏฺฐิตา เรื่องทตฺราชวงส์กถาที่ตอง จบ
 เหนือ

๓ เรื่องดำคบบราชวงศ์ครั้งที่ ๓

พุทธศักราช เอกถศคตติตฺวจน- ตุพระพุทธรศักราช ๓๐๗๓ ถ่วง
 ตฺหตฺตานิ อติภกนฺเต นาคตฺวจนเร แต่วิมโรง พระราชบุตรตมเค็จ
 คตตฺ อินทราชตฺต ปุคฺโต เซฏฺฐ- พระอินทราชาทรงพระนามว่า ตม

ราชา นาม อโยชนนकर पुण्ड- เด็จพระเชษฐาราชผู้มีบุญ พระชนม์
 วนโต ปณฺณรตฺตโก เอกิ เต- ได้ ๑๕ (ขึ้นครอง) พระนครอโยชย
 ทหคฺคิ ตริตฺวา อปฺปปโย ทุจ- พระองค์ได้พระเสวตรหัตถ์ ๑ ช้าง
 จริโต โหติ แด่มับุญญาน้อยประพศิตุจริต

คทนนฺตรึ เตนาบคิอาทโย คมฺปิ ในดำตบั้นนี้มาจนทั้งหลายมีเสนา
 ราชานํ คเหตุวา ฆาฏคฺวา ตตฺ- บัดเป็นต้น จับพระราชานี้สำเร็จ
 สฺปิ เวมาคิกิ เอกิ ปุคฺคิ อา- โทษเสีย แด่วอภิชกพระราชาบุตร
 ทิจจวงฺคิ นาม ทตฺตตฺติกิ ตตฺมึ องค์หนึ่งต่างพระมารดา ทรงพระ
 ราชเช สปฺปลํวจนเร อภิตฺติจฺจึ นามว่าสมเด็จพระอาทิตย์วงศ์ มี
 พระชนม์ ๑๐ ขวบ ให้ครองราช
 สัมบคณปฺมเด็ง

คทนนฺตรึ อฏฺฐทิวสํวชิเกกมาถึ ในดำตบั้นนี้ พระอาทิตย์วงศ์เสด็จ
 ราชํ การณคฺ คมฺปิ เคมิ ชนา ราชได้ ๑ เดือนกับ ๘ วันมหาชนพา
 มาเรคฺวา ตตฺตฺปิ เวมาคิกิ อณฺณิ ก็นจับพระอาทิตย์วงศ์ปลงพระชนม์
 เอกปุคฺคิ สึตฺตมฺมราชํนาม เทรส- เสีย แด่วอภิชกพระราชาบุตรเอก
 วจฺจติกิ ราชเช อตฺตตฺตฺวจนเร อภิติ- พระองค์อื่นต่างพระมารดา ทรง
 ญจฺจึ พระนามว่าศรีธรรมราช มีพระ
 ชนม์ได้ ๓๓ ขวบ ให้ครองราชสม-
 บคณปฺมเมมฺย

ได้มี เสด็จอฏฺฐารสวตฺตํนิ ราชํ สัมเดจฺ พระศรีธรรมราช นั้น

กาเรนโค มหาบุญโอบ มหาโยได้ ด้วยราชย์ได้ ๓๘ ปีเศษมีบุญมาก
 มหาเตโช ตัณฑาตมปโน ทานาทัน มียศใหญ่ทรงเดชมาก ทรงพระ
 บุญกมmani กโรนโค ตเมน รม- ตัณฑาเดอมได้ ได้บำเพ็ญพระกุศล
 เมน ราชกิจเจ จรนโค อายุหป- บุญมีทานเป็นคั้น ทรงพระประ-
 วิโยसानะ มจจุราชด์ด ลันคิก พุทธิอยู่ใน ราชกิจ โดย ธรรม เต็มอ
 ยถากมมี คจณคิ ครันถึงพระชนมายุไซยกได้ไปสู่ตำ-
 นกมัตยราชคามยถากกรรม

คทนนตรี คัดด์ ปุคโค ทิโยโร ในลำดับนั้น พระราชบุตรของ
 นาม ทวาทตวดีโก ราช ก- ตมเด็จพระศรีวิสุธรรมราชนั้น ทรง
 เรนโค มหาเดนาปคินา มหาบุญ- พระนามว่า ตมเด็จพระทิยร มี
 เมน คี ราชกิจเจ ปฏินธูธาดัน- พระชนม์ได้ ๓๒ ขวบ ได้ขึ้นเสวย
 เทน คีปี อจจงเก นิตทาเปควา ราชย์ มหาเดนาบุญใหญ่ ได้แนะ
 เสวเก อปฏฐาเปควา เอกธังจ- นำราชกิจแต่อุ้มพระองค์ให้ประทับ
 ทร ฆาฏโค ษนคัก ให้เสวกามาตย์เฝ้าแทน
 (ออกขุนนาง) อยู่ได้ปี ๑ แดงก็
 ปดงพระชนม์เสีย

โธ เตนาปคิปี สุธณณปาด้าโต แดเดนามคีสุนนได้เป็น พระราชา
 นาม ราชชา อนุโตวมมิเก สุธณ- ทรงพระนามว่า ตมเด็จพระเจ้า
 ณปาด้าททชคา ปณณาสวดีโก สุธรรณปราด้าท เพราะเหตุที่พระ
 มหาบุญโอบ มหิทุชโก มหาเตโช องค์ได้ปราด้าทในภายในจอมปดง

พระองค์มีพระชนม์ ๕๐ ปี มีบุญญา
ธิการมาก ทรงฤทธิทรงเดชมาก

คสมัย อโยธยนคร กติปยวงศ์ ได้โดยราชย์อยู่ใน กรุง อโยธยนคร
ราชย์ กาเรนโต สุธรมเมน ภิกษุณา นั้นไม่กี่ปี มีพระสุธรรมภิกษุเป็น
ราชวงศ์ ได้ตั้งออกแย่งราชสมบัติ
ราชวงศ์ ได้ตั้งออกแย่งราชสมบัติ
ฉินทีโต จนเคปัว ปตายนโต รา- แดพระองค์ได้หนีจากพระราชวังชั้น
ชยุยานะ วสันโต คสมัย ทิวเต ใน ไปอยู่ในพระราชอุทยาน ใน
สุรโยธ อาทาย เอก ทศลินี วันนั้นเอง พระองค์ ได้พาสุรโยธา
อารุหุ นิดคุเตตวา จนเคปัว ปวี่- ตั้งตั้งทรงช้างพังตัวหนึ่งกตัมมา แด
สันโต ฉณมณณณ์ ยสุณิตวา คั เข้าไปในพระราชวังชั้นใน ได้รับ
สุธรมมี ฉาเอตวา ปน ราชย์ ติภิกวา กันแล้วพระองค์ฆ่าสุธรรมตายแล้ว
ชนชาราม กาวเรตวา คสมัย อวรา พระองค์ก็ได้ราชสมบัติอีก จึงทรง
เม พุทธทาเส พุทธเน ทตวา ตั้งสร้างวัดชนชาราม ถวายชนให้เป็น
ทาส พระพุทธ ในพระอารามนั้นเป็น
อันมาก

ปตณฺรตวสฺสํ ราชาน ปติฏ- พระองค์ดำรงอยู่ใน สถานเช่นรา-
จีโต พุทธปาทมนทปติตงวร- ชา ๓๕ ปี ได้ทรงบำเพ็ญพระกุศล
ณาทินี นานากุตถกมฺมานิ กาเรน- กรรมต่าง ๆ มีปติตงวรณมณทป
โต ฉนิจฺจภาวมฺปโต อายุหปริ- พระพุทธบาทเป็นต้น แต่ถึงความ
โยธานะ มจฺจุนฺตํ คจฺจติ ยถา- เป็น อนิตยภาพใน ขอบไชยพระชน-

๕
น

ไล่ อุปราชา คณฯ ฌตฺวา ส้มเค็ญพระอุปราชทรงทรมักกริ้ว
 กุชฌิตฺวา เอกมาลี ราชูปฐานี ไม่เข้าเฝ้าอยู่เดือน ๓ ได้คิดประทุษ-
 ษณคฺวา ปทุญฺจจิตฺโต ฌณณมณ- ร้ายรวมกันจับ ส้มเค็ญพระเจ้าอาวได้
 ฌ เชน ยุชฌิตฺวา คํ คเหตุวา ก็ปลงพระชนม์เสีย
 ฆาเวตี

พุทธศักราช สดุดีจตุรทวิธ- เมื่อพระพุทธศักราชได้ ๒๖๐๗
 ตาธิกานี เทวตฺวจฺจรวตฺถํ อติ ปีมโรง พระราชบุตรแห่งส้มเค็ญ
 กุณนฺเต นาดตฺวจฺจเร คตฺถ ส- พระเจ้าสุวรรณปราสาท ทรงพระ
 ฌณณปราสาท สดุดี ฌนโย นาราโย นาม ว่า ส้มเค็ญพระนารายณ์ มีพระ
 นาม ปคฺโต ปณจจตฺตวตฺถํ สติโก รรมได้ ๒๕ ปี แแยงราชธมมคังน-
 คตฺถ จตฺตคฺโน สมนปคฺติ ฉินทน- เค็ญพระเจ้าอาว ได้รบกัน ซ้ำส้มเค็ญ
 โต ฌณณมณณิ ยุชฌิตฺวา คํ พระเจ้าอาวแล้วได้ราชธมมคิ มี
 ปิตฺตจฺญํ ฆาเวตฺวา สมนปคฺติ ตถิตฺวา บุญญาริการมาก ทรงเครมาก มี
 มหาปญฺโย มหาเคโร มหาโยได้ พระยศใหญ่

กตฺตปยตฺวจฺจเร ราชฺ กาวเรนโต ขึ้นด้วยราชไม้มัน ได้พาธโร-
 ธิมมยฺยนครณฺจ ทริปญฺยชนครณฺจ ราชไปรบเมืองริมยฺยนคร (เชียงใหม่) แต่เมืองทริปญฺยชนคร เมื่อ
 ยุชฌิตฺวา สฺโรโยเช อาทาย คํ นกว ใหม) แต่เมืองทริปญฺยชนคร เมื่อ
 กนคฺวา ฌณณมณณิ ยุชฌิตฺวา คํ ไปถึงเมืองนี้ได้รับกันตั้งได้น้อง
 นกว ตถิตฺวา นครอหุททานิ อุปภเว แดได้พาเชนครตฺตทวทาน โยชฺชณน

รูป อาทาย อตุโค โน นคร นิด- รูปกลับมาพระนครของพระองค์
เคนโค

จตุวิธติวิธธานี ทวิธ นคเรตุ พระองค์เสด็จราชย์อยู่ในพระนคร
อโยชฌเย ๑ ตพพุเร ๑ รชเช ทั้ง ๒ ก็อกรุงอโยชเย แดกรุง
วธนโค พุทราทมนุทปปฏิสังข- ตพปุ ๒๔ ปี ได้ทรงบำเพ็ญพระ
รณาทนี ๑ ปุณณกมุมาณี กโรนโค กุศตบุญทั้งหลาย มีการปกิสังขรณ
มหาตุไซ ปจจามิตควน โชโย นา- มณฑปพระพุทธรบาทเป็นต้น พระ
นาปเทเสตุ กิตติคุณชุนโร เอกี องค์ได้เสด็จคุมมากทรงไชยแก่ปัจ
เสตหตุถึ ปียี มนาปึ ตภิตวา จามิตรทั้งหลาย ทรงพระกิตติคุณ
ตพพุเร วธนโค อายุทวีโยธานะ รุงเรื่อง ใน นานา ประเทศ ทั้ง หลาย
ยถากมนิ คโค พระองค์ได้เสด็จครหัดที่รักปลัดมพระ
ไทย ๑ ช้าง ครอบกรุงตพปุอยู่
ครนพระชนมายุได้ ๖๐ ไขยกี้ เตตจ
ไปตามยถากกรรม

ตทนนคร อณณวงได้ พิชชราชา ดำคับนั้น พระพิชชราชาวงศ์อัน
มหาอุปาโท นาม มหาปุณโธ ทรงพระนามว่า มหาอุปาท (เกิด
มหาโยส เตตสจจิวตติโก คตต์ ใหญ่) มีบุญมากมัยศมาก พระ
รณโธ ราชวงเส ฆาเอตุวา คั ชนมได้ ๖๐ ไขษ ได้ฆ่าพวกราช
ตมปคตึ ตภิตวา คตมี นคเร วงศ์ทั้งหลายแห่งพระ ราชา นั้น เตย
ทตวธธานี รชช การนโค เตวได้ ชน ทรงราชย์ในพระนคร นั้น

อยู่ ๑๐ ปี

พุทธบาทมณฑลปฏิสังขรณาทินี ทรงบำเพ็ญพระกุศลมีปิติสังขรณ์
 จ ทานดีธาทินี นานากุศลกมมา- มณฑลพระพุทธรูปเป็นต้น แต่
 ที่นี กโรนโค สัทธาสมุปนโน การพระกุศลต่าง ๆ มีท่านแต่คิด
 มหาชน รุมนานโค อายุทวีริ- เป็นต้น ทรงพระศรัทธาเต็มใจได้ปก
 โยธานะ มจจุราชสันตติกิ คจุนคิ ครอบงำมหาชนให้ ได้ความ รื่นรมย์อยู่
 จนพระชนมายุได้ชวบไชย ก็เสด็จ

สู่สำนักมัตยราช

ศกุนนตรี ศัสต์ ปุคโค อุปราชา ตำบลนั้น พระราชบุตรของพระ
 มหาโตโน นาม มหาปุณโย องค์เป็นพระอุปราช ทรงพระนาม
 มหาเศโย เสด็จจตุตทาพิตตอติโก ว่า มหาโตโน มีบุญมากทรงเดช
 สัตตวสุธานี รัชช กาเรนโค ศัสมี มาก มีพระชนม์ ๕๐ เศษได้โดย
 นนเร พุ้ ปาปกมม กาเรนโค ราชย์ได้ ๗ ปี ได้ก่อกรรมบาปใน
 ปาณาติปาโต อุปปานี กุศลกมมา- พระนครมาก มีแต่ทำปาณาติบาต
 นิ กโรนโค อายุทวีริโยธานะ กา- การกุศลได้ทำน้อย ครั้นพระชนม์
 ตมกาดี ได้ชวบไชยก็เสด็จทิวงคตไป

ศัสต์ เทว ปุคคา กุศลวงศอนุ- พระมหาโตโนราชนั้น มีพระราช
 สมเฐนคา มหาปุณญา อเหตุ คท- บุตร ๒ พระองค์มีบุญใหญ่ได้สืบ
 นนตรี ศัสต์ เศสุ เฐฐสุปุคโค วงศกุศลต่อมา แต่ครั้งนั้นพระราช
 อุปราชา ปิตริ มเต ศัสมี ตัม บุตรองค์ใหญ่ เป็นพระอุปราชอยู่

ด้มฺปคฺติ ฎกิดฺวา ด้สํคิด้วสฺสิโก ครง ด้มเตจฺ พระ บิดาด้เตจฺ ทิวงคค
 มหิทฺธิโก มหานุภาโว มหาโจโร ด้ว ด้ไ้ราชด้มบัตฺ พระองค์มี
 นาม พหุ ปาโป ปาณาติปาโต พระชนม์ ๓๐ เศษ มีภุทฺธมากมี
 อปฺปานิ กุสฺสถกมฺมานิ กโรนฺโต มหานุภาพ มีพระนามว่า พระเจ้า
 นพฺพิสฺสคิด้วสฺสานิ ราชกิจฺเจ จรฺนฺโต มหาโจร ทำบาปมากมีแต่ปาณา-
 มหาสุโข พหุสฺเสสฺสุ มหาชนเน ปติฏฺ- ติบาท ด้ทำการกุศฺลดน้อย ประ-
 จาเปนฺโต อนิจฺจภาวํ ปคฺโต อายุ- พุทธิราชกิจอยู่ ๒๖ ปี ด้ด้ด้วยศุข
 หปฺริยสฺสานเน ยถา กมฺมํ คโค มาก ด้บำรุงมหาชนให้มฺิศุขก็มาก
 ด้งครวณอนิจฺจภาพมีพระชนม์ ประ-
 มาณไชยก็ด้ยถากกรรม

ศักราชกถาณินฺนิจิตฺวา

พระทศราชกถาที่ ๓ จบเท้าน

๔ เรื่องพระนครถึงความพิเนาศใหญ่

พุทฺธสฺสกรวเช ปญฺจสฺสคคิด้วจ- ด้ศักราชด้วงด้ว ๒๒๗๕ ปีชวด
 นรทฺวิสฺสตาธิกานิ เทวสฺสจฺจนฺสฺส- ครงนนพระราชบุคฺตรองคฺนอย เปน
 สฺสานิ อติกฺกนเต คทนนครํ มุติ- พระอนุชาธิราชแต่เปน อูปรราช ของ
 กสฺสจฺจนเร ด้สฺสปี กนิฏฺฐสฺสปคฺโต กษัตริย์นั้น มีเดชมาก ด้ถูกพระราช
 อนุชาธิราชฯ อูปรราชฯ มหาเศช- บุคฺตรทง ๒ ของพระราชภาดานัน ด้
 วนฺโต ด้สฺสปี ภาตฺโน ทฺวํหิ ราช- ด้มเตจฺพระบรมเศศฺวร ด้แต่ด้มเตจฺพระ
 ปคฺเตหิ ปฺรเมสฺเสน ๑ อภเยน ๑ อภยแยงราชด้มบัตฺ ด้่างฝ้ายด้รับ

คัมภ์คัมภ์ ฉินฺทิตฺโต อณฺณมณฺณํ กัณฺ พระราชาบุตรทั้ง ๒ ได้ขึ้นไป
ยฺยชฺชิตฺตวา เต วาสุคฺคเต ปตา- ตามจับมาได้ทั้ง ๒ องค์ให้สำเร็จโทษ
เปฺนฺโต เต อณฺุพฺพชาเปตฺตวา เต เต

บี คาทาเปตฺตวา ทาเวตฺตวา คัมภ์
คัมภ์คัมภ์ ตกฺกิตฺตวา

ปณฺณาสวตฺตํ โภ มหาปณฺุโย พระองค์ได้ราชสมบัติเมื่อพระ
มหาโยสํ มหิตฺตโก มหาณฺุภาโว ชนม์ ๕๐ มีบุญญาธิการมาก ทรง
มหาปริวาโร มหาภาโตนาม กุตฺต- พระเกียรติยศใหญ่ ทรงมหิทฺตโก
จิตฺโต สทฺทฺธสมฺปนฺโน คตฺมํ อโย- มีมหาภาพ มีราชบริพารมาก ทรง
ชณฺนคเร ปกคินาเมน ราชปเวณฺีย พระนามว่าพระเจ้ามหากาต มีพระ
ราชาธิราชวามาธิปตฺติ สมนฺุโต ไทยเป็นกษัตริย์ ประกอบด้วยพระ
ศรัทฺธา ได้รับสมมตยาภิเศกเป
นมเด็จพระราชาธิราชวามาธิปตฺติ ใน
ราชประเพณีโดยพระนามปรกติใน
กรุงอยุธยา นครนน

นิรฺปะจามิตฺโต นานาปเทเสตฺตํ พระองค์ปราศจากบัลลังก์แล้ว ทรง
กิตฺติคุณโชติโก อารามวิหารปริเว- พระกิตฺติคุณรุ่งเรืองไปในนานาประ
ณานิ จ อุโบสถาคารานิ นิจุตฺตทา- เทศทั้งหลาย ได้ทรงสร้างพระอา-
นานปฺปกานิ กุตฺตกมฺมานิ กโรนฺุโต ราม แด วิหาร แด บริ เวณ ทั้ง หลาย
มโนรมมํ สุตฺตํ เทวณฺครวิมานสทฺติสฺส คด้วย แดสร้างโรงพระอุโบสถทั้ง

ตั้งคดียวงค์

ราชวงศ์อโศกนวกกมย์ นครน- หตายด้วย ทรงบำเพ็ญพระกุศล
 จปาสาทนญจ ปฏิสังขริตวา พุทธ- กรรมทั้งหตายมีศัตต์แต่ทาน มีประ-
 ปาทมณพปญจ ปฏิสังขริตวา ตู- มาณมาก แด้วทรงปติสังขรณ์พระ
 วรรณปฏูเณน ปารุเปตวา ม- นครด้วยมหาปราสาทด้วย เปน ที่วัน
 โนมรมมี สุตุมิ เทววิมานส์ทิต รมย์อรั่มงามคล้ายกับวิมานในเมือง
 กจกรชฎอณณรตนมย์ ปวร ภา- พ้า อันฉิการด้วยเงินแดงทองแก้ว
 นาวิจิตต์ สุตุมิวิราชิตต์ สุตุมิ กจก แด้วปติสังขรณ์มณฑลพระพุท
 ตมญจ การาเปนโต พุทธจวนานิ จ บาทปุตด้วยแผ่นทองนารีนรมย์อรั่ม
 กริตวา ตตุมิ นคร รมเม เทวนคร- งามคล้ายเทพวิมาน ทระการด้วย
 สติเต ปรีปนุณ มหาสุเขตต์ มหา- กจก เงิน ทอง อัน ประ เต้วิสุ วิจิตร
 ษเน ปติฐจาเปนโต อโหสิ ต่าง ๆ แด้วได้เขียนถอดตายระบาย
 ด้งามตักได้ ได้ทรงสร้างพระพุท
 ษณะทั้งหตาย (ปฏิภก) ในพระนคร
 ษนบริบูรณ์ดังเมืองฟ้า พระองค์ได้
 ให้ฝูงชนดำรงอยู่ในความศุขมากแด
 ไลบี สเมน รมเมเน รชช กา- กษัตริย์พระองค์นั้น ด้วยราชอยู่
 เรนโต รตนคตยคารโว สัตตาจา- โดยทำนองตถองธรรมเต็มอทรงเคา
 รมมชโร ดงกาทูปมहि กิตติคุณ- รพในพระรัตนไครย์ (ทุกเมื่อ)
 ปากโฏ พระองค์ทรงธรรมคือ ศัตต์แต่อาจารย์

มีพระกิติคุณปรากฏไปในดังกาทวีป
 ดงกิสต์เรน ชมมณจ สัมณจ อ- เมื่อพระเจ้าดงกิสต์ร ปรากฏาซึ่ง
 วิชชมานิ คัดมี อิจฉนเตน อโยช- พระธรรมแดพระดงฆ อัมมิได้มีใน
 นิโท รตนศุคยคารโว มหาปญโธ ดังกานั้น ได้ฟังข่าวว่าสมเด็จพระ
 รตนศุคย์ อปฏฐาโก สัจฉณนิชิฏโธ เจ้ากรุงอโยชยทรงเคารพ พระรัตน-
 รตนศุคยเทหิ ปริปญโณติ สัจฉวา ไครย แดมีบุญมากได้ทรงอุปฐาก
 ชมมณจ สัมณจ ยาจจาเปคฺ นา- พระรัตนไครย มีชุมทองบังเกิดแล้ว
 วาย ทูเต ปณณาการเทหิ สห วิบริรณด้วยแก้ว ๓ ประการ ก็ได้ตั้ง
 เปตีโศ ราชทูตกับด้วยบรรณาการ ทงหลาย

มาโดยเรือเพื่อให้ทูตขอพระธรรมแด
 พระดงฆ

คำ สำน สัจฉวา โสมนัดสปค- (สมเด็จพระเจ้ากรุง อโยชยปุร)
 โธ นานาอาหาเรหิ ทูเต ปริจา- ได้ทรงทราบพระราชดำนั้นนี้ ก็ทรง
 เรตวา นาวาย ทูเต จ สัจฉ- พระโสมนัด ครวดีให้บ่าวเรือราชทูต
 ฌรชฏมเย พุทธรูปे จ ชมมิ- ด้วยกระยาหารต่าง ๆ แดวกก็ได้ตั้ง
 ทยณจ ภิกขุสัมณจ ราชปณณา- ราชทูตกลับทางเรือ แดถวายพระ
 การเ จ ดงกินทสฺส ปฏีเปเสตี พุทธรูปทองแดงเงินด้วย พระธรรม
 ราชบรรณาการทงหลายด้วย

ดงกิสต์โร ทุคิยบี ทูเต ตลา ฝ่าย พระเจ้าดงกิสต์ร ก็ได้ตั้งราช-

ศทา นิราศภยั สรุมนั มโนรมนั ครั้นั้น พระนครนิราศปราศจาก
 สรุณั เทวนครสทิสั ปวรั ปรีปนุณั ภัยั แล่นรรมยัดำราญใจอร่าม
 พหุชณั นีรปจามิตุคั ตณจ งามดั่งเมืองฟ้าอันประเดริฐุ เพิ่มภู
 นครั อโหสิ ทุประการ ทังเข้าปลาอาหารก
 มากมาย บัจจามิตรปองคิตรายัก
 ไม่มี

พุทธศกราช เอกลัวจนรคิสดา- ดุพุทธศักราชดั่งได้ ๒๓๐๓ ปีขาด
 ชิกานิ เทวลัวจนรคิสดา นิ อติภ- ศก ส้มเต็จพระอุทุมพรบุบผอุปราช
 กนเค พยคฆลัวจนเร ไล่ อุทุม- ได้ราชสมบัตั แดพระองค์ (กับ)
 พรปุปผอุปราชา ส้มปคคั ดภนโต ด้วยพระเชษฐาธิราช ทรงพระนาม
 ศลัสั เชษฐาธิราชชน เอกลคคณา- ว่า ส้มเต็จพระเอกทัค ให้ปลง
 เมน จิตรสุนทรณจ สุนทรทิพพณจ พระชนม้พระราชบุตร ๓ พระองค์ที่
 เสวภคคิณจ คโย ราชปคเค มหพ- มีพดมาก คือ (กรม) จิตรสุนทร ๓
 พเต เอกมาคิเก สบิคิเกบี อคคณา สุนทรทิพยั ๓ เสวภคคิ ๓ พระ
 เวมาคิเก ฆาฏิตอ มารดาเต็ยวกัน ร่วมพระราชบิดา
 ด้วยพระองค์ แต่ค่างพระมารดากับ
 พระองค์

เสถ้เทวมานเส ราชั กาเรนโต มา- ได้โดยราชยัได้ ๒ เดือนเศษ ไม่
 ตุคาเมน อลัสัฏโจ เชษฐาธิรา พอพระไทยอยู่คฤกคคคด้วยมาคคความ
 ชลัสั ราชั นียาเทคคา มหนเคน จังได้ยกราชสมบัตัถวายสมเต็จพระ

ตฤกาเรน ถ้ำสเน ดยั ปพพชชี่
 เชฏฐาฐิราชเต๋อ พระองค์พร้อม
 ด้วยเครื่อง ตักการบูชาเป็นอันมาก
 ก็ออก ทรง พระ ผนวชใน พระพุทธ
 ด้ว่าหนา

เชฏฐาฐิราชา เต๋ออดุสธ้านิ ราชชี่
 กาเรนโต อปป์ณโย สมนุโพเท นิ-
 หิริโรคคปป์สัมนโน ราชกัจเจ อจิ-
 จาเรตฺวา คุณโทเถ อนิสัมมการี
 อโหสิ
 ส้มเค็จพระเชฏฐาฐิราชเต๋อด้วยราช
 ใต้ ๘ ปีเศษ มีปรีชาน้อยมักหลง
 ใหญ่ ปราศจากความสมบูรณ์ด้วย
 หิริโรคคปป์ปะ ไม่มีวิจรรณ์ในราช
 กิจทั้งหลาย ไม่มีใครคุ้มครองในคุณ
 แด่โทษ

อถโฆ เต๋นาปคิอมจจากุโย นาคธา
 จ ชนปทา จ ความนิคมา จ อตฺจ-
 จรมเม จิตา ทุจจวิตตัมปนา ออ
 ฌมณณั วิเหเชนุตา นานากาเวเนหิ
 ชนปทณฺจ ความนิคมณฺจ ปมททฺนคา
 ภวนุคิ
 ครั่งนั้นเต๋นาปคิเต๋ออำมาคย์เป็นคั
 กัด ชาวพระนครกัด ชาวชนบทก
 ด้ ชาวคามนิคมกัด พวกนี้คงอยู่
 ในอติจ้อธรรม ต่างก็เป็นคนทุจวิต
 เบียดเบียนซึ่งกันแต่กัน ชาวชนบท
 แด่ชาวคามนิคมก็ได้บังเกิดความคับ
 แค้นด้วยเหตุทั้งหลายต่าง ๆ

เคตุ์ เคตุ์ จ่าเนตุ์ สัพเพ เตะ
 พหุทุกฺขา พหุโรคา พหุปทุทฺวา
 พหุโทมนตฺตฺปายาธา อปฺปายุกา
 ชน ทั้ง ปวง ในบ้านในเมืองใหญ่
 เหล่านี้ ก็พากันเดือดทุข์มากมาย
 บังเกิดโรคมามาก เกิดอุปัทวมาก

อเหตุ

ได้รับความโทมนัส อุปายาสเปอนัน
มาก ก็พากันมีอายุสั้น

ปจิว อโปก เคาไซ วาโย จตุตทาโร มหาภูตคินน้ำไฟลมทั้ง ๔ กวีปริต
มหาภูตา นานาวิปริตธา รุกขผลา- ต่างๆ ผดหมากรากไม้ก็มีรสวิปริต
นี วิปริตตรธานิ สักกุนโดหิต์ วีย ไปหมด น้ำก็ปรากฏดีแต่ดั่งเดือด
ตามพวณณ อุกก นก

คมภีโร อุตตนา คมภีรา อุตตา- ในที่ดึกก็กตบคน ในที่คั่นก็กตบ
เน อุตตวิปริตธา อุณหาส์ตา อุณ- ดึก ฤตฤตถกวีปริต หน้าหนาว
หิต์วาตานิ วิสัณวายนติ เมฆวตา- กลายเป็นน้ำร้อนๆ กลายเป็นน้ำ
หกา นานาพวณณา นีตา กภาพกา- หนาว ดมทั้งหลายก็กตบกลายเป็น
เหมา โดหิตา ปณทรา นานาทิสต์- ดมร้อนบ้างหนาวบ้างพัดไม่เด็มอกัน
ปากฎา อมณุตสา ปีสัจจา ปจจนค- เมฆพ้าวตาทกก็ปรากฏในทิศต่างๆ
คคามนิคมราชธานี นานากาเรนหิ- เป็นดีเขี้ยวดีคำดีทอง ดีแดง ดีขาว
กมปีตา นานาเหตุ ปากฎา พวกอมนุษย์ แต่ปีศาจอันถึงตั้งอยู่ใน
ปัจจุบันคคามนิคมราชธานี ทงหลาย
ก็กำเรบขึ้นด้วยเหตุต่างๆ

พิรุณเทวา วรุตต น วรุตตาเปนติ
อุคฺคสมฺเบ

เทพยดาผู้ให้ฝนก็ไม่บันตาดให้ฝน
ตกตของตามฤคฺคสมฺเบ

อถไซ นานาราชธานีชนปเทตฺ ทุน
นิमितฺตอทุกทวไซรา ภินฺนา มหา-

ครั้งนั้นในราชธานีแดนชนบททั้ง
หลาย ก็พิลึกกึกก้องด้วยทุนนิมิต

เจดिया จ ปริภินนคคา มหาปพ-
 พตา นานาวิปริตคา มหาอุโ-
 สต์ทพริเทจนตทิตา มหาภยภรวา
 มนุสส์ปี่สาจา มหาสททหิตา वा
 มหาอุโสฬปริเทจนา वा มนุสส์
 นานาพาศคิตานาย วิเหชนคา อ-
 เห่ง

แต่อุบ้ททอะ พระเจดีย์ใหญ่ก็แตก
 ทตายตง ภูเขาใหญ่ก็แตกแยกออก
 ไป วิบัติต่าง ๆ มีเสียงแข็งแซ่ประ-
 หนึ่งร้องให้รำพรรณแปนมหาภัยหน้า
 หวาดหวอน อมนุษย์มีปีศาจพากันข่ม
 หัวตั้งเสียงหัวเราะอยู่อ้อมมี คนทั้ง
 หดายก็คร่ำครวญปริเทจนการเป็น
 ระเบ็งเสียง บังเกิดโรคพยาธิต่าง ๆ
 เบียดเบียนแด

จตุตาโร มหาภูตา นานาทุนนิ-
 มิตคา นานาวิปรินามตา นานา-
 วิปริตคา มหามรุตต์ วินาสาย
 ปุพฺพนิมิตคา เอวํ ตาว

มหาภูตทั้ง ๔ ก็เป็นทุนนิมิตร
 ต่าง ๆ แปรปรวนวิปริตไปต่าง ๆ
 เป็นบุพพนิมิตรอย่างนี้ ก็เพื่อความ
 พิภาคแก่มหาชนเท่านั้นแด

พุทธศักราช เทว สัจจจริ-
 ตศาธิกานิ เทว สัจจจรัสหัตถานิ
 อติภุณเฑ สัตตัจจเร อมาราชา
 มังคโคนาม อเนกนหุเต ตุงคตฺต-
 โยเช อาทาย อาคนตฺตวา หงฺสาณค-
 รมบี ชุชฺฉิตฺตวา คํ ตภิตฺตวา พหุรา-
 มเร คเหตุวา อโยชฺฉนคฺริ อาคโค

พุทธศักราช ๒๓๐๒ ถ่วงแต่วปี
 เเกาะ อมาราชาชื่อมังคังค ยกจตุรงค
 สรุโยธาหตาย หมึนมารบหงษานคร
 ได้แต่วจับเอาพวกรามรเป็นอันมาก
 ได้แต่ว ยกมารกรุงอโยชยนคร รบ
 ด้วยชาวเมืองทงหตาย ตั้งทัพอยู่
 ในค่ายวัดศิริน ชื่อตำบลชตถาร-

นาคเวทียุชฌิตวา ชดชารุกุกุเร- กุกุกุ* บังเกิดเป็นโรคอุทราพา
 นาม วตฺติรเณ วตฺนโต อุทรา- ไม่นานก็ตาย
 พาโชน จีรฺเสถ มรติ

• อถวา เกจิ โส ราชามี วรเมร- อีกอย่างหนึ่ง บางคนก็ว่าพระรา-
 อารามะ รณฐานํ ปตฺตีคฺ ฐร- ชานนี้ยกฐโรยธามาเพื่อจะดูรณธ-
 โยเรหิ อาคนฺตวา นาครา มหา- ถาน ในอารามวัดพระเมรุ ชาวนคร
 ฐรํ ชินฺนติ คํ ฐรํ ผตฺตีคฺวา คํ ปตฺถอยบั้นใหญ่ไป พระราชานี้คอง
 วตฺติรณํ นินฺวตฺตีคฺวา คตฺมํ รคฺติยํ ถูกบั้น จึงกดบ้ไปยังค้ำยวคฺติรณ
 มรตฺตีคฺ วทนฺตี คายในคั้นวั้นนั้น กตฺวถันคิงนคัม

คทา อุกุมพรปฺปณฺณิกฐุ อุนฺธาธิ- ครวงนั้นชาวพระนครทั้งหลาย ได้
 ราชคฺติ นาคเวทียุชฌิตวา ฝตฺตวา จามิตฺเต เห็นบัจจามิตรมักำดงมาก คกใจ
 ทิสฺสวา ภูคฺเทหิ ปนฺปฺปนํ อายาจิโค กตฺถว พากันทูลอ้อนวอนสมเด็จพระ
 อูปฺพุทฺธิคฺวา นครํ รกฺษติ อุกุมพรภิกษุพระอนุชาธิราช ให้ถา
 ผนวชออกมารักษาศาพระนครแล้ว

ปจฺจามิตฺตคา เต ยทา ปตฺถายนฺติ บัจจามิตรทั้งหลายพากันไปครั้ง
 โส ราชมา เตมาตํ วตฺนโต ราชํ ใด ด้มเด็จพระอนุชาธิราชนี้กตฺถา-
 นียยาเทคฺวา เฐฐุจฺจาริราชธตฺต คทา นกฺอยู่ ๓ เดือนแล้วถวายราชธมบค
 ปนฺ ปพฺพธิ แคพระเชษฐาธิราช กตฺถบทวงพระ
 โส เฐฐุจฺจาริราชา คตฺมํ นคเร ผนวชอีกทุกครั้งไป ด้มเด็จพระ

* ขนอบบ้านถุ่ม หรือค้ำบลนายได้

ธมฺปคฺคิ ธมฺปคฺคิจฺฉินฺทวาทสฺส เชนฺนุสฺสาธิราชเสถยราชธมฺปคฺคิโนพระ
การเวตี นครอื่กค่อไป

อถ คตฺถสฺส มํถงคตฺถสฺส ปณฺจปคฺคา คริงนฺน มํถงคคฺมิราชบุดฺร ๕ องคฺ
อเหตุสฺส คตฺถสฺส เชนฺนุสฺสปคฺโคท พุทฺธิ พระราชบุดฺรองคฺใหญ่ กับพระกนิษฐ
กนิษฐเจตี อคฺคโน นคร รกฺขติ ๒ พระองครักษาพระนคร อิก ๒
เทว ปคฺคา มีตรา ดห อากน อกคฺมารบด้วยพระบิดา

คฺวา
คฺ อโยชฌนนคร อตถนฺทว คตฺถมิ เมื่อมิได้กรุงอโยชยนครนั้ กียก
นาคคฺคฺวจฺฉนเร เค คฺนิกาเย คเหตุวา พตนิกาเยเชณฺนุ พระ กเพวระ พระบิดา
อคฺคโน มีคฺคเพวริ ทฺราเปคฺวา คนไปแล้ว ได้ถวายพระเพตงพระ
พาหิรวชิเต คฺ กเพวริ ฉาเปคฺวา กเพวระนั้ ในภายนอกแวงนคฺควัน
คคฺถ เจคฺยิ กาวาเปคฺวา อคฺคโน แล้วก่อ พระเจคฺยิไว้ ใน ที่ถวาย พระ
นคร นิดคฺคตฺถสฺส เพตงนั้ แล้วกก็พากันกลับไปบ้าน
เมืองของคน

อถคตฺถสฺส โสฺ เชนฺนุสฺสปคฺโคท คตฺถมิ พระเชณฺนุสฺสปคฺโคท พระเจ้ามํถงคคฺนั้
ราช การเวตี ปฺราณนคฺเร วตฺถนคฺคิ เมื่อเสถยราชโนพระนครนั้ ด้รับ
นิตฺถคคฺนคฺคิ มหาสุริโยธา มํรานํ กียเส่นาบท ชือมํราน ผู้เปนมหาสุริ-
นาม เสนาบท ธมฺปคฺคิ ฉินฺทิกุคามิ โยธา* ซึ่งกลับมายุในปฺราณนคฺร
ยฺชฌณฺนคฺคฺวา คมฺปิ คเหตุวา ดห- เพื่อจะแยงราชธมฺปคฺคิ จับมหาเส่นา

* มหาสุริโยธา ว่าแม่ทัพใหญ่

มิตฺตพฺพชฺเชน คํ มาเวคฺคา คณฺมิ บดี มํรานํ ไค้ ฆ่าเดี๋ยทั้งพวกพ้อง
 ราชฺ กาวเรตี แด้ว เด็ดยราชย์อยู่ในปราณนครนั้น
 กุกฺกฏจํจฺจเร ฌญฺเจ รตนอาว ในมีระกาที่ ๖ พระเจ้ารัตนอาว-
 ราชฯ ยุทฺธธชฺช กาวเรคฺคา อโยชฺ- ราชฯ ให้ตระเตรียมการรบแล้ว ก็
 ฌนคฺวี คาทาเปคฺวี มหาธฺรโยชฺ ด้งมหาธฺรโยชฯ พร้อมเสนาเปอนัน
 ด้มหิตีเสนี เปเสตี มาก เพื่จะยัดเอากรวงอโยชยนคร
 ตทา ไค้ มหาธฺรโยชฺ มหิตี- ด้กับนัน มหาธฺรโยชฯ ก็พาพด
 พดนิทายเ อาทาย อโยชฺฌนคฺวี นิกายมากมายมายังกรุงอโยชยนคร
 อาคณฺคฺคา นาคเวหิ ยชฺฌนโต ด้รับคัวยชาวพระนครทงหลาย แต่
 นาครา ยุทฺธ อชานนฺคฺคา กิริกฺวา น- ชาวพระนครไม่รู้จักรบ ชีชดาตไม่
 เอกณฺททา น เอกจินฺคฺนา น เอก- เปนหน้าหนึ่งกัน ไม่เป็นใจเดียวกัน
 กมฺมกคฺคา นานามนา ปตายนฺคิ ไม่ปดงงานเดียวกัน มีใจต่าง ๆ
 กัน ค่างปากันหนึ่งเดี๋ย
 คํ นครํ ปรีวาเรคฺคา เทว วธฺ- พระนครนั้นต้องต่อมอยู่ ๒ ปี ชาว
 ด้านี นาคเร ออาหารชเยหิ นาค- เมืองทงหลายก็ด้นเด็บยงอ่อนเพ็ดย
 เวหิ ทุพฺพเตหิ ปราชิเค พุทฺธก- ด้ยพระนคร เมื่อพระพุทศักราช
 ราชฯ ทธฺจํจฺจเรคิธฺคธาธิกาณี เทว ด้วงได้ ๒๓๓๐ ปีกับกับปีจอตักัน
 ด้จฺจเรคิธฺคธาณี อคิถกนฺเต ด้นค- ด้อนด้าม ชน ๕ คำน้องังคารยาม
 ชศฺกฺกรชฺชจํจฺจเร มาชมาเส ด้กุก- เสาร์เพตาราคี ก็เปนที่ด้กุกกร
 ปกฺเช นวมคิถิยํ ภูมฺวาเว ไสว- ด้งคราม

ยามะ รศุคิยี่ สังกคนเค

ตั นครี ยถากาถั ยถาวินาถั พระนครนั้น ก็นิบหายตามกาล
 ยถาชัณนายักั ยถาปริยายั ยถาสุณั- อย่างใด ความนิบหายอย่างใด ขึ้น
 ฌั นต์สดี มหาชน ๑ ราชวงศ์สา อยุ่แล้วอย่างใด แปรปรวนแล้ว
 ทิเก พหุณี ฌนาณี ๑ คาหาเปตวา อย่างใด ส่าปสูญโดยประการใด
 นครณ๑ ปาถ่าทณ๑ อารามวิหา- (พม่าฆ่าศึก) จับเอาประชาชนทั้ง
 ฌน๑ ฌนาเปตวา ปากาวิ ฌินทา- หตายมีพระราชวงศ์เป็นต้นด้วย เก็บ
 เปตวา อโยชฌนนครวตฺถุณี ฌมมวิ- ทรัพย์ทั้งหตายมีประการเป็นอันมาก
 นยคิยี่ฎกาทัณี ๑ ฌินาเสตฺถวา ด้วย แล้วเอาพระนครแต่ปฐาถ่าท
 อตฺถโน นครี นิดคคิตฺถวา พหุชฌนาณี ส่ามองค์ แต่พระอารามวิหารเดี่ย
 ราชกุตธาทัณี ชุททกมหนตฺถวาธุชฌาณี ด้วย แล้วทำดาถายกำแพงเมืองเดี่ย
 ๑ อตฺถโน ส่ามิกสูถั เทติ ด้วย แล้วทำพิศุขของกรุงอโยชฌ

ตทา อริมัททนนครวาดีโน พหุ- ครั้งนั้นชาวเมืองอริมัททนนคร ก็
 ราชญ์อุณฺณรคณฐาตา อเหตุ พากันเกิดรุมรววยด้วยแก้วแหวนเงิน

ทองเปนมามากมาย

คส์มี อโยชนนคร นานการ- เมื่อกรุงอโยชนครนั้น อันพม่า
 เณห์ วม่าปจจามิตฺเตหิ วินาธบีเต บัจจามิตร ได้ให้พินาศโดยเหตุทั้ง
 โธ อโยชนวราชา นครว ปรตายนโศ หลายต่าง ๆ ในคราวนั้น ส้มเต๋จ
 อรณเณ นิตฺยิตฺตวา นิราหาโร ปจ- พระเจ้ากรุงอโยชนวราช ก็หนีออก
 จามิตฺเตหิ คหิโต ทุพฺพเต ตยํ มโต จากพระนครไปซ่อนอยู่ในป่า อด
 พระกระยาหาร ครั้นบัจจามิตรจับ
 ได้ อ่อนกำลังแล้วก็ตั้งทัพไปเอง
 พหูโลกปริเทว ทุกฺขโทมนธฺสฺสฺปา- ประชาชนทั้งหลาย ถัดมทัพอยู่
 ขาด้าภิกฺกตา พหุณาตบีปาดฺทุพฺพ- ด้วย ความโศก ปริเทวทุกฺข โทมนธฺส
 ญาติมิตฺตปฺกฺกตทวารวตาบีตฺติ วิโยคา อุตายาดมามากมาย ต่างพากันหิว
 พหู คปฺป กรณ อฺป โภค ปริ โภค ชน- ไหโยแรงทั่วไป พัดคพรากจาก
 ชนเณหิ รมณฺธ สฺวณฺธ รมณฺธ วินาธ้า ญาติมิตรตูกเมี้ยทั้งหลาย หนีหาย
 อนาถทุกฺกตกปณฺจณฺทาดฐตา นิ- ฉายร้ายจากเครื่องใช้ด้วย อฺป โภค
 หาราหารภรณวตฺถอวาธ้า กัดทุพ- บริ โภค ทพยฺธินเงินทองแก้วแหวน
 พณฺณวิรูปกายา รุกฺขคินฺดตา เจ้าของทั้งหลาย หาที่พึ่งพามีได้
 วนภิสฺมทฺตจปณฺณปฺปฺผลพฺชาติ- เป็นทูกคก้าพร้าร้ายกาจเป็นอันมาก
 อหารา พหู มนฺธฺสฺสา วรกา อ- ปราศจาก เจ้า ปดา อา หาร ผ้า ผ่อน
 รมณฺธสุ นานาปเทเสสุ จรณฺดา เครื่องนุ่งห่ม ชุบผอมเมื่ออดคิดร้าง
 พหูทุกฺกเซหิ อติวิย เซทฺ ฐิตฺ ภายชุกฺโตรมไป ได้แต่คั้นไม้ ไม้

กบปเณติ

หม้อเครื่องเขาเง้าเปลือกใบไม้ดอก
ผดพิชเป็นอาทิเป็นอาหาร พวก
มนุษย์ทั้งหลายมากมายพดพิชพราก
กันไป ต่างเที่ยวสัตว์จรจัดเข้าไปใน
คำบดต่างๆ เติงสัตว์ผิดเคื่อง
แต่ทุกซี่ยากเป็นอันมาก

เต มนุสส์ดา วคควคคา คุมพ-
กุมพา นานาวิปปฏิณณา อณฺเ-
มณฺมิ ปหรนคา วิตุมนคา ธณฺเ-
คณฺทุตโตนกาถนี ฉินฺทนคา นิรา-
หารอปปาหารา กัสสปุพตอปม-
สโตหิตา จ ทุกขสมังคิสาหสสา
มตา วา อมตา วา อหส

มนุษย์ทั้งหลายนั้น คุมกันเป็นหมู่
เป็นพวก ปดฺนซึ่งเข้าเปลือกเข้า
ด้านเกิดเป็นอาทิ ได้อาหารบ้างมิ
ได้บ้าง ชุมผอมลง เนื้อเดือกกัด
น้อยไป รุมวังอยู่ด้วยทุกซี่ยากสา-
หัส คายไปบ้างยังไม่ตายบ้าง

ฉาติวิโยเคน สัมปคฺติวิโยเคนาติ
ทฺวิธา วิปโยคสมนฺนาคตา อณฺเ-
มณฺณิ เมคฺตจิตฺตวิหตา ฉาคก-
ภยณ ปิพิตา พุทฺธรปณฺจ ธม-
มณฺจ ภิกฺขุสฺสมณฺจ อนาหารา กสิ-
เรน อคฺคโน ชีวคิ กบปเณติ

ประชาชน ได้ถึง ความ วิโยค ๒
ประการ คือฉาติวิโยค ๑ สัมบัติ
วิโยค ๑ ได้ปราศจากเมตตวจิตร
ซึ่งกันแต่กัน อันฉยเกิดแต่ความ
หิว หากบับคนหนักเข้าแต่จก็
สามารถจะ เขอเพื่อต่อพระพุทฺธรูป
แดพระธรรมพระสงฆ์ได้ เติงชพ

ของคนด้วยความคับแค้น

ภิกษุด้มา ทายเกหิ บิณฑบาตึ ฝ่ายภิกษุตั้งช้ทั้งหลาย เมื่อไม่
 อดทนคา กิถนุรูปา น กาส้วจธรา ได้ อาหาร บิณฑบาตแต่ทา ยกแล้ว
 อุทรเหตุนี้ด้ดีเกิดกิ อาหาร พยาจคา ก็เห็นอยยากลำบากเข้า ไม่ด้มารถ
 ลพฺภนคา วา อตพฺภนคา วา จะครองกาถ้วพฺทวได้ ไช ให้ศิษย์
 ด้มณเวถ์กสิเรน นิพพิทมานา อ- ไปจนชวยหาอาหารเพื่อ ด้ได้ยง
 ปพฺพชิตา ยถา พเตน ชีวติ กปเปตุ ท้อง ด้บ้างมีด้บ้าง ก็เห็นอย
 หน่ายจากการบงช ด้ด้วยความดำ-
 บากที่จะครองเพ้เปนด้มณะ ด้พา
 กันด้ก ออกหาเตยง ชีวติร ตาม สติ
 ก้าง

เอกจจา กาส้วบียา อติเวทนาย บางพอกท้งรกกาส้วพฺทวอยู่ กั
 อญฺเณน ปคฺคเหน ยาเปตุ อุดด้หา- อุดด้หา พยุงกาย ด้ด้วยการแสวงหา
 ยิตฺว่า ปรีกฺขชนคา วา อปรีกฺข- นำเวทนายิ่งนัก ด้ฉันบ้างไม่ด้ฉัน
 ชนคา วา วิรูปา ชมฺมณิสันจิต- บ้าง ก็มีรูปกายวิปริต สพร้งไปด้ย
 คคฺคา น เอกจิตฺตา พุทฺธรูปเป จ เกตยอหน้งแต่ด้เห็นเอ็น ก็ไม่เปหน้า
 ชมฺเม จ ชาติยวิหิตา อรกชนคา หน้งใจด้ยอกันด้ หมดความอาตัย
 ยถา จ्ञาเน กปเปตุ รักษา พระพุทฺธรูป แต่ พระธรรมไว้
 ไม้ได้ พากันด้สำเร็จอยตามถ่ถาน
 อันด้มคฺว

มัจฉาทิฏฐิเกา พุทฺธรูปตฺถส อห- ฝ่ายพวกมัจฉาทิฏฐิทั้งหลาย ก็ทำ
 ตรายํ กโรนติ อันตรายแก่พระพุทฺธรูป

เต ชมฺมวินยเตปฺปิกา วิรทิตา พระธรรมวินัย ไครบ่ถูก เมื่อ
 รกฺษา นานาวินาสา มัจฉาทิฏฐิเกหิ ชาติความรักษาเสียแล้ว ก็วินาศไป
 อดฺธรชฺชชฺช ฉินฺทิตา วา โยเก- ต่าง ๆ คือพวกมัจฉาทิฏฐิ เยื่อเย่ง
 รนฺดา อปฺปจฺจิกขาทิตา วา สด- เอาผ้าห่อแดงเชือกมัดไปบ้าง ตัว
 ธรรมปคฺติโอยฺจูเจฺน วา นานา- ปดวอกกักกินยับเยินไปบ้าง แดพินาศ
 นนฺจฺจา นานาสฺสฺสฺส อเหตุ- ดุญไปต่าง ๆ โดยที่พดัดคดลงดิน
 เบี้ยกนํสฺสไปเสียบ้างก็มี

เต ภิกฺขุ ปจฺจนา อปฺปาวเสเต ภายหลังภิกษุทั้งหลายเหล่านั้นได้
 ชมฺเม ปตฺถสฺนตา ตทฺธาตมฺปนฺน- เห็นพระธรรมยังเหลืออยู่น้อย มี
 จิตฺตา เตปฺปิ วิฉินฺทนฺตา เอกจฺจา จิตฺรอกอปด้วยศรัทธา ได้รวบรวม
 ชมฺมวินยา อิริคมภฺรา เอกจฺจาปิ พระธรรมเหล่านั้นไว้ แต่พระธรรม
 เอกพนฺชเสเตสา วา เทว พนฺชเสเตสา วินยบางคมภฺรที่ยงมนคงอยู่ก็มี บาง
 วา คมภฺรอกุทฺมเสเตสา วา ปรีปฺปณฺนา คมภฺรก็ได้เหลืออยู่ผู้ ๓ กว่า บ้าง
 อปรีปฺปณฺนา วา นานาอาภุตา ๒ ผู้เศษบ้าง เตมคมภฺรบาง ครั้ง
 ชาติตา ตีเยํ คมภฺรบาง บริบูรณ์บ้าง ไม่บริ-
 บูรณ์บ้างบังเกิดอาภุตต่าง ๆ กันดัง
 นฺเต

เต อฺจุจฺฉินฺตวา ยลาพเตน ตัง- ภิกษุเหล่านั้นแต่กรวมไว้ตามลตฺติ

คณฺหิตฺวา อตฺตโน วสฺนฺนุสฺสํ กํถิงฺ นํมาเกบฺโวยิงฺจํนํกตฺน
อานตฺตวา สเปตฺตํ

ปัจจุจฺยททยกา มรณเสถสํ ปุพฺพ- ฝ่ายปัจจุจฺยททยกทฺที่เหตฺอคฺตาย อา-
กฺุสฺตกมฺมมฺถนฺนิจฺจยา อปฺปชฺนเสถสํ ไศฺรยฺ เกยฺ สฺระธมฺ กุสฺลกฺกรรมไฉฺแต่
วามี ชนฺปเทหิ อารกํ ออาหารํ วา กอนฺๆ มีทฺรพฺยเหตฺออยฺบํงเด็ก
อตฺตโน พหุพฺพเดหิ วา ออาหารํ นอยฺ ไฉฺอาหารอินฺชาวชนฺบทเชานํ
ถนฺตา อตฺตโน ปุพฺพกฺุสฺตกมฺม มาบํง (คฺือแรกเปดฺยน) แต่ไฉฺ
เคเชนฺ จ พุทฺธสํถเน ชมฺมต- อาหารมาคฺด้วยกํถิงฺจเชนฺของคณฺบํง
ภุมิถานกตฺเหตฺ นานา จ ปริปฺณ- คฺด้วยเคชกฺุสฺลกฺกรรมปางกอนฺของคณฺ
ณินฺทฺรียา สฺทฺธาจิตฺเตน สฺทฺธมฺม- คฺด้วย คฺด้วยเหตฺการทําทานในภุมิถ
เทสํ โสฺตฺกามา อปฺเรนฺ สฺมเยน ดิบในพระสํถนํกํมีอินฺทฺรียบิรฺบริณฺ
เคสํ สฺนทิกํ คณฺตฺวา อายาจิสฺส ไศฺรจะฟงฺพระสฺทฺธมฺมเทคฺนาคฺด้วยนํ
ใจไฉฺศฺรทฺธา บํงสฺมยฺกไฉฺไปสฺ
สํนํกภิกฺษุทงฺหตฺยเหตฺนํนํ วิงวอน
(ขอใฉฺเแสดงชฺรรม)

เค อปฺปสฺสฺตา วา พหุสฺสฺตา วา ภิกฺษุเหตฺนํนํไฉฺเป็นอปฺปสฺสฺทฺรฟง
ชฺวิตฺรกฺุชนฺตฺถาย ตาภสฺสฺกาวํ อิจฺ- นอยฺกคฺิ เปนพหุสฺสฺทฺรฟงมากคฺิ ก
ณฺตฺวา คํ สฺมปฺติจฺฉินฺตฺวา อตฺตนา ปฺราถนาตาภสฺสฺกาวํ เพื่อจะรักษ
อานํชฺรเม อฺุจฺฉินฺตฺวา วิจาเรตฺตวา ชฺวิตฺรของคณฺ กิรฺบํดํแถงชฺรรม จิง
สฺทฺธจิตฺเตน ขลา อตฺตนา สิกฺ- ไฉฺเไดออกพระชฺรรมทคณฺเกบฺมาคฺไพิ-

ขิเคน เคตฺ สัทฺทสมุเทตฺนํ เท- จารณาตุ ก็ดำแดงพระดีทธรรม
 เสนฺติ เทคฺนา แก่คนเหต่านัน ด้วยน้ำใจอัน
 บวิธฺธิ ตามรู้เห็นที่คนได้ศึกษา
 เตะ ทายกา ชมฺมํ สุตฺตวา ปุคฺค- ทายกเหต่านัน ครันได้ฟังพระ
 นุตฺตวาตาสัมพฺนุชโยเคน พุ- ธรรมเทศนาแล้ว แต่กำลังยังโศก
 โสกา ฌาติกวียคากิภาตฺตา เตะ มากด้วย ความ พัดพราก จาก ลูก
 อนฺตฺตฺรนา มนฺทตฺธา วา พุ- หลานแต่เครือญาติ ได้ถวมทับอยู่
 สฺทฺธา วา พุทฺโถคมาณสา อคฺค- ด้วยญาติวียค เมื่อระดัดถึงญาติ-
 ทุชฺชยมนฺตฺรนา พุทฺธรูปญจ กายเหต่านัน ที่มีศรัทธาอันก็มี มี
 ชมฺมญจ ปุณฺณมทํ กตฺวา ฌาตฺนํ ศรัทธามากก็มี ให้บังเกิดความดัง-
 ปุณฺณโกฏฺฐสาธํ อุตฺทิสฺสิดฺวา อเหตุ- เวยใจมาก เมื่อระดัดถึงทุกขภัย
 ของตน ก็ได้เตอกเก็บพระพุทฺธรูป
 แดพระธรรมมาทำบุญแด่ตนเองแล้ว
 อุตฺทิสฺสิดฺวา ให้แก่ญาติกาทั้งหลาย
 แด

เอกุเจ อคฺคโน ปุคฺคตฺตคาโย ชนบางจำพวกได้ให้บุตรแดนคตา
 พุทฺธสาธเน ปพฺพชาเชตฺตุ ของตน บรรพชาในพระพุทฺธสาธนา
 อปรภาเค ปุพฺพกมฺมํ กรณตาย กาดเปนภายหน้ามาแต่กาดได้ทำ
 เตะ ภิกฺขุ พุทฺธ วคฺคา พุทฺธ อน- บพฺพกรรมแล้ว ภิกษุทั้งหลาย
 เตะวาตีกา วา จคฺคฺจยปริบฺบณฺนา เหต่านันก็มีพอกมาก มีอันเตวาตีก

ปริปุณฺณมา พุทฺธธาตเน อุตฺธาหิ
 ชเนตฺวา ฐมฺมวินยญฺจ ปริเยตฺนคา
 พุทฺธรูปे ๑ โอบกฺคฺวิภคฺคองค-
 ปจฺจํเค นานากุเต นานาวินาเต वा
 กฺุฏฺวิหารตฺมาพุทฺธรูปे ๑ นานา-
 วินยฺเจ โยโตเกตฺวา ตํเอกฺมานตฺา
 อตฺตฺนึ มุณฺจฺนคา พุทฺธธาตฺนบิย-
 ตฺรตฺตา กมฺบิคฺคหฺทยา อนฺเควาตฺิเกหิ
 ตฺทฺธิ ยถายุคฺคตฺจฺาเน พุทฺธรูปे
 ปตฺิธาเมนฺติ

มาก บริบูรณ์ด้วยจตุปัจจัยทั้งหลาย
 มีใจขอเอิบอ้อม ก็ได้ยังคงความอุสาหะ
 ให้เกิดแล้ว พวกนั้นแสวงหาพระ
 ธรรมวินัยในพระพุทธรูปต่าง ๆ ได้
 แต่เห็นพระพุทธรูปทั้งหลาย มีอวัย-
 ะน้อยใหญ่ แตก หัก พัง ทำตายบ้าง
 อากูตต่าง ๆ พิณาศ์เดียหลายบ้าง ทั้ง
 กุฎีวิหาร ต่มา พระพุทธรูปก็ได้พิ-
 ณาศ์ต่าง ๆ จึงพากันเกิดความตั้งเวร
 ดัดใจถนุหน้าตามิได้ เพราะความ
 รักพระพุทธรูปต่างเห็นผิดกัน มีททัย
 อันห้วนไหวอยู่ จึงพร้อมกับอันเค-
 วาดิเก็บ รอดบรม พระพุทธรูปทั้ง-
 หลายไปไว้ในสถานอันสมควร

เย ฐมฺมวินยา วินาตฺเตตฺา ยา-
 วตา เต ตฺคฺตฺเก คเหตฺวา เต ภิกฺขุ
 อคฺตโน จฺาเน อานตฺุ

พระธรรมวินัยเหต่าโต ที่ยังเหลือ
 อยู่ จาก ความฉิบหาย มี มาก น้อย
 เท่าใด ก็ชนพระธรรมวินัยเหต่านั้น
 ไปตามที่มีอยู่นั้น ภิกษุทั้งหลาย
 เหต่านั้นได้ พวกนั้น นำไปไว้ในสถาน
 ของตน

ตพเพ ชนา ปรีปยุณาหารา ชนทั้งปวง ค่อยมีอาหารบริบูรณ์
 ปุราณคาเม นานาวาสปุราณเขตเต ชน ได้พากันสร้างบ้านปลูกเรือน
 วตุฤตม์มี วา เคทานิ อารโปนต ชนในบ้านเก่าๆ แต่ในไร่นาที่ดิน
 เก่าๆ ซึ่งเคยอยู่คนที่ต่าง ๆ

ตพเพ ภิกขุ ปีนุชปาทอาหารา ภิกษุทั้งปวง เมื่อได้สัมผัสกับ
 นานปฎการเร สัมผัสสังขตา อคฺคโน ชนขาดอาหารมีประการต่าง ๆ แล้ว
 อคฺคโน สหายเกหิ วา นิสฺสิตเกหิ ก็พากันทำทัฬหะระท่อมพะเพิงในวัด
 วา สทุธิ ปุราณอาราเม โอวรกั เก่าๆ อยู่กับสหายแดนนิสฺสิตทั้งหลาย
 กตฺวา กุฎฺธิณฺจ อารโปนตฺวา ตคฺถ แห้งคนๆ แต่ได้ปลูกกุฎขึ้น พากัน
 วตฺถสาวาสํ วตฺถนติ จำพรรษาอยู่ในกุฎนั้น

ตทา อโยชฌนคเร วินตฺถิตเต ครั้นนั้น ครั้นเมื่อกรุงอโยชยนคร
 มหาโยไซ พมิตฺถโร จตฺตปญฺจเก พินาศแล้ว พมิตฺถรผู้ไปนมหาโย
 ปฏิสันจานคเร อโยชฌนวาตฺชนเน ชา ได้ตั้งชนชาวกรุงอโยชยนคร
 สฺริตฺถเร รฏฺฐวิชิตฺถํ ควํ อธิ เปนกองตะ ๔ และ ๕ ให้ไปนายสุริย
 สามีโก วตฺถุตติ วจเนน จเปตฺวา สร ในแคว้นแคว้นที่ชานะแล้ว โดย
 อิเม ชนา อณฺณมณฺณิ ซาญฺเณตฺติ คำตั้งว่าท่านจงไปนายอยู่ในที่นี้ ๆ
 จินฺนเตตฺวา อิตฺถาชาฏฺฐิจิตฺเตน อคฺคโน คือได้คิดว่า “ชนเหล่านี้จักฆ่าซึ่งกัน
 นครํ นินฺตฺตติ แลกกันเอง” ด้วยจิตทรนยาจะฆ่า
 แล้วก็กลับไปเมืองของตน

* แม่ทัพใหญ่

จาติ จดได้ ชนา อตกโน ของคนๆคือ พระยาพิษณุโตกราช
 อตกโน นคร อีสต์รา อเหตุ ๑ พระราชานครดีริธรรมราช ๑ พระ
 ราชานครราดีมาราช ๑ วนายราช
 คือพระนายกอง ๑

เขต วิสต์ณโลกปุเร ชเนหิ อง ในพระราชาทงหลายนั้น ส่วนใน
 การี สัมปติจติควา ได้ วิสต์ณ เมืองพิษณุโลกปุเร ชนทงหลายรับ
 โดกราชา เตคนคค์ อุตสาเปตวา พระโองการ แดพระราชพิษณุ
 ค์ อภิสติโค พุทธาด์เน ดิถุขา โดกรานันให้ยกเสวตวรรณัชรขึ้นแล้ว
 ปทานิ มททนเคน นานาปาเปน อภิเชกพระองค์ได้ รมกับภิกษุอรธ
 สรามทเทน ภิกษุตามเคน มหพ วังค์ มีกำลังมาก เป็นภิกษุตามก
 พเดน วรรตวางคภิกษุชา ดห คิก ชีเมบาปต่าง ๆ ย้ายดีกษาบทใน
 ชคคฺ มหคฺหิ โยธาพเดหิ อณน พระพุทธาด์นา รมกันด้วยมหา
 มณณิ ชุชณิควา น ชยาปราชโย โยธามีกำลังมากมายถึง ๓ ครั้ง ไม่
 คตมี นคร ณาเต รชช การนโค แพ้ชนะกัน พระองค์เสวยราชใน
 เอกุณปณณาธายโก กาดมกาดิ นครพิษณุโลกนั้นได้ ๖ เดือน มี
 อายุได้ ๕๘ ก็ทำกาตกริยาไป

ตทา นครดีริชมมราชนคร นคร ครึ่งนั้น ในเมืองศรีธรรมราชนคร
 ดีริชมมราชา ตทา องการี สัมป พระราชานครดีริธรรมราช ก็ทำ
 ติจติควา อภิสถกทโร เตตเทว เหมือนอย่างนั้น คือให้รับพระโอง
 วดเต รชช การนโค การ แดได้อภิเชกเสวยราชย์ได้

๒ ปีเศษ

นปุเร อดันเตน อธิรปการ- พระราชวชิรปการราชดำรงอยู่
 โย ชตถมคเคหิ พหุสุโยเชหิ ในเมืองชนปุร ยกสุโยชาเป็น
 นคร์ คนตุวา นาคเรหิ ยชฌิตวา อันมาก ไปทั้งทางนาทางบกถึง
 ดภิตวา คณจ มหาชเน จ เมืองนครนั้นได้รับด้วยชาวเมืองทั้ง
 มาวตฺถุนิ คเคตฺวา อตฺตโน ปุริ หตาย ได้เมืองนครนั้น จับเอาพระ
 คุติโค ราชานแดมหาชน แดพศฺคฺทังหตาย
 ต่าง ๆ แดจกักตบมายังเมืองของ
 พระองค์

ลัด รมโย เสด็จคควัดธานี เมื่อพระราชนั้นอยู่ในอำนาจ ๗ ปี
 ๖ อดันโต เตนบี ปริตฺทชจิกฺคฺตฺ ๕๕ ครั้นพิจารณาเห็นว่าพระราช
 เจ วิจาเรตฺวา เปเสตฺวา สิริ- ศรัทธมราชนนั้นจักบริดฺทชฺ ๕๕
 มราชนกร ปุน สิริธรรมราช กัดงให้กดับไปเมืองศรัทธมราชนกร
 โต ยถาพตฺ เสด็จคควัดธานี ตั้งให้เป็นพระยาดีริธรรมราชอีกอยู่
 มี อดันโต ในดีริธรรม นครนั้น ๔ ปี เศษ ตาม
 กาดังคน

กโต อปฺรภาเค เตน รตน- แค้นนี้ค้อมา ในอปรภาคได้มา
 สินฺทรนคร์ อากนฺตุวา รตน- กรุงรัตนโกสินทรนคร มาเป็นทาด
 สินฺทรวโย ทาโส อายุหฺปริ- ของสมเด็จพระเจ้ากรุงรัตนโกสินทร
 ตานะ ยถากมฺ คโต ราชอยู่จนถึงกำหนดอายุแล้ว ก็ไป

ตั้งศักราช

ออก นครราชสีมา ราชธานี ตำบลนั้น พระราชทานนครราชสีมา
 ชาติไทย อโยธยา ราชธานี จันทบุรี ถูกมหาชนฆ่าตาย แล้วตั้งพระราช
 เทพพิริวงษาเมน ปุพเพ อโยธยราช- องค์ก่อนขึ้น พระราชบุตรพระเจ้ากรุง
 ปุศุเคนธ สห ราชธานี ชาติไทย มรติ อโยธยองค์ก่อน ทรงพระนามว่า
 ราชปุศุโค เทพพิริวงษา พร้อมกับมหาชนฆ่าตาย

ตั้ง

ตั้งมี นครราชสีมา วรดิศวา แต่ พระราช บุตร ได้ ดำนัก อยู่ใน
 ราชธานี อิศร์วิ น ทาโค ชนาน วรดิศ เมืองนครราชสีมาบรรณัน แต่ว่ามหา
 วรดิศโค เสด็จจรจรทุกไซ อธิร- ชนไม่ยอมให้เป็นอิสร์วิคองอยู่ในอำ
 ปากการรณณา คิ คนตวา ยชณิศวา นาคมหาชน เสด็จทุกชอยู่บิเศษ พระ
 คิ คเหตุวา อาเนตวา อตคโน ราชาวธิรปากการราชยกไปเมืองนคร
 ปุระชาติไทย มรติ ราชสีมาได้รบกันจับพระราชบุตรได้

พามาเมืองของพระองค์แล้วฆ่าตาย

ออก อรณายราชี่ จ ติโพธิวิคติ- ครั้งนั้นอรณายราชี่ (พระนาย
 เรน ดศุตมาเด อวมมหาโยเรน กอง) ค่ายโพ ๓ คั้นพม่าแม่ทัพ
 จันปีโค อิศร์วิรณปุรณโย ภูโค ตั้งให้อยู่ได้ ๗ เดือน กัดอำนาจ
 ปตายนุโค เตน อนุคนตวา ชาติไทย พระ ราชเจ้า กรุง ธนบุรีราช หนีไป
 สห ญาคิมิตคหิ กาดมกาดิ พระราชาตามจับได้ฆ่าเสีย พร้อม
 ทงญาคิมิตรได้ทำกาดไป

บริเวณที่ ๘

ว่าด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ แดงคึกที่ ๘

พุทธศักราช ๒๓๓๐ เมื่อพระพุทธศักราชตั้งได้ ๒๓๓๐
 ธิกาณี เทวดีวจนรดีหัดธานี อติก- ปีกูญ พระราชวชิรปการราช ได้
 กนเค สักรดีวจนเร อชิรป- ภิราชสมมคเดื่อ ได้ยกทัพดีญจร
 การราชา ราชสมมโต นานานิคม- ไปในนิคมชนบทต่าง ๆ ได้รวบรวม
 ชนปะเทอ อนุดีญจริควา เคสุ เคสุ ชนทงหลายทออยู่ในทั้น ๆ ให้ตั้งอยู่
 วดีนเค มหาชเน วิยหิตวา อคคโน ในอำนาจคนเดื่อ กักดีบมากรุง
 วดี ปคิฏฐาปะควา ชนปุรี เคบี ชนปุรี บำรุงดีมาของพระองค์ค่อไป
 อาเนควา อคคโน ดีมี อภิปะาเลคิ
 ได้มี มหัพโต นิคมชนปะเท จ พระราชานันมีพดเดื่อนามาก ได้
 ปหรนโต ชตถมคเคน คนควา ประหารชนบท แตนนิคม ทงหลาย ไป
 นานาชนปะเทจ ยุชณิตวา ดีริ- ตามทางทงทางนาแถบค แต่รวบรวม
 ชมมราชนคธาภิ มหาชเน คาหา- บทต่าง ๆ จีบเอาชนชาวคัรชรัม
 ปะควา อคคโน นครี นิคคิตควา นครเปนคันได้ แต่กักดีบมาพระนคร
 เด็ดจุทดีวดีธานี อโยชนนครดีดี ของพระองค์ ได้โดยราชย์อยู่พระ
 วิชเค ชนปุเร ราชธิ กาวะนโต นครชนปุรี ในแวงแคว้นกรุง อโยชย

ชนบทต่าง ๆ

ออก อมารามราชาโน ชนปเทศุ ครั้นนั้น พม่ารามรทั้งหลาย ที่อยู่
วสันตา อโยธมดัส วิชิตเสถ์ อา- ในชนบททั้งหลาย ได้พากันเที่ยว
หิณฑุคา ชเน คเหตุวา นิดคตติ ไปในแคว้นแคว้นของกรุงอโยชัย จับ
เอาคนทั้งหลายได้แต่จกดับไป

เอกทา เตมี ชเนหิ อญมมณเณ บางคราว พม่า รามรได้รับ กันกับ
ยฺษณิศวา มรณตา เสธ่า ปถายนติ คนทั้งหลายเหตุนั้นตายตงบ้าง ที่
เหลือตายหนีไปได้บ้างก็มี

พหุวุดดานิ อิมินา นิยามเน ตั- พวกพม่ารามรทั้งหลายนั้น ได้
วจนเร ปุณปุณิ อโยชณวิชิต เตมี เบียดเบียดแคว้นแคว้น กรุง อโย ชย
อมารามรา ปี่เพนติ นานาการณหิ เนื่อง ๆ โดยนิยมดั่งนั้นเนื่อง ๆ มา
นานาไทเสหิ ยถามุเพหิ หนีตายไป โดยเหตุต่าง ๆ โดยโทษ
ต่าง ๆ ตามความหดใจตงทั้งหลาย

ตทา อโยชณนครปพเพ เทว ครั้นนั้น มีพระราช ๒ พระองค์
ราชาโน พุทธางกูรา โพรธศตว ฟัน้อง เป็นพระ โพรธศตวหน่อพุทธาง
มหาปัญญา ปาวมิตนนิจจิตา ภา- กูร มีปัญญาบารมีได้ด้าสมมาแล้ว
คโร ตัทธาธิกา ปณณาธิกา ตัพ- มากมาย เป็นพระดีทัธธาธิกแดพระ
พญญคณาณานิปคฤติตา วสันตา บัญญาธิก ปราถนาเฉพาะพระดีพ-
นกรครังกชน พญญคณาณด้านก้อยู่ในกรุงอโยชัย

อติวิยพตวถียุกกาเด อปากฐ- มกิตติคุณยังมีได้ปรากฏ ครั้นได้
 กิตติคุณา ได้กปริเทวทุกขโทม- ทอดพระเนตร เห็นสรรพสัตว์ในชน
 นลล์ پایวธำภิกุเค อณมณณิ วิ- บทต่าง ๆ อันระทมไปด้วยความโศก
 เหเชนเค นานาปเทเสถ์ สัพพสคเค แดปริเทวทุกข โทมนลล์อุปายาส
 ทิสฺวา สัพพสคตานิ มหาเมตฺตา- ต่าง เบียด เบียน ซึ่งกัน แดกัน อยู่ใน
 กรุณาย กมปีคหทยา สัพพสคเค กาดกถียุกมก่าตั้งแรงกล้า ก็มีน้ำ
 ได้กปริเทวทุกขาทฺที โมเจตุกามา พระฤไทยไหวหวั่นอยู่ด้วย พระเมต
 พหุสฺสณานิ วิริเยน สมนมากมุนตา ตา พระ กรุณาใหญ่หดวงแก่สัตว์ทั้ง
 พหุพตวนตฺว อตฺทโรกาสา วิติ- ปวงก็มีพระฤไทยจำนง ปดงสรรพ
 นานาเมตฺติ สัตว์ทั้งหลายให้พ้นจาก ได้กแดปริ-
 เทวทุกข ได้ทรงประกอบกรขอ
 โดยความเพียรอยู่หลายปี จนมีก่า-
 ตั้งพตมาก แแต่หากยังไม่ได้โอกาส
 จึงได้ยบยั้งอยู่

พุทฺธสฺสกราเช พาวธิตฺตังจฺจน- ฤพระพุทฺธศกฺกราช ๒๓๒๒ ดั่งแฉ้ว
 ติสฺสคาริกานิ เทวธังจฺจนรสฺสณานิ ปีกุญ จึงสมเด็จพระมหายศพระ
 อติกถนเค สุกฺกรธังจฺจนเร เค เทวบี มหาเศขทัง ๒ พระองค์ผู้ทรงฤทธิ
 มหายสา มหาเศขวนตา มหิตฺธิกา มหิมาทังมหาปริวารยศ พระทศ
 มหาปริวารา จิตฺตบี ปารมิสฺสน- บารมีศักดิ์ก่อนหน้าพระฤไทย เหตุ
 โจทิตา นานาอนาถานิ นานาวิป- ได้ทอดพระเนตรเห็นพระพุทฺธรูปเปน

วิตานี นานาวิธานานี พุทธรูปานี จ ตัน แดพระไตรปิฎกพระพุทธวจน
 ติปิฎกพุทธวจนานี จ ฎุปะเจติย ทั้งหลาย พระสถูปพระธาตุเจดีย์
 ธาตุโยจ อารามวิหารปริเวณานี ทั้งหลาย พระอารามพระวิหารแด
 จ ทิสฺวา พุทธดําสัน บิยตเรน บริเวณทั้งหลายต่าง ๆ วิปริตต่าง ๆ
 กมฺปิคททยา ดคฺคธา ภิชฺชมานห- พินาศต่าง ๆ ก็มีพระพุทไทยห้วน
 ทยาวิย ไหวอยู่ด้วยความรักพระพุทธดําสนา

ดําสนคฺคททยา จคฺคฺคณินยา เสนาย โดยความ อนุเคราะห์ พระพุท
 พุ ธุโยเช อาทาย นานาราช- ดําสนาจึงได้พาเอาตุรโยธาทั้งหลาย
 ธานียํ คนฺตวา อสจฺจอธมเม ชเน เป็นอันมากด้วยจคฺคฺคเณนา ยกไป
 พุทธดําสนนคฺคททยา กโรนเต นิคค- ในราชธานีต่าง ๆ ชมชคฺคนพวก
 ทาย ชมชยกมฺพฐาทินานนคฺคททยา อสคฺคยอธรรม ทั้งหลายทกระทำอัน-
 วิยฺยชฺเชตฺตวา มหาปรุ วิจฺจนทนครี ตราย พระ พุทธ ดําสนา ได้รบ ชำนะ
 นาม ดีสฺตนาคนหุคฺ ภา คนฺตวา เมืองทั้งหลายต่าง ๆ คือชิมมัยแด
 นาคเวหิ ยฺยชฺเชตฺตวา กัมพูชาเป็นต้น แดยกไปเมือง
 ดีสฺตนาคนหุคฺ อันชอวิจฺจนทนครเป็น
 เมืองใหญ่ได้รบ ด้วย ชาว เมือง ทั้ง-
 หลาย

มหาไชวี ภิสฺนรูปํ สงคามิ ได้ทำ สงครามให้เมือง ดันนห้วน

กตวา คี นครินท์ ปตาเปนโต คี ไหว่น่ากตวชัยเอาเจ้านครให้หนีไป
 นครี ตมิคตวา ปารมิตานุภาเวน จึงได้เมืองนั้น โดยอนุภาพพระ
 มหุเต นาคเว จ ราชกุตาทิเก คา- บารมีใหญ่ หดวงจับได้ ชาวเมืองทั้ง
 หาเปควา มรกฎพุทธพิมพ์พญจ หลาย มีราชตระกูลเป็นคั้น แล้ว
 ตคต ปติฏฐิตี อาทาย สूरโยเช จ เขิญเอาพระพุทธพิมพ์มรกฎอันประ
 อคตโน นครี นินคคิตวา ตาว ดิษฐานอยู่ในเมืองนั้นด้วย แต่อีก
 ยุคตฏฐาเน คี พุทธพิมพ์ สป่า- พา สूरโยธา กตบมา ดูพระ นครของ
 เปควา กติปยวสฺถานี วิตินาเมนติ พระองค์ แล้วให้ประดิษฐานพระ
 พุทธพิมพ์ นั้นไว้ใน สถานดมควรชัว
 คราว ทรงยบยงอยู่ไม่ก็บ้นก

พุทธศักราช ๒๓๒๕ ดังแล้ว
 คีตคธาธิกาณี เทวด์วจจรสฺถ์สฺถานี มีชาติ ครั้นความ ได้กปริเทวทุกซ์
 อติกนุเต พยคฆด्वจจเว พุทธ- โทมนัสแต่อันตรายมีประการต่าง ๆ
 ด้วสเน พหุปาปกุทมายาปคฺคเตหิ บังเกิด ชนแก่ ชนเหต่า นั่นคือ บังเกิด
 ภิกขุณญจ พหุณัน คหคฺคานญจเคธฺ ชนแก่ภิกษุเพราะบุคคลตามก โทหก
 ชนานัน ได้กปริเทวทุกซ์โทมนัสเสธฺ มารยาเป็นอันมากในพระพุทฺชด้วส-
 จ อนฺตราเยธฺ จ นานปปรกาเรธฺ นา แต่บังเกิดชนแก่คฤหัสถ์เป็นอัน
 อุปปนฺเนธฺ เค เทวบี มหากรุณา มาก ส้มเค็จพระผู้ทรงพระมหากรุ-
 คีคิ การณฺ ทิสฺวา สพพฺสคฺคานฺ ณาทั้ง ๒ พระ องค์นั้นได้ทอดพระ
 เมตฺตากรุณา ย กมฺบิตททยา ๓ท- เนตรเห็นเหตุนั้น ๆ ก็มีพระกมตหญ

โรกาธา อัจฉรชเม จ ชเน ไทยหัวไหวไปด้วย พระเมตตากรู-
 วิสุมิตวา พหุชัม มหาชน กตวา ณาแก่ตั้งรพศักดิ์ ได้โอกาสระงับชน
 ปริมทิสภาเค ประปาทิเร ดีริ- พวกอดัจฉธรรมทั้งหลาย กระทำ
 วทมนสูชวสานต์ศุคฺพิพาหนตถาย ให้มหาชนได้เกษมสุขแล้ว ก็มีพระ
 มหานคร กาทเรศกามา จ้างจะใคร่สร้างพระมหานคร บ้าง

กัน ซ้ำก็ให้ อยู่เจริญ สิริสุข สวัสดิ์
 ณฝั่งปากแม่น้ำด้านปริมทิสภาค

รคนพุทธพิมพ์ อวราเชศวา นา- จึงให้อวราชนาพระพุทธรูปแก้ว
 วาส์ชาเวณ อติศกการปริปณเณน ปติมาตงเรือขนานมา พร้อมด้วย
 โพรธาราเม คํ ปติฐษาเปศวา ชยภูมิ ศักการบชายังครบถ้วนทุกประการ
 วิจาเรศวา มาประดิษฐานไว้ ณวัดโพธาราม
 แล้วจึงให้เที่ยวพิจารณา หาดถานที่
 ไชยภูมิได้แล้ว

มหาพิชยนกษัตริย์มณฑลวารดิถีย์ ครั้นถึงวารดิถีย์มณฑลหาวิไชยนัก
 สู่ชวทมนวสานต์ศุคฺพิพาหนตถาย ชัตตฤกษ์ดี ให้สร้างพระมหานคร
 รคนโกสินทอินทโยชนม์ นาม ตั้งด้วยกำแพง ๓ ชั้น มีบ่อขุมน้ำ
 สู่สัชชิต์ ทิปากการปริวุศุคํ ทพห- คงดงเด้าระเนียด ติดต่อกันเป็นกำแพง
 มณฑลโกฏจุก สุนทร เทว นครดีดี แพงอย่างดี ประดับด้วยประด ยอด
 สู่สนธิปการโครณ มหานคร ทวา- ดุงดงามราวกับเมืองสุวรรณ จึงให้
 รกฎามาถึงกั ตั้งนามว่า กรุงรัตนโกสินทร์

อโยธยสามารถอาจป้องกันฆ่าศึกให้
อยู่จำเรียดุชด์วดี

การาเปตวา สุวณฺณรชฏกจก- แต่ให้สร้างพระมหาปราสาทอัน
 ปฏิมนุฑิต์ กุญพุมุขปราดิรา- ประดิษฐานประดับด้วยทองเงินกระ
 ชิริจิต์ ฉินทศุณกณณิกดุดุชิต์ จกยอดพรหมมุขปราดีตายามเรือง
 นานารูปดุดุณณกชกหิรามงกร- ตกแต่งข้อฟ้าเป็นช่องชั้น ประดับ
 ภูติงกต์ เวชยนควิมานดัดดี หี- รูปครุฑนาคเหรามังกรต่าง ๆ งาม
 ปณฺชกรกุกวาทาชารวิจิต์ ปวร- ค่ายเวชยนควิมาน มีดีหับญชร
 มหาปราสาท์ กวาเรตวา อนเตปรุ- พระแกด ยอดแด อาชาว งามวิจิตร
 ชาตาโอวรกวาตติ์ สุวิศคต์ สุรม- แต่ให้สร้าง เรือน หลวง หัดใหญ่ ๆ
 มาภิรมมวิตถาริต์ มหนตามหน- งามต่าง ๆ ในพระราชวังชั้นในมี
 ควิปุกิณณณิ์ ดุณทรวิจิตร์จิริต- ชองพระ แกดแดช้ายชิ่งงามดีเป็นที่
 มตงกต์ นานาปวรมหนตราชเคหิ์ รันมยรินเริงกว้างขวาง เกดอัน
 การเรตฺ์ กัดนไปทงหลังเต็กหลังใหญ่ ประดับ
 ประตางคางามรุ่งเรืองดี

เศบี นานามาติวณฺณราชิมโนรหิ์ แต่ให้สร้างโรงพระอุโบสถใหญ่
 นานานาคกุณฺณิกณณิกเวทปวรปรา- อย่างประเดริฐ มีด้ายดอกไม้ทอง
 ติภิไธภิ์ คิปุกาการุ์ ปฏิจุณท์ นานา- ต่าง ๆ นำปัดมใจ มีนาคดคั้งแด
 มุขเอราวณฺณณ ชนุชคคอินทวชิรปาณิ์ ช่อฟ้าไพโร ที่ปราดีงาม ประเดริฐ
 นานาตาราอาโตกวิจิต์ นานา- หลังคาตาดด้วยค้บูก นำมุขต่าง ๆ

รูปภาวสุนทรเลขิ รตนปลตุงกพุท- มีพระอินททรงคองข้างเอวราชันพระ
 ชาตินฤวิโถจิตวิ สุธอนนรตนก- หัตถ์ทรงแก้ววิเชียร (หรืออาวสุ
 จกปฏิมณฑคิ โธพาราภิโถภิต- เพ็ชร) งามวิจิตรรุ่งเรืองสว่างไป
 รุจิรปภัสสรุ ปวรมหาอุปถลา- ด้วยแสงดาวต่าง ๆ มีสายเชยงนง
 คารุ สุกพรหมวิมานต์ทิต หิรัณณ- งามไปด้วยรูปภาพต่าง ๆ มีพระ
 สุธอนนธณนุณิ ภูมิภาคติปุกผริต พุทธอาถัน คือรัตนบัลลังก์มียอดด
 การราเปตุ ๑ งามวิจิตร ประคัมทองแดงแก้วแดง
 กระจกมั่งแดงเต็ม ๆ พราย ๆ งาม
 รุ่งเรืองดังไฉยงนง มีปากพิณตาด
 คับบุกแม่แก้ว ตาดด้วยเงินแดงทอง
 งามราวกระวิมานพรหม

อกโข นาคเสนคฤเรน ดศฤธา- ครั้นแล้วโปรดเกล้า ฯ ให้เชิญ
 คุปจุจตุภริต ปวรสถนิตาภาสี มร- พระพุทธพิมพ์มรกฏ อันพระนาค
 กฏพุทธพิมพ์ นานาปฐาตฤกาเรหิ เสด็จเข้าได้บรรจุพระศตฤชาตุไฉทรง
 โพรธารามโต อานยิตวา สิริรัตน- รัศมีเชยงงามประเดริฐุ ให้ออก
 ศาสตคาราเม ปวรสุนทรอุปถลา จากวัดโพธาราม มาวัด พระศรีรัตน
 คาวเร ตมบี จปาเปตวา ศาสตคาราม ประคิษฐานไว้ในโรง
 อูโบสถอันงามประเดริฐุนั้นแล้ว

มหนตอนเตปุเร รตนโกสินโท สัมเด็จพระเจ้ากรุงรัตนโกสินทร
 ปรมราชาธิราชรามาชิปตินาม ประ- ทรงพระนามว่าสมเด็จพระบรมรา-

มธมมิกราชา เขญจาชริราชา อคยา- ชาริราชรามาบตี บรมชรรวมิกราชา
 ปุปฺผาหิ นานาถทตฺตฺนุทราภาหิ พระเขญจาชริราชเจ้าวงหดวง ได้
 นานาถปัดเตตโตหิตถอนุณาหิ นาท- ทรง บชา พระรัตนพิมพินัน ด้วยดอก
 นากุฏุมจุมปกตงคมตีกตฺตฺปทุมมาหิที่- ไม่เพลิงทั้งหลาย มีตั้งยงแดแต่ง
 ปทณทที่ปชวาทเกเปพคยาหิ คตฺตฺ สว่างต่าง ๆ แดดอกไม้สด จำปา
 ปุเชตวา มหาปุณณมหิ กาทเวตวา พุด มติ ดอกบัวทั้งหลายต่าง ๆ
 ทานถัดดาหิ นานากตฺตมมานิ ตะเกียงคัน โคม ขวาทา อัจกตฺต
 กริตฺตวา สคฺคาหิ คณจ นินฺจสา ทั้งหลายต่าง ๆ ให้ทำการรดองพิช
 เปลฺลิตฺต ใหญ่ ทรงบำเพ็ญกศฺตกรรมต่าง ๆ
 ทั้งหลาย มีกาให้ทานแดรักษาคิต
 เป็นต้นคตอดถวัน ๗ วันจึงหยุดงาน

คตฺตมฺ รตนพิมเพ ธาตโย ปติฏ- พระศาตฺตทั้งหลายที่บรรจฺอยู่ในพระ
 จิตา ปาฏิเหริ กตฺวา ปอรรจฺริ- รัตนพิมพินัน ก็ได้ทำพระปาฏิหาริย์
 โชติกตฺตฺนทรวรตีหิ สกตฺนคฺริ โธภา- สว่างโธภาษทวพระนคร เปดงวัคมี
 เตตฺวา อคยาปุปฺผาติภาติเหมอตุ- งามรุ่งเรืองอย่างประเดริฐ ด้วย
 คมคฺคินานิกชตฺตฺเตหิ มหาปุณณานํ พระวัคมีทั้งหลาย คด้ายกับแต่ง
 ทฺวินนํ ชคฺคิยานํ อธิจฺจานภาเวน ทงเนอนิกช อันหดอมตตายคว้าง
 พุทฺธาธิจฺจานภาเวน ปจฺมยามรคฺ- อยู่ในเบ้า แดตองเสี้ยซึ่งแต่ง
 คิยํ ปากฏา สพเพ ชนา เทว ดอกไม้เพลิงฉนั้น ได้ปรากฏใน
 ชคฺคิเย จเปตฺวา ธาตฺตฺตมฺโย ทิตฺตวา ประณยามรคฺวี ด้วยอำนาจอิ-

อชานนตา ทหยกุปปีตา ภีตา ฐานแห่งสมเด็จพระมหากษัตริย์
 อมฤตมณเฑียร นานาวจนานี กเถตุ้ เจ้าทั้ง ๒ พระองค์ผู้ทรงบัญญัติการ
 แดด้วยอำนาจอิฐฐาน ถึงสมเด็จพระ
 พระพุทธเจ้าด้วย ประชาชนทั้งปวง
 เว้นแต่สมเด็จพระมหากษัตริย์ทั้ง
 ๒ พระองค์แล้ว ได้พากันเห็นรัศมี
 พระชาติแล้ว จะได้พากันรู้ตั้งห้าม
 ได้ กัดบักันตระหนกตกใจแล้ว
 ต่างก็พุดจากันต่าง ๆ นานา

ออก พรหมมีโก มหาปณโณ ดำดั้นนั้น พระบรมชรรวมิกมหา
 มหิตธิโก มหาปณโณ ปณณชธิโก ปราชญ์ ผู้ทรงฤทธิ์มหา ทรงแ
 ดั่งคามเนโก มหากุศลดาภิโรโต รัต- บัญญัติการมาก เป็นหน่อพระ
 นคตยคารโว อนุราชาธิราชา นคร- บัญญัติกณดาตในการสงคราม มี
 กมนี่ วิจาเรตวา ปจมี สดุณณ- พระกมลเหตุไทยรรมย์แล้ว ใน
 ปาสาทณจ หิริณณสดุณณกจ- พระมหากุศล ทรงเคารพในพระ
 กาดงการปคิยคคั รัตนไตรย์เจ้า ก็โปรดเกล้าให้พิจา-
 วรรณางานพระนคร ที่เรกตั้งร้างสุ-
 วรรณ ปราสาท อันตกแต่ง ด้วยเงิน
 แดทองประดับกระจุก แดเรือน
 หุดวงฉิ่งดงาม

เทววิมานส์ทิสี่ นานาวิเสตมจ- อัครวรยพิเศษต่าง ๆ อย่างประ-
 นิธิย์ สุนทรราชเคหณจ นานาตง- หนึ่งว่าวิมานส์วรรค มีเครื่องประ-
 การปนุติย์ . อเนกรจนาการวิโรจิต คับเพนทองแถวต่าง ๆ รุ่งเรือง
 ปาการตั้งมณจ ทพทอชธาตมณ- ด้วยปล่องช่องชั้น ลอดตายมากมาย
 ทาตโกฏจกั ทวารกวดกฏปวร- (หรืองาม ตามทางเดิน แลเวียน คับ
 สุนทร วิณิจนยาการดำตมจ มหน- มากมาย) มีกำแพงแต่ตั้งมา ทั้ง
 ตามหนตมตงกต รุมภากริม- บ้อมค้ายบ้อมซุ้มมันคอง มีประตู
 ราชฐานปวรมนोरมมี การวาเปตุวา หน้าต่างแต่ยอคชิ่งงามหน้าคู้ มีห้อง
 พระโรงวิณิจนยแต่ศาตาทงหลังเด็ก
 หตงใหญ่ประดับคกแต่งทั่วไป เปน
 พระราชฐานอย่างวิรมย์สำราญใจ
 ตคมี ปาสาเท อตงกตสุนทรปริ- พระองค์เสวย คู้ชอยู่ใน พระ มหา
 วาเรหิ เทวณณตทิสี่เดหิ วสนโค ปราสาทนั้น ด้วยราชบริพารอันทรง
 มหาสุโข สัตคุดสเด คั ปาสาท โคมงามคู้ด้วยเครื่องประดับประหนึ่ง
 วิสงขริตุวา คั ทพตมภาว อ- ว่านางสวรรค ใค้^๕ไรชชนเครีของปรา-
 เนตุวา สิริตวิษุชุตารามะ มหา- ตาทนั้นถึง ๘ ปี แด้ชชนเอาทัพ
 วิหารมจ ร่มมต่าตมจ เดหิ ทพ- ตัมภาวนั้น มาปลุกเป้นพระมหา
 ส่มภาเรหิ หิรณญสุมณณกจกพิ- วิหารแต่ขรรคมศาตา ในวัดพระศรี
 ตงกต นานาตุนทรรูปวิจิตร ชา- สรรเพชคาราม เครีของทัพตัมภาว
 โรเปตุวา รตนคุดยุดต อทุกทิสี่ตุวา เหล่านี้ไค้ประดับเงิน ทอง กระจก

ในแคว้นแคว้นด้ายามนั้น

รตนโกสินทิสต์โร มหาเศโย ม- ตมเด็จพระเจ้า กรุงรัตนโกสินทร์
 หพพิโต ตั กรณิ ญคฺวา มหิตยา ผู้ทรงพระเดชานุภาพมาก ทรง
 จรุงคินิยา เสนาย มหนเต สุร- ทราบเหตุการณ์นั้นแล้ว ก็ยกสุร
 โยเช อาทาย ตั คนคฺวา ปจฺจา โยชามหิมาด้อยเสนา ๔ เหล่าอย่าง
 มิตฺเต ปหรนโค สัพพญญคฺวา- ใหญ่หลวง ไปถึงคำบดสนามรบ
 ณฑุทาย สัจจรมเมเน อธิฐุจาย เค นั้น ประหารปัจจามิตรทั้งห้าย
 ปจฺจามิตฺเต ยชฺฌิตฺวา เคหิ นานา- ทรงพระอิริยาบถด้วยดีจจรรมเพื่อ
 อาคคฺเทหิ วิปคฺติญฺคฺเทหิ อาพาชโรคค- พระสัพพญญคฺวาณ แล้วรบปัจจ
 ฉาคคฺกิตมณฑาทหิ ปราชย์ จ มิตรเหล่านั้น ให้พวกปัจจามิตรซึ่ง
 วินาสฺนญจ ปาปฺนิโค น จีรฺสฺเสว มาแล้วแต่ที่ต่าง ๆ เหล่านั้น บังเกิด
 อธิฐุจานุภาเวน เค ปจฺจามิตฺเต พิบคฺมคฺความใช้เจ็บอดหยาก ต้าบาก
 ปราชฺเตติ ปตฺตาเปติ เปนตน ให้ถึงปราชย์แต่พินาศไป
 ได้ทำให้ปัจจามิตรเหล่านั้น พ่ายแพ้
 หนีไปด้วยอำนาจอิริยาบถบารมีโดย
 มีช้านัก

คทา เคตฺถบี มหาเศชา มหพพดา ครั้งนั้น มหาสุริยราชาของตมเด็จพระ
 มหิตฺธิกา มหานุภาวา อติสุรา เค พระมหากษัตริย์ ๒ พระองค์ มี
 มหาสุริยธา จ มหนเต ชนฺธา- เศชานุภาพ มีพลใหญ่ หลวง มีฤทธิ์
 ชนฺธิเกบี คุมพคฺมุเพ วาสิญฺคฺเต มหิมา มีอำนาจพิคฺกิตา ได้ฆ่าพม่า

อนนทเหตุ ราตรีเท วมาปัจจา- บัจจามิตรอันตั้งอยู่เป็นกองน้อยกอง
 มิตฺเต ชาญฺเตวา เตปปี อนฺนพฺนฺธิตฺวา ใหญ่ แด่คฤมกันอยู่เป็นพวกน้อย
 ยาว วมา วิชิตฺปตฺตา มาเรตุํ พวกใหญ่ ชุมนุมอยู่หลายหมื่น
 ได้ติดตามไปจนถึงแดนพม่า ช้ำตาย
 เสียมากมาย

เอกจุเจ สฺริโยธา วมาปัจจา- สฺริโยธาวางเหล่า จับพม่าปัจจา
 มิตฺเต คเหตุวา คิวพาเห พนฺธิตฺวา มิตฺรได้ ก็ผูกคอมัดแขนพามา จำ
 อาเนคฺวา พนฺธนาคาเรตุํ อภิปนฺธิตฺสุ ครอบงำคุกไว้เป็นอันมาก ครั้นรุ่ง
 ปุณฺ สัจฺจเร ใต้ วมา ปัจจา- ขึ้นปีใหม่ พม่าปัจจามิตรานั้น
 มิตฺตราชา ทุกฺขี ทุมฺมโน ทิฏฺฐิมาโน ชัดแจ้งพระไทย เกิดทิฐิमानะ
 ทุคฺคิยาวเร ปุณฺ เต โยเช เปเลตี ได้ตั้งโยชามารบอีกครั้งที่ ๒ พด
 ตลา วินาไล้ ทุคฺคิยาวเร อโหสิ พม่าก็ได้ถึงความพินาศลงในครั้งที่
 ๒ อีกเหมือนกัน

คฺคิยาวเร มหาวินาไล้ ตลา เต ครั้นยกมาวาระที่ ๓ ก็ถึงความพิ-
 ปัจจามิตฺตา ถมคฺเคน ๑ นาธา- นาศตงอีกเหมือนกันนั้น พม่าปัจจา
 มคฺเคน ๑ ยาว คคฺคิย อากนฺทวา มิตฺรทั้งหลายเหล่านั้น ได้ยกกันมา
 อธิฏฺฐานปรวมิตานุภาเวณ ปรารชิตา ทงทางบกแฉทางเรือทั้ง ๓ คราว ก็
 มหาวินาไล้ ภาตา อเหตุ ได้พ่ายแพ้งเกิดมหาพินาศตง ด้วย

เต เทวปี รมมิกราชาโน ส่าตนา- เลขอำนาจพระอธิฐานบารมี
 ตมเด็จพระบรมชรรวมิกราชาเจ้าทั้ง

นาควาสูกัฏฐ์ปณฺณคณฺหพพทานวาทิ
 นานารูปโสภิตํ สตีพิพิตตดา กนก
 วิจิตฺตํ วิจิธภาคกาณฺจนเดกฺขปติ-
 มณฺหิตํ วิจิตฺตมฺกกรทนตฺกตฺริธฺจ-
 คุรฺธจฺนทปฺปณฺนามาติํ วิมฺหย-
 อุกฺขิตฺมหาชนจิตฺตา สฺมตฺถํ เทววิ-
 มาณสฺหิตํ สฺสฺสํ มโนรมฺมํ สฺนฺทริ-
 วิโรจิตํ ตํ พุทฺธปาทมณฺทปํ กาวรา-
 เปตฺวา โสมนสฺสฺปตฺตา อตฺตา-
 ตงฺการาทีนํ จ หิริธฺมยฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส-
 นิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

พรหม กิณ นร นาค คุรุ ธู บรณ คน
 ชรพทานพเพนคัน ประคัมกับด้วย
 รูปภาพต่าง ๆ อันวิจิตรด้วยตายกนก
 เครื่องวัด สอดแซมกันไปมาประดับ
 ประคาศด้วยตายทอง เป็นพแนก
 ต่าง ๆ งามพิจิตรด้วยเครื่องพันม้ง
 กร แดกระจิงหตถาก ๆ พวงมาโดย
 ต่าง ๆ สามารถจับใจประมุขชนให้บัง
 เกิดพิศวงงงงวย แต่ให้ประหนึ่งว่า
 พินานเมืองสุวรรณค งามยิ่งนัก
 นารื่นเริงใจรุ่งเรืองงาม ไปรด
 เกด้าให้ สร้างมณทป พระพุทฺธบาท
 นนด้าเร็จเดื่อ ทรงพระโสมนัด
 ทรง สดะ เครื่องทรง มีพระภุษา แด
 เครื่องประดับพระองค์เพนคัน แด
 เงินทองทงหลายด้วย

โส มณทปโป เตหิปี ปตฺน-
 จิตฺเตหิ รตนคฺยคารเวหิ สฺชาย
 หิตาย โลกสฺส การุณฺณจิตฺเตหิ
 ภายพเพน สฺททฺชาพเพน วิริยพเพน

พระมณทปนั้น พระราชาเจ้าทั้ง๒
 พระ องค์ ได้ ทรง เตื่อมได้ เคารพใน
 พระรัตนไครย ทรงพระการุณภาพ
 เพื่อให้เป็นความสดุชแต่ประโยชน์แก่

พระไทยจะให้เป่นประโยชน์แก่โลก
ปราถนวยิ่งใหญ่ในพระธรรมปัญญา
ญาณ

รัช การนุคา อารามวิหารเจ-
ตียอุโปสถาคารพุทธรูปาถนี มหน-
ตานิ นานุปการานิ ราชอุสถวณ-
รัตนวิจิตคามิ ราชอุสถวิจิตคามิ
มณฑปอุปัถนี จ พุทธวจนคิเบ็ฏคามิ
จ กุฎปุกุฎปพชชูปถมปทานิ จ
กุฎถกมมานิ กาวเรตวา อคิพหุณ
ภิกขุณิ จคูปุจเจยหิ อวาพชิกาทัน
มหาทานิ จรัถาดมทาปยัด

เมื่อเสวยศิริราชสมบัติในกรุงรัตน
โกสินทรอินทรอยุธยา ได้ทรงบำ-
เพ็ญพระกุศลกรรม ทรงสร้างพระ
อาราม พระวิหาร พระเจดีย์ โรง
พระอุโบสถ พระพุทธรูปเป่นต้น
ใหญ่ ๆ แดพระมณฑปพระสถูป
บรรจุพระธาตุ อินวิจิตร์ด้วยเงิน
ทองมีประการต่าง ๆ แดพระพุทธ
วจนคือพระไตรปิฎก แดให้กุฎบุตร
บรรพชาแดอุปถัมบถ แดให้พระราช
ทานพระมหาทานแก่ภิกษุทั้งหลาย
ผู้มีอาพาธเป่นอาทิ มากต่อมาก
ด้วยจตุบัจจยทงหลาย ตลอดจน
นทาน

อนุชาธิราชฯ สัตร์พิชชคาราเม
อารามวิหารบริเวณอุโปสถาคารวิ
หารพุทธธาตินทมนคพุทธรูปมณ-

ดัมเตจพระอนุชาธิราชเจ้า ก็ได้
ทรงสร้างวัดพระศรีสรรเพชญ์คาราม
คือพระอาราม พระวิหารแถมบริเวณ

ทปญฺเจติยมมดําดารมมเทตฺถนกุ- โรงพระอุโบสถพระวิหารคต พระ
 ฎีกาทัน ๑ อคิวิย ปวรตฺถนทรวิ- พุทธรูปใหญ่ พระมณฑปพระตฺถุ
 จิตฺตฺรชฎสุวณฺณรตนมยานิ ๑ นา- พระเจดีย์ ศาลาโรงธรรมการป-
 นารูปตปฺปสทกนมาติราตฺถํมอ- เรียน กุฎีเพนคั้น งามประเดรัฐ
 เนกปฺปการานิ ๑ จตฺตํดาปาภา- วิจิตรหาที่เปรียบมิได้ ด่วนแต่ไป
 รทวารกุฎาเวจฺจกุฎิกตฺถมาฎิกานิ ๑ ด้วยเงินทองแดงแก้ว มีรูปภาพเครือ
 การเวตวา

เขา ดอกไม้ กนก พวง ดอกไม้ ด้าย
 ดอกไม้ มีประการเป็นอนเนนกัน
 มีศาลา ๔ หลัง กำแพงประคยอด
 เวจฺจกุฎีถน ๓ แห่ง ด้วยพระกําดัง
 ศรัทธา พระกําดังวิริย พระกําดัง
 บัญญา เป็นพระคุณพิเศษกว่าพระ
 ราชาทงหลายอื่น ด้วยการบริจาด
 ฝาแต่เครื่องทรงเพนคั้น ทั้งเงินทอง
 รัตนทงหลาย

เส่นําดนณเจปี่ฐาปจฺจตฺถรณานิ ทรงบำเพ็ญมหาทาน คือเส่นําดน
 ๑ มหาทานานิ ภิกษุสงฆ์ตฺถ ทาเปตฺวา แต่เคียงคองเครื่องปลาดคเพนคั้น แก่
 ปตฺถเส่นําทิโกตฺถตมมาโสโกภยทฺถุส- ภิกษุสงฆ์ ได้ทรงบำเพ็ญกุศตบญ
 ความินาทโยวิย สัพพณฺญคณาณตฺถาย ใหญ่หตวง ในพระพุทฺธดําดนา เปน
 ๑ พุทฺธดําดเน มหาปญฺณมานิ บัจจัยแก่พระตฺถรรพญญคณาณ เปน

การเร่ตี

ประหนึ่งพระเจ้าแผ่นดินทีโกศต แต่
พระยาธรรมมาโคก พระยาอภัยทูลฐ
คามณีนเป็นอาทิมา

เต เทวบี วิปตาดานี อกขรวิ-
รุตถานิ นิฐจานิ พุทธวจนานิ คีปีย-
กานิ โหนคคี ฌตฺวา ต่าส่นบียคเรน
กมบีคหทยา วญฺญคิ วุฑฺฒิมยานานิ
ภาคฺคิ พุทธวจนานิ อเมหิ อติวีย
พุทฺธวจนํ อกขรวิรุตฺถํ สฺตฺถณฺนิ นญฺจ
อนาถํ สียา

ดมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทั้ง ๒ พระ
องค์นั้น ทรงทราบว่พระไตรปิฎก
คือ พระพุทธวจนะ ทั้งหลายมีอักษร
อันวิปตาคีนิบหายแล้ว ก็มีพระหฤ-
ไทยไหวหวั่นด้วยความรักพระดำส-
นาอย่างยิ่ง จึงทรงดำริหว่า ควร
เราทั้ง หลายจะทำพระพุทธวจนะให้
เจริญ พระพุทธวจนะเป็นของหาที่
เปรียบมิได้ มีอักษรพิรุช ฌบับหาย
เสียแล้วก็จะไม่มีทพงแต่

อโห วต คุณโทสบี ส่าสเน
อชานนตา อนชการา สโมหาริกา
พฺพุโทตีกา ปจฺจนา ชาตา กุฏปฺพุตา
อนาคเต ภวฺยยุณฺติ จินฺเตตฺวา

ควรตั้งเวรกุฏบุตรทั้งหลายในพระ
พุทธดำสนา เมื่อไม่รู้คุณแต่โทษ
ก็จะพากันมีคณวี่มีความหลงเป็นคั่น
ภายหลัง ก็พากันเกิดโทษต่อไปใน
อนาคตกาล

พุทฺธสฺกราเช เอกคีสถังวฺจฺจรวติ-
สฺตฺตาริกานิ เทวถังวฺจฺจรวสฺสธํ

ดูพระพุทธศักราช ๒๓๓๑ แต่มี
วญฺจ จึงได้ทรงหาวิธีเหตุการณ์นั้น

อดิภกนเต ฉานรตังจตุเร ชมมึ ค้อยพระราชคณะทั้งหลาย มีดม-
 สังกายิตุ์ สัมภราชปมฺพเวหิ ราชธา- เด็จพระตั้งฆราช เปนประธาน
 คเนหิ ตังหุธิ ตัง การณึ มนฺเตควา พระราชาคณะ มีดมเด็จ พระตั้งฆราช
 เทหิ ตัง ทิสฺวา ปณฺณจิตฺเตหิ เปนประธาน ครั้นตั้งเห็นเหตุ
 สํวชฺชิตุ์ สัมปฏิจฺฉิตฺเตหิ อฏฺฐารสํวชฺชิตฺเต การณึนั้นแล้ว ก็รับพระราชโอง
 เทว ภิกขุสฺส เต จ ทูตคตฺตํราชปณฺทิต- การว่าดำริ แต่จึ่งมาเดือกตั้งรค
 เต จ อจฺฉินฺทิตฺวา ได้ภิกษุทั้งหลาย ๒๑๘ รูป ราชบัณฑิต
 ๓๒ นาย

ตมฺปิ ทวินฺนํ ชคฺคิยานํ อวิโรปิตา พระเถรเจ้าทั้ง หลายได้ยกเหตุ
 สัตฺตพิชฺชุตตาราม กตฺติภกปณฺณมึ การณึนั้น ของดมเด็จบรมภิกษุ
 ทิวเต ชมฺมณฺเจ วินยณฺเจ ดังคา- ธิราชเจ้าทั้ง ๒ พระองค์ ทำลังคา
 เปตฺติ ยนา พระธรรมวินัย ใน วันเพ็ญเดือน
 ๑๒ ณวัดพระศรีรัตนเพชุตาราม

ตทว อจฺฉินฺทิตฺวา มหฺนุชการภูตา ครองหนกบ้นดาดอค์จรรยมีดมม-
 เมชชชิตา วายวายิกา อติสฺสตา อธิการเมฆ คำรามกักก้องตมพายุ
 มหฺนตยติสฺสตา รัตติณทิว สหิกุ พัดคองหนวเขนจคเหตอที่จะเขน มี
 อวิสฺสหนตา รมณฺเว ภิกขุณฺ อณฺคค- อาจ ที่ว่า จะ ทนได้คตอดวัน แดคั้น
 เหน ปาฏคฺคิโย ทินฺนา ดมเด็จ พระ ราชเจ้า ได้ทรง อนุ-
 เศวระหึ แดถวายนเตาเพลิงให้ภิกษุ
 ทงหลายผิง

เศ ภิกษุ โสมนัสสปคทา เทวตโย ภิกษุทั้งหลายพากันโสมนัส แล้ว
 อาราเชตวา ส้มาคเม ชมมวินย อารารณาเทวตาทังหลาย เพื่อให้
 อนุคคหิตุเศ นิมนตควา จตุโกฏ- อนุเคราะห์ต่อ พระธรรมวินัยในเถร
 จาเสหิ ภิกษุสงฆ์ วิภชชิตวา ส้มาคเม พระเถรเจ้าทั้งหลายนั้น
 วินยณจ ชมมณจ พุทธวจน ครั้น ปฤกษา กัน แล้วจึงบ้นหมุกษุ
 อภขรวิรุทฺธ นานปปลการิ สติถิตน- ส่งข้อออกเป็น ๔ กอง ให้ทำพระ
 คาริกิ สติชิตณจ ปรวณปมาทเดช พุทธวจนะ คือพระธรรมพระวินัย
 สุตฺตจิตฺเตน ปถนเนน อคิกิจฺเจน ที่มีอักษรพิรุณมีประการต่างๆ เปน
 ส่าชุกิ การาเปตุ ยถาพลั สติถิตแตจนิกเปนอาทิ แดให้เขียน

แก้ที่โบราณเขียนไว้ โดยความประ-
 มาท ให้ทำเสียให้ดี ตามสติกำลัง
 ด้วย จิตฺตบริสุทฺธิเตอมิได้ มิได้ดำ-
 บากยากไว้

เศ ขคคิยา สัพพปริกขาราทิกิ สัมเด็จพระ มหาภษตรียเจ้าทั้ง ๒
 นานปปลการิ จตุปจฺเจยหิ เศลั พระองค์นั้น ได้ ให้พระราชทานมหา
 ภิกษุณั มหาทานั ทาเปตวา กุสฺส- ทานแก่ภิกษุทั้งหลายนั้นด้วยจตุปจ-
 เจคนาย ภิกษุสงฆ์ อปฺปฏฺจเปตุ ทิวเต จัยทั้งหลายมีประการต่างๆ เปนต้น
 ทิวเต มหาชนา เตนาปคิอาทโย ว่าบริขารทั้งปวง ได้ทรงอุปฐาก
 คฺกุฏจจิตฺตา พุทธสาธเน ปถนเน- ภิกษุสงฆ์ ด้วยพระเจคนาเปนกุสฺส
 จิตฺตา เศลั ภิกษุณั สันติเก ทุกวัน ๆ

ตั้งคดียวงค์

กุดตมmani กริสุ

มหาชนทงหลายมีเดนาบตีเป้นคั่นก
พากันชนมมีน้ำใจได้ศรัทธาในพระ
พุทธค้ำนา ได้พากันก่อสร้งการ
กุดตทงหลาย ในสำนักภิกษุท้ง
หลาย

อก เต้ ทูนิหิ สัทธาธิโก
หิริโศคตปปล่มปโน พรหมวิหาร-
สุตนิหโร สัถาติคณาธิโก เขอุจ่า-
ชิราชา ทิวเต้ ทิวเต้ มจณด์กณา-
ทิกเก สัคเต โมเจควา อติทุกกร
สัทธาโภชนาหาร อคตโน อธิวา-
เตควา ภิกษุตั้งตั้ง ตั้งคัติกกาเด
คมบี อทาลี อติทุกกร

ครั้งนด่มเต้จพระมหากษัตริยท้ง
๒ พระองค์ ฝ่ายด่มเต้จพระเชษฐา
ชิราชา พระหน่อพุทธางกูรศรัทธา
ซิก พระองค์พร้อมมุดด้วยคุณธรรม
คือพระหิริโศคตปปล ทวงพระคุณรุ่ง
เรื่องด้วยพระจตุพรหมวิหาร จำ-
เวญยังอยู่ในพระคุณ มี คัศคุณเป้น
คั่น ได้ทวงปลดอยตั้งคว มีปดาเด
นททงหลายทุกวัน ๆ ได้ทวงอิงคาส
พระตั้งตั้งด้วยพระอาหาร สัทธาโภชน
ยากที่ผู้ใดจะทำได้ ถวายแก่ภิกษุ
ตั้งตั้งในการทำตั้งคายนา

กอุจปณณาหาริกณจ ฌณคณ-
ทุตโกฏณณจ กคฺวา สย ปจฺจา-

ด่มเต้จพระอนุชาชิราชาเจ้า ได้ทวง
ทำการหาพื้นเดไปไม้เควี่องหุงอา-

ฎีกาทโย ททนต์ พุทธรูปหตุเถ ณ์ด้วย ทรงพระวิจารณ์เหตุการณ์
 อุกุติไธทกั นาม อุกุติ ปาเคนติ ต่าง ๆ ด้วย ครั้นทรงทราบแล้วว่า
 ปจุมวาเร เวพวนทานพิมพิดารราชา การ ถวาย พระอาราม พระวิหารแด
 วย บริเวณกุฎีเป็นอาทิทั้งหลายแก่ภิกษุ
 ดงษ์ มีพระพุทธรองค์เป็นประธาน
 จึงได้ตั้งนำเรียกอุกุติไธทก ให้ตก
 ลงในพระหัตถพระภิกษุดงษ์ ก็
 เหมือนกับพระเจ้าพิมพิดารได้ถวาย
 เวพวนทาน ครั้งแรกมา

อนชาริราชา ภิกษุดงษ์ดัด หตุเถ ด้วน ส้มเค็ญพระ อนชาริราชาเจ้า
 ติ อุกุติ ปาเคนติ ปฏฐยูนโค ตานิ ทรงปรารถนาอยู่ เพื่อจะตั้งน่านน
 ททนต์ มหาเมฆอุยยานทานเทวาน์ ให้ตกลงในฝ่ามือของภิกษุดงษ์ เมื่อ
 บียติศุตราชา วย จะถวายพระอารามเป็นต้นนั้น ก็
 ทรง ทำเหมือนพระ ราชา เทวานัม-
 บียติศุตราชได้ถวายมหาเมฆอุยยาน

ภิกษุดงษ์ ธิ ปาตี อวิจา- แท้จริงภิกษุดงษ์ที่มีได้พิจารณา
 เรตวา เวมตคมาโน ปุเร วย บำพักก็มีความคิดต่างไป ก็มาห้าม
 พุทธรูปหตุเถ ติ อุกุติ ปาเคนติ ด้ยซึ่งคำว่า ให้ตั้งน่านนตกใน
 วาริโต อปริศทุทธิติโต ทุคิยวาเร พระหัตถพระพุทธรูป เหมือนนัย
 ปุเร วย ตลา อทาสี ไนก่อน ๆ เป็นจิตรไม่สอาดให้ทำ

ตั้งนัยก่อนครั้งวาระที่ ๒ เกิด

ภิกษุสังฆิย์ อัมมราชปมฺไซ นานา ฝ่าย ภิกษุสงฆ์ผู้มีสัมเด็จพระสังฆ-
 คณเสตุ อุนฺธฺสรนฺโต ปาตี วิจา ราชเป็นประธาน ได้ระดังกดูในคณฺสุ
 เวตฺวา นิพฺเพตฺติโก ศตฺติยวาระ ทั้งหลาย ๆ คัมภีร์ ได้พิจารณา
 ตถา ปจฺมํ วิย ปริตฺตฺทจฺจิตฺตํ คํ บาฬีแต่วกัหาดังได้ยมิได้ ในวาระ
 ราชานํ อุกฺกัโสถกํ นาม อุกกั ที่ ๓ จึงทูลพระราชาเจ้านั้นว่า จิตร
 ปาตาเปตฺติ บริตฺตฺทหฺม็อนวิหารทานครั้งประภม
 ได้ทำแต่อดังนนั้น คือหตั้งนำอุกฺกัโส-
 ทกให้ตกดง

โถบี คํ สุตฺวา สัมเม ปิตฺติโดม สัมเด็จพระเจ้าแผ่นดินได้ทรงสดับ
 นฺธฺสรนฺโต อจฺจฺจฺมึ พุทฺธปมฺไซ ดั่งนั้น ก็บังเกิด พระโธมณฺคใน พระ
 นํ ทวีนนํ สัมมราชนํ หตฺเถ อุกฺกั สงฆ์ ครนถงวณอฏฺฐุมํ จึงได้หตั้ง
 สุตฺโสถกํ นาม อุกกั ปาเตติ มโนร น้าชออุกฺกัโสถก ให้ตกดงในพระ
 เถน ศตฺติยวาระ มหามหินฺทเถรสฺส หิตถสฺมเด็จพระสังฆราชทง ๒ พระ
 เถรสฺส หตฺเถ อุกกัปาตเทวณมฺ องคอินเป็นประธาน ดั่งองค์สมเด็จพระ
 ปิยคิตฺติโส วิย พระพุทเจ้าในวาระที่ ๓ โดยสัสมพระ
 มโนรเถ แต่ เหมือนกับครั้งพระราชา
 เทวณมฺ ปิยคิตฺติ หตั้งนำให้ตก ดงใน
 พระหัตถพระมหามหินฺทเถรเจ้า

ออบฺเบ ชนา อารามวิหารปริเวณา ชนทั้งหลายอื่นได้สร้างพระอาราม

ทัณิ กตุวา ตัมสัส อุกัสส ตานิ พระวิหารแต่บริเวณแผ่นดิน เมื่อจะ
 เทนตานิ พุทธรูปาทัณิ หตฺเถ อุกกั อุกัสสถวายแก่พระสงฆ์ จึงได้หั่ง
 ปาเตนฺติ ตณฺจ ปาติอฏฐักถาสฺสุ นำให้ตกลงใน พระหัตถ์พระพุทธรูป
 น สทิสฺส ตณฺจ น วฏฐติ กัสฺมา เป็นต้น การทำคังนนั้นก็เหมือน
 น ปณฺทิตปเวณียตา ใน พระบาตี แต่พระ อรรถ กถา ทั้ง

หตาย การนมได้ควรเพราะเหตุไร
 เต่า คือไม่เป็นประเพณีบัณฑิต

อิทมฺปิ อุกัสสโสทกํ สุนฺณํ น้าชื่อว่าอุกัสสได้สูญหายไม่
 นฏฐึ จัวิ กาดํ นตฺถิ มีมานานแล้ว

อถ วา เต เทวํปี สัพพณฺญตา อีถ ประการหนึ่ง สมเด็จพระมหา
 ภิปฏฺสงฺหา โพรธัสฺสตา มหนตฺปารมึ กษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์ ก็ได้ทรง
 ปูริตา มหาคฺคณา อธิ ปากฏา สมิ- ปราดนาพระสัพพัญญุตญาณ เป็น
 ทฺธิปฏฺสงฺหา สิชฺฌมกมฺมการา สทฺ- หน่อ พระบรมโพธิสัตว์บำเพ็ญพระ
 ชาติกปณฺณาธิกา บารมีมานานแล้ว ทรงพระคุณยิ่ง
 ใหญ่ได้ปรากฏในโตกนี้ มีความ
 ปราดนาสำเร็จแล้ว มีกรงานได้
 กระทำสำเร็จแล้วเช่นหน่อพระสัพพ-
 ชาติกองค์ ๑ เป็นหน่อพระปัญญา
 ธิกองค์ ๑

๓๖๖
 ๓๖๗
 ๓๖๘
 ๓๖๙
 ๓๗๐
 ๓๗๑
 ๓๗๒
 ๓๗๓
 ๓๗๔
 ๓๗๕
 ๓๗๖
 ๓๗๗
 ๓๗๘
 ๓๗๙
 ๓๘๐
 ๓๘๑
 ๓๘๒
 ๓๘๓
 ๓๘๔
 ๓๘๕
 ๓๘๖
 ๓๘๗
 ๓๘๘
 ๓๘๙
 ๓๙๐
 ๓๙๑
 ๓๙๒
 ๓๙๓
 ๓๙๔
 ๓๙๕
 ๓๙๖
 ๓๙๗
 ๓๙๘
 ๓๙๙
 ๔๐๐

ดังคายิกมัจ มณฑปมัจ ชา- การตั้งคายนาถัด การตั้งร้างพระ
 คุปจุฑุทธรณัจ ปาธาทมัจ ชมม มณฑปถัด การบวรจุพระชาคุถัด
 วินยมัจ อุทิสได้ทกมัจ ราชกิจ การตั้งร้างปราสาทถัด การชำระพระ
 ฌจาติ อาทิก สุ่มณ์ นฏจ ปเรน ธรรมพระวินัยถัด การตั้งหน้าช
 น กถึ ไปราณจาริกิ ยมัจ กมมฺ อุทิสได้ทกถัด การเปนพระราชกิจ
 อิช วิชชติ สัพพะโลกहितคฤาย ถัด มีอาทิตถึ ได้สัญญาได้หายเสีย
 ตมบี สิชฺฌนาเปนติ ถัด ฆนอื่น ๆ มิได้กระทำเตย ก

การงานอันใดเปนจาริกิโบราณ ก
 ย่อมมามีในคราวนี้ แดการงานนั้น ๆ
 พระองค์ได้ให้สำเร็จเป็น ประโยชน์
 เกิดกุดแก่สัตว์โลกทั้งปวงดังนี้

เสดุ เสดุ มาติราชิตดาวณฺณป- พระวิหาร พระเจดีย์ พระมณฑป
 ปรเวจิกิตถึ อเนกรูปสถมฺณนํ ราชู ใด ๆ ที่พระมหากษัตริย์ทั้ง ๒ พระ
 สุธมณณมณิกจกมุกคทาทีปคิมณฺทิตถึ องค์ได้ทรงสร้างไว้ในพระอาราม
 กณณิกกฏฐาคาราติ—ได้ภคคปปลคถึ ทั้งหลายนั้น ๆ โดยพระอัยยาไศรย
 เทวพรหมินุทอรินทวิมานคคิตคปคคิ อันโอฬาร มีพระกระษมถันถานเปน
 คถึทถึ ยมัจ วิหารเจดียมณฑป- พระมหากุศถอันบริสุทธี เพื่อพระ
 มบี ทูถึหิ เเทหิ อุพารชฺฌาถึเยหิ สัพพัญญุตญาณ ได้ทรงสร้างอย่าง
 ปริสุทธีมหากุศถจิกิเตหิ สัพพมฺค- วิจิตร มีตายช้อคอกไม้แดเควือเขา
 ฌาณคฤาย การเรตุธา คอกเปนทองมีรูปภาพมากมาย อัน

ทาบด้วยเงินแดงของ แดแก่้ว มณเฑาะ
ประดับกระจกแถมมุกต์เป็นต้น มี
ข้อฟ้าหลังคายอดเป็นอาทิ ถึงซึ่ง
ความงามเดี๋ยเดี้ยว แดประหนึ่งว่า
วิมานท่าวมหาพรหมแดเจ้าอมรินทร์
ในเมืองฟ้า

พุทธดำดเน ภิกษุด้มด้ด พุทธ เมื่อทรงถวายพระวิหารเป็นต้นน
ปุปมุขด้ด คณจ ททนเคหิ พุทธ แก่ภิกษุด้งซ้อัน มี องค์ด้มเค็จพระ
รูปาทัน หคเถ อุกัด้ไล้ทก นาม- พุทธเจ้า เป็น ประธานในพระ พุทธ-
อุกกั ไอโนชคิ ด้ดนำ จังไค่น้อมนำอุทไ้ทกให้
หยดลงใน พระหัตถ์แห่ง พระพุทธรูป
เป็นต้น

คมบี ด้พโถกาน ปจณา ซาคาน การที่ทรงทำดงนั้น เป็นคุณเป็น
คุณหิคปทฐฐาน วิชชาคุณจกฐมา- ประโยชน์เป็นปทัฐฐาน แก่ด้ควโลก
ณทานด้ทิด มหาคณวรดงการ อด- ด้งหิตายทงปวง ผู้ที่เกิตมาในภาย
ทิดมทานีด้ด ปุราณปณทคปด้ดคิ ด้งด้ง คด้ยกับทรงประธานคุณ
อเนกคุณวิตุการิต โหติ ค็อวิชาเดญานค็อจกษุ เป็นพระ
คุณอันใหญ่หลวง เป็นอด้งการอัน
ประเด็รัฐ มีอานีด้ดเห็ดอด้นทาที่
เบ็รียบมิได้ เป็นของอันโบราณ

บันทึก สรร เจริญ แก้ว มี พระ คุณ
พิศดารมากเหลือแหล่

อก ไช อุกุติได้ทกาทิกั อณ-
ณัจ ทูฉินัน ราชัน ด้พพเมตมบี
กุดตกมม ธิช ปากฏ ปรมปราย
อนาคเต ปจณา ซาเทหิ อคฺคโน
มคคตปฏฐิตะหิ ปณทิตะหิ ซเนหิ
คณจ ฌตฺวา กาศพฺพ อุกุติได้ท-
กาทินา วิหารทาน ๓๓๓๓๓๓ ๓๓๓๓๓๓
๑ พิมพิศดารเทวานมบียคิได้วีย

ครั้งนั้นแท้จริง การถวายทาน
อื่นๆ มีการหตงนำชื่ออุกุติได้ทกเป็น
คั้น บรรดาการกุศลกรรมทุกอย่าง
ของสมเด็จพระมหาภษคฺรียเจ้าทง ๒
พระองค์ ก็ได้ปรากฏในคราวนั้น
ดึบ ๆ ต่อๆ ไปในอนาคตกาล บัน-
ทิตทง หลาย ผู้หวัง มรรคผลเพื่อคน
บรรดาเกิดมาภายหลัง ได้รู้พระราช
พินนแดง ก็ให้พงทำเหมือนสมเด็จพระ
เจ้าพระมหาภษคฺรียเจ้าทง ๒ พระ
องค์ อนถถวาย พระ วิหาร ด้วยนำชื่อ
อุกุติได้ทกอันคด้ายการพระราชพิม-
พิศดารแดพระราชเทวานมบียคิได้

คทา อฏฐารสาธิกา เทวศคภิกษ
๑ ทอดคิด้ราชปณทิตา ๑ “เคต-
ปราชิกกณท ๓๒ ปาจิตฺตีย ๑ อถาปร
ภิกษุนันฉิงคณจ ๑ มหาวคค ๑ คถาปร
จตุตถวคค ๑ ปวิจว ๑ ฉินยบีฏก ๑ มคณคิ

ครั้งนั้นพระภิกษุทง หลาย ๒๓๘ รูป
ราชบันทึก ๓๒ นาย ก็พากันดมมือ
ตั้งคายนาพระฉินยบีฏกก่อน โดย
คถาว่า “เคต ปราชิกกณท ๑ ๓๑
ฉินยบีฏก ๑ มค” ดังนี้ ว่าในพระ

คาถาย ปุพฺเพ วินยมีฏฺกั ตํคณํหิตฺวา
นํานานยตฺถกฺขณวิธานเหติ ปจฺจนา อิติ
ธมฺมมณฺเฑ สํคณหนฺติ

ไตรมีฏฺกทงฺกหฺตาย พระวินยมีฏฺก
ทำนทตํวํวํ ปาราชิกกัณฺท์ พระ
ปาจิตตยกัณฺท์ พระภิกษุณีวิภังค
คัอมหาวรรคกัณฺท์ แดพระจุต
วรรคกัณฺท์ พระปริวารกัณฺท์ ภาย
หตั้งจิงพากันตั้งเคระหที่เอาพระธรรม
๕ คัมภีร์ โดยไนยแดตักษณะแตวิธ
ทงฺกหฺตายตํวํวํ คังน

เคนาหุ โปราณา
จตุคฺคิเสถ สุตฺตคณฺตา
คิวกุโค ยสฺสํ ตังคโห
เฮตํ ทิฆนิกาย ๑
ปจฺจโม อนฺนโตมิโก
ทียทฺมตฺตสุตฺตคณฺตา
เทว ๑ สุตฺตคานิ ยสฺสํ โส
นิกายิ มชฺฌิมิ ปญฺจ
ทตฺ ๑คคปรีคคโห
ตฺตคตฺตคตฺตคตฺตคานิ
ตฺตคตฺตคตฺตคานิ ๑
ทวาทฺฏจิมิเจว สุตฺตคณฺตา

เหตุณ พระโบริราณาจารย์เจ้าจิง
กตํวได้แตว่า พระสุตฺตรทงฺกหฺตาย
มี ๓๔ สุตฺตรตงฺกเคระหที่เปน ๓ วรค
อนฺนโตม เปน ประณมนี้เรียกพระทิม
นิกาย
พระสุตฺตร ๑๕๒ สุตฺตร ปรีเคระหที่
เปน ๑๕ วรคเรียกพระมชฺฌิมินิกาย
พระสุตฺตร ๗๗๒ สุตฺตร ตงฺกเคระหที่เรียก
ตฺตคตฺตคตฺตคตฺตคานิ พระสุตฺตร ๙๕๙๗ สุตฺตร
อันน นิมเปนอังกคตฺตคตฺตคานิ พระ
ชุกททปาสู พระธรรมมบท พระ
อูทาน พระอิตฺตคคคค พระสุตฺตคตฺตคานิ

เอโส ตัญคตตังคโ

นอตุคตตังคตังคานิ

ปณจตุคตตังคานิ ๑

ตตคตปณจตุคตตังคานิ

ตัญยา อังคตคตเว อัย

ชุตทปาสู ชุมมปท

อุทานิ อิตติคตคัก

ตตคตนิปาควิมาน

เปตวตตุมถาปร

เถรา เถรี ๑ ชาตคัก

นิทเทโส ปฏิตมกิทา

อปปทาน พุทธวโส

จரியานีฏกเมว ๑

ปณณรตปเปไทย

นิกาย ชุตทโก มโต

อิท ตตคตคตบฏิก นาม

ปณจวิธ นิกาย นาม

ชุมมตังคินวิภโค ๑

ชาตุกถา คถา ปโร

คโต ปุคตคตปณณคติ

พระวิมานวัตรุ พระเปตวัตรุ พระ

เถระคาถา พระเถรีคาถา พระชาตค

พระนิทเทโส พระปติตัมกิทา พระ

อปปทาน พระพุทธรวงค์ พระจரிய

านีฏก ๑๕ ประเภทนี้ เรียกว่าชุตทก-

นิกาย นี้แต่เรียกชื่อว่าตตคตคตบฏิก

นี้แต่เรียกชอนิกาย ๕ อย่าง

พระธรรมตังคิน พระวิภังค พระ

ชาตุกถา พระบุคคตคตบฏิกนัตติ พระ

กถาวัตรุปรกรรม พระยมก พระ

กถาวตฺตูปฺปกรณํ	บฏฐาน ๗ ประเภทนี้ เรียกพระอภิ
ยมกํ มหาปฏฺฐาณญจ	ธรรมบฏิก ตัดตปกรณที่พระเดิมมา
อิเม ตตฺตปฺปเภทโค	ตั้งพุทธเจ้าได้ทรงดำแดงแฉฉวน เรียก
อภิธมฺโมติ บิฏกํ	ว่าอภิธมฺมบิฏก
ธมฺมาธมฺพุทธตฺตํ	
อิทํ ตตฺตปฺปกรณํ	
อภิธมฺมบิฏกํ นาม	
คตฺถ ชมฺมญจาทิ ชมฺมตฺโท	ในบททั้งหลาย ชมฺมคัพทในคํ่าว่า
อเนกตฺเถ วตฺตติ	shm เป็นไปในอรรถมากหมาย
shm นนฺติ ตฺตฺคนตฺตบิฏกญจ อภิ-	คํ่าว่า shm กวํว่าว่า พระตฺต
shm บิฏกญจ มตํ จตฺโท ธมฺมจ-	ตฺนตบิฏกก็ได้ อภิธรรมบิฏกก็ได้
ยตฺถเอ เขตฺถ วตฺตติ ตฺตฺหตฺโท	จคัพท ในบทนี้ว่าเป็นตฺมจยตัด
ตฺตฺจฺจ อาทานตฺเถ วตฺตติ ตฺตฺพุโพ	ตั้งคคัพทเป็นไปในอรรถว่า คือ
คหฺราตุ ตถา	ถือเอาด้วยตํ ตบพบท คหฺราตุ
	ตถา คือแปดว่าถือเอาด้วยตํ
เต ภิกฺขุบิ อปฺปปญฺญา ธมฺมพฺุทา	ภิกษุทั้งหลายนี้ มฺบญน้อย มัก
น เตบิฏกชฺรา ปุฏฺฐชฺนา อปฺปปญฺญา	หลังตม มิได้ทรงใครบิฏกเป็นบุ
อปฺปตฺตา วิญญจ ชมฺมญจ	ชน บิฏญน้อย พงน้อย เมถือ
ตฺตฺคนฺหนตา ไบฺราณตฺตคฺติเยหิ	พระธรรม พระวินัย มิได้เหมือน
อตฺทิสํ วิญญจ ชมฺมญจ ตฺต-	ด้วยตั้งคคีย์ครั้งไบฺราณ เมถือเอา

คณฺหตา วิรุทฺธิ วิปริตฺติ วิตถํ พระธรรมพระวินัยที่พิรุช พิปริต
 ปาวิตฺตกํ พุทฺทวจนํ ติฏฺชนตา แปรเคตฺตือนคตาด จิงได้จารพระ
 รมบี วิสฺสุณฺณยนฺติ ยถาพถํ พุทฺทวจนํนี้ให้บริสุทฺธิ ตามสติ
 กาดัง

ชฺมุโมหิ ติวิโร โหติ ปริยตฺติ- แท้จริง พระธรรมมี ๓ ประเภท
 รมโม ปฏิปตฺติชฺมุโม ปฏิเวธ- คือพระปริยตฺติธรรม พระปฏิบัติ
 รมโมติ ธรรม พระปฏิเวธธรรม

คตฺถ ปิฏฺกคตฺยตฺถคหิตํ สํพมฺมบี ในธรรม ๓ ประการนั้น บรรดา
 พุทฺทวจนํ ปริยตฺติชฺมุโม เทรสฺสุ- พระพุทฺทวจนะทั้งปวง ดังเคราะห์
 ตฺถคานี จุทฺทสฺสุทฺทกคตฺถคานี เทว ในพระไตรปิฎกเรียกว่าพระปริยตฺติ
 อตฺถคิมหาตคานี สํสํตฺถมาธิปณฺณยา ธรรม พระรุดงค์ทั้ง ๓๓ พระชุตฺถก
 วิปัสสนาติ อธิ ปฏิปตฺติชฺมุโม นาม วัตรทั้ง ๓๔ พระมหาวัตรทั้งหทย
 ๘๒ กับคํตฺถมาธิปณฺณยา วิปัสสนาดังนี้
 เรียกชื่อ พระปฏิบัติธรรม

มคคณฺณนิพพานวณฺณ นวโลกุตฺ- พระโลกุตฺตรธรรม ๘ ด้วยสามารถ
 ตฺตรชฺมุโม จคฺควิโร โหติ พุทฺทภาสฺสีโต มรรค ๘ นิพพาน มีประเภท ๔
 สํวณฺณภาสฺสีโต อธิภาสฺสีโต เทวตา- ภาสิต คือพระพุทฺทภาสิต พระ
 ภาสฺสีโตติ สํวณฺณภาสิต พระอธิภาสิต พระ
 เทวตาภาสิต

คตฺถ พุทฺทภาสฺสีโต นาม สกถํ ในภาสิตทั้งหทย ๔ นั้น พระ

วินัยบิฎกั อภิธรรมบิฎกั ธรรมปทั	วินัยบิฎกั พระอภิธรรมบิฎกั พระ
จริยาบิฎกั อุทานั อิติวุตตกั ชาดกั	ธรรมบท พระจริยาบิฎกั พระอุ
สุตฺตนิปาโต วิมานวตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	ทาน พระอิติวุตก พระชาดก พระ
พฺรหฺมชาดาทันนิ จ สุตฺตทานิ	สุตฺตนิปาต พระวิมานวตฺตฺตฺตฺตฺต
ดาวกภาสิตโต นาม จคุปริต-	เปตวตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปริยาปนเนหิ ดาวเกหิ ภาสิตโต	พระสุตฺตทงฺหฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
	ชาติสุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
	ตัน พระธรรมท้พระดาวกทงฺหฺตฺต
	ทินบิในบริตฺต ๔ ได้ภาษิตเตว ชื่อว่า
	ดาวกภาษิต

กตโม สยฺยสุตฺตนิกาโย องฺคณ-	อย่างไรท้เรียท้ว่าพระตั้งยฺยสุตฺตนิกา
สมฺมาทิจฺจือนฺมานสุตฺตาทิวเตน จิ-	กำหนดพระสุตฺตทงฺหฺตฺต ๗๖๒ สุตฺต
ทานิ โอมฺสฺตรณสุตฺตาทันนิ สุตฺต-	มีโอมฺสฺตรณสุตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	ด้วยดํามารทฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ทฺวาตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	มาทิจฺจิสุตฺตฺตฺต
สยฺยสุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	นฺมานสุตฺตฺต
คิ	นฺนเตเรียท้ตั้งยฺยสุตฺตนิกา

กตโม องฺคฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	อย่างไรท้เรียท้พระตั้งยฺยสุตฺตนิกา
คาคิเรกณเตน จิตานิ จิตฺตปริยา-	กำหนดพระสุตฺตทงฺหฺตฺต ๕๕๖ สุตฺต
ทานาทันนิ นวสุตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	มีจิตฺตปริยาทานสุตฺตฺต
สุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต	ด้วย ดํามารทฺตองคฺคินนึ่งแตยฺยท้ว่า
ตั้งชฺยา องฺคฺตฺตฺตเว อยฺย	องคฺคทงฺกนไปนฺนเตเรียท้ว่า ตั้งยฺยสุต-

รมมปทเถรคาถา เถรคาถา สุต- พระธรรมบท พระเถรคาถา พระ
 ทนินปาโต โน สุตคณามิกา สุตริ- เถรคาถา พระสุตคณินบาท ไม่มีชื่อ
 กคาถา วุ คาถาติ เวทิตพพ ใต้- สุตฺรเปนคาถาตัวน ให้พึงรู้ว่าเรียก
 มนัสส์ตญาณมนตีกคาถาปิตีตยุตคา คาถา

เทวอัสติตยุตคณคา อุทานนติ เวทิต- พระสุตฺรทั้งทงหลาย๘๒ ประกอบด้วย
 ทพพา คาถา ที่บังเกิดได้มนัสส์ตญาณในใจ
 ให้พึงรู้ว่าเรียกอุทาน

วุคฺคิ เหน้ ภาควตาคิ อาทิน- พระสุตคณิต ๑๓๒ อันเป็นไปโดย
 ยปวตคคา เทวทสุตฺรตยุตคณคา นยมีคณว่า วุคฺคิ เหน้ ภาควตาคิ
 อิติวคคณนติ เวทิตพพา อปณณ- เป็นอาทิ ให้รู้ว่า เรียกชื่อ อิติวคค
 กชาตคาทนี ปณณาด้าชิกานี ปณ- แด

จชาตกถตทานี ชาตกนติ เวทิตพ- พระชาตก ๕๕๐ มีอภันณกชาตก
 พานี เป็นอาทิ ให้รู้ว่าเรียกชื่อชอชาตก

จคฺคาโร เม ภิกขเว อจฺฉริยา พระสุตคณิต ประกอบด้วยอจฉริย
 อพฺภุคฺชรมมา อานนฺเทติ อาทินยป- อพฺภุคฺชรรวมทั้งปวง เป็นไปโดยนัย
 ปวตคคา สัพเพมี อจฺฉริยอพฺภุค- มีอาทิว่า จคฺคาโรเม ภิกขเว อจ-
 รมมปฏฺยคตยุตคณคา อพฺภุคฺชรม- ฉริยอพฺภุคฺชรมมา อานนฺท คังน
 มาติ เวทิตพพา ให้รู้ว่า เรียกชื่อ อพฺภุคฺชรรวม

จุตเวทตตมหาเวทตตตมมาทิฏ- พระ สุตคณิต ทั้งทงหลาย ที่มี ผู้ ถม
 จิสกกปณฺหา สจฺจารภาชนิยมหา- แด้ว ๆ แดได้ความรุ้ความซ้นซม

ปฐมนโณวาทสุคตาทิโต สัพพี เว- ทั้งปวงโดยพระสุคร มีจุดดเวทัด
 ทตถํ จ คุฏฐิจิณฺจ ธทฺธา ปุจฺฉิตา- สุคร แดมหาเวทัดสุคร ดัมมา
 ปุจฺฉิตสุคตุนตา เวทตฺตุนฺติ เวทิต- ทิฏฐิสฺสุคร ดักกบญฺหสุคร ดัชาร-
 ตพพี เอวํ อํกุควเดเน นววิธ ภาชนียสุคร มหาปฐมนโณวาทสุคร
 สัพพเมว เจตํ พุทฺทชวณํ เปนอาทิ ให้ฟังรู้ว่าเรียกว่า เวทัด
 แด พระพุทฺทชวณะทั้งปวง มี ๘
 อย่าง ด้วยสามารถมีองค์ อย่าง
 ๕
 นแด

กถํ ชมฺมกฺขนฺชโร จตุรารตี- พระพุทฺทชวณะทั้งหลาย ๘ หมื่น ๔
 ชมฺมกฺขนฺชรสหัสฺสํานํติ ทฺวารตี พุท- พัน โดยพระธรรมชนนํจจัดอย่างไร
 ชาติ คณฺเหิ เทว สหฺสฺสํานํติ ภิกฺขุโต คือถือเอาโดยพระพุทฺทภายิต ๘๒๐๐๐
 จตุรารตีคัสหฺสํานํติ เยเม ชมฺมา โดยพระภิกษุสงฆ์ภายิต ๒๐๐๐ จึง
 ปวตฺตติโนติ รวม เปนพระธรรม ๘๔๐๐๐ ที่ได้
 ประพฤติเป็นไปแต่บัดนี้

เอวํ ปรีทํปิตํ ชมฺมกฺขนฺชวเดเน ประเภท ๘ หมื่น ๔ พันด้วยสามารถ
 จตุรารตีคัสหฺสํสปรเภทํ โทติ พระธรรมชนนํ ท่านได้แต่งตั้งไว้แล้ว
 อย่างนแด

คตฺถ เอกานุสฺสนฺธิกํ สุกฺคํ เอโก ในพระธรรมชนนํทั้งหลายนั้น พระ
 ชมฺมกฺขนฺชโรชฺยํ อเนกานุสฺสนฺธิกา คตฺถ สุครมฺมฺอนุสฺสนฺธิ ๓ นิกเป็นชมฺมชนนํ ๓
 อนุสฺสนฺชิวเดเน ชมฺมกฺขนฺชคณฺหา การจะคณฺหาพระธรรมชนนํ ด้วย

สามารถอนุสนธิในพระพุทธรูป
ก็มีอนุสนธิมากมาย

คาถาพนธเรศุ ปณฺหาปฺจณฺโณ เอโก การถามปัญหาใน พระคาถาพันธ
ธมฺมกฺขนฺโธ วิสฺสขณฺโณ เอโก อภิ- ทั้งหลายก็เป็นธัมมชั้นชั้น ๓
ธมฺเม เอกเมกํ คิกฺกทกฺกภาชนํ การวิชันาก็เป็นธัมมชั้นชั้น ๓
เอกเมกํ จิตฺตวาระภาชนํ เอโก ในพระอภิธรรม การจำแนกเป็น
ธมฺมกฺขนฺโธ คิกฺกภาชนะ ทุกกภาชนะ ก็เป็น
ธัมมชั้นชั้นแต่อย่างๆ การจำแนก
เป็นจิตตวาระภาชนะ ก็เป็นธัม
มชั้นชั้นหนึ่งอันหนึ่ง

วินฺเข อตฺถิ วตฺถุ อตฺถิ มาติกา ในพระวินัย มีวตฺถุ มีมาติกา
อตฺถิ ภาชนิโย อตฺถิ ชาปตฺติ อตฺถิ มีภาชนิโย มีชาปตฺติ มีอนาปตฺติ มี
อนาปตฺติ อตฺถิ คิกฺกจฺโน อตฺถิ คิกฺกจฺนา มีอตฺถิจฺนา มีตฺถิจฺนา
อตฺถิจฺโน อตฺถิ ตฺถิจฺโน ตตฺถิ มีโกฏฐาตฺถิ แต่อย่างๆ ก็มีธัม
มเอกเมโก โกฏฐาตฺถิ เอกเมโก ชั้นชั้นแต่อย่างๆ ให้พึงรู้เกิดแต่
ธมฺมกฺขนฺโธติ เวทิตฺตํ

เอวํ ธมฺมกฺขนฺธวเสน จตุราตฺถิ- พระพุทธรูป ๘ ห่ม ๔ พันวิธ
คิธฺหตฺถวิธํ เอวเมกํ เอกเมกํ โดยสามารถพระธรรมชั้นชั้นอย่าง
ธมฺมวเสน เอกวิธํ เอกเมกํ ธมฺม- พระพุทธรูปทรงปวงนพ ทงพระ
วินยาทิวเสน ทูวิธาภิเวทํ ตาญฺจ- อรรถกถา เป็นอย่างเดียวกันด้วย

ภถิ์ สัพพั พุทธวจนั

มารถมึรด์ไม่ต้งกัถึ ต้งด้วยอากรรมี อากรรดองด้วย ส้มมารถเปถพระธรรม เปถพระวัญญั เปถคัถึ

คถากคตส์ตัส ปรรินิพพานโต ยาว แตกักรที่ ส้มเต็จ พระ คถากคเจ้า
 ปณณาสถาธิกานิ จตตาริ วตส์ตัส เต็จเจ้าตัสปรรินิพพานมารถายเท้า๔๕๐
 ตานิ ตาว มตัสมปณณา ฎิกขุ ปี ฎิกษุทงทหลายผู้พรอมมุดด้วยมต
 มุขปาเจน อาเนตัส ได้นำพระพุททวจนนะมาโดยมุขปาฐ
 อถ สตคตานิ พุททธิปริหานั ทิสวาท ครงนห พระอรทหนตเจ้าผู้มอานุ
 มทานภาววา ปณจสตา อรทหนตา ภาพมากทงหลาย๕๐๐ องคั ได้เห็น
 ดงกาทเป มตยปเทเต อโถกเตเน ความเต็อมแห่ง พุททธิ ของ สตคตัส ทัง
 นิติณณา ชนปทาธิปคินา กถารกขา หลายได้ประชมกัถึในอโถกเตเน ใน
 ไปฏฐเกตุ์ ดิกขาเปตัส ประเทศมตยณตังกาทวปี ได้อิธิบตัส
 ชนบททำการอารักขา ได้จ้ารพุทท
 วจนะตงไว้ในไมถานทงหลาย

ยั สันธาย ไปฏฐการพหตังคัคคิ
 จคคูลลขมมตังคัคคิถิสสา วุตคั

ค้าโตเต้าที่ พระไปราณาจารยเจ้า
 ได้ท้มายเฮา แต้ว แถ กถ้าวแต้วว่า
 คตัสยกับธรรมตังคัคคิ ๔ กัคคิอไป
 ฎฐการพหตังคัคคิแถ

อิทเมคั ปฎิจจ วุตคั

อาศรัยเร่องนเอง จังได้กถ้าวไว้
 แถ้ว

เอกถ ปน ปณจตติกาทิกาทิสฺโส ดั่งจิตทั้งหลาย ๓ ครั้ง มีภิกษุ
 สังกตโย วินยาทินิทานาทินิ สุตฺต ๕๐๐ เป็นต้น ให้พึงรู้ว่าพุทธวจนะ
 ตานิ เวทิตพฺพาคิ ทั้งหลายมีนิทานในปิฎกมีวินัยปิฎก
 เป็นต้น เป็นอันกล่าวไว้ดีแล้ว ในที่
 นี้ (ในจุดตถดั่งคดี) นน

คิสฺโส ปริยตฺติโย อตคทฺทปริ- พระปริยัตถธรรมทั้งหลายมี ๓ ประ
 ยตฺติ นิสฺสรณปริยตฺติ ภาณชฺชาคา- การ คืออตคทฺทปริยัตติ นิสฺสรณปริยัตติ
 วิกปริยัตติคตฺติ ภาณชฺชาคาริกปริยัตติแต่

คตฺถ โย พุทฺทวจนํ เอวํ จีวร- ถ้าพระปริยัตถธรรมทั้ง ๓ นั้น ภิกษุ
 ทินิ วา ตถิสฺสํวามิ จตฺตปริสฺสมชฺเช- ไค เต่าเรียนพระพุทฺทวจนํ เพื่อ
 วา มํ ชานิสฺสํวามิ ตถิสฺสํวามิ- เหตุด้วยตถิสฺสํวามิ เพราะคิดว่า
 เหตุ ปริยาปฺนาคิ คตฺถ ปริยตฺติ- เราจักได้ตถิสฺสํวามิเป็นต้นก็ดี เขา
 อตคทฺทปริยตฺติ นาม จักรู้ จักเราในท่ามกตถ จตฺตปริสฺสํว
 มํ ชานิสฺสํวามิ คตฺถ ปริยตฺติ- การเต่าเรียนพระปริยัตถของภิกษุ
 นน ชื่อว่าอตคทฺทปริยตฺติ

เอวํ ปริยาปฺนาคิ ทิ พุทฺทวจนํ แท้จริง ถึงว่าผู้ไม่ได้เต่าเรียน
 อปริยาปฺนาคิ วา นิโตนํ อรรคํ พุทฺทวจนํ แต่ทำใจให้บริสฺสํวามิได้
 โย ปน พุทฺทวจนํ คณฺหิตฺวา แล้ว ตยังกว่า ผู้ที่เต่าเรียนอตค
 สีสฺสํวามิ อากคฺชฺชาเน สีสฺสํวามิ ทุเรชฺชา- ทฺทปริยตฺติอย่างนี้ ก็และภิกษุใด เรียน
 สมาสฺสโน อากคฺชฺชาเน สมาสฺสโน พุทฺทวจนํ ได้แล้ว ด้วยคิดว่า

คนหาเบตวา วิปัสสนาย อากตฏ-
จําเน วิปัสสน์ ปฏฐเปตวา มคค-
ผดามํ อากตฏจําเน มคคํ ภาเว-
สํสามิ ผลํ สจฺจนิกวิสํสามิ อุก-
คนหาติ คตฺสํ สํ ปริยคฺติ นิสํสรณ-
ปฺริยคฺติ นาม โหติ

ขัณาดวสฺสํ ปน ปฺริยคฺติ ภณ-
ทาคาริกปฺริยคฺติ นาม

คตฺสํ หิ ปฺริยคฺตํ อปทานํ อภา-
วิทํ อสจฺจนิกํ วา นคฺติ โส
ปฺริยคฺตํ กขฺนโร ปหิ นกิตโส ภา-
วิทจิทโต สจฺจนิกคฺมโต สจฺจนิกคฺนิ-
โรโร

เราจักยังตั้งในที่มาแห่งคดียให้เต็ม
เราจักถือเอาห้อง พระสํมาชิในที่มา
แห่งพระสํมาชิแล้ว จักตั้งไว้ซึ่งพระ
วิปัสสนาในที่มาแห่งพระวิปัสสนา เรา
จักยังมรรค ในที่มาแห่งมรรคให้มี
ให้เป็น จักทำผลให้แจ้งในที่มาแห่ง
มรรคแต่ผลทงหตฺย คําริหฺตฺยนฺตํ
ก็เล่าเรียน การเล่าเรียนพระปฺริยคฺ
ของภิกษุณฺณ กัซอว นิสํสรณปฺริ
ยคฺตํ

การเล่าเรียนพระปฺริยคฺ ของพระ
ขัณาดพเจ้า ได้ชื่อว่า ภณทาคาริก
ปฺริยคฺ

แต่จริงการกำหนดรู้แล้ว ของพระ
ขัณาดพเจ้านั้น จะไม่เป็นปทานะ
จะไม่เป็นภาวิต จะไม่เป็นสจฺจนิกค
มิได้มีแต่ พระขัณาดพเจ้านั้น มี
ซนฺธได้กำหนดรู้แล้ว มีกิตฺสํได้ตะ
แล้ว มีจิตฺรได้จําเรณฺญแล้ว มีผต
ได้ทำให้แจ้งแล้ว มีนโรโรได้ทำให้

แจ้งแล้ว

ศตมา พุทธวงษ์ ปรียาปุนโศ เพราะเหตุนี้ พระชินาคัพ เมื่อ
 คณิตหารโก ปเวณิปาตโก อริยว- กำหนดรู้ซึ่งพุทธวงษ์ได้เข้าของ ก็
 ตำนารุกขโก หุตวา อุกคณหาคี ชื่อว่าทรงไว้ซึ่งแบบแผน รักษาไว้
 อิติ ศตต์ ต่า ปรียคฺติ ภณฑาคาริ- ซึ่งประเพณี รักษาไว้ตามวงศ์ของ
 กปรียคฺติ นาม โหติ พระอริยเจ้า พระชินาคัพยอมเด่า

ศตถ ปุณฺณชนตฺตํ หิ ปรียคฺติ นาม แท้จริง ถ้าพระปรียคตง ๓ นั้น
 อตคทฺทา วา โหติ ตํคณฺหนํ เดก- ชนชื่อว่า ปรียคฺของบุณฺชน ย่อมเปน
 ชานํ นิสฺสรณาว ชินาสถตฺตํ ภณ- อตคทปรียคฺ ปรียคฺของพระเดช
 ทาคาริกปรียคฺติเยวาคี บุคคต ๗ จำพวก ชื่อนิสฺสรณปรียคฺ
 ปรียคฺของพระชินาคัพ ชื่อภณฑา
 คาริกปรียคฺติแก

อิทํ มชฺฌิมนิคายเย อตคทฺทา- คำนี้ได้ กล่าวไว้ใน อัญฺฐูกถา แห่ง
 ปรียาสตฺตฺตวณฺณนายํ อุกคฺติ ศตถ อตคทฺทาปรียาสตฺตร ในมชฺฌิมนิ
 อตคทฺโทติ วิสฺตฺตํ นามํ ศตต์ ภาย ในบทว่าอตคทฺโทตังนินฺนํ เปน
 อตฺ ปรีปฺปฺณณํ อคฺคตฺติ อตคทฺโทติ ชื่อแห่งอตฺรพิษ คือว่าพิษของสัตว์
 ตปฺโป อุกฺกจติ นนพอ เหมาะว่าบริบูรณ์มีอยู่ เหตุ

วิตุถาเรน อตุถั วิภชเชตุ มหา- เทียบกับศัพท์บัญญัติญาณ ทำให้
 ปณณเณ ปน สักกาติ พิศดารได้ ก็ฝ่ายภิกษุผู้มีปัญญามาก
 อาจจำแนก เนื้อความ ย่อให้ พิศดาร
 ได้ทุกประการ

ตถา ขาย ตาย วา อปฺปมตฺ- ฝ่ายภิกษุที่มาตามพร้อมแล้วด้วย
 ตกกาย สมนนาคโต ปน ภิกขุ ญาณน้อย แต่อย่างไรหรืออย่างนั้น
 วมมกถั กเถนโต อิติ วา เอตี กัด เมื่อกล่าวธรรมกถามีให้ย่นกัน
 วา อโนภกมิตฺวา ยญฺจิกอฏฺฐิ คเหตุวา แต่อรรถนหรือแต่อรรถนนั้น ก็คล้าย
 อนฺโช วิย เอกปทิกั ทนฺตทเสตุ กับคนตาบอด อันจับไม่เท่าได้แล้ว
 อารุโพห วิย คจฺจนฺติ ก็เดินไป อนึ่งหรือคล้ายกับคนได้
 สฬานไม ณะพาทางเดินได้ขยเดี่ยว
 ฉนน

ตถา ขาย วา ตาย วา อปฺป- ภิกษุผู้พร้อมด้วยปัญญาน้อย แต่
 มตฺตกกาย ปณณาย สมนนาคโต อย่างไรหรืออย่างนั้น (เท่านั้น) ก
 ภิกขุ จตุหิ มาเสหิ จคฺคปทิกมฺมึ มีอาจที่จะถือเอาคาถาแม่ & บทได้
 คากั คเหตุ น สักโกติ มหาปณโณ เดย & เดือน ฝ่ายภิกษุผู้มีปัญญา
 ปน เอกปเท จตุวา ปทสฺตมฺมึ มากดำรงอยู่ในบท ๆ เดียว ย่อมถือ
 ปทสฺสสฺตมฺมึ คณฺหาติ เอาได้ แม้อยบบทด้วย พันบทด้วย

แต่

ตถา เต ภิกขุมี วมมวินยั ครวงนภิกษุทั้งหลายนั้น เมื่อพากัน

กโรนตา กิถุมิณจ มคฺคิตํ ปทพ- ทำพระธรรมวินัย แต่เมื่อไม่เข้าใจ
 ยณฺชนํ อปฺปดฺสงฺคา เวมตฺติกา ความประสงค์ แต่บทเฉพาะนี้ชนะ
 มหาเถรสฺส คมฺภี ปุจฺฉิตฺวา เอกทา บางครั้ง ก็เกิดตั้งได้ยกได้ไต่ถาม
 อคฺคฉณฺณํ อชานนฺตา มหาเถ- ข้อตั้งได้ย่นแก่พระมหาเถระ
 รสฺส คมฺภี ปุจฺฉิตฺวา นิพฺเพม- บางคราวไม่เข้าใจอรรถวรรณนา ก็
 ตฺติกา กิถุมิณจ สิตฺตชนฺตาทิกํ ไต่ถามอรรถวรรณนานั้นแก่พระมหา
 ตโยคาสฺสโยคณฺจ อคฺขรปทณฺจ เถรแล้วก็หายตั้งได้ย ในบางครั้ง
 เวมตฺติกา คมฺภี ปุจฺฉิตฺวา โจทนา- บังเกิดตั้งได้ย ตั้งโยคแต่ใช้ตั้งโยค
 บริหาราย มิตฺถิตถนฺตนิคฺคณฺนํ อคฺขรเว- มีสติถนฺตนิคฺคณฺนํ อคฺขรเว
 บทกํ ก็ไต่ถามข้อนั้นๆ หรือได้
 โจทยฺแต่บริหารกนฺชน

รมฺมวินยณฺจ นานาการณฺเห ทําพระธรรมวินัย โดยเหตุเดววิ
 นานาวิชาเนหิ กรฺติกา ตํ ตํ ต่าง ๆ ยังธรรมวินัยนั้นๆ ให้สำเร็จ
 สํเรชฺวา ติกฺขาเปตฺวา ยาว ปริ- ไปแต่ให้เขียนไว้ ครบเท่ากาดสํ-
 นิยฺจิตา รคฺคินฺทิวํ อเนกสฺสทฺส- เร็จดังได้ทำธรรมวินัยนั้นๆ หลาย
 พนฺชนํ อคฺขรสฺสุนฺทรํ โปราณโต พันผูกทำให้ อคฺขรงาม บริบูรณ์กว่า
 ปริปฺปณฺณํ ตํ ตํ กรฺติกา เสด- แต่ก่อนตาม กํวตั้ง สํมาภรตที่ทำได้
 เอกสฺสจฺจณฺรํ ยถาพเตหิ ติกฺขาเปตฺ- ตั้งวันแต่คั้นนับได้บ้แค่
 เต เทว ภูมิปาตา อเนกปกาสฺสเห ส้มเด็จพระเจ้าแผ่นดินทั้ง ๒ พระ
 จคฺคฺยเยหิ ภิกฺขุสฺสํ อปฺยจฺจา- องค์ได้ให้บำรุงภิกษุตั้งขึ้น ด้วย

คิยถานันต์นิจิตธาตูปัจจุตถณานิ- มาในคัมภีร์ทั้งหลาย คือพระอานิ-
 ต์ตั้งญฯ มณฑปชาตุมมุนิทานา- ตั้งตั้งวิหารทาน ๓ พระอานิตั้งตั้งอุโบสถ
 นิตตั้งญฯ เติบ็ฏกพุทธวจนออกขรติฏุ ภาคารแดตั้งถานทาน ๓ พระอานิตั้งตั้ง
 ขิตถานันต์ตั้งญฯ นานาคณเรตต์ ตั้งฐวา เจตียตั้งถาน แดพระตั้งนิจิตธาต
 ตี ตี การาเปตต์ แดบั้งจัตถณานิตั้งตั้ง ๓ พระอานิ

ตั้งตั้งมณฑป แดการ บรรจุ พระธาต
 แดพระธรรม ๓ พระอานิตั้งตั้งการ
 จารพระไตรปิฏกพุทธวจนะ ๓ แด
 ก็โปรตให้ตั้งวัง ตาม เรื่อง ที่ได้ ทรง
 ตั้งตั้งบมานัน ๓

เตหิ เทวหิ ตั้งตั้งตั้ง ตี วิหารทาน
 ตั้งตั้งบิณฑิยมหานิทานาทตั้ง ตั้งถาน-
 าวเรหิ อฏฐกถาจริเยหิ อุตถมหิเจต

เรื่องวิหารทาน ที่ตั้งตั้งตั้งพระเจ้า
 แผ่นดินตั้งตั้ง ๒ พระองค์ได้ทรงตั้งตั้งบ
 มีปรากฏในคัมภีร์ทั้งหลายมีตั้งบิณฑ
 ิยมหานิทานเป็นต้น จริง วิหาร
 ถานัน พระอัฐฐกถาจารย์ทั้งหลาย
 ตั้งตั้งบัญญัติได้กต่างไว้ตั้งตั้งว่า

ชถ ภควา ดักเกน กโตกาด มคค
 ปติปชชิตถวา ภิกขุตั้งตั้งตั้งตั้ง ตั้งตั้ง
 ราชคหนคร ปอตั้งตั้งตั้ง วยโย พิม-
 พิตถาวตั้งตั้ง นีเวตเน ปณณตถาตั้งตั้ง

ครั้งนั้น ตั้งตั้งตั้งพระผู้ทรงพระภาค
 เจ้า ได้ทรงพระพุทตั้งตั้งตั้งไปโดยมร-
 คาที่ท้าวตั้งตั้งทำโอกาสถวายเป็นด้วย
 ภิกษุพันหนึ่ง ตั้งตั้งตั้งเข้าไปตั้งตั้งเมือง

อันสดดอก พร้อมทั้งการไป การมา มี
ตั้ง โกลมิดู โกลนิกแต่พระนคร

อลดเสตทโหลสิ อิท ปน อม- พระราชาทรงวิตกกังนั้นว่า ส่วน
หาก เวพุนุญยาน คามโค นาคิทร เวพุนุญของเรา มิได้โกลแต่โกล
นาจจาตุนัน คมนาคมนดัมปนน แต่หมูบ้านนัก ทั้งเหมาะแก่การไป
ปติสตุตถานตารูปิ ยนุนนาหิ เวพ- แดการมา ส้มควรเป็นที่ตั้งเร้นตั้งอยู่
นุญยาน พุทธปมฺชุตต์ ภิกขุ- ถ้าใครใดเราจะพึงถวาย ส่วนเวพุนุญ
ตั้งชุตต์ เสนาตุนคถาย ทเทยยนติ เพื่อเป็นเสนาตุนะแก่ตั้งขมิ้พระพุท
องค์เป็นประธานเกิด

ราชา อญุจายาตนา กุสุมสน- พระราชา ก็เสด็จจาก ราชอาคัน
นนิ คนโรทกตมฺปณณิ สฺวณณ- ทรงถือ สฺพวรรณิงคาร อันเต็มด้วย
ิงคาริ คเทตวา เวพุนุญยาน น้ำหอม ดอยดอกไม้วัวแล้ว ก็น้อม
ภควโต โอินเชติ คมहि เวพ- ส่วนเวพุนุญถวายแต่องค์สมเด็จพระ
นุญยาน พุทธปมฺชุตต์ ภิกขุ- ผู้ทรงพระเจ้าแล้วทูลว่า ข้าพระบาท
ชุตต์ ทมฺมิติ วตฺวา ภควโต ทตฺถ- ขอ ถวาย ส่วนเวพุนุญ นนแก่ตั้งขมิ้
อุทกั ปาเตสิ พระพุทของเจ้าเป็นประธาน แล้ว
ก็ตั้งนำให้ตกลงในพระหัตถ์สมเด็จพระ
พระผู้ทรงพระภาคเจ้าแต่

ปฏิทุกเทสิ ภควา อารามิ อถ- สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ทรง
ตฺถมึ อารามปฏิคฺคหิณเยว พุท- รับเอาอารามไว้ ขณะเมื่อพระผู้มี

ธำมณัสส มุตตานิ โอคินณานันติ พระภาคเจ้า ทรงรับเจตวัน อาราม
 คุชจหฺมฺจํ มหาปถวี กมฺมึ แล้วนั้น แผ่นดินใหญ่ได้แสดงอา-
 การขึ้นสมทวันไหว ประหนึ่งได้ประ-
 กาศให้รู้ว่า มุตรากพระพุทธรธำดนา
 ได้หยั่งลงคือตั้งมั่นแล้วดังนี้

สมฺพุทฺถปถฺมึ หิ จเปควา เวสุ- แท้จริง การที่พระผู้มีพระภาค
 วนารามํ อณฺเณ ปถวี กมฺเปควา เจ้า ทรงรับเสนาสนะอื่นๆ ในสมพุ
 ธตุถาวรํ กทฺทิตเสนาสนํ นาม นคฺติ ทวีป เว้นแต่เจตวันแล้ว แผ่นดิน
 จะได้ไหวก็หาไม่

อถโฆ ภควา ภิกขุสงฺฆสฺส เสนา- ถ้าตั้งนั้นแล้วเจ้าพระผู้ทรงพระภาค
 สนตุถาย เจตฺวนารามํ ปฏิกค- เจ้า ก็ได้ทรงรับพระเจตวันวนาราม
 เหตุวา รมฺโณ อณฺโฆทณํ ภควา เพื่อเป็นเสนาสนะของภิกษุสงฆ์แล้ว
 อญฺจายาสนา สัมปวิจฺจโก เวตฺตณํ ทรง ทำอนุโมทนา แต่พระราชเจ้า
 กนฺตฺวา กตฺเตว วิหาสิ แล้ว ก็ได้ตั้งขึ้นขึ้นจากอาสนะมีพระ
 สงฆ์แวดล้อมแล้วไปยังเจตวันแล้ว
 ก็ทรงประทับอยู่ในสถานนั้น

มหานิสฺสํ อิทํ วิหารทานํ ปณ- วิหารทานนี้ มีอันดังมาก ขอ
 ทิเคน ตลา กาศพุทฺธ ให้บันทึกทำเหมือนอย่างนั้นเกิด
 อถวา พุทฺธานุปริวคฺคกณฺเท ไป- อนึ่งคำว่าวิหารทานนั้น ในพุทฺธ-
 ธานัสสํเกหิ อญฺจถถาริเยหิ โด- อนุปริวคฺคกณฺท์ พระอรุณกถาจารย์

กหิตคฤดา ย วุฑฺฒมบี เจคํ พุทฺธเสถ
หตุเถ อุกถนิปาคนํ สัมพุทฺธเสฐฺเจน
วณฺณนิตํ วิหารทานํ มหานิสํสํ
อุทิสฺโสทกํ นาม

ผู้ชวนชวายเป็นเรื่อง โบราณได้กล่าว
แล้ว เพื่อประโยชน์แก่โลกตั้งชื่อว่า
การตั้งน้ำให้ตกในพระหัตถ์สมเด็จพระ
พระพุทธองค์ สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ได้ครุสัตว์
เสวยแล้วว่า การถวายวิหาร มีอัน
ตั้งตั้งมาก เรียกชื่อว่าอุทิสฺโสทก

สตุคา สตุเคน กโตกาสํ มคฺคํ
ปติปชฺชิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปริวารํ ราช-
คหํ ปาวิตฺติ

สมเด็จพระศาสดาเจ้า ได้เสด็จ
พระพุทธเจ้าไปยังมรคา อันท้าว
สักกทำโอกาสถวาย ก็ทรงแวง
ล้อมด้วยภิกษุสงฆ์เป็นบริวาร เสด็จ
เข้าไปสู่เรือนทอดวง

ราชา พุทฺธปฺปมฺขุสฺสํ ภิกฺขุสฺสํ-
ขุสฺสํ มหาทานํ ทตุวา อหํ ภนฺเต-
คฺคณิรตนาณิ จินา ชฺวีคฺคํ น สกฺ-
ขิสฺสํสามิ เวถาย วา อเวถาย วา
ภควโต สันติกํ อากมิสฺสํสามิ ตญฺ-
จิวณฺยุยานญฺจ นามะคํ อติทฺรํ

พระราชเจ้าได้ถวายมหาทานแก่
ภิกษุสงฆ์มีสมเด็จพระพุทธองค์เป็น
ประธาน แล้วกราบทูลว่า ข้าแต่
พระองค์เจ้าทรงพระเจริญ ข้าพระ
องค์นี้ ถ้าเว้นว่างพระรัตนไตรย์แล้ว
ไม่อาจจักมีชีวิตอยู่ได้ ถึงกาลเป็น
เวตาก็ใช่เวตาก็ดี จักขอมาสู่ตำ
นักสมเด็จพระพุทธองค์เจ้า ตัญญู

วณฺยยานนันทเกณโกตเกณไป

อิทํ ปน อมฺหากํ เวพฺพนํ นาม ส่วนชื่อเวพฺพนํของข้าพระองค์ก็มี
 อุนฺยานํ ตํ น ทูริ คมนาคมน- ได้เกิด พอเหมาะแก่การไปมาเป็น
 สมนฺปนฺนํ พุทฺธารหํ เณฺนาถนํ อิทํ เณฺนาถนํสมควรแก่พระพุทธองค์เจ้า
 เม ภควา ปฏิคฺคณฺหคฺคิ ตฺวณฺ- ขอ ส้มเด็จพระผู้ทรงพระภาคเจ้า จึง
 ฅนิงฺกาเรน ปุณฺณคณฺวาตติ อุกกํ ทรงรับไว้เกิด แต่กัยกน้ำอบกลิ่น
 อาทาย เวพฺพนํ นาม มนฺตฺตานํ ดอกไม้หอมด้วยพระเต้าทองบริจาค
 บริจฺจขณฺโต ทตฺตพตฺตํ หคฺเช อุกกํ ส่วนชื่อเวพฺพนํ หตั้งน้ำให้ตกในพระ
 ปาเตติ หิตตสมเด็จพระทศพลเจ้า เพื่อมหา
 ชนทงฺหฺลหาย

คตฺมํ อารามปติคฺคหฺเรน พุทฺธ ในขณะที่สมเด็จพระพุทธองค์ทรง
 ตานฺตํ มุตฺตา โอตินฺณาติ มหา ธิพระอารามนั้นแผ่นดินได้ไหวด้า-
 ปลวํ กมฺปิ ชมฺพทํปมฺหิ จเปตฺวา แดงให้รู้ว่า มตฺรากลพระธาดานาได้
 เวพฺพนํ อญฺญํ ปลวํ กมฺเปตฺวา คหิ- หยั่งตง คือว่าตงมนต์แล้ว ดงน ชน
 คเณนาถนํ นาม นคฺคิ คามพฺปณฺ- ชื่อว่าเณนาถนํที่พระพุทธองค์ทรงรับ
 ฅนิตํเปปฺปิ จเปตฺวา คหิตเณนาถนํ แล้ว ในสมพทวูป ถึงแม้ในคามพ
 นาม นคฺคิ บัณณิตวูปกตฺตํ แห่งอื่น ๆ นอกจาก
 เวพฺพนํแล้ว แผ่นดินจะได้ไหวไหว
 ก็หาบมิได้เลย

ตฺตฺตา เวพฺพนารามํ ปติคฺค- ส้มเด็จพระศาสดาเจ้า เมื่อทรงรับ

เหตุวา วัฒนโย อนุโมทนา กตวา พระเวฬุวนารามแล้ว ก็กระทำอนุโม
 อัญญาตนา ภิกษุตั้งปริวาสโต ทนาแก่พระราชาแล้วแต่ตั้งขึ้นจาก
 เวฬุวน์ อคฺคมาตี อาตนะ ภิกษุตั้งชกพร้อมกันขึ้นเว
 ต่อมแต่ตั้งมายังพระเวฬุวน์

อก โช น เกวดเมว จุตฺตคณ- ใช้แต่จะมีแต่เท่านั้นโดยตั้งคนเดียว
 จิปเท อภิวัตการณตถณฺจ อนา- ก็หาไม่ แม้เรื่องหนึ่งพระไปราณา
 คเต กุตฺตปุตฺตานิ โทสฺตตถณฺจ จวรายเจ้าผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ได้
 ไปราณาจริเยหิ มหาคุณฺเหิ เอกมฺมึ ก้าวไว้ในจุดตคณฐีบท เพื่อเหตุ
 วุตฺตํ จะมีให้แก่งแย่งกันด้วย เพื่อความ
 ฉลาดแก่กุตฺตบุตรในอนาคตด้วย

อก โช ราชา มวคโธ เถนึโย ในบทว่า อกโช ถึง ทมฺมิ นัน
 พิมพิสารโธ โสวณฺณมยํ ภิงคารํ ซึ่งแปลว่า “ ครึ่งนั้นพระราชพิม
 คเหตุวา ภควโต โอิโนเสตี เอตาทิ พิดาร พระเจ้ากรุง มคธผู้จอมเสนา
 ภนฺเต เวฬุวน์ อุตฺตยานํ พุทฺธป- ได้ทรงถือเอาพระเต้าทอง แด่อันม
 มฺมรตฺตํ ภิกษุตั้งตฺตํ ทมฺมึคิ เอกฤ ลงต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า ข้าแต่
 พระองค์ผู้ทรงสัตตวิเสสภาคเป็นอัน
 งาม พระอุตฺตยานเวฬุวน์นั้น ข้า
 พระองค์ถวายแด่แก่พระภิกษุตั้งช
 มีตมเตจพระพุทธองค์เจ้าเป็นประ
 ธาน ” ดังนี้

อด ตทุโร อนนุตรจินตุนติ อตุโก อด ศัพทัมมอกอรรถกแห่งคนว่าเป็น
อนันตรจินต คือในตำบับที่พระราชา
ทรงพระดำริหนั้น

ราชา มาคโช เสนโย พิมพิสารโ ในบทว่า ราชา มาคโช ถึง โธ-
โสถวณณมัย ภิงคารนติ อุกกภาชนั โธเชตี หนี้อรรถว่า พระราชา
คเหตุวา ภควโต โธโธเชตี พิมพิสารเจ้ากรมคชจอมเดนา ได้
ภควโต อุกุทิสฺสิดุวา โธโธเชตี ทรงถือภาชนะน้ำ ในบทว่า ตฺวณ-
อุปาเตตี อตุโก ฌิงคาร แต่น้อมถวายดื่มแด่
พระผู้ทรงพระภาคคังนี้ คืออุกุกุทิสฺสิดุ
ดื่มแด่พระพุทฺธของค แต่จึ่งน้อม
ไป ก็คือว่าให้น้ำตกตงแต่ด คังนี้แต่

เขตาทิ ภนเต เวพฺพนํ อุตฺตยานํ ในบทว่า เขตาทิ ถึง ทมฺมิ
พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสฺสสฺส ทมฺมิติ คังนี้ หนี้อรรถว่า เป็นค้ำกต่างพร้อม
วจาภินิเนน สหาคิ อตุโก กับวจาที่เปล่งออก

ทานกาถ อุกกปาถนํ นาม การหลังน้ำให้ตกในถาดทานมี ๔
จตุพฺพิชํ ทกฺขิโนทกํ อุกุทิสฺสิดุทก อย่าง คือ ทกฺขิโนทก ๑ อุกุทิ-
ปฏฺฐโนทกํ สกฺขิโนทกนฺติ ทกฺขิ- โสทก ๑ ภูฏฺฐโนทก ๑ สกฺขิโน-
โนทกํ นาม ทกฺขิณนฺติ ทาน ทก ๑ คังนี้ หนี้อรรถว่าทกฺขิโนทก คือ
ทานเครื่องเจริญศุขดื่มบัต (ใน
หน้่งว่า) เข็องชวาคังนี้ อุกุกุ อนัน

ว่าน่า ทกขิน ्हกถึ เอว ค็อมก
เบองชวา แท้จริง ทกขิโนทก ็ชอ
ว่าน่า ค็อมกเบองชวา

ยทา มตตาคิเปตาทัน ทานปญ- ในกาตโตบรรดาญาคิแตมิตรเปม
ณภาคอุทกั เทนคิ ฃวคิมิตตาทโย ฮาทิ ย่อมให้ซึ่งน้ำเป็นด้วนบุญด้วย
จ ปจมี อุทกั ปาเตตวา จ หิ ทานแกชนทง्हตายมีญาคิที่คายด้ว
อนนวดตทานาทัน เทนคิ ปญจ- แดเปเรคเป็นคันกัค ย่อมยังน้ำให้
เปตด้ทานิ อุทกัธ อุทกั ภควโค คกตงก่อนด้ว จึงให้ซึ่งทานมีเข้า
หคถึ ปาเตตวา ปจมี ปจญา แดผ้าเปนคัน เหม็ชนอย่างพระราชา
อนนวดตาทัน เทคิ พิมพิสาโร ราชวา พิมพิสาร ย่อมอุทกัถึงฝุงเปเรค ๕๐๐
วिय ฮิถึ ทกขิโนทกั นาม แดวจึงหตังน้ำให้คกในพระหคถึ ๕๐๐
เด็จพระฝู ทรงพระภาคเจ้าก่อนด้ว
ภายหตงจึงไดถววยเข้าแดผ้าเปนคัน
ทำอย่างนชอว่าทกขิโนทกั

อุทกัธได้ทกั นาม ทาน อุทกัธ- น้ำชอว่าอุทกัธได้ทกั อย่างพระ
ศกาเด พุทฐปมุขด้ศ ภิกขุด้ฉด้ศ ราชวาพิมพิสารได้ให้คราวด้ยคกับคำ
ทานั ทมมีคิ วาจาภินเนน ๘ห เปตังวาจาว่า ๕หพระองคัถววยทาน
เอกโค เทคิ เวพูนุชยานทานเนน แกด้งมี มีด้มเด็จพระพุทของค็เปน
๘ห อุทกั ปาเตตวา พิมพิสาโร ประชานในกาตอุทกัธทาน จึงยัง
ราชวา วिय ฮิถึ อุทกัธได้ทกั นาม น้ำให้คกพร้อมกับด้วการถววยด้วน

เวพุนณน ทำอย่างนเรียกว่าอุท-
ทิไธทก

ปฏฺจโนทกํ นาม ทานกาเด น้าชื่อว้าปฏฺจโนทก ค้อเมื่อจะ
พุทฺชปฺจเจกโพธิคคฺคสาวกาทิปฏ- ให้ไคยงน้าให้คตถพร้อมกัความ
สุานาย สห เอกโค อุกกํ ปราณจาเปน พุทฺชภูมึ ปจเจกภูมึ
ปาเตตฺวา ทานเจตนาย สห จ อคฺคสาวกภูมึ เปนอาทิ แด้วแด
เวสฺสันตโร วีย ทานํ อุกฺกิสฺสําย ให้ทานกัค้ ยงน้าให้คตถพร้อมกั
จ ปฏฺจนาย จ สห อุกกํ ปา- ทานเจตนาค้วย พร้อมกัเฉพาะ
เตตฺวา เทสิ อิทํ ปฏฺจโนทกํ นาม วัตถุทจจะพงให้ค้วย พร้อมกัความ
ปราณาค้วย เหมื่อนอย่างพระ
เวสฺสันตฺรณน แด้วแดให้ ซังทานกัค้
อย่างนขอปฏฺจโนทก

ตฺกฺชโนทกํ นาม ทกฺชณนติ น้าชื่อตฺกฺชโนทก ค้อนาเปนของ
ทพฺหิ อุกกํ ทพฺหิ กตฺวา อุกกนติ มั้นเปนทกฺชณนาคั้งนึ ที่อรรถว่า
อกฺโก ทานํ อุกฺกิสฺสํิตฺตฺวา ทตฺวา กระทำให้มั้นคง ซนทงหตายอุทิส
ปจฺจนา อุกกํ ปาเตตฺวา เทนติ อิทํ แด้วให้ทาน ภายหตงจิงหตงน้า
ตฺกฺชโนทกํ นาม ตรวจแเด้วแดให้ การทำอย่างนขอ
ตฺกฺชโนทก

คทา ทานทายโก ทานวตฺตฺโน ในกาถนึ ทายกผู้ให้ทานชื่อว้า
สํมิ น โหติ ปฏฺจคฺคาทโก ทาน- เปนเจ้าของแห่ง วัตถุทามีได้ทาน

วตุถุโน	สามิ	โหติ	ปติคาหก	ผู้รับได้เป็นเจ้าของแห่ง
			ทานวตุถุเต	

สเจ ทานทายนกาเต อุกกั น ถ้ามีคำถามต่างว่า ทายกมิได้หั่ง
 ปาเตติ โภ โทโส โหตีติ หน้าตรวจใน กาดให้ทานใช้โทษจะมี
 อะไรหรือ

สเจ ทานทายนกาเต อุกกั น ปา- (วิตั้งหน้าว่า) หากว่าทายกมิได้
 เตติ ไปราณกปณทิจจาวโร น หั่งหน้าตรวจในเวตาให้ทาน ก็เป็น
 โหติ สเจ ทานทายนกาเต อุกกั เพียงว่า ใช้จารีตของบณทิจคโโบราณ
 ปาเตติ ทานสกัชั น โหติ ทานชฎา- ถ้าหากว่า ทายกได้ ตรวจหน้าในเวตา
 สโย น โหติ ยทา ทานทายนกาเต ให้ทาน หาได้ชื่อว่าทานสัักชัไม่
 อุกกั ปาเตติ ตทา จากทานั โหติ แต่หาใช้อัสสาไศยของคนไม่ กาด
 ยทา จากทานั โหติ ตทา มหปผล ไดได้ตรวจหน้าในเวตาให้ทาน ใน
 มทานิสัตั กาดนั ทานนชอจากทาน กาดได
 เป็นจากทาน กาดนชอว่ามีผล
 มากมีอานิสังสมาก

ยทา สเจ ทานทายนกาเต อุกกั เมื่อใดหากว่า เวตาให้ทานได้
 ปาเตติ ตทา อญโธ ทานนชรายั ตรวจหน้า เมื่อนนคนอนิมิตทาอณ-
 น กโรติ อุกกปาดการณาคิ วทนคิ ตรายทาน เกจิอาจารย์ว่าเหตุสม
 สเจ อนชรายั ทานั กโรติ ได้ ควรจะตรวจหน้า หากว่ามีคนจักทำ
 บุคคโต ชาคิกเว ชาคิกเว ยวาป- ทานให้เป็นอนชรายได้ บุคคณัน

นมคุด อหาริ น ตภคิ ชมฺพุโก จะมีได้พบปะอาหารมาตรวายังอิตต
ยถา ภาพ ให้เป็นไปทุก ๆ ชาติทุก ๆ ภาพ
คล้ายกะษัมพะกะแด

คตฺสมา อุกถิ ปาตนิ ทานสฺส เหตุณนในการตรวจหน้า จึงเป็น
ปริมาณ โหคฺคิ ปริมาณของท่านแท้

ปฏิคฺคเหตี ภคฺวาอารามิ อถฺโฆ สัมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ๑๓ ๑
ภคฺวา ราชานํมาคฺช ๑ป ๑ อฏฺฐจา- ก็เสด็จจากอาศน์ ทรงพระพุทธรติตา
ยาสฺนา ปกฺกามิ อถฺโฆ ภคฺวา เอ- ไป ครั้นนแทจวังสมเด็จพระผู้ทรง
กตฺมึ ปการณ ฐมฺมิกถิ ภคฺวา พระภาคเจ้ามีศรเหตุอันหนึ่ง จึง
ภิกฺขุ อามนฺคเตี ได้ครัดชรรมิถา แล้วครัดเรียก
ภิกษุทั้งหลายว่า

อนฺชานามิ ภิกฺขเว อารามนฺติ เราตถาคคตอนุญาตให้ภิกษุรับอา-
เอคฺถ อถ สฺทโท กาดคฺโถ ยตฺมึ รามคฺฉิ ในประโยคที่กล่าวมานี้
สัมเส ภคฺวา อารามิ ภคฺวา อถ- อถ คีพท์ มีอรรถให้แปลว่ากาด
โชติ คตฺมึ สฺมเยติ อคฺโถ คีอว่า ยตฺมึ สฺมเย ภคฺวา ๑๓ ๑
อารามิ ภคฺวา คฺฉิ คำว่า อถโฆ
ก็คืออรรถว่า คตฺมึ สฺมเย แด

ภคฺวา เอกตฺมึ นิทานคิ อารามิ ในคำว่า ภคฺวา เอกตฺมึ นิทาน
อนฺชานคินิมิตฺเต เอกตฺมึปการณคิ คฺฉิ ก็คือว่าเป็นนิมิตรที่ทรงอนุญาต
อารามอนฺชานคปตฺงคหีคิ พระอาราม ในคำว่า เอกตฺมึ ปกา-

รณ ^๕ ดิง ^๕ ก็คือว่าโดยพระพุท
ประสงค์จะทรงอนุญาตพระอาราม

อิทมบี นานาคณเฐตุ วิชขมานิ คำนี แม่ว่าจะมีมาในคณจ้หลาย
โกสต์ตถุณจ วตตปฏิวตตี่ ชาน- คัมภีร์ ได้กล่าวไว้แล้วโดยนัยต่าง ๆ
นตถุณจ นานานเยน วุตตี่ เคน เพื่อความฉลาดด้วย เพื่อการรู้วิต-
วุตตี่ ตุตตสังคปาดิย วิหารทา- ตปติวตฺรด้วย เหตุตั้งนทานกล่าว
นตฺต ตถุณจ อานิสฺตมฺจ นว- ตักษณแต อานิสฺตี่ แห่ง วิหารทาน
นปปการณ ตุโพชนตถุณจ ใว้ในบาฬีสตตตั้งคหะ ก็เพื่อจะให้
รู้งายโดยประการต่าง ๆ แด

นพทโก มหาทานปติ หุคฺวา ทันทิกอบาสกเปนมหาทานบตี ได้
ภิกขุตั้งฆตฺตี่ ทานํ ปฏฺจเปตี กป- ตั้งทานแก่ภิกษุตั้งฆ แต่ได้ตั้งจาก-
ณทฐิกาทันนบี เคหทฺวาเร จากวตตี่ วตฺรแทบประตฺเรือน เพื่อคนกำพร้า
ปฏฺจเปตี อิตฺตปคณมหาวิหารเร จคฺคูหิ อนาคตาทงหลายเป็นคณ แต่ได้สร้าง
คพภเทหิ ปฏิมณฺทิตํ จคฺคูตํ กา- คํดา ๔ หตฺง ประดับด้วยห้อง ๔
เรตฺวา มณฺจปี่จําทัน อตฺถราเปคฺวา ณอิตฺตปคณมหาวิหาร แล้วปูตาด
พุทฺธนปมฺมุตฺตี่ ภิกขุตั้งฆตฺตี่ มหา- เตียงแตเกา^๕เป็นคณ ถวายมหาทาน
ทานํ ทคฺวา ตถาคตฺตี่ หคฺเคธ แดวหตฺง นำทักษิโณทกให้คถงใน
ทกฺขิโณทกํ ปาเตคฺวา นียาทถึ พระหัดถมเตจพระตถาคคเจ้า แดว
จิงมอบถวายแด

ตฺห ทกฺขิโณทกทานเนน ตาวตฺตี่ภ- มีทปปราธาทมฺมุตฺชน ในพิภพ

วเน อายามโต ๑ วิตุถารโต ๕- ดาวดิ่งษ์พร้อมกันทวนทักษิณทก
 มนุศา ทวาชตโยชนิกโย โยชน๕- โดยกว้างแถยาว โดยรอบ๓๒โยชน์
 ตุพเพโธ ๕ศุครคณมโย อจจวรา๕- สูงขึ้นไป ๓๐๐ โยชน์ แถ้วด้วยแก้ว
 ฆฏุโจะ ทิพพปาดำโท อุกจณี ๘ประการ ก็กัก้องไปค้วด้วยนางฟ้า
 ๕
 ทงหถาย

ชาย๕มา มหาโมคคถถานใน เท- พระมหาโมคคถถานผู้มีอายุ เมื่อ
 วโลกจวริกั จรณโต คั ทิส๕วา เทียงจวริกัในเทวโลก ได้เห็นทิพ
 ๕วคณต๕วา จตุปริ๕มช๕เว ภาควน๕คั ปราดำทนน ๕ครนมาแถ้ว ได้ทูลถาม
 ๕ป๕จณี นิพพค๕ติ นุ ๕โ ภา๕เต ๕ม๕ค๕พระผู้ทรงพระภากเจ้าในทำม
 ๕ก๕ป๕ณ๕ฉานั มนุ๕๕๕โตเก จิ๕คาน๕เยว ๕ถวางบริ๕ธ๕ว่า ๕ข้าแถ๕ม๕ค๕พระผู้
 ทิพ๕พ๕ม๕ป๕ค๕ค๕ติ ๕มีพระภากเจ้า ทิพ๕ม๕บ๕ค๕ยอมเก๕ติ
 ๕ช๕นได้๕ฎ๕พระเจ้า๕ข้า เพ๕อม๕นุ๕ษ๕ย๕ผู้๕ทำ
 ๕บ๕ญแถ๕จ๕ยังอยู่๕ใน๕เม๕อง๕นุ๕ษ๕ย๕

น ๕นุ โมคคถถาน นน๕ทิก๕ถ๕๕ ๕ม๕ค๕พระผู้ทรงพระภาก ๕ค๕ริ๕๕ว่า
 ๕เทวโลก๕นิพพค๕ติ ทิพ๕พ๕ม๕ป๕ค๕ติ ๕ค๕กรโมคคถถาน ทิพ๕ม๕บ๕ค๕ได้เก๕ติ
 ๕ถำม๕ ทิ๕ฎ๕๕ข้า ก๕ม๕ม๕ ม๕ ป๕จ๕ณ๕๕ค๕ติ ๕แถ๕้วใน๕เทวโลก เพ๕อม๕น๕ท๕ย๕น๕ถ๕ก
 ๕ทำน๕ก็๕ได้๕เห็น๕มา๕อง๕ไม่๕ใช่๕ฎ๕ ทำน๕จ๕
 ๕ถำม๕กร๕ร๕ม๕กะ๕เร๕า๕เก๕ติ

เอ๕ว ๕ภา๕เต นิพพค๕ติ

พระโมคคถถานกร๕บ๕ท๕ถ๕ว่า ๕เพ๕น
 ๕ย๕อย่าง๕น๕จ๕ริง ๕พระ๕พุทธ๕เจ้า๕ข้า

อดสูต สักกาย จีรปวาดี วสิค... ครงนหมเดจพระผู้ ทรงพระภาค
 วา อาคคั ปุริต มิตคพนุ จา เจ้า ครวดีว่า เทวดาทงหลายได้อยู่
 อภินนทนติ สมปฏิจจนติ เอว กต- ในสัวรรคานาน ย่อมบรเวทิงนั
 ปุณณ ปุคคต อีโค ปรวโลกคค ปุณ- ย่อมบรเวทิงนั ผู้เป็นมิตรแตเผ่า
 ฌานี สมุปคติ หตเถหิ สมุปคิจจนติ พันชู้ทมาถิงแต่ว บุนุทักนทำแต่ว
 ปคคคคณหนคคิ ทสเดโนโค คากมาห ย่อมเป็นอย่างนี้ คือยอมได้รับส-
 บคทงหลาย เกิดแตบุนุทักนทำแต่ว
 แตโถกนัไปถิงปรวโลก

จีรปวาดี ปุริต ครวดีคากว่า ฌานีแตมิตรทงหลาย
 ทูโร ไดคคิมาคคั ฤตูปปุรชทงหลาย ย่อมช้นชมยินดี
 ฌานิมิตคตา สหชชา จ คอบรชผู้ยู่แรมกนมานาน แตมา
 อภินนทนติ อาคคั แด่วแตทงไกตโดยสัวรรคิ ที่มาถิง
 คเถว กคั ปุณณมบี แด่วถิงแม่วา บุนุทักนทำแต่วก็อย่าง
 อสูมา โถกา ปรวคคิ นนเหมือนกัน นักบุนุทักนทงหลายยอม
 ปุณณานี ปฏิกคณหนคคิ ได้รับบุนุทักนทงหลาย ที่คนทำแต่วแต
 บียชชาติว อาคคณติ โถกนัไปถิงโถกนั เหมือนกับฌานี
 ทรวทักมาถิงแต่ว

นนทโก คั สักกา กियโยไธ มค- นนทิกอบุสคได้ฟังพระพทชภาษิต
 คาย ทานาทนั ปุณณานี กโรติ นน ก็ทำบุนุทักนเป็นอาทิโดยยั้งๆ
 อด วา อิทคจ วิหารทาน มหา- ช้นไป อ้อกอย่างหนึ่ง อ้นว่าวิหาร

นิสสัย มหปผล

อตุตโน จ ปเวสณจ หิตตัญ อิจ-
ณนเคณ ปณฺทิตเณ ทาคพฺพิ

คณฺจ อิมินา ตฺถุคเณ วุคฺค

อุถ ไช ตฺถุณิธวสฺสการมหามคต-
มคกรมหามคตา พุทฺธปมฺมุขํ ภิกฺข-
ตํมํ ปณฺเฑน ชาทินฺเยน โภชนฺเยน
สฺสทฺตวา สฺนคปเปตฺวา ภคฺคณฺตํ
ภคฺคาวํ โยนิคปคฺคปาดนํ เอกมฺนค
นิสฺสํทํ

เอกมฺนคํ นิสฺสินเน ไช ตฺถุณิธวสฺส-
สฺสการมคเช มหามคเต ภคฺควา
อิมานํ ทาธาหิ อญฺโมทํ

ทานนํ มํอานิสฺสํมาก มํผตมาก

การให้ทาน บัณฑิตผู้ปราณา
ความศรัทเป็นประโยชน์แก่ตนด้วย
แก่ผู้อื่นทงหลายด้วย ก็ควรให้

ก็การให้ทานนั้น สัมเด็จพระผู้มี
พระภาคเจ้ามี พระพุทธภาศิตแล้ว
ด้วยพระสุตฺรว่า

ณะถํคํบพฺนเถ ทานํตฺถุณิธวสฺส-
สฺสการมทาอํมาคยํ เตมทาอํมาคยํ
ทงหลายของพระเจ้ามคครราช จึง
ได้มงานเลี้ยงภิกษุสงฆ์สมเด็จพะ
พุทธองค์เจ้าเป็นประธาน เลี้ยง
ชาทินย โภชน นียาหาร อันประณีตคค
แต่งด้วยมือตนเอง เมื่อสมเด็จพะ
ผู้มีพระภาคด้วยแล้ว เตอณาตฺร
ชยบออกไป จึงได้พากันไปนั่งอยู่
ที่ตฺถุคตฺถวณนํ

สมเด็จพะผู้มีพระภาคเจ้า จึงยัง
ท่าน ตฺถุณิธวสฺสการ มหา อํมาคย
แต่ อํมาคย ทงหลายผู้หนึ่ง อยู่ตฺถวณ

ยลัม ปเทเต กปะเปติ
 วาถ์ ปณทิตชาติโย
 สัตถวนเตตถ โกเชตวา
 สฉณเต พรหมจารีโน
 ยา ตตถ เทวตา ชาสึ
 ตาถ์ ทกชินมาทีเส
 ตา ปฐิตา ปุชยนติ
 มานิตา มานยนติ นั
 ตโต นั อนุกมปนติ
 มาตา ปตคัง ไอรถ์
 เทวตานุกมบีโต โปโส
 สทา ภทราณี ปัสสัคคี

เตน วุคคั สุกคัสสปทานโต
 อีสถร์ อาวาสทานั ฉินยทานโต
 เสฏฐั จัวรทานนติ ตถาหิ

หนึ่งให้มันเท็งใจด้วยคาถาว่า

ยลัม ปเทเต เป็นคั้น ความว่า
 บันทิตยชาติ ได้ดำเรัจการครอบ
 ครองบ้านเรือนอยู่ในประเทศโดย้อม
 เชิญให้พวกพรหมจรรย์ผู้ทรงศีลดำ
 รวมใจ ได้ขบฉันในประเทศที่นั้น
 (ก่อน) เทพยคาทั้งหลายพวกใด
 ได้เอาไครยอยู่แต่ในแถบนั้น พังอุ-
 ทิศทักษิณาทาน แก่เทพยคาทั้งหลาย
 หัด้านนั้นด้วย เทพยคาทั้งหลายนั้น
 มุทคตได้บขานบถอแต่กับขานแถบ
 กอบมุทคตผู้นั้น แดย์ยอมอนุเคราะห์
 ผู้นั้นต่อไป เหมือนมารดาอนุเคราะห์
 บุตร มุทคตที่เทพยคาอนุเคราะห์
 แล้ว ย่อมประคับแต่ความเจริญ

ทุกเมื่อ
 เหตุนั้นแต่ สัมเด็จพระผู้มีพระ
 ภาคเจ้า จึงได้ตรัสไว้ว่า อาวาส
 ทาน เป็นอีสถร์กว่าทานทั้งปวงใน
 ฝ่ายพระสูตร จัวรทานประเสริฐ

กว่าทานฝ่ายในพระวินัย การที่ทรง
คร่ำต่ออย่างนั้น สัมจริงด้วยเรื่องราว
กล่าวไว้ว่า

เคน สัมเขน พุทฺโธ ภคฺวา ราช- สัมยัณฺณ สัมเด็จพระผู้ทรงพระ
คเห วิหฺรติ เวพฺพเน กถนฺทกฺนิ- ภาคเจ้า เสด็จอยู่ในเวพฺพณวิหาร
วาเป เตนฺไซ ปน สัมเขน ภคฺจตา เป็นที่ประทานเหยื่อแก่กระแต ไกด์
ภิกฺขุณฺโณ เณฺวดันฺโณ อนนฺนุณฺณาตฺ โทติ เมืองราชคฤห์ ครั้นนั้นแล สัมเด็จพระ
พระผู้มั่งพระภาคเจ้า ยังได้ทรงอนุ-
ญาตเณฺวดันฺณะแกภิกฺษุทงฺหตาย

เต จ ภิกฺขุ คหิ คหิ วิหฺรณฺติ ภิกฺษุทงฺหตายันฺน คตฺถวกัณฺโณไป
อรณฺเณ รุกฺขมฺเต ปพฺพเต กน- ด่านก้อยู่ในที่นั้นๆ คือ ป่า โคนไม้
ทรายํ คิริคฺคหฺวยํ สุตฺตํเน วนปฺตฺเต ภูเข ทรอกเขา ถ้ำ ป่าช้า เขิงป่า
อชฺโฌกาเต ปตฺตาตฺตปฺนฺเช- กตางหาว ตอมใบไม้ (ตอมฟาง)

เต กาสฺตฺตฺเตจฺจ คโต คโต นิกฺข- ครั้นถึงเวตาเช้า ภิกฺษุเหตฺตานันฺท
มนฺติ ปาสาทิเกน อภิกฺกนฺเตน พากันออกจากสถานที่อยู่แห่งตนๆ
ปฏฺิภิกฺกนฺเตน ฮาโตกิตฺเตน วิโตกิตฺเตน ดำรงอธิริยามถ เดินไปแดงดินมา
สัมมิมฺมิชฺชิตฺเตน ปตฺวาริตฺเตน โยกฺขิตฺต- ทงแดงวาและแดงช้ายทั้ง นาดกราวย
คจฺจกฺขอธิริยาปถสฺมปฺนฺนา แดงเยืองเหยียด จักษุไม่ด้ายเด็ด

สอดคุดไถด นำเดือมไถน้ก

เคนไซ ปน สัมเขน ราชคหิโก กัณเฑสฺมยัณฺณ มึเสฏฺฐจฺจชาวมเือง

เสฏฐิ กาดสเสถ อุษยานิ คนคฺวา ราชคฤหฺมฺหฺนิง ไปด้วยนแต่เข้าได้
 เต ภิกขุ ทิสฺวา ปัสสิตฺวา เต เห็นภิกษุทงหลายนนั้น ฤคิเดื่อมิได้
 ภิกขุ อปตงกมิคฺวา เขตทโวจ เข้าไปไคตแต่จกตัวว่า ถ้าหาก
 สจฺหาหิ ภนฺเต วิหารเว การราเปยฺยิ ข้าพเจ้าจักสร้าง วิหาร ถวายพระผู้
 ฤษยฺยาถ เม วิหารเรสฺสติ เป็นเจ้าทงหลาย จักตั้งนิก อยู่ไนวิ-
 หารของข้าพเจ้าหรือไม

น โส คหปติ วิหารา อนุญ- ภิกษุทงหลายตอบว่า ดูราชคฤ-
 ฆาตาคิ เคนหิ ภนฺเต ภคฺวณฺตํ บตี วิหารทงหลาย ส้มเด็จพระผู้
 ปฏิปฺมุคฺติคฺวา มม อารุเจยฺยาถาคิ มีพระภาคยังมีได้ ทรง อนุญาตไว้
 ราชคฺหเสฏฐิรู้สฺสคอบว่า ข้าแต่พระผู้
 เป็นเจ้า ถ้ากระนั้น ขอให้พระผู้เป็น
 เจ้าทงหลาย ไปกราบทูลสอภาม
 พระผู้มพระภาคเสี่ยก่อน แล้วจง
 มาบอกแก่ข้าพเจ้า

อถ โส เต ภิกขุ ภคฺวโต ถ้าตั้นนั้น ภิกษุทงหลายหมายเอา
 เขตมคฺคํ อารุเจสฺสุ ภคฺวา อนุ- คำเสฏฐิรู้สฺสเป็นเหตุ จึงไปกราบ
 ฆานามิ ภิกฺขเว ปณฺจ เณยานิ ทูลสมเด็จพระผู้มพระภาคเจ้า ๆ ก็
 วิหาริ อสมฺมโยคํ ปาสาหิ หนมฺมยิ ตรีตทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทง
 กุหนฺตึ หลาย เสนาสนะเป็นที่เร้นอยู่ มี ๕
 ประเภท คือ วิหาร ๒ ทะเพง ๓

อถ โข เต ภิกขุ ราชคหิกิ เตภูจี ปราสาท ๑ ทีมแถว ๑ คทา ๑
 เขตทโวจุ อนุญญาตา โข คหปติ ครั้งนั้นแต่ ภิกษุทั้งหลาย จึงพา
 วิหารา ภคควา สัมผัสส ทานิ การา กันไปแจ้งความกะ ราชคฤหเดรัฐฐี
 เปตุนติ ว่า ดูรา คฤหบดี วิหารทั้งหลาย
ที่ท่านจักทำถวายแก่สงฆ์ สัมเด็จพระ

อถ โข ราชคหิกิ เตภูจี เอก- ครั้งนั้น ราชคฤหิกเดรัฐฐีได้สร้าง
 สฐสิวิหาระ ปริเยสาเปตวา พุทธ- วิหาร ๖๑ หลังสำเร็จแล้วได้นิมนต์
 ปปมุขิ ภิกขุสงฆ์ นิมนเตตวา ปณิ- พระสงฆ์ สัมเด็จพระพุทธองค์เป็น
 เตน ซาทันเียน โภชนเียน สหคตา ประธาน ให้เสวยพระกระยาหาร
 สันตปเปตวา สมนปวาเรตวา เอก- อันประณีตบรรจง แต่เสวยพระ
 สฐสิวิหาระ อากตาคคตส จาคุที สงฆ์ด้วยมือตน ครั้นพระฉันแล้ว
 สตส สัมผัสส ปคิฐจาเปติ เดรัฐฐีก็ได้ปวารณาพระวิหารทั้ง ๖๑
นั้นไว้ให้เป็นที่ ประดิษฐาน ของพระ
สงฆ์ที่มาแล้ว เตมาแล้วแต่จาคุทีศ
(ได้สำนัก)

อถ โข ภคควา ราชคหิกิ เตภูจี ลำดับนั้น สัมเด็จพระผู้มีพระภาค
 อิมาทิ คาลาหิ อนุโมติ เจ้าก็ตรัสอนุโมทนาเสนาถนทานให้
 ดีตติ อุน्हํ ปฏินนติ ทโต พาด- เดรัฐฐีเบิกบานด้วยคาลาว่า "ดีตติ
 กานิ ๑ อุน्हํ ปคินนติ เป็นอาทิความว่า

สิริวิบุปเป จ มกเด สิริเรจามี เต็นาดนะ ย่อมบ่อกันหนาวแด
 วุจฺจโย ร้อน คตอดถึงภัยพาดมฤค แด
 คโต วาตาคโป โฆโร สณฺหาโต อสรพิษ แดเหต็อบยุงบั้งวันวัน ทั้ง
 ปฏิหณฺยติ หลาย ถึงสายฝนดำครววสิดีร์
 เณคตฺถณฺจ สฺชคตฺถณฺจ ฉายคฺคฺ จ ฤคฺกัณฺตี กัณฺทอไปถึงตมกดำ
 วิปฺลิตฺติคฺคฺ แดคกดำบรรดาที่จะเกิดมี วิหาร
 วิหารทานํ ตัสมฺมตํ อคฺคิ พุทฺเธหิ ทานนํ ตมฺเคจฺพระพุทฺธเจ้าทงหลาย
 วนฺณนิตฺติ ทรงดรรเสริญแต่จว่าเป็นทานอันเลิศ
 เพื่อให้เป็นทตไทย เพื่อให้ได้ความ
 ศุข เพื่อบำเพ็ญฌาน เพื่อบำเพ็ญ
 วิปัสสนา ของภิกษุสงฆ์
 ศตฺมา หิ ปณฺทิตो โปได้ เหตุณแทจจริง บัณฺทิตดํารชน
 ตมฺปสฺสํ อคฺคณคฺคโน เมื่อเห็นประโยชน์คนพึงสร้างเกิดซึ่ง
 วิหารเ การเย รนเม วาสเยตฺถ วิหารทงหลายอย่างรรมย์ให้ภิกษุ
 พหุสฺสํเต พหุสฺสฺตรทงหลายได้ดํานักอาไศรยใน
 เคตํ อณฺณณฺจ ปาณณฺจ วตฺถ- วิหารเหตํานัน แดพิงถวายของชบ
 เต็นาดํานานิ จ ฉนฺนเขานํผาแดทงนงชน แก่พหุ-
 ทเทยฺย อชฺฐุเตตฺถ วิปฺลตฺนเนน สฺตรทงหลายนัน ด้วยน้ำใจมองได้
 เจตฺตา ศรัทฺธา ใน พหุสฺสคฺค บุกคต ผู้ประคิบค
 ชอตรงทงหลาย

เศ ศสต์ ชุมมี เทเด่นติ ด้พพ-
ทุกขาปนูทน์
ยี่ ไล่ ชุมมี ธิณบาย ปรีนิพพาค-
ยนาตโวกิ ค์ณิ ขนุชเก

พระพหุศูตรทงหลายเหต่านน้ย่อม
จะดำแดงธรรมแก่บุทคตนั้น เพื่อ
ให้บันเทาทุกข์ด้วย ประการทังปวง
นรชนผู้ชน ไค้ธรรมใดก็อาจเป้น
ไปเพื่อหาอาต้วมิได้ คือพระปรี-
นิพพาน ในชาตินี้ ทง ๓ คาถานี้
มาในชั้นระกะ (วิหารทานคาถา)

ภักดา กิร ปวคตติปจวรมจกโก
อรุเวถ์ คนคฺวา อรุเวถกตต-
ปาทโย ด้หตต์ชฎิตปรีวาร เศ
ภาคิกชฎิต เทเมคฺวา เอหิกฤษ-
ภาเวณ ปพพาเชคฺวา

ตั้งได้ดื่บมาว่า ส้มเต็จพระผู้
ทรงพระภาคเจ้า เมื่อได้ทงแดง
พระธรรมจักรอันประเดริฐ์เดถ์ ก้
เด่คัจไปสู่อรุเวตาประเทศ ได้ทง
ทรมานชฎิตพันอง ๓ คน มีพระอรุ-
เวถกตตปเป้นคั้น กับชฎิตปรีวาร
พันหนึ่ง ให้บรรชาด้วย เอหิกฤษภาว
เด่ริจ้เดถ์

อาทิตคปรียาเยน อรหคฺเตน ป-
ติฏจเปคฺวา เตน อรหนคตต์หตต์
ปรีวคฺโต พิมพิตารณโย ปฎิณณ
โมเจตต์มามีติ ราชคหนครูปจาเว
ตฏจิวณฺยุยานํ นาม อคคฺมาติ

ประคิษฐาน เธอเหต่านน ให้ค่าง
อยู่ในพระอรหคตคต ด้วยเทคฺนา
อาทิตคปรียาสุตฺร พระองคค์มี
พระอยหั้นคัพันองคค์เป้นพุทธบริวาร
จึงเด่คัจ คมนาการ ไปสู่ตฏจิวณฺยุ-

ขานอันเป็นอุปจารพระนครราชคฤห์
ด้วยพระพุทธรูประสังคัสจะปดงเดี่ยซึ่ง
ปฏิญาณ ที่พระองค์ ได้ทรงรับไว้แก่
พระเจ้าพิมพิสารราช

ราชา พิมพิสารโ สตุภา อาก- พระเจ้าพิมพิสารราชได้ทรงทราบ
โตติ สตุภา ทูวาทสนหุเคหิ พราหม- ว่า ส้มเด็จพระศาสดาเจ้าเสด็จ
ณคหปติเกหิ ปริวตุโต ภคจนคิ มา พระองค์ก็ทรงแวงด้อมด้วย
อุปสงุมมิคฺวา ภควโต ปาเทสุ พราหมณ์แตกฤหับคิ ๑๒ นหุคเสด็จ
สิรธา นิปิตฺวา เอกมนคิ นิลฺลิตฺติ ไปเฝ้า ส้มเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า

แล้ว ชบพระเคี้ยวรงณพระบาท
แห่ง ส้มเด็จพระผู้ ทรงพระภาคเจ้า
แล้วประทับอยู่ส่วนสุดแห่งหนึ่ง

ภควา ตสมิ ส้มากเม มหานาพ- จึง ส้มเด็จพระผู้ทรง พระภาคเจ้า
ภคตปชากคิ กเถสิ คิ สตุภา ราช ตรีดี เทศนา มหานาพภคตปช ชาติก
พิมพิสารโ เอกาทสนหุเคหิ สทฺธิ ในที่ส้มากมนน ส้มเด็จพระเจ้าพิม
โธตาปคคิมเถ ปคิจฺฐาสิ เอกนหุคิ พิศาร ได้ทรงฟังมหานาพภคตป
อุปาสถิ ปฏิปาเทสิ ราช สุตวาค- ชาติกนนั้นแล้ว ได้ดำรงอยู่ในพระ
นาย ภคจนคิ สทฺธิ ภิกขุสงฺฆน โธตาปคคิมต พร้อมกับด้วยชนทั้ง
นิมนเตตฺวา ปทกฺขินิ ภคฺวา หตาย ๑๑ นหุค ยิงอีกนหุค ๑ ได้
ปภคามิ ถึงซึ่งอุปาสถกรรม ส้มเด็จพระรา-

ราชา เจ้า จึงได้หมั้นตมเด็จพระผู้
พระภาคกับด้วยภิกษุสงฆ์ เพื่อให้
ฉันในวันพรุ่ง แต่จึ่งทำประทักษิณ
แต่เดี๋ยวจ้ดดาไป

ปุนทิวเถ ภคณา ภิกษุสงฆ์สดปริ- ครนวันรุ่งขึ้นเช้า ตมเด็จพระผู้
นุกโต ราชคหิ ปาวดี ทรงพระภาคเจ้า กับภิกษุพันหนึ่ง
เป็นพุทธบริวาร เด็จจมนากวไป
สู่เมืองราชคฤห์

ราชา พุทธปมฺพชฺสดี ภิกษุสงฆ์สงฆ์ ตมเด็จพระราชาก็ได้ถวายทานแก่
ทานิ ทศวา โภชนปรีโยธานะ ภิกษุสงฆ์ตมเด็จพระพุทธองค์เจ้า
ภควนคิ เขตทโวจ เป็นประธาน ครนเวลาอรุณรุ่ง
ภาตนิภคิร ทำวเชยก็ตรัสพูดตม
เด็จพระผู้ทรงพระภาคเจ้าว่า

อหิ วมเต คณิ ตวณานิ วนา “ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงพระจำเวณิ
วคคิคุ น ตกขิตตัมมิ เวตถาย วา ข้าพระองค์ เจ้าน มีอาจที่จะเวณเดี่ย
อเวตถาย วา ธาคมิตตัมมิ ตถฐิจฉินิ จากพระไตรสรณได้ (แล้วแต่อยู่)
อคิฑูริ อมฺหากัง ปนิติ เวพฺพณิ ข้าพระองค์จักมาในเวตถาคี ใช้
นาคิฑูริ นาคจจตฺถนนิ คมนาคมน- เวตถาคี ตถฐิจฉินิเป็นคำบดโกดยง
ตมฺปนฺนนิ นิชนตมฺพาริ ปวิเวกตฺถุ นักหนา ตวณเวพฺพณิของข้าพระองค์
นทายุกตมฺปนฺนนิ ติจาคตตมตฺถิ กตฺ (มีอยู่) ไม่โกตนัก ไม่โกตนัก

รมณีนัย ภูมิภาค ปาด้าท- สดวกท้งการไปแตมา ท้งปราศจาก
 หมมียวิหารอคมโยคมนุฑิต อิทเมว การเบียดเสียดแห่งฝงษณ เปนที่สุข
 ภควา ปฏิศคณหตุติ สดุฉนภักคา- วิเวก สัมบรรณด้วยร่วมเงาเงาทำ
 เรน ทลพดสัด หคเก อทกั ปา- ข้าพระ องค์ได้ ปะ ดาด คีตา ไว เรียบ
 เตควา อาราม ปริจจชช ราช ทงภุมิภาคเด้ากันำรณรมย์ มี
 ทง ปราวตาท แตทิม แถว แถววิหาร
 แถอติมโยค ขอพระผู้ทรงพระภาค
 เจ้าจงทรงรับ พระเจพูน วิหาร นี้ได้
 เกิดแล้วพระองค์ทรงหุดง นำให้ไหล
 ลงในพระหัตถ์ แห่ง ส้มเค็จพระทศ-
 พดเจ้าด้วยพระสุวรรณภิงคาร สดะ
 พระราชอุทธานถวายเป็นพระอาราม
 ครนเมือส้มเค็จพระผู้ทรงพระภาค
 ทรงรับเอาพระอารามแล้ว ด้ฝนพระ
 มหาปลถพีได้ด้าแดงกัมปนาท (อนุ-
 โมทนาแด)
 สดถา วิหารทานานุโมทนมถาดิ ส้มเค็จพระบรมศาสดาเจ้า จัง
 ทรงทำอนุโมทนาวิหารทาน ดังนัว่า
 “อาวาสทานสัด” เปนอาทิ บุคคล
 อาวาสทานสัด ปณานิสัด
 โท นาม วตุตุ ปุริสได้ ส้มตุโถ ผู้ใดจัก สามารถอาจกถ้าวานินดังสัด

อนณคร พุทฺธา ปน โดกนาถ
 ขุติโต มุขานํ นหุเตจาบี

อาวาดทานได้ ถ้าเงินไว้แต่อง
 ตมเด็จพระพุทธเจ้าผู้เป็น นาทะขอ
 โดกเท่านั้น ถึงแม้ว่าบุคคลผู้นั้นจัก
 มีตักหมื่นปาก (ก็มีอาจกล่าวไ
 เดย)

อายุญจ วณณญจ สฺขํ พตฺตญจ
 วรํ ปฏิภาณเมว ททาทินามาติ
 ปวฺจฺจติ โส โย เทติ

บุคคลผู้ใดถวาย อาวาด ทาน แก
 สงฆ์ ตมเด็จพระศาสดาจารย์เจ้า
 ครัสว่า บุคคลผู้นั้นได้ชื่อว่า ให้ซึ่ง
 อายุ ให้วรรณะ ให้สุข ให้พระ ให้
 ปติภาณอันประเสริฐ

สฺมฺมสฺสํ นโร วิหารทาทา นิวา
 สฺนสฺสํ นิवासํนิสฺสํคสฺสํ ทินโน
 สฺวีติคุปททวสฺสํ ปาเตติ อายํ ปน
 คสฺสํ

นรชนผู้ชื่อว่าวิหารทาทา ได้ให้
 แดวซึ่งที่อยู่อาศัย ครั้นคนได้อา
 ศรัยอยู่แล้ว ย่อมเลี้ยงไว้ซึ่งอายุ
 ของผู้นั้น (ให้พ้น) อุบัติทวะแห่ง
 ชีวิต

คตฺตมา อายุปปโต โสติ คมาหุ
 สฺนโค อุนฺหสฺสํเต วสฺสโคติ วาเต
 พตฺตญจ วณฺโณ ปฏิภาณํ โหติ

เพราะเหตุนี้ สาราดีปบุรุษทั้ง
 หดาย ย่อมกล่าวผู้นั้นว่าได้ให้อายุ
 ครน เมื่อ ที่อยู่ ของ บุคคล ผู้ อา ศรัย
 อยู่ ไม่รอนไม่หนวณม้แล้ว ก็ขอ
 ว่าเป็นคนมีพระม้วรรณะมีปฏิภาณ

แต่

คตฺมา หิ โส วิหารทาคา พ- เหตุนั้นแท้จริง ชนผู้เป็นวิหาร-
 ทยจ วจณฺณํ ปฏิภาณเมว ทก- ทาคานั้น จึงได้ชื่อว่าให้พระ ให้
 ษสฺสํ สิริสฺสปฺปา จ วาตาคปาทิปป- วรรณะ ให้ปติภาณ เหตุห้ามเดี่ยว
 ภวสฺสํ โสเก นิวารณาเนกวิธสฺสํ ได้ซึ่งทุกชั้นเกิดแต่งขี้เยวเขียวขอด
 นิจจํ สฺขปฺปโท โหติ วิหารทาคา แดดมแดร้อนเป็นคันในโลก คนผู้
 วิหารทาคา จึงได้ชื่อว่าให้ความสุข
 เป็นนิจโดยส่วนเดียว

สํคฺคณฺหวาทาคปสฺมฺมสฺสํ วุจฺจํ สิริ- คนผู้เป็นนิจวาทาคา ย่อมห้ามเดี่ยว
 สฺปฺปพาทมิคาคาทิทุกฺขํ ยสฺมา หิ ได้ซึ่งทุกข คือหนาวร้อนลมแดด
 นิวาเรติ นิจวาทาคา คตฺมา สฺขํ ฝน ึ่งเยวดีศวกุร้ายเป็นคัน เหตุ
 วิญฺหติ โส ปฺรคฺค ปรสฺนฺนจิตฺโต โส เหตุนั้น คนผู้เป็นนิจวาทาคา
 ภควโต คเหตุํ ปนาภิรามสฺมิตฺธิโต นั้น ย่อมได้ความสุข เป็นผู้เต็ม
 ได้ในประโยชน์ชนผู้อื่น อาจให้หัวเรื้อจ
 ความร้นรมย์ เพื่อจะ (รือคน)
 ออกจากภพ

วิหารํ โย เทติ สํธาतिकุณฺยาติ- ผู้ใดให้วิหาร แก่บุคคลทั้งหลาย
 กานํ สพฺพทโท นาม ปวฺจุจฺเจเต ผู้มีศตคุณเป็นคัน ผู้นนบนิทิตให้
 โส ปหาย มจฺเจรมตํ สโตภํ ชื่อว่า สัพพททะ คือให้แก้วสาร-
 คุณฺดาถยานํ นิธยํ ททาคิ ชาติโตจ พัดนิก ผู้นนได้ตะเดี่ยวแล้วซึ่งตระ-

โศ คตถ ปเวปี สคฺเต ยถากถึ หันเครื่องมวหมองกับทั้งโถก ได้
 ชายติ วิคคคโสโก ชื้อว่าให้อยู่ซึ่งที่ เวนแก่ บพคต ผู้อยู่
 ด้วยคุณทงหลาย ได้ชื้อว่าชดไป
 แล้ว ซึ่งดีคตทงหลายอื่นในคุณาดัย
 นั้น แต่เป็นผู้ปราศจากโศก ได้
 ยิ่ง ความ คุชอื่นคน นำ มาแล้ว โดย
 ประการใด ให้เกิด

โย เอวรูเป วิหาร นโร การเย นรชนผู้ใด ได้สร้างวิหารเห็นปาน
 คตถ ภิกขุณี ทเทยย อนนปานญจ ฉน กพึงถวายเป็นเข้านาแก่ภิกษุทง
 เตดี ปสันเนน จิตฺเตน สกฺกจฺจึ หตายในวิหารนั้น แต่ให้ตั้งจิตร
 นิจฺจํ คตฺมา มหาราช ภเวตุ โภเค เคารพด้วยน้ำใจเต็มได้แก่ภิกษุทง
 มโนรมเ ปจฺจนุญฺยติ ภิชฺโย วิ- หตายนั้นเป็นนิจเกิด เพราะฉน
 หารทานสัด ฌเตน สนฺตํ สฺขํ อโสกํ คุกรมหาราช ผู้ให้วิหารนั้น จักได้
 อธิคฺฉนฺติ ปจฺฉนฺติ ด้วยยิ่งยง ซึ่งโภคสมบคทงหลาย
 อันเป็นที่รรมย์ใจ ในภพชาติทง
 ปวง ภายหลังจักได้บรรดคุชคือ
 นฤพาน อันหาได้การ่าไรมิได้ ด้วย
 อำนาจผดแห่งวิหารทานนั้น

อิติ ภควา อโนโมทนํ กตฺวา สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ครวดี
 เวพฺพวนํ ปาวีสี ต้าแดงอนโมทนาด้วย ประการ ดงนี้

เคนหา ไปรามาหาวงเด

แล้ว ก็เต้จ้ไปตั้งพระเวพุดันงหาร
เหตุั้น พระโบริราณาจารย์เจ้า
กล่าวคาถาไว้ในคัมภีร์พระมหาวงค์
ว่า

ตงกาที่เป ปุเร ราช
พุทธานมบี ดยมนัน
คินณนอบจ รุกโขโพธิ
ปติฏฐาบียราชโน
อชช ปนทโม โพธิ
โคคมดัด มเหตีโน
รัตติวตชนัน กโร
ปติฏฐาเปยยุ ภูมิจ
อาคจณคตติ เปเตตี

พระมหินทเถรทุดพระเจ้าเทงานันม
บียคิคว่า ให้พระองค์ตั้งดำเนินไป
ถวายพระเจ้าอโศกกราชว่า ข้าแต่
พระบิยมหาราชเจ้า แต่ก่อนค้นไม้
เป็นที่ครัดรั ของพระ ดยัมภพุทธเจ้า
ทั้ง ๓ พระองค์ ได้เคยประดิษฐาน
อยู่ในตงกาทอปป บคินคินไม้ที่ครัด
รัของพระโคคมเจ้าผู้แต่ดวงหา ซึ่ง
พระคุณอันใหญ่ยิ่ง ก็ควรจะมาเปตั้ง
พระรัคมี อันรุ่งเรือง ประดิษฐานอยู่
ในตงกาทอปปนี้

รณโย โน บิคุ ดนคิก
ปพพาเชตตติ ตา เถรี
อาคคา อิตถิโย อีมา

เมื่อเธอ ตั้งดำเนินไป ถวายยังตำ
นักพระราชา ผู้พระบิดาของเราแล้ว
พระนางเถรีนั้น ก็จักได้มามาบวช
หญิงทั้งหลายเหล่านั้น

ตำฐติ อคควา คณหิตวา ราชา

พระราชาเจ้า ครัด ว่า ตำฐแต่จัก

นางคารมคุณัน มหาเมฆนุชยานี ทรงจับพระเศวตทองอัน อุดม หดงนำ
 ทมมิ ดั่งขลุ่ยมิ่ง อิติ มหินทเถรสุดดี ทักขิโณทก ให้คักตงในพระกร
 กรเว ทักขิโณทกมากริ พระมหินทเถรเจ้าด้วยพระ วาจาว่า
 ข้าพเจ้าถวายมหาเมฆนุชยานีแก่
 ดั่งขลุ่ย

มหยิยา ปติเตยว ดัเทว วจนเน ครนเมื่อนำทักขิโณทก ได้คักตง
 ด้า วสุนุชรา อีมาเจว จคตาริ เห็นแผ่นดินพร้อม กับ พระ วาจา
 นหุคตาริ ทวิโยชนัดตา ดัชา นาง พสุนุชราเจ้า กับแผ่นดินอันหนา
 ดัหัดสัพพตา อีรา ปเวทียคตา ได้ ๒ แฉ่น ๔ หมั้นโยชนันนารองรับ
 ดัปิตตา ดัณฐารกชตติกา เป็นที่สุด ก็ดำแดงชาการตั้งว่าจะ
 ชุดหวั่นไหวอยู่ไปมา

ทิดวาน คั อจุนริย พระเจ้าเทวานมีบิษยภักษิณิมาตได้
 กัโต อุกุภคังคิโต ทอดพระเนตรเห็นอัศจรรย์ดังนั้น ก็
 กัดมา กมปติ ภูมัตติ ตระหนกตกพระไทย ตรัสถามพระ
 ภูมิปโปโต อปฺจุณิ คั มหินทเถรเจ้านั้นว่า เหตุผลเป็น
 ประการใดแผ่นดินจึงได้ไหวพระเจ้า
 ข้า

มา ภายาสี มหาราช พระมหินทเถรเจ้า ถวายพระพร
 ทัดพดสุดดี ด้าสนั ว่า ขอพระมหาราชเจ้าอย่าตกพระ
 สู้สุดดี อิช เคนอ ไทยเลย พระดำตนาของดัมเด็จ

เมทนี ด้มกมปติ
 วิหารจ้าน ปจัม
 อิท จ้าน ภวิสต์ติ
 คัม สุควา วจน์ ภยโย
 ด้ทโท อาตี มหิปติ
 เกรด้ส อปนาเมติ
 ชาติปุปพานิ คนธินิ
 เถโร ราชชวี คนตุวา
 คด้ส ทกขินโต จิโต
 รุกขมहि ปิฏฐเว อญฐ
 ปุปผมุจฺจิ สโมกรี

คถาบี ปลถวี กมบี
 ปญฺโส คด้ส่าห การณิ
 อโหตี คิณฺณํ พุทธาณํ
 กถเบี อธิ มาพโก
 นรินท ด้ชกมมคถ
 ภวิสต์ติ อิทานีบี
 ราชเคหา อุกฺควโต
 ปารุโปกฺขรณิ อกา

พระทศพลเจ้าจักทรงอยู่ในเกาะดั่ง-
 กาน เหตุคั้งนั้น เมทนีคดจั้งกัมป-
 นาทอยู่ไปมา ด้ถานที่ตรงนั จัก
 เป็นที่ประดิษฐานพระปจัมวิหารแด
 พระราชาเจ้ามหิบตี ได้ทรงด้ดับ
 ดั้งนั้น ก็พัตนเกิดพระราชศรัทธา
 ยิ่งยวด ก็น้อมบุบผชาติมีกัณฑ์หอม
 ถวายพระเถรเจ้า พระเถรเจ้าก็เข้า
 ไปด้เรือนหุดวง ยืนอยู่ไค้คันไม้โดย
 ทิศเบ้องขวาแห่งพระราชเจ้า เอ้อม
 มือไปไค้คันไม้นั้น ได้กาดอกไม้
 ไปรยตง ๘ ครั้ง

คั้งนั้นแผ่นดินก็ไหวอ๊กเหมื่อนหน
 หดง พระราชาเจ้าจั้งตรัดถรม พระ
 เถรเจ้าได้ความ คาม เหตุถวายให้
 ทรงฟังว่า แนะ นรินทรวบพิตร ด้ช
 เป็นมาดกด้ถานของพระพทธเจ้าใน
 กาดก่อน ๓ พระองค์ ด้ยวณ ด้ช
 จักเป็นที่ตั้งด้ชกรรม แต่อัครทิศ
 เรือนหุดวงไป ควรทำปารุโปกขร-

ณึ่งงไว้

คคตกาเนอ ปุ่ปฺมานิ
 เถโร คคตภาบี โอิทริ
 คตภาบี ปถวี กมบี

พระ เถรเจ้า ได้ ไปรย ดอก ไม้ ทั่ง
 หดาย ประมาณ เท่าที่ จะทำ ในที่นั้น
 ครงพนน แผ่นดิน ก็ไหวอ๊ก เหมือนดัง
 ทนหดงนนั้น

ปุฏโง ๓ คตส์สาห การณ
 ชนตฺฆร โปกขรณ
 อย์ เห่งส์ติ ภูมิป
 คตส์เสอ ราชเคห่งส์
 คนตฺวา คํ ทฺวารโกอฺสุก
 คคตเกห่ง ปุ่ปฺเมหิ
 คํ จานํ ปุชย์ อิติ

พระราชครัดถาม พระเถรเจ้า
 ก็เด้าความถวายนทมนนว่า ภูมิ-
 ภาคตรงน จัดเปนช้นตาขรแดงระ
 โปกขรณ เมื่อพระเถรไปถั่งซ่ม
 พระทวารพระค้ำหนกนนั้น จั่งได้บุชา
 ที่ตรงนนั้น ด้วยดอกไม้ทั่งหดายเท่า
 มีประมาณเท่านั้น

คตภาบี ปถวี กมบี
 ปุฏโง ๓ คตส์สาห การณ
 อิมมุหิ กปฺเป พุทฺธาน
 ตินณํ โพิชฺหิ รุกฺขโต
 อาเนตฺวา ทกฺขินา ตาชา
 โรบีตา อิช ภูปติ
 คตาคคตส์ อมฺหาก
 โพิชฺสาชาบี ทกฺขินา

แผ่นดินกัถ้าแดงอากกรไหวเหมือน
 ครงก่อน พระราชกัถรัดถาม พระ
 เถรเจ้าก็เด้าความถวายนว่า มีพระ
 เจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่ง ได้นำพระ
 โพิชท์กัถินตาชาจากพระ โพิชท์พฤกษ์
 ของพระพุทฺธเจ้า ๓ พระองค์ (ซึ่ง
 ได้ครัดแล้ว) ในภัททกัถปนี มา
 ปถูกไว้ในถถานที่นี้ ถั่งพระโพิช

อตุรณั วั อทา ราชากัศร็ดให้ชาวที่ปพระที่ถวาย
 ศดัด นิตินนดัด เกรดัดมพิ มหิ- ครนพระเกรเจ้านั่งตงदैว พระ
 ปติ เเกโร คั ปริกฤษชิตวา อทา เจ้าแผ่นดินกัทรงประเคนมดมะม่วง
 อมพญัจี ราชิน โวเปหิ อธิ พระเกรเจ้ากัณเนอจนหมด ปัดอัน
 อัมพญัจี คุวั ราช อกาดี ใต้ เหาเมตคถวาย พระราชาदैว ถวาย
 อมพญัจินคั ตทา ราช่า ดัย คค- พระพรว่า ขอให้พระราชาเจ้าจิง
 เถว โรบยิ เหาเมตคณนปตูกไว้ในทั้น พระราชา
 กัไคปตูกเมตคมะม่วงตงไว้ในทั้น
 ด้วยพระองค์เอง
 อิติ นานา กรณ กาด มาณค ถาย เรองนเรยกชอว่า ชรรวมดั่งคัคิน
 ดั่งคัคิยวงดะ กเด นาม ชมม- เทคที่ ๘ ที่ไคแตงไว้ในดั่งคัคิยวงดะ
 ดั่งคัคินิตไคไค นาม อญจโม ป- ปกรณ เพื่อจะให้ผุ้รเหตุการณ
 วิจเฉโต ค่าง ๆ ดิงน
 บริเวท ๘ จบเทาน

สำนักหอสมุด

บริเฉท ๙

ว่าด้วยบอกอานิสงส์แต่ความปราถนา

• เรื่องอานิสงส์ต่าง ๆ แดพระเจดีย์ต่าง ๆ แดบญจันตรชาน

อิทานิ นานานิสงส์นานาเจดีย์- ถัดนี้ไป ขอให้เข้าใจว่า เป็นภคา
ปญจชนตรชานนิเทศภคา เวทิตพพา ดำแดงอานิสงส์ต่าง ๆ พระเจดีย์
ต่าง ๆ แดอันตรชานด้วย .

ปรีนิพพานมณเฑาะ นีปปนโน กิร ดังได้ดัดขึ้นมา ส้มเค็ญพระศรีสุคค
ทถาคโค ชานนทเถระ อามนเคคควา เจ้า ครึ่งหนึ่งพระองค์ประทับอยู่
โย โฉ ชานนท มยา ชมโม จ เหนือพระ แทนปรีนิพพานมณเฑาะ
จินโย จ เทติโต ปญญคโค จ อาตณั ได้ครั้งเรียกพระชานนทเถระ
เจ้ามาตั้งว่า คุณกรดำแดงชานนท
พระธรรมกัตติ พระวินัยกัตติ ๘๓๓โค
ที่เราพระตถาคคตริตเทตนา แดวกัตติ
ทรงบัญญัติแดวกัตติ แก่ท่านทั้งหลาย

โด้ โฉ มมจเยน ดคฤา อภิ- โดยกาถที่เราพระตถาคคตริตคังคัง
ดมโพจิโค ยาว ปรีนิพพานา ปญจ- ดับไปเสียแล้ว พระธรรมพระวินัย
คคคาพัสตังคังนิ ภาติตานิ จ จค- นั้น ก็จักเป็นพระศาสดาผู้ตั้งสอน
วตติกรรมมกชนรตังคังนิ ติว- ท่านทั้งหลาย

จันตียะเว อหิ เอกโกว ปรีนิพพา- พระธรรมขันธ ๘๕๐๐๐ ที่พระ
 ยิดส์ามี อหิ ปนิทานีมี เอกโกว ตถาคคได้ตรัสไว้แล้ว ตั้งแต่วัน
 โอดทามิ อนุตส์ยิดส์ามี อภิสัมโพธิกาตมาจนถึงวันจะปรีนิพ

พาน ได้ ๔๕ ปี จักดำรงอยู่แท้ ตถาคคองค์เดียวคอกจักปรีนิพพาน เดียว
 นมอยแต่ตถาคคองค์เดียว ให้โอดาท่านทั้งหลายอยู่ ให้อนุตส์ยิดส์
 ยิดส์มี ท่านทั้งหลายอยู่

มยิ ปรีนิพพุคเต อิมานี จตุ- ครนเมื่อ ตถาคค ปรีนิพ พานแล้ว
 รัตตีมมกขนธหัตถ์ดำนี จตุรัตต- พระธรรมขันธเจ้า ๘๕๐๐๐ นี้จักเป็น
 คีตส์หัตถ์พุทฺธทิสถานี คุเมห โอด- ประหนึ่งว่า พระพุทฺธเจ้า ๘๕๐๐๐
 ทิดส์นติ อนุตส์ยิดส์นคัตติ องค์จักให้โอดาท่านทั้งหลาย จัก
 อนุตส์ยิดส์นท่านทั้งหลายดงนแด

อตุคมา เทตเต จตุรัตตคีตส์หัตถ์- สัมเด็จพระค้ำดคจารย์เจ้า ได้
 ฐมมกขนธเว อคคตส์ยิมกุเต จตุรา- ทรงประคิษฐาน พระธรรมขันธอัน
 ดีคีตส์หัตถ์พุทฺธเว จุเปตี ประเดริฐ ๘๕๐๐๐ ที่พระองค์ได้ตรัส
 เทสนาแล้ว ตถาปนาไว้ให้เป็นพระ
 ดัยมกอันตาดิเคเปนสัมเด็จพระพุทฺธ
 เจ้าองค์ประเดริฐ ๘๕๐๐๐

เคนหา อกขรมบี เอกเมกั จ เหตุคังนัน พระโบริภาณาจารย์เจ้า

พุทฺธรูปดํมฺ ติยา

จึงกล่าวคาถาประพันธ์ว่า อักษรปี่
เอกเมกณฺจ พุทฺธรูปดํมฺ ติยา เปน
อาทิว่า แม้อักษรแต่ละตัวๆ ก็
ทรงคุณเต็มดั่งพระพุทฺธรูปแต่ละ
องค์ ๆ

คตฺมาหิ ปณฺทิตโปกฺโก
ติกฺเขยฺย ปิฏฺฐกตฺตํ
จตุรํคตฺตํคตฺตํ
ปรมาณตรา คตา
จิตานาม ภวิตฺตํนฺติ
ติฏฺฐนฺเต ปิฏฺฐกตฺตเย
อักษรพุทฺธรูปณฺจ
ผลเมว ดํมฺ ติยา

เพราะเหตุนี้ผู้ประพันธ์ พึง
จารึกพระไตรปิฏกไว้ ก็เป็นอันชอ
ว่า พระศากยคเจ้าทั้งหลายมีประ
มาณ ๘๕๐๐๐ พระองค์ยังทรงพระ
ชนมอยู่ เมื่อพระไตรปิฏกยังเป็น
คํารองอยู่ (ตราใบ) ผลคืออักษร
ดั่งพระพุทฺธรูป จะพึงคํารองอยู่เต็มอ
(ตราบนัน)

คตฺมา ติกฺเข ติกฺขาเปยฺย โปกฺกุสเก
ชฺมมเจติเย ติปิฏฺฐกาหิ อักษรานํ
ปมาณตา ทฺวิตฺตคตฺตยาทิกณฺเจว
จตฺตํโส สตโกฏิโย เย ปิฏฺฐกา นิก
ชนฺติกา เต ปติมาเย ทฺวิตฺตคตฺตยา
ชิกณฺเจว จตฺตํโส สตโกฏิโย อิติ

เพราะเหตุนี้ ให้ผู้ประพันธ์จาร
ด้วยตน แต่ให้ผู้อื่นจารพระธรรมดง
ไว้ในใบदान แต่บรรจุไว้ในพระ
เจดีย์ อักษรแห่งพระไตรปิฏกทั้ง
หลาย ท่านประมาณไว้ว่า ๕๐๐
โกฏิ ๗๒ อักษร พระไตรปิฏกเหล่า

* บางฉบับเป็น เอกอักษร เอกเมกณฺจ ก็มี

ใดทได้นิกขิตไว้แล้ว บัญกเหล่านี้
ก็ได้อธิว่าเหมือนสร้างพระปติมาไว้

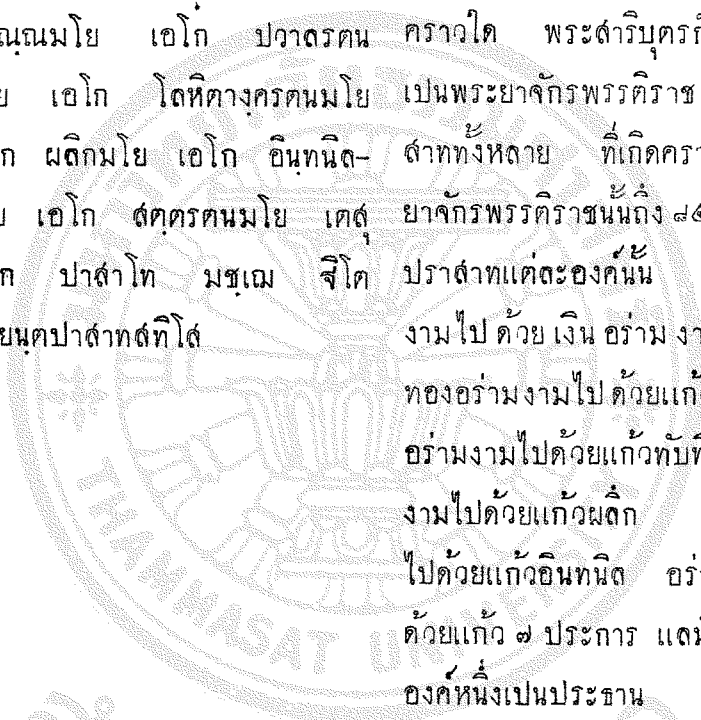
๔๐๐ โกฎิ ๗๒ พระองค์

ภควา ฆมมติกขานิสัถิ ทสเสตวา สัมเด็จพระผู้ทรงพระภาคเจ้า ได้
ดำแดง อานิสังถิ การจาร พระธรรม
ไว้แล้วด้วยประการนี้

อิทานิ ภรณทกานิสัถิ ทสเสนโต บัดนี้จักดำแดงอานิสังถิ คู่พระ
เชวมาท อธิ ภิกขเว โย โกจิ ธรรมต่อไปโดยวาระ พระบาทว่า
บุริสบุคคโต อิตถิ วา ปริโส วา อธิ ภิกขเว โยโกจิ เปนอาทิว่า ดู
ชตติโย วา พราหมโณ วา เวสโต กรภิกษุทั้งหลายบรรพบุคคผู้ใด ใน
วา สุตโต วา พาโต วา ปณทิตโต พระดำด้นาน จะเปนนหิงก็ถึ ชาย
วา ส่าสเน สทชชาย สัมปนโน กิตถิ กษตริยหรือพราหมณึ พ้อคำ
ฆมมสุปนตถาย ภรณทกั ทตวา พ้อครวั แคนพาดแต่บั้นทิดก็ตาม
ได้ดังพร้อมด้วย ศรัทธาในพระพุท
ธำสนา ได้ถวายเป็นบูชาหรือบรรจุพระ
ธรรมแล้ว

เคสั มหาผลติ มทานิสัถิ เตยฺยถามี มหาผล มหาอานิสังถิ จักมีแก่ชน
ธำริปุตโต บุสัธภควโต ส่าสเน ทงหลายจำพวก นั้น เหมือน กับพระ
สทชชาย สัมปนโน ฆมมสุปนตถาย ธำริบุตร ผู้บังเกิดศรัทธาใน ธำสนา
ภรณทกั ทตวา เคน ปุณฺณผลเนน ของสัมเด็จพระพุทชบุสัธผู้ทรงพระ

ขทา จกุกกตติกาเด จตุราดีติ- ภาคเจ้า ได้ถวายตัวบรรพชาพระธรรม
 สหสธานี ปาสาทานิ อเหตุ เตสุ ด้วยเหตุอันดังดีผลอันนี้ ครั้นถึง
 เอโก ปาสาโท รชฏมโย เอโก กาดจะมีพระยาจักรพรรดิมาเกิดขึ้น
 สุฉณณมโย เอโก ปวตกรตม คราวใด พระดำริบุตรก็ได้มาเกิด
 มโย เอโก โดหิตางครตมโย เป็นพระยาจักรพรรดิราช ปรา-
 เอโก ผลิกมโย เอโก อินทนิล- สาทหงหลาย ที่เกิดคราวบุญพระ
 มโย เอโก สัตครตมโย เตสุ ยาจักรพรรดิราชนั้นถึง ๘๕๐๐๐ องค์
 เอโก ปาสาโท มชฌเอ จิโต ปราสาทแต่ตะองค์นั้น คืออร่าม
 เวชยนตปาสาทสทิโส งามไป ด้วย เงิน อร่าม งามไป ด้วย

ทองอร่ามงามไป ด้วยแก้วประพาพ
 อร่ามงามไป ด้วยแก้วทับทิม อร่าม
 งามไป ด้วยแก้วมณี อร่ามงาม
 ไป ด้วยแก้วอินทนิล อร่ามงามไป
 ด้วยแก้ว ๘ ประการ และมีปราสาท
 องค์หนึ่งเป็นประธาน ตั้งอยู่ใน
 ระหว่างกลางปราสาทหงหลาย แด
 ตม้ายคต่ายเวชยนตปราสาท

ดัพเพ ปาสาทา ตี ปริวาเรตวา ปราสาททั้งปวง ก็ห้อมล้อมปรา-
 บณณจนโท วिय นกขตเตหิ ปริวา- สาทกถางนั้นไว้ แดวิโดยเดห์พระ
 วิโต โสภมาโน จิโชคมาโน อมพเว จันทรเพ็ญเปดงรัคมีงามรุ่งเรืองอยู่

ในพำม้ดารากรเบเนบริวาร

เตน อุกุคิ โย โกจิ ปุคคโต	เหตุนี้ พระคณัฐรจนาจารย์จึง
อิตถิ วา ปุริโสมี จ ชคคิโย	กล่าวอานิสงส์ผลไว้ว่า บุคคลผู้ใด
พราหมโณ เวสโส สุกุโท พาโต	จะเป็นหญิงฤาชายก็ตาม ฤาเป็น
จ ปณทิต สทชปถนจิตโต	กษัตริย์พราหมณ์ เพศ สุกุ พาด
ทตวา ชมมกรณทกั เมรปมาณ-	บัณฑิต ก็ทำเนา มีจิตระชัดเกลา
สผถั นิโครชมิว พชกั มรณกาเด	มองได้ ด้วยศรัทธาได้ ถวาย ๓ พระ
อสมมุโพท อชฺช คจจติ สคคั	ธรรมแล้ว กุศลพชจัก มองแล้วเพียง

ว่า คณัฐโครชอันทรงผลอยู่เหนือ
 ยอดเขาเมรุราช เมื่อถึงกาลจะ
 พิณาศดับ จิตรสคติ ดำรงจิตร มิให้ตม
 หตง มีคติตรงสู่สคคิสวรรค

ชุติตาไป มโนเรถ ยนติ
 มนุสเส รมนติ เต
 นานาสุภิสถิณเณ
 นานารตนโสภิตะ
 รมนติ โภมวณเณน
 ชมมกรณทสตีท ผถั
 ราชา จกกวคคิ โหติ
 จคฺคัไป จ อิตถัสโร

แม้ถึงจะกำเนิดในหมู่มนุษย์ ก็
 มีอำนาจรุ่งเรือง สมนโนทรันรมย์
 ทุกประการ ทั้งจะมีถนอันหอมฟุ้ง
 ชจร มั่งคั่งดังฤชารด้วยแก้วแหวน
 เงินทองรัตนต่าง ๆ จะมีผิวพรรณ
 มองได้นำเขยชม อันนี้ก็เพราะผล
 แห่ง๓พระธรรม แต่จักเป็นพระยา
 จักรพรรดิ เป็นเจ้าเป็นใหญ่ในทวีป

สัตตคนดมฺปนโน
 รมมกรณทตฺตีทํ ผตํ
 ปาธาเท รตโนกาถ
 ทวาทตํ โยชเนบี จ
 นาวีสตตฺหตฺตานี
 เทว กณฺเฒา สฺวธาโย
 ปริวารตฺตฺนติ ทํ นิจฺจํ
 รมมกรณทตฺตีทํ ผตํ
 จตุราตฺตฺตีทตฺตานี
 ปาธาทานิ มโนรมฺมานิ
 นานาวรคณายุตฺตา
 เหมกาเย สฺวโสภณานา
 ชมพฺทึเป จ วาชา คนฺตฺวา ทํ
 อภิเตเจยฺยํ ยาย เตนาย มหิตฺยา
 เตนา สฺวธา วิรจฺจฺรปกา จมฺมชฺรา
 โสภานา จรฺนติ ปคฺคิกคชอตฺตฺรภา
 เกวตา สตฺตฺโยชนา ปริวารนฺติ
 ทํ นิจฺจํ รมมกรณทตฺตีทํ ผตํ

ทั้ง ๔ มีแก้ว ๗ ประการ นั้นเป็น
 อำนาจผดทานที่ถวายแด่พระธรรม
 ในปราสาทก็โอบาด้วยแสงแก้ว
 ต้องออกไป ๑๒ โยชน์ จักมีนาง
 นารีเด่นหนึ่งเป็นบริวาร ปานนาง
 เทพกัญญาสุธาตย์ ห้อมล้อมพระยา
 จักรพรรดินั้นเป็นนิตย อันนั้นก็เป็น
 ผดอันดีตั้งแห่งทานคือคู้ทอง จัก
 มีปราสาท ๘๔๐๐๐ องค์เป็นที่ดำ-
 ราญใจ มีนางในอันแต่น้อยนำชม
 ผิดกายประพรมด้วยน้ำทองงามดำ
 ของนำบตีใจ
 แต่พระยาจักรพรรดิราชนั้น จะ
 เสด็จประพาสในชมพู่ที่บ่แล้วประ-
 ชาชนก็ชวนกัน อภิเศกพระเจ้าจักร
 พรรดิราชนั้น พวกเดิเนาต้วนเป็นคน
 กตัญญู มีกายอันองอาจดม
 เกราะ มาศงาม โสภานา แหนแห่ เป็น
 กระบวนพตเดินคชพตม้ารถทุกประ-
 การเป็น บริวาร แวดวง พระเจ้าจักร

พรรดิราชนั้นไปได้ถึง ๗ โยชน์อยู่
เป็น นิตยอนัน ก็เป็น อานิสังข์ ทานต์
ทองแดง

ศตศกษตคุ ๑ เทวินโท นตคิ- แต่จักเกิดเป็นท้าวเทวินท์ถึง ๗
ศกสกคสิโน ปเทสร์ช วิปุตต์ ครั้ง จักเป็นพระยาจักรพรรดิราช
คณนาโค อตฺเชโย อนนคพตพา- กำหนดได้ถึง ๓๖ พระองค์ แล้วจักร
ทโน โภเคหิ น คาว นตคิ ชมมกร เป็น พระยา ประเทศ ราช อันไพบดย์
ณฺทสตีท์ ผตฺ โดยคณาชาติได้อั่งไซย มีพด

พานะทรงกำลังไม่มีที่สะด ใช้ว่าจะ
ไพบดย์โดย โภคธมบัต ึ่งหตาย เทา
นนักห้ามใต อนนไซกคคณณังดี
ค้พระธรรม

น ยตถ จานะ คจณฺโค อป- เมื่อไปในที่ใดจะไม่มีใครเชื่อเชิญ
จจुकคโม โภเว ชายนโคปุนมาเดณฺ คือนรวิให้หนึ่งนอนนั้น เป็นอันว่าทามิ
พยตโค ปณฺทโค ๑ วิสวาท ๑- ได้เลย ถึงจะเสวยชาติในภพมนุษย์
ชุสโตณฺจ ชานณฺจ ชิวหา กาย ๑- ค่อไปก็เป็นคนเฉลียวฉลาด เป็นนัก
๑ มโน วิสฺทุชชา โหนติ เค สัพเพ ปราชญ์ราชบัณฑิต มีความคิดอัน
ชมมกรณฺทสตีท์ ผตฺ แดกฉาน มีจักษุสโต ชานชิว หากาย
ใจ ก็มองใส่อวดงาม อันนั้นเป็น
ผตฺที่ได้พยายามทำทานคู้ทองถวาย

พระดำดนา

เทเวศุ เทวราชาโน ราชานัน มนุส- แดจักเป็นท้าวเทวราช ในหมู่
 เสดุ จ สัพพตถ อีสัสโร โหติ เทพดาทั้งปวง ถึงจักเป็นพระราชา
 เทวปุเช มนุสเส อเนกเต จ ในมนุษย์ ก็จักเป็นสมเด็จพระเจ้า
 สัมพุทโธ โดกถัมมิ อูปปชชติ สุตตฺ หดวงผู้ทรงอิสสรภาพเหนือพระรา-
 ชมม สัจฉิตวา ปัพพชชิตวา สัตถุ ชาทั้งหลาย หมู่เทพนิกายเด
 ดนุติเก มนุษย์ก็ยอมจกบชา ตักการทุกเมื่อ

เมื่อไปใน อนาคตถึง กำหนด ส้มเตจ
 พระดมพุทธเจ้าได้อุบัติในโลกล ก็จัก
 ได้ดับ พระธรรมเทศนา ออกบรรพ
 ชาในสำนักสมเด็จพระศาสดาจารย์
 เจ้านนแด

เคน ปณณเมตเนอ ชาเรตฺวา ด้วยผลบุญนั้น จักได้ทรงไว้ซึ่ง
 บัญญัติ สัจฉี พุทโธ อิจฺเจยฺย พระไตรปิฎกโดยแท้ ถ้าหากจัก
 ปตฺถนา เตถ สมิชฺฌตฺติ ปราถนาเป็นองค์พระอรหันต์ดมมา
 ดัมพุทธเจ้าบ้าง ความปราถนาก็
 จักสำเร็จแก่บุคคลผู้นั้น

อิติ ภควา ชมมกรณฺทกานิสฺสํ ส้มเด็จพระผู้ทรงพระภาคเจ้า ทรง
 ทเสตฺวา ดำแดงอันสงัดสว่างคู่พระธรรมจบ
 ดงด้วยประการฉนี้

อิทานิ มณฑปานิสังส์ ทตฺเต มัตถึเมื่อจักดำแดงอาณิสังส์ ตีรัง
นุโต เอมมาท พระมณฑปต่อไป จึงกล่าวความ

อิช ภิกฺขเว โยโกจิ ปุคฺคโต อิตฺถิ “ดูกรภิกษุทั้งหลายบุคคลผู้ใดใน
จา ปุริโส จา ชคฺติโย จา พฺราหฺม โลกนี้ จะเป็นบุรุษดีศรีมีดีว่า ฤ
โน จา เวสุโส จา สุทฺโท จา ส่าสเน เป็นกษัตริย์พราหมณ์ เวศ์ สู้ทกัถ์
สทฺธาสมฺปนฺโน ชมฺมุจฺปนฺตฺถาย เมื่อมีศรัทธาเลื่อมใสใน พระ พุทฺธ
มณฑปํ กาเรตฺวา มหฺปณฺถํ มหา- ส่าสเน ได้สร้างมณฑปเพื่อได้
นิสังส์ เต ยตุถฺ ชานนฺติ จตุทฺเปสฺสุ สถาปนาพระธรรมไว้ มหาผดมหา
ทฺวิสฺสทฺสปรินฺตฺทํปปริวารสฺ อิสฺสรโร อาณิสังส์ยิ่งใหญ่ (ควรพรรณา)
รชฺชํ กาเรนุโต มหิตฺธิโก มหานุ- ว่าชนจำพวกนั้นจักไปเกิดในครั้งใด
ภาโว อโหสิ ก็จักเสวยราช สัมบัตเป็น อิสฺสรโร

ทอ์ปทัง ๔ มีทอ์ปน้อย ๒ พันเป็น
ปริวาร ทรงฤทธิมहिมามหาทานุ-
ภาพแด

เตน วุคฺคโต โยโกจิ ปุริโส อิตฺถิ เหตุนี้พระคณัฐรจนาคารย์ จึง
ชคฺติโย พฺราหฺมณณฺปี จ กถ่าว่า โยโกจิ ปริ
เวสุโส สุทฺโท จ พวาโต จ โส อิตฺถิ เป็นอาทิว่า บุรุษดีศรีกัถ์
ปณฺทิตฺโต สุตฺทปณฺณวา กษัตริย์พราหมณ์กัถ์ เวศ์ สู้ท กัถ์
กาเรตฺพมณฑปํ ทตฺวา เหล่าใดเล่า จะเป็นพาดฏาบัณฺทิต

ชมมุตตปนตฤาย จ	ก็ตาม เป็นผู้ทรงปรีชาแจ่มแจ้ง ก็
เคน ปุณฺณณเตเนว	ควรให้สร้างพระมณฑปประดิษฐาน
ถภนฺติ จกกวคฺติโน	พระธรรมไว้ ด้วยอำนาจผดฺบุญอัน
จตุราสํคีตฺหสฺสา	นี้ไซ้ ก็จักได้ไปเกิดเป็นพระยาจักร
ปราสาทาบี มโนรมมา	พรรติราช มีมหาปราสาท ๘๔๐๐๐
เอกจฺเจ รชฏสฺเสว	องค์บรรเทิงใจ ปราสาทแต่ละ
เอกจฺเจ สฺวณฺณสฺส จ	องค์ ๆ นั้นไซ้ เป็นวิหารเงินวิหาร
เอกจฺเจ รัตนสฺส จ	ทองวิหารแก้ววิหารรัตนะกัถวันแล้ว
เอกจฺเจ สฺพพรคนสฺส	ด้วยแก้วทุกประการ ด้วยผดฺบุญ
เคน ปุณฺณณเตเนว	มณฑปทานัน จักได้สมบัติทุก
ถภนฺติ สฺพพัสสมปคฺติ	ประการ
เสยฺยถาบี สํวริปคฺโต กาเด	เปรียบด้วยนิทานพระเจ้าวิบุตรเถร
ทคฺคคเกบี จ สฺฐาโค ชาโคบี	เจ้า ฌณาทบังเกิดเป็นทคฺคบุรุษ
กาเด ปุสฺสสฺส สฺนติเก ภคฺวโต	นามว่าสุชาติ แดสร้างมณฑปธอาด
ปาวจเน กคฺวา มณฑปคฺสฺสํ ชม-	งาม ถวายในธาดานาถมเด็จพระ
มจฺฐปนตฤายเวย เตบีฏกพทฺทจณํ	ผู้มีพระภาคพระพุทธปุตเจ้า เพื่อ
เคน ปุณฺณณเตเนว ถภนฺติ คิวิธ	ให้ประดิษฐานพระธรรม คือพระ
สฺฐํ สฺฐมานสฺสํกํ เทติ สคฺเคสฺ	ไตรปิฏกพทฺทจนะ ด้วยอำนาจ
ปรมํ สฺฐํ มณฑปเน ถภนฺตฺติ	ผดฺบุญสร้างมณฑปนั้นแด ย่อม
	ให้ได้สมบัติ ๓ ประการ คือให้ศุข

เปนมุขยัตมบัคิ แดให้ศุขในสวรรค์
แดให้บรมสุขคือพระนิพาน

ยถา ปิ ไชติกเดฐจี กตฺวา เหมือนกับไชติกเดฐฐีผู้สร้างเรือน
มณฑปภักิ ฆริ ด่าตเน พุทธเดฐฐีผู้ดี มณฑป ครังด่าตนาตมเตจพระวิบัติ
วิบัติดีดีดีดี มเหสีโน ฆมมฐฐีปนค- ดีพุทธเจ้าผู้แสวงหาซึ่ง พระคุณอัน
ถาย เตปฐฐีพุทธวจนึ เคน ปญ- ยิ่งใหญ่ ถวายเพื่อ ประคิษ ฐานพระ
ณฺณเตเนว ธภคิ รัตนเมเย ปาสาเท ธรรมคือพระไตรปิฎกพุทธวจนะด้วย
ปญฺณภมฺเมเน ยาว อรหคคกั ผตบญฺณนึ ก็มาได้ปราสาทแล้วด้วย
ด้วยแก้ว ด้วยกรรมเปนบุญนึ
ไชแต่เท่านั้นยังให้โตดำเร็วจ พระ
อรหคคผตคคด้วย

เคนนาห ภคฺวา เย ทคฺวา ไปฐฐี- เหตุคั้งนึ ส้มเตจพระผู้มีพระภาค
กทานึ ได้ภคคณิรูปททอฐฐีโต โทคิ เจ้าจั้งครัดไว้ว่า นรชนทงหลายโค
นิทุกุไซ ไปฐฐีทานุสสิทึ ผถึ ได้ถวายใบตาน ผู้นั้นจะได้มีทพศุข
ทวงสิริวิรุงามปราศจากสรรพทุกข์
อันนผถึไปฐฐีูกทาน การถวายใบตาน

เยหิ ฐิรว อภขวิ ติคฺเช มหาปณฺณา แท้จั้งมันทิตชนเหล่าใด เปนแต่
วิธารทา ปริจิตคคณิณณาณา อภข- ผู้จารอักษร ผู้นั้นก็จักมีบุญญามาก
รติคฺชิตุสสิทึ ผถึ เด็ดยวดถาต มีญานธำมารภูว
จิตรผุอันไค ยินนแต่คงผถของการ

จวารอักษรแด

เย ชาตหิงคุดเกเนว ติมเปตวา นรชนเหต๋าไต ได้ทำชาตแดหระ-
 รมมโถภณรดีฐุจ่า สหตุเถน รมม คาดกัถี้ ด้วยมือของตน เพื่อให้พระ
 มลิมปัสดีตี ผนัง ธรรมมรัคมีตั้งาม อันนกันบว่าเป
 ษตของการทาพระธรรมด้วยชาตแด
 หอรดาถน

เยมี รมม สู่ฉณณ ติมเปตวา นรชนเหต๋าไต ได้บัตถของพระ
 สู่ชุชมานสำ สู่ฉณณฉณณนากรูปา ธรรม นรชนเหต๋าไนจักเปนคนมีใจ
 เต สู่ฉณณติมปัสดีตี ผนัง สู่ชอดม่งได้ มรัคมีตั้งกายงามตั้ง
 ของ อันนแต่ดงว่าเปนอานิดังตั้งบัต
 ของ

เย ปารุคุดถัก ทตุวา โถฐุจ่า- นรชนเหต๋าไต ถวายผ้าห่อ (พระ
 คาวรา ถภนติ เต จตุราตั้งคี่ตั้งตั้งานี ธรรม) นรชนเหต๋าไนจักได้เรือ
 ปารุคุดตั้งตี ผนัง คตั้ง ๗๕๐๐๐ หตั้ง อันนแต่ดวอา-
 นิสั่งตั้งผ้าห่อ (พระธรรม)

เย สู่คุดพนุชน ทตุวาน ยี่ ยี่ นรชนเหต๋าไต ถวายสายรัต (พระ
 ตทชณจ ตั้งปคติ เตตั้ง ทพหึ น ธรรม) ตั้งบัตถของนรชนเหต๋าไน
 นตั้งตั้งนติ สู่คุดพนุชตั้งตั้งตีผนัง ที่โตมอยู่แต่ดวเท่าไร ๆ ตั้งบัตถตั้งนก็
 จะมนคงยังยืนไม่ฉิบหาย อันนแต่ดง
 อานิดังตั้งสายรัต (หนังสือ)

เย ทศวา ภรณทานิ ชมมุขุ- นรชนเหต่าไต ถวายคู้เพื่อประดิษ
 ปนคฤถาย จตุราดีคีตต์หัดด่านิ ปา- ฐานพระชธรรม นรชนเหต่าไน จะได
 ต่าทานิ รตนาณิ ตภนคิ จ รัช- ปราด่าทแก้ว ๙๕๐๐๐ หัดง หนึ่ง
 ชุทานมย์ กศวา ภรณชดส์ตี ฅถั กระทำทานเชือกร้อยหัดตี หนึ่ง
 เป็นผลเหมือกับผลที่ถวายคู้

เย กศวา มณคปชมม จคู้ที่เป- นรชนเหต่าไต ได้สร้างมณคป
 ดุ ชิดส์รา ทวิตต์หัดส์ปวิวาริตา รัชช ใต้พระชธรรม นรชนเหต่าไนจักได
 กาเวณคิ เต ตทา มหาจกวดคิ เป็นพระชยามหาจักรพรวติเดือยราชย์
 โหนคิ มณคปดส์ตี ฅถั เป็นเจ้าเป็นใหญ่ไน ๔ ทวีปมีทว็บ
 น้อย ๒ พันเป็นปวิวารอยู่ทคู้ครั้ง
 หนึ่งแต่คิงผลของการสร้างพระมณ
 คปเด

เย จ ทศวา ชเน รกเช ชมม- นรชนเหต่าไต ได้ถวายเป็นคู้ให้
 มณคป ฅถั ตภนคิ เต ราชปรีเด รัชช รัชชาพระมณคปพระชธรรม นรชน
 ฅคู้ดส์ ปริมณคตดา ปวิวารดส์นคิ หนึ่ง ไยยอมได้ฅถัเกิดค้ำมณคป
 คั นิจจ ชนรชดส์ตี ฅถั ฅติ พระชธรรม จักมีราชบุษย์หมัด้อม
 จกวดคิ จตุราดีคีปาด่าทหัดด่านิ เป็นนิจ ปวิวาร ประมาณ ปริมณคต
 ๑หัดส์ จตุราดีคิมณชิไซคีตต์หัดด่านิ ได้ ๓๖ (โยชน) หนึ่งด้าคองผล
 ๑หัดส์ การถวายเป็นคู้พระมณคป ครัน
 เป็นพระเจ้าจักรพรวติ ก็มีปราด่าท

๗ ชั้นด้วย

เอโก ปากาโร สุธงณณมโย กำแพง ๓ เป็นวิหารแห่งทองคำ
 เอโก ปากาโร โฉหิตางคฺมโย เอโก กำแพง ๓ เป็นวิหารแห่งแก้วทับทิม
 ปากาโร ปวาพมโย เอโก ปา- (หรือบัณฑุมรค กัว่า) กำแพง ๓
 กโร ผลิกมโย เอโก ปากาโร เป็นวิหารแห่งแก้วประพาพ กำแพง
 มดำรคตตมโย เอโก สคฺครคณมโย ๓ เป็นวิหารแห่งแก้วผลึก กำแพง
 อิมานี สคฺคปการานี จกฺกจคฺคิ ๓ เป็นวิหารแห่งแก้วโมรา หรือ
 รณโย อูปปชชติ (มรกฏ กัว่า) กำแพง ๓ เป็นวิ-

การแก้ว ๗ ประการ กำแพงทั้ง ๗
 ชั้นเหล่านี้ ก็เกิดขึ้นดำหรับบุญพระ
 ยาจกพรวิราชแต่

เขอํ คีปฏิกอานิสํสํ อุกฺคณคิ เรื่อง เหล่านี้ ดำแดง ไว้ในอาณิ-
 ดงตั้งแห่งการสร้าง พระไตรปิฎก

แต่

เอกสํมํ กิร สํมเย สคฺคธา เวพฺ- ได้ยินว่า ในสมัยครั้งหนึ่ง สํม
 วเน วิหรนฺโต มหคฺคา ภิกฺขุสงฺฆเณ เตจฺพระบรมศาสดาจารย์ เมื่อทรง
 สทฺธิ พนฺธเสํมายํ อูโปสถกมมํ ประทับอยู่ณพระเวฬุวันนาราม ได้
 อกาสิ ทรงทำ อูโปสถกรรมใน พันธสีมา
 พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เป็นอันมาก

คทา อายสํมา สํวริปฺตุโต สํมา- ครั้นนั้น พระศาสดาบริคุตรเถรเจ้าผู้

นิตั้ง ปุณฺณโต อาห ภนฺเต อ-
โปสถปวารณาทีถกมมํ นาม กิ
มหานิสฺสนฺติ

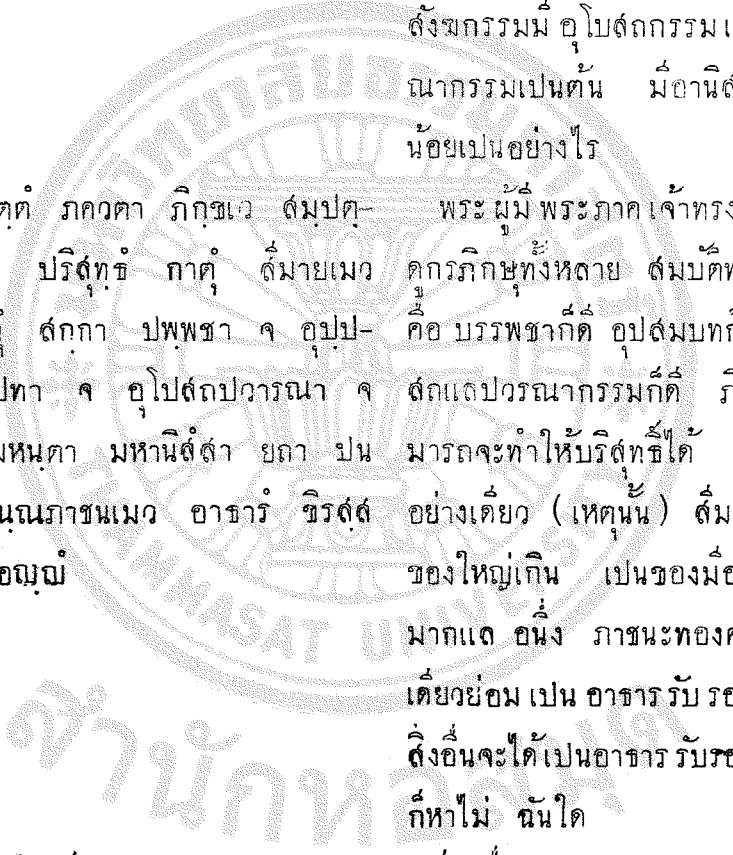
มีอายุ เมื่อจะถามซึ่งอานิสตั้งตั้งมา
ได้กราบทูลถามพระผู้มี พระภาคว่า
ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้เจริญ ชื่อว่า
ตั้งฆกรรมมี อโปสถกรรมแต่ปวาร-
ณากรรมเป็นต้น มีอานิสตั้งตั้งมาก
น้อยเป็นอย่างไร

วูกฺคิ ภควตา ภิกฺขเว สฺมปค-
ติโย ปริสฺสุทฺธิ กาคฺคํ สํมายเมว
กาคฺคํ สกฺกา ปพฺพชา ๑ อปฺป-
สฺมปทา ๑ อโปสถปวารณา ๑
อติมหนฺตา มหานิสฺสา ยถา ปน
สฺวณฺณภาชนเมว อชาโร ชิริสฺส
น อณฺเณ

พระผู้มี พระภาคเจ้าทรง ตรัสว่า
คฤภิกษุทั้งหลาย สัมปัตทั้งหลาย
คือ บรรพชาที่ อปฺสมบถที่ อโป-
สถแต่ปวารณากรรมก็ดี ภิกษุถ้า
มารดจะทำให้บริสฺสุทฺธิได้ ในสัณหา
อย่างเดียว (เหตุนั้น) ตั้งมาจึงเป็น
ของใหญ่เกิน เป็นของมีอานิสตั้ง
มากแต่ อนึ่ง ภาชนะทองคำอย่าง
เดียวย่อม เป็น อชารวร บรอนานม
ตั้งอื่นจะได้เป็นอชารวร บรอนานม
ก็หาไม่ ฉนฺใด

เอวํ สํมา ปพฺพชาย อปฺสม-
ปทาย ๑ อชาโร โหนฺติ ปพฺพชา
อปฺสมปทา ๑ อชาโร โหนฺติ

ตั้งมาชื่อว่าเป็นอาหารของบรรพชา
ด้วยของอปฺสมบถด้วยย่อมมีเหมือน
ฉนฺนบรรพชา แต่อปฺสมบถได้ชื่อว่า

มคฺคผลนํ น อญฺเฏ อชาธา- เป็นอาชารของมรรคแต่ผลทั้งหลาย
 ตํวณฺณภาชนํตีมายเมว ตณฺหิตํ น อชาธา อื่น จะ ได้ เป็น อชาธา แห่ง
 อญฺเฏตฺร ตํตฺมา เหวํ มหานุภา- มรรคแต่หาไม่ได้ ชนทั้งหลายย่อม
 วาติ ได้มรรคแต่ผล ในสุวรรณภาช-

นํตีมา แท้จริงผู้เว้นเสียจากสันหา
 แล้ว จะไม่ได้มรรคผลเหตุนี้ ตีมา
 จึงมีอำนาจใหญ่แต่

ทิมคฺคา ทิมานิตํตํคิ มีค่าปลุจกว่า ตีมาที่มีประโยชน์
 อะโร มีอำนาจดีเท่าไร

คิ ตํตฺวา ภคฺวา มุชกมฺพตํ วิว- ตมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรง
 วิตฺวา ตีมานิตํคิ กถณฺโต ตํมาน- ทราบแล้ว จึงได้ทรงเผยพระมุขกัม

ตํวาตํ นาม ภิกฺขเว มหานิตํคิ พตฺตวํตํตํคิแกวอนิตํคิตีมาว่า

เกน วุคฺคา ทิ มณฺเณตฺถ ตาว ทิ- “ดูราภิชฺทูทงหลายชื่อว่าตีมา เพราะ
 มคฺคิฉาย วุคฺคา เป็นตํมานตั้งวางดี จึงมีอำนาจดีดีมาก

เหตุไรตถาคคจึงกล่าวแล้ว ท่านทั้ง
 หลายจะ ตํคิณฺย อย่างไร ยกไว้ ก่อน
 พระตถาคคกล่าวแล้วเพื่อประโยชน์
 อะโรเถา

พุทฺธา โลกนาถา ยุคฺคา อคฺคิตา- ตมเด็จพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้
 ภาคตปจฺจุปฺปนฺนชานตํมคฺคาตํคิฉม เป็นที่พึ่งของสัตว์โลก พระองค์ทรง

ปกติ ภูมิตายกาน้ำ ภูมิตายโค โหติ สามารถรู้ภาค อดีตอนาคตปัจจุบัน
 ว่าควร แต่ไม่ ควรจึงได้ ครัด ตัวแดง
 สุขสมบัติแก่ทายกผู้ให้คิดทงหลาย

ดีมาพหุชณฺญ ภูมิตายกานญจ คุราภิกษุทงหลาย อานิสงส์ของ
 ดีมานุโทนานญจ ภิกขเว อานิสงส์ การผูกมัดมัดดี ของทายกผู้ให้ที่
 อปฺปเมยฺยานิ อสฺสเรยฺยานิ โหติ คินเพื่อดีมัดดี ของการทำอันไม่-
 กถํ ชาณิคพฺพา ทนาคดีมัดดี จะนับจะประมาณมิได้
 เอย ท่านทงหลายจักพึงรู้ว่ามิอา-
 นิสงส์ได้อย่างไร

เสยฺยถาบี ภิกขเว พตฺวา เทวตา- คุราภิกษุทงหลาย ค่างว่ามีเทพ-
 วิเสโส มหิตฺธิโก มหานุภาโว ยตาพิเศษ ทรงกำดั่งทรงมหิทฺธิฤทธิ์
 อิมสฺมึ ชมฺพุทฺเป มุคฺคเว ปุเรนฺโต ม่มหานุภาพ จักไปรยมาตักถ้ว
 ปุพฺพวิทฺเททฺเป ต่าตบิ ปุเรนฺโต เชี่ยวให้เต็มในชมพูทวี่บนี้ จักไปรย
 อุตฺตรกฺุทฺเป คิเดหิ ปุเรนฺโต เมตต์ผัก ภาคให้เต็มใน บพพ วิเทห
 อมรโคยานทฺเป ต่าตหิ ปุเรนฺโต ทวี่บ จักไปรยเมตต์งาให้เต็มใน
 ตานิ สัพฺพานิ จตุพฺพิชานิ คเนตฺตุ ในอุตฺตรกฺุทวี่บ จักไปรยเข้าต่าต
 สมนฺโต โหติ ให้เต็มในอมรโคยานทวี่บ คนก้จัก
 ยังสามารถที่ว่าจะนับพิชทงดีเหล่านั้น
 ได้หมดอยู่

อนึ่ง อดีมาพหุชณฺญ ภูมิตายกานญจ คุราภิกษุทงหลาย อานิสงส์ของ
 ดีมานุโทนานญจ ภิกขเว อานิสงส์ การผูกมัดมัดดี ของทายกผู้ให้ที่
 อปฺปเมยฺยานิ อสฺสเรยฺยานิ โหติ คินเพื่อดีมัดดี ของการทำอันไม่-
 กถํ ชาณิคพฺพา ทนาคดีมัดดี จะนับจะประมาณมิได้
 เอย ท่านทงหลายจักพึงรู้ว่ามิอา-
 นิสงส์ได้อย่างไร

ปริมาณ อาพหกส์หัดเด็น วา มาณ ๘ หมีน ๔ พันโยชนี แดดวง
 หนดเสตปปริมาณ คเนคฺคํ สมนฺคโธ ด้วยพันอาพหกได้มีให้มีเคษหัดอ๊ก
 โหติ ดี ก็แต่ว่าไม่อาจดำมารถจะนับผล

อปีจไซ สี่มาพนุชานนญจ ภูมิจ- ของการผูกดีมา แดผลของทายก
 ทายกานนญจ สี่มานุโมทนานนญจ กวายทีดิน แดผลการอนุโมทนา
 ปุชากรรณานนญจ ผัด คเนคฺคํ น สี่มา แดผลการทำบูชา (สี่มา)
 สกโกติ ได้โดย

เสยยถาบี ภิกขเว มหิตฺธิโก ตูวาทิกษุทั้งหลาย เทวดาพิเศษ
 มหานุภาโว เทวดาวิเสโส สกต- ทรงมหิตฺธิฤทฺธมมทานุภาพสามารถ
 จกุกวพवादุกาหิ ปุเรนโต วาตุ- อาจรูเมตต์ทวายที่ไปรบปรายไว้ให้
 กานํ หนดเสตปปริมาณ ซานิตฺคํ เต็มในจักรวาททั้งสี่ ประมาณรู
 สมนฺคโธ โหติ ได้โดยไม่หัดอหดงันใดก็ดี

อปีจไซ สี่มาพนุชานนญจ ภูมิจ- ก็แต่ว่า ยังมีอาจที่จะนับผลแห่ง
 ทายกานนญจ สี่มานุโมทนานนญจ การผูกดีมา แดผลทายกให้ทีดินแด
 ปุชากรรณานนญจ ผัด คเนคฺคํ น ผลการอนุโมทนาสี่มา แดผลการ
 สกโกติ ทำบูชา (สี่มา) ได้โดย

เสยยถาบี ภิกขเว มหิตฺธิโก ตูวาทิกษุทั้งหลาย หากจะมีเทวดา
 มหานุภาโว เทวดาวิเสโส สกต- วิเศษทรงมหิตฺธิฤทฺธมมทานุภาพ
 จกุกวพปริมนทนต์ สุตถนฺเนหิ ได้ไปรบทองให้เต็มมณฑลจักรวาท
 ปลัดจัตโต อปุริ ยาจ ภวคฺควา ทั้งสี่โดยรอบคอบแล้ว ตั้งแต่นั้น

ปุเรนโต สัพพํ สัจจณฺณํ จุณฺณวิ
 จุณฺณํ กคฺควา สัพพจุณฺณานิ คณฺเฑํ
 เรณูปฺปมาณํ สํมคฺโค โหติ

แผ่นดินชั้นขึ้นไปถึงภวคัพพรหมแล้ว
 ทำทองทั้งดินนั้นให้แตกเป็นจุรณ-
 วิจุรณ ก็ยังว่า สามารถจะนับประ-
 มาณตของผงทองทั้งดินได้ ฉะนั้นได้
 กัด

อปีจไซ สํมาพฺรหฺมณญฺจ ภูมि-
 ทายกานญฺจ อนฺุโมทนานญฺจ ผลฺลํ
 คณฺเฑํ น สกฺโกติ

ก็แต่ว่าจะสามารถนับผลของการ
 ผูกดีมา แผลผลของทายกถวายที่ดิน
 แผลผลของการอนุโมทนาหาได้ไม่

เสยฺยถาปปี ภิกฺขเว เทวตาวิเสสํ
 มหิตฺธิโก มหานุภาโว อิมํ ปถวิ-
 จฺจนฺตุตาริกทวิโยชนดคฺคสฺสคฺคสฺสพหฺลํ
 จุณฺณํ กคฺควา นิสํสํ สัพพํ สกฺ
 สเรณฺุ ชานิตฺุ สกฺโกติ

ดูราภิกษุทั้งหลาย จักมีเทวดา
 วิเศษทรงมหิทธิฤทธิ์ ทรงมหา-
 ภาพ จะนับคาดแผ่นดินอันหนา ๒
 แล่น ๔ หมื่นโยชน์ ให้แตกเป็น
 จุรณไป ก็ว่ายังอาจนับตของด้วย

อปีจไซ สํมาพฺรหฺมณญฺจ ภูมि-
 ทายกานญฺจ สํมานุโมทนานญฺจ
 ปุชฺชาการณานญฺจ ผลฺลํ คณฺเฑํ น
 สกฺโกติ

ตนเองได้มิให้เหลือหลง ฉะนั้นก็ดี
 ก็แต่ว่ายังไม่สามารถอาจนับผลการ
 ผูกดีมา แผลทายกผู้ให้ที่ดินดีมา แผล
 การทำอนุโมทนา แผลผลแห่งการ
 ทำบูชาดีมาได้เลย

กถํมา พนฺธสํมา นาม สัพพ-
 พุทฺธานํ ปจฺเจกพุทฺธานํ อคฺคธํมา

เพราะเหตุไรเล่า ชนช้อว่าการผูก
 ดีมา ย่อมเป็นมรคาเบื้องหน้าแห่ง

หงปวง ทรวงทรงม่อมได้อายุนั้น

ยथा จกถวคตติราชา หตุวา รต- ครั้งใดได้เป็นจักรพรรดิราชา ก็
 เนหิ สมิหุชา ตานิ สัตตครคณานิ จกมัตถนให้ดำเร็จ (ปราคาณา)
 จกกรคณํ หตุถัรคณํ อตถัรคณํ รัตนมี ๗ ประการ คือจักรแก้ว ๑
 อิตถัรคณํ คหปติรคณํ จินตามณํ ช้างแก้ว ๑ ม้าแก้ว ๑ นางแก้ว ๑
 รัตนํ ปรินายกรคณนคิ เตตถ สัตต- ชนคตถแก้ว ๑ แก้วดาวพัตถัก ๑
 รัตนานํ โกจิ วิเตโส ยथा ราชา ชนพตแก้ว ๑ คุณวิเศษของแก้ว ๗
 คนตุกามา อากาเต คจจคิ ตทา ประการนั้นวิเศษคนละอย่าง คือ
 คํ จกกรคณํ ปโปเชตวา ตมหา ว่าเมื่อใด พระยาจักรพรรดิปราคา-
 จานา รัตนคณานิ อตถัรคณานิ นาคะไปใ้ในอากาศครั้งนั้นจักรแก้วก็
 คจจคิ รั๊ก่อน ได้เป็นรถแก้วอันเต็มม้าคู่
 พาไปจากที่นั้น

ราชานี พตนิกาโยบี คจจคิ ตถา ส้มเด็จพระราชาจักรพรรดิก็พาพต
 หตุถัรคณํ อตถัรคณํ นิกายไป ถึงว่าช้างแก้วม้าแก้วก็
 ทำเหมือนกัน

ราชา สัตตหุโก หิ อิตถักามา ถ้าหากพระยาจักรพรรดิจะกำหนด
 อิตถัรคณํ ปโปเชตวา ตมหา จานา ใคร่สัตว์ นางแก้วก็รั๊ก่อน แด
 สรุปา สัถถณณนาปา องคปจจจค- พร้อมด้วยรูปโฉมโนมพรรณงามน่า
 สัมปพนา สัพพาทงการปคิมณทิตา ปตมใจ ทรวงทรงพร้อมมูต ตก
 คจจคิ แต่งเครื่องประดับหงปวงไปแล้ว

ยทา ราชา รตเนน คจฺฉติ มณิ- ครั้งใด พระยาจักรพรรดิ จะเสด็จ
 รตนํ ปโปเรตฺวา คมฺหา ชำนา ด้วยแก้ว แก้วมณีกรุก่อน แล้ว
 อิทธิมนฺตานิ มหานุภาวานิ อปฺปฺย- ก็ดำแดงฤกษ์ห้อมล้อมเนืองเนืองภาพ
 หิตฺตุ ใหญ่หุดวงพาพระองค์ไปจากที่นั้น

ยทา ราชา สัพฺพชนํ อิจฺฉติ ครั้งใดพระยาจักรพรรดิทรงปราถ
 คหปคิรตนํ ปโปเรตฺวา คมฺหา นาทฺรพฺยํทงปวง ชนคตงแก้วกรุก
 ชำนา สัพฺพชนา ยถา อิจฺฉนฺตา ก่อน ทรพฺยํทงปวงที่ทรงปราถนา
 มนาปา คจฺฉตฺติ อยางไร ก็ได้ดมพระประดงค์แต่
 ที่นั้น ๆ แล้วกลับไป

ยทา ราชา อองคปจฺจกมฺปิตี ครั้งใดพระยาจักรพรรดิมีพระจำ-
 สเมตฺตกาโม โยธาปริเสฺหิ คจฺฉติ หนง จะระงับหัวเมืองใหญ่่น้อยที่กำ-
 ตทา คี ปรินายกรตนํ ปโปเรตฺวา เรียบ แต่เสด็จด้วยโยธาหาญทั้งหุดาย
 คมฺหา ชำนา สัพฺพโยธา ปฺริธาภิ ครองนั้นชนพดแก้วกรุก่อนแล้ว ก็
 สรรุปา ปฺรเสฺนปฺรมทฺทนตฺมตฺถา มีโยธา หาญ ทงปวง ทรงรูปโฉมอัน
 อปฺปฺยหิตฺตุ ดังงาม ต่ามารดจะย้ายปรับักษ์
 ให้เซ็ดขามมาชุมนุมกันแต่ที่นั้น ๆ

ปฺรเสฺนา ปน ชนิกํ ทตฺตเนน ฝ่ายว่าเสนาข้าศึกก็แตกคั้นปราชย
 สยํ ปฺราชยา สัพฺพทิสฺสา ปตฺตายิตฺตุ หนีไปในขณะที่ได้เห็นนั่นเอง
 เคตฺถํ สีมํ เอกาทสฺวิจฺฉ วิปคิตฺตํ ต่มาที่ที่นั้น เวนต์มาวิบัติเสีย
 วชรฺชิตฺถํ กถิ อคิขฺทฺทกา อคิมหิตฺติ คงได้ตีมาแต่ ๑๑ ประการแล้ว ต่มา

ขนุนนิมิตตา นิชายนิมิตตา อนิ- ๓๑ ประการอย่างไร ต้มมา ๑๑ ประ-
 มิตตา พหิสัมเมฐุสํกั สัมมตนา นทिया การนค้อ อติชุกทกต้อมา อติมหคิ-
 สัมมตนา ชาตสเร สัมมตนา ต้มาย ต้มมา ขันนนิมิตตต้อมา นิชายนิมิตต-
 ต้ม สัมภินทนเคน สัมมตนา ต้มาย ต้มมา อนิมิตตต้อมา พหิสัมเมฐุสํกั
 ต้ม อชโฆตกรนเคน สัมมตนา ต้มมคต้อมา นทตัมมคต้อมา ชาต-
 สเรตัมมคต้อมา ต้มายตัมมคต้อมา
 ต้มมคต้อมา ต้มายตัมมคต้อมา
 ต้มมคต้อมา ต้มายตัมมคต้อมา
 ต้มมคต้อมา

ติวีสัมปตติคคา ต้มมา นิมิตต- ต้มมาตัมบตัม ๓ คือนิมิตตสัมบตัม
 สัมปตติ ปริตตสัมปตติ กम्मวาจา- ปริตตสัมบตัม กัมมวาจาตัมบตัม ขนทั้ง
 สัมปตติ สัพพตทายกั สกการ หตายเหตไค ย่อมทำตัมการอัน
 กโรนติ สัพพทา เค คนธมาดา- จะให้ไคตัมตงปอง ขนทั้งหตาย
 วิเตปเนหิ ตาซทปฐเปหิ ปฐ ก- เหตไคนกระทำเกิดซึ่งบราตด้วยของ
 โรนติ เคต สัมปตติ วุตคนเย- หอม พวงมาไคเครื่องตูปไคไค
 เนว โหคิ สัพพทา เขาคอกประทปฐ ทงหตายทุกเมื่อ

ตัมบตัม ก็ย่อมจะมีแก่ขนทั้งหตาย
 เหตไคน โดยนัยคังพรรณามาแต้ว
 ทุกเมื่อแ

อิติ อีมา คากาโย อภาตี เพราะเหตุนั้น (ตัมเตจพระผู้มี
 พุทธา ปจเจกพุทธา จ พระภาคเจ้า) ไคตัมตัมคากาทงหตาย

ต่างกา วาบี สัพพโส	ใจตั้งว่า “ตมเด็จพระพุทเจ้าทง
ตั้งมาพันธิ ปลัดตั้ง	หลายกตั้ง พระปัจเจกพุทเจ้าทง
ตั้งคณิพพานทายก	หลายกตั้ง พระต่างทงหลายกตั้ง
ปพพชา อุปปลมปทา	ได้ธรรมเสริญ การผูกตั้งมาไว้ โดย
อุโปสถปวารณา	ประการทงปอง การผูกตั้งมานั้น
เอเต ธมมา มหนคา จ	อาจให้ดำเร้งผล คือธรรมค้แต่
ตั้งมาเยว ปติฏฐิตา	นิพพานการบวรพชาทตั้งอุปถมบทกตั้ง
	อุโปสถแต่ปวารณาทตั้ง ธรรมใหญ่ๆ
	เหล่านี้ยอมตงตงเฉพาะใน ตั้งมาเท่า
	นั้น

ตั้งมา ปณามธ่า ยถมา ปลกวิ-	ตั้งมาย่อมเป็นทนบไหว ของนา
คตโต ยาว อชชตาทากาธา สัตถร	ชาติทัวไป เพราะเหตุใด เพราะเหตุ
เย คตถ สัตถา อุปปณนา เค	ว่าตั้งคทงหลายเหตุใดทที่เกิดตั้งแต่
ทุกขา สมานา นิตทุกขา หุตถวา	พันแผ่นดินจนถึงอชตาทากา ตั้งคทง
ทิพพสมปคตติ อนุภวนติ ยาว อ-	หลายเหตุานทที่เกิดตั้งในทนั้น เมื่อ
กนิฏฐา สัพพเทวา หิ อญเฉหิ	ได้อภินทตั้งมาตั้ง ตั้งมีทุกขอยู่
เทเวหิ มหนคตรา หุตถวา อติเรก-	ก็หลายทุกขยอมด้วยทิพสมบต อนึ่ง
คร ตั้งมปคตติ อนุภวนติ	เทพยดาทงปอง ทที่เกิดตั้งแต่อชตาท
	กาคจนถึงอกนิฐ ได้เป็นใหญ่ยิ่ง
	กว่าเทพยดาเหล่านี้ ย่อมได้ด้วย

ซึ่งสมบัติอย่างยิ่ง

กา ปน กถา ตั้มาต้ามิกาสู คถา-
มาหิ อตติกขคคฺคฺ เทวินโท เทว-
รชชการยิ สหสฺสกขคคฺคฺ จกก-
วตติราชา โหติ มหปฺผลโต วิปฺลฺลํ
ปเทสฺรชชํ คณนาโต อตฺเตชยฺย โภ-
เคหิ โอนตา นคฺคิ ตั้มาพฺนุสฺสตี
ผลํ

ก็จะบ่อยกถาวไปไยเต้า ถึง(อา-
นิตฺตงฺส) เจ้าของตั้มาท้งหลาย (เหตุ
นั้น) คณัฐรจนาจารย์จึงได้กัถาว
คถาไว้ว่า "ผู้เจ้าของตั้มาจะได้เป็น
ท้าวเทวินท์ เดอสมบัติเทวราช
๘๐ ครั้ง แดวเป็นพระยาจักรพรรดิ
มีไพร่พดมากพันครั้ง ได้เป็นพระยา
ประเทศราชอันไพบุดย์ไม่บกพร่อง
ด้วยโภคสมบัติท้งหลาย จะนับจะ
ประมาณมิได้แต่ อนันท์เป็นอาณิ-
ตงฺสตั้มาผลกัถมา

เหฐสุโต อชชตาคาถา ยาวตา
อกนิจฺจกา คคฺค ออนุโมทนคิ มุณ-
จนคิ ภยทฺขตา ตตั้มา หิ ปณ-
ทิตโต โปโล สมุปลตฺตํ อคฺคกมคฺคโน
ตั้มาพฺนุสฺสตี อริคฺควาน ปปฺโปติ ผล-
มุคฺคณํ พนฺนุสฺสตี อกรวา เขเกจิ น
เต ชรายนคิ ทคฺคคคิ

ตั้งท้งหลายเบองต่าง แต่อชชา-
ภาคไปจคอกนิจฺจพรหม ก็ได้
บรรเทงเริงร่าพันจากทุกขภัย เพราะ
เหตุนี้แท้จรงบั้นจิตดำรชน เมื่อ
หวังประโยชน์แกตน จึงได้ทักกร
มุคฺคณํ ก็ได้ประตบผลอันอุม รน
บางพวกได้ทักการมุคฺคณํ รนเหต่า
นั้นกัมิได้เกิดในทุกคิเลย

ขายนุติ มชฌิเม เทเส เต โภ- ย่อมได้เกิดในมัชฌมประเทศ ย่อม
 เคน ขนุติ สัพพชาติ—ปรีสุทฺธา ได้ถึงโรคดัมบคัทังหตาอ เป็นคนมี
 นวักตอินทริยา มิจฺฉาทิฏฺฐิ น คณ- ชาติบริสุทฺธทุกชาติ ๆ ย่อมไม่มี
 หนุติ อธมฺโมหา ภเว สทฺธาปญฺญา สกตกายพิภต แต่มิได้ถือมิจฺฉา
 อธมา ทานธตฺตอธฺทิส ปาปกมฺมา ทิฏฺฐิ ไม่เป็นคนตั้งมถงสฺธิในภ
 วิวชฺชนุติ พนฺธมฺมธตฺทิส ฌตฺถ นัจฺจเต (ที่เกิด) ไม่มีใครเสมอด้วยศรัทธา
 น ขายนุติ สัพพทา สคคิยพราหมณ- แต่บุญญา ไม่มีผู้เสมอด้วยทานแ
 กุเตสฺสุ ขายนุติ คีต ย่อมเว้นไกลจากกรรมเปเนบาป

พตฺวา อปฺปมคฺโต สุกฺวาจา เพิ่มพุดกำลัง ไม่มีความประมาท
 สุกฺวาจา อนนฺตिका อทณฺแทน มีวาจางาม (เป็นสุภาสิต) พุดจริง
 อธคฺเคน มรณา สัพพชาติสฺสุ เท- มิได้ประกอบด้วยเด็ษยต มิได้คอง
 เวสฺสุ เทวราชาโน มนฺตฺเตสฺสุ สัพพ- ทัศนัทธตฺตคาสฺตราตาย จักเปนเทว-
 อิตฺตฺวา นิพฺพานบรมฺ ปตฺตา พนฺธ- ราชในเทวดาทังหตายทุกชาติ ๆ ใน
 ธมฺมธตฺทิส ฌตฺถ สัพพตฺตปภา ภินฺญา มนุชฺชจักเปนอิตฺตฺตรกว่าคนทงปวง
 อธมฺมตฺตพณฺเมสฺสุ อโรคา จ อมตา จิตฺตังศฺขอย่างยิ่งคือพระนฤพาน อัน
 จ บิชา โหนฺติ สเทวเก สัพพทา หนักเปนผลการผูกดีมา จักเปนผู้ยัง
 ขยปตฺตาอ นปฺปมชฺชนุติ สัพพทา ในคตฺตปคาสฺตราทงปวง ฉดาดในการ

ศัพท์ อัจฉราวดีสุดทฐา พนร- งานทุกอย่างไม่มีใครเติม จักไม่
 ดีมดีดีดี ผด เป็นโรคตาย เป็นที่รักของชนทั้ง
 หลายตลอดเทวดา จักถึงความมี
 ไซยอยู่ทุกเมื่อ จักไม่ประมาททุก
 เมื่อ จักได้อายุสมปราถนาทุกเมื่อ
 อันนาคคือผลของการผูกดีมา

ธดาธดา ขดาธดา ดีมา วิญญูหิ ดีมาบถดีมานาที่วิญญู สมมตแต่
 สมมตตา เย ดีวกุขนิติ วทนติ ชนทั้งหตายได้คือรักษาไว้ดี คอย
 ผด เตดี มหิสมัน ดีพสมปคตี่ ว่ากล่าวอยู่ ผดจักมีแก่คนเหล่านั้น
 สมุปนนิ ยาว นิพพาน ปาปุนาติ เตมอเท่าแผ่นดิน จะได้สำเร็จสม-
 บัตทุกประการ ครอบเท่าถึงพระ
 นิพพาน

เย เกจิ ปตังนติ เกจิ ออุปทุกว- ชนทั้งหตายบวงพอกยอมสมถรรเวริญ
 กรา เตดี ปาปี่ มหิสมัน อปายา แต่บางจำพอกยอมทำอันตราย บาป
 น วิญญูจเร ก็จักมีแก่พวก ทำร้าย ทั้งหตาย นั้น
 มากเติมอเท่าแผ่นดิน จะมีได้พ้นจาก
 อบายเตย

อิติ พนรดีมานิตตักถา อุตตะา เรื่องนีกถาวด้วยอานิสตังดี กวรผูก
 ดีมา

เตม อุตตะ ปาตติปคตคนเร ตค- เหตุคั้งนั้น พระ ไบราณวจารย์

ฤโณ ชมมการกั กุกกุฏารามะ เจ้า จึงกล่าวคาถาว่า ชัมการก
 กายพนุชนั ปณจาเต อุกถสาฏกั ของสมเด็จพระคำสดาเจ้า ประดิษ
 จมมกชนุชฌจ โกถเต อรณิ จ ฐานอยู่ในเมืองปาดตีบุตรนคร กาย
 มิดิตายั นิวาสนั จ เวเทเห ปริสาณั พันธั อยู่ในกุกกุฏาราม ฝ้าอุทก
 วาดี สัจจวณจาบี อินทปฏเจ สาฏก อยู่ในเมืองปัญจาตริฐ ฝ้า
 ปติฏจिता อปาหนา กุญจิกณเจจ คัมมชันธั อยู่ในโกถตริฐ อรณิ
 ฤวิกายณจ สัพพะโส อุตริพรหม- ไม้ดีไฟ อยู่ในเมืองมิดิตานคร ฝ้า
 ณคามะ รตนมยการิเต ปจจฏจรณั นิวาสนเตปริสาณ อยู่ในเมืองวิ-
 มกุกเย ภททियรฐเจ จัวร ดังกาที่เป เทหริฐ วาดีสัจจว ปติษฐานอยู่ใน
 ปตคณจาบี กุรฐเจ นิดีทัน อินทปัตตนคร พระอุปาหนกุญจิก
 ฤวิก รวมอยู่ในบ้านอุตริพรหมณ
 คามบ้านข้างแก้ว บัจจฏจรณ อยู่ใน
 ในมกุกเจตย์ จัวร อยู่ในภททियริฐ
 บาตร อยู่ในดังกา ฝ้านิดีทัน อยู่ใน
 ในกุรริฐ

คา สัพพา ตตตชาคุโย ปริกษา- พระชาคูทั้งหลาย๘ องค์ แดพระ
 รมจ สัพพะโส ปุชิตา นรเทเวหิ บริหารทั้งปวง เป็นที่อันมนุษย์เด
 อหิ อนุทามิ ชาคุโย อากาเต เทพดาทั้งหลายบูชาแล้ว ข้าพเจ้า
 ชาคุโยเจจ ยาว มนุสเสหิ ปุชิตา ขอถวายอภิวันท์พระชาคูทั้งหลายที่
 ปุชิตานรเทเวหิ อหิ อนุทามิ ชาคุโย ประดิษฐานอยู่ในมนุษย์คตอดในอา

ภาคคีต ที่เทวดาแถมมนุษย์บูชาแล้ว
ข้าพเจ้าขอถวายอภิวัตน์พระ ชาติทั้ง
หลายด้วย

ภูมิย์ อนุตถิกเข จ รุกชคเค พระชาติทั้งหลายอยู่ในพื้นดิน กัด
ปพฺพุตส์ จ ปาตเต สัตตโตเกน ในอากาศ กัด ในยอดไม้ กัด ใน
บุษิตา วนทามิ ชาติโย นาคโลก ภูเขากัด ในบาดาล กัด ที่สัตว์โลก
จ ลงกาย ชมพฺพเป สรรตเย มุชาแล้ว ข้าพเจ้าขอถวายอภิวัตน์
พรหมโลก จ ยา ชาติโย ตาบี พระชาติทั้งหลายเหล่านี้ด้วย พระ
วนทามิ ชาติโยติ ชาติทั้งหลายเหล่านี้โดยใน นาคโลก
กัด อยู่ในตั้งกาทวีกัด อยู่ในชม
พทวีกัด อยู่ในสุราโดยกัด อยู่ใน
ในพรหมโลก กัด ข้าพเจ้าขอถวาย
อภิวัตน์ พระ ชาติทั้งหลายเหล่านี้
ด้วย

เขตถาย วิภาวณา จภกตติอุป- ความปรากฏมี คือความบังเกิด
ปตฺติยา โทว สัมปตฺติโย ถภนติ ชนแห่งพระยาจักรพรรดินี้ เป็นเหตุ
พฺพชานํ เจตีย์ สุตฺตา เทว สม- จะให้ได้สมบัติ ๒ ประการ การ
ปตฺติโย ถภนติ พฺพชานํ เจตีย์ ประคิษฐาน พระเจดีย์ของ สมเด็จ
ปฺเชตฺวา คิสิโสมี สัมปตฺติโย ถภน- พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ก็เป็นเหตุจะ
คฺติ ของโคตมรทุกกถาณนาย วุคฺคิ ให้ได้สมบัติทั้ง ๒ ประการ การบุญ

ซาพระเจดีย์ของสมเด็จพระพุทธเจ้า
ทั้งหลายก็เป็นเหตุจะให้ได้สมบัติ ๓
ประการ คำอันนี้ พระอัญญาฤๅกา-
จารย์พรรณนาไว้ใน อังโคตตฤๅกกา-
วณณนาแต่

ตีวิธี หิ พุทธเจดีย์ บริโภคเจดีย์ แท้จริง พระเจดีย์ของสมเด็จพระ
ธาตุเจดีย์ ชนมมเจดีย์นติ คตถ พระพุทธองค์เจ้ามี ๓ ประการ คือ
ภควโต ปริภุคคูปกรณ์ นิตหิตฺวา บริโภคเจดีย์ ๓ พระธาตุเจดีย์ ๓
กตํ บริโภคเจดีย์ นาม ธาตุโย พระธรรมเจดีย์ ๓ ในพระเจดีย์ ๓
นิตหิตฺวา กตํ ธาตุเจดีย์ นาม ประการนั้น เครื่องอุปกรณ์ที่สมเด็จพระ
ปติจฺจตมฺปปาตติชิตฺตโปฏฺฐกํ นิต- เต็จ พระ ผู้ทรงพระภาคเจ้าทรง ศรี-
หิตฺวา กตํ ชนมมเจดีย์ นาม โภคใช้ด้อยแล้ว ชนทั้งหลายกระ
ทำบรรจุไว้ ก็เรียกว่าบริโภคเจดีย์ ๓
พระบรมธาตุที่บุคคลกระทำบรรจุไว้
ก็เรียกพระธาตุเจดีย์ ๓ หนังสือที่
จารึกปฏิจจตมฺปบาท (เป็นต้น)
บุคคลกระทำบรรจุไว้ก็เรียกว่า พระ
ธรรมเจดีย์ ๓

ตำรวริกํ บริโภคิกํ อุตฺเทถิกนติ อนึ่งพระเจดีย์ต่างประเภทออกไป
เขวปี เจดีย์ ติปฺปะเภทํ โหติ อีก ๓ คือ พระตำรวริกเจดีย์ พระ

บริโภคเจดีย์ พระอุทเทสิกเจดีย์

อัย บเกโท ปติมารูปกัศดาบี ประเภท ของ พระ ปติ มารู ปกนั
อุทเทสิคเจติเยเนว ดังคหิตุคตา ควรสัง เคะระห้เข้าในอุทเทสิคเจดีย์
สุฏฐุคตวั ยชชัตติ วินยฎีกายั อุกคั สัมควรอย่างยั้ง เรื่องนัถ่าวไว้
ในฎีกาฉินัย

เจติยจาริกาย สัมปโยชนภาวั สัมเด็จผู้ทรงพระภาคเจ้าทรงดำ-
ทล่เด่นโค ภควา มหาปริณิพพาน- แดงความเป็นประโยชนชอบ ด้วย
สุคต เออมาห การเที่ยวไปไหว้พระเจดีย์ ก็ได้
ครวัได้ในพระ มหา ปริณิพพาน สุคต
อย่างนี้ ว่า

เย เกจิ อานนท เจติยจาริกั คกรดำแดงอานนท ชนทงหตาย
อาหิณฑุคตา ปสนนจิตตา กาดั เหต่าโค เทียวไปสุ้เจดีย์จาริกมี
กริสุสันติ สัพเพ เค กายสุธั เปทว จิตรเด็อมได้ หากจักทำกาดใช้
ปริ มรณา สุคคั สคคโคถกั ชนทงปวงจำพวงนณ ครนแตกกาย
อุปฺปชชิสันคคั ทำตายนชนั กัจักบังเกิดในสุคคโคถก
สวรคคเปเนเบองหน้าเต

คคถั เจติยจาริกั อาหิณฑุคตาคิ อธิบายในค่าว่า เจติยจาริกั ชา-
เย คาว คคถ เจติยงคณั สัมมช- หิณฑุคตา นี้ ถ่าวว่า ชนเหต่า
ชนา อาธนาหิ โชรนุคตา โพธิมหิ ไคได้กวดตานพระเจดีย์ แดตั้งถ
อุทกั อาดิณฺญา อาหิณฑุคติ วิจ- แตรคหน้าตงที่ตนโพธิในที่นั กัช้อว่า

รณตี

เศษฐ์ อดุคคัพพะเมจ นคฺฉิ อตุฏฺหวิหาเร
เจติยํ วนฺทีสุตํมาตี นิกฺขมิตฺตควา
ปถนฺนจิตฺตา อนฺตรว กาลํ กโรน-
คาบี อนฺนตราเยน ลคฺเค ปติฏฺฐ-
หิตฺถนคฺคิตฺติ อยมคฺคถ อฏฺฐจกฺกา

คฺคินิ โข ปน ภคฺวา ปทเจติยานิ
ดงฺกาทเป ชมฺพุทฺเป โยนกรฏฺฐเ
เทติ

คคฺถ โพิชิตอ อฏฺฐเม อดุเด
กตฺถยานิยํ มณฺเฑอชฺชิกนาคฺราเชน นิ-
มฺนคฺติโต ภคฺวา ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺสคฺเทหิ
ปฺริวคฺคตา ดงฺกาทเปมาคฺมม กตฺถยา-
ณเจติยฏฺฐาเน กคฺเต รตนมณฺฑป
นิสฺสินโน ภคฺคตภิกฺขุจํ ภคฺวา สุมฺนฏฺฐ
ปทํ ทสฺสคฺคฺวา อคฺคคฺมาตฺคฺติ

อาหิณฑนฺติ วิจรนฺติ คฺคิอเทยฺวไปใหว

คํจะพฺงกถาดแทในสฺตรทงฺหฺตฺถาย
นมนิไดม มีคแตคํอรรคถากถาด
ไวคฺงนึ ว่า ชนทงฺหฺตฺถายคฺคิตฺตา เรา
ทงฺหฺตฺถายจกฺกถาย อภิวณฺทพระเจติย
ในวิหารนินฺนแตจแตออกคินไป กํ
ดงฺมจฺจคฺคเรอมีไคแม่ไคจะทํากถณ
ระหวางทางไซ กจกคไคประคิษฐาน
ในสฺตรวคคไคโดยหาอนฺตรายมิคไคแท

สฺมคฺคเจพระคําดคาประทานบทเจ-
คฺคิย คคิอรอยพระบาทไวค ๓ แทง คคิ
ในเกาะตงฺกกา ๑ ในชมพุกวป ๑
ในโยนกรฐ ๑

ในเรื่องเจติยทงฺหฺตฺถายนินฺน คคฺงค
ปจฺมโพธิกาถมาในพรฺรษาทค ๘ สฺม
คคฺเจพระสุมฺพระภาคเจไค ใครับนิ-
มฺนคฺค พระยามณฺเฑอชฺชิกนาคฺราษเจไค
ดํานกกถฺถยานินฺนทแตจ พระพุทฺธของค
ม หนุม ภิกฺขุ สงฆ ๕๐๐ เปน บวิวาร
สคคคจมาคถึงเกาะตงฺกกา คคไคทงฺงประ

ทบในวัดนมนทป ที่พระยา อักขิก-
นาคราช ตกแต่งถวาย ไว้ในสถานที
กัถยานเจดีย์ ครั้นด้วยแต่จกได้
ได้ตั้งไปทรงเหยียบบรอย พระบาท ไว้
ณที่เขาส่มนกุฏ

อิที่ วินยอฏฐกถาย ๑๑๓ เรื่อง นกต่างไว้ในอรรถกถาพระ
วินย

ฉาณิเชหิ กาวิตัง จนทมนทตมาถัง สัมเด็จพระผู้ทรงพระภาคเจ้า ได้
ปกคหิตัง ปุณณตเถเรน นิมนตโค รับนิมนตพระปุณเถร เพื่อให้ทรง
ภควา สุปารกปฏฐัน คนตควา ส่า- รับโรงจันทมนทตที่พานิช ทั้งหลาย
๑๑๓ ปจจนา คจจณโต นิมนทา สร่างถวาย พระพุทธองค์ได้ตั้ง
นาคราเชน ปุชฌิยาจโค นิมนทา ไปถึงท่าสุปารกปฏฐนะ ภายหลังได้
นทติเร ปทเจตีย์ ทถเสตี ตัง วิจัสสั ได้ตั้งไปเมืองสาวัตถี พระยานิม
อาคตาสัง บิถิยติ คตาสัง วิจวิยติ ทานาคราช ทูลขอบรอยพระบาทเพื่อ
คตาสัง บิถิยติ คตาสัง วิจวิยติ มหา- จะไว้บูชา พระองค์ทรงแต่งตั้งปท
สตการปปรคตัง อโหสิ จะไว้บูชา พระองค์ทรงแต่งตั้งปท
เจตีย์ไว้ ณริมฝั่งแม่น้ำ นิมิตทานที
ปทเจตีย์ทนมมทานทนน ครนตกคตณ
ชัตมากกตบไป ครนตกคตณหาย
ไปแต่จกเปิดออก ครนคตณชัตมาก
กตบเสย ครนคตณมาแต่จกเปิดออก

พระราชาเจ้าทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอ
ถวายอภิวัตน์โดยอาการทั้งปวง

คานี เจตียจ่านานี สปรุริเสหิ เจตียฐานทั้งหลายเหล่านั้น ให้ตั้ง
อภิวัตน์กิตพพานี ประมุขทั้งหลาย ฟังถวาย อภิวัตน์กิต
คิวัช พุทธสาสน์ ปรียคิตสาสน์ พระพุทธสาสนามิ ๓ ประการคือ
ปฏิบัติสาสน์ ปฏิเวธสาสน์นภชาติ พระปรียคิตสาสนา ๓ พระปฏิบัติ
เศลล์ ปรียคิตสาสน์ ทวินัน มุตต์ สาสนา ๓ พระปฏิบัติเวธสาสนา ๓
ภวติ ปรียคิต ยาว จิตา คาว ต้าพระพุทธสาสนาทัง ๓ นั้น พระ
พุทธสาสน์เน สัพพ จิต์ เอวั โหติ ปรียคิตสาสนา เป็นมุตตราภของปฏิบัติ
ปฏิบัติสาสนา แต่ปฏิบัติเวธสาสนาทัง ๒
นั้น พระปรียคิตสาสนายังดำรงอยู่
ได้ครบใบ พระปฏิบัติสาสนาแต่
ปฏิบัติเวธสาสนาทังปวง ก็ได้ชื่อว่ายัง
ดำรงอยู่ในพระพุทธสาสนาครบนั้น
ด้วยประการดังนี้

เตน วุคคิ์ ต้ารังคเห อิมถ์ส เหตุดังนี้ พระคณัฐรจนาจารย์
ปณจวิธถ์ส อนุทธธานถ์ส ปรี- จึงกล่าวไว้ในคัมภีร์พระ ต้ารังคเห
ยคิตอนุทธธานเมว มุตต์ ปรียคิตยา ว่า ปรียคิตอนุทธธาน ย่อมเป็นมุต
หิ อุนุทธหิตาย ปฏิบัติอนุทธราชติ เดิมของอนุทธธาน ๕ อย่างนี้ เมื่อ
ปรียคิตยา จิตาย คิวจติ พระปรียคิตอนุทธธานแล้ว พระปฏิบัติ

๕๔๖ บตกอนครธาณ เมื่อพระปวิศยง
ดำรงอยู่ พระปฏิบัติดำเนินากย์ยอม
ประคิษฐานอยู่นเอง

๕๔๗ เคนว อิมลัม ที่เป จณทาท- เหตุนี้ เมื่อมหาภัยได้เกิดขึ้นแก่
คิถัมมหาภเย สกโก เทวราชา จันทาทคิถัมราชในทวิปนี ท้าว
มหาอุตุมบ มาเปศวา ภิกษุนี้ สักกเทวราชได้เนรมิตรแพใหญ่ให้
อาโรจาเปดี มหนต์ ภัย ภวิถัมคิ ภิกษุทั้งหลายขึ้นแล้ว ครดับบอกว่า
น สมนมา เทโว วถัมคิ ภิกษุ ภัยใหญ่จักมี ฝนจักไม่ตกดีเคย
ปะจเยหิ กิถมนตา ปวิศคิ ถณ- ภิกษุทั้งหลาย เมื่อถูกดำมาคด้วย
จ่าเรตุ น สกขิถัมคิ ปวิศวิ จตุบัจจ จักไม่ดำมารถทรงพระ
คนศวา อยเยหิ ชวิคิ รกขิคิ ปวิศวิได้ ขอพระผู้เป็นเจ้าของ
อฏฐคิ ภัยจง ช้าม ฟาก ไปรักษาชีวิต
ตามควรจงชนแพใหญ่ไปเกิด

๕๔๘ อิม มหาอุตุมบ อารุยห คจณถ เมื่อพระผู้เป็นเจ้าของเหล่าใดลงในแพ
เขตต์ เขตถ นิสขชิตาน นปโปหิตี นี้ไม่พอแล้ว ก็ให้พระผู้เป็นเจ้าของ
เค กฏจชนเรหิ อวิ ชเปศวา เหลืออยู่นั้น เอาอกเกาะท่อนไม้ไป
คจณนคุ ถพเพถ ภัย น ภวิถัมคิ เกิด ภัยจึงจักไม่มีแก่พระผู้เป็นเจ้าของ
ทงปวง

๕๕๕ ๕๕ ครวงน ภิกษุ ๖๐ รูปได้ไปถึงฝั่ง
๕๕๖ ทเดถั่วทำกติกาดัญญากันว่า กิจ

นคฺฉิ มยฺ อีเชว สฺตฺวา เตปฺปิฏกํ ที่เราจะไปไม่มีแล้ว เราทั้งหลาย
 รกฺขิตฺตํสามาคิ จงพากันหยุดรักษา พระไตรปิฎกไว้
 ๘๘ ๘๘
 ทรมณฺงตถนเกิด

ศฺโค จ นินฺนคฺเตศฺวา ทถฺชิตฺตมฺลย- เมื่อให้สัญญาแก่กันแล้ว ค่อนแก่ได้
 ๘๙ ๘๙
 ๙๐ ๙๐
 ๙๑ ๙๑
 ๙๒ ๙๒
 ๙๓ ๙๓
 ๙๔ ๙๔
 ๙๕ ๙๕
 ๙๖ ๙๖
 ๙๗ ๙๗
 ๙๘ ๙๘
 ๙๙ ๙๙

กาเย วหนฺเต นิตฺติคฺคฺวา สฺชฌมายิ ได้ อุด้าให้ ทรง กาย นิ่ง ตั้ง วิชา
 กโรนฺติ พาดฺตุํ อุตฺตํสาเปศฺวา สฺตฺตานิ มนฺตรํ ได้ กวดทรา ยด้อมเข้า ทำ
 เอกกฺขจําเน กศฺวา ปริยคฺคิ สฺมม- เป็น หมอนหนุน ร่วมคิดกัน พิจารณา
 สฺนฺติ อิมินา นินฺยาเมน ทฺวาทสฺสํวจ- พระปริยัติธรรม ทำการเด่าทอง
 นฺวานิ สํวฺจสกํ เตปฺปิฏกํ ปรีปนฺณํ ทรง จําพระ ไตรปิฎก ทั้งพระอรธ-
 กศฺวา ๙๖ ๙๖ ๙๗ ๙๗ ๙๘ ๙๘ ๙๙ ๙๙

ภเย อุปลนฺเต สฺตฺตสฺสคา ภิกฺขุ ครนฺเมื่อภยดังบแล้ว ภิกษุ ๗๐๐
 ๑๐๐ ๑๐๐
 ๑๐๑ ๑๐๑
 ๑๐๒ ๑๐๒
 ๑๐๓ ๑๐๓
 ๑๐๔ ๑๐๔
 ๑๐๕ ๑๐๕
 ๑๐๖ ๑๐๖
 ๑๐๗ ๑๐๗
 ๑๐๘ ๑๐๘
 ๑๐๙ ๑๐๙

เรียกกตตคาม

เถราน์ อาคตปวคฺคิ สฺคฺวา ภิกษุทั้งหลาย ๒๐ รูปนั้นเห็นดีอยู่
 อิมฺมํ โอนา สจฺจํ ภิกฺขุ เถเร ไม่ครบ ครั้นได้ทราบข่าวพระเถร
 ปลัดดีสำมาติ คนศฺวา เถเรหิ สฺทฺธึ เจ้าทงหลายมาแต่ด้วยด้วยความอยาก
 เตบฺบิฏฺกํ โดเชนฺดา เอกภฺรเมวึ เห็นพระเถรเจ้าทงหลาย ก็พากันไป
 อัดเมหนฺตํ น ปลัดดีดู ขำระ พระไตรปิฎก กับด้วยพระเถร
 เจ้าทงหลาย ก็มิได้พบปะอักษรแม่
 แต่ตัวหนึ่งซึ่งจะไม่เหมือนกันแต่ก็
 ห้ามมิได้

คตฺถิมิ จานเ เถราน์ กถา อุตฺปาติ ในที่นั้นมักถาบังเกิดขึ้นแก่พระเถร
 ปริยคตฺติ นุ โช สํสณฺตํ มุตฺตํ เจ้าทงหลายว่า “พระปริยัติธรรม
 อุตฺทาหุ ปฏิปคฺคตฺติ ปงฺตํกฺคตฺติเถรา หรือหนอ จักเป็นมุตพระดำดณา
 ปฏิปคฺคตฺติ มุตฺตนิ อหํสฺสุ หรือว่า พระปฏิบัติ ธรรมจักเป็น
 มุต” พระบงฺตํกฺคตฺติเถรทงหลาย ก็
 กถํวํวํพระปฏิบัติแต่เป็นมุต
 ฆมฺมกถิกา ปริยคตฺติ พระธรรมกถิกทงหลาย ก็ได้ว่า
 พระปริยัติแต่เป็นมุต

อถ เเน เถรา คุมฺหากบิ ทฺวินฺนํบิ ทนใดนั้น พระเถรเจ้าทงหลายนั้น
 วจนมคฺเตเนว น กโรม ชินภาสฺสิตํ ก็ถ่าวชนว่า ท่านทง ๒ ฝ่าย ก็
 สฺคฺคณฺตํ อาทฺรภาติ อหํสฺสุ ดักแต่ว่าพูดเปล่า เราทงหลายยัง
 ทำตามไม่ได้ ขอให้ท่านทงหลาย

จงนำพระสุตคัมภีร์ที่สมเด็จพระชินสีห์
เจ้าภาชีตแต่ัวมาเถิด

ศโศ ปงสุกุกติกเถรา สุกุคิ ครั้นนั้นพระบึงสุกุกติกเถร ก็กล่าว
อาหริตุ น ภาโรติ อิเม จ สุกุทท ว่า “ การที่จะให้นำพระสุตคัมภีร์
ภิกขุ สมุมาปฏิปคิต วิหเรยย ส้มเค็จ พระชินสีห์เจ้า มาดำแดง นั้น
อสุญโย ไตโก อรหนคเทหิ อสุลาคี หาเป็นภาระอันหนักไม่ แด้วกล่าว
ปฏิปคิต มุตกั มหาราช สุกุ อ่างพระสุครพุทธภาชีตว่า “ อิเมจ
ลาคัน ปฏิปคิตยั รรนคั คิฏจคิต สุกุทท ” เป็นอาทิว่า ตราสุกัทท
สุคคิ อาหริตุ ภิกษุทั้งหลายเถ้านี้ จักยังมีสัม-

มา ปฏิบัติอยู่ดีคังโลกจะไม่สูญจาก
พระอรหนคเจ้าทั้งหลายแท้ แดะเชิญ
พระสุครมาอีกว่า “ ตูกรมหาราช
พระ ปฏิบัติเป็นมุต พระ ลาคณาของ
สมเด็จพระศาสดาเจ้า เมื่อพระปฏิ-
บัตยยังทรงอยู่ พระลาคณาจ็ช็อว่ายัง
ดำรงอยู่”

ศโศ ชุมมกถิกา อคคโนจาทิ ทัณโคณัน ฝ่ายพระธรรมกถิกเถร
ชปนคถาย อิม สุกุคิ อาหริตุ เจ้า ได้นำพระสุครนมาเพื่อประกอบ
ยาว คิฏจุนติ สุกุคนคา วินโยจ วาทะชของคนให้มันคังว่า “ ยาวคิฏ-
ที่ปติ ดาว ทกชินติ อาโดกั สุริโย รุนติ สุกุคนคา ” เป็นอาทิว่า พระ

อพุทธศโค ยถา

สุดคันททงหลาย ยังดำรงอยู่คราบ
ใด พระวินัยยังสว่างอยู่คราบใด
ภิกษุทงหลาย ก็จะมีเห็นแสงสว่าง
อยู่คราบนั้น คด้ายกับพระอาทิตย์ได้
ชนมาแต่ในอากาศนั้น

สุดคนเตตุ ปมฏุเช วิณยมหิ จ
คโม ภวิสต์ติ โถกสต์ สรีโย
อฏจกโค ยถา

ครน เมื่อพากัน หอง สัม พระสูตร
เสียแล้ว พระวินัยก็จกมดมนทนต์
เหมือน กับพระ อาทิตย์ อัดคงคค ไป
แล้วณนั้น

สุดคนเต รกชิตะ ส่นเต ปฏิปคติ
โทติ รกชิตา ปฏิปคตีย จิโต ชีโร
โยคคกเขโม น ชัดคตติ

เมื่อพระสูตรทงหลาย ยังรักษา
ไว้ได้คมีอยู่ พระปฏิบัตก็ชื่อว่า
รักษายูมีอยู่ เมื่อนกปราชญ์ดำรง
อยู่ในปฏิบัตแล้ว ก็ไดชื่อว่าไม่กำ
จัดเสียจากพระนิพพานอันเกษมจาก
โยคแต่

อิมัมมี สุกเต อากเต ปงสุก
ติกคเถรา คุณหิ อเหตุ

ครนเมื่อพระธรรมกลักนำพระสูตร
ขึ้นมาแล้ว พระบงสุกติกเถรก็นั่งทนต์
ที่แต่

ขมมกติกเถรานเขว วจนัน ปร
โต อโหสิ ยถา ควตตตต วา ควต-

ถ้อยคำของพระธรรมกลักทงหลาย
ก็ได้ออกหน้าโดยแท้ แมโคนมที่

หัดดีดดี อว อมฺตเร ปวณฺเณปาดิกาย รักษาประเพณีในระหว่างโคทั้งหลาย
 เรนุยา อสูติ ธา ปวณฺเณ น ฆฎฺฐิกิ ๑๐๐ กัด ๑๐๐๐ กัด ไม่มีแก้ว ประ
 เอมเมว อารทฺทวิปัสสํกานํ ภิกฺขุณฺ เพณิก่ไม่ดับค่อได้นินฺได เมื่อภิกษุ
 สฺเตสุปปี สหฺสเสสุปปี วิชฺชมาเนสุ นันร้อยนับพัน ปรารภจะเรียนนิ
 ปริยตฺติยา อตฺติยา อริยมคฺคปฏฺ ๒๒ นามมีอยู่ตั้งเท่าใด แต่พระปริ
 เวโร นาม น โหติ ยัตติกรรมไม่มีเจ้าเรียน ความครัด

ขณฺ ๑ นิธิกุมภินยา ขานนคฺคทาย อักประการหนึ่ง อักขรทั้งหลาย
 ปาดานปฏฺเฐ อกฺขเรสุ อปนิพนฺเธสุ ที่จารึกไว้แล้ว ในหลัง คีตา เพื่อให้รู้
 ยาว อกฺขรา ๑ ขรฺนติ ตาว ชุมทฺรพฺยที่ฝั่ง อักขรทั้งหลายยัง
 นิธิกุมภินญฺจานํ นาม น โหติ ทรงอยู่ครบใด สถานที่ชุมฝั่งทฺรพฺย
 เอมเมว ปริยตฺติยา ธรรมานาย ก็ได้ ชื่อว่ายังไม่ดับหายอยู่ คราบนัน
 สาดนํ อนฺตรหิตํ นาม น โหตฺติคิ ฉนฺได พระปริยัตติกรรมเมื่อยังทรง
 อยู่ครบใด พระสาดนาก็ได้ชื่อว่า
 ยังไม่สูญไปคราบนันฉนฺน

อิติ ยถา วุตฺตนเยน ชาติสุ พระชาติอันตรธานแล้ว พระ
 อนฺตรหิตาสฺ สาดนํ อนฺตรหิตํ นาม สาดนาก็ชื่อว่าอันตรธานแล้ว พระ
 โหนฺติ ยาว ชาติเอน น อนฺตรชายติ ชาติยังไม่อันตรธานครบใด ความ
 ตาว อจฺฉริยํ โหติ อรรคฺจรรยก็ยังมีอยู่คราบนัน ฉนฺน
 ว่า ตาม นัยที่ อาจารย์ ได้กล่าวแล้ว

อย่าง^๕

เตนหา ไปราณา ปณจวิธึ เหตุ^๕นั้น พระไปราณาจวรยัเจ้าจิง
 อนุครธานี ปริยคตอนุครธานี ปฏิ- กล่าวไว้ว่า อนุครธานี ๕ อย่าง
 ปคตอนุครธานี ปฏิเวธอนุครธานี คือปริยคตอนุครธานี ๑ ปฏิบัติ
 ดิงคอนุครธานี ชาติอนุครธานี อนุครธานี ๑ ปฏิเวธอนุครธานี ๑

เขตฤ ปริยคตคต คตนิ บัญญัติ ในคํ่าว่าพระปริยคตคต^๕ คือพระ

ไตรบัญก

ปฏิบัติคต ปฏิปทา ในคํ่าว่าพระปฏิบัติ^๕ คือพระ

ปฏิบัติ

ปฏิเวธคต อธิคม ในคํ่าว่าพระปฏิเวธ^๕ คือพระ

อธิคม

ดิงคคต ดมณภาว ในคํ่าว่าดิงค^๕ คือดงภาวเปณดมณะ

ชาติคต สรรฐชาติ ในคํ่าว่าพระชาติ^๕ คือพระสรรฐ-

ชาติ

คตฤ ปฏิปฏิบัติ ๑ ปฏิเวธ ๑ ในอนุครธานีทั้ง ๕ นั้น พระปฏิบัติ^๕
 โทคตปี น โทคตปี บัดกคต พระปฏิเวธกคต มีบ้างไม่มี
 บ้าง

เอกธมมึ หิ กาด ปฏิเวธกา แท้จริงในกาดคราวหนึ่ง ภิกษุ
 ภิกษุ โทคตปี น เอกภิกษุ ปุณษชโนติ ทั้งหลายผู้ตรฐมรรคณดมีอยู่ ก็จจะ

องค์ดี ปด้าเวตวา ทสเสตพโพ ไม่มีผู้เหยียดคนผู้มีอิทธิไดว่าจะมีภิกษุ
โทธิ พลุชนแต่ตั้งองค์เดียวดังนึกว่าได้

อิมธัมมี ที่เป เอกวาเร ปุณฺณ- แท้จริงในทอว์ปนี้ คราวหนึ่งภิกษุ
โน ภิกษุ นาม นาโทธิ บณฺชนไม่มีเลย

ปฏิบัติปรุภา จ พหุ โหนติ ภิกษุผู้เต็มด้วยความปฏิบัติมีมาก
กทาจิ อปฺปา อิติ ปฏิบัติ จ บางครั้งน้อยบางครั้งด้วยเหตุนี้ พระ
ปฏิบัติโร จ โทธิปิ น โทธิปิ ปฏิบัติดี พระปฏิบัติดี จึงว่ามี
บ้างไม่มีบ้าง

ดำดณฺฐิจิตฺยา ปน ปริยคติปมาณี แท้จริงบัณฑิตได้ทราบพระไตร-
ปิฎกที่โต หิ เตปิฎกั สุตฺวา เทว บัณฑิตมีปริยคติเป็นเครื่องกำหนดก่อน
ชมเมมี ปุเรติ จึงจะยังธรรมต้องประการ คือปฏิบัติ
บัตติแต่ปฏิบัติให้บริบูรณ์ได้

ยถา อมหากั โพธิสฺสโต อา- (เหมือนดัง) พระโพธิสัตว์เจ้า
พารสฺส สันติเก ปญฺจาภิญฺญา ของเราทั้งหลาย เมื่อครั้งอยู่สำนัก
สคฺต จ สฺมาปคฺติโย นิพฺพคฺเคตฺตวา อพารคาบศ ได้ทำอภิญา ๕ แด
แนวสณฺณานาสณฺณายคนฺธสฺส ปริ- สฺมาบคฺที่ ๖ ให้เกิดแล้ว คุรณถาม
กมฺมํ ปุจฺฉิ โส น ชานามิตฺติ อาห ถึงบริกรรม แนวสณฺณานาสณฺญา
คโค อุตฺกสฺส สันติกั คนฺตวา ยคนะ “เรอบอกว่า ข้าพเจ้าไม่รู้”
อริคฺตวิเสสํ สันนฺเทตฺตวา แนวส- ดำคับนัน พระองค์จึงเสด็จไป สำนัก
ณานาสณฺณายคนฺธสฺส ปริกมฺมํ ปุจฺฉิ อุตฺกคาบศ ได้ตั้งหนากันถึงอริคค

โศ อัจฉริย ตัดต วจนตมณฑกรเมว ธรรมที่ศรีรัฐแล้ว แต่ได้ถามถึง
 มหาศโต คํ ติมุปาเทติ เอวเมว บริกรรม เหน็ดัญญาหน้าัญญาชนะ
 ตปญญา ภิภุช ปริยคํตี สุตวา อุกตาศกับบอกได้ พระมหาศค
 เทวบี ปุเรติ เจ้าก็ได้บรรลุเหน็ดัญญา หน้าัญญา

ชนะ ในลำดับคำพูดกันนั้นแต่ฉนั้น
 ติ ภิภุชผู้กอบด้วยปัญญาได้ฟัง
 พระปริยคํแล้ว ก็ให้กรรม ๒ ประ-
 การ คือปฏิบัติแต่ปฏิบัติเต็มได้

ตตมา ปริยคตียา จิตาย ตํถัน เพราะเหตุนี้ เมื่อพระปริยคํยัง
 จิตํ โหติ ดำรงอยู่แล้ว พระตํถนาก็ได้ดำรง
 อยู่เหมือนกันฉนั้นแต่

ตํ ปรีหายมานา เอวํ ปรีหายติ พระปริยคํธรรมนั้น เมื่อจะเสื่อม
 คจฉนเต กวาเต กติยคุคราชาโน ย่อมเสื่อมไปดังนี้ คือเมื่อกาลล่วง
 อรมมิกา โหนติ เสดํ อรมมิเกตุ ไป จะมีกติยคุคราษผู้ธรรมทั้ง
 ราชามาจจากโย อรมมิกา โหนติ หตายเกิดขึ้น เมื่อพระราชาเป็น
 อกรรมแล้ว ประชาชนมีอำนาจ
 เป็นตน ก็พลอยเป็นอกรรมเหมือน
 กัน

ตโต ปฏุจาย รฏุชชนปทวา- จำเดิมแต่่นั้นมา ก็เป็นอกรรม
 ติโนติ เอเตลํ อรมมิกตายน น คตอดทัว่แว่นแคว้นชนบท ทั้งหลาย

เทโว สมนวาสุตติ เพราะความที่ชนทั้งหลายเป็นอธรรม
 แล้ว ฝนก็ไม่ตกให้โดยชอบธรรม
 ตโต สัสตานิ น สมนุชฺชนติ ดำค้ำนั้นเขากด้าทั้งหลายก็ไม่งาม
 เสด็จ อัสมนุชฺชนเสด็จ ปุจฺเจยทา- เมื่อเขากด้าไม่ไผ่ด้วยแล้ว ทายก
 ยกา ภิกขุสัมมัสส ปุจฺเจยทาตุ น ผู้ให้ปัจจัยทั้งหลาย ก็ไม่สามารรถ
 สกโกนฺติ จะถวายปัจจัยแก่ภิกษุสงฆ์
 ภิกขุ ปุจฺเจยหิ กิตฺตมนฺตา อน- ภิกษุทั้งหลายดำค้ำอยู่ ด้วยปัจจัย
 เตวาลิกเก คเหตุ น สกโกนฺติ ทั้งหลาย ก็ไม่สามารรถลงเพราะที่
 อันเตวาลิกทั้งหลาย
 คจฺจนฺเต กาทะ ปริยตฺติ ปริหายติ ครั้นเมื่อกล่าวดำเนินไป พระปริ-
 อตถวเถน ชาเวตุ น สกโกนฺติ ยัคเค์เดิม ภิกษุทั้งหลายก็ไม่อาจ
 ปาดวเถน ชาเวติ ทรงไว้ซึ่งอรรถได้ จะทรงไว้ได้แต่
 บาดเท่านั้น
 ตโต กาทะ คจฺจนฺเต ปาดบิ จำเดิมแต่นั้น ครั้นกล่าวดำเนินไป
 สกตํ ชาเวตุ น สกโกนฺติ อีก ภิกษุทั้งหลายก็ไม่อาจทรง
 บาดทั้งต้นได้
 ปจฺมํ อภิธรรมบิฏฺเฐกํ ปริหายติ พระอภิธรรมบิฏฺเฐก จะเดิมก่อน
 ปริหายมานํ มตถกโต ปฏฺฐาย เมอจะเลื่อมนั้น ย่อมเลื่อมข้างสุด
 ปจฺมํ หิ สมนุชฺชนทาปฏฺฐานปกรณํ ท้ายมาหาข้างต้น คือพระคัมภีร์
 ปริหายติ บิฏฺฐานปกรณจะเลื่อมก่อน

ศัคน์มี ปรีหิรียมาเน ยมกถา- ครั้นเมื่อ พระมหาปฏิฐานได้ม
 วจตุลุปุคคตปณณคตติชาตุกถาวิงโค- แด้ว พระยมก พระกถาวัคคฺ พระ
 ฆมมตังคินันตี ศัคน์มี อนุตริเท- บุคคตบญญิตฺ พระชาตุกถา พระ
 อิตเวธฺ ทุวีสฺ ภิฏเกธฺ จิเทธฺบี- วิภังคฺ พระธรรมตังคินันทีได้มตาม
 ธาดัน จิตเมว โหติ- ดำคฺบไป ครั้นเมื่อพระอภิธรรมมีฎ
 ได้มแล้ว พระมีฎทง ๒ ที่ให้ธ
 อยแต่ดำรงอยู่ พระธาดันาก็ยังดำรง
 อยเท

เศธฺ ฐศคฺนตบิฏเกธฺ อนุตริธา- บรรดาบิฏทงหลายนั้น ครั้นเมื่อ
 ยมาเนธฺ ปจฺมี อังคฺคตฺรนิกาโย- พระ ฐศคฺนตบิฏทงจะ อัน ทรธาน ไป
 เอกาทสฺโต ปฏฺจาย ยาว เอกกา- พระอังคฺคตฺรนิกาโย (จะได้อมก่อน)
 อนุตริธาโย- จำเดิมแต่พระเอกาทสฺ ทรธาบเท่า
 พระเอก ก็อันทรธานไป

ตทนนฺตรํ ฐยฺคฺคตฺรนิกาโย จฤก- ดำคฺบนั้นพระฐยฺคฺคตฺรนิกาโย จำเดิม
 เปยยาธโต ปฏฺจาย ยาว โชฆตฺรณา- แต่ พระจักกเปยยาธตฺตรธาบเท่า
 นาม อนุตริธาโย- พระโอฆตฺรณตฺตร ก็อันทรธานไป

ตทนนฺตรํ มชฺฌิมนิกาโย อินฺทฺริย- ดำคฺบนั้นพระมชฺฌิมนิกาโย จำเดิม
 ฐศคฺคตฺรโต ปฏฺจาย ยาว มฺถปฺริยา- แต่อินฺทฺริยตฺตรธาบเท่าถึง มฺถปฺริ-
 ยาว อนุตริธาโย- ยายตฺตร ก็ได้อมตามกันไป

ตทนนฺตรํ ทัชฌนิกาโย ทสฺสฺตฺรโต- ดำคฺบนั้น พระทัชฌนิกาโย จำเดิม

ชาวเรณู

ได้พิจารณาไม่ เห็น ฤทธิ
หงหลาย ย่อมทรงไว้ ซึ่งขาดกอย่าง
เดี่ยวเท่านั้น

คจณเด กาด ชาตกมบี ชาวเร
น สกโกนุคิ

กรณเมื่อคราวกาดดำเนินไป ไม่
อาจทรงจำขาดไว้ได้

อก เนต์ ปจุม เวลล์นครชาตก
ปรีหยาติ คโค

ในลำดับขาดหงหลาย พระมหา
เวลล์นครชาตกก็เด้อมก่อน

ปติโตมกเมน ปุณณชาตก
มหานวาทกตล์ปนิปริโยสำเน อป-

จำเดิมแต่นปณณชาตก แด
มหานวาทกตล์ปชาตกเป็นที่สุดเพียง

ปณณชาตกมบี ปรีหยาติ วินย-
ปฏิกเมว ชาวเรณู

อปณณชาตกก็เด้อมต้นโดยลำดับ
ทอยกันไป ฤทธิหงหลายยังคงทรง

คจณเด กาด คมบี มคฤคโค
ปฏุชาย ปรีหยาติ

ครันเมื่อกาดดำเนินไป พระวินัย
ปฏิกก็เด้อมตงแต่เบองปตายเข้ามา

ปจุม หิ ปรีวาโร ปรีหยาติ คโค
ชนกโก ฤทธิชุน วิภงโค มหาวิ-

แท้จริงคัมภีร์พระปรีวารจะเด้อม
ก่อน ถัดนั้นไปคัมภีร์พระชนกวินัย

ภงโคติ อนุกเมน อุปลถชน
ชกม ม ชาวเรณู

พระภิกชุนวิภังค พระมหาวิภังค
ก็เด้อมเป็นลำดับกันไป ฤทธิหง

หลายคง ทรงไว้ ได้แต่พระอุโบสถ

ชนกรรมทงหตาย

คจณนเต กาท คมบี มคตโกโต
 ปฏจาย ปริหายติ
 ตทาบปี ปริยคฺติ อนฺตรหิตา จ
 โหติ ยาว ปน มนุสฺสเดสฺส จตฺตป-
 ทิกคทาปี วตคฺติ คาว ปริยคฺติ
 อนฺตรหิตา น โหติ
 ยทา สทฺโร ปสฺนโน ราชา
 หตฺถิกชนเชสฺส สฺวณฺณจโกตคฺมบี
 สหสฺสํ อวิกิ สฺวาเปตฺวา พุทฺเธหิ
 กถิตํ จตฺตปทิกคทา สานนฺตา อิมิ
 สหสฺสํ คณฺหนคฺติ

ครนเมือกาทคําเนินไป พระวินัย
 บัญกน กิ่งที่สดความเดื่อมด้น
 ครงนน ก็เป็นอัน พระปริยคฺติได้ อัน
 ทรชานแต่ เพียงคาถา ๔ บาทยังเป็น
 ไปอยู่ในหม่อมมนุษย์ทงหตายเพียงใด
 พระปริยคฺติก็ยังไม่อันทรชานเพียงน
 ครงได้มีพระราชทรงพระศรัทธา
 เดื่อมได้ ได้ถงอันเต็มไปคด้วยทพย
 พันคําดัง บรรจฺจสุวรรณจิงโกตคํ
 ไว้เห็นออกอชาง ให้ราชบุรุษคํกถอง
 ร้องประกาศชางพระนควรว่า "ชน
 ทงหตายเหตฺวาโคตรคทา ๔ บาทท
 พระ พุทฺธเจ้ครัด แดวชน ทงหตาย
 เหตฺวานนจมารบเอาทพย พันคําดัง
 นไปเถิต"

นคเว เภริณจาราเปตฺวา คณฺหํ
 อตฺถิกฺวา เอว ยาว คคฺยิ จารา-
 เปตฺวา คณฺหํ อตฺถิกฺวา ราช-
 ปุริสว สหสฺสํอวิกิ ปุน ราชกฺุติ

เมื่อไม่ ได้ผู้รับแเดวให้เพียงบ่าว
 ร้องไปตราบเท้ถัง ๓ ครั้ง ก็ยังไม่
 ได้คควผู้รับทพย ราชบุรุษกํนำถง
 ทพยพันคําดังกถบเขาไปสู่พระราช

ศโต ปฏุจาย ชุททานุชุตทานิ จำเดิมแต่นั้น ก็พากันย้ายดีกขา-
มทุกนคติ บทน้อยใหญ่ทั้งหลาย

คจฺจนฺเต คจฺจนฺเต กาทะ ปาจิตฺติ- ครั้นกาดำเนิรไป ๆ ก็พากันต้อง
คิยฺกุตฺตจฺจนฺนิ อปาชฺชนคติ ศโต อามัค ปาจิตคิยฺ แด อามัค กุตฺตจฺจย
ครุทฺทาปตฺติ ปาวาชิกา มตฺตเมว ค่อนนไปก็คง ดำรงไว้แต่เพียงครุท-
คิยฺจฺติ บัดแต่ปาวาชิกเท่านั้น

จตุตฺตาริ ปาวาชิกานิ รัตนํ ครั้นเมื่อ จำนวน ร้อย แด พัน แห่ง
ภิกฺขุณฺโถ สํเคปี สํหฺตฺเตปี ชรมาเนปี ภิกฺขุทงฺหลาย ที่รักษาอยู่แต่ปาวา-
ปฏิบัติ อนุตฺตริกา นาม โหติ ชิก & ก็ได้ชื่อว่าพระปฏิบัติอันตรธาน
แล้ว

ปจฺฉิมกถํสํ ภิกฺขุโน สํตฺถเทเน ความปฏิบัติของภิกษุผู้เกิดในภาย
วา ชีวิตฺตกฺขเยเน วา อนุตฺตริกา หดงย้อมอันตรธานไป เพราะทำ
นาม โหติ อทํ ปฏิบัติอันตรธาน ภายสัดเสียดัด เพราะตั้งชีวิตไปก็
นาม ด้ อันนี้เรียกว่าปฏิบัติอันตรธาน
แล้ว

อชฺชิตโม จิตฺตารโ มคฺคา จตุตฺตาริ พระอชฺชิตม ก็อมรรค & ผล &
มถานิ จตฺตฺโส ปฏฺฐิตมฺภิทา คิตฺตฺโส พระปฏิธมฺภิทา & พระวิชชา ๓
วิชชา ๑ ๓ อภิญญาติ โส ป- พระอภิญญา ๖ พระอชฺชิตมนี้เมื่อ
ริทายมาโน ปฏฺฐิตมฺภิทโค ปฏุจาย จะเด้อมกัเด้อมคังแต่พระปฏิธมฺภิทา
ปริทายติ คธฺมึ จ นานคฺคํ พุ- ไป ความเป็นต่าง ๆ หลายอย่าง

วิษตุํ ปุโรโต ทตฺตยิตฺตํม หตฺยปรกการในพระอริคมณฺ ฐา-
พเจ้าจักดำแดงข้างหน้าต่อไป

ปจฺฉิมกตฺตํ ภิกฺขุสฺสํ ฐิตฺตกฺขเย ครนฺเมื่อภิกษุเป็นปัจฉิมชนต้นข-
อริคม โอนฺทรหิต นาม โหติ วิตฺเตว พระอริคมก็ชื่อว่าอนฺทร-
ชานเตว

อิทํ ปฏฺิเวรอนฺทรชานํ นาม เรื่องนี้ว่าด้วย พระปฏิเวรอนฺทร-
ชานเต

ติงคฺอนฺทรชานํ คจฺฉนฺเต กาทเ ฉายติงคอนฺทรชานนฺ ครนฺเมื่อ
จิวรคณฺ ปตฺตคณฺ ตมฺมิณฺชปตฺ- กาดคำเนวไป การนุ่งสังฆทรวงจิวร
รณฺ อาทิตฺตวิโตกิตํ น ปาตํทิกิ แต่ถือบาตร ทั้งมารยาตวคฺุแซนเต
โหติ นิคณฺฐตฺมณฺคคฺุถิโย วิย แห่ยคออก ทั้งคาดกตบักตอกไป
อถาพฺุคตํ ภิกฺขุ ปตฺตํ อคฺุคพา- ไม่น่าเดอมได้ หิวบาตรไว้ ในปตฺาย
หยาฯ สเปตฺวา อาทาย วิจฺรณฺติ แชน เทียวไป เหม้อม อย่างนิคฺรณ-
ตฺมณฺคคฺุถิยทิวบาตรนาเตวเทียวไป
นพน

เขตฺตาวตฺตา ติงคฺอนฺทรหิตเมว ด้วย กิริยา มี ประมาณเท่านี้ยังไม่
น โหติ ชื่อว่าติงคอนฺทรชานกณฺ

คจฺฉนฺเต ปน กาทเ อคฺุคพาหิต คอเมื่อกาดคำเนวไป ได้ปลง
โธตาเรตฺวา หตฺถนฺ วา กตฺติยา บาตรเสียจากปตฺายแซนเตว ใช้
วา โธตมฺพิตฺวา วิจฺรณฺติ จิวรบี ตาแหวกห้อยหัวไปด้วยมือ จิวรก็

รชนดาร์บุรี ออกตวา โยจฺจกฏจิวณณํ เด็กถือ การสฺย้อมมดีจ้อมปดอมตัง
กตวา วิจรนติ กตกอสฺย เทยวไป

คจฺจนฺเต กาเถ รชนมบี น โหติ ครนเมอกาดดำเนรไป การสฺย้อม
จิวรกโมม

ทุตฺตจฺฉินฺนมบี โยจฺจกฏจิวรชนมบี การตตจิวรกดี การเจาะรังคุมกั
กปฺปมตฺต กตวา พตฺตเชนติ ปน ตี ก็ทำดีแต่ว่ากับปะแฉ้วใช้สฺย
โยจฺจกฏจิวรชนมบี กปฺปํ น กโรนติ ต่อมาอีกก็เว้นรังคุมเดีย ชนแต่
คโต อญฺยมบี ออกตวา ทุตฺตจฺฉินฺนมบี กปฺปํก็มีได้ทำ ต่อมากิจทง ๒ ประ-
ปริปฺพวชิกา วิย จรนติ การนนักเตยไม่ทำ ทรงผ้ามได้ตต
ถือปฏิบัติคตัง ปริพวชกทงหลายทียว
ไป

คจฺจนฺเต กาเถ โภ อิมินา อม- ครนเมอกาดดำเนรไป ก็พากัน
หากํ อตฺถโกติ ชุทฺทกํ กาสวชนฺธิ กตวาว่า "เราทงหลายจะตองการ
หตุเถ วา คิวายํ พนฺชนติ เกตฺตํ อะไรด้วยผ้าม่อเช่นน" แฉ้วก็คง
วา อตฺถดิยาเปนติ ทารุณํ กโรนตา เขาแต่กาสวจะทอนนอยผกห้อยไว้ที่
กตฺติตฺวา วปฺปิตฺวา ชฺฉิตฺติ กปฺเปนตา ซ้อมอบ้างที่คอบ้าง ซ้อมไว้ในผม
จิวรนติ ทงหลายบ้างแฉ้วเทยวไป ได้ทำการ
ทารุณคือทำไรไถนา ดำเรจกิจเดียง
ชฺฉิตฺตด้วยอาการอย่างน

คทา ทกฺขินฺนิ เทนฺโต ชโน สํฆิ ครนฺนชนเมอจะให้ทกฺขินา ได้

อุทิศต์ เอเตต์ เทติ

อุทิศต์อ ตั้งซี่दैวให้ แก่ท่านจำพวก
เหล่านี้

อิทัง ดนุชราย ภควดา วุคคัง

อาไครยเหตุจะเป็นอันนี้ สัมเด็จพระ
ผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้แล้วว่า

ภวิสสันติ โข ปนันท อมาคค-
มทชานัน โคตรภูโน กาสาวกณฐา
ทุสสันดา ปาปชมา เตสุ ทุสสันเตสุ
ตั้ง อุทิศต์ ทานัน ทุสสันติ

“ดูกรตั้งอานนท์ กาสในอนา-
คตจักมีโคตรภุสงฆ์แท้แท้ คือผู้ที่
ทั้งหลายเข้ามาทาบธรรม มีผ้า
กาสาจะห้อยคอ มหาชนทายกทั้ง
หลาย อุทิศต์อพระตั้งซี่दैวให้ท่าน
ในจำพวกผู้ที่เหล่านี้

คทา ปนาหิ อานนท ตั้งคคัง
ทกขินัน อสงเขยัย อปป์เมยัย
วทามังคิ

ดูกรตั้งอานนท์ ทักขินาตาม
ที่ตั้งอยู่ในตั้งซี่ครงนน ตถาคตยัง
กล่าวว่ามีผลเป็นอสงไชยอปปไมย

คโค คจจนเต กาสเต นานาวิธานิ
กมฺมานิ ภโรนตา ปปญฺโจ เอส
กั อิมินา อมหากนฺติ กาสาวชนัน
นินฺทิกฺคา อรณฺณเ ชปนฺติ

จำเดิมแต่นั้นไป ครั้นกาสดำเนิร
ไป จำพวกที่ตนั้นทำการงานต่างๆ
อยู่ยังคำริหว่า “การทำเช่นนั้นยังเป็น
การเน้นซ้ำของเราทั้งหลาย” จึง
พากันฉีกท่อนผ้ากาสาจะนั้นโยนเสีย
ในปี

เอเตตัง กาสเต ตั้งคัง อนฺครหิตัง

ในกาสทั้งท่อนผ้า กาสาจะเด็นนน

นาม โหติ ชื่อว่าถึงคณิศรชานแด
 กัสสปทตตส กิร กาดโต ดังได้ยินว่า จำเดิมแต่พุทธกาล
 ปฏุส่าย โยนกานี เดตทกตทานิ ของสมเด็จพระทศกัณฐ์เจ้า ใช้
 ปารุเบคฺคา จรณวาริตฺ ชาติ เดต- การนุ่งห่มผ้าขาวทั้งหลาย (อย่างชาว
 วตฺถสมณกาโดยี กัสสปพุทธ- โยนก) แด้วห้ามจรณะเสี่ย (หรือ
 กาดโต ปฏุส่าย ต่าสนั ชาเรคฺคฺ สมนจิวเสี่ย) เกิดมีกนฺช เพศ
 นาสกฺชิ สมนะนุ่งห่มขาวครึ่งพุทธกาล ของ
 สมเด็จพระพุทธกัสสปเจ้า ก็ไม่ดำ-
 มารกจะทรงต่าสนาไว้ ได้

อิทฺ ติงคณิศรชานํ นาม อนันกชื่อว่าถึงคณิศรชานแด
 ชาติคณิศรชานมฺปี เอวฺ เวทิตพฺพิ พระชาติคณิศรชานขอให้พึงรู้อย่าง
 ติวธิ นีพพานํ กิเตตฺปรินิพพานํ นี คือพระนิพพานมี ๓ ประเภท คือ
 ชนฺชปรินิพพานํ ชาติปรินิพพานนฺติ กิเตตฺปรินิพพาน ๓ ชนฺชปรินิพพาน ๓
 พระชาติปรินิพพาน ๓

คตฺถ กิเตตฺปรินิพพานํ โพรปตฺ- พระนิพพานทั้ง ๓ นั้น กิเตตฺปริ-
 ตงเก ชนฺชปรินิพพานํ กุสินารายํ นิพพาน คือณที่พระโพธิบัตฺตังก
 ชาติปรินิพพานํ อนาคตเก ภวิตฺตฺนฺติ ชนฺชปรินิพพาน คือณเมืองกุสินา-
 รา พระชาติปรินิพพาน คือจกม
 ในอนาคต

กถิ คตฺถ สกฺกการตฺมมานํ อด- มีคำถามว่า พระชาติปรินิพพาน

ภามาณา ชาติโย พุทธชาน อธิฐฐาน เป็นอย่างไร คือพระราชาเจ้าทั้งหลาย
 พเตน อิมสมั ตามพปณนิตเป เมื่อไม่ได้รับเครื่องตั้งการเครื่องนับ
 ชาติโย ต้นนิปติคฺวา มหาเจตีย์ ถ้อยในที่นั้น พระราชาเจ้าทั้งหลายก็
 คมิตฺตฺนคฺติ มหาเจตีย์โต นาคทูป เด็ดจ ไป ในเกาะ ตามพปณนิตด้วย
 ราชายคนเจตีย์ คโต โพรปตฺตงฺก อำนาจพระพุทธรธิฐาน ไปประชุม
 คมิตฺตฺนคฺติ กันในพระมหาเจตีย์ แล้วเด็ดจแต่
 พระมหาเจตีย์ไปนาคทูป เด็ดจ
 ไปสู่พระราชายคนเจตีย์ แดเด็ดจ
 ไปพระ โพรปตฺตงฺก

นาคทวนโต เทวโลกโคบี ชาติโย พระราชาเจ้าทั้งหลาย เด็ดจแต่
 พรหมโลกโต มหาโพรปตฺตงฺกเมว นาคพิภพกัถ แต่เทวโลกกัถ แต่
 คมิตฺตฺนคฺติ ตาสปมคฺตวามี ชาติโย พรหมโลกกัถ ไปประชุมกันยัง
 อนตรา นตฺตีสตฺนคฺติ เอว สัพพ- พระมหาโพรปตฺตงฺกนี้ พระราชาเจ้า
 ชาติโย มหาโพรมิณเต ธนิน- ทั้งหลายนั้น มาตราว่ามีประมาณ
 ปติคฺวา เท่าเมตตพรพนฝักกาด ย่อมมิได้
 นิบหายไปในระหว่างเดย พระราชา
 เจ้าทั้งปวงตั้งกล่าวมานี้ ได้ประชุม
 กันในพระโพรมิณต

พุทฺธรูป คเหตุวา โพรมิณเต ถ้อยเออองค์เป็นรูปพระพุทธรเจ้าแล้ว
 ปตฺตงฺเกน นิตินัน พุทฺธรวิ ทส- ทรงนั่งโดยบัตตงฺกใน โพรมิณต

เด่นติ ทอดคู้ดมหาปริตตฤณานี ดำแดงพระพุทธรูป คื่อพระมหา-
 อตีคฺยานุพฺยฆนานี พยามปภาติ บรูษตักษณะ ๓๒ แดอนุพฺยฆนนะ ๘๐
 สัพพํ ปริปุณฺณเมว โหติ มีพระรัศมีสว่างโดยประมาณวาบริ-
 มรณเค็มที่แด

ตโต ยมกปาฏิหาริยทิวเต วิย ถ้าคับนั้น องค์พระ พุทธรูปเจ้าจัก
 ปาฏิหาริย์ กริตฺตฺนติ นพฺพณฺณร- ทำพระปาฏิหาริย์ เหมือนในวันครั้ง
 สีโย วิตฺตฺเชนติ ทำพระยมกปาฏิหาริย์ เปด่งพระ
 ฉัพพวรรณรังษี (สว่างแด)

คา ทตฺตฺหตฺตฺโลกชาคฺ ฌริตฺตฺนติ พระฉัพพวรรณรังษีนั้นจักแผ่ไปใน
 หิมันโลกชาคฺ

คํ จานํ มนุสฺสํภตฺตฺคฺโค นาม บรรดามนุษย์แต่ภคตศิวจะได้มา
 อาคนฺคฺวา นคฺติ ทตฺตฺหตฺตฺจกฺกฺวาเพ ยังที่พระโพธิมณฑลนั้นก็หาไม่ ฝ่าย
 ปน เทวตา สพฺพา สนนฺปิคฺคฺวา เทวตาในหิมันจักกรวาททั้งหมด จัก
 อชฺช ทตฺตฺโถ ปวีนิพฺพายติ อชฺช ได้ประชุมกันแล้ว จักได้ทำการบุญ
 สํวสัน โอสถกฺกติ ปจฺฉิมทตฺตฺนํ อิทํ ภาพมากกว่าวันที่ พระ ทศพลเดด็จ
 อมฺหากํ อีโค อิทานิ ปฏฺจาย คับชั้นบรินิพพาน โดยปริทวนา-
 อนฺธกรํ ภวิตฺตฺตฺคฺติ ทตฺตฺพตฺตฺตฺ การคิงเงา "วันนั้นเดด็จพระทศ-
 ปวีนิพฺพานทิวตฺโค มหนฺตฺตฺรํ กา พดญาณเจ้าจักเดด็จเข้าสู่บรินิพพาน
 รุณฺณํ กริตฺตฺนติ จเปคฺวา อนา พระดำณาก็จักบรรดาตพด้นซุดไป
 คามิโน ชีณาสเว อวเตตฺตา สก- วันนั้นใช้เป็น บัจฉิมทตฺนนะ ของเราทั้ง

พุทธบิดา วิชิต พุทฺถมนครมาตครिया- คาทงหลายที่ประชุมกันแล้ว ก็พา
 ที่หิ ดงการุ กริตวา ติกขตฺตุ ก็นทำสักการด้วยดอกไม้แด่ครียคน
 ปทกฺขินฺ กริตวา ฉนทิตฺวา อนาคเต ครี่เป้นต้น เหมือนกับวันที่ส้มเค็ด
 อุปฺปชฺชนกั พุทฺธํ ปสฺสตีตุ ตภิสฺสํม พระพุทธองค์เจ้าเด็ดจ้เข้าสู่พระปริ-
 ภคฺวาติ ฉตฺวา สกฺตงฺกุจฺจํนเมว นิพพานณนั กระทำปทกฺขินฺต้น
 ศจฺฉนฺตึ ยิทั ชาคฺคฺอนฺตรชานํ นาม ฉวร ๓ รอบ แดงักถววยอภิวินท์
 แดงกราบทวดว่า “ข้าแต่ส้มเค็ด
 พระผู้ทรง สักดิ์ดีเฝ้าภาควัย เป้นอัน
 งาม ข้าพระบาททงหลายมุ่งหมาย
 ความได้ ประสบ พบ เห็น พระพุทธ-
 องค์ ซึ่งจะทรงอุปคิในอนาคค
 กาด ภายภาคหน้า พระ พุทธเจ้าข้า”
 แดงต่าง ก็พากัน เหาะไป สู่สถานพิ-
 มาณคน ๆ อนนเรียกพระชาคฺคฺอัน
 ตรชานแด

ชถวา มหาโคตมธัมมพุทธโฆ กุติ- อักนัยหนึ่ง มีค่านมัสการว่า ดม
 นารายัน นิพพุโต ชาคฺคฺวิจฺจํวารกั กตฺ- เด็ดจ้พระมหาโคตมธัมมพุทธเจ้า เด็ดจ้
 วา เคตฺตุ เคตฺตุ วิเสตฺโต ฉนฺทิตฺโต เข้าสู่ พระบริหิพพานแตงฉนเม็งกุดิ
 จตฺุโร ทาฉมา อภฺชกา เทว จ นาวา ได้กระทำพระชาคฺคฺทงหลาย
 สกฺตมา อธฺมฺภินฺนา ฯ ชาคฺคฺโย ให้เฝ้าไปโดยวิเศษแล้ว ในที่ทงหลาย

จ รามคามธัมมิ เอโก จ เวฐจ- อยู่ในเมืองอัสตกับปนคร องค์ ๑
 ที่ปเก เอโก ปาเวยยก มตเต อยู่ในรามคาม องค์ ๑ อยู่ในเมือง
 เอโก จ กุสินารเก เวฐฐที่ปกนคร องค์ ๑ อยู่ในเมือง
 ปาเวยยกมัตถรัฐ องค์ ๑ อยู่ในเมือง
 กุสินารา

เขต สรรวภา อูปา ชมพทเป พระ สอุปบวรจุ พระ สรรว ชาติ ทั้ง
 ปติจจिता ปชิตา นรทเวหิ อหิ หลายเหล่านี้ ได้ประดิษฐานอยู่
 นุหนามิ ชาติโย ในชมพูทวีป เป็นที่ทอดคาถาแด่มุขย์
 ตักการบชาแล้ว ข้าพเจ้าขอถวาย
 อภิวันทพระชาติทั้งหลาย (นั้น)

ยทา ตงกาที่เป จ ตมาคนุตวาน ครั้งใด เมื่อ พระ ชาติ ทั้ง หลายได้
 ชาติโย นิสิตักสู โพรหมเต สัพพา ประชุมกันในตงกาที่เปแล้ว แด
 ชาติ ตมาคตา พระชาติ ทั้งปวงเสด็จไป ประทับอยู่
 ณประเทศ โพธิพฤกษ์

โพธิมุเต นิสิตักสู พุทธเวทม- ครั้นประทับพระโพธิพฤกษ์ ทรง
 นุตตรี สัตคาหิ วิวิธิ กตวา ปาฏิ- เพศเป็นตมเด็จพระพุทธองค์ ผู้คุม
 ทาริยมนุตตรี แล้ว ทรงกระทำพระปาฏิหาริย์อัน
 ประเสริฐมีประการต่าง ๆ อยู่ ๑ วัน

ชาติเขตเต ตมาคนุตวา เทวานิ ในชาติเขตรที่พระชาติทั้งหลายมา
 โรหนิ คทา เตโชชาติ ชติชวาน ดาว ประชุมกันแล้ว เทวดาทงหลายตง

คจุนนุติ ทตฺตนา โถเก โถกหิ- มา พระเศวธาตุโพดงแต้วก็ไป
 ตาย ยาว คิฏฺจุนฺติ ธาตุโย เด็ยจากคตองพระเนตรเท่านั้น พระ
 ธาตุทั้งหตาย ก็ยังคงประดิษฐานอยู่
 คราบไต

พุทฺโธ หิ นาม ทิสฺสติ แท้จริงดมเด็จพระพุทฺธของค้เจ้า ก็
 ชอว่า ยังปรากฏอยู่เนิ่นเอง
 เอล่า พุทฺธสฺส ชมฺมตา อ็นนเป็นธรรมดาของพระพุทฺธเจ้า
 แท้

อิติ สฺชนปสํวตถ์โวกกรณคฺตาย นิเทศ์ว่าด้วยอนิสั่งตั้งต่าง ๆ แด
 ตั้งคดียวงค์เถ กเต นานาอนิสั่ง- เจคดียฐาน แดบ้ญจอนิทราน ได้
 ตั้งเจคดียฐานปญจนุตร รานนิเทโสนาม แต่งไว้ในตั้งคดียวงค์ เพื่อทำความ
 เตอมใส่แเดตั้งเวชให้เก็ดแก่ธำรชน
 นวโม ปริจฺเจโต บริเวทที่ ๘ ก็จบแต่เท่านั้น

๒ เรื่องความปรารถนาของพระพิมตธรรมภิกษุผู้แต่งพระคัมภีร์ตั้งคดียวงค์
 สัพพโถกหิตคฺตาย เรื่องราวตั้งคดียวงค์นั้น อาตม-
 พิมตชมฺมภิกษุณา ภาพพระพิมตธรรมภิกษุ มีจิตร
 โส ตั้งคดียวงค์โสว ศรัทธา รจนาไว้เพื่อประโยชน์แก่
 สทุชาจิตตน เม กโต สรรพสัตว์โลกแด
 สัพเพ เทวมนุสฺสา วา ขอเทพดาแเดมนุษย์ทั้งหตายทั้ง

ด้พะ ฎา จ ปาณิน
เม ปุณณ์ ปฏิกคณหนุ
ติโตเกตุ ปฏิจจิตา

ปวงกัด้ ด้รพภูคแดด้ควมด้มหาย
ใจท้งหตายกัด้ บรรดาท้ได้ประคิษ
ฐานอย้ในไคโรโลก จงด้รับด้วน
บุญของอาคมาภาพเกิด

ด้พะ ด้ตตะ อโรคา เต
อนุปะททวา ท้ชามุภา
ด้ฐิตา อนัฆา โหนุ
นิทกขา นิภยา ด้ทา
ด้พะ เทวา มหาด้ฐา
มห้ายด้มา มหิตุธิกา
อเวรา นิรโด้กา จ

ขอด้รพด้ด้วท้งหตายัน้ จงหา
โรคมิด้ได้ ปราศ้จากอบุททวะเกิด
ขอให้ม่อายุนัน้ม่คความคู้ใจเกิดอย้า
ด้ค้มคั่นใจโดย ขอจงปราศ้จาก
ทกข้ปราศ้จากภย้ทกคามเกิด ขอ
เทพยดาท้ง ปวง จง มี คความคู้ให้
มากๆเกิด จงมัยค้ประด้ริฐเกิด
จงมีฤทธิ์ใหญ่หตวงเกิด อย้ามุลเวร
กัณโดย ขอให้นิราค้โรโด้กท้งหตาย
เกิด

วฑฒนุฑ พุฑธาดัน

ขอจง จ้าเวณ้ใน พระพุฑธาดัน
เกิด

ด้มพุฑฐปรีนิพพานา
ทวดคัด้ส คัดตาริก
เทวด์หตด้ติเม วตด้เส
อัย คณโจ มยา กโต

ด้ราราพระคัณฐะนี อาคมาภาพด้
ด้งในปนี แต่พระด้มพุฑฐเจ้าปรี-
นิพพานด้ ๒๓๓๒ ปี

คํ์ ตั้งคดียวงค์
พินดธรรมภิกขุณา
จิตรมาตตักปกเข

อนึ่งหนังสือตั้งคดียวงค์นั้น พระ
พินดธรรมภิกษุได้แต่งใน เดือน ๕
ข้างขึ้น ปีระกาเด

กทํ กุกุกฏวตตีเก

คิปีฏกโร เตฏโส

มหาปณณม มหิตธิโก

อิมินา ปุณณกมเมเน

อหฺมฺหิ อคคตาวโก

ตติวิริยปณณา จ

ตัตตทฐาตมาธิโก

พรหมตฺรายุกาเยว

อหํ โหมิ อนาคเตติ

ตั้งคดียวงค์วณณนา นิฏฺฐิตา

ขอข้าพเจ้าได้เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งพระ

ไตรปิฎก เป็นผู้ประเสริฐ มีบุญญา

มาก ทรงฤทธิ์ใหญ่หลวง ด้วยเดช

กุศลกรรมอันเป็นส่วนบุญนี้ ขอให้

เป็นพระอัครดาวกเด ไปในอนาคต

กาล ขอให้ข้าพเจ้าเป็นคนมีดีมี

เพียร มีปรีชา มีศีล มีศรัทธา มีตมา

ธมฺมได้ยงเตอายเหมือนพระพรหม

พระตั้งคดียวงค์วณณนา จบเท่านี้

